Q
f : 2

d 19

DE LAVDIMIIS
TRACTATVS
VARII,

In quibus reſerantur

AMÆDEI A PONTE PEDEMONTANI Præſidis Quæſtiones Laudimiales, & Feudales.

*Pleriſq; locis hoc ſigno * notatis nouiter adauctæ.*

ANTONII FABRI SABAVDI PRAESIDIS Primarij De Erroribus Laudimialibus pragmaticorum Decades IV.

CAROLI ANTONII BLANCARDI I. C. Ceſpitellenſis Notæ Laudimiales Quæſtionibus Amedæi accommodatæ,

Adſunt Indices copioſiſſimi.

TAVRINI, Apud Hæredes Io. Dominici Tarini.

M DC XVI.

Ex Legato Josephi Caprani J. V. D.

Perilluſtri, & Ampliſſimo Viro

D BERNARDINO CLERICO

Excellentiſs. Senatus Pedemontani Senatori,

ET SERENISS. SABAVDIÆ Ducis Conſiliario ſapientiſsimo.

Fratres Tarini S. D.

C*VM ſuperiores Domini Laudimiarijs præſtationibus agnoſcantur; laudimiarios hoſce floſculos in Iuriſprudentiæ viretis à Triumuiris tui amantiſsimis collectos, clariſsimoq́; nomini tuo inſcriptos* Vir ampliſſime *è prælo noſtro lubens accipias; quibus te eiuſdem patronum clarum pariter, & magnum; litterarum fautorem humaniſsimum, & beneuolentiſsimum poſsimus profiteri. Veriſsima certè laudum tuarum ab his,*

qui nō blandiendo loquuntur, diuulgātur teſtimonia: dum te magiſtratum omnibus virtutibus perfectū, alterum prudentia canaq; ſapientia Neſtorem; iuſtitia, & integritate Pedemontani Senatus Ariſtidem: morum grauitate comitati adiuncta, ſeueraque legum obſeruantia, & inflexibilitate Catonem appellant. Adeo tamen tibi vniuerſa res literaria, exactaque iuris peritia præ cæteris in pretio eſt: vt nullus vnquam maiori aſſiduitate, & eruditione cōſulta patrum, leges, iuraq; tractarit; nullus, quandiu ius publicè in Taurinenſi Academia interpretatus es; quandiu domi conſultationibus, & reſponſis, in foro patrocinijs oblectatus; Sulpitium, Scæuolam, Vlpianum magis expreſſerit: nullus ſenili ætate vegeto magis animo, & corpore, ab omniq; ambitu remotiori Sereniſsimo Duci in ſupremo Iuſtitiæ Tribunali adſideat: nullus ſola integritatis, & eruditionis fama magis contentus. Vnde de tua incolumitate apud ſummum numen Iuriſprudentiæ ſtudioſorum, & bonorum omnium ſolemne votum eſt, vt rem literariam diu adaugeas, & Iuſtitiam ſanctè adminiſtres.

INDEX QVÆSTIONVM laudimialium.

Quæ in tractatu Amedei à Ponte diſcutiuntur.

1 Laudimium quid ſit, & quare ſoluatur, & de militijs antiquis, quòd fęudo æquiparentur.
2 De varijs præſtationum feudalium nominibus, laudimio, adhoa, quod eſt militare ſeruitium, Releuio, Tertia vẽditione, & quod ſtrictè ſit inte pretanda.
3 Laudimium an in feudis ſit debitum.
4 Laudimij quantitas, quæ ſit.
5 Laudimium, an de æſtimatione totius rei debeatur, vel de pretio.
6 An de acceſſionibus, & commoditatibus in venditione adiectis, & quæ conſideratio habenda ſit expenſarum, & aliorum oneium in pretio.
7 An de fructibus cum fundo venditis: & qůomodo fundi pars dicantur: & quid de mobilibus, & allodialibus ſimul cum feudalibus venditis.
8 An itidẽ de melioramentis: & an feudo cedant melioramenta, vel ad hæredes tranſeant. Quid de alluuione, & an per alluuionẽ trãſferatur iuriſdictio.
9 Ad quem ſpectet laudimij ſolutio, emptorem ne vel venditorem.
10 Nouus emphyteuta quis dicatur: & quod dicatur nouum feudum, & quot modis, & de noua inueſtitura quod non præiudicet agnatis, & de renouatione veteris.
11 Laudimium, an ex prima conceſſione debeatur: & quid de emente à domino.
12 Agnati, an inter ſe alienantes laudimium ſoluere debeant, an ſoluendum ſit de remiſſione caducitatis,

& qñ ex remiſſione caducitatis efficiat̃ feudũ nouũ: Quid de inueſtitura per finitam generationem, & in materia alienationis, an poſſint inter ſe alienare, ſine conſenſu domini, & an facta inter ſe alienatione, teneantur accipere inueſtituram.

13 An pro re quæ ſine conſenſu alienari poteſt, debeatur laudimium. Ad quem effectum conſenſus requiratur, & qualis exigatur denunciatio, & de iure prælationis domini, tam in proprietate rei, quam in fructibus, & quid de prælatione conſortium.

14 Quid ſi in inueſtitura dictum ſit, quòd poſſit alienari & an in alienatione requiratur nouus conſenſus.

15 An debeatur, ſi dominus conſenſerit alienationi, & quod conſenſus intelligitur ſaluis iuribus domini. Quid ſi ſit præſtitus poſt contractum, & an emptor poſt ſuam approbationem teneatur accipere inueſtituram.

16 An ex receptione cenſus, cenſeatur præiudicatũ laudimio, remiſſa caducitas, & quomodo ex actibus poſitiuis inducatur conſenſus, & renunciatio iuris ſui.

17 An dominus recuſans conſentire amittat laudimiũ, & an moram purgare poſſit, & ad conſentiendum, an cogi poſſit.

18 An de feudo franco laudimiũ debeatur, & de feudi franci natura, & an alienari poſſit ſine dñi cõſenſu.

19 An laudimio non ſoluto, res cadat in commiſſum, & an non obtenta inueſtitura.

20 Laudimium, an debeatur ꝓprietario, vel vſufructuario, quid de cõmiſſis, & an locatori, vel conductori.

21 An dominus locans emolumenta debeat cõductori laudimium, ſi emat emphyteumata: Quid de locantibus gabellas, & vectigalia: quid de exemptis locatione facta per dominum.

22 An domino ementi emphyteumata debeatur laudimium ab emphyteuta.

23 Quid

23 Quid iuris, vbi vnus ex pluribus dominis emit rē em-phyteuticam, an teneatur condomino ſoluere laudimium, & an tūc emens dicatur aliorum ſubditus reſpectu rei emptæ: Et an ſubditus plurium teneatur requirere conſenſum omnium, & omnibus iurare fidelitatem, vel vni nomine omnium, & quid ſi vnus nolit conſentire, vel iure p̄lationis vti velit.

24 An immediato domino, vel mediato debeatur laudimium. Quid de confiſcationibus, & mulctis, quo modo poſſit eſſe quis dominus vtilis, & directus, diuerſis reſpectibus. Ad quem ſpectet cohercio ſubditorum, & cognitio cauſarum ſubditorum, qui ſūt ſub domino infeudato, & in quibus caſibus ſuperior poſſit manum apponere, cuius conſenſus requirendus ſit in alienationibus.

25 An pro diuiſione laudimium debeatur: Quid ſi vni tota res adiudicetur, mediante pretio, vel ſine.

26 An ex alienatione neceſſaria: quæ dicatur neceſſaria alienatio.

27 An ex datione in ſolutum debeatur laudimium, ſiue voluntaria, ſiue neceſſaria ſit, & an veniat appellatione venditionis, & quid ſi de tertia venditione ſit ſoluendum. An in datione in ſolutum ſit locus prælationi.

28 An ex permutatione debeatur laudimium: Quid ſi fiat permutatio feudi ad allodium: quid ſi partim permutetur; partim vendatur, & quid ſi permutetur cum re æſtimata.

29 An ex re in dotem data: an poſſit in dotem dari ſine conſenſu domini ineſtimata, vel eſtimata: an pactum lucri dotis ſine domini cōſenſu apponi poſſit, & an eſtimatio faciat emptionem.

30 An ex donatione.

31 An de legato vel hæredis inſtitutione.

32 An ex tranſactione: Quid ſi res ex titulo tranſactionis in aliū transferatur, vel ſupprimatur ius aliquod.

33 An ex pignoratione: Quid ſi pignoretur pro æquivalenti pretio.
34 An ex locatione ad longum tempus: quando dicatur ad longum tempus: an ex eo transferatur vtilè dominium: Quid de venditione fructuum.
35 An ex promiſſione de vendendo.
36 An de alienatione conditionali: Quo tempore debitum ſit laudimium, an tempore contractus, vel conditionis.
37 Quid, vbi adeſt pactum de retrouendendo, durante tempore. An pactum operetur retro translationẽ dominij ipſo iure: an de retrouenditione debeatur laudimium: Quid de prorogatione facta intra tẽpus luendi, an emptor laudimium ſolutum à retroemente conſequi poſſit.
38 An item laudimium de diſſolutione contractus debeatur, & an de irritatione cõtractus duplex debeatur, & de renouatione, & quod debeatur ex ſolo cõtractu non impleto licet res alienata non cadat in commiſſum niſi tradita, & ſtante contractu alienationis tempore vnius, & inueſtitura tempore alterius, cui debeatur: item an attendatur tempus commiſſi delicti, vel ſententiæ, quoad emolumentum.
39 An ex contractu nullo: Quid ſi reſcindatur.
40 An de vẽditione nudæ proprietatis: & quid ſi poſtea vſusfructus conſolidetur cum proprietate: quid etiam de venditione vſusfructus.
41 An de cenſibus, ſeu annuis redditibus venditis, & ad quam rationem debeatur: Quid iuris ſi ſine domini conſenſu cenſus, vel ſeruitus imponatur.
42 An de ceſſione iurium in re, vel ad rem: item an de renunciatione.
43 Quid ſi plures venditiones eodem anno fiant.
44 An Dominus poſſit cogere vaſſallum ad exhibendũ titulum, pro conſecutione laudimij vel aliter.
45 An res ſit, pro laudimijs hypothecata, pro cenſu, pro

conceſſis,

collectis, & an pro ijs compelli poſſit emptor, aut venditor, aut tertius poſſeſſor.
46 An duodecim liberorum immunitas eximat, à ſolutione laudimij.
47 Præſcriptio, an locum ſibi vendicet in laudimijs, & iure laudimiorum.
48 In laudimijs, an ſit locus iuri accreſcendi.
49 Quæ fraudes circa laudimia cõmittantur: De re ad rem: De perſona ad perſonam: De cõtractu ad cõtractum: De quantitate ad quantitatem: In tempore: item mixtim.
50 Pœna quæ ſit fraudantium laudimia.
51 An ſtatuta laicorum circa laudimia ligent clericos. Quis ſit iudex clericorum pro conſequutione laudimij.

INDEX
DECADVM, ET ERRORVM De Laudimijs.

Ex abſoluta Chiliade Antonij Fabri Sabaudi Præſidis primarij decerptus.

DECAS PRIMA.

A pagina 385. vſque ad pag. 704. incluſiuè.

Error 1. Ex contractu nullo ex quo nulla debentur laudimia; nullam quoque eſſe ſoluendam Gabellam.
2 Vera ratio præſtandorum laudimiorum, & de effectu ſubhaſtationum nulliter factarum, vt ex ijs laudimia debeantur, et citra interpoſitionem decreti.

De lau-

3 De laudimijs ex ſimplici alienationis contractu atiã valido petitis.
4 Si venditor ex cuius contractu laudimium petitur, nolit rem tradere.
5 De differentia commiſſi, & laudimij ex ſimplici vẽditione.
6 De laudimijs petitis ex ſimplici vẽditione à qua cõtrahentes re integra receſſerint.
7 De vẽditionis reſolutione facta rebus integris ex interuallo, aut in continenti cum de laudimio diſputatur.
8 Quando integra dicantur omnia in emptione, & vẽditione cum tractatur de laudimio.
9 Si ex vna tantùm parte ſecutum ſit implementum prioris contractus Ad l. ab emptione 58. D. de pact.
10 Quid interſit an res ſecuta ſit ex parte venditoris tãtum, an ex parte emptoris? cum de laudimijs diſputatur.

DECAS SECVNDA.

Error 1. An ex reſoluto contractu laudimiũ debeatur, & an ſimplex an duplex.
2 Si venditor nolit recipere rem venditam oblatam ab emptore ex pacto reſolutiuo.
3 De contractu renouato, & an ex eo laudimia debeantur.
4 De amico per emptorem electo, & an ex eiuſmodi electione laudimium debeatur.
5 Si alienatio facta ſit durante conductione, & petita inueſtitura poſt tempus conductionis, cui laudimia debeantur.
6 De pęna irrogata ex delicto cui ex diuerſorum temporum conductoribus aut dominis debeatur. An ei qui tempore delicti fuerit, an qui tempore condemnationis.

De di-

7 De diſtinctione interpretum, An pœna irrogetur ex delicto, An ex cauſa iuris feudalis, vel emphyteutici.

8 De ſententia declaratoria quam exigunt pragmatici in pœna caducitatis iam commiſſa.

9 De actione, quæ competit domino ad petenda laudimia, & commiſſa etiam, quæ durante conductione obuenerunt.

10 Si ſuus hæres poſt abſtentionem bona paterna vendiderit, An laudimia debeantur.

DECAS TERTIA.

Error 1. De laudimio ex alienatione neceſſaria petito.

2 Si laudimium ex diuiſione inter cohæredes, vel alios condiuiſores facta petatur.

3 De diuiſione per licitationem facta.

4 Si diuiſio ſic facta ſit vt vnus totam rem feudalem, vel emphyteuticam habeat, alius verò totam allodialem.

5 De dominio per ſententiam ſolam transferendo.

6 De Laudimijs ex datione in dotem debitis.

7 De fundo dotali æſtimato vel inæſtimato.

8 Si dos ſiue per patrem ſiue p̄ extraneū conſtituta ſit, & tradita marito, ſiue æſtimata, ſiue inæſtimata. Et ad l. vnic. C. de inoffic. dotib.

9 Si aliqua bona ſint allodialia ex quibus conſtitui dos potuerit quæ conſtituta fuit ex feudalibus aut fideicommiſſis.

10 Si domino ignorante maritus pactus ſit de lucranda dote quæ fuerit conſtituta ex bonis feudalibus, vel emphyteuticis. Et de augmento dotali conſuetudinario.

Error 1. De laudimio ex permutatione debito Ad l.vlt. C.de iur. emphyt.
2 Si res feudalis, vel emphyteuticaria permutata ſit cū allodiali, vel feudalis cum emphyteuticaria.
3 Si permutatio rei feudalis vel emphyteuticæ fuerit ſimulata, Ad l.ſi filia 5.D.de diuort.& ad l.filiæ meę 59. D. ſolut. matrim.
4 De Triboniani manu, & inſcitia obſeruata in l.pater 71 De euict.
5 De tertia venditione ex permutatione in qua vel pecunia interuenit, vel donatio, & quid ſi fundus permutatus ſit cum ſpeciebus recipientibus functionē in ſuo genere.
6 De laudimio petito ex donatione.
7 De pluribus qui eandem rem emphyteuticariam diuerſis temporib. emerunt quorum poſterior inueſtituram prior acceperit.
8 De laudimijs petitis ex legato vel ex hæredis inſtitutione.
9 An ex pignore laudimium debeatur.
10 De locatione ad longum tempus, & an laudimium ex ea debeatur.
11 De moderatione laudimij ex locatione ad longum tempus facta debiti. Et de venditione fructuum, & de conſtitutione vſusfructus.

INDEX
NOTARVM LAVDIMIALIVM
CAROLI ANTONII BLANCARDI,
I. C. Ceſpitellenſis.

Nota 1. Nominis deriuatio. deſcriptio. cur laudimia excogitata, & quomodo inter naturalia emphyteuſeos. pag 705.
2 Varia laudimiorum nomina; eſſe rerum onera, & odioſa. pag. 708.
3 De feudo præſtentur laudimia. pag. 710.
4 Quàm varia laudimii quantitas. in ea obſeruandas eſſe regionum conſuetudines, etiamſi iuri ſcripto repugnent. pag. 711.
5 Præſtatur pro portione pretij rei alienatæ oneribus detractis, vt ex hæreditatibus ære alieno deducto, & qua ratione laudimium rei pretium diminuat. pag. 714.
6 Ex pretio, quo æſtimatur pactum de retrouendendo, ſimileſuè commoditates ab emptore reſeruatę, non debetur, neq; de sũptibus alienationũ pag. 715.
7 Neque de fructibus à ſolo ſeparatis, neq; de alijs mobilibus, vel ſe mouentibus. pag. 716.
8 Ædificia, & aluuionis incrementa. pag. 717.
9 Laudimium ab emptore ſoluendum. pag. 718.
10 Datur ob nouum feudum. pag. 720.
11 Ex prima alicuius rei in feudum emphyteuſimuè cõſtitutione. pag. 720.
12 De alienatione in alterum ex comprehenſis in inueſtitura vel agnatis, vel ſucceſſoribus. De Prælato q anteceſſoris emphyteuſim nanciſcitur. pag. 721.
13 An immunis à laudimio, cui alienare licet domino irrequiſito. pag. 723.

14 An

14 An dominus cenſeatur remiſiſſe ius laudimij data facultate liberè rem ab alienandi. pag. 725.
15 An approbatio alienationis noceat laudimio. p. 726.
16 Quomodo Canonis receptio caducitatis condonationem arguat, & quam varia de laudimijs ratio ſit pag. 726.
17 De amiſſione laudimij ob negligentiam, vel diſſenſum domini in nouo emphyteuta admittendo, & inueſtiendo. pag. 730.
18 Non deberi laudimia ex feudo franco niſi aliter cõuentum. pag. 731.
19 An in commiſſum feudum emphyteuſiſuè incidant laudimij ſolutione neglecta. pag. 732.
20 An laudimium pertineat ad proprietarium, vel ad vſufructuarium. pag. 733.
21 De emphyteuſi à domino directo acquiſita, & ita cõ ſolidata, an laudimium conductori pręſtandum ſit. pag 735.
22 De eadem re; alienata ſcilicet emphyteuſi domino directo. pag. 736.
23 Si fundus emphyteuticus in alterum ex pluribus dominis directis abalienetur. pag. 736.
24 Cui dandum laudimium vbi adeſt feudum, & ſub feudum, vel primus, & ſecundus emphyteuta? quid ſi ſi co emphyteuſim ad ſe deuolutam alienante. pag. 738.
25 De diuiſione. Vni ex ſocijs fratribuſuè totius rei aſſignatione à iudice, aut cohæredib. aut ſocijs facta, atque ſocietatis redintegratione. pag. 738.
26 In alienatione neceſſitate vrgẽte facta laudimia non deberi, excipiuntur aliqui caſus, agnatum qui rem retrahit laudimia refundere. pag. 741.
27 De datione in ſolutum, ſubhaſtationibus, iudicialiq; addictione in concurſu creditorum. pag. 742.
28 An laudimium in permutatione locum habeat. pag. 743.

29 Dos

29 Dos, dotis augmentum, donatio propter nuptias; lucrum dotis perpetuò in laudimio priuilegiata. pag. 743.
30 Laudimium ex donationibus. pag. 745.
31 Quid ſi inſtitutionis, legatiuè titulo emphyteuſis in alium transferatur. pag. 747.
32 Deberi laudimia ex cauſa tranſactionis, non tamen perpetuò. pag. 749.
33 De pignoratitio contractu, & Antichriſi. pag. 750.
34 Non dantur laudimia conductionis gratia, niſi fiat ad decennium. pag. 751.
35 De venditione, promiſſione, tractatu, & declaratione, alteriuſque conſocietate. pag. 752.
36 Dantur laudimia ex contractu conditionali, & cui ex diuerſis colonis exiſtentibus contractus, & deficiētis, purificatæuè conditionis tempore. pag. 754.
37 An duplicia laudimia præſtanda ſint, venditione, retrouenditioneq; ſecuta, vi pacti de retrouendēdo. pag. 756.
38 De reſolutione alienationis. pag. 757.
39 De contractu nullo, vel re euicta. pag. 758.
40 Si vſufructuarius dominium proprietatis acquirat; vel è conuerſo proprietari vſusfructus conſolidetur. pag 760.
41 De conſtitutione cenſus in re emphyteutica, vel feudali eiuſuè liberatione. pag. 762.
42 De ceſſione, renunciatione, repudiatione, atque abſtenſione. pag. 765.
43 De alienationum, laudimiorumque concurſu intra eiuſdem anni periodum. pag. 766.
44 An domino directo laudimia petenti inſtrumenti emphyteuticarij editio à poſſeſſore denegari poſſit. pag. 766.
45 An detur hypotheca tacita pro laudimio. pag. 769.
46 Numerus liberorum à laudimiorum præſtationibus neminem excuſat. pag. 770.

47 Præ;

47 Præſcriptio in laudimijs. pag. 772.
48 De liuellario contractu, & colonario perpetuo. pag. 772.
49 Ius acreſcendi in laudimijs. pag. 775.
50 Simulatio. pag. 776.
51 An hæres grauatus fideicommiſſo laudimia reſtituat, pœnaſuè caducitatis.
52 De mulcta ob non ſolutum laudimium præſtanda, vel remittenda. pag. 778.
53 Immunitas Eccleſiæ in laudimijs an tranſeat in laicũ Eccleſiæ ſucceſſorem. pag. 779.
54 A laudimijs etiam ſtatutarijs, vel conſuetudinarijs Eccleſiam non eſſe immunem. pag. 781.

F I N I S.

Menda huius primæ editionis Notarum Laud.

Pag.	709.	hoĩum arbitrio cum,	leg. cum hoĩum arb.
	720	qui omnib pro ſolus,	leg qui ſolus pro.
	721.	Paponio,& alij,	leg. alijs.
	724	l Lucius D.	adde De adm. tut.
	725	in emphyt re	leg. re emphyteutica,
	728.	Menoch. c 11.	leg. præſump. 112.
	728.	ſibi ſpectare	leg. ad ſe ſp.
	737	Caball ad Bart,	deme ad Bart.
	767.	Menoch. q. 8.	leg præſump. 106.
	775.	Duar.	adde lib. 1. c. 16.

IN-

INDEX ALPHABETICVS eorum quæ ex toto hoc opere vti ſelectiora notabilia deſumpta ſunt.

PRIORES NVMERI MARGINALES, poſteriores paginales exiſtunt.

Abſolutus per viã gratiæ vel iuſtitiæ in vno foro quando non poſſit in alio moleſtari. num. 26. pag. 183.

Acceſſiones quomodo ſequanẽ rei principalis naturam. 5. 15

Accidentalia qualificata ſi mutentur, quid ſequatur. nu. 18. 24

Acquiſita per regem in bello poſſunt alienari libere per ipſum. 34. 22

Adhærentes, & confœderati, qui ſint, & eorum qualitates. 27. 244

Adhærentes quãdo ſubditi fiant Principibus quorum protectioni ſe committunt. 29. 245

Adhærentia non tribuit iuriſdictionẽ Principi ſuper adhærẽtibus. 28. 245

Adhoa quid. num. 2. pag. 4

Adiuramentum quid. num. 7. pag. 5

Aeſtimata pro re in dotẽ data quomodo competat mulieri ſoluto matrimonio rei vendicatio. 12. 120

Aeſtimata re emphyteutica in dotem data vt ſciatur illius deterioratio, non debetur Laudimium. 14. 121

Aeſtimatio ragulariter facit emptionem. 13. 120

Et quomodo num. 14. 121

Aeſtimatio rei in dotem datæ quid operetur. 13. 120

Agnati non deſcendentes a primo inueſtito verè vel interpretatiuè, extraneorum loco ſunt. 29. 424

Agnatos in feudis diuerſimodè accipi quã in iure ciuili remiſſiue. 30. 42

Alienandi feudi licentia reſtrictionem recipit ex habilitate. 11. 54

Nec legi derogat. 13. 54

Alienans rem emphyteuticam, & inductus in poſſeſſi nẽ nouus emphyteuta irrequiſito domino, cadit vterq; iure ſuo. 2. 66

Alienare vel quid facere propter quod ſequaẽ alienatio paria ſunt. 9. 109

Alienationi rei feudalis vel emphyteuticæ quando non teneatur dominus conſentire. 19. 46

Alienatio in remotiorem agnatum, an requirat domini conſenſum. 20. 25. 31. 38. 40

Et quid ſi in conuaſallum non agnatũ. num. 21. 32

Alienatum non dicitur quod in agnatorum corpore conſeruatur. 18. 38

Alienatio neceſſaria poteſt fieri irrequiſito domino vt non cadat in commiſſum, ſecus quoad iura Laudimiorum. 8. 109

Alienatione ex neceſſaria an debeatur Laudimium 1. 105

Alienatione in inueſtitura permiſſa an debeatur Laudimium & requiratur conſenſus de nouo. 1. 6. 8. pag. 51. 53.

Alienationi rei emphyteuticæ conſentiente maiori parte dominorum ſi vnus velit rem ſibi retinere, & ſol-

uere pretium, an poſſit.14 78
Alienatione reuocata per Principem an teneatur de euictione, & ad pretij reſtitutionem.65. 278
Alienationum circa prohibitionē plura edicta Sereniſſimorum Ducum Sabaudiæ enumerantur.91. 307
Alienationibus de pluribus eodem anno factis non debentur plura Laudimia.1. 162
Et quid in mutationibus non neceſſarijs ſed ex mera voluntate, & facto vaſſallorum.2. ibid.
Alienationis in materia quæ à Principibus ſit, quæ veniant conſideranda.36. 250
Alienatio de re ſtatus an valeat ſi fiat non reſeruata ſuperioritate.37.253
Alienatio a Principe cum cauſa facta debet per ſuum conſilium approbari.57. 269
Alienatio retenta uniuerſali iurisdictione, & ſuperioritate licita eſt. 59.61. 59.74
Alienatio Principis quando reuocetur.62.63.64.66.pag. 267.279. 276.277.279.
Alienationis cauſa in Principe qualiter probetur, & an præſumatur.46. 261.
Et quid ſi fiat alienatio cum procerum conſenſu. num.48. 264
Et quando præſumatur cauſa alienationis.nu.51.52.53.54.55.56.pag. 66.67 68.
Alienationis legitima cauſa in Principe quæ dicatur.44. 259
Alienatio in modica quantitate pluribus vicibus facta an licita.67.281
Alienationis verbo quid comprehendatur.75. 294
Alluuione quod accreſcit ius fundi ſequitur.num.14. 19
Et vide infra Retrouendere.
Alteratio primæ inueſtituræ in preiudicium agnatorum quando fieri poſſit.7. 26
Antiquæ inueſtituræ renouatio quādo faciat nouum feudum.9. 27
Appellationis prima cognitio non cenſetur conceſſa vaſſallo ſub clauſula Meri, mixti imperij, & omnimodę iuriſdictionis.70. 287
Applicatio pœnarum fiſco vel Cameræ per edictum Principis facta procedit in terris immediatis non mediatis.36. 191
Et deciſio Senatus. ibid.
Augumenti ratione an debeatur Laudimium num.11. 18
Augumentum eodem iure ad nos ſpectat quo ager.15. 19

B

BArones Sicilię nō habent merum imperium num.23. 89
Beneficij in poſſeſſionem mittere clericum ad quem ſpectet, & quomodo ad laicum.39. 210
Bulla Martini Papæ Gallis conceſſa nihil de nouo attribuit ſed quod vſu ſibi parauerant comprobat.46. 215

C

CAducitates, & mulctas remittere nequit vnus dominus ſine alio 9. 77
Camera inueſtit, & quando.141. 356
Camera rationalis ſeu computorum cognoſcit de cauſis inter dominum, & Vaſſallum.6. 186
Cameram per ducalem ab emptione facta, an debeatur Laudimium.5. 31
Canonum plures receptiones, quando inducant remiſſionē caducitatis.5. 59
Canonē ſoluere ceſſans poteſt conueniri poſſeſ-

poſſeſſorio reintegrandæ.26. 162

Capitulum an vacante ſede infeudare poſſit.157. 374

Caualcata hodie loco Adhoæ ſucceſſit. 3 pag.5.

Caualcata an debeatur tam in dominio quam extra.5. 5

Cauſa proxima, & cauſa remota concurrētibus proxima attendenda eſt. 40. 93

Cauſa immediata ſemper plus operatur quam mediata.41. 94

Cauſa Laudimij coram quo iudice tractanda, remiſſiue.5. 23

Cauſæ natura quo ad ius attendenda. 28. 200

Cauſæ Eccleſiaſticæ triplicis generis, 2.9. 201

Cedens actiones non præſumitur cedere contra ſeipſum.2. 71

Cenſus liberatio an præſcriptione contra ſupremum dominum acquiri poſſit.41. 251

Cenſuali in contractu an ſoluendum Laudimium.7. 7

Cenſus ſubrogatus in locum rei feudalis, feudalis cenſetur.5. 125

Cenſu pro debito ſuper re vel ex re, bona ſunt hypothecata.15. 176

Ceſſione iuris vel actionis ad feudum competentis facta non debetur Laudimium.1. 161

Et quid in venditione iuris redimendi retrouenditione ſequuta.2. ibid.

Et quid de ſupplemēto pretij ex remedio.l.2.Cod.de reſc.vend.3. ibid.

Ceſſionis procuratoris domino factæ ex contractu an iterum ſoluendū Laudimium.29. 143

Ceſſio rei litigioſæ inter ſocios aut cohæredes permittitur.19. 38

Citatio facta ad oſtendendum iura ſua quæ Baro vel quis habet in caſtris nulla eſt.5. 164

Et quomodo procedat.7. ibid.

Citati de foro citantis officiunt.28. 90

Clauſula ex nunc prout ex tunc an præueniat purificationis conditionis tempus, & de eadē clauſula plura. ibid. remiſſiue 7. 134

Clauſula ſaluo iure domini, quid importet, remiſſiue 16. 88

Clauſulæ motus proprij, & plenitudinis poteſtatis nō operantur in preiudicium tertij in non expreſſis. num. 47. 264

Clauſulæ motus proprij ex certa ſcientia, de plenitudine poteſtatis, requiruntur in alienatione Principis. 58. 271

Clauſula derogatoria expreſſe requiritur in alienatione quæ fit cōtra formam edicti.93. 30

Clauſula in antiquum feudum, vel iure antiqui feudi, quid operetī.130. 344.

Clericus depoſitarius quando cogi poſſit per iudicem laicum ad reſtituendum depoſitum.42. 212

Clerici violatoris pacis multa an epiſcopo vel domino temporali applicetur.20. 89

Clericus an pro Laudimijs poſſit coram Laico iudice conueniri.3.5. 180

Et quid ſi conduxerit vectigalia. 4. ibid.

Collectarum pro ſolutione quādo bona regiſtrata cenſeantur obligata.18. 20. 170.171

Et quando contra ſingularem vel nouum ſucceſſorem agi poſſit. ibid. & num.21. 171

Commendæ ſeu præceptoriæ ſancti Iohannis Hieroſolymitani non ſunt beneficia ſed militiæ temporales.51. 218.

Et an manuales, & ad nutum amouibiles ſint.53. 22

Commiſſa res ſeu in commiſſum cecidiſſe verè non dicitur priuſquam facta fuerit declaratio voluntatis domini.8. 70

Commiſſum feudum vel emphyteuſis cui applicetur, domino ne mediato vel immediato, controuerſa quæſtio. 2. 84

Opinio auctoris diſtinguentis cum Iſernia.3. 85

Commiſſum rei emphyteuticæ non fit ex contractu ſine domini conſenſu non ſecuta traditione.nu.16. 149

Et ratio.17. ibid.

Et quando fiat.26. 151

Conceſſio ex gratia concedentem à vectigale liberat, ſecus in facta per contractum oneroſum. nu.10. 73

Conditionis purificatę tempus maximè attendendum.num.6. 134

Conductori emolumentorum feudi, ſi vltimo anno fiant alienationes, & petita inueſtitura poſt tempus, ad quem ſpectet Laudimium.22. 151

Confiſcatio immobilium in crimine læſæ maieſtatis an mediato vel immediato domino applicetur. nu.21. 89

Et an in quocunque capite læſæ maieſtatis humanæ.22. ibid.

Et quid in diuinæ.24. ibid.

Confiſcationes in inueſtitura quando contineri dicantur vt ad inueſtitum ſpectent.10. 87

Confiſcationes bonorum etiam immobilium acquiruntur plenè vſufructuario caſtri alicuius.6. 69

Confiſcatione in generali an veniat feudũ vbi cõfiſcari põt, remiſſiuè 9. 87

Confiſcationis emolumẽta omnia ad feudatarium illius territorij vtilẽ dominum ſpectant.11.87.& quid ſi in primo capite, læſæ maieſtatis.14.ibi.

Conceſſio principis in executionem promiſſorum.98. 315

Conſenſus domini adhibitus ſuper principali contractu trahitur ad omnia quæ veniunt in executionem. num. 17. 140

Conſenſus domini pro approbatione noui emphyteutæ inducitur ſi nõ conſenſerit expreſsè intra duos menſes. 3. 58

Conſenſus non inducitur ex actu indifferenti.num.4. 59

Conſenſus ad renunciationem iuris ſui quando inducatur ex actibus poſitiuis.6. 59

Conſentire fortius videtur qui aliquid agit, quam qui tacet.7. 59

Conſenſus duplex ex iuſtitia, & ex gratia, & ad primum tenetur dominus. 6. 62

Conſenſus alienandi inueſtituræ appoſitus an tollat domino ius prælationis. 9.51.& an laudimium.10. 51

Conſenſus ſecundus domini in rei emphyteuticæ alienatione, requiritur, & quid in praxi obſeruetur.20. 50

Conſenſus omnium dominorum requiritur in alienatione emphyteuſis.4.76

Conſortes quando, & qui habeant ius prælationis in feudis.12. 49

Conſuetudinis interpretatio paſſiua admittitur licet materia non ſit extendibilis.10. 130

Conſuetudo tribuit iuriſdictionem.7. 186.

Conſuetudo quod ſubditi inuiti alienẽtur eſt attendenda num.126. 341

Contemptus domini per alienationem quando inducatur. nu.12. 64

Contractus vnius in alium transfuſione vnicus remanet contractus, & ſemel debetur Laudimiũ.nu.30. 144

Coutractu ab initio valido ex poſt ad non cauſam reducto, an debeatur Laudimium.7.10. 155

Contractus libellarius qũo fiat.12.36

Contractus ſtricte ſunt intelligendi. 14. 54.
Contractus vel quaſi in loco omnes conuenıri poſſunt, etiam ſi ibi reperti non fuerint. 50. 95
Contractus mixtio fraudem præſumi facit. 3. 122
Contractus reſolutio quando appoſita cenſeatur per verba obliqua, vt ex tunc. 12. 138
Contractu alienationis celebrato ſub conditione an Laudimium ſtatim ſoluendum ſit. 1. 5. 133
Contrahere promittens qualiter teneatur. 2. 132

D

DAtiario primo ne vel ſecundo debeantur commiſſa tempore vltimi diei quo finitur dacitum. nu. 27. 152.
Datio in ſolutum neceſſaria dicitur, quæ ſit iudiciaria autoritate. nu. 2. 107.
Et quomodo. 10. 109
Datio in ſolutum large dicitur venditio. 4. 108
Datione in ſolutum etiam ex neceſſaria ſoluendum Laudimium vel tertia venditio 7. 109
Et quæ concurrere debeant. 11. 17. 110. 111.
Debitum propter laborem, & diligentiam ei debetur qui illam præſtitit. 31. 153
Decimarum feudum an prælatus concedere poſſit. nu. 162. 379
Decimarum in ſolutione an detrahendæ impenſæ nu 3. 12
Deductiones onerum quibus in caſibus faciendæ. nu. 7. 13
Delegatos Principis in terris vaſſallorum de eorum litteris ſeu delegatione docere congruum eſt. 56. 98
Nam ſi excedant formam commiſſionis ipſis reſiſti poteſt. ibid.
Delinquente vaſſallo contra ſuperiorẽ dominum, ſi feudum amittat cui applicabitur. nu. 6. 84
Et quid ſi non amittat feudum ſed banniatur propter delictum. 7. ibid.
Demanialia bona quæ dicanẽ. 33. 148
Demano verbum. ibid.
Et quæ dicantur de demanio Principis. ibid.
Denunciatio an facienda domino ante venditionẽ rei emphyteuticæ. 2. 47
Et quid in feudis. 4. ibid.
Et quid poſt contractum. 15. 49
Denunciatione alienationis factá domino non reſpondente intra duos menſes quid iuris. 12. 51
Determinatio eadem reſpiciens plura pariformiter determinare debet. 2. 10.
Diſceſſu a cõtractu, & a cancellatione inſtrumenti non debetur duplex Laudimium. 9 148
Et ad hoc quando dicatur nouus contractus. 10. 14. *pag.* 148. 149
Et an ex primo vel ex renouato contractu debeatur 11. 148
Et quid ex diſſolutione contractus quãdo res non eſt integra 12. ibid.
Et quando dicatur res integra vel non 13. 149
Diuiſio nõ eſt propriè alienatio 3. 103
Diuiſio eſt alienatio neceſſaria quoad prouocatum 6. 103
Dominia directa duo in eadem re dari poſſunt maius, & ſubalternum, & vnum in vniuerſo alterum in ſingulis rebus 60. 99
Et quod præferendum. ibid.
Dominij vtilis ex tranſlatione debetur Laudimium. 6. 137
Dominus an cognoſcere poſſit de crimine

ne cuius pœna veniſ ſibi applicanda 8. 186
Dominus quomodo intelligatur eſſe iudex ordinarius iu feudis.n.16. 190
Dominus feudi ſiue clericus ſiue laicus eſt iudex competens ſiue inter clericos ſiue laicos agatur.21. 195
Dominus feudum ſine voluntate vaſſalli in alium transferre non poteſt. 106. 322
Donatione facta eccleſiæ an cenſeatur tranſlatum omne ius ſuperioritatis 45. 25
Donatio remunerationis cauſa a Principe facta tenet. nu.60. 274
Dotis in contractu ſi promiſſa ſit pecunia, & in ſolutum dentur immobilia, an plures contractus eſſe iudicandum 22. 141
Et an duplex Laudimium ſoluendum. 23. 141
Dux Sabaudiæ habet pleniſſimam poteſtatem in ſuo dominio.19. 238

E

Eccleſia ad vectigal nõ tenetur, & ita in Camera Ducali iudicatum contra publicanum Villæ franchæ. 7. 72
Eccleſia habet immunitatis priuilegiũ inſertum in corpore iuris 8. 72
Eccleſia an, & quando teneatur ad collectas certam, & determinatã præſtationem habentes.nu.24. 172
Eccleſiaſticas perſonas an, & quando ligent ſtatuta laicorum remiſſiuè. 2. 180
Eccleſiaſticus iudex poteſt ius dicere inter laicos in caſibus mixti fori.24. 198.
Eccleſiaſtici quando feudum dare poſſunt. 142.145.146.147.148.149. pag. 360.362.363.
Edere titulum ſuum an, & quãdo quis cogi poſſit.num.4. 164
Effectus magis quam verba ſpectandus propter fraudis ſuſpicionẽ.11. 115
Effectus magis quam verba attendi debent.num.5. 34
Emphyteuſis laicalis, & eccleſiaſtica differunt remiſſiue.12. 58
Emphyteuſis pro qua ſoluitur egregius canon, qualiter cenſenda.4. 17
Emphyteuſi aſſignata vni in diuiſione ſi noua ſit debetur Laudimiũ.5.104
Emphyteuta tenetur oſtẽdere domino titulum ſuum ſi habet.8. 165
Idem in Vaſſallo etiam contra tertiũ. 9. ibid.
Emphyteuta an declarare debeat rem emphyteuticam pro qua ſoluit.ibid.
Et quid ſi ſe iuramento purgauerit. 12. 165
Emphyteutam aliquem eſſe ſi conſtet niſi indicet rem, omnia bona ſua præſumuntur obnoxia. num 16. 165
Et quid ſi aliqua conſignauerit. ibid.
Emphyteuta vendens rem pro parte an cadat à toto, remiſſiue.15. 79
Emphyteuta pro penſione qua actione teneatur.16 50
Et qua, & ad quid Vaſſallus.17. 50
Emphyteutæ idoneitas in quibus conſideranda.nu.18. 161
Emphyteuticæ obligationis ipſius natura eſt indiuidua actiuè, & paſſiuè. 10. 78
Emphyteutica pro re in dotem data pro ea quam quis dotare non tenetur debetur Laudimium.7. 119
Emphyteutica vel feudalis res an pro Laudimijs, & alijs iuribus directi dñi hypothecata ſit.1 12.162. 168
Et an hypothecata pro Canone. 13.21. 23. 170. 171.172
Emphyteutica res ratione vtilis dominij ex conuentione partium expreſsè obliga-

obligari poteſt.7. 169

Emphyteutica pro re alienata quã habeat dominus directus actionem contra tertium poſſeſſorem.10. 169

Et quid ſi propter non ſolutam penſionem res fiat caduca.16. 170

Emphyteuticæ rei venditionis denunciatio cui incumbat.5. 2

Et quæ praxis obſeruetur.nu.6. ibid.

Ement partem rei quæ commodam diuiſionem non patitur non tenetur ad Laudimium.4. 106

Emptor cum pacto retrouendendi commoda rei ſua facit.4. 69

Emptor ſoluens Laudimium an in retrouenditione illud conſequi debeat. 32. 144

Et an ſi non ſoluerit repetere illud poſſit.34. 144

Emptionis,& venditionis appellatione quid veniat, remiſſiue.7. 115

Exibere inſtrumentum venditionis an emptorem cogere poſſit dominus ad effectum ſoluendi Laudimij.1. 164

Et quid ad detegendum fraudem circa contractum & fraudationem Laudimiorum.2. ibid.

Et an contra eum qui alienauit agere vt declaret cui,& quo titulo.3. ibi.

Expenſarum detractio in cauſa Laudimij quando facienda.8. 13

Exportandi fructus extra territorium prohibitio an licita.14. 49

Expreſſum ſatis dicitur quod ex legis ratione colligitur.3. 61

F

Feloniam ſi cõmittat Vaſſallus contra vnum ex dominis,illius parte feudi tantum priuabitur.3. 75

Ferrariæ Ducatus à Papa dominis Ateſtinis conceſſus ſub.nu.11. 232

Et an ad illud, non vocati per inueſtituram primam admittendi. ibid.

Feuda quibus concurrentibus poſſint alienari in patria Pedemontium,& quomodo in hoc procedẽdũ.13. 110

Feuda quaternata,& plana, & de tabula in Regno alienare volens cuius conſenſum requirat 67. 101

Feuda adequata ſunt emphyteuſibus per viam regulæ quo ad Laudimia 9. 130

Feudum ruſticum quod dicatur.128. 342.

Feudalis res vel emphyteutica in dotẽ dari irrequiſito domino an poſſit 2. 117.

Feudalis cauſa per pares curiæ termiminanda.2. 184

Et quando procedat. ibid.

Feudalibus in cauſis quis ſit iudex diſtinguitur.1. 184

Feudalẽ rem vendere ſi dominus Vaſſallo permittat remittere videtur omne ius ſuum.2. 54

Et quomodo procedat. ibid.

Feudalia bona an in emphyteuſim dari poſſint.64. 100

Feudalium & allodialium ſimul facta venditione quando ſoluendum Laudimium.4. 15

Feudatarij inueſtiti de mero, & mixto imperio poſſunt proclamata facere ſuper non delictis,& pœnas imponere ſibi applicandas 31. 91

Feudatario debentur redditus etiam extraordinarij iuriſdictionis.35.91

Feudatarius poteſt fructus rerum feudalium pro tempore vitæ ſuæ vendere & ratio 6.11. 125 129

Feudatarius Vſufructuarium conſtituere nequit licet fructus vendere valeat, & quomodo procedat.12. 13. 129.131

Feudi antiqui iure facta conceſſio quid operetur,remiſſiuè.15. 37

Feudi dominus vel ſucceſſor quæ reſicere debeat.6. 17
Feudi natura quæ.13. 27
Feudorum natura magis conſuetudine regitur.2. 7
Feudorum ius attendendum vbi contra legem communem diſponit.14. 40
Feudi inueſtituram non capiens intrà annum,& diē cadit a iure ſuo.3.64
Et quid in ſucceſſore vocato ex prima inueſtitura 5. 65
Feudo ſub annua præſtatione conſtituto an cadat Vaſſallus ceſſans in ſolutione.6. 65
Feudum quando tranſeat in fiſcum per confiſcationem.8. 87
Feudo in dotem dato præferendi agnati ſi offerant pretium.6. 118
Feudo vel re emphyteutica in dotem data, æſtimata ſtatim debetur Laudimium.10. 126
Feudum dare qui nam poſſint.2. 226
Feudū iure antiqui conceſſum an antiqui naturam,& effectum ſortiatur, & eius effectus 130.131.333.335.
Limitatur negatiua, & affirmatiua 132 133. 344 345
Feudum caducum an reaſſumat primā naturam ſi de eo fiat inueſtitura.4. 34.
Feudum tanquam ad nouum ſi delinquens admittatur ſoluendum Laudimium.9. 36
Feudum renuncians agnato poſtea decedenti ſine filijs nihilominus ſuccedit.32. 43
Feudum alienatum extra familiam nouum dicitur,& quid ſi redeat ex noua cauſa in illos de familia, remiſſione.33. 44
Feudum francum alienabile etiam in Eccleſiam. & pro eo quis non tenetur niſi ad expreſſa.2.3. 62
Feudum verè francum quomodo intelligatur.4.5. 63
Tribus modis dici poteſt francū.6 ibi.
Feudum plus,& minus alteratum quādoque dicitur 7. 63
Feudum francum à culpis contractus ſed non delicti eſſe poteſt.8. 64
Feudum an mediante pecunia concedi poſſit.nu.4. 7
Feudum nouum quibus cōcurrentibus dicatur nu.3 21. 25.29
Et an ſi dominus reinueſtiat eundem Vaſſallum qui renunciauit.4. 25
Feudum nulliter alienatum non cadit in commiſſum.2. 154
Feudum alteratum in alijs retinet propriam naturam.nu.11. 64
Feudum ligium importat gentile francum, & nobile.nu.14. 64
Feudum francum quandoque dicitur quo ad commodum pecuniarium licet debeantur obſequia.15. 65
Feudum antiquum plures parit effectus.24. 29
Feudum maſculinum conceſſum famin[illegible] quale dicatur 6. 26
Feudū vnū,& idem poteſt conſiderari vt paternū,& vt nouum.22. 29
Et quid ſi in inueſtitura noua,appoſita ſint verba iure antiqui.23.& ſeq. ibid.
Feudū inter,& emphyteuſim differentia.2. 33
Feudorum iuri in ſpe agnatis competē ti an Princeps poſſit derogare.8.27
Feudum ſi amittatur ex ſententia in cōtumaciam propter offenſam in dominum qui ad illud præferantur.nu. 25. 90
Feudum totum in dotem dare Vaſſallo non licet ſi de parte filia congrue dotari poteſt.5. 118
Feudum nō poteſt inuito domino pignorari dari, emphyteuſis autē ſic,& q̄d ſi pro æquiualēte ꝑtio rel.2.3. 126

Fideicommiſſo res ſubiecta ſi alienetur tenet alienatio, & ſoluendum Laudimium. 14. 139
Fidelitas de ſubſtantia feudi tolli nequit, iuramentum ſic 17. 28
Fidelitatem iurare Vaſſallus qui non tenetur, ad contenta tamen in iuramento tenebitur. nu. 9. 64
Idque etiam in feudo franco. 10. ibid.
Fidelitatem an iurare debeat Vaſſallus ſingulis hæredibus domini. 5. 76
Diſtinguitur. 7. ibid.
Finis quando habet neceſſariam conſequentiam à principio retrotrahitur ad illud. 27. 147
Fiſcus vendens rem aliquam tenetur prius offerre conſorti. nu. 10. 49
Fœmina feudum dare poteſt, Vaſſalla autem eſſe non poteſt. 126. 345
Fœminæ in minimis feudis ſuccedunt niſi aliter per inueſtituram diſpoſitum ſit. ſub nu. 25. 234
Potus delicti principaliter attendendus. 26. 90
Francorum Regis à ſententia in nõ ſub ditum lata ſupplicari poteſt ad Papam. ſub. nu. 7. & 8. 222
Frater fratri an ſuccedat in feudo conceſſo à ſupremo Principe. 23. 39
Fraus circa Laudimiorum ſolutionem quomodo committatur. 1. 175
De re ad rem committitur, vt ibid. 3. 176
De perſona ad perſonam. 4. ibid.
De contractu ad contractum admodum frequens eſt, & qualiter committitur. 5. 117
In mutuo qualiter deprehendatur. 7. ibid.
In modo contractus vt fiat. 8. ibid.
De quantitate ad quantitatem quomodo. 9. ibid.
In tempore ſit vt. 10. 178
Mixtim ex diuerſis contractibus quomodo fiat. 11. 178
Fraudem committens rem ipſam amittit. 2. 179
Fructus an dicantur deductis impenſis. 5. 12
Fructus fundi quando dicantur pars fundi. 3. 14
Fructus conſumpti an debeantur ante litem motam contractu reſciſo. 13. 157
Vide infra Titulus.
Fructus rei emphyteuticæ an pro penſione debita ſint hypothecati. 11. 169
Functiones tenetur præſtare venditor ſi emptor non ſit ſoluens. 13. 170

G

Gabella de contractu nullo non debetur. 3. 154
Et quando procedat. 4. ibid.
Gabella an debeatur de cõtractu à principio valido ſi poſtea ab eo receda-tur. 4. 147
Gabella pro contractu per quem ſoluenda. 2. 23
Gabella ſoluenda de omni alienatione, an de diuiſione etiam ſoluenda ſit. 2. 103.
Gabellam ſoluere de contractu venditionis non tenetur qui ex obligatione præcedenti vendidit. 2. 106
Gratia de Laudimio per Principem facta interinanda nu. 4. 9

H

Hoſtenditiæ quæ ſint. 4. pag. 5
Hypotheca non inducitur tacitè niſi in certis caſibus à lege expreſſis 5. 168
Hypothecaria competit domino pro canone præterito aduerſus tertium poſſeſſorem. 2. 168

Et an

Et an pro Laudimio debito per alios quam nonum emptorem.4. 168

I.

IMpenſæ in rem factæ quando deducantur.4. 12

Imperator quid poſſit poſt communicatam ſupremam poteſtatem alteri. 21. 238

Imperator poſt electionem pleniſſimam habet poteſtatem.nu. 16. 234

Imperator donando feudum eccleſiæ nõ abdicata ſe ſupremam poteſtatem. 38. 251

Imperatores, & Reges titulata feuda concedunt, idem in Papa.6.8.11.22. 227.229.231. 239

Imperatorē non ſubditum ſed ſe exemptum qui dicit probare debet ſub nu mero 6. 221

Imperator renunciare imperio in manibus electorum nequit ſed Papæ tantum. ſub nu.9. 223

Imperium non recognoſcentes Reges & Principes aliqui enumerantur. ſub nu. 15. & ſeq. 227

Infeudans tenetur ex proprio ſuo facto.3. 30

Infeudatio an ſub alienatione comprehendatur. 74. 292

Infeudare poteſt Princeps ſtante conſuetudine infeudandi. 76. 296

Limitatur. 80. 81. 85. 299. 301

Infeudare omnes etiam, ruſtici hodie poſſunt. 127. 342

Initium in quolibet actu attendendum. 24. 151

Intereſt domini ne res alienetur irrequiſito ipſo.nu.9. 169

Interinandi reſcripta Principum conducibilis vſus. 5. 9

Interpretatio non eſt Iudaicè facienda. 16. 116

Introgium ſiue introitus de primis conceſſionibus capitur. 10. 36

Introitus & Laudimium idem ſunt, numero 9. 31

Inueſtitura nõ eſt neceſſaria, vt acquiratur feudum antiquum. 36. 46

Et quid in feudo nouo nu. 37. ibid.

Et quid ſi agnatus venit per ius accreſcendi. 38. 46

Inueſtitura ex abuſiua etiam vacua p ſeſſio tradi debet. 2. 30

Inueſtitura de feudo ad non vocatos per primam an extendi poſſit, & Bulla Pij Quinti ſuper eod. ſub numero 11. 225

Inueſtitura ſi renouetur per mortem domini, an debeatur Laudimium. numero 3. 34

Inueſtitura ſi de feudo caduco fiat, quã do ſortiatur nouam naturam illud feudum. 8. 35

Inueſtituram petere tenetur agnatus acquirens ab agnato feudum, & quo caſu non 35. 45

Inueſtitura de inutili non debetur Laudimium. 8. 155

Inueſtitura noua quæ dicatur, & quæ antiqua. 137. 152

Inueſtituræ verba, pro ſe, & quibus dederit, quid importent 2. 51

Et verba pro ſe hæredibus, & ſucceſſoribus. 3.7. pag. 51. 52

Et verba, pro ſe & cui concedere voluerit. 4. 52

Et verba, pro ſe & hæredibus quibuſcunque. 5. 52

Iudices in cauſa propria idonei ſunt Principes iura Imperij habentes ſub nu. 18. 192

Iuramentum an faciat actum magis irreuocabilem. nu. 90. 306

Iuramentum non extenditur ad ſolita infeudari. nu. 159. 376

Iuriſdictio in dubio cenſetur conceſſa cumu-

cumulatiuè, non priuatiuè quo ad feudatarios.55. 96

Iuriſdictio quomodo diuidi poſſit, remiſſiue.8. 77

Iuriſdictionis qui maiorem partem habet an præferendus in adminiſtratione.11. 78

Iuriſdictio non transfertur niſi autoritate Principis. 227

Iuriſdictio etiam ſuprema cum cauſa poteſt alienari. num. 39.43.251. 258.

Iuriſdictiones, & dignitates omnes à Principe prodeunt ſub num.3. 220

Ab alijs autem inferioribus ſub alternatiue. *ibid.*

Ius accreſcendi in quibus feudis locum habeat vel non.num.22. 39

Ius accreſcendi non ſed ius non decreſcendi habet locum in laudimijs.n.1. 175.

Ius dicere in cauſa propria poſſunt Principes habentes iura imperialia. num.5. 185

Ius dicens à domino deputatus quando de cauſa domini cognoſcat.9. 187

Ius ex regula ſumi non debet.31. 203

L

Laicus index an inter clericos in poſſeſſorio beneficiali ius dicere poſſit.23.27. 197.199.201

Et quid in patria Pedemontium.47. 217.

Laicus iudex cognoſcit vtrum quis ſit excommunicatus ab eo qui poteſtatem habet excommunicandi, non de validitate excommunicationis. nu. 43. 213

Laicorum ſtatuta circa Laudimia an procedant in foro Eccleſiæ.1. 180

Legis maieſtatis damnati de crimine bona feudalia vel emphyteutica ad immediatum dominũ ſpectant.5. 86

Laudimium nõ debetur ex pacto de retrouendendo contractus reſolutiuo per verba vt ex nunc, & quando id fieri cenſeatur.9.10. 138

Et quid ſi breue vel longum tempus appoſitum fuerit recatus.11. 138

Et opinio autoris.13. 139

Laudimium non debetur niſi facta fuerit inueſtitura.20. 150

Laudimium incipit deberi ſtatim poſt contractum licet peti nequeat. 23. 151.

Laudimium an ex irrita venditione debeatur. num.1. 154

Laudimium non debetur ante ratificationem domini rei vẽdiſę promiſſam in venditione 9 155

Laudimium an debeatur de cenſibus ſeu annuis redditibus conſtitutis de conſenſu domini directi ſuper fundo vectigali ſe vendantur.nu.1. 159

Et an de prędio cenſu affecto habita ratione ad pretium cõſtitutum in venditione vel ad valorem totius. nu.2. ibid.

Laudimium debetur de omni iure quod eſt conſolidatum in perſona Vaſſalli vel emphyteutę ſi in alium transferatur.4. 161

Et quid in iure quęrendo.5. *ibid.*

Laudimiorũ multitudo ſequitur multitudinem traditionum.3. 162

Laudimij ius reale eſt, & tranſit ad ſingularem quemcunque res tranſeat.3. 168

Laudimij onus merè reale ſeu patrimoniale cenſetur.1. 173

Laudimij iuri præſcribitur triginta vel quadraginta annis etiam ſine titulo.1. 173

Et quomodo procedat. ibid. & num.4. 167. 174

Et quid contra Principem.7. 1610

Lau-

Laudimij vox incognita latinis, & vnde. num. 1. pag. 2
Laudimium quare ſoluatur. nu. 2. ibid.
Laudimium pœna aurea dicitur. nu. 3. ibid.
Laudimium quid ſit aliæ definitiones. num. 7. & 8. pag. 3
Laudimium rei emphyteuticæ quando non ſoluendum. nu. 12. pag. 4
Laudimium, Adhoa, releuium, & tertia venditio. 1. 4
Laudimium & huiuſmodi onera ſunt odioſa. & reſtringenda. 10. 6
Laudimium in feudis an ſit debitum. 1. pag. 7
Laudimium pro re feudali ſoluitur in patria Sabaudiæ, & alijs vicinis. 3. 7
Laudimium quando ſoluendum de re feudali. 5. 7
Et quid obſeruetur in patria Pedemontium. 7. ibid.
Laudimij quantitas taxata ad quinquageſimam. num. 1. 8
Laudimij exactio diuerſimodè fit. 6. 9
Laudimiorum augmẽtationes an induci licitè poſſint. 7. 10
Laudimium an intelligatur debitum de pretio vel æſtimatione totius rei, vel ratione dominij tantum num. 1. 10
Laudimium apud Aſtenſes quomodo ſoluatur num. 3. 11
Et quid in Gallia. num. 4. ibid.
Laudimij in ſolutione quorũ ſit habenda ratio, & de quibus debeatur. 1. 11.
Laudimium an de toto pretio vel parte fundi debeatur. 1. 14
Laudimij in ſolutione inſpiciendum tẽpus venditionis. 9. 18
Laudimij ſolutio ad quem ſpectet. 1. 22
Laudimium, Terzaria & Quartaria quandoque dicitur. 3. 23
Et quid in venditionibus Gallicanis 4. ibid.
Laudimium quando à nouo emphyteuta vel Vaſſallo debeat ſolui, remiſſiuè. 26. 30
Laudimium an ex noua, & prima conceſſione debeatur. num. 1. 30
Laudimium an debeatur de re empta a domino quæ dominio directo fuerat conſolidata. 4. 31
Laudimium an ſoluere teneatur dominus qui emit iura Vaſſalli vel emphyteuſę. 1. 71
Laudimium an ſoluendum domino emẽti ius emphyteuticum ab ipſo ſuo emphyteuta. 1. 73
Et quid ſi duo eſſent domini mediatus & immediatus. 4. 73
Laudimium ſoluendum per emptorem non per venditorem. 2. 73
Et quid ſi ſolui debe tertia pars pretij. 3. ibid.
Laudimium ſoluere an debeat condominus emens ab emphyteuta, alijs conſortibus pro portione cuiuſq; 1. 18. 75. 79.
Laudimium cui debeatur ex duobus dominis quibus ad diuerſum cenſum tenetur emphyteuta. 13. 78
Laudimium quando debeatur de ſubinfeudatione, & ſubemphyteuſi. 65. 101.
Laudimium an ſoluendum pro diuiſione emphyteuſis. num. 1. 103
Et quid in patria Pedemontium. 4 ibi.
Laudimium duplex an debeatur ab emptore, & a retrahente iure proximitatis 3. 106
Laudimium an ex datione in ſolutum ſoluendum ſit. nu. 1. 107
Laudimium debetur pro ceſſione bonorum alicui facta vt debita ſoluat. 14. 110
Laudimium an ex permutatione debeatur. 1. 113
Laudimium pro re in dotẽ data an ſoluendum.

uendum.1.113.diſtinguitur.3.117
Diuerſa opinio Iaſonis.4. ibid.
Laudimium an de donatione debeatur, & quid ſi feudum partim donetur partim vendatur.1.2. 121
Laudimium de legato vel hæredis inſtitutione an debeatur.1. 123
Laudimium de quibus non debeatur ex forma decretorum antiquorum Sabaudię.4. 124
Laudimium an ex tranſactione debeatur.1.3. 124.125
Et deciſiones Senatus ad hoc.5. 125
Laudimium an debeatur ſi res pignoretur.1. 126
Laudimium in feudis de iure non debetur ſed de conſuetudine patrię.8. 130.
Laudimium nõ debetur ex promiſſione de vendendo vel alienando.1. 132
Et an ex ea Vaſſallus cadat in commiſſum. ibid.
Laudimio ſoluto de principali contractu non debet ſolui de executiuo licet tranſeat in nouum contractum. num.3. 133
Laudimium an ſoluendum cum appoſitum eſt pactũ de retrouendendo.1. 136.
Et quid obſeruet Camera Ducalis.4. 137.
Laudimium vbi nõ debetur ſi ſolutum fuerit non repetitur.5. 137
Laudimium non debetur de contractu quod tẽdit ad executionem alterius. 16.19 139.140
Laudimium eſt fructus ex re ipſa vel propter rem proueniens.3. 68
Laudimium an ſoluendum a comprehenſis ſub prima inueſtitura.1.33. 17. 32.36.37
Et quid a non comprehenſis.11.14.36 37.
Laudimium non debetur de his quæ fiunt in executionem primi pacti 13. 36
Laudimium an debeatur de alienatione feudi paterni inter agnatos.27.7. 42.
Et quid obſeruet Camera Ducalis.28 42.
Et quæ communior opinio.34. 45
Laudimium an debeatur vbi non eſt neceſſarius conſenſus domini in alienatione,1. 47
Laudimium an cenſeatur remiſſum ex receptione cenſus à nouo emphyteuta.1. 58
Laudimium an amittat dominus non conſentiens alienationi infra bimeſtre, ſi emphyteuta vendat. num.1. 60.
Laudimium an debeatur de feudo franco alienato.1.13.pag. 62.65
Laudimio non ſoluto intra annum, & diem, an res emphyteutica vel feudalis cadat in commiſſum,1. 66
Et quid obſeruetur.4. ibid.
Laudimium an vſufructuario vel proprietario debeatur. num.1. 68
Et cuius conſenſus requiratur in alienatione.2. ibid.
Legatarÿ quando dicantur contineri ſub dictione ſucceſſoribus.3. 123
L. Cogi.ff.de petit.hær. limitationes, viginti, remiſſiuè.6. 164
Liberorum duodecim immunitatis priuilegiũ an excuſet a ſolutione Laudimÿ.1. 173
Et opinio autoris.3. ibid.
Limitata cauſa limitatum parit effectum.25. 132
Locans in centum annos non dicitur alienare ſi dictum ſit quod tot ſunt locationes, & alioquin ſecus.3.5. 128.129.
Et quid ſi dictum ſit quod ex huiuſmodi locatione nullum transferatur dominium

minium, vel aliæ cautelę adhibitæ. 7.15.16. 129.131
Locatione ad longum tempus facta per emphyteutam transfertur ius in rē, & utilis in rem actio acquiritur.1. 128.
Nec ſine domini conſenſu fieri poteſt.2. ibid.
Et ideo debetur Laudimium.4. 129
Contraria opinio. ibid.
Reſolutio Cameræ Ducalis.14 131
Locationi ad longum tempus cautelæ adhibitę ſuſpectæ.16. 131
Lombriaci feuaum.8. 10
Lucri dotis, rei emphyteuticę pactum ſine domini conſenſu regulariter apponi nequit.8. 114
Et quid ſi ſtatuto lucrum dotis marito deferatur.num.9. 119

M

MAieſtatis Principis contemptoris pœna pecuniaria ad Vaſallum immediatum dominum ſpectat. 19. 89
Menſuq Marchiones ſeu Duces an habeant iura imperialia, ſub numero 2. 243
Marchiones Montisferrati poſſunt alienare etiam totam Marchiam. 25. 241.
Maritus rem datam in dotē vel ipſius pretium quando reſtituere teneatur vel poſſit.11. 120
Mediolani Ducis poteſtas quæ fuerit conceſſa ſub.num.26. 236
Melioramentorum ratione an ſoluendum Laudimium,& facta in re emphyteutica cuius maneant.2.3. 16
Meliorationum rei emphyteuticę pro alienatione an ſoluendum Laudimium,& quid de eo quod alluuione accreuerit.7.8. 18
Metus præſumitur ex mandato Principis.123.
Militia quis redditus ſit.num.10. 3
Mobilibus cum immobilibus venditis, pro immobilibus tantum ſoluendum Laudimium.2. 14
Molendino remiſſo ſub cenſu non tenetur quis ſoluere molturam.4. 71
Niſi aliys ſoleret ſoluere.9. 72
Montisferrati prima conceſſio facta Aledramo, primo Marchioni fuit cum poteſtate alienādi & de contro uerſia totius Marchionatus aliqua ſub.num.25.pag. 241
Mulctæ, & pœne ſunt de regalibus ſi imponantur propter nouas conſtitutiones ſiendas, & ſpectant inueſtito. 34.pag. 91
Mulctæ ad immediatum dominum ſpectat.18. 88
Mulctæ,& illarum augmentum factis per Principem etiam quod applicetur fiſco vel camerę, ad Vaſallos ſpectant.33. 71
Multitudo traditionum quando operetur multitudinem Laudimiorum. 21. 140

N

NAtura litis,& cauſæ trahit ad ſe perſonam.44. 213.
Naturalia omnia tolli poſſunt ſubſtantialia non.16. 28
Naturalia requiſita feudi ſeptem, & an dici poſſint ſubſtantialia. 15. 27
Neceſſitatis in quam ſponte quis ſe coniecit non eſt habenda ratio in alterius periudicium.12. 110
Noua conceſſio non dicitur licet antiquæ addantur prædia,vel augeatur cenſus.10. 18
Nouam formam inueſtituræ efficit mutatio eorū q̄ ſunt regularia.14. 27

Nouum feudum facit alteratio ſubſtãtialium.5. 26

Nouus Vaſſallus vel emphyteuta quis dicatur.1. 24

O

ODioſa, & correctoria quãdo extendantur remiſſiue.11. 6

Officium ſuum nemini debet eſſe nociuum num.11. 73

Onera præterita a eo non debentur q emit a domino.14. 170

Onus indictum publica autoritate pro rebus quas poſſeſſor alienauit licet ſolutio cadat in tempus ſucceſſoris, nihilominus ſoluet primus. num 32. 153

Ordinaria, & abſoluta poteſtas ĩ Principe quæ dicatur.101. 317

Ordinarius iudex quis ſit in actione perſonali, & reali.17. 191

P

PActum cum ſubditis initum de nõ infeudando ſeu alienando eſt irreuocabile. 117.118.119.122.333.334.335.338.

Pacta ſunt ſeruanda ſubditis quibus mediantibus ſe ſubmiſerunt. 30.246

Pacto de retrouendendo appoſito ex interuallo an debeatur de venditione Laudemium.18. 140

Pacta, & onera augere vel minuere rei æſtimationem, an procedat in Laudimio.6. 13

Pacto de retrouendendo appoſito an ad uementе die recatus vtile domini ĩ retro transferatur abſque ceſſione. num.2. 136

Pactum an ſit contra ſubſtantiam, & formam an contra naturam contractus quid referat.19. 28

Pactum appoſitum in alienatione rei afficit rem ad quemcunque tranſeat.37. 95

Pactum reale tranſit in ſingularẽ ſucceſſorem.38. 93

Papa Regales dignitates quibus conferre poſſit.7. 228

Papa poteſt ex cauſa Reges deponere, num 9. 230

Papa cognoſcit in cauſa regni liberi, num 10. 231

Papa non infeudat in aliorum Imperio.12. 232

Papa habet vtrumque gladium.13. 233

Par in parem nõ habere imperium regula quando procedat.22. 80

Papa adiri poteſt vbi ſuperior dominus iuſtitiam non adminiſtraret, num.11. 187

Papa eſt ordinarius omnium non recognoſcentium ſuperiorem.18. 191

Papa reges creat, & deponit, & aliqui enumerantur ſub num 8 & 9.229. 230

Imperium a Grecis in Germanos trãſlatis. ibid.

Papæ inueſtitura potentior quã iuſiurandum. ſub num 5. 220

Et quibus poſſit cõferre regales dignitates.nu.7. 228

Eſt ordinarius etiam quo ad temporalia, omnium non recognoſcentiũ Imperium. ibid.

Partium aſſertioni non ſtatur in ſuſpectis 12. 115

Pares curiæ qui ſint, & an dicantur ordinarij iudices curię 3. 184

Dicuntur etiam teſtes idonei in cauſa feudali.4. 184

Paribus curię non exiſtentibus aut ſuſpectis ad quem iudicem erit recurrendum.10. 187

Parium

Parium cognitio,& uſus hodie paucis in locis obſeruatur.12. ibid.
Patrimonij eſſe bona qualiter probentur vel de patrimonio.35. 241
Pecuniæ appellatione venit quod pondere, numero, menſurave continetur.num 15. 116
Penſiones,collectæ,cenſus, & decimæ, onera dicuntur realia.22. 171
Permutatione feudi ad allodium facta debetur Laudimium.3. 114
Et deciſio Senatus.ibid.& Cameræ.numero.5. 114
Et quid ſi de feudo ad feudum. numero.4. 114
Permutationi pretium interueniens æquale,facit in dubio præſumi emptionem,& venditionem.10 111
Perſonalis actio licet non competit contra nouum poſſeſſorem,datur tamen hypothecaria, & rei vindicatio. num.25. 172
Petere quis non debet quid cuius contrarium non eſſet petiturus.17.20
Petrinus de Ponte magnus magiſter, & Princeps Melitenſis Patruus autoris.52. 184
Pignoris contractus quando pretium eſt æquivalens ipſi reip gnoratæ cẽſetur alienatio paleata, & quibus alijs concurrentibus 4. 127.
Pignori rei emphyteuticæ vel feudalis conſentiens dominus non ideo videtur approbare nouum Vaſſallũ num.5. 127
Pignus rei ſuæ conſiſtere non poteſt. num.6. 168
Placentiæ, & Parmæ Ducatus dominis Farneſijs à Papa conceſſus. ſub num.11. 177
Plus valere quod agitur quam quod &c. regulæ,in quibus contractibus procedat.6. 177
Pœna an poſſit ſuppleri per indicẽ laicum ſi ab eccleſiaſtico non fuit ſufficiens impoſita.25. 198
Pœna delicti ante ſententiam an ſit debita.15. 151
Et diſtinguitur.29. 152
Pœna commiſſa tempore unius officialis ſi de tempore alterius ſint facti proceſſus cui debeatur 30. 152
Pœnalia non ſunt extendenda.2. 60
Pœnæ impoſitæ per edicta Principis ad Vaſſallum ſpec ant 32. 91
Pœnæ minimè extendendæ aut multiplicandæ.4. 179
Pœnitere a contractu in præiudicium domini directi quando liceat.5.8.15. 147.149
Poloniæ Rex Henricus II. Francorum nõ potuit deponi ideo quod noluerit habitare in regno.ſub nu.16. 227
Portugaliæ Regni pro ſucceſſione controuerſia, per Papam definienda, qualiter terminata.ſub nu. 10. 224
Poſſeſſa res uti libera q̃ñ dicatũ.2.168
Poſſeſſoria cauſa feudi coram quo iudice tractanda.22 196
Poſſeſſorium beneficij an ſit temporale, 33.35. 204.205
Poſſeſſorio retinẽdæ vincit qui melius probat de titulo nu.34. 204
Poſſeſſorium duplex,ſummarium, & ordinarium.38. 210
Poſſeſſorium adipiſcendæ habet mixtã cauſam proprietatis 37. 208
Poſſeſſor iniuſtus dicitur qui non habet authoritatem ſuperioris.45.214
Poteſtas abſoluta contra ius, & ſine cauſa exercitata eſt damnanda, & reijcienda.102. 39
Poteſtas quæ in habitu conſiſtit ad quæ conferat. nu.14. 243
Prælationis iure volens uti, & rem unam ſolam vel aliquas emere ab agnato vendere totum volenti, non audiendus.16. 79

Et

Et quando procedat.nu.ſeq. 79

Prælationis ius non ceſſat licet non fiat denunciatio domino ante venditionē rei emphyteuticæ 3. 48

Competit domino in feudis.5. ibid.

Et quid in fructibus.13.49.& id quā do procedat.6. 48

Et quid in Eccleſia.7.48.& an agnati præferantur domino. 8.48. & quid in patria Pedem.9. ibid.

Prælationis facultate a principio in cō tractu venditionis data an debeatur Laudimium.20. 140

Prælationi locus non eſt vbi alienatio rei emphyteuticæ eſt permiſſa ſine domini conſenſu, vel bona debitoris non ſufficerent creditori. 15. 16. 111.

Prælatus reinfeudare ſolita poteſt ſine conſenſu ſuperioris.68. 101

Prælatus in præiudicium Eccleſiæ inueſtituram alterare non poteſt.144. 357.

Poteſt ſine ſolennitatibus infeudare res ſolitas infeudari. 150. 155. 160. 366 373.376.

An ſine conſenſu capituli infeudare poſſit res ſolitas infeudari.156.374

Conſanguineis ſuis feudum dare poteſt. 158. 375

Præſcriptio cōtra Principem de ſupre ma iuriſdictione an procedat. num. 40. 242

Præſcriptio immemorabilis titulus va lidus præſumitur ex tempore im memorabili.153. 369

Præſcriptio annalis quando currat agnatis ius prælationis habentibus alienatione facta in extraneum.nu. 11. 156

Præſcriptio libertatis ſoluendi Laudi mium an inducatur per centum an nos ſi caſus non euenerit ſolutionis Et quid ſi aliquando caſus euenerit, & quibus alijs modis inducatur.5.6 174.

Pretium rei quod dicatur.2. 11

Pretium permutationi interueniens quando immutet vel non actus ſub ſtantiam.9. 115

Princeps quando poſſit contrauenire ſuo contractui.numero. 100. 103. 316. 320.

Plenitudine poteſtatis quando vti non poſſit ſub.num.101. 309

Non poteſt ſe cum principatu alteri ſubijcere inuitis ſubd.tis. 120. 336.

Quid gerere ſine tutore poſſit.nu.136. 352.

Princeps ſupremus alienare poteſt ſine alicuius licentia,& habet autorita tem cum libera ſub num.25. 234

Princeps habet duplex patrimonium. num.32. 247

Princeps,& Senatus ex ſuperioritate illi reſeruata poteſt prouidere ne Vaſalli ſubditis iniuſtitiam faciant,ac etiam in modo procedendi in crimi nalibus.47. 95

Et an ad ſe auocare cauſas ſubditorum 49. ibid.

Principi in cauſis reſeruatis cognoſcit Senatus.num.48. 95

Princeps iudicem in territorio infeuda to conſtituere poteſt. ibid.

Princeps vbi ſua intereſt poterit in ter ris Vaſallorum cognoſcere, nec per præuentionem Vaſallorum impedie tur eius cognitio.54. 96

Principis proprium eſt feudum dare. num.3. 227

Principum varia eſt poteſtas. 15.17. 233.235.

Principes iura Imperij non habentes non poſſunt infeudare.23. 240

Non dicuntur veri Principes ſed abuſi ui.26. 242

††† Prin-

Principes eorum quæ ſunt principatus habens liberam administrationem, & an poſſint alienare. num.31. 247
Principis aſſertioni de cauſa alienationis non eſt ſtandum in contractu ſuſpecto.49. 266
Principis aßertioni non ſtatur quando venit contra proprium contractum. num.50. ibid.
Princeps poteſt infeudare res ſibi mediate ſubiectas.77.79.83.296.298.300.
Poteſt nouam dignitatem creare ſuper inueſtiturum. num.78. 297
Ex contractu ſuo ita remanet obligatus vt in caſum contrauentionis ſeu annullationis ad intereſſe teneatur.84.301.
Et quando in contractibus dicatur tenere locum priuati.95. 312
Delinquendo obligatur.99. 316
Principes diuerſi contendentes utuntur iure priuati.21. 22
Princeps an, & quando poſſit facere gratiam in præiudicium inferioris domini.12. 88
Et quando cognoſcere.13. ibid.
Principaliter quod agitur inſpiciendũ in attribuendo actum alicui ſpeciei. num.40. 211
Principaliter quod agitur inſpiciendũ eſt 39. 93
Priuilegia quæ transeunt in vim contractus etiam ſucceſſores ligant, & ſunt irreuocabilia. 96. 98. 313. 314.
Et quando tranſire in vim contractus dicantur 97. 314
Procurator generalis an poſſit infeudare.140. 355
Promiſſorum Principis in executionem conceſſio facta quid operetur. num 98. 305
Promittens contrahere qualiter teneatur num.2.pag. 132
Proprietarius rem feudalem vel emphyteuticam quæ cadit in commiſſum, vſufructuarius verò vſumfructum lucratur,5.7. 69
Proprietate ſola vendita vel ceßa vſufructuario, an debeatur Laudimiũ. num.1. 158
Et quid vſufructu cum proprietate cõſolidato.2. ibid.
Proprietatis mixtam cauſam quando habere dicatur poſſeſſorium iudiciũ 32.36. 204.206
Prorogare iuriſdictionem alterius quã domini quando ſubditi poſſint.num.20. 195
Prorogatio facultatis Luendi facta lapſo termino, vim habet nouæ, & iteratæ conceſſionis.24. 142
Et quomodo procedat.26 143
Prothomiſeos ius an habeat locum In feudis.num.11. 49
Puplicationis bonorum ſubditi ſententia, non afficit Vaßallum à quo tenebat.4. 86
Pupillus, & minor feudum dare non poſſunt.134. 351
Limitatur in feudo antiquo.135. 352

Q

Quadrupli pœna quando locum habeat, remiſſiuè. numero.3.179.
Quod omnes tangit ab omnibus debet approbari. num.2. 75
Quantitas qualiter in alienationibus conſideretur.num.68. 283
Quinquageſima æſtimationis rei emphyteuticæ pro renouatione inueſtituræ quando detur.2. 113
Quinquageſima, & Laudimium idem ſunt.num.4. 2
Quinquageſima quare ſoluenda.11. 4

Quin-

Quinquageſimæ loco quid exigi ſoleat. num.2. 8

Et in patria Pedemontium. numero.3. ibid.

Quinquageſima an ſoluenda de ędificio in area emphyteutica facto.1. 16

Quinquageſimam an amitiat dominus ob non prę ſtitum conſenſum emphyteutę.4. 61

Et quid in feudis.5. 61

Quintum denarium loco Laudimij ſoluere eodem modo quis tenetur.num. 21. 150

R

Recognoſcere toties bona emphyteutica tenētur ſubditi quoties, & quandocunque dominus voluerit,num.14. 166

Et quid ſi modico temporis interuallo ante requiſitionem recognitio facta fuiſſet 15.& 17. 166

Recognitiones ad petendas congruum tempus in ſingulos decem annos videtur.16. 166

Redimendi facultatis prorogatione intra terminum facta quando nouus contractus reſultare dicatur. num. 28. 143

Regalia præſcriptione acquiri poßunt num.42. 255

Regalia concedi à Principe non poßūt. 69. 285

Regalia in generali conceſſione nō veniunt, & quæ in eorum conceſſione comprehendantur.71.72.73. pag. 288.291.

Reges non recognoſcentes imperiū aliqui enumerantur, & plures remiſſiuè.ſub num.15. 233

Reges, & Principes habitare in ſuo Regno cogi non poſſunt. ſub numero 16. 234

Regis quam Imperatoris maiorem eſſe poteſtatem quomodo intelligendum. ſub num.15. 234

Regiſtratione ex ſola indeterminate facta non oriri hypothecam ſequutus eſt Senatus.19.20. 171

Regula quod dominus non poſſit inuitis ſubditis oppida alienare, & infeudare, multis modis ampliatur, & limitatur, num.111.112.113. 114.115.116.124. pag.331.332. 333.339.

Regula.l.quæ de tota.de rei vendi.exornatur,remiſſiuè.4. 122

Releuium quid.6. 5.

Quando ſoluatur. 8. ibid.

Releuium differt à laudimio,remiſſiuè 26. 47

Renouatio inueſtituræ,& ſolutio laudimij conſenſu a domino præſtito alienationi rei emphyteuticæ, an requirantur.1. 57

Et quid in feudo.3.4. 54.55

Diſtinguitur.5. 55

Renunciatio quādo inducatur per vnicum actum contrarium.8. 59

Renunciatio non eſt propriè contractus, & gabella ſi de contractu eſt ſoluenda de ea non debetur.num. 6. 162.

Reſeruatio principis eorum, quæ competunt ratione maioris dominij quid importet,remiſſiuè. numero 17. pag. 88

Reſeruatio in inueſtitura iuris ſuperioritatis, & alti dominij quid importet. 15. 88.

Reſolutio contractus ex pacto dupliciter fit,ex nunc,& ex tunc.nume. 8. 137.

Reſtituimus, vel reddimus, verba Principis, nouum feudum non reddunt. 6. 34

Et quid ſi addita ſint verba, & de no

ne concedimus. nu.7. ibid.

Retrouendere, qui tenetur prædium, an id etiam teneatur, quod alluuione accreuit.12.16. 21

Et an efficiatur eiuſdem iuriſdictionis.13.20. 19

Retrouenditionis cauſa non debetur laudimium ex obſeruantia Senatus. 7.15. 137.139.

Retrouenditio ſi ſit poſt primum terminum luendi in feudalibus, debetur laudimium.27. 143

Ruſticus emens iura vnius ex dominis, nihilominus remanet ſub iuriſdictione aliorum dominorum. num. 20. 80.

S

Sabaudiæ Dux priuatiuè ad Imperatorem pleniſſimam habet poteſtatem. num.19. 238

Et an, & quomodo non recognoſcat Imperium. ibid.

Saluaguardiæ literæ nihil noni inducunt.50. 218

Saluaguardiarum in cauſis ordinariis feudatariorum eſt iudex competens. num.51. 95

Etiam ſi pœna indignationis vel Principis arbitraria ſit impoſita. 52. ibid.

Et quid ſi Saluaguardia conceſſa ſit in executionem ſententiæ Senatus.nu. 53. 96

Salutiarum Marchio eſt Princeps ſupremus & a quo, & quomodo recognoſcatur in feudum ſub n.26. 236.

Secularis iudex de poſſeſſorio iuris patronatus cognoſcere poteſt. 41. 211.

Seruitium debitum pluribus dominis à Vaſſallo quomodo ſoluendum.12. 78.

Simulationis contractuum materiá latè patet, & vbi tractetur à doctoribus.2. 175

Solennitates requiſitæ in alienatione debent interuenire in noua infeudatione.143. 353

Solita infeudari res, & ſolitum infeudari quid, quando dicatur. 151. 367.

Et ſolitum quot actibus inducatur. ibid.

Solitum, & cõſuetum in quo differant. 152. 368

Solitum vt operetur quæ requirantur & a quo tempore incipiat.154.161. 370.378.

Soluendum in adeptione magiſtratus pro ſola electione, etiam non ſequutæ adminiſtratione ſoluendum eſt. 6. 155.

Soluere datam quis tenetur quam debet in effectu, non quæ petitur.5. 155.

Statutum de emptione loquens habet locum in tranſactione.2. 124

Statuta Principum ne ſine eorum permiſſione poſſeſſio beneficiorum apprehendatur an de iure procedant, & quid in patria Pedemontium. 48. 49. 217.218

Statuta condere quomodo ſit meri vel mixti imperij aut ſimplicis iuriſdictionis. ſub num.22. 218

Statutum loquens de venditione non habet locum in datione in ſolutum. 3. 108

Statutum de tertijs venditionibus ſoluendis loquens habet locum in datione in ſolutum voluntaria.6. 109

Subſtantialia in inueſtitura quæ dicantur.11. 27

Subditi fraudem committentes in contractibus qua pœna puniantur.1. 178.

Sub-

Subditi alienati non coguntur iurare fidelitatem nouo domino. num.121. 337.

Subditi quod alienentur inuiti conſuetudo eſt attendenda. num. 126. 337.

Subditi ex cauſa neceſſitatis poſſunt impunè alium dominum recognoſcere, & illi ſe ſubmittere.1.5.pag. 340.

Subditorum intereſſe in eorum alienatione qualis conſideretur, & an in illorum præiudicium valeat infeudatio. 105. 107. 108 109. 110.pag. 322. 325. 327. 329.

Subditus à domino petente cenſum ſi requirat tituli vel rei obnoxiæ demonſtrationem quid iuris, remiſſiuè. num.18. 167

Subditos à iuriſdictione Vaſſallorum eximere nequit ſuperior.44. 94

Niſi eorum ſubſiſtente culpa.ibid. Vel niſi Vaſſallus eſſet negligens in iuſtitia adminiſtranda.45. 94

Subditus, & ſuperior in eodem loco quis poteſt eſſe diuerſis reſpectib. 19. 80

Et an reſpectu eiuſdem rei poſſit eſſe in ſolidum.21. ibid.

Subditi Imperatori vel Regibus poſſunt liberari à fidelitate, per Papam ex grauibus cauſis ſub num.9 223

Subinfeudatus de feudo, vel emphyteuſi ſi velit alienare, cuius domini conſenſum requiret. 1. 84

Subinfeudatus, cuius domini conſenſũ requirere debeat volens alienare feudum, vel in emphyteuſim concedere.63 100

Subinfeudare ſine conſenſu domini quibus in caſibus quis non poſſit, remiſſiuè. 66. 101

Et quid de emphyteuſi, & cuius domini conſenſus requiratur. ibid.

Succeſſio ab inteſtato dicitur alienatio neceſſaria.2. 123

Succeſſio in feudo an propriè dicatur acquiſitio.1. 226

Succeſſor an, & quando teneatur ſeruare factum ſui prædeceſſoris cui in principatu ſucceſſit num.86 87.88. 89 92.94.99.100.pag.302.304. 306.311.

Succeſſor an teneatur habere ratam infeudationem factam à prædeceſſore de feudo viuentis recaſuro. nu 104. 321.

Superiore, & inferiore dominis cõcurrentibus iuriſdictio, & coherctio ſpectat ad inferiorem.42. 94

Nec eſt locus præuentioni, & voto.43. ibid.

Superior non poteſt infeudare res ſilitas ad Eccleſiam puta reuerſas, ſed ad immediatum ſpectat.61. 99

Et an in ſupremo Principe hoc procedat. ibid.

Suprema poteſtas qualiter eſſe poſſit in recognoſcentibus Imperatorem. num.20. 239

T

Tertiæ venditiones quid num.9. 6.

Tertio acquiritur irreuocabiliter ius per pactum expreſſe appoſitum in illis fauorem.7. 147

Titulus ex quo quis ſe tuetur ſi reducitur ad non titulum, vel habet ortũ a cauſa irrita fructus omnino deben tur.14. 158

Tranſactio de re emphyteutica ſine domini conſenſu bona fide fieri poteſt. num 4. 124

Tributarium prædium pro tributo eſt hypothecatum num.8. & 12. 169. 170.

Tributo-

Tributorum pro ſolutione prius conuenitur poſſeſſor quam debitor, & qua actione.17. 169
Tutor nouas infeudationes facere nequit.138. 154
Et an infeudare rem ſolitam infeudari 139. 354

V

VAſſallus ſubinfeudando totum feudum retinet ſolum quaſdam reliquias vtilis dominij, vt reuerentiam, & fidem.57. 96
Et hoc caſu ſubinfeudatus tenetur ſeruire domino, & ab eo inueſtituram accipere.58. ibid.
Quod ſi retineat titulum ac ius feudi, ſubalternum tantum quoddam vtile dominium transferri dicitur.59. 96.
Vaßallus an ſine conſenſu domini poſſit feudum ſubinfeudare.62. 99
Vaſſalli ſubditus ſi delinquat in non parendo officiali Principis, vel aliter coram ipſo, cui applicetur pęna. 27.pag. 90
Et quid quando Princeps facit de non delicto delictum.num 30. 90
Vaſſallo quando ſit liberum eligere vnum ex dominis cui iuret.num.6. 76.
Vaßallus nouus poteſt eße habens antiquum feudum.2. 25
Vaſſallus cognoſcit de delicto commiſſo in via publica.29. 90
Et in prædijs Eccleſiæ. ibid.
Vaſſallorum iuriſdictio non turbatur ex ijs quæ per Principem vel Senatum fiunt ad excitandam eam, & alia quæ enumerantur 46. 94
Vaſſallos inter de feudo contendentes dominus feudi eſt iudex competens, & quomodo procedat.13. 188
Et quando non poſſit eſſe iudex.14.15. 187.190.
Vaſſallus tenetur indicare domino quid recognoſcat, & dominus quantum.11. 165
Et quid ſi probabilis ſit dubitatio, & quibus præſumptionibus agendum. ibid.
Et ſuper ijs ſententiæ Senatus.nu.13. 166.
Vaßalli an poſſint litigare de feudo coram altero quam domino ſuo.19. 193.
Vectigal ſoluere debent etiam qui ad exercitum annonam vendendi cauſa ducunt.5. 72
Vectigali prædio ſeruitus impoſita ſine domini cõſenſu ad dominum rediens ex antiqua cauſa prædium liberum reddit.num.3. 160
Et quid ſi ex alia quam antiqua, vel de conſenſu domini 45. ibid.
Vendens gabellam ſalis, & inde ſalemens non tenetur gabellam ſoluere. 3. 71
Vendere promittens ſine conſenſu domini an obligetur ad intereſſe.3. 132.
Venditio in eo quod pluris valet res vendita donatio eſt.5. 122
Venditione facta ad menſuram, commodum acceſſionis cedit emptori qui retrouendere debet.nu.18. 21
Et quid ſi ſolum certis terminis deſignetur res vendita.19. 21
Venditionis verbum generale eſt.5. 108.
Venditionis appellatione propriè non comprehenditur permutatio.6. 114
Et quando ſecus.8. ibid.
Vendita re cum pacto de non illam adminiſtrando niſi poſt tempus, eo non expectato emptor ad ſoluendam gabellam tenetur.2. 133

Idem ſi ſub conditione.4. ibid.
Vendita re reſeruato dominio donec pretium ſit ſolutum, an debeatur laudimium.12. 157
Venditio an dicatur perfecta ante traditionem.18. 150
Et quid ſi conſtitutum interceſſerit. 19. ibidem
Venditione facta ſi re integra de conſenſu partium diſſolusa fuerit debetur Laudimium,& quid ſi incontinenti fuerit receſſum. num. 1.2. 146.
Et quando dicatur incontinenti in materia feudali.nu.3. 146
Venditione in contrahenda ſi conuentũ fuerit quod laudimium, & alia onera ad venditorem ſpectent, an ſuſpectus ſit contractus de vſura. 33. 144.
Venditio conditionalis in irritum ipſo iure deducitur eueniente caſu.nu.3. 236.
Venditione ſine conſenſu domini facta cum pacto de retrouendendo an res emphyteutica cadat in commiſſum, remiſſiuè.31. 144
Venditor tradere praeciſè non poteſt cogi quando vendidit ſine domini conſenſu.6. 147
Verba, & de nouo concedimus in inueſtitura an inducant nouum feudum num.10. 27
Verba forma, ſolennitas, ſubſtantia, & natura, promiſcuè vſurpantur.12. 20. 27.28
Vicariatus perpetui dignitas qualis, et autoritas vicarij.18. 235
Dupliciter conſtituuntur. ibid.
Virtus non in habitu ſed in actu conſiſtit.ſub num.13. 233
Vrbini Ducatus Dominis de Ruere à Papa conceſſus ſub num.11. 232
Vſusfructus formalis cedi non poteſt, alteri quam proprietario, commoditas autem ſic.3. 159

FINIS.

AMÆDEI A PONTE LOMBRIASCI CONDOMINI,

SERENISSIMI DVCIS Sabaudiæ Senatoris,

Quæſtiones Laudemiales, ex ſuo tractatu feudali deſumptæ.

Occaſione alienationis vtilis dominij rei feudalis, vel Emphyteuticæ directo domino ſoluuntur laudimia, quorum materia frequens in patria noſtra, communiſque hodie eſt feudo, & emphyteuſi, circa quam aliquot ſubijciam quæſtiones, in primiſque, quid verbum ipſum ſignificet, inquiram.

SVMMARIVM.

1 *Laudimij vox incognita latinis, & vnde.*
2 *Laudimium quare ſoluatur.*
3 *Laudimium pœna aurea dicitur.*
4 *Quinquageſima, & laudimium idem ſunt.*
5 *Emphyteuticæ rei venditionis denunciatio cui incumbat. Et quæ praxis obſeruetur. nu.6.*
7 *Laudimium quid ſit, aliæ definitiones, nu.8.*
9 *Introitus, & laudimium idem ſunt.*
10 *Militia quis redditus ſit.*
11 *Quinquageſima quare ſoluenda.*
12 *Laudimium rei emphyteuticæ quando non ſoluendum.*

Quæſtio Prima.

1 EST autem laudimij † vox latinis ſcriptoribus incognita, à verbo tamen laudo vtcunque deducta, quod nouus emphyteuta, vel vaſallus, alienatioque iuris emphiteutici, vel feudalis in eum facta, à domino directo laudatur, & approbatur. Bart. in l. fi. verſi. dic ergo C. de præd. decur. lib. 11. Alex. conſi. 123. col.
2 fin. verſi. præterea. vol. 5. vbi dicit, quod ſoluitur † laudimium pro conſenſu, quem præſtat dominus. Paris de Put. de feud. reinteg. c. 85. fuerunt. num. 2. & 6. Afflict. in c. 1. § ſimiliter. nu. 14. de cap. Conrad, & in tit. de prohib. feud. alien per Feder. §. illud quoque nu. 14. vbi alludens vocabulo, inquit, laudimiũ ex eo dici, quia dominus laudat, & approbat cõtractum ſuum
3 ponendo aſſenſum, & ibi ſubijcit nonnullos, laudimium † pœnam auream vocaſſe, & ſicuti merces à merendo ære dicitur, ita laudimium à laudando, laudare enim plerunque ſignificat approbare verbo, vel ſcripto, aut reipſa. Hinc in oratione pro Sextio, Pompeius approbauit, & laudauit ſententiam Cottæ. & Plautus in Trina. inquit, Laudo conſilium, & probo: quamuis magis dicamur verbis laudare, & reprobare. Lau-
4 dimium lex quinquageſimam † vocat l. fin. C. de iur. emphyteu. Bud. in l. Hærennius. verſi. cæterum. de euictio. dictum putat laudimium, eo quod emptor intra paucos dies teneatur laudare, ideſt, nominare domino directo autorem ſuum, qui emphyteumata vendidit. Sed hoc onus denunciandi
5 † principaliter impoſitum eſt venditori, non emptori, vt in l. fin. Cod. de iur. emphyt. idcirco melior eſt prior ſenſus, cui litera dictæ legis arridet, dum dicit pro ſubſcriptione ſua. Poſſet tamen ſaluari dictum Budæi, vt emptor teneatur denunciare poſt primam requiſitionem, & contractum fa-
6 ctum, prout † praxis videtur obtinuiſſe: vt videlicet obtenta licentia alienandi per venditorem, & facto contractu, aliud non requiratur, quam quod venditor petat inueſtituram, & ſoluat laudimium, quæ inueſtitura habetur loco

ſecun-

ſecundi conſenſus à lege requiſiti. quam declarationem videtur ſequi Io Montan. in l.fin.in fi. in verbo, neceſſitate. in prin.& in verbo, & ne auaritia, ver. & hoc eſt. quem etiam ſequitur Alciat. libr 1. parerg c. 46. & ibi dicit commodius appellari poſſe laudatiuum. quod etiam ſequitur. Io. Monta. de vſib feud. lib.2.c.4.in fi.& lib. 5. c.7. verſic. allodium verò.alibi idem Alcia.laudatorium vocat,in l. in conuentioni-
7 bus. de verb. ſignific. Eſt † igitur id quod alienatione facta, pro approbatione noui emphyteutæ, vel vaſſalli, & ratione nouæ poſſeſſionis directo domino ſoluitur. Imol.in c. potuit. num. 13. extra locat. Paris de Put. vbi ſupra. in c. 142. an ſi dominus emat, poſt Alber. in d.l. fin. ver. quærit etiam dominus. C, de iur.emphyt.& in l. quod ſi vno ff. de in diem adiect. vbi dicit, quod ſoluitur pro noua inueſtitura, & receptione noui emphyteutæ. Bertr.conſi.3.vol.2.& Alber. ſequitur Iul. Clar. in §. emphyteuſis. q. 23. dicens laudimium ſolui propter nouam inueſtituram ; quod à ſuperiori ſenſu non eſt admodum alienum, cum in inueſtitura dominus approbet alienationem,& loco ſubſcriptionis ſuccedat inueſtitura. Monta. in l fin. vbi ſupra. & dicit Aluar. quod ſoluitur in ſignum ſubiectionis,& recognitionis. de proh. feud. alien. per Feder. d.§.illud.num 3.quem refert Gozad conſil. 65. numero. 13. Montan. quoque loco ſupra allegato lib.6.c.4. verſi. intan-
8 tum. diffinit † eſſe pecuniam quæ domino, pro re feudali, vel emphyteutica vendita, datur, vt alienationi conſentiat, vel pro ſuo iure ratam habeat, quod in idem fermè reincidit, quod ſupra dictum eſt. Alibi dicit Paris de Puteo, quod eſt il-
9 lud quod ſoluitur, pro intratura, & ideo alio nomine † introitus appellatur,& ita intellexit Iſern.in c.1.§ prætereà.nu. 14. de c.Conrad.cõcord.tex.in l.pen.§ alumno de leg.3.addens, quod militijs illis antiquis feuda æquiparantur, ponitur au-
10 tem ibi militia † pro redditu quodam qui publica autoritate erat conſtitutus vel beneficio principis conceſſus. Bal. in l fi. C de pignor. bonus text. in §. optimum in Auth. de exhiben. reis. & in quo militia differat a feudo, Afflict. in prælud. feudor.nu. 55. & in quo concordet Marin. Frec. qui poſt huiuſ-

modi ſcripta ad manus meas peruenit in commentar. feud. lib.1.c.1.de origi.feud num. 22. vnde ex communi ſententia apparet, non principaliter ſolui hanc quinquageſſimã,† propter laborem,quem capit dominus in immittẽdo nouum emphyteutam in poſſeſſionem,quod aliquid exiſtimarunt. vt Io. Rayner. In tract feud §.præterea ſi quis in feudatus.q. 20. ſed propter conſenſum. Et tex.in d. l. fi. dicit pro ſubſcriptione, qui actus momento expediri poteſt, & hodie rogantur inſtrumenta,& datur licentia intrandi poſſeſſionem etiam propria autoritate, & ideo in quibus caſibus conſenſus domini omnino non eſt neceſſarius,Laudimium † non ſolui infra videbimus. vt in quæſt.12.& 13. Brun.conſ. 44.in fin.

12

SVMMARIVM.

1 *Laudimium,adhoa,releuium, & tertia venditio.*
2 *Adhoa quid.*
Caualcata hodie loco illius. nu,3.
3 *Hoſtenditiæ quæ ſint.*
5 *Caualcata an debeatur tam in dominio quam extra.*
6 *Releuium quid: quando ſoluatur num.8.*
7 *Adiutamentum quid.*
9 *Tertiæ venditiones quid.*
10 *Laudimium,& huiuſmodi onera ſunt odioſa. & reſtringenda.*
11 *Odioſa,& correctoria quando extendantur remiſſiuè.*

Quæſtio Secunda.

Quomodo vocentur extraordinariæ quædam præſtationes feudales, vel emphyteuticariæ? prout diuerſa ſunt iura præſtationum, diuerſis quoque nominibus nuncupantur. de quibuſdam tantum dicemus, quæ conformitatem habere videntur inter ſe Eſt
1 enim Laudimium † Adhoa releuium, & tertia venditio, ſeu venditiones. De Laudimio,quod quinquageſimam lex vocat
2 vidimus ſupra. Adhoa, † eſt militare ſeruitium, quod pro

ſeudo ex cauſa belli, vel alia valde neceſſaria domino præſtatur. In Regno Neapolitano eſt ſeruitium burſale, quod loco perſonalis pro feudo pariter ex cauſa belli, vel alia valde neceſſaria, domino præſtatur. Paris de Put. de verb. ſign. in verbo, adhoa & ſic ſuccedit loco ſeruitij perſonalis. In Pa-
3 tria noſtra, loco adhoa Caualcatam † habemus, quod ſeruitium eſt merè perſonale: nam belli neceſſitate vrgente, & vbi patria inuaderetur, tenentur feudatarij ad quoſdam milites Cataphractos, & leuis armaturæ, prout ad vnum quodque caſtrum ſpectat, & tangit. & de hac latè in d. § ſimiliter.
4 de cap. Conrad. vbi tex. hoſtenditias † vocat. Et ibi an teneã-
5 tur ſeruire tam in dominio, † quàm extra, vbi Dux pro ducatu ſeu principatu bellum gerit, & militat. Io. Raynau §. firmiter. nu 14. & Cam. in c. Imperialem. fol. 262. ſecundum partiam. impreſſ. Brun. conſ. 238. & 239. vol. 3. & conſ. 320. vol. 4. Bald. in c. 1. num 4 quib. mod. feud. amit. & cuius etiam expenſis Iacob. de S. Georg. in verbo, & promiſerunt. Præpoſ. in cap. 1. in fi. princ. de nou. form. fidel. Ferdin. Loaz. in conſ. oppidi de Siuila. in tertio argu. pro parte Marchio. verſic. nihilominus num 12. & 27. In hoc tamen eſſent conſideranda
6 pacta, & couentiones, ſi quæ extarent. Releuium † eſt, id quod ſoluitur quando moritur vaſſallus vtilis dominus feudi per eius hæredem pro confirmatione. Iſern. in cap. 1. §. ſed & plures num. 7. per quos fiat inueſt. Afflic. deciſ. 748 num. 8. & has differentias inter hæc vocabula ponit Afflic. in d §. ſimiliter. & ibi, num. 13 tractat de eis. Iſern. in cap. 1. num. 12. de controuer. feud. apud pa. term. & in d §. ſimiliter. vbi Afflict. etiam
7 in 1. col. loquitur de adiuuamento, † quod dicit eſſe dimidiũ annalis redditus feudi. in cap. 1. §. ſimiliter. nu. 4. de cap. qui cur. vend. in §. fin. qui incipit vt autem æquitas. num. 32. alias eſt ſub titul. de allodijs. In Gallia, releuium latius patet, &
8 ad plura ſe extendit: nam ſoluitur † quotieſcunque contingit mutatio vaſſalli, præterquam in venditione aut directa ſucceſſione. latè tractant Modern. in conſuet. Pariſien. §. 22. Ego, de huiuſmodi, non ſum in præſentiarum tracturus, tãtummodo principale propoſitum meum eſt attingere de

eo quod ſoluitur ab acquirente per viam alienationis, non autem ſucceſſionis, aut ratione alterius debiti. Tertia vendi-
9 tio, † ſeu venditiones ſunt quæ propter venditionis contractum debentur, ſtrictiusque accipiuntur; cùm non pro omni alienatione, aut iuris tranſlatione debeantur, prout Laudimium; & de his tractat Iacob. de Sancto Georg. in tract. de Royd. nu. 28 verſ. habent, & domini. Habetur in conſuet. Pariſ. §. 23. & ibi per Mod. quamuis etiá alicubi dicatur Laudimium. Ioan. Fab. In princ. Inſt. de empt. & in d. §. 23. taxaturque ad quintum denarium; & appellatur quintum precij; & dicunt ibi Moder. num. 3. quod huiuſmodi onera ſunt
10 odioſa, † & reſtringenda ad caſum ſcriptum, non autem extendenda de vno caſu ad alium, etiam vbi militaret eadem ratio. allegant Iſern. in cap. 1. §. ſed & res. col. 2. per quos fiat Inueſtit. & in c. 1. §. ſimiliter. de capit. Conrad. quod in materia iſta eſt bene notandum, & dixi infrá quæſt. 27. recipèrent tamen interpretationem paſſiuam, prout etiam ſtatuta correctoria, ad Bart. in l. omnes populi. in 6. q. prin. quæſt. 4.
11 de iuſt. & iure, & alias quando ſtatuta odioſa † & correctoria ex identitate rationis, vel aliter extendantur ad caſus, non expreſſos, non eſt propoſiti mei hic inculcare: lata eſt materia, de qua in d. l. omnes populi. in l. de quibus. de legib. in l. ſi verò. ff ſolut. matr. Cano. in c. 2. de conſtit. & diffuſi hodie ſunt tractatus.

SVMMARIVM.

1 *Laudimium in feudis, an ſit debitum.*
2 *Feudorum natura magis conſuetudine regitur.*
3 *Laudimium pro re feudali ſoluitur in patria Sabaudiæ, & aliæ vicinis.*
4 *Feudum an mediante pecunia concedi poſſit.*
5 *Laudimium quando ſoluendum de re feudali.*
Et quid obſeruetur in patria Pedemontium. nu. 6.
7 *Cenſuali in contractu, an ſoluendum laudimium.*

Quæſtio tertia.

1 VTrum laudimium de iure in feudis † ſit debitum, prout in emphyteuſi. Afflict. in conſt poſt mortem. nu. 10. loquendo de releuio, dicit, quòd in vſibus feudorum nihil de eo reperitur expreſſum. Calder. in tit. de feud. conſ. 7. nihil deberi cenſet pro inueſtitura vel conſenſu domini præſtito; & generaliter dicit quod vaſſallus pro feudo nihil domino ſoluere tenetur. idem ſentit Guid. Pap. conſ. 213. vol. 2. verſic. non debet; niſi aliter per ſpeciale pactum ſit expreſſum. Idem eſſet, ſi conſuetudo aliud obſeruaret, cum natura feudorum non tam pacto,
2 quàm conſuetudine † regatur. Io. Pap. lib. 13. tit. 1. arreſt. 3. & hoc ſentit Alexan. conſ. 5. col. 1. verſ. vel etiam. vol. 5. Mar. deciſ. 368. nu. 16. Guid. Pap. deciſ. 415. num. 3. vbi atteſtatur de conſuetudine patriæ Delphinalis, Sabaudienſis, & aliarum prouinciarum circumuicinarum, dicens, quod accipitur lau-
3 dimium † inſtar rerum emphyteuticarum. Iacob. de S. Georg. in tract. ſuo, in verbo. qui quidem inueſtiti. num. 58. ponit quæſtionem, & ſubintrat aliam difficultatem, nunquid feudum
4 mediante pecunia † concedi poſſit, inferens, quatenus ſit beneuola conceſſio, amore, & honore, non pretio acquiri debere; & tandem vbi non agitur de renouatione antiqui feudi, ſed de inueſtitura noui feudatarij; puta per alienationem factam in nouum vaſſallum, ſentit laudimium eſſe ſoluen-
5 dum. † & ita ſeruari, ac vſu præualere dicit, Io. Ray. in comprehen. feud. §. præterea ſi quis infeudatus. q. 20. num. 32. per totam quæſt. & idem iuris in hoc eſſe de re feudali atque emphyteutica expreſsè dicit Cagn. in l. 1. C. de pac. inter empt. & vend. quæſt. 82. nu. 235. quod obſeruari paſſim videmus in
6 patria † noſtra, & ſtante tali conſuetudine circa ſolutionem laudimij idem obſeruatur in feudis, quod in emphyteuſi. Rim. conſ. 38 nu. 37. Idē pariter obſeruatur in contractu cē-
7 ſuali, † ſecundum vſum Gallicanum, in quo directum retinetur dominium ac ius omne dominicale in re conceſſa. Mo-

der.in conſuet. Pariſ.§.41.nu.28. diverſum ſtatuitur in mere cenſuali cōtractu in quo plenum transfertur dominium, nec alia iura præter cenſum retinentur. ad gl. in c. conſtitutus, in verbo, iuxta ratam. de relig. dom. Iaſ. in l. 1. num. 48. C. de iur. emphyt. Moder. Pariſ. tit. 2. in proh. nu. 19. cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Laudimij quantitas taxata ad quinquageſimam.*
2 *Quinquageſimæ loco, quid exigi ſoleat.*
Et in patria Pedemontium. nu. 3.
4 *Gratia de laudimio per Principem facta interinanda.*
5 *Interinandi reſcripta Principum conducibilis vſus.*
6 *Laudimij exactio diuerſimodè fit.*
7 *Laudimiorum augmentationes, an induci licitè poſſint, & nu. 9.*
8 *Lombriaci feudum.*

Quæſtio quarta.

1 Laudimij quantitas † ne immoderatè exigeretur, & vt dominorum auaritia compeſceretur, fuit à lege taxata ad quinquageſimam pretij, ſeu valoris rei, vbi pretium non interuenit. d. l. fin. & ibi not. ſcriben. Fulgoſ. conſil. 6. verum plus valde, & minus quandoque de more regionis, aut ex pacto exigitur. Alexan. conſ. 5. & 123. in princ. volum. 5. Aret. conſ. 41. in fin. & dicit Hoſt. in ſumma in titul. de loca. §. quid ſi de natura. verſic. &
2 dominus, quod loco quinquageſimæ † quaſi generalis conſuetudo trecennium introduxit. Et quòd tantum in quamplurib. locis exigitur: alicubi 3 pars. Bertr. conſ. 191. nu. 4. vol. 3. part. 2. incip. pro faciliori reſolutione. Caſſan. in conſuet. Burgun. tit. des cenſes. §. 1. gloſ. in prin. adeoq; in hoc præualet vſus, vt nedum in modo ſoluendi, ſed & an id ſoluendum ſit, is attendatur. Iſern. in d. § præterea. Bald. in Auth. ſi quas ruinas. col. 2. verſ. 4 fiet. C. de ſacroſanct. Eccleſ. Imo. in c. potuit. num. 13. extra loca. Paris de Put. in c. 91. pone quòd ſunt duo. num. 10. & in cap. ſeq. num. 33. Redoan. de reb. Ec-
cleſ.

cleſ.non alien. titul. de laudimijs. in princip. extatque in pa-
3 tria noſtra cõſuetudo,† vt pro laudimio ſextãs ſoluatur principi, id eſt, ſexta pars pretij rei,quæ alienatur, vel paulo minus ad rationem de ſexdecim pro centenario, & de ſimili conſuetudine Eccleſiæ Ferrarienſis atteſtatur Rimin. conſ. 38.nu.21. Erat etiam conſuetudo, vt fieret gratia de quarta parte,ſeu quarta pars Laudimij debiti remitteretur.Cagnol. in d.l.2. q.82.in fin. C. de pact. int. empt. & vend. qui de iſta patriæ conſuetudine atteſtatur. quem refert Redoan. vbi ſup. §.iſta autem. num. 5. & cùm hoc ſolitum eſſet fieri, non eſſet ab huiuſmodi ſolito abſtinendum per Principem, & Dominos auditores Cameræ. Audiui quandoque, vt inuitentur ſoluere debentes Laudimium ad quanto citius ſoluendum, ſolitum etiam fuiſſe, quid plus remitti, ſed huiuſmodi gratiæ,& remiſſiones obaudiuntur à modernis officialibus,tantummodo ex munificentia Principis condonatur dimidia pars,Laudimij officialibus, & Principi inſeruientibus. Vbi
4 autem extra ordinem per Principẽ fit gratia † de Laudimio, Illa debet interinari in Camera Ducali,& ſeu per Dominos Auditores Cameræ homologari. vt in ſimili caſu dicũt Moder.in conſuet.Pariſienſ §.24 nu.4.in fin. Aym. de antiquit. temp.part.1.§.2. non omitto.in prin. Eſtque valdè probabi-
5 lis,ac conducibilis vſus interinãdi † literas tum gratiæ, tum iuſtitiæ. vt apud Rebuf.videre licet in tit.de reſcrip. & alibi ſæpius,vt non immeritò conſtitutionib. Mediolani cautum ſit, reſcripta quæcunque principis, ac literas, tam gratiæ quam iuſtitiæ debere præſentari Senatui, cui facultas tribuitur ea approbandi,limitandi,vel irritandi, prout è re principis,& publica,aut iuri conſonũ illi videbitur, tit. de ſenat. §.cognoſcet. qui vſus de ſumptus eſt ex, l. humanum, C.de legi. Sunt, & alij domini inferiores patriæ noſtræ, qui pro
6 Laudimio,† ſeu potius venditionibus,quas tertias venditiones vocant,multo plus accipiunt à ſubditis ſuis,videlicet,vt duo aurei ſoluantur venditori, & vnus domino, & de his Franc.Mar.deciſ.62. dicit in patria Delphinatus, Laudimia ad rationem tertij exigi pro dimidia precij, & tales Laudimino-

7 miorum † augmentationes fieri, & induci poſſe decreto etiã
Dominicali cautum reperitur libr. 3. antiquorum, ſub Rū-
brica, Laudimium non debetur. Erat que ſimilis conſuetudo
8 in feudo meo Lombriaſci † antiquitus obſeruata, ſed tumul-
tuante bello ſubditi noſtri, nos, ad trãſactionem coegerunt,
& de dicta ſumma Laudimij aliquid tunc fuit diminutum.
9 Nec inconueniens eſt tam magnam ſummam † pro approba-
tione, & inueſtitura exigi, cum veriſimile ſit, quod pactū fue-
rit appoſitum à principio rei, quæ erat dominorum, & quòd
ſubditis ea lege fuerit tradita. ad l. in traditionibus. de pact. &
l. cum te. C. de pact. int. empt. & vend.

SVMMARIVM.

1 *Laudimium an intelligatur debitum de pretio vel æſtimatione totius rei, vel vtilis dominij tantum.*

2 *Determinatio eadem, reſpiciens plura, pariformiter determinare debet.*

3 *Laudimium apud Aſtenſes quomodo ſoluatur. Et quid in Gallia. num. 4.*

Quæſtio quinta.

1 QVæro, an illa pars pretij, † ſeu æſtimationis loci
domino debita, intelligatur de pretio, & æſtima-
tione totius rei, vel vtilis, tãtum dominij? In pre-
tio clarè patet, quod eſt vtilis dominij tantum. d.
l. fin. C. de iur. emphy. Idem procedit in æſtimatione loci quia
non æſtimatio totius rei abſolutè attenditur, ſed quanti res
valet cū onere ſubiectionis. l. ſed ſi hoc §. 1. de cõd. & demon.
vbi Bar. & in l. quantitas patrimonij. ff. ad l. Falc. & ſic quanti
vtile dominiū valet abſque directo. nam eadē determinatio
2 † reſpiciens plura determinabilia debet ea pariformiter de-
terminare. l. iã hoc iure. & ibi Doct. de vulg. & pupil. l. fin. C. de
ſent. vbi dicit Bar. ſe neſcire alibi text. ad hoc propoſitum ita
expreſſum. l. in teſtamēto. & ibi Bar. Iaſ. & alij. C. de milit. teſt.

Ioann.

Ioann. Monta. in d.l.ſi circa fin.verſ.& hoc eſt quod vulgò,&
3 ideo indebitè mihi videntur nonnulli Aſtenſes† exigere Laudimiũ pro re, egregiã valde penſione grauata, dũ exigũt nõ ad rationẽ pretij quanti venditur ius emphyteuticum, ſed ad rationem totius valoris rei, accipientes aliqui pro Laudimio id quod ſoluitur in vno anno pro pẽſione, quæ ſæpe eſt ad rationẽ de quinque pro centenario, niſi eos excuſet conſuetudo quam ſupra diximus in modo ſolutionis Laudimij præualere. Ang conſ.240.in fin.vbi de ſtatuto. Eſtque etiam cõſuetudo
4 in Gallia† recipiendi pro Laudimio duplũ eius quod pro penſione ſoluitur. de qua per Boë.in conſuetud Bit.§.17.de conſuet.feud. Reb.in tit.de conſt.redd.artic.1 gl.17.n.9.Tom.2.

SVMMARIVM.

1 *Laudimij in ſolutione quorum ſit habenda ratio; & de quibus debeatur.*
2 *Pretium rei quod dicatur.*
3 *Decimarum in ſolutione, an detrahendæ expenſæ.*
4 *Impenſæ in rem factæ quando deducantur.*
5 *Fructus an dicantur deductis impenſis.*
6 *Pacta,& onera augere, vel minuere rei æſtimationem, an procedat in laudemio.*
7 *Deductiones onerum quibus in caſibus faciendæ.*
8 *Expenſarum detractio in cauſa laudimij quando facienda.*

Quæſtio ſexta.

QVæro inſuper, an de commoditatibus in venditione adiectis in gratiam venditoris, quæ pars pretij dicuntur, vt in pacto de retrouendendo,
1 ſit habenda ratio in ſolutione† Laudimij? dico, quod non, quia conſtitutum pretium tantummodo conſideratur, & de eo Laudimium debetur; ac de eo quod certi pretij loco eſt, non habita ratione, quod pretium minus ſoluatur propter onus venditioni appoſitum. Cagn.

in

in d.l.2.quæſt 89. num. 246. Pariter dicendum eſt, vt Laudimium non debeatur de expenſis, quas facit emptor vltra pretium, puta in ſalario notariorum, proxenetarum, & aliorum, quæ nihilominus regulariter augent, vel diminuunt reſpectiue pretium, cum debeatur de pretio conuento, vel æſtimatione rei vbi pretium conuentum non eſt. d. l fin. C. de iur.emphy adde Bart.in l.ſed ſi hoc.§. cuidam. ff. de cond. & demon.& in l. quantitas patrimonij.ff.ad l.Falcid.vbi diſtinguit, an lex dicat de pretio, quo res vendita eſt, vel de pretio, quod venditor accipit, aut de pretio rei, vt primo caſu impenſarum non eſſe habendam rationem dicat. alijs verò caſibus ſic.Contra Bart.tamen in d.§. cuidam. tenet Imo.in
2 vltim. caſu dicens, quod pretium † rei dicitur illud pro quo res venditur: Et mihi videretur potius diſtinguendum, aut lex, vel ſtatutum conſiderat in ſui diſpoſitione effectum; &
3 tunc expenſarum ſit habenda ratio, hinc de decimis † debitis ex lucro, detrahentur expenſæ quæ fiunt circa rem, & extra rem pro re habenda, aut conſiderat actum, vel contractũ, & non ſit habenda ratio, & propterea de decimis debitis ex fructibus non detrahuntur expẽnſæ factæ, nec circa rem, nec extra rem.c.paſtoralis.& ibi no. de deci. licet id particulari ratione ſtatutum dicant Doctores plures Et dicit Barto. quem alij ſequuntur.in l.fructus.ff ſol.matr.quòd ſi pro quolibet ſextario frumenti debet ſolui gabella, non deducuntur
4 impẽſæ Idem generaliter † ſi ex omnibus fructibus collectis ſoluenda ſit gabella. Saly. in l.1. C. de fruct. & lit.expen.vbi
5 etiam, an fructus † dicantur deductis expenſis, cõſiderat quatuor caſus, vtrum debeantur ex conuentione, aut legis diſpoſitione, aut teſtatoris prouiſione, aut iudicis pronunciatione. Et valdè referre inquit, an fructus ſoluendi ſint, vel quid pro fructibus Bart.tamen diſtinctionem in d.§.cuidam. ſequuntur Angel. & Caſt. Fabia.in tract. de emp.part.5 num. 17 Bertach de gabell in tertia par.octauæ part. princ. quæſt. 28. Modern.in §.24.nu.3.& § 53.num.34. vbi dant rationem differentiæ inter ius retrahendi, & ius percipiendi Laudimij, cùm hic Dominus tractet de lucro captando, is autem à quo
res

res retrahitur certet de damno vitando. quæ fuit diſtinctio Bald in d.l.1. Tiraquel. de retractu Lignag §.15. gl.1. num.5.
6 & §.29 gl.4. nu.8 Et quod dicitur pacta, & onera † minuere, vel augere contractum. & rei æſtimationem ad l. generali, §. fin. ff. de vſufruc. legat. l ſi venditor. in fi. de ſer. exportan. Bal. conſ. 164. maritus. in fin. vol.5. Dec. conſ. 167. nu.2. Tiraquel. etiam §.6. gloſ.2. de retract. conuentio in prohemio. num. 20. & ſeq. vbi plura cumulat, id alio reſpectu procedit quam ſolutionis Laudimij. Minus habetur ratio expenſarum venditoris, vt pretium videatur diminutum, niſi aliter verba ſtatuti ſuaderent. vt per Barto. in d. §. quidam, & Modern. § 55. gl.5. nu.4. vide Iaſ in §. tripli. col.2. inſtit. de action num 8. & ſeq. vbi plura exempla ponit, & in l. cùm quædam puella § ſi. de iur. omn. iud. & ſecundum huiuſmodi diſtinctiones intelligenda eſt opinio quam pro communi ponit Soarez in Theſaur. recep. ſent. in verbo, gabella. Neque etiam habetur ratio ſi prædium minoris vendatur propterea, quòd emphyteuta ære alieno præmatur, neque reperiat fideiuſſorem pro euictione. Bertran. conſ. 192 in fin. vol.3. part. 2. ſunt tamen plures caſus in quibus expenſæ veniunt deducendæ, & eius tantum habetur ratio, quod ſupereſt deductis oneribus. ita vt regulare id eſſe dicat Brun. in tract. de reb. dub c. quantitatem. verſ. recipit autem quantitas. vbi pluribus poſitis
7 exẽplis, in quibus deductiones † oneris faciendæ ſunt de quãtitate, ſtatim ſubnectit aliquot limitationes. Et firma ſtante principali concluſione ſupra poſita, quòd in cauſa laudimij
8 non fiat detractio expenſarum. † illa eſt limitanda, niſi onera in venditione adijcerentur æſtimata, ita vt in ſolutum præſtentur pro parte pretij, vt ſi fundus emphyteuticus vendatur centum, & adijciatur onus emptori, vt liberet alium fundum venditoris, qui erat obnoxius emptori pro ſolutione annua, quæ erat redimibilis certo pretio, aut alias erat communi vſu extimabile vti pars pretij. ſecus ſi ex communi vſu onus illud in pretium non erat reſolubile, puta, quia haberet emptor ius tranſeundi per prędium venditoris. l. fun. partem ff. de contrahen. emptio. Modern. in d. § 53. nu. 36. & §. 23 nu.51. & d. §.55. glo.5. & §.58. nu.9.

SVM-

S V M M A R I V M.

1 *Laudimium an de toto pertio, vel parte fundi debeatur.*
2 *Mobilibus cum immobilibus venditis pro immobilibus tantum ſoluitur laudimium.*
3 *Fructus, fundi quando dicantur pars fundi.*
4 *Feudalium & allodialium ſimul facta venditione quomodo ſoluendum laudimium.*

Quæſtio ſeptima.

1 AN ſi vendatur fundus cum fructibus vnico pretio, debeatur Laudimium † de toto pretio, vel pro parte fundi tantum? quòd pro integro pretio tenet Guid.Pap.ſing 497.ſi venditur, allegat Iac.de Are.in l.qui concubi nam.§.ſi fundum. de lega.3. per illum tex.ibi, quia idem pretium ad totam cauſam pertinet, id eſt, tàm ad fundum, quàm ad fructus.vt glo. exponit. In contrarium facit, quod not. Tiraq.de retract.lignag §.1.glo. 7 num.85.vbi dicit, quòd ſi immobilia, & mobilia ſimul ven-
2 dantur, quòd laudimium † ſoluitur pro rata tantum immo-
3 bilium, dicendum eſt igitur quod aut fructus † non ſunt à ſolo ſeparati, & cùm pars fundi : dicantur.l.fructus pendentes. vbi glo.ff de rei vendi.debeatur laudimium pro toto pretio: cum etiam vnicâ ſit venditio.l.ſi §.pen. de his quæ in fraud. cred. Didac. lib.1. variar.reſolut c 15. vbi declarat quomodo dicâtur pars fundi, aut ſunt à ſolo ſeparati, & non debeatur. Idem ſi nondum à ſolo ſeparati, ſint ſed diuiſim, ac ſeparatim à fundo vendantur, cùm diuiſim ac ſeparatim conſiderentur, quod videtur fuiſſe de mente Tiraq. in d.glo.7.nu. 43.cum pluribus ſequen. vbi latè tractat, licet ipſe vim faciat, an fructus ſint de proximo recolligendi, vel non cùm de proximo recolligendi habeantur pro collectis. ad Barto. in l.diuortio § interdum. ff. ſolut. matrim. quòd ſanè procedit interpretatiuè ſecundum ſubiectam materiam, non verè, vt dict.l.pen.§.fin.ff.quæ in fraud.cred. vbi Ang.& ſecundum

dum diſtinctionem ſupradictam determinat Boer. deciſ. 229. qui idem dicit de mobilibus, vna cum domo venditis, diſtinguens, aut ſunt parieti affixa, vel non, iuxta tex. in l. eum qui ędes. de vſucap. l. Iulianus. §. fi. cum l. ſeq. de act. empt. vt primo caſu de eis debeantur laudimia, ſecundo non, quod innuit procedere, vt videlicet non debeatur laudimium pro mobilibus, vel fructibus à ſolo ſeparatis, etiam ſi vnica fuerit facta venditio rei obnoxię. quod etiam facit ad id quod ſæpenumero occurrit, vt ſi venditio ſimul facta ſit plurium
4 bonorum, quorum aliqua ſint feudalia, † aliqua allodialia, vt pro rata feudalium tantum debeatur laudimium, non autem pro allodialibus, licet vnica ſit venditio, cum diuerſæ ſint res venditæ: quod obſeruatum fuit in Camera in cauſa D. Caroli Rottarij, in qua ſeparatim fuit facta æſtimatio feudalium auctoritate Cameræ, & ſolutum laudimium habita tantum ratione valoris feudalium, & habetur apud Mar. deciſ. 608.

SVMMARIVM.

1 *Quinquageſima an ſoluenda de ædificio in area emphyteutica facto.*

2 *Melioramentorum ratione, an ſoluendum laudimium, & facta in re emphyteutica cuius maneant. nu. 3.*

4 *Emphyteuſis pro qua ſoluitur egregius canon, qualiter cenſenda.*

5 *Acceſſiones, quomodo ſequantur rei principalis naturam.*

6 *Feudi dominus, vel ſucceſſor quæ reficere debeat.*

7 *Meliorationum rei emphyteuticæ pro alienatione, an ſoluendum laudimium, & quid de eo quod alluuione accreuerit. nu. 8.*

9 *Laudimij in ſolutione inſpiciendum tempus venditionis.*

10 *Noua conceſſio non dicitur licet antiquæ addantur prædia, vel augeatur cenſus.*

11 *Augumenti ratione, an debeatur laudimium.*

12 *Retrouendere qui tenetur prædium, an id etiam teneatur, quod alluuione accreuit, & nu. 16.*

Et an efficiatur eiuſdum iuriſdictionis. nu. 13. & 20.

14 *Alluuione quod accreſcit ius fundi ſequitur.*

Augu-

15 *.Augumentum eodem iure ad nos ſpectat quo ager.*
17 *Petere quis non debet id, cuius contrarium non eſſet petiturus.*
18 *Venditione facta ad menſuram commodum acceſſionis cedit emptori, qui retrouendere debet.*
Et quid ſi ſolum certis terminis deſignetur res vendita. nu. 19.
21 *Principes, diuerſi contendentes vtuntur iure priuati.*

Quæſtio octaua.

QVid ſi egregium ædificiũ factum ſit in parua area
emphyteutica, & emphyteuta id totum vendat,
an Dominus directus, & areæ, & ædificij debeat
1 habere † quinquageſimam? Mouet hanc queſtionem
Iaſ. poſt Albe. in l. fin. num. 44. C. de iur. emphyt. & cum
ædificium ſolo cedat, & ipſum quoque dicit fieri emphyteuticum,
& conſequenter totius pretij quinquageſimam habere
debet Dominus. allegat. etiam Spec. in tit. de emphyt.
verſi. 119 quod dicit procedere, niſi expreſsè eſſet conuentum
in datione areæ in emphyteuſim quòd id, quod ſuperædificaretur
eſſet proprium ſuper ædificantis, & generaliter
2 dicit Specul ibidem, quòd pro melioramentis † factis æquè
ſolui debet laudimium, at que pro re ipſa in emphyteuſim
conceſſa Redoan in tracta. de reb. eccle. non alienan. titu. de
laudim. num. 18. Paris de Puteo in c. 143. an, ſi aliquis dedit
vilem aream, diſputat articulum, & tractat quæſtionem, An
ſuper ædificata, & melioramenta ſint vtilis domini, libera
vel obnoxia, de qua latius in cap 8. aliqua. c. 13. & c. 14. fuit
facta. & cap. 159 Doct. in l. 2. C. de iur. emphyt. & ibi Iaſ. nu.
27. & in §. ſcire. Auth. de non alienan. & in c. ſi quis de manſo
& §. rurſus. de controu. inueſt. & in cap. 1. §. ſi vaſſallus.
vbi text. notab. in tit. hic finitur lex Conrad. Iul. Clar. in §.
emphyteuſis. q. 45. & in §. feudum. q. 88. Brun. conſil. 332.
verſi. circa aliud. vol. 4 & conſi. 127. col. antepen. verſi. item
ſuccedit fœmina. vol. 2. & in tract. de augumen. concluſ. 20.
Viui. lib. 2. communi. opin. verſic. melioramenta. & Burſat.
3 conſ. 60. nu. 31. Et ij concludunt, quòd ſint propria † facien-

tis, &

tis, & tranſmittantur ad hæredes, niſi ob culpam cadat ab emphyteuſi, vel feudo. Guido Papæ deciſ. 169. Barba. conſi. 63. col. fin. volum. 1. Alciat. conſi. 176. in fin. Ioſeph. Ludou. Deciſ. Peruſ. 117. c. fin. part. ſecunda. Pariſ. conſil. 23. nu. 90. vol. 1. vbi propter melioramenta dicit dari retentionem rei feudalis in qua facta ſunt, hæredibus. latè tractant Modern. in conſuetud Pariſ §. 1. glo. 5. num. 67. & 75. & reſtringunt. limitationem, quòd amittantur melioramenta ob culpabilem caducitatem, ea videlicet quæ ex natura, aut lege contractus emphyteuta, vel feudatarius tenebatur facere, ad l. colonus. & ibi Bart. ff. loca. ſecus egregia additamenta, vel ædificia. bene facit quod Bal. dicit in l. 2. C. de rei vendicat. Quod emphyteuta non præſumitur ædificare animo donandi, & dicit Brun. conſ. 106. in fin. quòd ſunt immemores domini, vel agnati ad quos feuda deuoluuntur, ſalutis ſuæ, anhelando ijs melioramentis. Rurſus limitatur concluſio quod emphyteuta amittat melioramenta ob culpam, in vero emphyteuta, ſecus in eo qui ſoluit egregium canonem fructibus penè correſpondentem, is enim non ſecus atque colonus melioramenta poteſt detrahere. d. l. colonus. Bero. in cap. 1. num. 30. de in integr. reſtitu. dependet hæc limitatio
4 à quæſtione an huiuſmodi emphyteuſis † magis accedat naturæ coloniæ quam emphyteuſis, quod vtique putarem procedere in amplis additamentis. Io. Garz. de expen. c. 6. num. 2?. de opinione autem Modern. dixi in titul. de feud. amiſſ. & diſſerit nonnulla elegans Menoch. in tract. recuper. poſſ. in 15. remed. nu. 502. & 560. Et licet melioramenta, & acceſ-
5 ſiones † ſequātur fundi, & rei principalis naturam, ad dominumq; rei ſpectent, vbi per ſe ſubſiſtere non poſſunt. §. è cōtrario. de inueſtit. de re alien. facta. tamen pretium per eum ſoluendum eſt ad quem res peruenire debet quatenus factus eſt locupletior. Ruy. conſ. 14. & 24. nu. 10. vol. 1. Maria. Frec. d. author. baro. in 29. autho. nu. 6. Ceph. conſ. 183. nu. 44. vol. 2. Ita etiam pretiū, quo mediante res feudalis fuit ab aliquo
6 nexu liberata reficiendum † eſt per dominum, vel quemcunque alium ſucceſſorem, & generaliter id totum, quod in perpe-

tuam feudi vtilitatem expenſum eſt. Bal.conſ.232.fœmina. vol.3.Brun. conſ. 104. & in tract. de augm. concluſ. quinta, limit.4. Aym.conſ.197.nu.1. Afflict.in c.fin.nu.11.de fratr. de nou. bene. inueſt: per illum text. Camer. fol.81. quamuis contrarium cenſuerit Io.Garz.de expen.c.12. in fine ne domini adeo grauentur, vt quandoque re careant non valentes refundere expenſas, quæ ratio poſſet procedere in ſuis terminis ad l.vtilius.de impen.dot.& l.ſed an vltro.§.1.de neg. geſt.Sed redeundo ad principalem quæſtionem, Boer. deciſ. 19.num.3.dicit, quòd nedum habita ratione fructuum, ſed etiam ædificij eſt ſoluendum Laudimium.& tex.in l. fin.C.
7 de iur.emphy.videtur extenſus,quod pro alienatione † meliorationum, ſeu iuris emphyteutici debetur Laudimium. iuncto. § & ne auaritia. cum prin.legis Rim. Iun. conſ.1. in
8 ſi Sed & ſi allunione,† aut alio modo aliquid acceſſerit rei in emphyteuſim datæ,pro augmento pariter atque pro re principali ſolui debet Laudimium: cùm eodem iure cenſeantur feudum, & emphyteuſis, & quod feudo accedit feudale fiat.d.§. ſi quis de manſo. & §. rurſus. Modern.in d.§.1.glo. 5.q.vlt.Brun.in tract.de augm.in 14. concluſ.princ. in 3.limitat.in fin. & rationem aſſignat, quia Laudimium ſolui-
9 tur† conſiderato pretio,pro quo res venditur, & ſic inſpicitur tempus venditionis. Mar. deciſ. 607. & quod iuris eſt de principali,idem cenſendum eſt de augmento.c.acceſſorium. de reg.iur.in 6.Brun.d.tract.de augm.in 5.q.prin. Bur.conſ. 50 num. 35. Quod adeo verum eſt, vt ſi antiquæ conceſſioni addantur prædia, vel augeatur cenſus, non dicetur noua
10 conceſſio, † neque nouum feudum, additamentum. Brun. conſ.130.in prin.vol.2.in tract.de augumen. in 2.q.3. concluſ. princ. In ſeparibilibus tamen diuerſa videtur conſideratio feudi, & augmenti. Brun.d.conſ.127.in 16. conſideratio. & quid ſi poſt primum contractum augeatur pretium
11 rei nunquid de augmento † debeatur Laudimium? videtur quòd ſic: cum eodem iure cenſeantur pretium principale.& augmentum. Tiraquel.de retractu Lignag.§.1.gl.18.nu.51. & 55.Ex quibus inferri poteſt ad duas opiniones Doctorum
con-

controuerſas: Prima, an quod alluuione accedit acquiratur emptori irreuocabiliter, qui tenetur prædium retrouende-
12 re, † vel ſubeat naturam prædij venditi, quod ſicut venditor poteſt luere, ita etiam alluuionis augmentum eodem pretio. Secũda, an quòd alluuione accreſcit efficiatur eiuſdem iuriſdictionis, cuius eſt prædium principale, ſi idquod acce-
13 dit ante additamentum erat alterius iuriſdictionis: † In prima, Cag. fuit ſibimet. contrarius. in l. 2. C. de pact. int. emp. & vendit. & ſemel caſus accidit in Senatu de anno 1572. 29. Martij. contendentibus inter ſe quibuſdam Marchionibus Ceuæ, & fuit reſolutum, quòd alluuio ſubijceretur pacto luitionis, improbata ratione Cagn. & conſil. Menoch. 29. necnon, & conſilio D. Ozaſchi. 48. qui licet dixerit Senatum pro emptore pronunciaſſe, id fuid in prima inſtantia, at in cauſa reuiſionis Senatus cenſuit pro redemptore, qui obtinuit: & valde vrget, quòd dicitur alluuionem ſequi debere naturam, & effectum fundi. & à prædio ſeparatim cenſeri non debere. l. fin. C. de alluuio. l. & puto §. id quod. ff. famil.
14 erciſcun. & fundi portio per alluuionem † accreſcit portioni, & ius fundi ſequitur. l. ſi Titio ſuncta glo. in verbo, alluuio, de vſufruct. & licet alluuionis augmentum domino fundi acquiratur. l. adeo. §. 1. l. inſula. ff. de acq. rer. dom. §. præterea. inſt. de rer. diuiſi. l. 1. & fin. C. de alluu. Intelligendum eſt, quòd eo iure acquiratur, quo antea pertinebat. prout Bar. declarat in tract. de alluuion. In verbo, noſtro, & in verbo acquiritur, vbi dicit. quòd eodem iure cenſetur prædium, & alluuio. Quo iure igitur ad nos ſpectat ager, eodem iure ſpectat augmentum, & conſequenter, ſi irreuocabiliter ſpe-
15 ctat ager, eodem iure † ſpectabit augmentum, & e diuerſo. ſi ſpectabit reſolubiliter, Brun. in d. tract. de augm. quæſt. 20. facit text. in l. ſi proprietati. de iur. dot. vbi ſi alluuione quid accedit prædio in dotem dato, dotale efficitur. Et ſi iure quaſi dominij ſpectabit prædium, eodem iure ſpectabit alluuio. l. ſi ego. §. idem ait. de publicia. Et dicit Bart. vbi ſupra, quòd ſi fundus ſpe quadam ad nos ſpectat, eodem iure ſpectabit alluuio, & quòd legato ante mortem teſtato-

ris accedit, ab hærede debetur, l. quod in rerum. §. ſi quis poſt, de leg. 1. l. ſæpè de leg. 3. Et quòd prædio hypothecato accedit, pariter eſt hypothecatum, l. ſi conuenerit. §. 1. de pign. act. l. ſi fundus. in princip. de pign. Et quòd fundo accedit, pariter vſufructuario debetur, quoad vſumfructum, proprietas autem alluuionis ad proprietarium pertinet. l. itẽ ſi fundi, §. huic. de vſufru. Et quòd prædio feudali alluuione accedit, feudale efficitur: & ſi feudale prædium deuoluitur ad dominum, redit etiam augumentum, d. cap. ſi quis de manſo. & cap. ſi. de controuer. inueſt. & ibi Iſer. Ruy. conſ. 7. num. 12. volu. 1. quod intelligitur de incremento latenti, quamuis aliqui intelligant textus in omni incremento procedere, Clar. q. 88. Moder. Pariſienſ. in propoſito, vbi ſupra, num. 99. dicentes, alluuionem eſſe partem primi agri, & eodem iure, eadem cauſa, & qualitate acquiri, & poſſideri.

Et cum hac opinione in propoſita quæſtione, quòd debeat 16 pariter alluuionis augmentum † retrouendi eodem pretio. tenet Tiraq. de retract. conuent. §. fin. quæſt. 14. Gozad. in d. l. 2. q. 32. C. de pact. int. emp. & vend. Et vltra eum reſpondeo ad l. id quod. de pericu. & comm. rei vend. & §. ſed ſi poſt. inſtitut. de empt. & vend. quod id quod alluuione accedit, acquiritur quidem emptori, ſed ea lege, & conditione, qua habet prædium emptum. prout ſupra proximè dixi poſt Bart. & idem, quod emphyteuſi accedit, acquiritur emphyteutæ. Iaſ. in l. 1. num. 79. C. de iure emphyt. ſed iure emphyteuſis. Neque obſtat ratio æqualitatis ſeruandæ conſiderata per Cagnolum, & quod ſi decreuiſſet fundus, quòd veriſimiliter venditor non fuiſſet redempturus; vnde non debet aſpirare 17 ad id cuius contrarium † nõ eſſet petiturus. vt in non diſſimilibus terminis dicit tex. in l. pen. C. de ſolut. quoniam argumentum deſumi debet à cõtrario in proprijs terminis, & ad limites verborum, quæ in ſenſu directo ponuntur. Dec. conſ. 386. colum. 3. verſ. dico adhoc, & conſ. 216. col. 3. nu. 8. vnde argumentum procederet ſi eueniente aliquo decremento venditor vellet redimere, vt decrementum cedat damno redimentis, & ècontrario. Et quod dicitur, non eſt veriſimile,

quod eſſet redempturus, procederet, ſi magnum eſſet decrementum, verum poſſet decreſcere, & nihilominus venditor redimere. Et ſicut redimeret cum decremento, ita conſequi debet augmentum, prout dixit tex. in l. ex mille, ff. de euictio. Et quamuis ſit in facultate ſua redimere, vel non, hoc eſt commodum eius, qui ſibi ius redimendi reſeruauit, proptérea dicitur, quod eſt pars pretij, l. fundi partem, ff. de contrahend. empt. Soc. conſ. 15. col. fin. volu. 1. & conſ. 248. in fin. & tanto minoris res fuit vendita propter facultatem hanc. Et hoc videtur innuere glo. in d. l. pen. ibi, niſi ex vi pacti aliter actum ſit, quaſi dicat, ꝙ non debet, quis petere id cuius cõtrariũ non eſſet petiturus, niſi pacto aliter conuentũ ſit, quia etiam ſi prædium vileſcat pretio, vel pars caſmate pereat, non eſſet venditor redempturus: & tamen ſi prædium pluris valeat, poterit redimere, quia conuentum eſt, quod id ſtet in facultate venditoris. Et hæc quidem procedunt, vbi venditio non eſt facta ad menſuram. Quod ſi facta ſit venditio
18 ad menſuram, † commodum erit emptoris, qui debet retrouendere, l. Rutilia. de contr. empt. nor. per Doct. in l. Iulian. §. ſi Titius, ff. de act. emp. l. in agris, de acq. rer. dom. Bartol. d. tract. verbo acquiritur, Bald. in l. 1. in 3. oppoſi. C. de peric. & commod. rei vendi. Bru. d. tract. q. 6. Curt. iun. conſ. 204. quod ſi non ad menſuram, ſed certis terminis, & confinib. res de-
19 ſignata † eſſet, ſecus dicendum eſſet Guer. Piſon. de feud. tit. an feud. augmen. ſpect. ad vaſal. Ex ijs dicendũ eſt non rectè ſenſiſſe Natt. conſ. 501. Quod autem attinet ad ſecundã cõcluſionem. Iaſ. conſ. 146. vol. 2. & Curt. conſ. 56. in eadem facti ſpecie, contrarium conſuluerunt. Primus, quòd non mu-
20 tetur iuriſdictio, † pro quo allegat tex in l. Martius, verſic. id autem. de acq. rer. do. Bal. in d. c. ſi quis, de manſo. Soc. conſil. 127. colum. 2. vol. 1. Hiero. de Monte de fin. reg. c. 24. num. 6. Aegid. Boſ. in tit. de prin. nu. 80. in fine, vbi dicit opinionem contra Curt. eſſe communem, latè diſputat Corn. conſ. 387. vol. 3. & 191. eo. 322. vol. 1. & conſ. 15. vol. 4. vbi plura in materia alluuionis tractat, & quòd acquiratur emphyiteutæ nõ domino directo, & alibi dicit Brun. conſ. 159. vol. 2. quòd al-

luuio acquiritur dominus locorum,ſi vicini neglexerint per 30. annos. Curtium autem ſequitur Bologn.conſ. 14. & idē videtur ſentire Alexan.conſ.25. num. 5. volum. 7. dum dicit, quod eſt incrementum latens, & inſeparabile. Cagn. in d.l.2.C.de pac. inter emp. & vend. quæſt. 59 in fin. Moder.in conſuet.Pariſ.d.§.1.glo.5. & allegant text.in l.ergo. § alluuio.de acq.rer.do.& l.fi. C. de alluu. per quem textum conſuluit Natt.conſ.286.quod alluuione acquiſitum, debet poni, ad regiſtrum oppidi, in cuius regiſtro erat prædium principale, licet, id quod alluuione accquiſitum eſt, eſſet alibi regiſtratum, & videtur facere, quia vbi diuerſa ſunt territoria, Dominus vnius aduerſus alterum vtitur iure pri-
21 uati prout dicitur, quando diuerſi ſunt Principes † contendentes, qui inter ſe vtuntur iure priuati. Bald.conſi.195. volum.2. & hæc mihi ſemper viſa fuit verior opinio, quam poſt huiuſmodi ſcripta late reperi comprobatam per Bapt. Aym.in trac.de alluu. num. 2 c. 6. ſed primam opinionem Iaſ. vti communem ſequendam monet Viui.lib.2.commun. opin. in verbo alluuio. Riminal.conſ.64.volum.1.Bru.conſ. 382.volum.4.quæ ſine dubio procedit vbi flumen aquarum impetu. & per ſaltum, alueum mutat. Pet.de Vbal.in trac. de duob fratr.num.5.& 31. Aym. d.trac.c.7.

S V M M A R I. V M.

1 *Laudimij ſolutio ad quem ſpectet.*
2 *Gabella pro contractu per quem ſoluenda.*
3 *Laudimium, terzaria, & quartaria quandoque dicitur. Et quid in venditionibus Gallicanis. nu.4.*
5 *Cauſa laudimij coram quo iudice tractanda, remiſſiuè.*

Quæſtio nona.

1 AD quem ſpectet laudimij † ſolutio? Glo. in l. fi. dicit, quod ad nouum emphyteutam; quam ſequitur ibi Saly. & Iaſ. & dicunt ſingularem Gozad.conſ.65.num.1 & 13. Iul.Clar.lib.4 §. emphyteuſis. quæſt. 23. & hoc generale eſt quod laudimia, & gabellæ

gabellæ ſoluuntur per emptorem, & non per venditorem, niſi aliter per ſtatutum diſponatur. l. debet. ff. de edilic. edic. vbi dicit eſſe caſum, Rom. ſing. 182. Alex. conſ. 51. verſi. ex his. volum. 3. Bertach. de gabel. parte. 7. num. 1. Redoan. in tract. de reb. eccle. non alienan. tit. de laudim. §. & ad ſolutionem. Socin. conſi. 247. col. 2. vol. 2. & ibi dicit, quod, in
2 dubio ſoluenda venit gabella † per illum cui virtute contractus celebrati acquiritur, & in cuius fauorem, eſt celebratus contractus, & ibi notabiliter ponit quinque caſus diuerſos ad cognoſcendum per quem ſolui debeat gabella. deciſ. Tholo. 451. Syl. conſi. 8. num. 18. vol. 2. Moder. in §. 23 nu. 7. & hoc quidem in laudimijs, & tertijs venditionibus patriæ noſtræ procedit: & dicit Afflict. in c. 1. §. illud quoque. num. 15. de prohib. feud. alien. per Fed. quod laudi-
3 mium † terzaria, ſiue quartaria, quæ de more prouinciarum ſoluitur, ſolui debet per emptorem de iure, niſi conſuetudo aliud ſuadeat. vt ibi per Iſern. Franciſ. Burſa. conſ. 56. num. 16. vbi etiam dicit, quod onus ſoluendi laudimium ſpectat ad emptorem, ſed onus obtinendi à Domino licentiam venderdi ſpectat ad ipſum venditorem. De venditionibus au-
4 tem gallicanis † in feudis, ſoluitur quintum pretium per venditorem. vt in d. §. 23. & ibi per Modernos, & debetur à poſſeſſore laudimium adeo, vt dixerit Caſſan. in d. tit. des cenſes. §. 1. num. 9. quod illud ius laudimij eſt reale, & ſequi-
5 tur rem, poteſtque cauſa † à iudice rei tractari de quo tamē videbimus infra, an pro laudimio ſit res emphyteutica hypothecata quæſt. 45.

SVMMARIVM.

1 *Nouus vaſſallus, vel emphyteuta, quis dicatur.*
2 *Vaſſallus nouus poteſt eſſe habens antiquum feudum.*
3 *Feudum nouum quibus concurrentibus dicatur. & nu. 21.*
Et an ſi dominus re inueſtiat eundē vaſſallū, qui renunciauit. n. 4.
5 *Nouum feudum facit alteratio ſubſtantialium.*
6 *Feudum maſculinum conceſſum fœminis quale dicatur.*

7 *Alteratio primæ inueſtituræ in præiudicium agnatorum quando fieri poſſit.*

8 *Feudorum iuri in ſpe agnatis competenti, an princeps poſſit derogare.*

9 *Antiquæ inueſtituræ renouatio quando faciat nouum feudum.*

10 *Verba, & de nouo concedimus, in inueſtitura, an indicant nouum feudum.*

11 *Subſtantialia in inueſtitura, quæ dicantur.*

12 *Verba, forma ſolemnitas, ſubſtantia, & natura promiſcuè vſurpantur. & nu. 20.*

13 *Feudi natura quæ.*

14 *Nouam formam inueſtituræ efficit mutatio eorum, quæ ſunt regularia.*

15 *Naturalia requiſita feudi ſeptem et an dici poſſint ſubſtantialia.*

16 *Naturalia omnia tolli poßunt, ſubſtantialia non.*

17 *Fidelitas de ſubſtantia feudi tolli nequit iuramentum ſic.*

19 *Pactum an ſit contra ſubſtantiam, & formam, an contra naturã contractus, quid refferat.*

18 *Accidentalia qualificata ſi mutentur, quid ſequatur.*

22 *Feudum vnum, & idem, poteſt conſiderari, vt paternum, & vt nouum.*

Et quid ſi in inueſtitura noua appoſita ſint verba iure antiqui. nu. 23. & ſeqq.

24 *Feudum antiquum plures parit effectus.*

29 *Laudimium quando à nouo emphyteuta, vel vaſſallo debeat ſolui, remiſſiuè.*

Quæſtio decima.

1 OPeræ prætium autẽ eſt videre, quis dicatur nouus † emphyteuta, vel vaſſallus? & eum dicit Bal. d. l. fi. nu. 17. qui ſub priori inueſtitura non eſt comprehenſus. gl. in Auth. ſi quas ruinas. C. de ſacroſanct. eccl. Alex. conſ. 9. vol. 2. Pariſ. conſi. 86. num. 9. vol. 4. Salic. d. l. fin. col. antepen. verſic. ne auaritia. Iaſ. num. 41. qui comprobat. illud. dictum per notata. per ipſum in l. 2. num. 215. C.

215. C. eod. & ibi inueſtigando, quis ſit nouus emphyteuta vel vaſſallus appoſitè tractat, quę noua emphyteuſis, & quod nouum feudum dicatur: & ſi ſtrictam verborum proprieta-
2 tem inſpiciamus, poteſt eſſe nouus vaſſallus † habens antiquum feudum, vt in emptore, & nouum feudum apud antiquum vaſſallum, vt in eo qui conſentit feudo dari nouam formam, & Iaſ. vbi ſupra poſt Bal. dicit feudum nouum, appellari, quod non ex ſucceſſione, vel linea progenitorum prouenit, ſed eſt à ſe nouiter acquiſitum. tex. eſt in c. 1 in verbo, nouam inueſtituram in titu. qui teſtes ſint. nec eſt. ad proban. nou. inueſt. Iacob. de San. Georg. in verbo in feudum nu. 10. Cur. in tract. in prima parte. q 8. nu. 6. vbi inquit feudum nouum dici, quod de nouo conceditur, & habet initium in perſona primi inueſtiti, & verum quidem eſt, nouum
3 feudum † dici ijs duobus concurrentibus, & in ſuper nouus eſt etiam vaſſallus: altero autem, tantum concurrente, vel nouum feudum dicitur, vel nouus vaſſallus reſpectiuè. Zaſ. in 2. part. circa fin. Iul. Clar. q. 8. Dec. conſi 390. num 4. idem Curt. conſi. 1. nu. 14. & Alex. conſi. 28 in princ. vol. 5. vbi nihilominus inquit, quod feudum emptum à vaſſallo per extraneum nouum, dicitur. Zaſ. part. 10. nu. 121. Aymo de antiq. in 5. & vlt. part. nu. 3. Ratione etiam nouorum pactorum dicitur noua inueſtitura, & nouum feudum. Doct. in c. 1. de vaſſ. decrep. ætat. & ibi. Aluarot. declarat. & in c. 1. de eo qui fin. fec. agn. Oldrad. conſi. 178. Alex. in l. ſi mihi & Titio. de verb. oblig. & conſi. 19. ſuper eo. col. 3. verſi. ſiue enim quæratur. vol. 5. vbi additio facta antiquę inueſtituræ ſortitur nouam formam. Iaſ. conſi. 24. num. 4. volu. 3. Bologn. conſi. 1. col. 6. vbi, an diuiſione facta dicatur feudum nouum, de quo Caſtren. conſi. 44 circa præſentem. vol. 2. Ruin. conſi. 7. nu. 10. vol. 1. Aflic. deciſ. 112. nu. 5. & 248. nu. 8. vbi dicit, quòd nouum feudum noua cauſa facit, & noua forma, quòd vbi noua forma datur, videtur feudum in manu inueſtientis refutari, & deinde per ipſum inueſtientem de nouo inueſtiri. Vbi autem vaſſallus renunciat feudum Domino, & do-
4 minus poſtea reinueſtit † eundem vaſſallum, ſiue adjciantur

noua

noua pacta, ſiue ſimpliciter reinueſtiatur, quia id fit, ex noua cauſa, extincta prima, nouum feudum dicetur. glo. in cap. ſi quis miles. Conſtit feud. Lotar. & in tit. an agn. vel fil. verbo, de nouo, & ibi Bal. Tiraq. de retract Lign. §. 32. nu. 30. & 45. Grat. conſ. 4. num. 10. vol. 1. vbi de qualitate comitatus adiecta, quòd nouam inducat formam Zaſ. in 3. par. nu. 5. & conſ. 13. num. 7. & 17. vol. 1. vbi dicit, quòd non quęcunque
5 alteratio nouum feudũ facit, ſed vbi ſubſtantialia † alterantur, ſecus ſi circa accidentalia noua forma ſit adiecta. Bald. in d. c. ſi quis miles. col. 2. nu. 6. & conſ. 215. proponitur. col. 2. in fin. vol. 2. vbi de qualitate fœminina adiecta, vel detracta, de qua Hanneto. de feud. lib. 1. c. 3. uerſ. ſi ergo. vbi ſi feu
6 dum † maſculinum conceſſum etiam ſit pro fœminis, in fœminis nouum dicetur, & in deſcendentibus ab eis materni. & non extenditur alteratio vltra q̃ facta inueniatur. Aym. conſ. 579. nu. 8. 798 nu. 8. & idem Zaſ. conſ. 15. Ruin. conſ. 1. nu. 17. & 20. num. 7. & conſ. 91. col. pen. num. 12. & conſ. 160. nu. 16. vol. 1. Gozad. conſ. 53. num. 7. Gul. de Peruſ. inter conſilia feud conſ. 12. nu 4. vbi de qualitate primogenituræ adiecta, latè D. Præſes Ozaſ nunc digniſſimus Cancellarius deciſ. Pedem. 23. nu. 22. & ſeq. Natt. conſ. 615. num. 2. qui conſuluit in feudo Fruzaſci, & in ſupradictis locis latè
7 explicatur. Quòd præfata renunciatio, & alteratio † primæ inueſtituræ, in præiudicium agnatorum fieri non poteſt, neque tenet in feudo antiquo, & in alienbili, niſi eis conſentientibus c. 1. de alien feud. pat. vbi Bal. in primo. not. & d. cap. fin. iuncta gloſ. de eo qui fin. fec. agn. Bald. conſ. 250. ad euidentiam vol. 2. & in l. qui ſe patris. col. pen. verſic. & adde. C. vnde lib. & in l. 1 num. 31. C. quan. non peten. part. c. 1. qui ſucceſſ. ten. & ibi Iſern. & Præpoſ. quos ad hoc propoſitum inducit Ruin. conſ. 7. nu. 31. vol. 1. & conſ. 103. nu. 28. vol. 2. Iaſ. conſil. 7. colum. 5. verſ. 3. vol. 3. & conſ. 152 & conſ. 180. col. 6. vol. 2. Brun. conſ. 78. nu. 7. & conſ. ſeq. vol. 1. & conſil. 234. vol. 3. atq; in eodem feudo Fruzaſchi Aymo cõſil. 679. Thom. de Marin. de feud. ex pact. antiq. fol. 58. nu. 117. Camera. in cap. imperialem. fol. 247. ſecundum par-

uam

nam impreſſ. Tiraq. vbi ſupra.nu.42.Moder.in conſuetud. Pariſ gloſ.1.§.8.nu.39.Cephal.conſ.302.num.67.& 88.vol. 3.& quamuis amplè à Doctoribus,diuerſa ſentientibus,tra-
8 ctetur quæſtio,An princeps poſſit iuri feudorū † in ſpe agnatis competenti derogare ex certa ſcientia: hæc mihi ſemper viſa fuit verior opinio,quòd ſine cauſa non poſſit,cum cauſa autem,quod poſſit.Item quòd cauſa debeat eſſe legitima
* iuſta,& rationabilis. * vide Decc conſ 56.lib.1. Neq; pro cauſa ſufficiat principis voluntas. Quinimo,& illa iuſta dicetur cauſa, quæ publicam non priuatam vtilitatem reſpicit,prout de ijs generaliter in quacunque materia, latè dixi
9 in tit.qui feu. dar.poſſ. Renouatio † etiam antiquæ inueſtituræ,aut executio veteris,non facit nouum feudum,niſi adderetur noua forma.Bald.in d.c. Imperialem.§. inſuper.gl. in c.quicunque.in verbo, nouum.25. quæſt.2. & quamuis in renouatione,ſeu confirmatione antiquæ inueſtituræ addan-
10 tur verba,& de nouo † concedimus,non ex eo feudum nouum dicitur. Iaſ. conſ.24. Alex. conſ.30. col.2. vol.1. Dec. conſil 445.num.6.Aret.in l.ſi mihi. colum. pen.verſic.propterea.de verb.oblig.& conſil.164.colum.3. verſic.ſed ad hoc. Ozaſ.d. deciſ.23.num. 8. Cùm igitur nouam formam circa ſubſtantialia dixerimus nouum feudum efficere ſcien-
11 dum;quoque eſt ſubſtantialia † dici ea, quæ inueſtituræ diſpoſitione eſſentialiter continentur.ad Bal.in l.1.col.2.ver. nunc venio.nu 4 C. de ſacroſanct. Eccleſ. vbi inquit, quòd nonnunquam promiſcuè vtimur his terminis,videlicet,for-
12 ma,† ſolemnitate,& ſubſtantia:itidē dicemus de natura,gl. & ibi Doct.in l.pacta conuenta de contrah.empt.Feudi au-
13 tem natura † eſt ea,quæ pro regula traditur. Bal. conſ. 17. quod pro regula.in prin vol.2.& alibi dicit Bald.in c. inter dilectos.col.3.verſ.ſed tu quæris.de fid. inſtrum. Quod natura eſt id ,quod per ſe ineſt, & eſt idem quòd obſeruantia regulæ. Quicquid igitur circa regularia in inueſtitura propriè,vel impropriè reperitur diſpoſitum,ſi mutari cōtinget,
14 nouam † formam efficiet. Septem etiam ſunt naturalia re-
15 quiſita † feudi quę diſputat Cur.an ſubſtantialia ſint in pri

ma part.

ma part. princ. quæſt. 6. cum tamen ſubſtantialia dici non poſſint omnia: ſubſtantialia enim tolli non poſſunt gl. in c. non putamus in verbo, officiali. de conſuet. in 6. ſed natu-
16 ralia † ſic. Alciat. de eo quod intereſt nu. 15. & in propoſito
17 de feudo tolli non poteſt fidelitas. † quæ dicitur de ſubſtā-tia feudi. Afflict. poſt Iſer. in præl ud. num. 14. quamuis poſſit eſſe liberum à iuramento fidelitatis. Paris de Put. c. 9 pone quod dominus. nu. 22. Claud. de Seyſell. in Spec. feud. in rub. de definitione. verſ. vnde poſtremo. & verſ. ſolū reſtat. differentiam ſtatuit, an pactum ſit contra ſubſtantiam, & formā,
18 an ſit contra naturā, † vt primo caſu non cenſeatur iure feudi, ſecundo ſic: ſed dicatur feudum alteratum, quod Camer. æquiparat contractui innominato. fol. 267. Socin. in l. Gallus. § etiam ſi parente, de lib. & poſthum. col. 2. vbi notabiliter dicit, quod quādo apponitur pactum propter quod feudum magis accedit naturæ alterius cōtractus, puta libelli, vel emphyteuſis, potius iudicamus de tali feudi conceſſione, prout de libello, vel emphyteuſi, quā de feudo. Quòd ſi feudi conceſſio magis accedat naturæ feudi, & vti feudum cenſendum ſit, in aliquibus tamen ſi, feudi natura, per pactū alteretur in alijs non cenſebitur alterata, quæ conſecutiua non ſunt, ſed tantum in ijs, quæ in cōſequentiam ſequuntur virtute illius pacti. Et dicit Ozaſc. vbi ſupra, quòd licet ac-
19 cidentalia tantū mutentur, tamen ex quo accidēs † qualificatum ſuperueniēs enti facit ens alterius naturæ, & ſpeciei, diuerſum dicetur feudum ab antiquo, & ſic nouum. de quo tamen vide Calder. conſ. 11. de feud. vbi vult accidentalia non variare naturam feudi, ſed ſubſtantialia, & ipſe de ſubſtantialibus propriè, & ſtrictè loquitur, & nos in propoſito diximus ſubſtantialia non ita ſtrictè acccipienda, vt ſine eis actus omnino corruat, prout ſine ſubſtantia actus ſubſiſtere non poteſt, ſed ſatis ſit, quòd circa feudi regularia quidpiam addatur, vel minuatur, quod patet ex dictis per Doctores, cenſentes formam, ſeu qualitatem additam, vel muta-
20 tam, nouum feudum facere, & ſic promiſcuè † vtuntur. vt dixi poſt Bald. his terminis, forma, qualitate, ſeu ſubſtantia.

Alio,

21 Alio, & tertio modo etiam feudum nouum † conſideratur reſpectu noui domini. à primo cauſam non habentis. Curt. ſen.conſ.49.nu.70.Ozaſc.vbi ſupra.nu.22 Brun conſ.283. vol.3.quamuis tunc verè noui feudi naturam non ſortiatur, reſpectu agnatorum, qui à primo inueſtito deſcendunt. Et adde, quòd idem feudum reſpectu vnius dicetur nouum, & reſpectu alterius antiquum. Iaſ.d.conſ.Afflict. poſt Bald. in §.hoc quoque.nu.2.de ſucceſſio.feud vt in feudo empto, à fratre,& in c.1.nu.12.ſi vaſſ.feu.priu. Are.cõſ.pen.in prin.
22 quod vnum,& idem feudũ † poteſt conſiderari,vt paternũ, & vt nouum reſpectu diuerſarum perſonarum. Quid autem ſi in noua feudi conceſſione appoſita ſint verba, iure feudi
23 antiqui,†an ſortietur naturam feudi noui vel antiq? Doctores valdè ſe torquent poſt Old. conſ.178.nunc autem ſuper eo non eſt inſiſtendum.dixi in cit.qui feud.dar.poſſ.& ibi te-
24 nui veriorem mihi videri. Quod cùm feudum † antiquum plures pariat effectus,quo ad ſucceſſionem,huiuſmodi clauſula non operetur,neque immutet feudi naturam, niſi aliter conſtet de mente inueſtientis,ſed quoad alios effectus, quos de ſui natura parit antiquitas, vt videlicet nobilitet poſſeſſorem,cauſet ius accreſcendi,eximat à collectis,dicta clauſula operetur. In ſucceſſione autem frater fratri non ſuccedit,neque eorum deſcẽdentes inuicem, licet feudum ſit antiquum, cùm antiquitas ſucceſſionem non cauſet, ſed ideo ſuccedant tranſuerſales, quia deſcendant à primo ſtipite,& de feudo antiquo idem iudicamus, quod de nouo, ſi referamus antiquum feudum ad tempus primæ conceſſionis. Caſtr.conſ.11. ſuper primo quæſito.num.2.vol.2.Moder in conſuet. Pariſ.tit.1.§.5.nu.8. Ozaſc. deciſ.161.num.7 Hæc autem,cum videantur repugnare communi opinioni, quomodo poſſint procedere, ibi dixi. & ſentit Dec. conſ.53.il-
25 la verba operari † vbi alteratur inueſtitura,& feudum habet originem ex antiqua conceſſione; vbi autem renouatur inueſtitura propter caducitatem,vel defectum lineæ, an dicatur feudum nouum. videbimus infra. quæſt. 12. circa princ. Aduertendum tamen eſt, quòd non omnis nouus, emphy-

26 teuta, vel vaſſallus debet indiſtinctè ſoluere Laudimiũ, † ſed
quoties res mutat manum, & vaſſallus rem transfert in aliũ
vaſſallum, in prima inueſtitura non comprehenſum. vt infra
videbimus eadem q. ſequenti. & 12.

SVMMARIVM.

1 *Laudimium an ex noua, & prima conceſſione debeatur.*
2 *Inueſtitura ex abuſiua etiam vacua poſſeſſio tradi debet.*
3 *Infeudans tenetur ex proprio facto ſuo.*
4 *Laudimium an debeatur de re empta à domino quæ domino directo fuerat conſolidata.*
5 *Cameram per Ducalē ab emptione facta, an debeatur laudimiũ.*

Quæſtio XI.

1 ALia infertur quæſtio ex ſupradictis. An ex noua,
& prima † cōceſſione feudi, & emphyteſis de-
beatur Laudimium? text. in d. l. fin. videtur in-
ferre, quod illud debeatur, propter conſenſum
Domini, qui adhibetur in tranſlatione rei, &
mutatione emphyteutę, quod expreſſius ibi dicit Alber. poſt
Odofr. dicens id deberi propter conſenſum præſtitum, dum
emphyteuta in alterum alienat, & propterea de prima con-
ceſſione non deberetur Laudimium, & ratio poſſet etiam
aſſignari, quia feudum à principio penes dominum eſt iure
allodij. & ſicuti vendens vel donans liberè rem allodialem,
tenetur ſine vlla impenſa emptoris vel donatarij, eum in
poſſeſſionē rei inducere, & tueri, ita etiam Princeps vēdens
vel donans feudum, facere tenetur, cum etiam ex abuſiua
2 inueſtitura teneatur vacuam poſſeſſionem tradere. Doct. in
c. 1. q̄d ſit inueſtit. c. fi. de noua form. fidel. c. 1. §. ſi facta ſi de
feud. defunct. fuer. controuer. Iacobi. in verbo inueſtiuit.
3 Vnde cum infeudans † teneatur ex ſuo proprio facto, tene-
tur adimplere ſine vlla impēſa acquiſitoris. l. ſuo victu. & ibi
Bar. de oper. libert. Archidiaco. in cap. cauendum, in fi. 10.

q.3.Brun.tractat.de reb.dub.fol.9.in dubia diſpoſitione ratione expenſarum.§.Et hic ſtat. regula.Et hoc maximè procederet in feudo,quod gratis concedi ſolet,vnde non debet aſpirare Dominus ad aliquam pecuniam,alioquin iam gratuita non erit conceſſio:& certè ſolutio fit,propterea quod dominus approbat factum emphyteutæ,vt ſupra diximus q. 1.verũ, cum prima inueſtitura omnino dependeat à voluntate domini abſque facto alterius, quo ad tranſlationem iuris,ceſſat ratio ſolutionis Laudimij.Alex.conſi. 165. in fin. vol.2.facit quod Afflict.poſt Iſern not.in c.1.§ ſed, & reus, nu.40.per quos fiat inueſt.quod quando de nouo feudum acquiritur,non ſoluitur releuium,& ita etiam tenent Modern. §.55.glo.2.nu.5. inferentes propterea, quod ſi quis emat à
4 Domino rem directo dominio conſolidatam, † quod de ea emptione non tenebitur ſoluere Laudimium, cum perinde habeatur,ac ſi noua eſſet cõceſſio, arguuntque Moderni de hac quæſtione,ſi res à directo domino ematur,ad ſequentem quæſt. 22. an ſi dominus ipſe emat emphyteumata vel iura vtilis dominij:ſed non eſt par ratio,cum Laudimium ſoluatur per acquirẽtem,& Dominus acquirens ſibi ipſi ſolueret, quod non eſt in caſu iſto. in quo tamen contrà videtur conſilium Alex.5.vol.5.col 2.verſ.5.& col.fi.verſ.vlt. vbi exem
5 ptione facta à Camera † debetur Laudimium:& facit quod infra ſequẽti.q.poſt Iaſ.latè tractabimus, ſi feudum efficiatur caducum,& dominus remittat feloniam, an ſit ſoluendum laudimium,ſed dicas, quod Alex. ibi ſe fundat præmaximè in conſuetudine loci, & quod ita alias fuerat declaratũm per Principem, quinimo Cameræ, quæ vendebat feudum,non erat debitum laudimium, ſed Eccleſiæ, à qua feudum mouebatur,ideo diuerſus eſt caſus.

SVMMARIVM.

1 *Laudimium an ſoluendum à comprehenſis ſub prima inueſtitura.nu.*16.17.
*Et quid à non comprehenſis.nu.*11.*&* 14.

2 *Feudum*

2 *Feudum inter, & emphyteuſim differentia.*

3 *Inueſtitura ſi renouetur per mortem domini, an debeatur laudimium.*

4 *Feudum caducum, an reaſſumat primam naturam ſi de eo fiat inueſtitura.*

5 *Effectus magis quàm verba attendi debent.*

6 *Reſtituimus vel reddimus, verba Principis, nouum feudum non reddunt, & quid ſi addita ſint verba, & de nouo concedimus. num.7.*

8 *Inueſtitura ſi de feudo caduco fiat quando ſortiatur nouam naturam.*

9 *Feudum tanquam ad nouum, ſi delinquens admittatur, ſoluendum laudimium.*

10 *Introgium ſiue introitus de primis conceſſionibus capitur.*

12 *Contractus libellarius quomodo fiat.*

13 *Laudimium non debetur de his, quæ fiunt in executionem princi pacti.*

15 *Feudi antiqui iure facta conceſſio, quid operetur, remiſſiuè.*

18 *Alienatum non dicitur, quod in agnatorum corpore conſeruatur.*

19 *Ceſſio rei litigioſæ inter ſocios aut cohæredes permittitur.*

20 *Alienatio in remotiorem agnatum, an requirat domini conſenſum & nu. 25. & 31.*

Et quid ſi in conuaſſallum non agnatum nu. 21.

22 *Ius accreſcendi in quibus feudis locum habeat, vel non.*

23 *Frater fratri an ſuccedat in feudo conceſſo à ſupremo Principe.*

24 *Feudorum ius attendendum vbi contra legem cõmunem diſponit.*

26 *Releuium differt à laudimio, remiſſiuè.*

27 *Laudimiũ an debeat de alienatione feudi paterni inter agnatos.*

Et quid obſeruet Camera Ducalis. nu.28.

Et quæ communior opinio. nu.34.

29 *Agnati non deſcendentes à primo inueſtito verè vel interpretatiuè, extraneorum loco ſunt.*

30 *Agnatos in feudis diuerſimodè accipi quam in iure ciuili, remiſſiuè.*

32 *Feudum renuncians agnato poſtea decedenti ſine filijs nihilominus ſuccedit.*

33 *Feudum alienatum extra familiam nouum dicitur,& quid ſi redeat ex noua cauſa in illos de familia. ibid. remiſſiuè.*

35 *Inueſtituram petere tenetur agnatus acquirens ab agnato,& quo caſu non.*

36 *Inueſtitura non eſt neceſſaria, vt acquiratur feudum antiquum, & quid in feudo nouo nu. 37.*

Et quid ſi agnatus venit per ius accreſcendi. nu. 38.

Quæſtio XII.

1 AN agnati, vel alij comprehenſi † ſub prima inueſtitura ſuccedentes, aut inter ſe alienantes, teneantur ſoluere laudimium? ex deciſione ſupra poſita, ex quo nouus emphyteuta, vel feudatarius dicitur ille, qui non eſt comprehenſus ſub prima inueſtitura, infertur, quod non: & hanc illationem faciunt Saly. & Iaſ. in d. l. fin. nu. 41. qui in hoc nullam differentiam, conſti-
2 tuunt inter feudum, & emphyteuſim, licet differentia ſit in ſuſceptione Inueſtituræ, quam tenetur renouare feudatarius per mortem patris inueſtiti, aut patris domini iuxta no. in c. 1. quo temp. mil. inueſt. pet. deb. & ibi Præpoſ. c. 1. quæ fuit prima cauſa. benef. amit. in princ. c. 1. de capit. Conrad. c. fin. de prohib. feud. alien. per Loth. & c. præterea de prohib. feud. alie. per Feder. ſubiungit tamen Iaſ. ex mente Bal. in c. quę in eccleſiarum. num. 36. de conſtit. illud procedere, quoad renouationem tantum inueſtituræ, niſi feudum eſſet ad eccleſiam reuerſum, vel incorporatum, quia tunc deberetur laudimium. Hæc dicta Iaſ. ſunt diligenter excutienda, nam caſus plerunq; occurrit in facto; diſtinguenda que ſunt ſingula capita. Et quo ad renouationem inueſtituræ, quæ fit proximioribus ſuccedentibus, & vocatis, nullum deberi pro ea laudimium omnes concludunt. Bald. vbi ſupra num. 36. Brun. conſ. 210. vol. 2. vbi plus dicit, neque etiam deberi aliquod ſalarium. Dec. conſ. 262. col. 2. verſ. 7. & conſ. 443. col. 1. per eum in Auth. præterea. nu. 20. C. vnde vir, & vxor. prout ęcontra nō ſoluitur laudimium, cùm renouatur inue-

3 ſtitura † per mortē dñi. Affl.quæ fuit pri cauſ.benef amitt.c. 1.in princ.nu.3.loquitur tamen de releuio.Sylua de feud.recogn.q.20. Quod autem excipit Iaſ. niſi feudum ſit ad eccleſiam reuerſum, non ita indiſtinctè eſt intelligendum: nam dependet hoc dictum à quæſtione illa, ſi feudo effecto cadu-
4 co renouetur inueſtitura, an feudū reaſſumat naturam † primam, vel dicatur nouum feudū.de qua per Alex.& Iaſ.in l.ſi mihi, & titio.de verb.oblig. Idem Iaſ.in prælud.nu.96 Zaſ. in tract.de feud.in 3.part.nu.4.latè Aymo. de antiqui. tempo.par.5.num.22.ſecundum quos diſtingui poteſt. Aut dominus remittit caducitatem, ante declarationem, & incorporationem feudi, & ante ſententiam, & nouum non dicetur feudum, neque nouus vaſſallus. gloſſ. in c.imperialem.§. inſuper,in verſ.priuetur.de prohib.feud.alien per Fed gloſſ. in l.peculium. §. ſi ære.de pecul. & in l. quod dicitur.de impen.in reb.dot.fact. Bal.in l.1,q.15.de rer.diui.Paris de Put. de feud.c.an Baro poſſit. quod mihi eſt 178. qui dicit in terminis,ex renouatione inueſtituræ ea ratione facta, non deberi laudimium. Idem determinat Boer. deciſ.279.in fi. facit, quod notat Tiraq.in l.ſi vnquam, in verbo, reuertatur. num.12.C.de reuoc.don.Afflict.in §.ſed & res.num. 35. per quos fiat inueſtit. Thom.de Marin. de feud. ex pact. & prouid.antiq.nu.45. idque procedit etiam,ſi dominus verbis no
5 uam conceſſionē ſapientibus, vtatur: cùm effectus † magis, quàm verba attendi debeat. Curt.ſen.conſi.49 nu.88.Afflic. in c.1.num.21.de vaſſal.decrep.ęta.& eo caſu dicit Ardiz.in ſum.in prima part.tit.vtrū frater inueſti. §. ſed quæro, quòd non dicitur feudum nouum, neque ęſt neceſſaria noua inueſtitura. Aut caducitatem remittit poſtquàm feudum per ſententiam, vel alias facta declaratione per dominum ipſo iure, domino eſt applicatum, & tunc vis eſt in modo remiſſionis. Nam ſi Princeps remittat culpam, & vtatur verbo,
6 reſtituimus, † vel reddimus, aut aliàs faciat gratiam, ſub commemoratione prioris inueſtituræ, non nouum feudum dicitur, ſed priorem antiqui feudi naturam retinet. Iſern.in d.c. 1.nu.2.de vaſſal.decrep.ęta.vbi idem dicit in dubio, ſi Prin-
ceps

ceps vſus fuiſſet verbis, reddimus, & de nouo concedimus, quia inſpicitur, quod principaliter agitur, & verbum, de no-
7 uo † concedimus, eſt acceſſorium, & intelligitur, quatenus opus ſit, Io Bartolomęus. de Scaramp. inter Brun. conſ. 112. & ſeq. quãuis loquatur in caſu quo nundum ſentẽtia erat lata Brun, conſi. 143. col. 3. vol. 2. Quod tantò magis, & ſine dubio procedit, ſi vaſſallus continuò nihilominus fuit in poſſeſſione. Ardiz. vbi ſuprą Afflict. ibidem latè tractat; plures remiſſiuè tamen, accumulat, more ſuo, Goz. conſil. 84. Caſt. conſi. 425. vol. 2. Cęfal. conſi. 27. col. 3. volu. 1. Tiraq. de retract. lignag. §. 32. glo. 1. num. 29. Aymo vbi ſupra. nu. 26. Et hoc caſu, vbi nouum feudum non dicitur, retinet priſtinam qualitatem, & naturam, & ſuccedent agnati, & is cui facta eſt gratia, non tenetur propter hanc remiſſionem accipere nouam inueſtituram, ſecus in ſequenti caſu, Card. in §. ſed etiam res, per quos fiat inueſt, col. pen, verſic. deinde. Cefal, conſi. 301. nu, 117, & 128, vol. 3. Aut in remiſſione caducitatis, vtitur verbis nouæ conceſſionis, & ſeu renouatur in-
8 ueſtitura, † vel alterantur priora pacta circa ſubſtantialia, & feudum nouam ſortitur naturam. & Bal. in d. §. inſuper. Pariſ. conſ, 21, vol. 1, col, fi, Iacob. in verbo, dictique vaſſalli. nu. 54. verſi, addite, Gozad. conſ. 46, nu. 17. & d. conſ. 84. nu. 12. pręſertim, vbi Princeps ipſe eſſet in poſſeſſione. Bal. in l, 2, q. 15, de rer, diuiſ, Moder. latè in conſuet, Pariſienſ, par, 1. §. 30. nu, 195. qui omnia membra proſequuntur. Idem, ſi Princeps reſtituat delinquentem, vel eius hæredem ad feuda ipſo iure deperdita mediante pretio; nam videtur vendere ipſa feuda, etiam quòd nunquam Princeps illa poſſederit, vbi pretium interuenit. Afflict, in d. §. ſed etiam res. num. 36. quod vtique in pretio procedit, atſi aliquid Principi daretur, quòd feudo non eſſet æquiualens, & ſiue ex cauſa recognitionis, ſiue gratia euitandi dubij euentus litis, ſecus dicendum eſſet. Item diceretur nouum feudum, quando conceſſio fieret ſimpliciter poſt ſententiam, & incorporatiõe ipſius feudi patrimonio, cùm de eo tunc idem iuris ſit, quòd de rebus patrimonialibus, Principis, vt dixi in tit. Qui feud. dar. poſſunt.
 Ex his

Ex his infertur ſecundum Bald. & Iaſ. quod vbi delinquens
9 admittitur tanquam ad nouum feudum,† quòd ſit ſoluendũ
laudimium, ſecus ſi reſtituatur tanquam ad antiquum, per
ſupradicta, quamuis putem eo caſu ſi admittatur tanquam
ad nouum feudum perinde eſſe, atque in prima, & noua cô-
ceſſione diſponitur, & ſupra proxima quæſtione dictum eſt,
quicquid ſenſerunt Bald. & alij, quorum dicta exiſtimo poſ-
ſe procedere, vbi ex qualibet noua conceſſione deberetur
laudimium, eſſetque talis conſuetudo capiendi laudimium
de huiuſmodi primis conceſſionibus, ſeu renouationibus,
10 quod introgium† vulgares appellant alias introitus dicitur,
l.pen.§.alumno.de leg.3. Quoad finitam autem generatio-
nem, ſi ille qui inueſtitur, non eſt de comprehenſis in prima
inueſtitura, dicetur nouum feudum, & videtur quòd laudi-
11 mium † ſit ſoluendum, ſiue res ſit incorporata, ſiue non. Ri-
minal.conſ.38.Paris de Puteo in capit.122. an ſi reperiatur
facta.nu.10.vbi in fortiori caſu dicit, quòd ſi per feudatariũ
concedatur res ad vigintinouem annos pro cenſu ad reno-
12 uandum, quod dicitur contractus† libellarius, & ſoluitur ite-
rum laudimium pro renouatione, finito primo libello, & lo-
quitur in ſubalterno. De hac ſecunda deciſione Paridis, ego
dubito, & contrarium mihi videtur verius, cum renouatio
fiat vigore pacti in prima inueſtitura appoſiti, quo caſu non
dicitur talis renouatio noua emphyteuſis. Dec. conſi. 53.&
13 infra dicemus, quòd de his, quæ fiunt in executionem † pri-
mi pacti, non debetur laudimium. Bald. conſil. 440. ſecun-
dum ea. vol.5. Tiraq. de retract. lignag §.29 gl.1, nu.4 Quini-
mo etiam, vbi dominus non teneretur inueſtire vigore pa-
cti, ſi tamen inueſtiat finita linea, non videtur debitum lau-
dimium, per ea quæ dicta ſunt ſupra, & proxima quæſtione,
& conſequenter omni caſu, quo translatio fit per dominum,
aut vaſſallum in perſonam comprehenſam in inueſtitura, ſi-
ue gratis, ſiue pretio, ſiue redintegretur perſona ad feudum
per viam conceſſionis, renouationis, aut confirmationis,
ſemper immunis eſt, qui inueſtitur à ſolutione laudimij. Ad-
de etiam in primo caſu, quòd ſi per finitam generationem,

illi,

illi,qui non eſt de comprehenſis in prima fiat inueſtitura ha-
14 bita relatione † ad antiquas,feudum non dicitur nouum,ſed. antiquum. Bart.& Alex.in d.l.ſi mihi,& Titio. de verb.obli- Cœphal.conſ.27,nu.16.& 17.& dicunt etiam hoc procede re, ſi ſimpliciter inueſtiatur, prout ſupra de caducitate fuit dictum. Quod tamen magis eſt dubitabile: extincta enim prima conceſſione,ſi iterato ſimpliciter concedatur,nouum erit feudum in perſona inueſtiti, ad not. per Barb.in c.2.nu. 6.de feud.& ſupra.q 10.licet quò ad id quid,non dicatur no uum,videlicet,vt prælatus poſſit reinfeudare.Ardiz.in ſum. in ſecunda par.2.par.& Bart.in d.l.ſi mihi, impugnat Aretinus, qui pulchrè, valde, & diſtinctè tractat articulum, ponendo tres caſus. & Areti. ſequitur Iaſ. ibi, quæ ſanè opinio videtur verior, & militat in caſu iſto diuerſa ratio à cōfiſcatione,nam in caſu confiſcationis, erat quidem comprehenſus delinquens in prima inueſtitura. & faciliùs reſtituitur in priſtinum.ad Bald.in cap. 1. quid iur ſi poſt alien. fact.& ibi Afflict.num.46.& 52. at vbi eſt defectus lineæ, feudum omnino renouatur in perſona alterius, qui ſi inueſtiatur ſimpliciter, erit feudum nouum, ex quo de nouo inueſtitus, non eſt de genere primi. Quòd ſi ſub cōmemoratione antiquarum inueſtiturarum inueſtiatur.procedet dictum Bar.quamuis eo caſu etiam videremur eſſe in quæſtione, quod operetur
15 tur conceſſio iure antiqui † feudi,de qua per Oldr.conſ.178. Clar.quæſt.8.verſ.ſed hic. Inſuper conſiderandum eſt,quòd Bartol. ſe fundat in opinione,ꝙ dominus teneatur inueſtire agnatos poſt finitam lineam. ad not.in l.1.§.permittitur.de aqua quot.& eſt. quæ opinio valde dubia eſt, & recipit tot limitationes,vt deſtruatur regula. Soc.iun.conſ.9.vol.3.Tiraq.de retract.lign.in procem.num.41.&ſeq. Quo autem ad alienationem, ſi alienatio fiat in ſucceſſuros ab inteſtatò
16 comprehenſos † in inueſtitura,non debet ſolui laudimium. cùm iſta potius ſit refutatio in fauorem ſucceſſuri.quàm alienatio.c.1.de alien feud.pat.c.1.de vaſ. decrep. ætat. Iſer.in c.1.6.ſed etiam res. num.5. & ſeq. per quos fiat inueſt. Brun. conſ.317.vol.3.Purp.conſ.338.& 340. Martin.de Laud.in-

ter Brun.conſ.119.num.23. Caſſa.in conſuetud. Burgun in tit.des cenſes.§.1.gloſ.1.nu.6 qui propterea malè reprehenditur a Moder.in conſuetud. Pariſ.tit.1.§.22.num.71.in eligendo in feudo paterno. Paris de Put.in c.141 an quando is cui.num.11.Guid. Pap. quæſt.411.num.2. facit text. in l. 1.C. de his qui ſibi aſcrib. ibi, iuſtus ſucceſſor futurus eſſet. Marin.Frec.lib.3.in 25.differ. Quod ſi fiat in alios non ſuc-
17 ceſſuros, qui tamē ſint de comprehenſis † in inueſtitura, pariter non deberi laudimium cenſuit Brun.conſ.44.in fin.ſequendo dicta Saly. & Iaſ.vbi ſupr. hac potiſſimum ratione, quòd inter ipſos agnatos poſſit alienatio fieri ſine conſenſu domini.§.ſi vero, ibi fratri vero.de alie.feu.Lauden.in § Titius.nu.20.ſi de feud.def.pro quo allego Bal. no. conſ.300.
18 tex.vol.2.vbi dicitur, quòd nō videtur alienatum, † quod in linea ſeu agnatorum corpore conſeruatur. idem ferè dicit glo.in d.§.ſed & res. in verbo, proximiori. faciunt hoc. per Bar.in l 1.C.de impo.lucr.deſcr.lib.10. & in l.ſi domus.§.fi. de leg. 1.& in l. pater. §. quindecim. de leg. 3. idem Brun. hoc expreſsè tenet in conſilijs ſuis nouiſſimè impreſſis.côſ. * 124.volum.2 & 338.vol 4.* vide Cra.conſ.219.Hier.à Caualos quæſt. 104.326.435. & cum hac opin. videtur tranſire Rip.in §.duo fratres. num.87. in fin. & hanc credo iniure veriorem, cum nouus non dicatur emphyteuta, vel vaſſallus qui eſt ſub prima inueſtitura comprehenſus. Ruy.conſil. 159 nu.8.vol.1.omitto aliam rationem Barto. quod nullum ex alienatione patiatur incommodum dominus ex quo ha-
19 bet emphyteutam iam obligatū.& facit, quia ceſſio, † & alienatio rei litigioſæ, alias prohibita, inter ſocios aut cohæredes permittitur.l.fin.in fin. C.de litigio.l. per diuerſas.§.exceptis.C.mand. ex quibus etiam legib. argumentatur. Ioan. Mont.in d.l.ſin C.de iur.emphy.verſic. quapropter. Et licet
20 diuerſæ fuerint opiniones Doctorum, quando alienatio † fit in remotiorem agnatū, an impunè fiat irrequiſito domino: de quo recenſendo Doctorum opiniones, & argumenta latius dixi in tit. de alienatib. feud. tamen communis, & verior videtur opinio, quòd non ſit neceſſarius domini conſen

ſus.

ſus.Io.Blan.in ſum.quib.mod.feud.amit.col.26.verſicul. &
* quod dictum eſt ſupra,qui indiſtinctè loquitur,* vide latiſſimè probantem Surd. deciſ. 343. ſubditque ibi Blan. in verſicul.ſed quæritur, quòd vaſſallus poterit etiam vendere
21 conuaſſallo † non agnato. argum. eorum quæ ſupra dixi. & l.1.C.ſi liberal.imper.lib.10.qui tamen text.loquitur,prout ibi gloſ. & Doct. notant in caſu ſpeciali videlicet in ſocijs liberalitatis Imperialis, vt in eis habeat locum ius accre-
22 ſcendi,† quando motu proprio,& ex liberalitate Principis, non ad alicuius ſupplicationem à principio pluribus fit cōceſſio.Iacob.de S.Georgio.in verbo, Princeps. verſ. ſi latè. Iaſ.in l. re coniuncti. num.223. cum plurib. ſeq. de leg.3. & conſil.1. volum.3. & conſil.117. colum.6. volum.4. Socin. iun.conſ.73.vol 1. Curt. in ſecunda part.prin. in 3. dubita. vbi latè diſputat. Ripa in d.l.re coniuncti.nu.158.qui ſentit. d.l.non procedere in feudis. & re vera generaliter intellecta prout videntur intelligere aliqui Doctores deſtrueretur text.in c.1.de fratr.de nou.benefic. inueſt. cum concord.& in cap.1.§.cùm verò Conradus.qui feud.dar. poſſ. qui text. loquitur in ſupremo Principe. prout dicunt Rip. & Curt. & in feudo nouo videtur verior Cy. opinio, quòd non procedat d.l.vt in l.vnica circa fin.C.quan.nō peten.par.notat in apoſtillis nouiſſimis ad Alex.conſ.30. ſub nu.8. volum.1. & ego adduco text.in c.fin. de feud. march. iuncto principio, qui loquitur in Imperatore,& poteſt etiam induci text. in c. 1.in fin. de benefi. frat. notabilior in hac materia, ponderando in fin.exceptionem, vel in hoſtem regis acquiſſerint, id eſt,armis pro Rege,& contra eius hoſtes pugnando,vt tale feudum à rege datum,tranſeat in fratrem, ſecus regulariter: & ſic loquitur ibi de feudo conceſſo à ſupremo Princi-
23 pe,in quo frater † fratri nō ſuccedit,niſi in caſibus exceptis. & ibi not. Doct. quatuor caſus, in quibus frater fratri in feudo nouo poteſt ſuccedere, vt mirum ſit Doctores aliquādo frequentiori calculo tenuiſſe cōtrarium, quos recenſent. & bene refellunt Cur.Iaſ.& Rip.ſupra allegati.vt inquit Pariſ.conſ.16.nu.7.vol.4.Alciat.conſ.160. nu.3. Bero. conſil.

70. num.6. vol.1. Et illam legem dicit valdè exorbitantem Corn.conſ.196.litera, F.vol.2. quæ procedit, vbi quis vult conſequi portionem per ius accreſcendi. Grat. conſ.4 col. 4.vol.1.& ſic vbi haberet locũ ius accreſcendi, poſſet dictũ Blan.procedere,alias non:& ſic nõ procedit in duobus fratribus,de nouo inueſtitis, volentibus inuicem ſuccedere,& admitti ad partem alterius iure inueſtituræ. vt dictum eſt tit.de ſucceſſ.feu. Preterea,lex illa condita eſt diu valdè ante conſtitutiones feudales,& vbi ex conſtitutionibus feudalibus aliquid diſponitur contrarium legi communi. attendi
24 mus diſpoſitionem feudalem,† non legem communem:hic diſpoſitionem feudalem habemus expreſſam contrariam legi,ergo attendenda eſt. Et redeundo ad principale noſtrum propoſitum, quod alienatio inter agnatos valeat affirmant Bal. Præpoſ.& alij in c.1.in prin.nu.8.de prohib. feud.alien. per Feder.vbi dicitur, ꝙ qualitas perſonæ non eſt prohibita licet præmaturè res ſit alienata. Et idem Bal.& Caſt.in l. voluntas.nu.4. C.de fideicom. vbi Iaſ. etiam indiſtinctè loquitur,& melius quàm in l. fin. nu.116. C.de iur.emphy.vbi videtur tenere contrarium. & tandem tenet cum Alex. in l. ſi domus.§.fin.de leg.1.vbi dum Alex. dicit quòd non poſſint inter ſe alienare irrequiſito domino,loquitur in emphyteuſi à principio pluribus conceſſa,ſecus in emphyteuſi, vel feudo, in quibus inuicem ſuccediturr. Et hæc opinio communior eſt.quàm fuerit opin. Gul. de Cun. in l cùm hi §. ſed ſi pluribus.de tranſ.vt ibi per Caſt.& alios.idem Bald. in c.1. de alie.feud.pat.vbi latè diſcutit articulum,& tandem con-
25 cludit,quòd quãdo alienatio fit in remotiorem † agnatum, eo viuente,qui alienauit,tenet alienatio. quia dominus non contemnitur, proximiores autem poſſunt reuocare. poſt mortem alienantis. Alex.conſ.89.num.7.vol.2. Et ſi taceat proximior agnatus per annum tenet alienatio, & ſic quo ad dominum ſentit Bald. quòd non ſit differentia vt alienetur in proximiorem, vel remotiorem. Idem Bald. in c.ſanè de reſun.ſequitur Fely. in c. quæ in Eccleſiarum.col.antepen. verſ.7.declaratio.de conſtitutio.& in c.cùm cauſam.col.1.

de probat. Feder. de Sen. conſ. 228. Cald in tit. de loca. quæſtio. 10. Ant. de But. conſ. 37. qui dicit, quòd lex cogitauit de extraneo, non de conſorte, dum prohibuit alienationem, ſine conſenſu domini Hypol. ſing. 28. Rip poſt Bartol. in d. §. duo fratres. in 10. quæſt. allegat huius deciſionis plures rationes. & ibi etiam Crot. tranſit cum hæc opinione. Iſer. & Afflic. in d. §. ſed etiam res. & ibi Affl. latè tractat, an ſoluẽdum ſit releuium, & concludit, quòd non. illud tamen dif-
26 fert † à laudimio, vt ſupra diximus in prin. idem ſenſit Affl. in c. 1. in 3. not num. 38 de vaſſ. qui cont. conſt. Loth vbi expreſsè dicit, quòd quando alienatio fit in agnatum, licèt nõ proximiorem, ſine conſenſu domini nunquam præſumitur facta in contemptum domini. imò quo ad dominium licitè ſit latè Afflict. in cap. 1 §. & ſi clientulus. de alienat. feud. vbi plura ſimilia congerit. & idem dicit in emphyteuſi procedere, nu. 34. Iaſ. conſ. 64. in fin. vol. 3. Brun. conſ. 184. col. 1. & conſ. 205. col. 2. verſ. quod ſi dicatur. vol. 2. Menoch. in 2. reſp. cau. fin. nu. 45. & in 9 remed. recup. poſſ. nu 259. Paris de Put. de feud. c. 26. habens feu lum. Ruin conſil. 159. nũ. 6. vol. 1. Tiraquell. de retract lignag. in procœm num 52. & §. 11. gl. 6. nu. 9. Bero. in c. potuit. nu. 32. Aymo. conſ. 303 nu. 4. & 579. nu. 10. Rolan. conſ. 57. nu 8 vol. 3. Thom. d. Mari. de feud. ex pact. anti. fol. 59. nu. 122. Quod autem Doctores aliqui ex ſupra allegatis loquuntur in agnato proximiori, & ſucceſſuro, illud eſt propterea, quòd in præiudicium proximioris non teneret alienatio in remotiorem, quia reuocari poſſet. vt in d. c. 1. de alien. feud. pat. & hoc eſt quod ibi expreſsè ſenſit Iacob. de Beluiſ. dum addidit alteri id eſt proximiori ſucceſſuro. hoc ita declarat ibi Afflict. nu. 33. & vbi ſupra, dum dicit, quod ſi fiat in remotiorem, nõ dicitur facta in contemptum domini. & latius colligitur ex allegatis per Bald. in locis ſupraſcriptis. Iacob. de S. Georg in verbo. & cum pacto de non alienando. num. 32. verſ ſed moueo vobis. in fin. vbi dicit, quòd tenet quidem alienatio in agnatũ facta, ſed reuocabilis eſt per proximiorem. Ruy. conſ. 8. nu 11. vol. 1. Moder. §. 13. glo. 6. nu. 5. In conſuet. Pariſ. Et pro

hac

hac pa re, quod alienatione facta inter agnatos de feudo pa-
27 terno, non debeatur laudimium, † audio aliàs in Camera Regia Taurini fuiſſe iudicatum in quadam cauſa Nobilis Domini Aymonis de Scalengijs: & ego in cauſa propria ob-
28 tinui in Camera † Ducali poſt ſuperuentam pacem, & reſtitutam Patriam, & tunc fuit dictum per Dominos auditores, viſis meis allegationibus, quod in futurum nihil exigeretur à deſcendentibus à primo inueſtito ratione alienationum, quas contingeret fieri inter agnatos vbi autem ageretur de
29 † agnatis non deſcendentibus à primo inueſtito veré, vel interpretatiuè, illi extraneorum loco haberentur. Bald. in l. cum virum nu. 22 C. de fideicom. Lauden. in §. Titius. col.
30 2 ſi de feu. defun. vbi agnatos in feudis † diuerſimodè accipi dicit quam in iure ciuili. & conſ. 29. nu. 5. & nihilominus contrarium in hoc caſu, quoad hoc, vt laudimium ſit ſoluẽdum, plerunque ſeruari dicit Cagn. in d. l. 2. quæſt. 82. circa fi. propter inueſtituram quam de nouo capere compelluntur acquirentes, ſed ratione inueſtituræ ſimpliciter non deberi laudimium, ſupra vidimus. q. 1. & 2. quinimo ratione conſenſus, & approbationis noui emphyteutæ, qualis non eſt, qui ſub prima inueſtitura continetur. Sed ego alia ratio-
31 ne poſſe ſuſtineri † puto hanc partem, quia inſpecto tempore alienationis, verum eſt dicere ipſum non eſſe comprehenſum ſub inueſtitura, ad effectum conſecutionis feudi, cum alius eum præcedat, qui proximior eſt in gradu, & propterea non habet is feudum ſecundum voluntatem domini, ſed præmaturè, & non ſeruata prima feudi diſpoſitione. per quā rationem exiſtimauit Benedic. Cam. in c. Imperialem. car. 24. & ſequen. alias 107. & alibi ſæpe in d. c. non poſſe etiam inter agnatos vaſſal. diſponere, præpoſterando, ſine domini aſſenſu Item non venit agnatus ad feudum, veluti in inueſtitura comprehenſus, ſed ex noua acquiſitione. Hub. Zuch. in repet. l fin. nu. 38. C. de edic. diui Adr. tollen. Item venit veluti extraneus emendo ab agnato, tanquam à quolibet extraneo Tiraquell. de retract. lignag § 32. nu. 46. & eo reſpectu illa pars feudi dicitur nouum feudum. Afflic. in c. 1.
num.

num.41.de vaſſ.decrep.ęta vnde,ſi dicitur nouum feudum, nouus erit vaſſallus,quoad eam portionem,& conſequenter debebitur laudimiũ.ſed ad iſtud reſponderi poteſt ex mente Bal.in d.c.1.nu.8.de prohib.feud.alien.per Fed. & Brun.d. conſ.124.col.fin.quod agnatus remotior nõ venit ad feudũ vti extraneus,ſed de voluntate tam alienantis,quam proximioris, & ex eorũ ſaltẽ tacitò conſenſu, ad §. Titius, ſi de feud.fuer.cõtrouer inter do.& agna.& cap.j §. porrò. qual. feud.alien.pot. Ideò non dicitur noua acquiſitio, inſpecta perſona acquirentis,qui reperit vocatus, neque dici poteſt præmaturè vocatus, præcedentibus in gradu renunciantibus expreſsè,vel tacitè,quinimo id ſecundũ voluntatẽ domini primi concedentis fuit,vt vno refutante ad alterũ perueniat,& ad quẽ feudũ peruenerit illi ſeruiat. facit c.omnes filij.ſi de feud.def controu fuer.& quoad dominum,eius nihil intereſt.prout dicebat Bar.Cęphal.d.conſ.27.nu.15.& eſt hoc de mente Bal.vbi ſupra.& Mart.de Laud.in c.ſi Titius.ſi de feud.controuerſ fuer.Neque ſimpliciter admitto, quod dicatur nouum feudum , ſed tantum ad eum finem,vt deſcendentes ab emptore excludant quandocunque eos, qui erant proximiores in gradu ſuccedẽdi venditori. & eius deſcendentes.cap.1.de natur.ſucceſ feud.vbi Doct.notant, Soc.conſ.86.nu.13.vol.3 non autem dicitur nouum indiſtinctè,ita vt deſcendentes venditoris excludantur deficiẽte linea emptoris per ea quæ notat Alex.ind.§. duo fratres. col pen.& conſ.189.nu.6.vol.2.Gabriel.conſ.89.nu.9.Paris de Put.in c.40.poſt hæc. & ita declarari poteſt, quod dicit Afflict.nu.41.facit quod notat Iaſ. conſ.7.col.5.ver.30. vol.3.vbi, quoad præiudicium deſcendẽtium ab alienante, non. dicitur nouum feudum. Brun. conſ.78. col. pen. verſ. fortius.& conſ.135.col.14 ver. nec etiam obſtat renuncia-
32 tio. vol. 2. vbi renuncians † agnato poſtea decedenti ſine filijs nihilominus ſuccedit Hypol.in l.1.§.ſi quis vltro.n.24. de quæſt.Ruy.conſ.7.nu.11.vol.1.vbi in fortiori caſu,quandoq;,ad quem ſolũ feudũ peruenit,acquiſiuiſſet directũ dominium, id non præiudicat agnatis ſucceſſuris , qui nihilominus

minus mortuo acquirente ſine liberis ſuccedent in vtili dominio, ſed hoc caſu proximiores vltimi defuncti acquiſitoris licet ſint tranſverſales, excludent deſcendentes, & proximiores alienantis. c. 1. de natu. ſucceſ. feud. & ibi Hern. Pariſ conſ. 23. nu. 263. vol. 1. Quod autem deſcendentes venditoris non excludantur, intelligendum eſt, quando feudum in familia alienatur, & in eos, qui ex prima inueſtitura ſunt vocati, cum conſenſus præſtitus ad vnum finem, non debeat extendi ad alium, ſecus, ſi extra familiam, & in extraneos, aut qui ſub prima inueſtitura nõ ſunt comprehenſi. per text. in c. 1. quid iur ſi poſt alien. fac. vaſſ. feud. recuper. & c. 1. in fi. de eo, qui fin fec. Alex. conſ. 28. in cauſa, & lite. col. 1. vol.
33 5 vbi feudum alienatum † extra familiã nouũ dicitur, & ſi redeat ex noua cauſa in illos de familia, antiquam non reaſſumit naturam. Aret. conſ. 3. Tho. d. Mari. de feud. ex pact. nouo, nũ. 20 Zaſ in 10. par nu. 122. Et hic aduerte, quia differentia eſt, vtrum, is cui feudum eſt delatum, conſentientibus agnatis, id renuciet in manibus domini abſolutè, aut alias cadat à feudo, & dominus eundem, vel remotiorẽ inueſtiat, & tunc, cum feudum ad dominũ reuertatur inueſtiẽdo de nouo, tanquam ex noua cauſa, nouum erit in perſona inueſtiti, vt ſupra dictum fuit, & procedit quod dicunt glo. & Doc. in d. c. 1. quid iur. ſi poſt alien. quod ex quo res mutauit naturam ſuam, & prima cauſa ſemel fuit extincta, licet redeat ad priorem ſtatum, non reaſſumit eandem naturam, ſecus ſi vaſſallus etiam remotior fuerit inueſtitus, abſq; eo, quod feudum reuerſum fuerit ad dominum: quia primo caſu videbatur extinctum, & de nouo creatum vt in ſimili dicit Bald. de pomo arancio. in § inſuper. in fin. de prohib. feu. alien. per Fed. & dicitur propterea nouũ feudum cõſtitutũ. ſecundo verò caſu, remanſit eadem natura feudi, licet ad vlteriorem in gradu de conſenſu proximioris deuenerit. Caſt. conſ. 181. notandum eſt vol. 2. Tho. de Mari de feu. ex pact. antiq fol. 59. nu. 125. vbi ſi refutationi factæ non conſenſerint agnati feudum antiquum remanet, quod ſi conſenſerint licet ad eoſdem redat, nouam aſſumit naturam, idem ſi alie-
natio

natio facta eſſet in extraneum. cum pacto redimendi, quia redemptum non mutat naturam ſuam. Dec.conſ.88.num.3. quæ tamen intelligenda ſunt iuxta ea quæ ſupra,& quæſtione præcedenti dicta ſunt. Hanc etiam partem, quod debeatur Laudimium, videtur tenere Guid. Papæ. conſ. 46. verſ. nec obſtat. vbi dicit, quod illud, quod tradditur, quod vaſſallus poſſit in agnatum alienare, irrequiſito domino, procedit, quo ad hoc, vt non cadat in commiſſum, ſecus, quoad eum effectum, vt poſſit ingredi poſſeſſionem, eo irrequiſito, quatenus Guid. Pap. indiſtinctè loquitur, etiam quo ad proximum ſucceſſurum, dicit contra omnes Doctores: verum tamen eſt, quod tenetur accipere inueſtituram vt ſupra dixi, ſed in caſu ſui conſilij agebatur de feudo nouo à duobus fratribus acquiſito, quo caſu, vbi non eſſet ſucceſſurus mediatè neque immediatè perinde eſt, ac ſi eſſet extraneus. Bald. in l. cum virum num 22. C. de fideic.& in l. nepotes C. de ſuis, & legit.& conſ. 16 facti euidentia. num.2 vol.1. & non poteſt alienatio fieri ſine conſenſu domini, aliàs ſic. Alex. conſ. 139. vol.2. & cum ea opinione, quod debeatur Laudimium, tranſeunt Moder. vbi ſupra. d.§ 22. num. 71. ſequuti Bertran. conſ. 173. vol.3. in fi. & illud idem ſentit
34 Bertran. conſ. 85. nu.1. vol 4. ſed communior eſt † contraria opinio, ſecundum quam, vt dixi, bis fuit obtentum in practica,& quam etiam ſequitur, & comprobat Cephal. d. conſ. 27. num. 18. Silua. de recogn. feud. quæſt. 90. Adde tamen, quod agnatus emens ab agnato, aut aliter acquirens
35 tenetur nihilominus petere inueſtituram, † ſeu potius renouationem inueſtituræ infra annum,& diem, niſi veniret per ius accreſcendi in feudo antiquo ante acquiſitionē alterius agnati. Iacob in verbo. Et cum pacto de non alienando. nu. 41. verſ. quæro vlterius ſunt duo fratres. Curt. in 4 part. in 2. reg. verſ. circa hanc tertiam regulam. allegant. Card. & alios in tit. per quos fiat. inueſt. §. ſed,& res. vbi Afflict. nu. 34. Dec. cōſ. 144. col. fi. Nam,& ſi ſuccedat agnatus agnato, vt ſupra dixi, inueſtituram infra annū,& diem petere tenetur, ſed hęc noua inueſtitura non eſt, quæ nō exigitur, cum nihilominus

abſque

35 abſque ea † quæratur feudum antiquum. Bru.conſ.121.col. fi.vol 2. ſed eſt quædam recognitio, ſeu cenſus reuerentialis qui præſtatur domino poſt acquiſitionē feudi, & cauſas huiuſmodi renouationis exactè recenſet Bald. in Auth. ſi quas
37 ruinas.col.2.C de ſacroſan.Eccleſ Nouum † autem feudum ſine inueſtitura non acquiritur.ita declarat Bald in l.1.num. 4.de rer.diuiſ.Iaſ.conſ 17 col.4 ver.in primis.vol 3 Præpoſ. in c.1.ſciendum.col.fi.de feud.cogn. Brun conſ 215. verſ. & licet.& 222.circa fi.vol.3. Clar.quæſt. 19.in fin.vbi tamen
38 conſulit quando agnatus venit per ius † accreſcendi, quod etiam petatur inueſtitura pro portione non agnita, licet non petēdo excuſetur, quod tamen conſilium nō puto neceſſariū ex ſupa adductis. Et latius de ijs dictum eſt in tit. de inueſt.

S V M M A R I V M.

1 *Laudimium an debeatur vbi non eſt neceſſarius conſenſus domini in alienatione.*

2 *Denunciatio an facienda domino ante venditionem, rei emphyteuticæ, & quid in feudis.nu.4.*
Et quid poſt contractum. nu. 15.

3 *Prælationis ius non ceſſat licet non fiat denunciatio domino ante venditionem rei emphyteuticæ.*

5 *Prælationis ius competit domino in feudis,*
Et quid in fructibus nu.13.
Et quando procedat. nu. 6.
Et quid in Eccleſia nu.7.
Et an agnati præfe antur domino, nu.8.
Et quid in patria Pedemontana, nu.9.

10 *Fiſcus vendens rem aliquam tenetur prius offerre conſorti.*

11 *Prothomiſeos ius an habeat locum in feudis.*

12 *Conſortes quando & qui habeant ius prælationis in feudis.*

14 *Exportandi fructus extra territorium prohibitio an licita.*

16 *Emphyteuta pro penſione, qua actione teneatur.*
Et qua & ad quid vaſſallus nu.17.

18 *Emphyteutæ idoneitas in quibus conſideranda.*

19 *Alienationi rei feudalis, vel emphyteuticæ quando non teneatur dominus conſentire,*

20 Con-

10 *Conſenſus ſecundus domini in rei emphyteuticæ alienatione requiritur, & quid loco illius in praxi obſeruetur. ibid.*

Quæſtio XIII.

1 AN in caſibus in quibus res alienari † poteſt ſine
conſenſu domini directi, debeat ex alienatione
nihilominus Laudimium? In tota hac materia,
puto veram concluſionem Barto. in l. & ideo in
prin. de cond. furt. Quod an ſit ſoluendum Laudimium, prius
inquirendum ſit, an in alienatione ſit neceſſarius conſenſus
domini. quia, ſi res abſque conſenſu domini alienari poteſt,
nullum debetur Laudimium. Montan. in l. fin. in verbo expo-
ſuimus, vbi adducit cauſam, conſenſum videlicet præcedere
debere effectum Laudimij, & ceſſante cauſa ceſſare effectũ:
e contrariò autem non procedit neceſſario argumentũ, vt in
diſcurſu patebit: Intelligo tamen hanc concluſionē vbi con-
ſenſus ſimpliciter, & abſolutè non requiritur, id eſt, tam ante
contractum, quàm poſt, nam, vt etiam infra dicemus in alie-
natione, quæ pretio mediante fit, exigitur quædam denun-
2 ciatio, † & conſenſus domini, ante contractum ad effectum,
vt deliberet dominus, an ipſe rem venalē velit emere. alio-
quin venditioni præſtet conſenſum. vt in l. fi. quæ tamen de-
nunciatio in rebus emphyteuticis in patria Pedemontana
videtur obſoleta, & in deſuetudinem tranſijſſe. teſte Purpur.
in add. ad Iaſ. in l. fi. nu. 10. C. de iur. emphyt. & in caſu Ozaſij
conſuluit. Brun. conſi. 44. nu. 2. Nam fiunt contractus, & in-
tra annum denunciantur domino, & petitur inueſtitura, quã-
3 uis tamen non ceſſet ius † prælationis, prout Senatus cenſuit,
de anno 1569. menſe Iunij in cauſa Ripaltæ. Theſau. deciſ.
169. Et huiuſmodi conſuetudo videtur ea ratione inducta,
vt ſuperflua vitentur, cùm tempore petitæ inueſtituræ ſalua
4 ſint omnia iura domino, licet in feudis † præambula denun-
ciatio, ſeu licētia vendendi ex decreto requiratur, & ex iuris
diſpoſitione, vt infra dixi. q. 19. itaque, iſta denūciatio ante-
cedens ad effectum prælationis, quamuis nō exigatur in feu-
dis.

dis.Camera.fol.359.attamen aſſenſus domini,& licentia re-
quiſita,.erit loco præambulæ denunciationis, cùm in feudis
5 † etiam domino detur prælatio.c.1.§.porrò.vbi glo.qual.ol.
feud.alien.pot. Iacob.in tract.in verbo, qui quidem inueſti-
ti.nu 69.Mar.deciſ.368.Paris de Put.in c.242.an ſi vendan-
tur,& c 14.fuit facta.in fi.Petr.de Bellaper.in tract.feu.tit.8.
qual retin.feud.nu.4.Rebuf.in declar.arbor.feud.in 3.queſt.
6 verſ.habebit.tamen Rub.conſ.146.quod limitatur,† ſi domi
nus per ſe velit retinere, ſecus ad effectum alijs vendendi:
quid tunc ius prælationis eis non competit.Guid.Pap.q.411.
ſufficitque, vt tempore prælationis adſit animus, non autem
vt propterea in futurum ligetur dominus, vel promittere ad-
ſtringatur, alijs non vendere. Modér.in conſuet.Pariſ.§.13.
gl.1 nu 31. & ita quoq; cenſuit Senatus, qui dixit etiam do-
7 minũ non teneri iurare.limitat Reb.in eccleſia,† vt ipſa non
habeat ius prælatonis, & ſe remittit ad no.per Boer.in con-
ſuetu. Biturig.quod eſt contra text.in c. potuit.ſed delictum
Rebuſſi poſſet procedere ex æquitate vrbanitate, ne videa-
tur eccleſia inhiare huiuſmodi commoda, niſi ipſa re egeret.
8 Item præferuntur agnati † domino.gl in c.1.in verbo partẽ.
de ſucceſſ.feu.Io. Rayne in ſuo compreheñſ.feudo.§. præte-
rea q.21 nu 37. Paris de Put. d.c.an ſi vendantur.facit quod
notat Iaſ in d.l.fi.nu,14.Rip.in l.1.nu.19.de priuil.cred.quã
uis Are.in l ſi mihi.cirrca fin.de verb.oblig.videatur tenere,
quòd dominus ſit præferendus in caſu, in quo feudum alie-
nari poteſt,quod comprobatur, quia plus iuris habet domi-
nus in feudo, quam agnatus. Extat tamen in pluribus locis
conſuetudo,quod domini feudales vti nõ poſſunt.iuri præla-
tionis Gul. de Bened.in c. Rayn.verbo, & vxorem nomine
Adelaſiam num 296. Et in priuilegijs,patriæ Pedemontanæ
9 † cauetur,vt ſi Princeps in aliqua parte feudi ſuccedat,puta
ob defectum lineæ, vel aliquo alio modo, pars feudi ad ip-
ſum deueniat, non poſſit eam partem retinere,ſed median-
te pretio teneatur conſortibus remittere, quod videtur ra-
tionabile ad Bal.in c.1.§.ſi verò,vel in totum.qual.olim feu.
alien.pot.Bru.conſ.234.in fi.vol.3. licet ſtricto iure ad id nõ
tenean-

teneantur domini. Paris de Put. c. 8. aliqua. & de iure etiam
10 quando rem aliquam vult vendere fiſcus, † tenetur prius offerre cōſorti Bal. in l. 2. C de com. rer. alie. vbi dicit, quod de æquitate debet præferri ſocius, ad l. 1. de priuil. credit. ꝙ etiam ſenſiſſe videtur Dec. conſ. 283. n. 7. verſ. vlt. quæritur
11 & dicit Afflict. ꝙ ius prothomiſeos † habet, locum in feudo, tamen ſi paternum ſit. In tracta. prothomiſ. in rub. col. 4. ver. 10. & vlt. & in §. ſed & res. nu. 8. & 10. per quos fiat inueſt. in-
12 ter conſortes autem nō deſcendentes † à primo ſtipite, Senatus in cauſa Dominorum Giallioni, & Cęſaris Groſſi, cēſuit, oblationem non eſſe neceſſariam etiam in iuriſdictione, impugnando dictum Fabia. de Mont. in tract. de emp. in 3. quæſt. prin. nu. 41. declarando Bal. in l. 1. in fin. C. qui teſt. fac. poſſ. vt eius dictū procedat in alienatione ad emulationem. Alc. reg. 3. præſump. 23. in & dixi hoc eodem tit. de alienatio. feud. ver. Conſenſus agnatorum. Adde, quod dominus nō ſolum habet ius prælationis in re, ſed etiam in fructibus
13 † sci. Iaſ. in l. ſin. n. 11. allegat Bar. in d. l. 1. C. de metall. lib. 11. vbi Luc. de Pen. dicit quod vaſſallus, fructus venales tenetur prius vendere domino. idque iuſto pretio. Tiraq. de retrac. Lignag. §. 1. gl. 18. nu. 2. quod reſtringit. num. 5. quando fraudis eſſet ſuſpicio, alioquin æquali p̄tio, quod ab alio reperiretur: Ita etiam ſentit Didac. lib. 3. Variar. Reſo. c. 14. nu. 6. qui dicit opinionem Bar. receptiſſimam eſſe, licet ipſe eam impugnet prout etiam ſimilia proclamata, quod homines non poſſint vendere, aut extra territorium exportare
14 † fructus, aut animalia, niſi prius oblatione facta dominis. enixè impugnat. Brun. conſ. 263. vol. 3. & 380. vol. 4. quamuis poſſet dici, quod in fructibus rerum feudaliū, vel emphyteuticarum maior vigeat ratio, ob maiorem obligationem, quam habet vaſſallus, vel emphyteuta erga dominum, pręſertim, ſi à domino fuerint præmoniti, doctiſſimus Neapolitanus Marin. Frec. li. 2. in 38. aut vbi limitat quatuor modis.
15 Poſt contractum autem, altera denunciatio, † & conſenſus exigitur ad effectum approbationis noui emphyteutæ, & miſſionis in poſſeſſionem, cū irrequiſito domino nō debeat

in poſſeſſionem induci, etiam ſi poſſet, quis eo irrequiſito contrahere, puta, donare, permutare, &c. Petr. Iacob. ver. item ſi alia pretia, & ver. item ſi dominus non vult. Gabr. conſ. 84. nu. 9. expeditque hoc domino, propter tria, primò, vt nouus emphyteuta ſe obliget pro penſione, cum alioquin
16 non detur in eum perſonalis actio. † gl. in l. fin. verbo alijs. & ibi Bar. & alij. C. de iur. emphy pulchrè explicat Bald. in Auth. ſi quas ruinas. col. 2. verſ. 2. propter. C. de ſacroſan Eccleſ. facit l. fin. § fin. de contrahen empt. Petr. Iacob. vbi ſupra. q. pen. Alex. poſt Barr. in l. ſi domus. § fin. de leg. 1. Ang. in l. vniuerſas. in prin. C. ne rei dom. Ant. de Butr. & Imo. in c. potuit. in glo. 3. competit tamen rei vendicatio, & hypothecaria. ſecundum quod annotaui infra in quæſt. 45 an res emphyteutica ſit pro Laudimio obligata, & in feudatario,
17 † vt dominum recognoſcat, & debitum præſtet iuramentum fidelitatis. Secundò intereſt etiam domini, vt fiat talis denunciatio, vt facilius conſequatur Laudimium. Tertiò, vt deliberet an nouus emphyteuta ſit idoneus. Aretin. conſ. 41. Alex. conſ. pen. num. 7. vol. 3. & ita etiam declarat Bero. poſt alios in d. c. potuit in prin. Calca. conſ. 50. col. 3. Monta. in l. ſi. ver. refirmatio, & facit quod infra dixi de donatione.
18 Idoneitas † autem conſideratur tam reſpectu ſolutionis. vt ſucceſſor facilis ſit conuentionis. ad glo. in d. c. potuit. in verbo, prohibentur. quam etiam reſpectu aliarum commoditatum, quæ ex feudo prouenire poſſunt, vt ſunt caducitates, & laudimia. Quo fit, vt ſi emphyteuta, vel vaſſallus velit alienare in Eccleſiam, vel manum mortuam, dominus non
19 teneatur † conſentire. quinimo id prohibere poteſt. cap. 1. §. inde poteſt. de aliena. feu. Card. conſ. 34. circa primum. verſ. ſed ex defectu. Curt. in 2. part. q 9. in fin. Bru. conſ. 217. volum. 3. Ruy. conſ. 143. num. 10. vol. 1. Alex. conſ. 9. num. 4. vol. 3. Afflict. in § donare. num. 13. qual. ol. feu. alie. pot. Paris de Put. c. 269. an ſi quis vendat. Bened. in c. Rayn. in verbo. & vxorem. deciſ. 5. num. 3. Moder. in conſuet. Pariſ. §. 41. nu. 54. & 57. Praxis autem, vt iam dixi, obtinuit, vt loco
20 ſecundi † conſenſus, potatur per emptorem inueſtitura

intra annum, etiam poſt adeptam poſſeſſionem, & cum inueſtitura, ſit loco ſecundi conſenſus, ſoluitur pro ea Laudimium.

SVMMARIVM.

1 *Alienatione in inueſtitura permiſſa an debeatur laudimium, & requiratur conſenſus de nouo. nu. 6. 8.*

2 *Inueſtituræ verba, pro ſe & quibus dederit, quid importent.*
Et verba pro ſe, heredibus, & ſucceſſoribus. nu. 3. & 7.
Et verba, pro ſe, & cui concedere voluerit. nu. 4.
Et verba, pro ſe, & hæredibus quibuſcunque. nu. 5.

9 *Conſenſus alienandi inueſtituræ appoſitus an tollat domino ius prælationis.*
Et an laudimium. nu. 10.

11 *Alienandi feudi licentia reſtrictionem recipit exhabilitate. Nec legi derogat. nu. 13.*

12 *Denunciatione alienationis facta domino non reſpondenti intra duos menſes, quid iuris.*

14 *Contractus ſtrictè ſunt intelligendi.*

Quæſtio XIV.

EX his reſultat dubium, an ſi à principio dictum ſit in inueſtitura, quod poſſit in quemcunque alienare,
1 † cum in alienatione non videatur requiri conſenſus domini, debeatur Laudimium? Et videtur, quod non: cum illud ſoluatur ratione conſenſus, qui à principio fuit præſtitus, & in alienatione poſtea non requiritur: idem
2 ſi in inueſtitura dictum ſit, pro ſe, & quibus † dederit: nam tunc etiam videtur, quod ſine alio conſenſu domini, poſſit alienari. per text. in c. 1. de feu. non hab. propr. nat. feud. & hoc videtur voluiſſe Saly. in l. fin. colum. 4. ver. quæro an res. qui loquitur in legato emphyteuſis conceſſæ pro ſe,
3 † hæredibus, & ſucceſſoribus: propterea quod legatarius comprehendatur ſub verbo, ſucceſſoribus, & ſic cõtineatur

ſub prima inueſtitura.atque ideo non dicatur nouus emphy-
teuta.Alb.in d.l.fin.verſ.ſed nunquid hęc lex.Bald.in l. pri-
ma quęſt.45.de rer.diuiſ.vbi dicit, quod qui habet feudum
4 pro ſe, & cui concedere † voluerit, habet poteſtatem alie-
nandi,liberam,quoad hoc,vt non teneatur requirere domi-
num,ſed non liberam,id eſt, contra iura domini. Camer.in
c.Imperialem. fol. 29. vbi tamen dicit diuerſum in inueſti-
5 tura,pro ſe & hæredibus † quibuſcunque,quæ alienationem
per viam vltimę voluntatis nõ contractus includit. & quod
6 nõ exigatur conſenſus.† Alex.conſ.173.col.peu in fin.vol.
2.Iaſ.in l.fi.col.2.Montan.ver.ſed & Cur.in 4.par.in 2.reg.
prin.q.5.vbi dicit communem.Rom.ſing.469. Tiraquell.in
l.ſi vnquam.in proęmio.nu.35.C.de reuoc. don. Dec. conſ.
164.col.3.verſ.2.reſpondetur. vbi etiam dicit communem.
& conſ.193.poſt numer quint.ver.non obſtat.& 680.Aymo.
conſ.84.nu.10.& conſ.92.nu.6.Par.conſ.3.nu.29.vol 1.Iul.
Clar. in.§.feudum.q.31.verſ.vlterius. & q.41. verſ tu vero
Nat.conſ.322.nu.1.Rolan.à Valle conſ.42.num.16.lib.1.
& in tract.de lucro dot q.54.nu.22.Menoch.2.reſpon.cauſ.
fin.art.4.nu.80.& conſ 1.nu.126.Ozaſc.deciſ.164.in prin.
Bero.in c.potuit.col 3.latè diſputat Iaſ.conſ.165.in cauſa
duorum.col.2.vol.2. & hanc dicit communem Purpur. cõſ.
628.nu.39.Brun.conſ.332.& quia ſupra tactum eſt de clau-
ſulis importantibus, ſecundum ſupraſcriptos doctores, fa-
7 cultatem alienandi.de ſingulis clauſulis † in inueſtituris ap-
poni ſolitis, dixi in tracta.ſub tit. de inueſtitu. verſ. forma,
Obiter tamen hic dicam, quod inueſtitura pro ſe, hæredi-
bus,& ſucceſſoribus,in feudis nil amplius importat, quam
ſi ſimpliciter dictum eſſet,pro ſe,& hæredibus, ita vt neque
fœmina, neque hæredes extranei compræhendantur. Dec.
conſ.208.num.11.171.num.5.vbi repræhendit Soc. quate-
nus putat geminationem operari, vt ad extraneos feudum
tranſire poſſit,& idem Dec.conſ.38.Rip.in l. ex facto. §.fin.
num.15. ff. ad trebel. & ita fuit reſolutum in cauſa Vlmetæ
quæ coram Principe tractabatur, diebus proximè decurſis:
prout etiam latius in dicto titulo dictum eſt. Sed quod etiã
vbi

vbi à principio eſt permiſſa alienatio vel adſunt clauſulæ id
8 importantes, exigatur † domini conſenſus, & noua licentia; multi tenuerunt. Spec. in tit. de emphyteu. q. 94. & ibi Ioan. And. moti ea ratione, quod tale pactum intelligatur ſecundum naturam iurium feudalium. Signor. conſi. 10. num. 3. Bru. conſ. 80. nu. 3. & conſ. 121. col. 5. ver. 7. vol. 2. & Spec. ſequuntur Alex. conſ. 106. nu. 4. vol. 4. & conſ. 128. nu. 6. vol. 5. Calca. d. conſ. 50. Afflict. deciſ. 307. nu. 21. Rube. conſ. 110. Foller. de cenſi. verſ. iura, iuriſdictiones. nu. 3. Gozad. conſ. 4. nu. 29. Neuiz. conſ. 9. nu. 24. Moder. §. 13. glo. 1. nu. 8. qui in-
9 ferunt conſenſu nō obſtante, competere domino ius † prælationis, & Laudimij, quamuis quoad prælationem non videatur ſubſiſtere eorum opinio, cum non ad alium finem prior conſenſus exigatur, quam vt deliberet dominus, ſuper prælatione. l. fin. C. de iur. emphy. & data licentia videtur remiſſa emphyteutæ denunciatio, & in conſequentiam remiſſum quoque ius prælationis, alioquin fruſtra liceret ei libere vendere, & hoc ſuadetur ex eo, quod licentia huiuſmodi vendendi, vt infra dicam, æquipolet lapſui duorum menſium poſt quos non licet amplius domino offerre. Sed quicquid ſit de requiſitione conſenſus ad effectum prælationis,
10 quoad ſolutionem Laudimij, † quod id debeatur vera eſt concluſio, quam tenet Sal. in l. ſi. col. 2. ver. ſed iuxta. quem refert Cur. vbi ſupra Iaco. de San. Georg. in verbo, ita quod etiam ipſi. col. 1. & latè Socin. iun. conſ. 70. vol. 3. qui reſpondet ad dictum Sal. col. 4. vbi videtur contrarius, quod procedat, quando ſucceſſores ſunt in inueſtitura compræhenſi, ea compræhenſione, vt decedente emphyteuta, abſque alio facto, extrinſeco vocarentur ad emphyteuſim, & dicit hanc eſſe nedum communem opinionem, ſed ne habere quidem contradicentem, Alciat. conſ. 750. præſens conſultatio. Iul. Clar. d. §. emphyteuſis. quæſt. 23. Et ad argumentum, quod non ſit neceſſarius conſenſus domini, negatur eſſe verum abſolutè, nam, non eſt quidē neceſſarius à principio nec ad effectū prælationis, ſed vtique poſt contractū, & ad effectū
11 recognitionis, ac approbationis, cū facultas alienādi † re-

 ſtrictionem

ſtrictionem recipiat ex habilitate & iuxta formam legis, quę diſponit, vt antequam adipiſcatur poſſeſſionem nouus emphyteuta, aut vaſſallus, approbetur ipſe, & recognoſcat dominus. & ita concordari poſſunt ſupraſcriptæ opiniones doctorum contrariæ. Ruin d conſi. 143. nu. 10. vol. 1. vbi dicit, quòd licet data ſit facultas à principio alienandi, non tamē poteſt alienatio fieri in perſonam prohibitam, puta eccleſiam, vel potentiorem glo in c potuit. in verbo prohibetur, & ibi Panor. nu. 8. & hanc licentiam initio datam æquiparat facultati conceſſæ à lege, poſtquam dominus reſpondit ſe
12 nolle emere, vel facta denunciatione † non reſpondit intra duos menſes, quibus elapſis poteſt emphyteuta vendere cui voluerit, modo non ſit de prohibitis. & dominus tenetur cōſentire: quod videtur eſſe de mente Parid de Put. in c. 95. an ſi dominus, & in c. 136. ſequitur. explicitè id aſſerit. hoc idem ſenſit Imol. in c. potuit. nu. 63. q. antepen. qui dicit, ꝙ poteſt fieri alienatio, irrequiſito domino, ſed quòd non debet induci emptor in poſſeſſionem, antequàm requiratur dominus; quia quò ad hoc non dicitur per licentiam alienandi
13 legi † derogatum, cū pactum poſſit operari, quoad primam denunciationē ante contractum requiſitam. Brun. conſ. 405. vol. 4. Imol. in d. c. potuit. ſequitur ibi Bero. nu. 23. qui dicit, ꝙ idem operatur pactum, quod expreſſa licentia, & voluntas domini: ſed ſi dominus volenti alienare conſentiret, quinquageſimam conſequi deberet, ergo & ſi pactū fuerit appoſitum, remouet primā denunciationem requiſitam ante cōtractum, non eam, quā poſt contractum facere tenet emphyteuta, vel nouus emptor, prout praxis obſeruat. Præpoſ. in d. c. 1. de feud. non hab. prop. na. feud. & qui in vno conſentit, nempè in facultate alienandi, non ſibi prçiudicat in alio, vi-
14 delicet in laudimio, quia contractus † ſtrictè intelliguntur, Afflict. in tit. qui ſucceſſ. tenean. col. 1. c. 1. vol. 3. verſi & licet iſti conſenſus. Redoan. de reb. eccl. non alien. tit. de laudim. nu. 17 Corbul. de iure emphyt tit. de cauſ. priua. ob aliena. & hoc idem ſenſit Camer. d. fol. 24. faciunt quę infra proxima quæſtione notantur. quæ huic affinis eſt.

SVMMARIVM.

1 *Renouatio inueſtituræ, & ſolutio Laudimij conſenſu à domino præſtito alienationi rei emphyteuticæ, an requirantur.*
Et quid in feudo, nu. 3. & 4. diſtinguitur, nu. 5.
2 *Feudalem rem vendere ſi dominus vaſſallo permittat, remittere videtur omne ius ſuum.*
Et quomodo procedat, ibid.

Quæſt. X V.

AN ſi Dominus conſenſit alienationi factę per pri-
mum emphyteutam in ſecũdum, requiratur alia
1 renouatio † inueſtituræ, & ſolutio Laudimij?
Ana. conſ. 90. concludit, quòd non. quia l. fin. C.
de iure emphyt. non requirit aliquam renouationem; ſed
tantummodo conſenſum, allegat conſi. Anch quod mihi eſt
63. motiua iudicis. & hoc comprobat ibi Bologn. & ſeq. Iaſ.
in d. l. fi. nu. 40. Dicit etiam Afflict in §. præterea ſi quis. col.
1. verſi. & eadem ratione. de prohib. feud. alien. per Feder. ꝙ
non requiritur inueſtitura, ſi dominus alienationi præſtitit
conſenſum. Idem Afflict. in §. ſed & res. nu. 37. per quos ſiat
inueſt. & in c. 1. num. 109. quo temp. mil. vbi tamen dicit vi-
dendum Iſern. in c. ſi minori. ſi de feud. defun. fuer. contro-
uer. vbi Iſern. ſe fundat in conſuetudine Regni, ſecundum
quam pro feudo empto non fit inueſtitura, neque præſtatur
fidelitas: ſed tantum pro feudo, quod ſucceſſione quæritur.
facit quod not. Bald. in l. dotalem. verſi. quòd ſi dominus. ff.
ſolut. mat. vbi dicit, ꝙ ſi dominus permittat vaſſallo vende-
2 re rem quam habet in † feudum, ꝙ videtur remittere omne
ius ſuum. Afflict. deciſ. 112. in fi. Alex. conſi. 189. nu. 9. vol. 2.
quod intelligo, ſi permittat vendi rem tanquam liberã, alias
intelligitur conſenſiſſe, reſeruato iure ſuo debito reſpectu
directi dominij. Paris de Put. de feu. reintegr. c. 268. an ſi rex
ſimpliciter, & in c. 62. an ſi dominus feudi. Aluar. poſt Iſern.

in c. imperialem.num. 15. de prohi. feu. alie. per Fed. Afflict. ibidem. in 16. q. & facit quod ſupra proxima quæſtione dictum eſt, quod conſenſus intelligitur preſtitus ſecundum naturam iuris feudalis, & nedum iura directi dominij cenſentur ſeruatā, ſed etiam vtilis, ſi aliquo modo ſibi competat. Afflict. ibidem in 12. notab. nu. 25. Caſt. d. l. dotalem in fi. vbi dicit, quòd miratur de dicto Bal. cuius deciſio videtur mihi dubia. In primis namque præſuppono, quod prout ſupra dictum eſt in alienatione rei emphyteuticæ duplex requiritur denunciatio, & dñi conſenſus diuerſis tñ reſpectibus, nempè licentia, vt ſupra dixi alienādi ante contractū, ac licentia poſt contractū, ratione miſſionis in poſſeſſionē, & approbationis noui emphyteutæ, vel locò huius ſecundæ licentiæ inueſtitura. Modò, licet dominus conſenſerit alienationi, non ſibi præiudicauit in iure approbandi nouum emphyteutam, ac miſſionis in poſſeſ. vel inueſtituræ, & conſequenter in perceptione emolumentorum, quæ eo reſpectu ſibi debentur. Afflict. poſt alios. in d. c. imperialem. & eo minus in
3 feudo, † in quo omnino vltra conſenſum requiritur renouatio inueſtituræ in acquiſitore. c. 1. in princ. quæ fuit prim. cauſ. benef. amitt. & §. præterea ſi quis. dum generaliter loquitur. de prohib. feud. alien. per Fed. Bald. in alleg. Auth. ſi quas ruinas. col. 2. C. de ſacroſanct. eccleſ. quicquid dixerit Afflict. in d. §. preterea. cuius dictum etiam procedit de conſuetudine Regni. Paris de Put. in c. 1. §. 1. verſi. an ſi ſingulares, per quos fiat inueſt. facit quod in agnato acquirente feudum antiquum ſupradictum fuit quæſt. 12. in princ. verſ. q̄d tanto magis, & in fin. poſt Iacob. in verbo, & cum pacto de non alienando. num. 40. & ſeq. vnde attenta illa renouatione in feudis requiſita, & duplici conſenſu in emphyteuſi, cum etiam dominus intelligatur conſenſiſſe, ſaluis ſuis iuribus,
4 debetur † laudimium, & fortiori ratione in feudis, quàm in emphyteuſi: & Anan. in ſpecie reprobant Moder. §. 13. gloſ. 1. num. 8. Monta. in d. l. fin. circa fin. verſ. quapropter non videtur. Red. Ioan. de reb. eccl. non alien. tit. de laudim. num. 16. & illa in feudis requiſita renouatio habetur loco ſecundi cōſenſus

ſenſus requiſiti, prout ſupra ſæpè dictum eſt. Bero. d. c. po-
5 tuit. nu. 24. Ego † tamen iſtam quæſtionem ſic determino.
Aut dominus ſimpliciter alienationi conſenſit, & non cen-
ſentur ſibi in laudimio præiudicaſſe. Alber. in d. l. ſi fundum
per fideicommiſſum. in fin. de leg. 1. Bero. vbi ſuprà, qui ad
hoc inducit. l. fin. & ſuprà proxi. quæſtione dictum eſt: aut
conſenſit. alienationi poſt contractum, & approbauit em-
phyteutam: & tunc ſibi præiudicauit in perceptione laudi-
mij, cùm illum reperiatur approbaſſe, debeaturque laudi-
mium ratione approbationis noui emphyteutæ, & hoc eſt,
quod ſenſit Ana. d. conſi. 90. vbi in caſu Ana. Dominus ex-
preſsè approbauerat ſecundum emphyteutam: idcirco nihil
poſſe peti dicit ratione renouationis inueſtituræ, cùm iam
contractus reperiatur approbatus, & nouus vaſſallus admiſ-
ſus abſque reſeruatione alicuius ſui iuris, & ita etiam proce-
dit conſi. Anchar. iuxta quod reperio conſuluiſſe Gozad.
conſi. 65. nu. 9. & videtur fuiſſe de mente Iaſ. in d. l. fi. num. 52.
arguendo à paritate iuris, vbi duo menſes ſunt elapſi, qui
terminus habetur pro conſenſu præſtito, & in propoſito di-
cit Bald. in cap. 1. §. præterea quib. mod. feud. amitt. allegan-
do Innoc. in cap. inter dilectos. de fid. inſtru. quòd inſpicien-
dum eſt, ad quem effectum Dominus conſenſerit, quod ſe-
quitur ibi Afflict. col. 7. in 2. not.

SVMMARIVM.

1 *Laudimium an cenſeatur remiſſum ex receptione cenſus à nouo emphyteuta.*

2 *Emphyteuſis laicalis, & eccleſiaſtica differunt, remiſſiuè.*

3 *Conſenſus domini pro approbatione noui emphyteutæ inducitur ſi non conſenſerit expreſsè intra duos menſes.*

4 *Conſenſus non inducitur ex actu indifferenti.*

5 *Canonum plures receptiones quãdo inducant remiſſionem caducitatis.*

6 *Conſenſus ad renunciationem iuris ſui quando inducatur ex actibus poſitiuis.*

7 *Con-*

7 *Conſentire fortius videtur qui aliquid agit quam qui tacet.*
8 *Renunciatio quando inducatur per vnicum actum contrarium.*

Quæſtio. XVI.

SVbſequenter quęritur, An per tacitam approbationem noui emphyteutæ, quæ reſultat ex cen-
1 ſus receptione, † cẽſeatur quis ſibi præiudicaſſe in iure laudimij? Quod non. Moder. §.41.num. 72.& §.52 glo.1.nu.150. dicentes, quòd ex huiuſmodi actu duo tantum inferuntur, videlicet, quòd plenum dominium non ſit recipientis, & quòd ſoluens cõſtituatur in quaſi poſſeſſione iuris cenſuarij, non autem inferatur remiſſio caducitatis, quod dicunt abſurdum, & tamen eorum dictum eſt contra gl. in l 2. verbo repellere. C. de iur. emphy. quam ſequuntur indifferenter Doct. omnes, prout Iaſ. dicit nu. 134. & glo. in c potuit. in verbo, expelli. differentiam conſtituens
2 inter emphyteuſim † laicalem, & eccleſiaſticam: & glo. in d. c. 1. quo tempo. mil. in verbo, poſt menſem. vbi Bald. & alij Curt. in 4. par. in 23. cauſ. priuat. in 6. limit. Iul. Clar. in §. feudum. q. 49. verſ. ſed pone. & generaliter dicit Brun. conſ. 38. nu. 7. quòd quando recognoſcitur dominus in ſeruitijs, non eſt, quòd imputetur caducitas ob non petitam inueſtituram perinde erga eſt, acſi inueſtitus fuiſſet, & eadem diſpoſitio in laudimijs videtur ſeruanda ad hęc ſeruiunt, quę notantur infra quęſt. ſequẽti poſt Iaſ in d. l. ſi n. 52. vbi dominus amittit laudimium, ſi requiſitus non conſenſerit expreſsè infra
3 duos menſes: nam perinde habetur, † ac ſi conſenſiſſet, & tacitè approbaſſet emphyteutam? vnde ſequitur, quòd ſicut ex expreſſa, ita ex tacita approbatione amittat quis ius laudimij, quamuis inter caducitatem, & amiſſionem iuris laudimij diuerſa poſſet aſſignari ratio, quia in caducitate agitur de priuando aliquem ſuo vtili dominio, & dominus recipiendo cenſum facit actum contrarium, quod non eſt in ratione laudimij, in quo dominus recipiendo penſionem, poteſt nihilominus exiſtimare ſaluum ſibi fore ius conſequendi laudi-

4 di laudimium,& ex actu indifferenti.† conſenſus non inducitur Aymo conſ.97.nu.13.quod vtique procederet, ſi contractum alienationis ignoraret:idem in dubio, vbi non cõſtaret de certa ſcientia domini. vt in quadam cauſa Bononienſi bonorum de Bologninis decidit Rot. de anno 1544. quinto Decẽbris.& 1545.27. Februarij,in qua deciſum fuit
5 propter plures receptiones canonum, † non cenſeri remiſſam caducitatem, quia non probaretur ſcientia contractus, at vbi dominus certior factus eſſet de alienatione, ex receptione penſionis induceretur conſenſus,& approbatio noui emphyteutæ, & in conſequentiam laudimij remiſſio. multò magis,ſi ſolutio eſſet continuata,ad notata per Doct. ſupra allegatos,dicentes per huiuſmodi actus induci remiſſionem caducitatis à ſciente, & facit text. in l. quidam ex parte. de euict.l.ſi ſeruus communis.cum ibi not. de don. inter vir. & vxor.l.de lege.§.fin.& l.poſt diem.de leg.commiſ.l.commiſſoriæ.C.de pact.int.empt.& vend.l.quod ſi nolit.§.in factũ. & ibi glo.de ædil.edic.c.ex ore.& ibi Anchar.in 7.no.de his q̃ fiunt à maio.par.capituli.ex quib.elicitur regula, quod ex
6 actibus poſitiuis inducitur conſenſus,† & renunciatio iuris ſui, quando illi actus tendunt ad eum finem, aut alias cum iure competenti non ſe compatiuntur.& de conſenſu Ioan. And.in c.qui tacet.de reg.iur.in 6.vbi dicit notãdum, quòd
7 ſi is qui tacet cõſentire † videtur,fortius is,qui aliquid agit. quod ſonet in cõſenſum.l.paulus reſpondit ff.rem rat. hab. Brun.conſ.220.Fely.in c.cum Bertold.col.4.verſ.30.aduerte.de ſent.& re iud.Tiraq.de legib.cõnub.gl.7.verſ.expreſ. nu.23.& de renunciatione.gl.pen.in c. cùm acceſſiſſent. & ibi Pan & Fely.de conſtit.Ant. de Butr. poſt Inn. in c.accedentibus.nu.8.de priuileg vbi ponit regulam, quod quando actus eſt incompatibilis iuri competenti,nec alia coniectura,quàm renunciationis ſumi poteſt.tunc etiam per vnicum
8 † actum contrarium cenſetur renunciatum iuri Tiraq. de retract. lignag.§ 1.gl.10.num 20. & § fin. quæſt.6. & de retract.conuent.§.1.gl.2.nu.59.& §.4 glo.10.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Laudimium an amittat dominus non conſentiens alienationi in-fra bimeſtre, ſi emphyteuta vendat.*
2 *Pęnalia non ſunt extendenda.*
3 *Expreſſum ſatis dicitur quod ex legis ratione colligitur.*
4 *Quinquageſimam an amittat dominus ob non præſtitum conſenſum emphyteutæ.*
Et quid in feudis. nu. 5.
6 *Conſenſus duplex ex iuſtitia, & ex gratia, & ad primum tenetur dominus.*

Quæſtio XVII.

QVid ſi dominus non cōſentiat alienationi infra tempus ſibi ſtatutū nempe bimeſtre, & emphy-
1 teuta vendat, an amittat dominus † laudimiū? videtur, quòd non, quia poterit quandocunq; conſentire, & illud conſequi. nec quo ad id reperitur pęna impoſita. ſecundum Bal. in l. fi. nu. 18. ſubiungit tñ Bal. quòd aliter recurrendum eſſet ad materiā purgationis moræ. ſequitur Saly. col. penul. verſ. ſed dubitandum, & repetit eadem verba Bal. facit vulgaris regula, in penalibus
2 † non eſſe extenſionem faciendam, & quicquid non reperitur expreſſum haberi pro omiſſo. ad c. odia. & cap. in pœnis. cum ibi not. de reg. iur. in 6. Iaſ. autem nu. 52. tenet, & dicit veriſſimum, quòd dominus amittat laudimium, ſed quod poſſit moram purgare, re integra. Redoan. de reb. Eccleſ. nō alienan. tit. de Laudim. §. iſta autem. nu 21 Eſt autem duplex hæc quæſtio: An dominus poſſit purgare moram: primò videlicet ad effectum prælationis, & tūc etiam non poteſt niſi conſentiat, re integra, nōdum facta venditione per emphyteutam Iaſ. nu. 25 vel an poſſit conſentire ad effectum conſecutionis laudimij, etiam facta vēditione. & procedit, quod dicit Iaſ. num. 52. quod non poteſt, niſi re integra, id eſt, ante

tranſ-

tranſlationē poſſeſſionis, & valdè vrget ratio per eum allegata, quòd laudimium debetur pro receptione noui emphyteutæ: qua cauſa ceſſante, ceſſare debet effectus ſolutionis. Item, ex quo recuſatio habetur pro conſenſu, ſicuti poſt admiſſionem non debetur, ita poſt recuſationem, cum à pari iudicentur in d.l.fin. & ad rationes in contrarium adductas,
3 facilis eſt reſponſio, quia ſatis dicitur expreſſum, † quòd ex legis ratione colligitur. ad no. per glo. Ang. & alios in l. prætor ait §.1. de oper. non. nunc. Fely. in c. tranſlato. num. 3. de conſt. Bald. autem, & Saly. videntur ſubdubitare, dum dicũt, aliter recurrendum eſſe ad materiam purgationis moræ, & ideò Salicetum pro opinione Iaſ. allegāt Mod. in §. 56. gl. 1. nu 5. dum tenent contra Iaſ. contra quem etiam ſentit Mōtañ. d.l.fin. verſ. relatum. vbi pariter à Iaſone diſſentit, dum binos menſes duplicat, duos videlicet ad vendendū, & alios duos ad mittendum in poſſeſſionem, & circa fin. leg. verſic. quapropter, putat verſ. ſi autem nouum, in lege appoſitum, ſcriptoris ſeu impreſſoris vitio additum, & minimè conueni re cum textura ſuperiorum verborum, aſſerit, dum reiterat emphyteutæ licere ius ſuum in alium transferre, quod prius in lege iam dictum fuerat, verū de effectuali, & actuali trāslatione, ſi intelligas cum Iaſ. & antiquis Doctoribus, ceſſabit inconueniens, cùm paulo ante dictum ſit, nouum emphyteutam, vel emptorem ſuſcipere noluerit, &c. & ſic ius iam ceſſum, & contractum initum præſupponat lex. Et quòd do-
4 minus non conſentiendo, amittat quinquagéſimam, † tenet etiam Petr. Iaco. in form libell. pro re emphyteu. verſic. item emphyteuta: Et quod dicitur de emphyteuſi, idem videtur
5 dicendum in feudo; † in quo etiam vbi dominus tenetur conſentire, ſi non conſentiat, cōſenſus habebitur pro præſtito. Camera. d. capit. Imperialem. fol. 225. ſecundum paru. impreſſionem, de quo tamen vide eundem fol. 694. vbi videtur ſentire contrarium, ſed ſuprà loquitur, quando dominus conſentire debet ex obligatione, & vt ipſe dicit ſecundum iuſtitiam, nam eo caſu ad cōſentiendum cogi poteſt. Rebuf. in arbor. feud. col. 4. in fin. Quod ſi conſenſus † præ-

ſtandus ſit ex gratia, dominus ad eum præſtandum, nec cogi poteſt, nec requiſitus pro præſtito haberi debet. Nat. conſil. 165. in fine.

SVMMARIVM.

1 *Laudimium an debeatur de feudo franco alienato. & nu. 13.*
2 *Feudum francum alienabile etiam in eccleſiam, & pro eo quis non tenetur niſi ad expreſſa. nu. 3.*
4 *Feudum verè francum quomodo intelligatur, et nu. ſeq.*
Tribus modis dici poteſt francum feudum. nu 6.
7 *Feudum plus et minus alteratum quandoque dicitur.*
8 *Feudum francum à cultis contractibus, ſed non delicti eſſe poteſt.*
9 *Fidelitatem iurare vaſſallus qui non tenetur, ad contenta tamen in eo iuramento tenebitur.*
Idque etiam in feudo franco. nu. 10.
11 *Feudum alteratum in aliis retinet propriam naturam.*
12 *Contemptus domini per alienationem quando inducatur.*
14 *Feudum ligium importat gentile, francum, et nobile.*
15 *Feudum francum quandoq; dicitur quoad commodum pecuniarium licet debeantur obſequia.*

Quæſtio XVIII.

INuper non impertinenter quæri poteſt, An de
1 feudo franco † Laudimium ſoluendum ſit? Et dicendum eſt, quòd non: cùm poſſit alienari, irrequiſito domino. Bal. in l. 1. nu. 5. in fin. C. ſi à non compet. iud. vbi dicit, quod de feudo franco, nulla habetur mentio in vſibus feudorum, ſed illud æquiparat feudo, non habenti propriam naturam feudi, & in Auth. niſi rogati. nu. 15. C. ad Treb. refert quoſdam dicentes, quod in tali feudo ſuc-
2 cedit eccleſia, † & de eo vaſſallus teſtari poteſt. Iaſ. conſil. 57. col. 2. verſ. 2. vol. 1. & pariter alienare per viam contractus. Hoſtien. in c. fi. de reb. eccl. non alien. Cur. in prima par. q. 8. nu. 31. Ruin. conſ. 143. num. 19. vol. 3. Grammat. deciſ.

103. nu.

103.nu.134.& habens feudum francum non tenetur ad ali-
3 qua ſeruitia, niſi ad † expreſſa. Io.Andr.in addit.ad Spec.de præſcript.in rub.verſ.his diebus.Curt. vbi ſupra nu 28 Iaſ. in prælud.feud.num.123.qui refert dicta plurium, circa hoc. Io.Ferrar.lib.1.feudorum.c.6.verſ.2. feudum, intelligendo
4 de feudo verè † franco, videlicet, quod ita expreſſum eſt in inueſtitura in qua non contineantur pacta repugnantia feudo franco, & illud dicunt alienabile, prout exactè adnotauit Excellentiſſimus Ozaſc.deciſ.163.qui alioqui tenet cõtrarium, prout etiã plures tenent, ꝙ non ſit alienabile. Aret. conſ.14.nu.3.Alex.conſ.2.in fin.vol.5. Præpoſ.in prælud.in 3.diuiſ.Afflict.in tit.de his qui feud. dar. poſ. in §.fin. col.6. verſ.octaua ſpecies, vbi reprobat Hoſt, Bãl. hoc idem ſenſit, licet eum pro contraria parte allegent aliqui, In prælud. feud. nu.53. vbi allegat quidem Hoſtien. ſed ſtatim ſubiungit Ber. contra extra de fid.inſtr.c. inter dilectos, & melius dicit ſentire Ber. Et licet in d.c.inter dilectos, & locis ſupra allegatis videatur ſentire cõtrarium, illud eſt, ex quo refert opiniones aliorum, ipſe tamen dicta eorum non comprobat, & ita ſaluari poteſt à contrarietate. Alio etiam modo ſaluatur, vt quando dicit alienari poſſe, intelligat de feudo
5 omnimodo † franco, etiam à iuramento fidelitatis, vt per Bal.in l. ſi plures.nu.7.C.de cond.inſert. Dec.conſ.185.col. 3.Soc.iun.77.vol.1.Zaſ.part.12.nu.48.Rolan.conſ.2.num. 134.vol.2.Burſa.conſ.4.nu.5.Diuerſitas autem illarum opinionum, cauſatur ex confuſione proprietatis vocabuli, quomodo feudum dicatur francum: Et quidem tribus modis
6 † principaliter francum dici poteſt: à ſeruitio, à maleficio, & à fidelitate vt ſupra dictum eſt in titu.de natu.feudi.verſ. de feudi diuiſione. A ſeruitio, equidem liberum dicitur, cùm non habeat certum, & determinatum ſeruitium, & hoc niſi inueſtitura explicitè vel implicitè aliud ſuadeat, quia ex pacto in inueſtitura appoſito, plus minuſue francum dici pote-
7 terit, prout, & aliàs feudum plus † & minus alteratum dicitur. Dec.in c.cæterum.col.4.de iud. A maleficio autem francum nunquam erit, vnde dr̄ francum ab omni ſeruitute, præ-
terquam

terquam à maleficijs conſiſtentibus tam in committendo,
quam in omittēdo. Et in propoſito dicit Bal. in c. 1. de feud.
non hab. prop. nat. ꝑ licet feudum poſſit alienari, non tamē
8 eſt francum à culpis delicti, ſed à culpis contractus, vt licet
non ſtant ſeruitia, quæ debentur regulariter, ex contractu
non perdatur feudum, ſed ſi committantur maleficia, feu-
dum amittatur. Paris de Put. c. 95. eſt à modo, fol. 64. Rebuff.
in arb. feud in 14. declar. Brun. conſ. 156. vol. 2. A fidelitate
autem, & contentis in ipſa fidelitatis forma, ac præceptis,
preſertim negatiuis, liberum nequaquam feudum erit, quod
late explicat Camera. in c. Imperialem. fol. 256. cum plurib.
ſeq. ſecundum paru. impreſ. & hoc eſt, quod Doctores di-
cunt, quod licet pro feudo franco nō teneretur vaſſallus iu-
9 rare fidelitatem, tenetur † tamen ad contenta in iuramento
fidelitatis. Io. And. vbi ſupra, in add. ad Spec. in rub. de præ-
ſcriptione feudi. Tiraq. in l. ſi vnquàm. verbo donatione largitus.
num 339. Duar. in conſuet. feud. c. 2. nu. 8. ex ijs puto, quòd
non ſit incōpatibile, quod in feudo franco iuretur fidelitas,
cum nihilominus abſque iuramento, ad contenta in eo te-
10 neatur, qui habet feudum † francum, quicquid Brun. conſ.
379. vol. 4. allegando Io. And. dixerit: erit enim francum ab
omnibus, præterquam in expreſſis, & contentis in inueſtitu-
ra, & in quibus per pactum non alteratur natura franchiſiæ,
in ijs naturā feudi franchi retinebit, quādo ſpecificè in feu-
dum francum conceſſum eſt. Burſa. conſ. 2. nu. 36. & faciunt
11 quæ feudiſtæ paſſim tradunt, quòd feudum † alteratum, in
alijs retinet propriam naturam feudi. Curt. in 1. par. q. 6. nu.
18. tetigi ſuprà q. 10. poſt Socin. in l. Gallus. §. etiam ſi paren
te. de lib. & poſth. Et de franchi feudi natura vide Camera.
vbi ſupra, & fol. 282. qui in propoſito dicit, quòd non alie-
nare feudum ſine conſenſu domini eſt de compræhenſis in
fidelitate, & id comprobat Rol. d. conſ. 2. quod tamen vide-
tur procedere regulariter. vbi prohibita eſt alienatio, alio-
12 quin, eorum ratio, quòd dominus contemnatur † per alie-
nationem, ſine conſenſu, fragilis eſt, quia procedit vbi con-
ſenſum tenetur requirere vaſſallus, nō aliàs: nullus eſt enim
contem-

contemptus, vbi permiſſa eſt alienatio, & licet poſſit cadere à feudo, id intelligitur ex alijs cauſis, iuxta diſpoſitionem text. in c. 1. de feud. non hab. prop. nat. feud. ibi, ex ijs cauſis ipſum amittat, quibus, & verū feudum, cui diſpoſitioni text. æquiparatur per Doct. feudum francum. Ex his dato etiam, quod opinio contra Hoſt. eſſet verior, cùm feudum francū ſit ab omni onere liberum, vltra contenta in inueſtitura, neque aliquod aliud grauamen pro eo imponi poſſit. vt Doc. frequentiori calculo ſentiunt poſt Old. conſ. 234. certè vbi
13 de laudimio † in inueſtitura expreſſum quidpiam non ſit, ad id non tenebitur vaſſallus, & hoc modo etiam argumentatur Natt. conſ. 507. nu. 10. licet in diuerſis terminis, & conſ. 600. nu. 7. Afflict. in c. 1. de cap. qui cur. vend. nu. 63. & Ioan. Rayn. in comprehenſ. feud. in prin. num. 24. vbi dicit deberi tricenum: non hoc modo intelligit frācum, ſed ſolum à ſeruitio annuali, & penſione liberum: Nos autem loquimur in feudo omnimodo, & verè ab omni pecuniario ſeruitio, franco, vt loquuntur regulariter Doct. & hoc idem ſentit Ioan.
14 Pap. lib. 13. tit. 1. arreſt. 3. in feudo ligio, † quod dicit importare gentile, francum, & nobile. Et francum in propoſito di-
15 citur, quoad commodum † pecuniariū, licet debeantur obſequia, & honores domino. Menoch. de reti. poſſ. remed. 3. num. 408.

SVMMARIVM.

1 *Laudimio non ſoluto intra annum, & diem, an res emphyteutica, vel feudalis cadat in commiſſum.*
Et quid obſeruetur. nu. 4.
2 *Alienans rem emphyteuticam, & inductus in poſſeſſionē nouus emphyteuta irrequiſito domino, cadit vterque iure ſuo.*
3 *Feudi inueſtituram non capiens intra annum, & diem cadit à iure ſuo.*
Et quid in ſucceſſore vocato ex prima inueſtitura. nu. 5.
6 *Feudo ſub annua præſtatione conſtituto, an cadat vaſſallus ceſſans in ſolutione.*

Quæſtio XIX.

1 QVæro inſuper, an ſi laudimiū † non ſolutum fuerit intra annū, & diem, res cadat in commiſſum? Loquendo de emphyteuſi, nullibi hoc reperitur expreſſum, idcircò non id dicemus extendendo pœnas: requiritur enim tantummodo conſenſus domini, antequàm res alienetur, & nouus emphyteuta inducatur in poſſeſſionem, & dominus poteſt recuſare conſentire, niſi ſibi ſoluatur quinquageſima, proptereaque duplex fit ſibi denunciatio ante contractum, vt poſſit retinere ſi velit, & poſt contractum, vt faciliùs conſequatur laudimium, & cogat nouum emphyteutam ad ſe obligandum, vt ſupra dixi
2 poſt Aret. conſ. 41. Quòd ſi alienans † inducat in poſſeſſionem nouum emphyteutam, irrequiſito domino, ea ratione cadit à iure ſuo tam is qui alienauit, quàm acquiſitor. d. l. fin. Guid. Pap. q. 46. & conſ. 147. in 6. dub. Neque officit conſi. Fulg. 219. col. 2. verſ. 2 autem, vbi dixit in caſu ſuo, propter non ſolutam vigeſimam, rem cadere in commiſſum, quia ſe
3 fundat in pacto inueſtituræ; in feudis † autem inueſtituram quidem non accipiens intra id tempus cadit à iure ſuo. c. 1. §. præterea ſi quis. de prohib. feud. aliena. p Fed. c. 1. in prin. quæ fuit prim. cauſ. benef. amit. c. 1. quo temp. mil. Paris de Put in §. 1. verſic. an ſingulares. per quos fiat inueſt. dicens, quod §. præterea ſi quis, loquitur in omni infeudante, & in omni infeudato generaliter, & quod in regno id ius non ſeruatur, niſi in hærede, & ſucceſſore, & ideo ſecundum ius regni procedunt, quæ in contrarium ſcribunt Afflict. & alij regnicolę dictum eſt infra in tit. de amiſſione feudi §. inueſtituram nō petens. De Laudimio autem, cum nihil reperiatur expreſ-
4 ſum, neq; etiam nos dicemus, videtur tamen in patria † noſtra, quod ſit conſuetudo, vt niſi laudimium ſoluatur, & inueſtitura petatur infra annum, tàm in emphyteuticis, quàm feudalib. res fiat caduca: habeſque emptor tempus illud ad ipſum laudimium ſoluendum de conſuetudine, & hoc idem

ſentit

ſentit Cagn.in l.2.C.de pact.int.empt.nu. 109. & arguendo de feudo ad emphyteuſim, infert, quod tam in emphyteuſi, quam in feudo tenetur, quis de iure infra annum, & diē petere inueſtituram, ſed iſtud argumentum in his, quæ deuiant à regulis iuris communis non eſt tutum, vt per Iaſ.in d.l.1. nu.55.C.de iur.emphyt. Dec.conſ.328.nu.4. Doct.in l.gallus. §.etiam.de lib.& poſth. Nicol. Euerar.in loc.legal.in loco à feudo ad emphyteuſim nu.44.Cur.in priu.q.3. Iul.Clar. in §.feudum.q.3.in fi.opinio etiā Cagnol.procederet in terminis ſuis, videlicet in nouo emphyteuta, quem domini valde intereſt obligari.vt poſt Aret.dixi ſupra hac eadem quęſt. & quæſt.13.circa fin. In ſucceſſore autem vocato † ex prima

5 inueſtitura non eſt emphyteutæ aliquod tempus præfixum ad petendam inueſtituram, ſed ad requiſitionē domini, dēt fieri renouatio, vt colligitur ex Iaſ.in l.prætor ait.§.fi.nu.15. circa fin.de oper.nou.nunc.& in l.fi.nu.41.C.de iure emphy. Guido q.417.neq; aliter videntur ſenſiſſe Ancb.conſ.63.& Anan.conſ.90. per Cagnolum allati, in facto etiam extat in patria, diuerſa conſuetudo, quòd in emphyteuſi non requiritur prior licentia, ſed petitio inueſtituræ intra annum, poſt contractum, loco ſubſcriptionis requiſitæ, vt ſupra dixi quæſtio. 13. in feudis verò primitus exigitur licentia alienandi, deinde infrà annum petitio inueſtituræ. Idem ius tamen ſeruatur quo ad ſolutionem laudimij in vtroq; caſu.

6 Hinc tractant doctor. an vbi feudum eſt ſub annua † præſtatione, vaſſallus ceſſans in ſolutione, cadat à feudo, ſicut emphyteuta. Iaſ.in prælud.feud pr.num.57. Cur.in 4.part.in 39.cauſ.priuat. Sylua.de feud.recogn.quæſt.116. & fi.& dixi infrà d.tit.de amiſſi.feu.§.ſeruitium debitum denegans.

S V M M A R I V M.

1 *Laudimium an vſufructuario, vel proprietario debeatur.*
Et cuius conſenſus requiratur in alienatione. nu. 2.
3 *Laudimium eſt fructus ex re ipſa, vel propter rem prouenient.*
4 *Emptor cum pacto retrouendendi, commoda rei ſua facit.*

5 *Proprietarius rem feudalem, vel emphyteuticam, quæ cadit in commiſſum vſufructuarius verò vſumfructum lucratur. & numero 7.*

6 *Confiſcationes bonorum etiam immobilium acquiruntur plenè vſufructuario caſtri alicuius.*

8 *Commiſſa, res ſeu in commiſſum cecidiſſe verè non dicitur prius quam facta fuerit declaratio voluntatis domini.*

Quæſt. XX.

1 LAVDIMIVM † Cui debeatur, an proprietario, vel vſufructuario? Oldra. conſ. 24. domine. concludit deberi vſufructuario, quinque rationibus, & inter alias, cùm Laudimium ſoluatur ratione conſenſus præſtiti, & ad vſufructuarium ſpectet conſenſum præſtare, propterea quod eius interſit vnum potius, quàm alterum emphyteutam habere, non mirum, ſi eius quoque debet eſſe commodum. Iſta ratio non videtur concludens, & aſſumptum non videtur verum, cùm conſenſus etiam proprietarij requiratur, ad l. in concedendo. de aqua plu. arcend. cum ibi no. l per fundum. l. per quem locum. & l. Quintus. de ſeruit. ruſtic. prædio. Imò magis ad proprietarium ſpectat inueſtire. Mar. deciſio. 605. & hanc difficultatem ſenſit Paris de Puteo qui recitat conſilium, & rationes Oldrad. in tractat. de feud. reintegr. cap. 85. fuerunt conceſſa, & cap. 83. & quia, & nihil reſoluit. Dicit tamen, quod id quod dicitur requiri vtriuſque conſenſum procedit in feu-
2 dis magnis, Ego de iure in omnibus vtriuſque † conſenſum requiri exiſtimo, vt in alia quæſtio. infra dixi quæſtio. 24. cùm diuerſitatis ratio non detur concludens, & agatur de vtriuſque intereſſe, & ita in terminis videtur tenere Old. conſil. 30. in fi. & determinauit parlamentum Tholoſæ prout refert Gul. Bened. in cap. Raynut. in verbo, cætera bona. num. 33. vbi latè de ijs, & cum Oldra. cenſeo commodum
3 Laudimij ad vſufructuarium ſpectare, quia fructus † eſt ex re ipſa, ſeu pp rem proueniens. l. vſufructu legato. & l. item

veniunt.

veniunt de vſufru. quos tex. etiam allegat Io. Andr. in add. ad Spe. verſ. 92. in fi. & Doc. poſt eum Par. de Put. in c. 177. an ſi duo nu. 3. Soc. iun. conſ. 70. nu. 31. vol. 3. Iul. Clar. lib. 4 ſent. §. emphyteuſis. q. 23. Redoa de Laudim. nu. 14. idem etiam
4 obtinet in emptore † cum pacto retrouendendi ad quem interim ſpectant commoda. Marin. Frec. lib. 2. in c. hic quæro fol. 228 Diuerſum in re, quæ cadit in commiſſum, cuius pro-
5 prietas applicatur † proprietario, quamuis vſufructuarius eius quoq; habeat vſumfructum. Oldr. conſ. 240. Par. de Put. in c. 84. filius ſecundo genitus. Bellon. conſ. 6. num. 16. & hos caſus in ſpecie ita diuerſificat Alber. in Rub. C. de vſufruct. quem refert Iaſ. nu. 45. Guid. Pap. quæſt. 477. Benedict. in d. c. Raynutius, in verbo cætera bona. nu. 53. de teſtam. Tiraq. de retract. Lignag. §. fi. nu. 106. Modern. in §. 1. quæſtio. 4. & conſequenter, ad conductorem redditúum, & emolumentorum feudalium, Laudimium quoq; ſpectabit. Par. de Put. in dict. c. & quia. & Io. Andr. vbi ſupra, qui parificat vſufructuarium, & conductorem. Alc. conſ. 688. quamuis domino ſoluendum ſit, qui inueſtituram facere tenetur, & dominus illud debeat dare conductori, ſed conductor etiam facta inueſtitura illud exigere poterit, vt per Moder. d. §. 1. nu. 17. & nu. 11. vbi etiam dicunt, quòd ex conſuetudine vulgari non autem legali conductores inueſtiunt nouos emptores, & in emphyteuticis rebus, id videmus obſeruari in patria noſtra, atq; etiam in feudis minimis, preſertim ſi inſtrumentum locationis id ferat, & clauſulæ generales idem comprehendere poſſint, cùm actus iſti gerantur nomine domini. & quòd tempus attendatur, vel contractus, vel inueſtituræ in gratiã conductoris, vide infra. q. 38. circa fi. Neque ſupradictis de commiſſo obſtat, quod tradunt Bar. & Caſt. in l. ſi ff. ſolu. ma
6 trimo. quòd videlicet confiſcationes † bonorum etiam immobilium acquirantur plenè vſufructuario alicuius caſtri, quæ opinio communis eſt contra Bal. vt per Doct. in d. l. fin. & Alex. in l. quę dotis §. ſi vir. ff. eodem. nam diuerſa eſt ratio commiſſi bonorum allodialium atq; feudalium vel emphy-
7 teuticorum, cum feudalium † vtile dominium conſolidetur

cum

cum directo, quod ſequitur apud quemcunque maneat, & conſequenter proprietario neceſſario acquiritur, at in allodialibus proprietarius caſtri non eſt dominus prædiorum particularium, vt ſcitè tractat Imo. in d. l. fi. & Tiraq. d. § fin. nu. 110. & 10. nu. 19. quæ ratio validior eſt, quam ea, quod res publicetur ipſo iure, vel per ſententiam, quę diuerſitas in caſu propoſito non diſtinguit ius, quicquid aliqui ſenſiſſe videantur, quinimo ſi diligenter conſiderabimus, licet ipſo iure res feudalis, vel emphyteutica committatur, id tamen
8 fit domino volente, † interim igitur donec facta ſit declaratio, non dicitur verè res cōmiſſa. Aymo conſ. 212. vbi in fine dicit, quòd de iure res commiſſa pertinet ad dominum directum, non autem ad conductorem redditūum, niſi verba conductionis eſſent vniuerſalia, & prægnātia, & conſequenter apta comprælendere hunc caſum.

SVMMARIVM.

1 *Laudimium an ſoluere teneatur dominus, qui emit iura vaſſalli, vel emphyteutæ.*
2 *Cedens actiones non præſumitur cedere contra ſeipſum.*
3 *Vendens gabellam ſalis, & inde ſal emens non tenetur gabellam ſoluere.*
4 *Molendino remiſſo ſub cenſu non tenetur quis ſoluere molturam. Niſi alijs ſoleret ſoluere. nu 9.*
5 *Vectigal ſoluere debent etiam qui ad exercitium annonam vendendi cauſa ducunt.*
6 *Eccleſia ad vectigal non tenetur, & ita in Camera Ducali iudicatum*
Contra publicatum villæ franchæ. nu. 7.
8 *Eccleſia habet immunitatis priuilegium inſertum in corpore iuris.*
10 *Conceſſio ex gratia concedentem à vectigale liberat, ſecus in facta per titulum onerosum.*
11 *Officium ſuum nemini debet eſſe nociuum.*

Quæſtio

Quæſtio XXI.

SED quid ſi Dominus locet emolumenta feudalia, & emat ius emphyteuticum, vel vtile dominium vaſſalli, an tenebitur ſoluere Laudimium
1 † conductori, vel deducere de locatione? Modern. tenet quòd ſic in §.55. gl.1.nu.113. ſeruit in propoſito.conſ.Bar.226.cauetur ſtatuto. qui arguit in vtramq; partem,& quod no.in l.1.C.de nauicul.lib.11.nu.7.& facit,quia dominus emendo ius emphyteutæ, facit actum magis conuenientem ſubdito, quàm domino, ideo, quò ad eum actum non mirum,ſi iure ſubditi vtatur & ad ſolutionem Laudimij teneatur, contra hoc dictum tamen facit,quia nemo ceden-
2 do † actiones, præſumitur cedere contra ſeipſum, & ideo
3 ſi communitas vēdat † gabellam ſallis,deinde ipſa Communitas emat ſal, non tenebitur ſoluere gabellam. Alex. conſ. 149.vol.2.num.7.& eſt tex.& Dyn.ibi no.in l.licitatio.§.fiſcus.de publica.vbi etiam Bar.Alber.& Caſt.& ponit ibi Alber. quęſtionem ventilatam Pergami, dicens fuiſſe iudicatum contra publicanum.notat.Bal.& Sal.in l.emptor.C.de hæred.vel act.vēdi.Bertac.in tract.de gabell.in 7.par.nu.25. qui dicit ſecundum hanc opinionem vidiſſe pluries iudicari.Petr.de Vbad. in tract.de collect.q.31.Boer.deciſ.213.in
4 prin.in quæſt.de molendino † remiſſo ſub cenſu,vt dominus remittens non teneatur ſoluere molturam Ant.Boyd. in repet.rub. C.nou. vectig. inſtit.non poſſ.num. 31. quæ opinio communis cùm ſit,tenenda eſt: ſed videtur mihi procedere, vbi locans ſoluere vectigal non eſt ſolitus, & in ſolutione eſt priuilegiatus.l.ſi publicanus.§.de rebus de publica.alioquin ſecus. & multominus habentes cauſam à locatore licet priuilegiato.vnde,ſi quis emat à fiſco,res fiſcales,quæ alioquin ſunt priuilegiatæ,etiam ſi pro vſu publico vehantur emptores tamen,& mercatores ſoluere tenebuntur.d.l.licitatio.§. fin.& Bart.in fin.dicti conſilij, per quem text. videtur etiam quòd mercatores conducentes annonam ad exercitum, vel

ad curiam Principis, vendendi gratia, etiam ſi ſint pro vſu
5 exercitus, vel principis, ſoluere † debeant vectigal. & facit. l. omnium. C. de vectig. dum in fi. dicitur, exceptis nauicularijs, cum ſibi gerere probabuntur, non igitur mercimonij cauſa, prout ſolent facere propolæ: idem ſi ſit alia Communitas, vel Princeps, quã qui vectigal vendidit, cũ in alieno territorio ceſſet eius immunitas, & imperium, allegatur tex. in l. 1. §. in cauſa. ff. de quæſt. qui recipit plures intellectus.
6 Bar. & alij notant in d. §. fiſcus. eccleſia † tamen cũ habeat vbique locorum immunitatem, non tenebitur ſoluere. Authen. item nulla communitas. C. de epi. & cler. & propterea, dũ annis præteritis vigente penuria frumenti ſummus Pontifex ad vehi faceret frumentum è Prouincia Romandiolã, ſeu ad Ciuitates ſibi ſubditas; trãſeundo per mare Nicenũ: Publicanus Villefranchæ petebat vectigal, vel tantundem ſibi a Principe diminui de cenſu, eo quod in ſuis pactionibus cautum eſſet, quod Princeps quem quam non eximeret:
7 fuit dictum in Camera, † quod eſſet obaudiendus, cum Ec-
8 cleſia haberet, priuilegium inſertum in corpore † iuris. Imo. conſ. 84. in fin. & Bertach. ibi ſupra. q. 6. Parpal. in l. placet. nu. 106. C. de ſacroſ. eccl. Bur. conſ. 42. Villalob. lib. 7. commu. opi. in verbo, gabella ſecus ſi fuiſſet alius Princeps, vel Ciuitas, cuius res tranſeũdo per mare Nicenum, tenerentur ad vectigalis ſolutionem, & ſi Princeps noſter concederet, immunitatem, teneretur tantumdem refundere publicanis, qui emiſſent vectigal. Soc. conſ. 72. in fin. vol. 4. Idem ſi mercatores aſſumpſiſſent onus tranſducendi granum, tenerentur enim ſoluere, vt ſupra dixi. ad. §. fi. d. l. licitatio. Boe. d. deciſ. 123. in fi. allegat. tex. in l. vnic. C. quib. mun. excuſen. 2. & ibi Io. de Plat. & gl. in cle. preſenti. in verbo, nõ negociandi, de cenſi. Bertach. nu. 17. Rip. lib. 2 reſp c. 2. Hoc idem cẽ ſerem, ſi dominus ipſe ſoleret ſoluere vectigal ſiue molturã
9 † tempore locationis, & dum vectigal ad eius commodum, & nomine ſuo exigitur, vt plures Principes Italiæ obſeruare videmus, dum nolunt immunitatem curialibus, & alijs concedere, ne domum quidem auguſtam à ſolutione eximunt,
cum

cum id totum redundet in eorum commodum, nam vectigalia cenſentur locata, & vendita, ſecundum ſolitum modũ exigendi. d. l. ſi publicanus. §. fi. & l. licitatio. §. earum. Ideo, cum ſolerent ipſi ſoluere tempore locationis, tenebuntur perſeuerare, ne conductores fraudẽtur ſpe ſua, & propterea ſolet ſuper ijs ſpeciale pactum apponi: quod ſi conceſſio
10 † fieret ex gratia, non per viã contractus onéroſi, omnino dominum non teneri dicendum eſſet, argumento eorum quę
11 Ancharano, in c. quanto in fi. de cenſib. & quia officium † ſuũ nemini debet eſſe damnoſum. l. ſi quis ex ſignatoribus. ff. quem. teſtam. aper.

SVMMARIVM.

1 *Laudimium an ſoluendum domino ementis ius emphyteuticum ab ipſo ſuo emphyteuta.*
Et quid ſi duo eſſent domini mediatus, & immediatus. nu. 4.
2 *Laudimium ſoluendum per emptorem non per venditorem.*
Et quid ſi ſolui debet tertia pars pretij nu. 3.

Quæſtio XXII.

1 AN ſi dominus ipſemet, emat emphyteumata, ſeu ius emphyteuticũ, ab emphyteuta, † debeat ab eodem habere Laudimium? Iaſ. poſt Alb. in d. l. fin. nu. 43. concludit. quod non. Brun. conſ. 128. in fin. Redoan. in tract. de reb. Eccleſ. non alien. tit. de Laud. nu. 13. Hæc quæſtio parum difficultatis habere videtur, ſtante concluſione ſupra poſita, quòd Laudimium ſolui
2 debeat per emptorem, † non per venditorem. Paris de Put. in c. 142. an ſi dominus emat. & ſupra tetigi quæſt. 11. amplia etſi vaſſallus emat ſubfeudũ, vt ſuperiori domino nõ teneatur ſoluere laudimium. Moder. §. 30. nu. 177. Brun. tamen conſ. 125. diuerſum cenſet, vbi tertia pars pretij ſolui debet, per vnditorẽ propter firmius ius, quod domini habent in huiuſmodi tertijs venditionibus. Ego idẽ exiſtimo procedere in tertia

vendi-

3 venditione,† quod in Laudimio, cum militet eadem ratio oneris ſoluendi per emptorem. Bonn. tamen opinio procederet vbi plures eſſent domini, & vnus tantum emeret, quia pro parte aliorum ipſis deberetur Laudimium, vt infra videbimus. Item vbi duo eſſent domini † ſuperior, & immediatus, & dominus ſuperior emeret ius emphyteuticũ, quod mouetur immediatè à vaſſallo; idem ſi ſuperior dominus illud idem ius poſteà vẽdat alteri; nam emptor tenebitur ſoluere immediatò, nec enim ex facto domini ſuperioris ius vaſſalli lædi debet, & ita iudicauit Senatus Sabaudienſis.

4

SVMMARIVM.

1 *Laudimium ſoluere an debeat condominus emens ab emphyteuta, alijs conſortibus pro portione cuiuſque et nu. 18.*

2 *Quod omnes tangit ab omnibus debet approbari.*

3 *Feloniam ſi committat vaſſallus contra vnum ex dominis illius parte feudi tantum priuabitur.*

4 *Conſenſus omnium dominorum requiritur in alienatione emphyteuſis.*

5 *Fidelitatem an iurare debeat vaſſallus ſingulis hæredibus domini, diſtinguitur. num. 7.*

6 *Vaſſallo quando ſit liberum eligere vnum ex dominis cui iuret.*

8 *Iuriſdictio quomodo diuidi poſſit remiſſiuè.*

9 *Caducitates, et mulctas remittere nequit vnus dominus ſine alio.*

10 *Emphyteuticæ obligationis ipſius natura eſt diuidua actiuè, et paſſiuè.*

11 *Iuriſdictionis qui maiorem partem habet an præferendus in adminiſtratione.*

12 *Seruitium debitum pluribus dominis à vaſſallo quomodo ſoluendum.*

13 *Laudimium cui debeatur ex duobus dominis quibus ad diuerſum cenſum tenetur emphyteuta.*

14 *Alienationi rei emphyteuticæ conſentiente maiori parte dominorum,*

norum, ſi vnus velit rem ſibi retinere, et ſoluere pretium an poſſit.

15 *Emphyteuta vendens rem pro parte an cadat à toto, remiſſiuè.*

16 *Prælationis iure volens vti, et rem vnam ſolam, vel aliquas emere ab agnato vendere totum volenti, non audiendus.*

Et quando procedat. nu. ſeq.

19 *Subditus, et ſuperior in eodem loco quis poteſt eſſe diuerſis reſpectibus*

Et an reſpectu eiuſdem rei poſſit eſſe inſolidum. nu. 21.

20 *Ruſticus emens iura vnius ex dominis nihilominus remanet ſub iuriſdictione aliorum dominorum.*

22 *Par in parem non habere imperium, regula, quando procedat.*

Quæſtio XXIII.

1 SI plures ſint domini, & vnus emat ab emphyteuta, vel vaſſallo rem ſubiectam, an teneatur cōdominis † ſoluere portionem Laudimij, & ab eis ſe inueſtiri facere? videtur, quod non, cum, vt ſuperius dictum fuit, ex venditione facta domino non debeatur Laudimium. Iſta quæſtio dependet ab alia, ſi plures ſint domini, an omnium conſenſus ſit requirendus? Et certum eſt, quod ſic, per regu-

2 lam, quod omnes tangit † ab omnibus approbari debet, c. quod omnes. de reg. iur. in 6. & ibi Dyn. Old. conſ. 30. in fin. Iaſ. in d. l. fin. nu. 124. vbi etiam dicit, quod pro parte non requiſiti res caderet in commiſſum. Blanch. in ſum. part. 2. tit. 1. verſ. ſed quid ſi plures. Paris de Put. in c. 36. an ſi ruſticus tenet. vbi, ſi vaſſallus teneat rem à duobus dominis, & con-

3 tra vnum committat feloniam, † illius parte feudi tantum priuatur. Monta. in l. fin. in fin. verſ. proinde. Burſa. conſ. 40. nu. 32. Caſſan. in tit. des cenſes. §. 1. nu. 4. verſ. ſed quæro, allegat Iaſ. notata. in l. communis libertus. de in ius voc. vbi Alb. allegat capitu. 1. de vaſſallo, qui cōt. conſt. Loth. vbi Bal. nu. 3. dicit, quod quando vaſſallus allienat partem feudi in contemptum domini, totum perdit. quem ſequitur Præpoſ. Verum, vbi plures ſunt domini, alienans priuatur parte eius

tan-

tantummodo, à quo non fuit petita licentia, & parte volentis feudum eſſe caducum non alterius. vt dicit Ang. in d. l. communis Pau. de Caſt. & Soc. qui omnes dicunt, non ſuf-
4 ficere conſenſum † vnius, ſed requiri conſenſum omniū dominorum. Paris de Put. d. c. 36. allegat. Bal. in l. dominus. de in ius vocand. Euerar. in loco, à feudo ad emphyteuſim. nu. 36 Iaſ. etiam in l. 2. nu. 58. eādem quæſtionem ponit in perſona plurium hæredum domini directi, & ſe refert ad notata in d. l. fin. & non inconuenit, quod gl. notat. in l. ſi cuius. §.
5 ſed & ſi plures. de vſufr. vbi vaſſallus ſingulis † hæredibus domini, tenetur iurare fidelitatem, quod tamen vltimum videtur contra c. præterea ducatus de prohib. feud. alien. per Fed. vbi gl dicit, quod vaſallus poteſt eligere cui ex dominis iuret, idem fere ſentit. gl. in c. omnes filij. ſi de feud. def. controu. ſit int. dom. & agnat. vbi poſt latam diſputationē ſoluit quod vaſſallus debeat omnibus dominis iurare, ſed quod poſſit iurare vni pro omnibus, licet in fine recedendo ab opinione Piley, videatur indiſtinctè tenere, quod vni teneatur iurare not. in tit. de capit. extraor. per Ardiz. §. cum plures, vbi, ſi plures domini inter ſe diuidant, vna præſtatur fidelitas, cum gl. in d. §. præterea. ſentit Camera fol. 856 Purpur. conſ. 548. nu. 82. & nu. ſeq. Clar. quæſt. 49. vbi dicit magnum verbum, quod ita ſemper vidit obſeruari adhibito temperamento, quod non ſit in libera electione vaſſalli, eligere ſibi vnum ex dominis, cui præſtet iuramentum fidelitatis, niſi prius dominos requiſierit, vt conueniant ipſi de vno cui iuretur fidelitas: ipſis verò requiſitis, non cōuenientibus tunc
6 † liberum ſit vaſſallo eligere. facit, quia quando plures exigunt à ſubdito obſequium quod vni tantum præſtandum eſt ex pluribus, ipſis non conuenientibus eſt in electione ſubditi cui vult gratificari Præpoſ. in tit. hic ſi. lex. in fine cōmen. poſt Spec. in tit. de feud. verſ. 13. Brun. conſ. 115. verſ. 4.
7 vol. 2. Bald. in c. ea te, nu. 5 de iureiur. diſtinguit, † aut feudū eſt indiuiduum, vt feudum iuriſdictionis, & poteſt præſtari vni pro omnibus, aut eſt diuiduum, & debet omnibus præſtari. vide Iaſ. in d. l. de pupillo. §. ſi plurium. de nou. ope. nun.
Zaſ.

Zaſ.in 7.part.nu.14.Iacob.de S.Georg. in verbo, qui quidẽ inueſtiti præſtiterunt iuramentum fidelitatis.Brun. in tract. de augmen.q.10.fol.5.ad prædictam concluſionem & conſ. 153.& conſ.163.& conſ.173.col.5.verſ.2.vol.2.vbi tractat
8 quando,& quomodo iuriſdictio † diuidi poſſit.& col 4.verſ. quoad ſecundum.ſubdit,quod vnus dominus ſine alio mul-
9 ctas,& caducitates † remittere non poteſt. Mod.Pari in §.2. gl.4.in fin.vbi diſtinctionem Iacobini impugnant,quatenus in propoſito diſtinguit, an feudum à principio conceſſum fuerit ab vno, vel à pluribus præſertim in feudo diuiſibili, quod ad plures eſt tranſitorium.nam prout Aret.in terminis ſimilibus ſubtiliter conſiderauit.in l.cum ſeruus.de acq.hered.cum natura obligationis emphyteuticæ,tam actiuè,quã
10 paſſiuè diuidua † ſit,& ad hæredes pro portionibus hæreditarijs tranſitoria,a principio tacitè actũ videtur,quod vnuſquiſque poſſet vti iure ſuo.Io.Blanch.in ſum.in 1.part.tit.ſi de ſacram.fidel.verſ.ſi verò dominus, ſentit idem quòd Iacobi.& contr.Pyleum dicit eſſe legem expreſſam.in d.capit. præterea ducatus.de prohibi.feudi alien.per Fed.idem dicit Ardiz in ſumm.in tertia parte.primæ partis prin.ver.vaſſallus tamen.& verſ. ſed quæritur. & quicquid ſit de iuramento fidelitatis,quod magis indiuiduum videtur in alienatione de qua ſupra dictum fuit, cum agatur de omnium præiudicio,tam ratione prælationis quam Laudimij,& aliorum iurium,quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari. vt in d.l communis notatur. Neque æquiualet licentia vnius, qui de mente aliorum non eſt informatus,niſi id fieret ex cõſenſu expreſſo, vel tacito aliorum, prout in pluribus locis videmus obſeruari, vt vnus pro alijs inueſtituras faciat, & præſertim ſenior,aut qui alias dignior eſt,& magis idoneus. argum.l.fin.de fid.inſtrum.Brun.conſ.124.Tiraquel.de primogen.in proh.nu. 133. qui mos laudabilis eſt, & ſubditis conducibilis, vbi ſunt plures domini vnius Caſtellatæ, ne ſubditi incommodo afficiantur requirendi tot dominos. & eſt de mente glo.in d.c.omnes filij.dum dicit, quod vni pro omnibus iuretur.& in ſimili dicit Bald.in c.1.col.2. nu.4.de

contro.inueſt, Quòd ſi plures ſunt comites, ſufficit, quòd ſigillet ille, qui tenet ſigillum. & dixit Brun. conſ. 28. volum.
11 4. Quò dignior, & qui maiorem partem † habet in iuriſdictione præfertur in adminiſtratione: quod intelligas cæteris paribus. Solet etiam Senatus vbi plures ſunt domini quibus ſoluendus eſt cenſus, ne grauentur ſubditi ſoluere cuilibet dominorum portiunculam mandare ipſis dominis, vt conueniant de exactore, qui poſtea vnicuique partem ſuam diſtribuat. arg. l. ergò §. creditoribus de fideicom. libert. quod obſeruatum fuit, in cauſa quorundam dominorum de Canapicio. Per fidelitatem autem vni præſtitam, conſeruantur æquè iura aliorum, ac ſi omnibus eſſet præſtitum iuramentum. Laudimium etiam, cùm ſit ſeruitium pecuniarum, vnicuique pro parte debetur. ad notata per Spec. in tit. de feud. quæſt. 9. Blanch. in ſumm. in 2. part. titu. quib. mod. feu. amitt.
12 verſ. ſed adhuc quæritur diſtinguit, an ſeruitium † conſiſtat in dando, vel in faciendo: primo caſu tenetur cuilibet pro parte. Idem ſecundo caſu, ſi factum ſit diuiduum, ſi verò ſit indiuiduũ tenetur cuilibet inſolidũ, ſed ſi ad æſtimatione pueniat ſoluẽdo cuilibet partẽ liberat Ardiz. in ſum. vbi ſup. In ſimili etiã quæſtione, ſi emphyteuta pro eodẽ pdio vni ſoluat pecuniarũ cenſum, alij certã partẽ fructuũ volens vendere,
13 vtriuſq; conſenſum tenebitur requirere. & vtrique debebit Laudimium, niſi conſtaret, quod ab eorum altero prius in emphyteuſim res fuiſſet conceſſa; quia ei ſoli debetur Laudimium non obſtante, quòd emphiteuta rem alio onere grauaſſet cum conſenſu domini Spec. vbi ſupra. verſi. 105. Ioan. Fab. in l. fi. & Iaſ. nu. 46. Paris. de Pu. in c. 91. pone quòd ſunt duo, in prin. Ad hanc quæſtionem de plurium dominorum conſenſu optimè facit elegans, conſi. Oldr. 34. per quòd deciditur alia quæſtio, de qua etiam per Ioan. And. in addi. ad Specul. in tit. de emphyt. verſ. 7. in in verbo fiſci ſi plures ſint
14 domini, & maior pars † conſentiat alienationi, vnus autem velit rem ſibi retinere, & ſoluere pretium: decidit ibi Oldr. quòd poteſt retinere pro parte, cùm res ſit communis pluribus, vt ſingulis, hoc idem ſentit Alber. in l. quod ſi vno. in fin.

fin.de in diem adiect. Mar.deciſ.575. par. prima. Alber. tamen in l.ſi duo in prin.col.ſi. verſ. ſed pone tenes. de iureiuran. latius declarat, & dicit dominum poſſe retinere pro parte tantum, quando emptor vult partem illius, qui conſentit, niſi habet totum, cogitur dominus, vel totum pretium ſoluere, & rem integram ſibi habere, vel alienationi conſentire, allegat l. tutor. §. 1. de mino. & habet rationem in ſe hæc deciſio: propterea, quòd tunc res in parte non tantam vtilitatem afferret, quoad partem, quantum tota, quoad totam Alex.conſ.486. viſis ſubtiliſſimis. nu.10. vol.2. latè hãc quæſtionem tractat Caſſan. in d. tit. des cenſes. §. 1. in verbo retenue, nu.4. & facit pulcrum conſilium Nattæ.479.num. 22. vbi etiam valde notabiliter tractat quæſtionẽ, an emphyteu-

15 ta † vendens pro parte, cadatà toto. Tiraq. de retractu Lignagier. §.23. gloſ.2.nũ.4. & gloſ. 1.nu.20 & §.11 glo.7.in fi. & generaliter, vbi emphyteutæ intereſt partem non retineri, cogitur dominus conſentire. Aretin. d. l. cum ſeruus. vbi latè Guid. Pap. quæſt. 411. & quæſtio. 508. His rationibus motus Senatus de anno 1571. prima Septembris, cauſa Lucernæ dũ agnatus obtuliſſet bona feudalia venalia alteri agna-

16 to, qui volebat iure † prælationis aliqua, ſed nõ omnia emere, ſub eo prætextu, Quòd quot ſunt res venditæ tot eſſent venditiones, Cenſuit, Quòd vel omnia teneretur acceptare, vel repudiare, non autem partem. l. cum eiuſdem, & l. ſeqũẽ. de ædil. edit. l. ſi duos. de contrahend. emptio. l. ſi emptio. &

17 ibi not. de reſcindend. vendit. quod tamen procedit, † vbi actus aliqua ratione, vel cauſa indiuiduus dici poteſt, vt rõne vtilitatis reſultãtis ex integrali alienatione, exempli gratia ſi quis vellet fundos fertiles & relinquere prędia vrbana, vel alia ſterilia. ad not. per Tiraq. d. §.23. nu 25. in gl. 1. & gl. ſeq. Redeundo igitur ad priorẽ concluſionem, cùm omniũ conſenſus requiratur, ſintque huiuſmodi Laudimia, emolumenta, & fructus feudi, non debent alij domini ſua portio-

18 ne priuari, † quinimo etiam dominus acquirens, tenebitur ſe pro rata ab alijs cõdominis inueſtiri facere, ne pereat res emphyteutica alijs, & dominus etiam qui rem emit ab emphyteuta,

phyteuta,cenſetur eam emere cum ſuis oneribus.l.alienatio. ff.de contrah.emp.l.traditio.§.1.de acquir.rer.dom.& in ſimili not.Petr.Iacob.in quęſtione.ſed quid erit ſi emphyteuta.verſi.& notandum. Neque inconuenit, quod in eodem loco,
19 quis poſſit eſſe ſubditus † & ſuperior diuerſis reſpectibus. Lauden.& Præpoſ.in c.1.qual.vaſſal.iur.debe.fidel. Ange.& alij.in l.eius.col.fi.ff.ſi cert.pet.Fran.in l.Gaius.de iur.patr.
20 dicens quod ſi ruſticus † emat iura vnius ex dominis, nihilominus durat ſub iuriſdictione aliorum dominorum. Brun. conſi.164.& 174.colum.fin.vol.2.ſicque regula, quòd par
21 † in parem non habeat imperium procedit data in omnibus paritate,non ſi diuerſa ſit dominorum conditio. l.eſt receptum,& ibi not.de iuriſd.omn.iud. Quinimo reſpectu etiā
22 eiuſdem † rei in ſolidum poteſt quis eſſe vaſſallus, & dominus.Ardiz.in ſumma,in tit.de ſucceſſ.feu.col.15.verſ.adhuc. Specul.in titu.de feud.quæſt.24. Quod tamen dicit indecorum Spec.quæſt.40.verſ.verumtamen.

SVMMARIVM.

1 *Subinfeudatus de feudo, vel emphyteuſi ſi velit alienare, cuius domini conſenſum requiret.*

2 *Commiſſum feudum,vel emphiteuſis cui applicetur, domino mediato, vel immediato controuerſa queſtio.*

Opinio authoris diſtinguentis cum Iſernia,num. 3.

4 *Publicationis bonorum ſubditi ſententia non afficit vaſſallum à quo tenebat.*

5 *Læſæ maieſtatis damnati de crimine bona feudalia, vel emphyteutica ad immediatum dominum ſpectant delinquente vaſſallo contra ſuperiorem dominum ſi feudum amittat.*

Cui applicabitur, num.6.

Et quid ſi non amittat feudum, ſed banniatur propter delictum, num.7.

8 *Feudum quod tranſeat in fiſcum per confiſcationem.*

9 *Confiſcatione in generali an veniat feudum, vbi confiſcari poteſt, remiſſiuè.*

Confiſca-

10 *Confiſcationes in inueſtitura quando cotineri dicantur, vt ad inueſtitum ſpectent.*

11 *Confiſcationis emolumenta omnia ad feudatarium illius territorij vtilem dominum ſpectant.*

Et quid ſi in primo capite læſæ maieſtatis.nu. 14.

12 *Princeps an, & quando poſſit facere gratiam in præiudicium inferioris domini.*

*Et quando cognoſcere.nu.*13.

15 *Reſeruatio in inueſtitura iuris ſuperioritatis, & alti dominij, quid importet.*

16 *Clauſula ſaluo iure domini, quid importet, remiſſiuè.*

17 *Reſeruatio Principis eorum quæ competunt ratione maioris dominij, quid importet remiſſiuè.*

18 *Mulctæ ad immediatum dominum ſpectant.*

19 *Maieſtatis Principis contemptoris pena pecuniaria ad vaſſallũ immediatum dominum ſpectat.*

20 *Clerici violatoris pacis mulcta an Epiſcopo, vel domino temporali applicetur.*

21 *Confiſcatio immobilium in crimine læſæ maieſtatis, an mediato, vel immediato domino applicetur.*

*Et an in quocunque capite læſæ maieſtatis humanæ.nu.*22.

Et quid in diuinæ.nu. 24.

23 *Barones Siciliæ non habent merum imperium.*

25 *Feudum ſi amittatur ex ſententia in contumciam propter offenſam in dominum, qui ad illud præferantur.*

26 *Forus delicti principaliter attendendus.*

27 *Vaſſalli ſubditus ſi delinquat in non parendo officiali Principis vel aliter coram ipſo, cui applicetur pæna.*

*Et quid quando Princeps facit de non delicto delictum.nu.*30.

28 *Citati de foro citantis efficiuntur.*

29 *Vaſſallus cognoſcit de delicto commiſſo in via publica.*

Et in prædijs eccleſiæ.ibid.

31 *Feudatarij inueſtiti de mero, et mixto imperio poſſunt proclamata facere ſuper non delictis, et penas imponere ſibi applicandas.*

32 *Penæ impoſitæ per edicta Principis ad vaſſallum ſpectant.*

33 *Mulctæ,*

33 *Mulctæ, & illarum augmentum factum per Principem etiam quòd applicetur fiſco, vel Cameræ ad vaſſallos ſpectat.*

34 *Mulctæ, & pœnæ ſunt de regalibus ſi imponantur propter nouas conſtitutiones fiendas, & ſpectant inueſtito.*

35 *Feudatario debentur redditus etiam extraordinarij iuriſdictionis.*

36 *Applicatio pœnarum fiſco vel Cameræ per edictum Principis facta, procedit in terris immediatis non mediatis.*

Et deciſio Senatus, ibid.

37 *Pactum appoſitum in alienatione rei afficit rem ad quemcunque tranſeat.*

38 *Pactum reale tranſit in ſingularem ſucceſſorem.*

39 *Principaliter quod agitur inſpiciendum eſt.*

40 *Cauſa proxima, & cauſa remota concurrentibus proxima attendenda eſt.*

41 *Cauſa immediata ſemper plus operatur quam mediata.*

42 *Superiore, & inferiore dominis concurrentibus, iuriſdictio, & cohertio ſpectat ad inferiorem.*

Nec eſt locus præuentioni, & voto nu. 43.

44 *Subditos à iuriſdictione vaſſallorum eximere nequit ſuperior.*

Niſi eorum ſubſiſtente culpa. ibid.

Vel niſi vaſſallus eſſet negligens in iuſtitia adminiſtranda. nu 45.

46 *Vaſſallorum iuriſdictio non turbatur ex ijs quæ per Principem, vel Senatum fiunt ad excitandam eam, & aliqua enumerantur.*

47 *Princeps & Senatus ex ſuperioritate illi reſeruata poteſt prouidere ne vaſſalli ſubditis iniuſtitiam faciant, ac etiam in modo procedendi in criminalibus.*

Et an ad ſe auocare cauſas ſubditorum. nu. 49.

48 *Principi in cauſis reſeruatis cognoſcit Senatus,*

Princeps iudicem in territorio infeudato conſtituere poteſt. ibid.

50 *Contractus, vel quaſi in loco omnes conueniri poſſunt etiam ſi ibi reperti non fuerint.*

51 *Saluaguardiarum in cauſis ordinarius feudatariorum eſt iudex competens.*

Etiam ſi pœna indignationis, vel Principi arbitraria ſit impoſita. num. 52.

Et

Et quid ſi ſaluaguardia conceſſa ſit in executionem ſententiæ Senatus. nu. 53.

54 *Princeps vbi ſua intereſt poterit in terris vaſſallorum cognoſcere nec per præuentionem vaſſallorum impedietur eius cognitio.*

55 *Iuriſdictio in dubio cenſetur conceſſa cumulatiuè non priuatiuè quoad feudatarios.*

56 *Delegatos Principis in terris vaſsalorum de eorum literis, ſeu delegatione docere congruum eſt.*

Nam ſi excedant formam commiſſionis ipſis reſiſti poteſt, ibid.

57 *Vaſallus ſubinfeudando totum feudum, retinet ſolum quaſdam reliquias vtilis dominij, vt reuerentiam, & fidem.*

Et hoc caſu ſubinfeudatus tenetur ſeruire domino, & ab eo inueſtituram accipere. nu. 58.

Quod ſi retineat titulum ac ius feudi, ſubalternum tantum quoddam vtile dominium transferri dicitur. nu. 59.

60 *Dominia directa duo in eadem re dari poſſunt, maius, & ſubalternum, & vnum in vniuerſo, alterum in ſingulis rebus.*

Et quod præferendum. ibid.

61 *Superior non poteſt infeudare res ſolitas ad eccleſiam puta reuerſas, ſed ad immediatum ſpectat.*

Et an in ſupremo Principe hoc procedat. ibid.

62 *Vaſſallus an ſine conſenſu domini poſſit feudum ſubinfeudare.*

63 *Subinfeudatus, cuius domini conſenſum requirere debeat volens alienare feudum, vel in emphyteuſim concedere.*

64 *Feudalia bona an in emphyteuſim dari poſſint.*

65 *Laudimium quando debeatur de ſubinfeudatione, & ſubemphyteuſi.*

66 *Subinfeudare ſine conſenſu domini quib. in caſibus quis non poſſit, remiſſiuè.*

Et quid de emphyteuſi, & cuius domini conſenſus requiratur. ibidem.

67 *Feuda quaternata, & plana, & de tabula in Regno alienare volens cuius conſenſum requirat.*

68 *Prælatus reinfeudare ſolita poteſt ſine conſenſu ſuperioris.*

Quæſtio XXIV.

INſuper quæro, ſi vaſſallus, vel emphyteuta alij ſubinfeu
1 det, † vel in emphyteuſim cõcedat, & ſecũdis velit alie nare ius ſuum, cuius conſenſus erit requirendus, & cui debebit ſoluere Laudimiũ, domino ne immediato vel mediato? Et Spec. ver. 126. ſentit primi domini conſenſum eſſe requirendum, quia ad eum ſpectat in poſſeſſionem mittere: Idcirco, quòd eius tantum conſenſus non autem immediati requiratur, illique debeatur Laudimium. gl. eſt expreſſa in cap. imperialem. §. illud. In verbo, niſi requiſitus. de prohib. feud. alien. per Feder. quæ dicit, quod primus dominus habebit Laudimium, & ſi alienetur abſque conſenſu,
2 ei † committitur. Paris de Put. in cap. 141. an quando is cui. nu. 5. Doctores admodum ſe torquent in intellectu illius gl. cum ſi vaſſallus aliam culpam committat, quàm alienationis, feudum immediato domino applicetur, vt illo eodem textu habetur, conanturque aliquas differentiæ rationes aſſignare, & inter alias, quòd id eueniat propter frequentiam alienationum. Bald. ibid dicit. quòd hęc quæſtio habet altiorem intellectũ, & loquendo de alienatione, dicit eſſe inſpiciendum, ad quem ſpectet pręſtare conſenſum, quia ſi vaſſallus in alium transtuliſſet vtile dominium, & nihilominus retinuiſſet ſibi reliquias, ei deberentur ſeruitia, tandem poſt Io. Blan. concludit, quòd debeat requiri conſenſus primi domini, & ſi alienauit abſque conſenſu, quòd ad primum dominum feudum reuertitur: In alia autem culpa, ſi ea reſpiciat perſonam domini immediati, quòd ad eum ſpectet feudum, vt habeat vltionem ſuæ iniuriæ. & atteſtatur Bal. quòd iſta doctrina eſt vera. Aluar. ibi ſequitur glo. Iacob. de Sancto Georg. in verbo, & cum pacto de non alienando. nu. 21. latè tractat hanc quæſtionem, & tandem dicit ſe ſæpius cõſuluiſſe pro opinione gloſſ. à qua propter eius auctoritatem non licet tutum recedere in iudicando, adeo, vt illa ſit communis.

munis. Cagnol. in l. conſilij. § ſocius. num 9. de reg. iur. allegat Iaſ. conſ. 180 in prin. & 176. volum. 2. qui ibi dicit, quòd non ſufficit conſenſus immediati ſuperioris. idem dicit Bal. in l. ſi permittente. C. ad maced. & Alex. poſt Bar. in l. ſi finita. §. ſi de vectigalib. nu. 38. de dam. infec. hoc idē ſentit deciſ. Rot. 852. in antiq. vbi refert dictum Specu. Alber. & Caſtr. in l. filium. ad Maced. Iaſ. in l. 3. § ex contrario. nu. 76. & ſeq. vbi latè tractat, de acquir. poſſ. Bero. in c. potuit. num. 119 & ſeq. extra loca. vbi & primi conſenſum requirendum, & ei deberi laudimium dicit Rui. conſ. 143. num. 9. volu. 1. qui & ipſe dicit conſenſum primi eſſe requirendum, non ſecundi. plures allegant Modern. §. 51, gio. 1, nu. 21. Clar. q. 32. in fin. quam opinionem dicit communem Burſat. conſ. 91. nu. 1. & eam limitat, niſi ex commiſſione primi domini, vel ex conſuetudine conſenſus pręſtaretur per immediatum. Puto ego,
5 † ſi rem ipſam diligenter conſiderabimus, quòd reperiemus Iſern. in d. §. illud. verum dicere, dum inquit, quòd vtroque caſu alienationis, & alterius offenſę rationabile ſit, vt ad dominum immediatum commodum ſpectet, quando non totam Curtem ſubinfeudauit, ſed Baroniam, & Curtem ſibi retinuit, de Baronia tamen, & Curte aliquid ſubinfeudando, puta prædia, & exempla poni poſſunt in Capitaneis, Ducibus, & Marchionibus, feudum alijs inferioribus concedentibus, vt in tit. qui feud. dare poſſ. Quod ſi de feudo nil ſibi retineat, ad primum dominum ſpectet commodum. Bald. conſ. 251. nonnulli. volu. 1. Et hoc modo poſſet. gloſſ. in d. §. illud. & in §. ſimiliter. de leg. Conrad. procedere. Nam vbi Curtem ſibi retinet, ratione vtilis dominij commoda quæcunque eum ſequi debent. ad cap. 1. in fin. ex quib. cauſ. feud. amitt. ſimilem diſtinctionem facit Camer. fol. 73. ſecundum paru. impreſſionem, An quis alienet totum feudum, vel partem integralem, an quis ſubinfeudet res particulares feudo ſubiectas. Fortius iſta procedunt, vbi vaſſallus ipſe non ſubinfeudauit, ſed dominus, loco, ſubditis, ac vaſſalli, præpoſuit aliquem ſubalternando, & inueſtiendo de ſupradictis. vt Bald. inquit. conſilio 324. volum. 1. cum aliquot

ſequentibus Camer. folio. 571. ex quo enim conſtituit eum vtilem dominum, omnia commoda in eum tranſtuliſſe cenſetur, quomodocunque prouenientia, tam ex re, quam ex perſonis §.primo de inueſtit.de re.alien. fact & notant ſcriben.in definitione feudi.Et hic ceſſant plures rationes, per Doctores adductæ, quare conſenſus primi domini ſit requirendus. Et quod ſpectent commoda domino immediato. Anchar.in c.poſtulaſti.circa fin.q 9.de for.compet. Afflict. deciſ.283.nu.12.& ſeq.Egid.Boſſ.in tit.de pœn.nu.25. Boe. deciſ.264.nu.7.Natta conſ 600.nu.24.Camera.cart. 70.& ſecundum paruam impreſſionem cart.585. & cũ habeamus textum expreſſum.in d.§ illud. non eſt ꝙ in comprobatione Doctorum inſudemus,& ita per hunc tex.tenet etiam Natt. conſ.119. reijciendo diſtinctiones Bellamerç, & Speculatoris, allegat etiam tex.in §.1.qual.ol.feud.alien.pot.arguendo à contrario ſenſu.& ideo non ſine ratione glo.poſtquam dixit,quod committatur primo Domino, opponit de tex. & non ſoluendo oppoſitionem videtur in ea reſidere, vt procedat oppoſitio, & quidem procedit, & militat omnino in bonis,quæ à Barone ſeu feudatario tenentur, cuius ius illę ſum debet eſſe,ſubditi bonis confiſcatis.argum.l.fin §. ſi in libertinum.de bon dam.Imol.& Alex.in l.ſi finita.§ ſi de vectigalibus.de dam.infec.& tex. expreſſus in cap. felicis.§.ſi qua vero feuda de pen.in 6. Specul. in tit. de feud. verſ. 40. Oldr.conſ.17.vbi latè proſequitur Bellamer.d.conſ.15.col.
4 pen.verſ 3.ratione.vbi plus dicit, ꝙ ſi iudex publicet † bona,quæ tenentur à vaſſallo,illa ſententia non afficit vaſſallũ qui non interuenit in iudicio, & poterit ſententia non obſtante,conſequi ius ſuum.Rolan.conſ.21.vol.4. & conſ.73. nu.20. vbi etiam in crimine læſæ maieſtatis ſentit feudalia,
5 † vel emphyteotica ſpectare ad immediatum: & idem Bellamera deciſ.725. amplè tractat:in qua quæſtione conſiderandi ſunt nihilominus duo caſus. Primus quando feudum tenetur ab eo, qui de omnimoda iuriſdictone eſt inueſtitus, & conſequenter habet confiſcationes, & hic eſt minus dubitabilis. vt in d.§.illud.deciſ.Tholoſ.395. Alius, quando

Baro

Baro non habet confiſcationes, & habet ſubfeuda, & hic caſus magis eſt controuerſus,& nihilominus,idem,quod ſuprà proximè determinat Anch.in d.c.poſtulaſti. q.9. & Camera.vbi ſupra Henric.Boic.in c.1.quibuſdã.de pęn.Mari.
6 Frec.lib.2.c.29.vbi etiam dicit ꝙ vaſſallo delinquente † cõtra ſuperiorem dominũ nequaquã ſuperior ipſe feudum retinebit in vita vaſſalli,quamuis etiam eo viuente agnati interim non admittantur, ſed dominus immediatus, quando feudũ perdit vaſſallus propter delictum:ꝙ ſi ex delicto feu-
7 dum non amittat, ſed propter delictum banniatur † vaſſallus,interim fiſcus fructus feudi percipiet.Et mortuo vaſſallo vtroque caſu feudũ ad agnatos redibit. Eſſet tamen hic conſiderandũ, in quibus caſibus feudum poſſit confiſcari. de quo per Alex.& alios in l.ſi finita.§.ſi de vectigalibus.de infec.Curt.in 5.part.in 7.& vltimo caſu.Boer.d.deciſ. 264.
8 nu.8.vbi habetur.Quòd regulariter feudum † in fiſcum non tranſit,niſi ſit hæreditarium ſimpliciter, & alienabile, ſed perditur ex cauſis,ex quibus feudũ amittitur, & vbi confiſ-
9 cari poteſt,an veniat in generali † confiſcatione dixi in titulo de feu.amiſſ.verſ.confiſcatio.At in bonis,quæ à feudatario non tenentur, neque mouentur, ſed tantummodo ſunt in territorio infeudato,& ſub iuriſdictione vaſſalli, omnino
10 conſiderandum eſt,an confiſcationes † in inuſtitura contineri poſſint,vt qñ eſt inueſtitus de mero,& mixto Imperio vel omnimoda iuriſdictione.Guid.Pap.q.76.Luc.de pen.in l.1.C.de priuil.ſcol.col.pen.ver.quæritur,ſecũdo.vbi dicit, ꝙ ex quo Caſtrum eſt feudatarij,ergo,& emolumentum cõfiſcationis,quod ex eo procedit.Iſer.&.alij in cap.1.de pac. tenen.Ad feudatarium igitur, cum ſit vtilis dominus illius
11 territorij,omnia emolumenta † ſpectant, vt ſupra dictum eſt.& iſta ratio militat in quocunque delicto, & ſiue confiſcatio veniat principaliter,ſiue in conſequentiam.Iacobi.in verſ.& cũ mero.nu.8.Nat.conſ.240.conſ.21.vol.4. & conſ. 48.nu.26.vol.2.Brun.conſ.411.vol.4.vbi dicit,ꝙ licet aliquando ſuperior dominus poſſit cognoſcere,confiſcationis pęna nihilominus ſpectabit ad immediatũ,& cõſ.ſeq.Quòd

 nec

12 nec etiam poſſit Princeps † facere gratiam in præiudicium inferioris domini Marin. Frec. d. c. ſeu autor. 29 de quo Boſſ. in tit. de remed. ex ſola clement. princ. nu. 13. Et ideo Senatus anno 1573. 26. Octobris. In cauſa Noni cenſuit gratiam Principis ſe non extendere ad pœnas declaratas in fauorē feudatarij. Vnde licet quãdcq; ratione vltionis ſibi debitæ
13 poſſit princeps ſeu eius officialis etiam † cognoſcere: emolumentum tamen ſpectabit ad vaſſallũ, & hoc etiam in pri-
14 mo capite læſæ maieſtatis. † in quo licet quo ad feuda communiter Doctores teneant ſpectare ad immediatum. Tho. de Marin. de feu. ex pacto antiq. fol. 55. num. 103. & de feud. hæred. non. nu. 10. & 14. tamen de confiſcatione aliorum bonorum magis dubitatur, ad quem ſpectaret, & licet in inue-
15 ſtitura ſit reſeruatum † ius ſuperioritatis, & alti dominij, tamen intelligitur reſpectu directi dominij, & quatenus id concernit, vel ea quæ reſeruata ſunt Principi in ſignum ſupremæ poteſtatis. Natt. conſ. 659. nu 4. Rob. conſ. 50. nu. 10. non reſpectu vtilis, quod non videtur imminutum, ex tali clauſula, ſi ampla iuriſdictionis ſit facta cõceſſio, & quod di
16 cit Brun. de clauſula, † ſaluo iure domini. conſ. 47. loquitur in priuilegio, ſecus in inueſtitura, per quam transfertur dominium vtile, quod trahit ad ſe commoda, & præfertur directo in perceptione emolumentorum. Brun. conſ. 120 col. 4 verſ. Et non obſtat. vol. 2. & facit, quod not. Præpoſ. in c. fin. col. 1. in fi. de alie. feud. & vbi confiſcatio bonorum reperitur conceſſa in inueſtitura, illa clauſula reſeruationis non trahitur ad conceſſa, & vtile dominium, ſed ad directum refertur. Aymo. conſ. 128 in fin. & quod etiam dicit Hern. de
17 clauſula † reſeruante Principi ea quæ competunt ratione maioris dominij in c. 1. nu. 3. qual. vaſ. iur. deb. fidel. procedit ſecundum formam conſtitutionum Siciliæ vbi non ſo-
18 lent paſſim regalia concedi, & multo fortius mulctæ † ad immediatum Dominũ ſpectabunt, quæ ſunt fructus, & emolumenta iuriſdictionis. Bar. & alij. in l. fi. ff. ſolut. mat. Bal. in l. fi. de off. præf. vig. & in l. fi. de cõſtit. princip. Iaſ. in l. Imperium. nu. 8. & ibi Purpu. nu. 60. de iuriſd. om. iud. Marin. Frec.

lib.

lib.2.in 13. autor. in princ. & hoc etiam procedit in pœna
19 pecuniaria, quam incurrit contemptor Maieſtatis † Principis, vt ea vaſſallo applicetur. Brun.conſ.31 col. pen. verſ & idem dicunt. Iaſ.conſ.57.col.2.verſ.ſed poſito.vol.3.qui loquitur in pœnis contrauentoris ſaluaguardiæ, & eſt text. in §.ſi cleric. de pace tenen. vbi licet Epiſcopus cognoſcat de
20 clerico † violatore pacis, mulcta applicatur domino temporali, in cuius territorio eſt commiſſum delictū: Quamuis
21 in confiſcatione † immobilium ob crimen læſæ maieſtatis, ſi allodialia ſint, plurimi cenſeant, ꝙ ea Principi mediato applicentur, in cap. ſi quis de pace tenen. vt iniuriæ ſuæ habeat vltionem Henric. Boic. d.c. in quibuſdam. de pen. & in c. vergentis. de hæret. Rolan.conſ.78.nu.22. vol. 2. & d. conſ.73. vol.4. ꝙ tamē aliqui locū ſibi vendicare dicunt in
22 crimine læſæ maieſtatis, † in primo capite tantum. Belam. d.conſ.15.col.4.verſ.ſed in contrarium.ſed nihilominus regulam etiam in hoc caſu procedere ſentire videtur Iſer. de pace tenen. dum generaliter dicit cōfiſcationem ſpectare ad
23 Regem, quia Barones † Siciliæ non habent merum imperium. Aymo.d.conſ.128.circa fi. & in crimine læſæ maieſta-
24 tis † diuinæ eſt expeditum.c.cum ſecundum. de heret. in 6. ibi per Principes, vel alios dominos temporales Rol. conſ. 75.nu.8.vol.3. Boſſ. de hæret.nu.34 Burſ. conſ. 43. num. 15. Guido. Pap.d.q.76.& licet q.341.dubitet, attamē nō magis tribuendum videtur læſæ maieſtati humanæ quam diuinæ, vt textus innuit.in d.c.vergentis.§ cum enim. & ratio differentiæ, quæ adducitur vltionis, videlicet ſuæ iniuriæ, non debet præponderare in præiudicium iuris alterius: Et illa non procedit in propoſito conſiderata diſputatione text. in §. illud. & capitu. felicis. §. ſi qua verò. quæ iura reſeruant vnicuique ius ſuum, etiam in crimine læſæ maieſtatis, & in cap. felicis reſeruantur tam iura feudalia, quam alia, nec nō cognitio delicti, vt in §. per hoc quoque. Bernard. Diaz, in practic.crim.cano.cap.124.& ratio vltionis, etiam ſi procederet, prout Natta dicit.d.conſ.119.ſatis militaret ex eo, ꝙ delinquens priuatur bonis, licet illa applicentur immediato
domino,

domino, quæ ratio non ita procedit, vbi applicarentur agnatorum,quo maior eſt coniunctio delinquẽtis, & de hac reſponſione mentionem nonfacit. Natt. conſ.580. vbi contrarium tenet:fortius præferrentur agnati domino,vbi amitte
25 retur† feudum ex ſententia lata in contumaciam propter offenſam factam in perſonam domini. Boſſi. de bono. publ. nu.56. Rolan.conſ.15.nu.4. vol. 3. Quod intelligas mortuo delinquente,vt ſuprà dixi. Principalem autem concluſionẽ. Limita,ſi delictum commiſſum ſit extra territorium vaſſalli,
26 & per ſubditos eius, cum forus†delicti principaliter attendatur.d.§. ſi clericus. de pac. tenen. quamuis ibi cognoſcat Epiſcopus propterea quod laicus ſit omnino incompetens iudex clerici. Bald.conſil.306.diſtinguendum,volum.4.& in l.1.in fi.C.ſi à non comp.iud Hinc infero,quòd ſi in iuditio,
27 coram Senatu, vel officiali.† Principis delinquat ſubditus non parendo, vel aliter,quòd per Principis officialem mulctari poterit, & pœna fiſco Principis veniet applicanda, vt in ſimili de teſte falſum deponente not.in l.nullum.C.de teſtib.de quo per Didac.c.18.pract.quæſt.circ.fin.&propterea, bene in hac parte exiſtimo conſuluiſſe Nattam,quod mulcta contumacis debeatur fiſco citantis. conſ.580. quia efficiũ-
28 tur citati † de foro iudicis citantis,& ibi quodammodo delinquunt,cum contemnant ſuperius tribunal. ob quod mulcta imponi poteſt.ad l.1. ff.ſi quis iuſd. non obtemp. & dicit Bald. in d.l.nullum.num. 6. quòd delictum perinde habetur ac ſi eſſet commiſſum in territorio iudicis cauſæ, licet examen ſit extra ſuum territorium receptum. Propterea, cum anno elapſo acceſſiſſet Senator ad locum quẽdam de Ruellio, vallis Cliuinæ infeudatum. pro dirimenda controuerſia finium, & ſuper loco preſente Senatore fuiſſent cõmiſſi inſultus, & violentiæ per ſubditos feudatarij,pœna fuit applicata fiſco Principis. Quid ſi delictum commiſſum ſit in via
29 † publica, quæ eſt de regalibus? quòd, ex quo vaſſallus eſt inueſtitus de territorio, cognoſcet ipſe, & mulcta ad eũ ſpectabit, ſicut etiam cognoſceret de commiſſis in prædijs eccleſiæ, reſpectu iuriſdictionis, quam habet in territorio, in quo

quo prædia ſita ſunt. Brun. conſ. 177. col. 2 vol 2. Limitant etiam aliqui ſupraſcripta, quando punitur ſubditus pro de-
30 licto communi, ſecus ſi Princeps faciat de non delicto † delictum, & pœnam imponat, tanquam feudatarius non ſit inueſtitus de his, quæ tempore inueſtituræ non erant in rerum
31 natura, ſed cũ generaliter feudatarius † ſit inueſtitus de mero, & mixto imperio, vtilique dominio, quicquid in ſe prouenire poteſt, in inueſtitura continetur, & ratione dictę iuriſdictionis, & meri imperij, ipſe proclamata de nouo poteſt facerę, ſuper nõ delictis. & pœnas imponere. Ang. in l. 1. ff. quod quiſque iur. Alex. conſ. 124. num. 4. vol. 4. Iacobi. in verbo cum mero dixi in tit. qui feud. dar. poſſ nu. 22. Vnde, ſicuti pœnæ prouenientes ex nouo edicto, per ipſum facien-
32 do ad eum ſpectant, ita etiam ſi proueniant ex edicto † Principis, cum in ſtatuendo ipſe etiam vices Principis gerat, & eius auctoritate ſtatuat, & quo ad emolumentum conſequẽdum, non eſt probabile diſcrimen inter vnum caſum, atque alterum. & ita tenet Aegid. Boſſ. in tit. de pęnis. nu. 25. & 26.
33 & in augmento mulctarum † facto per Principem, etiam ꝙ applicetur fiſco, Nat. conſ. 346. & in vtroque caſu d. conſil. 659 nu. 5. idque præſertim vbi quis eſt inueſtitus cum regalibus, ſecundum quod declarat textum in c. 1. in verbo mulctarum, quæ ſint regal. Alciat. in c. quod ſedem. num. 47. de
34 offic. ord. vbi vult mulctas, † & pœnas eſſe de regalibus, ſi imponantur propter nouas conſtitutiones fiendas, & multò magis ſi Princeps mandet iudicibus quibuſcunque cohærctionem. neque impedimento eſt, quod iſti dicantur reditus
35 † extraordinarij quia, & ij debentur feudatario, prout de alluuione dixi ſupra quæſt. 8. & licet ex ędicto, mulctę applicẽ
36 tur † Cameræ Ducali, hoc intelligitur procedere in terris immediatis nõ mediatis, neq; per hanc viam feudatarij fraudandi ſunt ſuis emolumentis Iaſ. d. conſ. 57 circa fi vol. 3. & ita cenſuit Senatus 1571. pen. Ianuarij in cauſa Dominorũ Vaipergiæ, & Molli, qui etiam declarauit edictum applicãs mulctam fiſco Ducali intelligi, quoad ſubditos feudatariorum, quando extra eorum territorium delinquerẽt, licet iſta

quan-

quandoque male obſeruentur. Quæ tamen reſtringi poſſent, vbi princeps ſtatueret circa regalia, de quibus vaſallus non eſſet inueſtitus, & eo caſu procedere poſſet opinio contraria: alioquin, pœna ex ædicto principis proueniens immediato applicanda eſt, & non militat in hoc caſu ratio, quæ in ſuperiori limitatione, quando pœna apponitur pro tuitione ſuæ iuriſdictionis. Nam tunc vt ſupradixi contraueniens efficitur quodammodo de foro iuſdicentis, item non videtur, quod aliter iuſdicens tueri poſſet ſuam iuriſdictionem, quinimo eius vileſceret auctoritas, ſi non poſſet pœnas indictas exigere: In ædicto autē generali principis cuius principalis intentio eſt vt ædicta ſeruentur, regulariter ſufficit, vt contrauentores puniantur, ſiue per officiales principis, ſiue per feudatarios, qui & ipſi, principis vice iuſdicunt. Bald. in l. 1. q. 7. de offic. conſul. Brun. conſ. 103. nu. 4. Reſtat, vt rationes diuerſitatis inter alienationem, & aliam culpam refellamus. & in primis, dum dicitur diuerſum ius ſtatui, propter frequentiam alienationum, quis non videt hanc fragilem eſſe diuerſitatem? ſed & hæc diuerſitas, atque etiam diuerſitatis ratio, quo iure fundetur, aut qua lege corroboretur non video, & contrarium potius dicendum eſſet, cum magis odioſa ſit alia culpa, quā alienationis. Alia diuerſitatis ratio traditur per Iacob. in verbo, & cum pacto de non alienando, quæ magis colorata eſt, quod alienatio reſpicit rem, & talis culpa in rem ipſam committitur, alia autem offenſa, & culpa perſonam reſpicit. ex quo infert Iacob. quod quoquo modo. aut per quemuis alienetur, primo domino, ex ipſa alienatione ius acquiritur, & hic bene adaptantur iura per glo. allegata in l. pen. de ſeru. expor. vbi ſi in vēditione ſerui fuerit appoſitum pactum, quod quandocunque Romæ manſerit, ſit vendenti in eum manus iniectio, emptorque eundem ſub eadem conditione vendiderit, ſi ibi fuerit, non ſecundo venditori, ſed primo datur manus iniectio. & l. qui vniuerſas. §. [illegible] q. poſſ. ſed illa iura loqui in diuerſis terminis, ſatis
3 [illegible] patet. nam l. pen. hoc intēdit, quod pactum † appoſitū [illegible] rei, afficit rem ad quemcunq; tranſeat, vt ibi

per

per Bald. & ideo, primo venditori datur manus iniectio, q͞a contra legem per eum appoſitam factum ſit, ſecũdo autem non datur, quia non gratia ipſius, ſed primi vẽditoris potius eandem legem appoſuit, nec de alia manus iniectione, quã primi vẽditoris intellexit, perinde, ac ſi repetijſſet ſecundus venditor, quod liceret primo manum inijcere. ita ibi declarat Albe. & hanc rationem adducit tex. Preterea in eo, quod ſeruus Romæ reperitur, fit omnino contra legem primi vẽditoris, nec inſpicitur per quem fiat, cùm pactum reale ſit,
37 quo caſu tranſit † onus in quemcunque etiam ſingularem ſucceſſorem. l. ſi conuenerit. §. ſi fundus de pign. act. l. Iul. & l. Caius. de manumiſſio. cum ibi no. & poſſet hoc argumentum procedere, vbi emphyteuſis propter non ſolutam penſionem fieret caduca. Io. Fab in §. adeo. col. 2 verſ. & in hoc caſu. inſtit. locat. & idem in feudo videtur, vbi propter non ſolutam penſionem fieret caducum, ad Curt. in 4 part. in 29. cau priua Et ita ſoluit Imo. in l. ſi finita. §. ſi de vectigalib. col. fin. de dam. infect vbi dicit, quòd quando cauſa ſeu culpa concernit primum, & ſecundum vaſſallum, nimirum, ſi feudum vel emphyteuſis applicatur ſuperiori domino. Hic autem ſubinfeudatarius alienans ius ſuum, non alienat ius, quod habet ſubinfeudans à primo domino, ſed ꝙ ipſe habet à ſubinfeudante, vnde nec mutat primus dominus vaſſallum immediatum, ſed ipſe vaſſallus eſt, qui mutat vaſſallum ſibi obnoxium. Et ideo contra legem primi domini de non alienando ſimpliciter, & abſolutè factum dici non poteſt. quo
38 fit, vt inſpiciamus id quod principaliter † agitur ad no. in l. ſi quis nec cauſam ff ſi cert. pet. Ale. cõſ. 8. nu. 10. vol. 3. & ſic inſpicimus alienationem ſecundi domini, inſpecta perſona de cuius intereſſe principaliter agitur: & vbi concurrũt cau-
39 ſa proxima, & cauſa remota, potius attendenda eſt cã † proxima Bald. in l. ex placito. col. 2. de rer. permut. & facit, quia
40 cauſa immediata † ſemper plus operatur, quàm cauſa mediata Bal. in l. ſub prætextu. la prima. C. de tranſac. per quas rationes dicebat Curt. iun. conſ. 2. nu. 4. quod vbi in aliquo
41 loco concurrunt dominus ſuperior † & inferior, non poteſt

domi-

dominus ſuperior manum apponere ad ſubditos inferioris, ſed & iuriſdictio,& cohertio ſpectat ad inferiorem, tanquā ad cauſam immediatam,& proximam, & allegat pulchrum dictum Bald.in l.1 q.43.de rer.diuiſ. & in l.1.q.13. de offic. conſul.quod poteſt multis modis comprobari. vt per Ioan. Fab.inſt.de Attil.tut.in prin.idem Curt. in tract.feud.in prima part.q. .nu.6. Prępoſ.in pręlud.feud.col.7.verſ.& vſque adeo,& in cap.1.in fi.commenti,de controuer. inter vaſſ.& epiſc.Fel.in c.paſtoralis.in 6.limit.de offi. ord. Iaſ.conſ.57. vol 3.Gram.deciſ.30 num.11.vbi dicit, quòd non eſt locus
42 præuentioni,† & voto 28. Brun.conſ 47.nu.7. & conſ.413. vol.4 & conſ.169. vol.2. vbi plus dicit dominum non poſſe
43 eximere aliquos ſubditos † à iuriſdictione vaſſallorum,niſi eorum ſubſiſtente culpa Afflict.in conſt. eos, tit. de iniur.nu. 8.lib.3. Pariſ.conſ.8 nu 30.vol.1.& conſ.2.nu.18.vol.2.Iac. de S Georg.in tract.feud.in verbo Vicarius.nu.7. Alc.reſp. 206.nu.7.vbi etiam quærit,an princeps poſſit legitimare in ciuitatib.infeudatis. Marin.Frec.lib 2. in 9.autor. & in 31. autor.vbi generaliter dicit ſuperiorem non poſſe, quidpiam agere in præiudicium immediati. circa eius ſubditos iure ordinario.Natta conſ 98. in fin Rol.à Vall.conſ.48.nu.22. vol.2.in quibus locis etiam declaratur, & limitatur dictum
44 Baldi non procedere,vbi vaſſallus eſſet negligens† in iuſtitia adminiſtranda. Pan in c.ex tranſmiſſa.nu.4.de for comp.
* per illum text. * adde Fely. in c. ex tenore num.15.& 16.ex de reſcriptis. aut alias vbi adiretur Princeps per viam querelæ.Brun.conſ.219 circa fin.vol.3.& conſ.375.volum.3.& conſ.169 verſ hoc tamen.vol.2 & propterea exiſtimo quod Senatus excitando iuriſdictionem vaſſallorum, & pręfigendo terminum expeditioni cauſarum, non dicatur eorum iu-
46 riſdictionē† turbare.Mari Frec.lib.2.in 11.aut idē ſi reſcribat,quòd procedant cum conſilio iuriſperiti,partib.non ſuſpecti,quando non conſtituit certum adiunctum, vel cōſultorem,ſed eū poteſt ſibi vaſſallus eligere,& quid in terris infeudatis cū primis appellationib.Marin.vbi ſup.& in eis ita prouidendū eſt, ne ſecundæ cognitioni derogetur. Poteſt ēt

Sena-

Senatus aditus per viam recurſus ſe informare de proceſſu ordinariorum vaſſallorum,pręſertim in cauſis criminalibus.
47 vt prouideat † ex ſuperioritate principi reſeruata,ne iniuſtitia fiat etiam in modo procedēdi ad no.in l.nemo. C.de iur. om.iud.Ale.in l.de pupillo.§.ſi qs ipſi prętori.nu.12.de ope. nou.nun. eſt enim Regum ꝓprīū oppreſſis ſubuenire.c.Regum.23.4.5.& ita ſeruatur quotidie. In cauſis etiam Princi-
48 pi reſeruatis † cognoſcet ſenatus,& pręſertim læſę maieſta-
* tis,vt ſupra dixi poſt Nattā conſ. 580. * princeps cognoſcit de cauſis crim.læſæ maieſt. à mediato ſubdito commiſſi vide D.Sen.Theſſ.conſ.ſeu reſp. poſito in prima addit.ad pater.deciſ.poſt deciſ.132.vna cum reſp.ad contraria, & fortius in cauſis reſeruatis poſſet in territorio infeudato iudicem conſtituere, vt ſi reſeruatæ ſint cauſæ appellationum neque enim ſubditi feudatarij deſierunt eſſe ex toto ſubditi ſuperioris domini quinimo eius ſubditi remanſerunt propter reliquias directi dominij Marin. Frec. lib.2. 28. autor. Poſſet etiam princeps, vel ſenatus ex cauſa ad ſe auocare
49 † cauſas ſubditorum feudatariorum, ſed non paſſim hoc cōcedendum eſt,ſolummodo,vbi res ita exigit, vt iuſtè ſiat. Guido Pap.quæſt.326.Rebuf.in tit.de euoca.tom.1.Didac. pract. q.c.9. Item poterit cognoſcere de connexis, ſeu dependentibus à cauſis coram ſe vertentibus, vel etiam ſi expeditæ ſunt in exequutionem ſententiarum latarum, ad glo. pen.in fi.in c.licet ex ſuſcepto,& ibi no. de for.comp. Item ex decreto antiquo poſito ſub rubr.de for. comp.lib.2. poſſunt ſubditi vaſſallorum, & generaliter omnes conueniri in
50 loco † contractus vel quaſi,etiam ſi ibi reperti non fuerint.
51 In cauſis ſaluagardiarum † Senatus noſter ſæpius cenſuit, quod ordinarius feudatariorum eſt iudex competens. Iaſo. dict.conſil.57.volum.3.Guido Pap.q.56. Rebuff.in mater. poſſeſ. art.2. gloſ.2.num. 39. & facit tex. in c. ex parte tua. de priuileg.cum ibi not. Neuiz. conſ.83.nu.9. quod procedit etiam, ſi pœna indignationis, vel arbitraria principi ſit
52 appoſita, † quam feudatarius poteſt declarare contrauentorem incurriſſe. Vbi tñ eſt conceſſa ſaluaguardia in execu-
tionem

5 tionem ſententiæ ſenatus, † is poteſt tueri ſententias ſuas, & illas exequutioni mandare, & in earum executionem manu tenere victorem, & cognoſcere de contrauentione, prout nouiſſimè fuit obſeruatũ in cauſa Valpergiæ, & Partiſcorzani. Poterit etiam cognoſcere de cõmiſſis in cauſis coram Senatu vertentibus, & eadem ratione de pręceptis factis in

* executionem ſententiarum, & pręſertim intra annũ * adde l. vnic. ff. ſi quis ius dicen. non obtemp. c. 1. § deniq; quæ fuer. prima cauſa benefic. amitt. & pariter de commiſſis cõtra commiſſarios à Senatu deputatos, vt ſuam tueatur iuriſdictionem, & authoritatem, & regulariter de incidentibus cauſæ principalis. ad not. in l. quoties. C de iud. & in l. nullũ. C de teſtibus. Didac. c. 18. in ſi pract. quæſt. q. 8. & ſuprà dixi eo caſu ſpectare mulctas ad principem. Et qua ratione, vaſſallus eſt iudex competens in cauſis ſaluaguardiarum, multò fortius erit etiam competens, vbi agitur de contrauen-

6 tione edictorum principis: ſi tamen principis † intereſſet, poſſet ipſe, vel eius officialis cognoſcere, prout in cauſis contrauentionum edictorum concernentium redditus principis, puta gabellæ ſalis, vel aliorum vectigalium Principis, in quibus licet feudatarij poſſint cognoſcere, & teneant iura

* Principis pro poſſe conſeruare, * adde quę nouiſſimè ſcribit D. Theſſ. deciſ. 266. poteſt tamen principaliter princeps ipſe, vel eius officialis cognoſcere, & ſi per feudatarium erit preuentum, non impedietur eius cognitio, vt in crimine falſæ monetæ dixit Afflict. in tit. quæ ſint regal. in verbo monetæ num. 20. ſed poterit princeps, de modo procedendi ſe informare, & prouidere, ne iura ſua patrimonialia detrimentum capiant, prout expedire ſibi videbitur: & ita procedunt quæ Natta annotauit, conſ. 487. num. 24. dum dixit, quod princeps non tantam auctoritatem tribuit feudatarijs, quin maiorem ſibi retineat, & præſertim in concernentibus regalia, vt ſupra dixi. Et ideo, ex ſuprema authoritate retenta poterit prouidere in terris vaſſallorum, prout caſus exiget: & in ſupraſcriptis caſibus, quod officialis Principis poſſit cognoſcere, fuit obſeruatum cum quibuſdam ſubditis co-

mitis

mitis Maſini contrauentoribus edictorum gabellæ ſalis, & licet Princeps det iudicem in dictis cauſis, nõ cenſetur dare priuatiuè, quoad feudatarios. Pan. in c. cęterũ. nu. 7. de iudic.
54 & facit regula, qua in dubio iuriſdictio † cenſetur conceſſa accumulatiuè, non priuatiuè, Fel. in c. paſtoralis de offic. ord. Meno. de pſumptio. lib. 2. c. 18. & Brun. conſ. 27. nu. 18. vbi dicit, ꝙ delegatus Principis, nõ exercet actũ iuriſdictionalem in terra vaſſalli, quẽ edebet requirere in proclamate faciendo, ſed quod de requiſitione dicit, cogitandũ relinquit Marin. Frec. in ti. de differ. feud. quat. nu. 39. verum contrariũ cõſuluit Natta d. conſ. 580. Boer. deciſ. 8. Guidop. q. 346. Et certè indecorum eſſet, Principẽ, & eius officiales, requirere vaſſallum pro iuriſdictione exercenda. Bene tamen congruũ
55 cenſerem, quòd antequam delegati, † ſeu commiſſarij exercerent iuriſdictonem ſibi cõmiſſam in terra vaſſalli, vt literas ſuas præſentarent vaſſallo, nõ ad effectum requiſitionis, ſed vt demonſtrarent ſe tales, quales ſe faciũt. l. j. C. de manda princ. l. prohibitum. & ibi Bar. C. de iur. fiſc. lib. 10. §. eos autem. in auth de coll. Brun. conſ. 141. vol. 2. expeditque id valde, vt videri poſſit an cõmiſſarij excedant formam ſuæ commiſſionis, quo caſu eis reſiſti poteſt per rectores prouinciæ, & iudices loci ordinarios. §. volumus. Auth. vt iud. ſine quoquo caſu ſuffr. & §. deinde auth. de mand. prin. Ad rem redeundo, alia quoque diuerſitatis ratio reddi põt inter hos caſus, & d. l. pe. q. ibi, ſecundo venditori nullum remanet dominium, hic autem vaſſallus immediatus, quamuis ſubinfeudet, dominiũ, vtile retinet, & ea ratione commodũ caducitatis ad eũ ſpectat. Quòd ſi eſſemus in terminis, vt primus vaſſallus venderet ſecundo, aut aliàs ſubinfeudare, nihil ſibi retinendo, & ſecundus vendere tertio, qui tandem rem venderet contra legem feudi reuocatio ad primum dominũ directum ſpectaret, & conſenſus primi in venditione requirẽdus eſſet gl. in l. fi & ibi Alber. col. 1. verſ. item quærit gl. & Sal col. 3. verſ. quęrit gl. ſi ſecundus. & ita procedit limitatio Fel. in c. quę in eccleſiarũ. nu. 69. in 4. declaratione ipſe tamẽ allegat Io. And. in add. ad Spe. in §. quoniam verſ. 38. de feu.

qui Io. And. loquitur in ſubinfeudatione. Non obſtat etiam l. qui vniuerſas. quia primus commodatarius non poſſidet ipſi, ideo nimirum ſi poſſeſſionem retinet is, qui commodauit, ad quemcunque res tranſeat, hic autem primus vaſſallus curtem ſibi retinet. & eam principaliter poſſidet. Alia adducitur ratio deciſionis glo. quòd vaſſallus ſubinfeudan-
56 do† transfert vtile dominium in accipientem, ergo nihil remanet apud ipſum, ſed ſolummodo retinet quaſdam reliquias vtilis dominij, videlicet reuerentiam, & fidem. Alua in c. 1. §. fi. de controuer. inue. & in terminis, eſt pulchrum conſ. Soc. 256. col. 2. ver. ex quibus. vol. 2. Afflic. in §. præterea. nu. 16. de cap. Corrad. iſta ratione attenta, faterer ego conſeſequentiam, hoc eſt quod ſupra dictum fuit, poſt Iſern. quòd quando vaſſallus ſubinfeudat, nil ſibi retinendo, puta, quia in vniuerſitate feudi potuit alium loco ſui, eum ſubinfeudando, quòd tunc poſſit procedere dictum gl. & hoc eſt, quod ſenſit gl. in l. fi. in verbo, alijs vendere. C. de iur. emphy. & iſto caſu, ſubinfeudatio vim obtinet alienationis. ca. 1. §.
57 ſed & res. per quos fiat inueſt. & ſubinfeudatus † tenetur ipſe ſeruire domino priori, & ab eo inueſtituram accipere paratus eſſe debet. no. in d. gl. §. præterea. de c. Corra. in fi. aliàs eſt gl. rub. de alienat. feu. pater. verum, ſi retineat titulum, ac ius feudi nihilominus partem iuris ſui alij ſubinfeudet, vel ſibi, & nomine ſuo acquirat alium vaſſallum atque vt dicit Bal. in c. cæterum. nu. 13. de iud. non cedat, ſed cōcedat feudum, vtile dominium ſuper de is ſibi remanet, ſubalternum
58 † quoddam vtile dominium in alium tranfert, qui habet exercitium vtilis dominij. Bal. in l. 1. C. vnde legit. Affli. in conſtit. Sicil. in proœm. q. 23. tunc ſequitur, quod ſupra concluſi poſt Iſer. quod commodum ad immediatum ſpectat, prout gl. tenet in d. §. ſimiliter. in verbo, tertiam, in fin. de lege Corradi. ita etiam declarat. Afflict. in d. §. illud quoque num. 13. determinando caducitatem ſpectare ad Baronem immediatum, quod tamen limitat. Afflic. poſt Iſern. procedere in feudis non quaternatis ſimpliciter, ſecundum conſtitutionem regni, poſt mortem. lib. 3. quia, quaternata dependent omni-

no à

no à Rege. Pari modo, etiam duo in eadem re dari poſſunt
59 dominia † directa, maius ſcilicet, & ſubalternum, & vnum in vniuerſo, alterum, in ſingulis reb. l. 3. in prin. de rei vendi. Bar. in l 1. §. per hanc. ff. eodem. Bal. in procem. digeſtorum. & in l. 1 in fi. C. vnde legit. & ibi Dec. Ioan Fab. in §. adeo. inſtitu. loca. Curt. in 4 par. ver. aggredior primam. nu. 83. Alex. conſ. 1. nu. 46. vol. 5. Marin. Frec. libr. 2. §. ſed vt verius. vbi id latè explicat fol. 128. & in omnibus vtile præfertur directo, & ſubalternum maiori; præſertim, vbi adeſt inueſtitura, & conceſſio ſuperioris domini, qui in præiudicium inferioris aut poſt ius illi acquiſitum, non poteſt præſtare conſenſum, aut aliquid de iuribus feudalibus alteri concedere. Paris de Put. de feud. reint. c. 264. pone quòd rex conceſſit. in fin. & c. 299. an ſi vaſſallus in fi Item etiam prælatus, & dominus ſu-
61 perior † nō poteſt infeudare etiam res ſolitas, ad eccleſiam reuerſas, ſed earum infeudatio ſpectat ad immediatum. Bal. in c. 1. nu. 5. qui feu. dar. poſ. Curt. in 2. par. q. 10. & quæſt. ſeq. quærit. de Papa. de quo etiam per Bal. conſ. 95. mortuo Gregorio. col. fi. vol 3. Acquen. in d. c. 1. in ſecunda par. col. 1. in tertia declaratione Marin. Frec. d. lib. 2. c. 31. vbi in ſupremo principe idem dicit iure ordinario, ſecus extra ordinem de poteſtate abſoluta, vel ex cā publicæ vtilitatis. Laudimium autem, & pariter releuium omnino ad ipſum Baronem ſpectare quicquid gl. dixerit, atteſtatur eſſe verum, & comprobat idem Afflict. aliquibus rationibus, de quibus per eum, nu. 15. & ſeq. Soc. Iun. conſ. 70, nu. 32. volu. 3. & faciunt ea, quæ de vſufructuario dicta ſunt, quæſt. 14. & ita reperio, qđ declarat Bened. Camer. in d repet. c. imperrialem. car. 70 ſecundum magnam impreſſionem cum pluribus ſequen. etiam in feudo quaternato, ſecundum quid, quod tam à Rege dependet, quàm à Barone, & quòd à Rege fuit conceſſum tenendum immediate, & in capite à Barone tunc enim Baroni præſtanda ſunt quæcunque ſeruitia. Marin. Frec. libr. 2. in 5. autor. Nunquid autem in alienatione iuris ſubinfeudati requiratur conſenſus primi domini, hoc mihi potiſſimum
62 videtur pendere ab illa queſtione, nunquid vaſſallus † poſſit

 ſine

ſine conſenſu domini alij ſubinfeudare,de qua,in cap. 1. qui feu.dar.poſſ.in c. 1.§.ſimiliter.& §.profecto. de lege Cõrad. c. 1.§.ſi.quib.mod.feu amitt.c. 1. §. 1.qual.olim.feud. alien. pot. & quia de his latè dictum eſt ſupra hoc eodem titu. de alienatio.feud verſic. ſubinfeudare. procedam concluſiuè, ſequendo communem opinionem glo. in c. quæ in eccleſiarum,in verbo,alienandi feudum.de conſtit.quæ eſt, vt poſſit vaſſallus,ſiue in totum,ſiue in partem ſubinfeudare, ſiue cõſenſu domini,dummodo, id ſine fraude faciat.quam gloſam ſequuntur doctor. ibi & Fel.nu.69. Bero.num.195. & ibi ſequendo gl.in c.1.§.preterea.de c.Corrad.ponunt tria requiſita in ſubinfeudatione. Zaſ.de feu in 9.part. nu. 17. & tunc
63 dico,quòd ſubinfeudatus † volens alienare ius ſuum,teneatur tantum requirere conſenſum domini immediati,qui prout potuit prima vice ſubinfeudare,ſine conſenſu prioris domini, ita etiam iteratò poterit ſubinfeudato conſentire, vt alienet ius, quod habet,ad l. cum quis.de reg iur. idem, vbi vaſſallus poteſt ſine conſenſu domini. feudum in emphyteuſim dare. quod videmus obſeruari in patria noſtra,teſte Bal.
64 conſ.318.quidam nobilis.vol.2.licet † de iure contrarium ſit verius.& dicit Iacob.in verbo, ita.etiã, ꝙ ipſi vaſſalli.nu. 8.quoſdam nobiles de Santo Stephano fuiſſe.priuatos,ex eo potiſſimum, quòd in emphyteuſim conceſſiſſent multa bona feudalia. & eadem conſuetudo dandi in emphyteuſim bona feudalia,viget in regno Franciæ, pro vt atteſtatur Io. Faber.in §.adeo,nu.3.inſtit,locat.Petrus Iacob.in tit.de cõdict.ex l.imperialem.§ callidis.Io, Rayn.in d.c.imperialem, §.1.Marin.Frec.lib.2.in 19.author. præſertim ſi ea quę dãtur ſint ſterilia,vel inculta.& dicit Cur.in 4.par.prin.in vlt.cauſ. q.1. quod ex hoc poſſent ſaluari plures vaſſalli in emphyteuſim dantes. Idem vt requiratur conſenſus domini immediati, vbi poteſt ſubinfeudare ex tenore inueſtituræ. Paris de Put.c.91.pone quod ſunt duo, nu.4. & in feudis planis, ſeu de tabula, quæ à Barone dependent, & ſolent alienari, vt quia parua ſunt, ꝙ etiam ſolus conſenſus Baronis requiratur,Afflict.poſt Iſern. in d.c.imperialem. in 6.quæſt.princ. &
decíſ.

deciſ.243.in caſibus, In quibus ſubinfeudatio, & ſubemphyteuſis non eſt permiſſa ſine licentia domini, de ſubinfeuda-
65 tione, & ſubemphyteuſi videtur, quod debeatur † Laudimium, cùm per hos modos dicatur vaſſallus, vel emphyteuta alienare, c 1.§.fi.& ibi not.quib.cau.feud.amitt. Et ita cẽſuit Senatus 1572. 19. Iunij in cauſa Caremæ, quod ego intelligo, quando ſubinfeudatio eſt perpetua, & ad ſucceſſores tranſitoria, de quo per Camera, fo.35. Cur.in d. 4.par.nu.85.
66 & in quibus caſibus non poſſit quis ſubinfeudare, † ſine cõſenſu domini notatur per Cur. latè, in d. 4. part.princ.in vlt. cau.priua.feud.in 1.q.primæ regul.& per Fel. & alios, in d.c. quem eccleſiarum, & de emphyteuſi, quòd regulariter ſine conſenſu domini, alteri concedi non poſſit, Bal.in Auth.niſi rogati, nu.14 C.ad Treb. Iaſ. in l.fin.num.110.& conſ.235. vol.2.Imol.in c.potuit.nu.20. In ijs igitur caſibus pariter in iterata ſubinfeudatione, & alienatione iuris ſubinfeudati in extraneam perſonam facienda, cenſeo eſſe requirendum primi domini conſenſum, cùm de eius præiudicio tractetur, prout dixi de vſufructuario, & hoc caſu quo ad requiſitionem conſenſus, puto procedere communem opinionem, & in contrarium allegata, ad hoc caput eſſe reſtringenda, quod videtur ſenſiſſe Zaſ. in tract.feud.in 9. par.nu.43. Clar.q.32. in fi.& dicit Afflict.in d. §.illud.num.11.veram eſſe concluſionẽ, ꝙ requiratur cõſenſus vtriuſq; ita, vt etiam primi dñi non ſufficeret, quem ibi ſequitur Benedic. Cam. non ſolum
67 in feudis quaternatis † ſecundum quid ſed etiam in planis, & de tabula, quę non conſueta eſſent alienari per Baronem: nam in feudis quaternatis ſimpliciter, expeditum eſt, ſolum Regis conſenſum requiri. Marin. Frec.lib.2.in 1.autho.& fo. 306.in diferen.feud.quater.nu.6 de quo vide in conſtitu. Siciliæ, lib.3.c.25 poſt mortem.vbi glo.dicit, quòd releuium debet eſſe Baronis, à quo feudum tenetur, non Regis, conceſſio tamen ſpectet ad Regẽ ex conſuetudine illius Regni, licet gloſa dicat, quòd id ſit contra communes regulas, & ibi etiam tractat de mulctis vaſſallorum, & confiſcationibus quæ ſpectant ad Baronem, exceptis de bonis, quæ à Rege

tenentur. Hoc idem affirmat de iure verũ eſſe Paris de Put. de feud. in c. 262. an in alienatione adeo quod ſi interueniat ſolum conſenſus primi domini, feudum nihilominus efficiatur caducum in fauorem immediati, quod etiam limitatur per Iacob. & alios, niſi primus dominus eſſet abſens, ita vt eius conſenſus commodè requiri non poſſet, quia tunc ſufficeret conſenſus domini immediati. Et licet illa ſit cõmunis opinio, tamen contra eam faciunt not. in c. 2 de feud. & in c. vt ſuper. de reb. eccle. non alien. & in c. 1. Epiſ. vel Abb.
68 in quibus locis habetur, quod prælatus † poteſt ſolita reinfeudare, ſine conſenſu ſuperioris, & nihil noui facere dicitur, ex quo natura rei eſt ad illum vſum deſtinata, dixi ſuprà. in tit. qui feud. dar. poſſ. Quo verò ad caducitatem, & Laudimia, etiam hoc caſu veriorem puto opinionem, quam ſupra poſui ſpectare ad dominum immediatum. qui ſibi aliquid retinuit de feudo, Mod. d §. 1. gl. 6. nu. 11. & §. 30. n. 177. ver. falſum. & in hac ſententia reſident Aluar. Card. & communiter alij in d. §. illud Rimin. conſ. 1. nu. 51. niſi, vt ſupra dixi in caducitate, cauſa priuationis reſpiceret vtroſque vaſſallos, eſſetque realis, vt in ceſſatione ſolutionis canonis, vbi per vtrumque eſſet ceſſatum. Bald. conſ. 127. quidam nobiles. vol. 1. Hoc idem etiam ſeruari dicit de conſuetudine in feudis Io. Faber. in § adeo. nu. 6. ſecus autem dicit ex conſuetudine Gallicana ſeruari in emphyteuſi, & cenſualibus, in quibus ad primum dominum ſpectat inueſtituram facere, & commoda Laudimij percipere, licet contrarium verius dicat de iure. Hanc eandem differentiam inter feudum, & emphyteuſim videntur ſenſiſſe Mod. §. 51. gl. 1. nu 20. quamuis. in § 55 gl. 1. nu. 189. videantur reſidere in ea opinione, quã ſupra firmaui, quando dominus directus conſenſit emphyteutæ, vt alium ſibi faceret emphyteutam, tanquam ſit, quod ſibi imputetur in perceptione emolumentorum propter eius conſenſum.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Laudimium an ſoluendum pro diuiſione emphyteuſis. Et quid in Patria Pedemontium nu. 4.*

2 *Gabella ſoluenda de omni alienatione, an de diuiſione etiam ſoluenda ſit.*

3 *Diuiſio non eſt propriè alienatio.*

5 *Emphyteuſi aſſignata vni in diuiſione, ſi noua ſit debetur laudimium.*

6 *Diuiſio eſt alienatio neceſſaria quo ad prouocatum.*

Quæſtio XXV.

1 AN pro diuiſione † ſit ſoluendum Laudimiũ? Aliqui tenuerunt debere ſolui, pro quibus facit ꝙ Roma. notat conſ. 182. in ſecundo dubio tium tractat de ſtatuto, ꝙ de omni alienatione ſolua-
2 tur gabella, † quod debeat ſolui etiamq; pro diuiſione. per l. ſi pupillorum in prin. de reb. eorum Alb. in prima part. ſtatut. q. 110. Ioan. Raynau. in comprehenſor. feud. §. preterea, ducatus. n. 15. diſputat quæſtionem, & nihil decidit. Contrariũ tamen receptiſſimum eſt. Bar. Bal. Caſt. & alij in l. & ideo. in prin. de cond. furt. & dicit Bal. ibi, quod poteſt emphyteuſis, & feudũ diuidi ſine conſenſu domini. ad no. in c. 1. §. præterea ducatus. de prohib. feud. alie. per Feder. Alex. conſ 189. n 5. vol. 2. Brun. conſ. 173 col 4. vbi plus dicit, ꝙ diuiſio feudi fieri poteſt inuito ſuperiore. non igitur ſoluetur Laudimiũ. Iacob. in tract. de Royd. nu. 34. Iaſ in l. fin. nu. 48 Neq; enim
3 propriè diuiſio, † alienatio eſt. Auth. de litig in prin facit, quia per eam nulla fit tranſlatio rei in nouũ emphyteutã, vel vaſſallum. Fely in c. quæ in eccleſiarũ. in 8. declarat. de conſtit. Alex. conſ. 189. nu. 5. & ſeq. vol. 2. Neuiz. conſ. 15. Aym. conſ. 735. Ambroſ. de Opizo. in repet. 6. diui. n. 97. licet ipſe diſtinguat. inter prouocantẽ, & prouocatũ. Quam concluſionem amplia, vt procedat ẽt in emphyteuſi noua, duobus fratribus

cōceſſa, qui poterunt inter ſe diuidere, irrequiſito domino. Feder. de Sen. conſ. 228. & latè comprobat Crot. in §. duo fratres. num. 137. Rim. iun. conſ. 1. nu. 55. in diuiſione enim, vt dicit. Paul. de Caſt. in l. cùm hi. §. ſi vni plurib. de tranſac. licet fieri dicatur alienatio, portio tamen vnius, ſuccedit lo
4 co alterius, & nos habemus decretū † in antiquis. q̄ de diuiſione non debeatur. hoc idē tenet Bertr. conſ. 310 ponitur. vol. 2. limitatur tamen hæc deciſio, niſi in diuiſione tota em phyteuſis, vel feudum vni co[illegible]retur, aut aſſignaretur: nam
5 tunc pro dimidia foret ſoluendum Laudimium † quando emphyteuſis eſſet noua. pract. Papien. in form. libelli pro hęredit. vel ſing. re diuid. in verbo. domum vnam. gl. Aufre. ad deciſ. Toloſ. 75. Bertr. conſ. 88. ex caſu. vol. 1 part. 2. Tiraquell. de retract. lignag. §. 1. gl. 14. nu. 77. & ita etiam conſuluit Guido Pap. conſ. 46. vbi noua erat emphyteuſis à fratribus acquiſita: idcirco, quoad portionem fratris, noua erat acquiſitio. & licet talis adiudicatio fieri poſſit, irrequiſito domino: cum in ea locum non habeat ius offerendi, eſt tamē neceſſarius ſecundus conſenſus, & approbatio, prout in donatione, & permutatione, quando vni adiudicatur feudum, & alteri allodium. Quod ſi totum feudum vni adiudicetur, mediante pretio etiā prior conſenſus videtur requirendus. Rip. in d §. duo fratres. nu. 86. Bertr. conſ. 112. vol 1. latè Gabr. conſ. 84. nu. 4. & nu. 16. limitationis rationē aſſignat, quia licet diuiſio ſit alienatio neceſſaria, tamen non eſt neceſſaria adiudicatio. Vnde, per Doctores ſublimitatur hæc fallentia, niſi ſit adiudicatio neceſſaria, non voluntaria, vt in re, quæ commodam diuiſionem non patitur, vt inf. in fin. quæſt. proxima dicam. Quod ſi eſſemus in emphyteuſi paterna, vel in qua haberet locum ius accreſcendi, dependet quæſtio ab eo dubio, nunquid ex alienatione facta in emphyteutam, vel vaſſallum, ſit ſoluendum Laudimiū, de quo ſupra vidimus quod non. Brun. cōſ. 123. vol. 2. & conſ. 124. faciunt ad hoc propoſitum, quod Laudimium de diuiſione non debeatur, notata per Bar. in d. §. duo fratres. in 10. q. & ibi Ripa. & Crot. poſt alios in d. l. fin. nu. 114. Ruy. conſ. 159.
num.

nu.7.& conſ.7.nu.10 vol.1.Bertr.d. conſ.112. puto. in ſin. lib.1 Ex quibus apparet receptam eſſe hanc limitationem, quicquid ſentiant Moder.in conſue.Pariſ.tit.1.§. 22.q.22. qui dum recedunt ab hac limitatione, primam concluſionē ampliant,reſtringunt, ac ſublimitant diuerſimodè, præter Doctorum intentionem.Doct. poſt Bart. in d.l. & ideo aſſignant rationem,quare de diuiſione nō debeatur Laudimiū,
6 eo quia ſit alienatio neceſſaria,† quæ tamen militat in prouocato, non in prouocante. vt ibi dicunt Bald. & Opizo.in d.§.diui.alias rationes etiam aſſignant.in d.§.duo fratres.& ibi Crot.nu.135.duas alias adducit.

SVMMARIVM.

1 *Alienatione ex neceſſaria, an debeatur Laudimium.*
2 *Gabellam ſoluere de contractu venditionis non tenetur qui ex obligatione præcedenti vendidit.*
3 *Laudimium duplex,an debeatur ab emptore,& à retrahente iure proximitatis.*
4 *Emens partem rei quæ commodam diuiſionem non patitur non tenetur ad Laudimium.*

Quæſtio XXVI.

Tcunque ex ratione Bar. in præcedenti quæſtione poſita,deducit Iaſ.in l.fi.nu.48. concluſionē generalem,quod ex alienatione † neceſſaria nō
1 debetur Laudimium.l.Cæſar.de publica & l.na uigia.C.de fur.ſequitur Bru.conſ.44.col.fi.verſ.3. quæritur. Tiraq.de retrac.lignag.§.29.gl.1.nu.4.& gl.2.in prin. & d. §.1.gl.14.nu.18.cum ſeq.& nu.109.Aym. conſ.215.nu.3.& in conſ.pro genero. nu. 290. quæ tamen neceſſitas conſideranda eſt,vt infra quæſtione proxima dicetur,& ex hac concluſione, inferunt doctores ad deciſiones plurium quæſtionum, in hac materia:de quibus tamen ſuis locis videndum eſt.infra q.ſeq. & potiſſimum. q.37. ver. & cum illa fiat, & inter

inter alios caſus qui tractantur à doctoribus, infert Alb er. in ſecunda par.ſtatut. q. 221. quòd ſi quis vendidit ex obligatione præcedenti, non debet ex tali venditione ſoluere
2 †gabellam: facit quod Alex.no conſ.215.nu.5.vol.6.vbi, quando vnus contractus procedit, vt cauſatus ab alio, non conſideratur cauſatus, ſed cauſans. quod intellige quando ex vno ipſorum contractuum ſoluitur Laudimium: alioquin ſi præceſſiſſet promiſſio de vendendo, & ſubſequeretur venditio, non deberetur Laudimium, quod dicendum non eſt. vt infra quæſt.37.tactum eſt.item dicit Tiraq.gl.29 vbi ſuprà, & de retract.conuention.§.6 glo.2.cir.prin. quod ſi res
3 vendita iure proximitatis retrahetur, duplex † non debetur Laudimium, ab emptore ſcilicet, & à retrahente; ſed vnicũ tantum, perinde, ac ſi vnica eſſet emptio, & id cedet incommodo retrahentis, qui omnem indemnitatem præſtare debet emptori Redoan.in tract.de reb. eccl. non alienan. tit. de laudim.§ iſta autem.in fi. ſed quid ſi retrahens non teneretur ipſe ſoluere Laudimium, ſi emiſſet à primo venditore, puta, quia eſſet illius agnatus, & tunc, aut primus contractus tenet, aut in irritum deducitur, & dicendum eſt, prout notatur infrà q.39 infert, & aliud quod ſuprà proxima quæſtione tactum eſt, Rebuf.in tit.de preconi.& licita.art.3.gl.vni.nu. 3 quòd ſi domus commodam nõ capiat diuiſionem, & propterea vni ſit adiudicanda, is, qui ex licitatione alteram par
4 tem † emit, non teneatur ex ea ſoluere Laudimium, quia neceſſaria ſit venditio, & ita dicit fuiſſe iudicatum per Præſidẽ Pariſien.contra fiſcum regium, prout notatum reperitur per Io.Pap.lib.13.tit.2.arreſt.22.& ita cõſuluit Caſt.conſ.144. dubium videtur facere, vol.1.

SVMMARIVM.

1 *Laudimium an ex datione in ſolutum ſoluendum ſit.*
2 *Datio in ſolutum neceſſaria dicitur quæ ſit iudiciaria autoritate, & quomodo nu 10.*
3 *Statutũ loquens de venditione nõ habet locũ in datione in ſolutũ.*

4 *Datio*

4 *Datio in ſolutum large dicitur venditio.*

5 *Venditionis verbum generale eſt.*

6 *Statutum de tertiis venditionibus ſoluendis loquens habet locum in datione in ſolutum voluntaria.*

7 *Datione in ſolutum etiam ex neceſſaria, ſoluendum Laudimium vel tertia venditio, & quæ concurrere debeant. nu. 11. & 17.*

8 *Alienatio neceſſaria poteſt fieri irrequiſito domino vt non cadat in commiſſum, ſecus quoad iura Laudiminorum.*

9 *Alienare, vel quid facere propter quod ſequatur alienatio paria ſunt.*

12 *Neceſſitatis in quam ſe quis ſponte coniecit non eſt habenda ratio in alterius præiudicium.*

13 *Feuda quibus concurrentibus poſſint alienari in patria Pedemontium, & quomodo in hoc procedendum.*

14 *Laudimium debetur pro ceſſione bonorum alicui facta, vt debita ſoluat.*

15 *Prælationi locus non eſt vbi alienatio rei emphyteuticæ eſt permiſſa ſine domini conſenſu, vel bona debitoris non ſufficerent creditori nu. 16.*

Quæſtio XXVII.

1 AN ex Datione † in ſolutũ, debeatur Laudimium? Pet. Iacob. verſ. item & in datione, tenet, quod ſic. Ioſeph. Ludo deciſ. Peru. 60. nu. 7. tamen videtur diſtinguendum, Quod, aut datio in ſolutum, eſt neceſſaria, & non debetur, vt ſupra quæſtione præceden. Io. Monta. in d. l. fin. ver. quapropter. Aut eſt volun aria, & debetur. Afflict. deciſ. 191. in prin. vbi etiam declarat,
2 quando dicatur voluntria, & neceſſaria. Neceſſaria † nempè, quæ fit iudiciaria autoritate, & cum decreto iudicis. Iaſ. in d. l. fi. nu. 113. Curt. in 4. part. in vlt. cauſ priua. reg. 1. q. 12. Alex. conſ. 52. vol. 1. ex quibus habetur, quod in tali alienatione neceſſaria, non requiritur conſenſus domini, & conſequenter nullum debetur Laudimium. Aymo. d. conſ. 215.

num.

nu.3.& pro genero, nu.190. & hoc quidem obtinet, vbi de alienatione debetur Laudimium. Quid autem in ſtatuto, ſeu conſuetudine concedente tertiam venditionem, & ex quo
3 de venditione † loquitur, non habere locũ in datione in ſolutum. etiã voluntaria, cẽſuit Iac. * in tract. de Roijd. nu.30. eo quòd ſtatuta, & cõſuetudines ſtricti iuris ſint, & ſtrictè interpretanda, allegat in ſimili Spec. in tit. de empt. & vend. §. nunc dicendum eſt. verſicul. ſed pone ſtatutum, & eſt. §. fin. de reſcin. vend. vbi ponit de ſtatuto, quòd liceat proximiori, retrahere rem venditã eodem pretio, quod non habet locum in datione in ſolutum. & ibi Io. And. dicit quòd cum ſtatutum loquatur de pretio, ſatis apparet, quod reſtringitur ad venditionem, & licet dicatur datio in ſolutum venditio,
4 illud eſt largè, † ſecus propriè. pro quo allego Pan. in c. potuit. nu.9. & in ſpecie Pariſ cõſ.82.n.18. vol.3. & plura hinc-inde, vbi ſtatutũ loquitur de venditione, an procedat in datione inſolutum Tiraq. in d. § 1 gl.14. in prin. & magis in ꝓpoſito noſtro Mod. §.55. in princ. & num.8. & in ſimili dixit Brun. conſ.317. vol.4. quòd huiuſmodi conſuetudo de tertijs venditionibus, non procedit in donationibus, & permutationib & conſ.43. circa fin. aduerte tamen, quod illud dictũ Spec. intelligunt Doct in donatione in ſolutum neceſſaria, non voluntaria. in cõſ. 160. col. 1. in fin. ver. preterea dato. Spec. tamen indiſtinctè loquitur. verum nedũ vbi lex de alienatione loquitur ſed in hoc etiã caſu ſtatuti, deberi laudimium puto, ex datione inſolutum voluntaria. Venditio-
5 nis † enim verbum. generale eſt. l. ſtatuliber. §. Quintus. de ſtatuliber. l. ſicuti §. venditionis ff. quib. mod pig. vel hypot. ſol Marin Frec. lib 2. q.18. & in terminis noſtris inquit text. in cap. 1 in fin. de controuer. int. dom & emp. feud. quòd de venditione dicitur, idem in omnibus alienationibus obtinet, & ibi not. Afflict nu.17. quòd in materia feudali, prohibita venditione cenſetur prohibita omnis alienatio, & militat ratio, quare Laudimium, ſeu tertia venditio debeatur videlicet, propter approbationem noui emphyteutæ, item interuenit hic pretium, quod eſt debitum, pro quo res datur
in

in ſolutum, quapropter ſtatutum loquens in vno, habet etiã locum in alio, licet ſimus in materia exorbitanti. cùm præſertim ſit iſta interpretatio legalis. Guido Pap.conſ.46.ver. plus poſſet, qui in terminis laudimij dicit, quòd inſolutum datio, eſt venditio. Bologn.conſ.21. Afflict. deciſ.368.nu.2. Iaſ.in l cętera.§ ſed ſi parauit.in 3.not.de lega.1.vbi ad hoc inducit illum tex. vbi Moder.§.23.nu.1. Alcia.lib 2.de verb. ſignifi.cart.49.verſ.lex ait rem venditam, Pariſ.conſ.81.nu. 32.& ſeq.vol.2. latè Tiraq. vbi ſuprà qui plura iura allegat, ex quibus apparet, hoc ſine dubio procedere in datione in
6 ſolutum voluntaria, etiam ſi ſtatutum † de tertia venditione loquatur, quicquid ſit de datione inſolutum neceſſaria, quam leges addictionem vocant, & fortius in laudimio qđ debetũ ex omni ferè alienatione, & tranſlatione rei in alterũ,
7 ſed etiam in hac alienatione † neceſſaria deberi laudimium & tertiam venditionem verius videtur, Bald.in c.1.in princ. nu.11.de prohib.alien.feud.per Fed. ibi, ſaluo iure canonis, & hoc idem voluit Bald.conſ.306.verba inueſtituræ. vol.1. fundans ſe in eo, quòd factum iudicis, cenſetur factum partis: & iudex non poteſt nec cenſetur derogare iuribus tertij; quoquomodo ad eum ſpectent: Idcirco, iure prælationis nihilominus dominus vti poterit, & laudimium conſequetur, Mod.in conſuet. Pariſ.tit.1.§.13.gl.5.nu.48. qui ibi dicunt,
8 quòd huiuſmodi alienatio † neceſſaria, poteſt quidem fieri, irrequiſito domino, ad effectum, vt non cadat vaſſallus in commiſſum, ſecus, quoad iura laudimiorum. ſequitur hanc opi. Tiraq. de ret.lign.d.§.1.gl.14.nu.14. & addit vnam rationem, quod cùm neceſſitas æris alieni ſit cauſata primum ex facto voluntario, id eſt, pro debitis à principio voluntariè cõtractis, non dicitur propriè, & abſolutè neceſſaria, pariaque ſunt alienare, † & aliquid facere, propter quod ſequa
9 tur alienatio. Cæph.conſ.25.nu.6.vol.2. Marin.Frec.lib 2. in prima autor.§.pluribus.nu.8.fol.143. vbi inquit dici ne-
10 ceſſariam, † quia lex in ſubſidium, & bonorum defectũ neceſſario hoc facit ſecus, ſi debitum à principio nõ fuiſſet voluntarium, ſed in id quis incidiſſet ex neceſſitate, cauſata, à

lege,

lege, vel à natura, prout etiam apposite declarat Burſa cōſ. 44.nu.29.& ſeq.& exemplum poni poteſt, in cauſa dotis, de qua infra quęſt.ſeq.aut ſi ex alia neceſſaria cauſa conflatum eſſet æs alienum. Aym.d.cōſ.pro genero nu.33.290. & 386. & his concurrentibus, fuit in Camera hoc anno deciſum, non deberi Laudimium, quamuis in facto, quod in Camera fuit tractatum, tria concurrerint, datio videlicet inſolutum neceſſaria, cauſa dotis, & quod debitor nulla alia bona habebat, & quod poſſit res alienari inconſulto dño, ijs concur
11 rentibus videlicet alienatione † neceſſaria, pro debitis neceſſarijs, & qñ nulla alia extabant bona, conſuluit Grat.cōſ. 133.vol.1.ſicque non ſufficit ſola addictio pro cauſa neceſ-
12 ſaria in materia iſta, neq; eius neceſſitatis † in pіudiciū alterius ratio haberi debet. in quam ſponte ſe quis cōiecit. Rot. deciſ.489. Bal.conſ.332. præmittendum eſt, quod ordo.nu. 3.vol.1.& conſ.75. quidam tutor. eod.vol. Boer.dec.44.nu. 27. Didac.lib.2.variar.reſol.c.16.num.9. Ozaſ.deciſ.167.& ſeq. quinimo in cauſa etiam verè neceſſaria, niſi concurrat fauor dotis, videtur, quòd ſolui debeat laudimium, alioquin in patria noſtra, nunquam ferè de venditionibus feudorum ſolueretur laudimium: cum ea regulariter non poſſit alie-
13 nari, niſi ſubſiſtente cauſa neceſſaria, & nō extantibus † allodialibus, vt in antiquis decretis violant, Caroli, Blanchæ, & Philiberti. de quibus per Brun.conſ.18.& 309 & quomodo conſideretur neceſſitas. & procedendum ſit in ſimili caſu, Dec conſ.403.nu.17.587 nu.5. Neuiz.conſ.10.nu.10.D. Ozaſ.in cauſa propria, deciſ.165.cum ſeq. Aym.pro genero. nu.32. & 386. Itaque domini conditio deterior fieri nō debet ex neceſſitate æris alieni vaſſalli, & videmus, vt plurimū quòd qui alienant, id faciunt. vt ſuccurrant ſuis neceſſitatibus, & deberi ex tali datione in ſolutum laudimium, cenſuit Senatus in cauſa Caremæ, & facit, quod ſi quis cedat bona
14 ſua alicui, vt ſoluat debita pro tali ceſſione † bonorum, debetur laudimium. deciſ. Tholoſ. 278. quam allegat Tiraq. d gloſ.14. Diuerſimodè autem neceſſaria cauſa, conſiderari poteſt videlicet reſpectu ipſius actus, vel contractus, & cauſæ prin-

ſæ principalis, item reſpectu perſonarum contrahentium, & potiſſimum inſpecta perſona, cuius eſt res emphyteutica, vel feudalis. Ex parte etiam plerunque acquirentis prout in diuiſione: at in licitatione, emptor dicitur voluntarius, cum nulla neceſſitate aſtringatur ad licitandum. Io. Pap. lib. 13. tit. 2. arreſt. 22. & ad id quod dicitur non requiri conſenſum domini in neceſſaria datione in ſolutum, reſponderi poteſt, cùm reſeruentur integra omnia eius iura, reſeruatur etiam hoc ius conſenſus, vt ſit in ejus facultate, vel approbare dationem in ſolutum, & laudimium conſequi, vel rem ipſam habere iure prælationis, vt ſupra dictum eſt, & decretum iudicis operatur tantummodo, quoad caducitatem euitandã, ſed quoad effectualem, & irreuocabilem feudi tranſlationẽ conſenſus domini requiritur, & inueſtitura tempore debito Marin. Frec. d. §. plurib. nu. 11. & pro huiuſmodi datione in ſolutum deberi laudimium, ſeu tertiam venditionem cẽſuit pariter Senatus de anno 1573. 23. Iunij in cauſa Dominorũ Noni, & fuit dictum, quòd alioqui eſſet aperta via fraudibus: nam volens vendere prædium obnoxium, & fraudare dominum laudimio, confiteretur ſe debitorem ex cauſa mutui, vel alia, & pateretur prædium leuari de gagio, & deliberari creditori. eſt autem amputanda via tenemẽtarijs, ne malignando bona plerunque auferant domino. vt dicit text. in c. 1. de conten. int. dom. & fide. Quod autem de iure prælationis dictum eſt, non videtur in caſu iſto ſine ſcrupulo procedere. Vbicunque enim, alienatio, † eſt permiſſa ſine con-
15 ſenſu domini, prælationi locus non eſt. vt dixi ſupra q. 14. & multo magis in caſu iſto in quo æquum non videtur licitatores fraudari iure ſibi quæſito ex licitationibus, & domino eſt quod imputetur, cur non etiam ipſe licitatus fuerit. Et ad conſ. Bald. 306. videtur poſſe reſponderi, quod ibi cõcurrebat duplex ius, & vinculum legale, & conuentionale, nam ibi ſpecificè fuerat cõuentum à principio, vt teneretur emphyteuta offerre domino, & ei minoris vendere, quàm ab alio reperiret. Sed ſtante etiam opinione contraria, illa limitatur, vt locus non ſit prçlationi, quando bona debitoris nõ ſuffice-

16 ſufficerent † creditori,& domino, pro Laudimio, quia tunc magis æquum eſſet, vt prius ſatisfieret creditori, quàm domino.ad Alb.in 3.par.ſtatut.q.14.& q.46. Item limitari poſſe videtur principalis concluſio, quod Laudimium debea-
17 tur exdatione in ſolutum,vbi pro certo p̄tio, † ſit datio in ſolutum,ſecus ſi pro incerto, aut pro re alterius ſpeciei ineſtimata,cùm,vt venditionem ſapiat,ſubſtantialia venditionis habere debeat,inter quæ eſt,vt pretium certum ſit.§.pretium.inſti.de empt.ſed eo caſu, idem per omnia, quod infra proxime,de permutatione ſtatuitur, cenſendum eſt. dixi autem ineſtimata, quia ſi eſſet æſtimata aliter dicendum eſſet per doctrinam Caſt. & aliorum in l. 1. C.de rer.permut. Bologn.conſ.ſupra allegato.& tenet Petr.Iacob. vbi ſupra qui ſubiungit in verſ.item forte, quod idem forte eſſet, ſi nō pro pecunia,ſed pro aliqua ſpecie in genere conſiſtente daretur inſolutum, & in verſ. item ſi debeat dari, facit, quod idem Tiraq.notat d. glo.14.nu.7.

S V M M A R I V M.

1 *Laudimium,an ex permutatione debeatur.*

2 *Quinquageſima æſtimationis rei emphyteuticæ pro renouatione inueſtituræ quando detur.*

3 *Permutatione feudi ad allodiam facta debetur laudimium, & deciſio Senatus ibi, & Cameræ.nu.5.*

Et quid ſi de feudo ad feudum idem.& nu.4.

6 *Venditionis appellatione propriè non comprehenditur permutatio.*

Et quando ſecus. num.8.

7 *Emptionis,& venditionis appellatione,quid veniat, remiſſiuè.*

9 *Pretium permutationi interueniens, quando immutet, vel non actus ſubſtantiam.*

10 *Permuta ioni pretium interueniens æquale, facit in dubio præſumi venditionem, & emptionem.*

11 *Effectus magis, quam verba ſpectandus propter fraudis ſuſpicionem.*

Partium

12 *Partium aſſertioni non ſtatur in ſuſpectis.*
13 *Aeſtimatio regulariter facit emptionem.*
Et quando non.num. 14.
15 *Pecuniæ appellatione venit, quod pondere, numero, menſurauè continetur.*
16 *Interpretatio non eſt iudaice facienda,*

Quæſt. XXVIII.

1 AN ex permutatione, † debeatur Laudimium? videtur, quod non. Io. Monta.in vſus feudor. lib.6.c.4. verſic.in ea autem alienatione. Guido Pap. q.92. allegat Petr.Iacob.in verſ. item ſi alia pretia.qui tamen tenet contrarium,& quod imò debeatur, cùm hic nō de emptione tantum, ſed de quauis alienatione, & dominij tranſlatione agatur,verius eſt & probatur ex l.fin.iuncta gl. in verbo,tranſponere permutādo, & in verbo æſtimationis. C.de iur. emphyt. dum glo.dicit, quando alio titulo, quàm
2 venditionis transfertur,quòd datur quinquageſima † ęſtimationis rei pro renouatione.deciſ.Tholoſ.q.27.Caſſan.in tit. des cenſes.§.7.nu.1.Rip.in d.§.duo fratres nu.87.circ.finē. Bertachi.in tract.de gabell.in 3.membro. 8. part.num.12.& facit,quod dicitur in donatione,quia licet conſenſus domini, non requirátur, quo ad effectum prælationis, requiritur tamen, quò ad approbationem emphyteutę. antequam ingrediatur poſſeſſionem. Imo. in capit. poſuit. nume. 16.& Bero.ibi,num.96.Iaſ.in l. fin.nume.101. & ſequen.& ita declarat Petr.Iacob.vbi ſupra. Redoan. in tracta. de reb. Eccleſ. non alienan. titul.de Laudim. §. iſta autem. in princip. Neq; procedit ratio Montan.dum dicit, quòd conſuetudo, ſeu ſtatutum diſponens de portione dominica,ſeu laudimio, eſt ſtricti iuris,eamque propterea non extendi debere ad cōtractus, in quibus nullum interuenit pretium, qui propriè venditioni non æquiparantur, quia non de venditione agitur; ſed de alienatione. Et contrarium ſentit idem Mont.in

l.fin.circa.fin.vbi de laudimio tractat:quam,opinionem ſequuta eſt Camera in cauſa Podiuarini, vbi permutatio facta
3 fuerat feudi † ad allodium eſtimatione ſubſequuta. ad Dec. conſ. 160. Quod ſi feudi ad feudum fieret permutatio, maior eſſet dubitatio, cùm in feudo permutato, iam reperiatur pſona approbata, & dummodo bona fide fieret, non videretur ſoluendum Laudimium, cùm tali caſu videatur etiã permutatio poſſe fieri ſine conſenſu domini. ad Bald. in l. ſi domus. §. fin. de leg. 1. Rip. in l. qui Romæ. §. duo fratres. nu. 86. de verb. oblig. & in l. 2. in prin. num. 38. ff. ſi cert. pet. Iul. Cla. in §. emphyteuſis. q. 17. de quo dixi ſupra hoc eodem titu. de alienatione. verſ. permutare, & de anno 1572. 19. Iunij in cã Caremæ Senatus cenſuit deberi, quia id erat expreſſum in recognitionibus, aliàs ſecus ſentiebat, & mediam viam amplectitur Curia Delfinalis Guido Pap. d. q. 92. vt videlicet ſoluatur laudimium, pro dimidia, de permutationibus feudorum, vel rerum emphyteuticarum vnius ad alterum, ſecus eſt de re ſubiecta, ad rem liberam, quia tunc debetur inte-
4 grum: at vbi ſit de re feudali ad feudalem † diſtinguendum videretur, an res permutatæ procedant ab eodem ſtipite, vel non, iuxta quæſtionem. 12. Et in eadem cauſa Podiuarini, Camera irritauit permutationem feudi factam per Bor-
5 garellum, cum allodio, † tanquam non bona fide factam, cũ Borgarellus tempore permutationis eſſet ſine prole, & infirmus, ex qua infirmitate poſt duos menſes deceſſit, Limitatur, niſi ſtatutum loqueretur de tertia venditione, quia non
6 comprehenderetur permutatio, cùm venditionis † appellatione propriè non contineatur permutatio. c. 1. & ibi Pano. de his quæ fiunt à præl. l. fin. de præd. decur. Bald. in l. fin. col. 1. verſ. extra hóc not. de cond. ob cauſ. vbi pulchrè dicit, ꝙ quantum ad verba, non continetur permutatio, quantum ad mentem ſi loquitur in actu fauorabili, continetur, ſi autem loquitur in ſtatutis odioſis, aut pœnalibus non continetur. Idem Bald. conſ. 440. ſecundum, & in fin. vol. 5. Iacob. in d. tract. de royd nume. 33. Brun. conſ. 317. Fabian. de Mont. in tract. de empt. in 2. q. princ. num. 8. & 15. & per totam illam
quæ-

7 quæſtionem late tractat, quid veniat appellatione† emptionis,& venditionis Rip.in §.diui.nu.100.& ſeq.qui etiam ſe remittit ad dicta per Fabia. Sublimitatur, niſi in permutatione interueniret pecunia,principaliter tamen, & non acceſſoriè,vt quando pretium eſſet maius,quàm valor rei,cum qua fit permutatio,ſecus ſi eſſet minus. Iaco.vbi ſupra Guido Pap. dicta deciſio.92.& ibi add.nam vbi pretium ma-
8 ius eſt tunc non † permutationem contrahi, ſed venditio-
9 nem veriſimilius, eſt,quòd ſi minus ſit pretium,† quàm res, additamenti cauſa videtur permutationi pretium appoſitū neque mutat ſubſtantiam actus,niſi aliter de voluntate partium conſtet,vt emptionis potius,quam permutationis contractum voluerint inire.Ant.de Butr. Panor.& Imol.in c.ad quęſtiones de rer.permu. Tiraq.de retract.lignag.§.30.glo. 1.in princ.& nu.11.& ſeq. vbi dicit, quòd ſi maius pretium ſit appoſitum,quàm,ſit valor rei, licet permutationis verbo contrahentes vtantur, potius præſumimus venditionem,ne fraus fiat domino.Io.Monta.d.c.4. Quid ſi pretium ſit ęqua-
10 le, aut parum diſtet, in dubio † præſumemus emptionem. Afflic.poſt Bal.in prælud, feudor.nu.87.& hoc ſentit Alcia. in lib.3.fol.69.in fi.de verb.ſignif.& in l.2.in prin.nu.19.de verbo.obliga.vbi etiam dicit,pro dimidia tunc eſſe propter mixturam contractus ſoluendum laudimium, quod de conſuetudine in cęteris permutationibus,inquit non p̄ſtari. Tiraq, tamen, vbi contrahentes permutationis verbo vſi ſunt ſatis dicit nos eſſe in caſu claro,vt potius permutatio ſit,quā venditio,latè comprobat. nu. 14. & pro ſua opinione inducit tex.in d.c.ad quæſtionem.ſed propter ſuſpicionem frau-
11 dis,magis conſiderandus eſt effectus, † quàm verba.l.inſulam.de præſcr.verb.l.ſi vno.in prin.ff.loc. Guid.Pap.q.186. in fin.Dec.conſi.164.nu.3. & facit regula, Plus valere quod agitur, quam quod ſimulatè concipitur,& in ſuſpectis, non
12 ſtatur,partium † aſſertioni, ad Bar.in l.ſi fortè.de caſtr.pec. & notatur in l.ſi donatione. C.de collat.l.qui teſtamentum. de proba.l.cum quis decedens.§.Titia. de lega.3. Tiraq.de retract.lignag.§.1.gl.18.num.78.facit, quod de mixto con-

tractu venditionis,& donationis idem Tiraq.not.in l.ſi vnquam. in verbo datione largitus. num. 2. cum ſeq C. de reuoc.dona.Item ſublimitatur prima,& principalis limitatio, quando permutatio fieret cum re,quæ daretur ęſtimata, tũc emin facit emptionem, vt ſupra tetigi,not.in l.1. C. de rer. permuta.Bologn.conſi.25.ęſtimatio enim regulariter facit
13 † emptionem. Tiraq de retract lignag.§.1.glo.14 num.20. idem ſi æſtimatio fieret,à principio, licet eius executio penderet, vt ſi dictum eſſet in permutatione, quod poſſet quis recuperare rem permutatã,pro cẽtum aureis, nam eã recuperando ſolueret laudimium. Moder.§.55.nu. 97.idem ta-
14 men Moder.nu. 105. dicit, quòd æſtimatio † non ſemper facit emptionem, vt quando res permutatæ æſtimantur ad effectum tantum, vt ſciatur,quanta ſit læſio,de quo dicetur quęſt.ſeq.Quando autem permutarentur res cum ſpeciebus recipientibus functionem in genere ſuo, puta frumento,vino, oleo &c. tenet Pet. Iaco.vbi ſupra, verſi. item ſi debeat dari,quòd l.fin.etiam in caſu prælationis,habet locum propter.identitatem rationis, ſed in ſtatuto difficilius eſſet id obtinere, propter ſtrictam in ſtatutis vocabuli interpretationem, vt per eundem in verſ.ſecundus autem.ſed hoc etiã
15 caſu laudimium deberi puto, cùm pecuniæ † appellationẽ veniat,quod pondere, numero,menſuraue continetur, & in genere ſuo functionem recipit: l. pecuniæ nomine. cum ibi notatis.de verb.ſign.Tiraq.d.§.1 glo.14.nu.43. neque adeo reſtringenda materia eſt,vt dominis pereant eorum directa iura,& commoda, deturq; ſubditis anſa fraudandi. Eſt quidem verum, tertias venditiones magis odioſas eſſe, & ſtri-
16 ctius accipiendas,quam ſint Laudimia, ſed non † iudaicè.c. in ijs.c.intelligentia de verb.ſign.Alciat.lib.2. eo.tit.col.2. verſ. Alius eſt caſus.

SVMMARIVM.

1 *Laudimium pro re in dotem data an ſoluendũ,diſtinguitur.nu.3. Diuerſa opinio Iaſonis. nu.4.*

2 *Feudalis*

2 *Feudalis res vel emphyteutica in dotem dari irrequiſito domino, an poſſint.*

5 *Feudum totúm in dotem dare vaſſallo non licet ſi de parte filia congruè dotari poteſt.*

6 *Feudo in dotem dato præferendi agnati ſi offerant pretium.*

7 *Emphyteutica pro re in dotem data pro ea quam quis dotare non tenetur, debetur laudimium.*

8 *Lucri dotis rei emphyteuticæ pactum ſine domini conſenſu regulariter apponi nequit.*

Et quid ſi ſtatuto lucrum dotis marito deferatur. num. 9.

10 *Feudo, vel re emphyteutica in dotem data æſtimmata ſtatim debetur Laudimium.*

11 *Maritus rem datam in dotem, vel ipſius pretium quando reſtituere teneatur, vel poſſit.*

12 *Aeſtimata pro re in dotem data quomodò competat mulieri ſoluto matrimonio rei vendicatio.*

13 *Aeſtimatio rei in dotem datæ quid operetur.*

14 *Aeſtimata re emphyteutica in dotem data, vt ſciatur illius deterioratio, non debetur Laudimium.*

Quæſtio XXIX.

1 SVccedit quæſtio, An pro re in dotem † data, ſoluendum ſit Laudimium? Et in primis quærendum
2 eſſet, an res feudalis, † vel emphyteutica in dotem dari poſſit, irrequiſito domino? quod latè ſatis tractat Iaſ. in d. l. fi. nu. 107. Iſern. Bal. & alij in c. 1. §. donare. qual. olim feud. alie. pote. Fel. in d. c. quæ in eccleſiarum. nu. 75. Cur. in tract. feud. in vlt. cauſ. priuat. feud. q. 4. nu. 93. Iacob. de S. Georg. in verbo, ita ēt. nu. 17. Cano. in c. nuper. de donat. int. vir. & vxor. & in c. ex parte. de feud. Brun. conſi. 305. de Principe loquens, & conſ. 137. col. 10. verſi. ſ. ſupra hoc eodem tit. verſi. In dotem dare. ſed magis in ſpecie in propoſito noſtro Laudimij, Curt. vbi ſupra videtur
3 tranſire cum opinione. Io. Rainal. quòd, aut † feudum datur inæſtimatum, & non ſit ſoluendum Laudimium, nec requi-

ratur cōſenſus domini. Aut datur æſtimatum tali æſtimatione, quæ faciat emptionem, & debeat requiri cōnſenſus dñi, & ſolui laudimium, hanc opinionem refert Specul. & eam ſequitur in tit. locat. §. nunc aliqua, verſ. 110. Hoſtien. in ſumma in tit. loca. §. quid ſit de natura. verſ. nunquid ergo. Petr. Iacob. in tit. de act. in rem pro re emphyt. verſ. item excepta datione in dotem, qui ibi dicit, hoc procedere fauore dotis. Salic. in l. fi. col. 3. verſ. ſed an dominus. Guid. Pap. q. 49. Gl. Aufrer. in deciſ. Toloſ. 278. Et iſta videtur communior. Bertran. conſ. 380. duo ſunt, vol. 2. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. gl. 14. nu. 95. & 108. Redoan. in tract. de reb. eccl. non alien. tit. de laudim. §. iſta autem, nu. 12. Iaſ. tamen in l. fi. num. 49.
4 tenet indiſtinctè † nullum deberi laudimium, ſiue ſit datum prædium æſtimatum, ſiue inæſtimatum, hac ratione, quòd alienatio ſit neceſſaria. Io. Pap. lib. 13. tit. 2. arreſt. 24. vbi aliā adducit rationem, quia dos ſuccedit loco legitimæ, quam filia poteſt capere, etiam in corporibus hæreditarijs, & arreſt. 33. opinionem Iaſ. ſequitur Aymo Crauet. conſilio 215. illam limitando, & declarando, ex mente Iaſ. quando alia bona non erant, quæ poſſent in dotem dari, iuxta notata in l. commodis. de re iudic. & ſic omnino alienatio erat neceſſaria, alias ſecus: ſed poſſet dici, quòd neceſſitas non eſt aliqua in æſtimatione, licet ſit in conſtitutione dotis. Argumentum autem procederet in reſtitutione dotis. vbi contingeret in defectum allodialium bona dari æſtimata pro reſtitutione ſummæ dotalis, vel in datione in ſolutum, & nihilominus, in caſu, vbi non ſunt bona allodialia, quòd in cōſtitutione dotis, ſiue bona dentur æſtimata, ſiue dentur in ſolutū, pro dote, non debeatur laudimium, cenſuit Cameta Regia, anno 1556. 19 Decembris in cauſa feudi Ripaltę, pro D. Georgio de Aſinarijs, contra procuratorem Patrimonialem, & idem cenſuit Camera Ducalis, anno 1571. 28. Maij, in cauſa nepotum domini Georgij, eo quod concurreret duplex ratio, videlicet fauor dotis, & cauſa neceſſaria, & fuit dictum, quòd etiam æſtimatio neceſſaria eſt in dote conſtituenda, propter modum conſtitutionis, cùm non liceat vaſſallo totū

feu-

5 feudum † in dotem dare, ſi de parte congruè filia dotari poſ-
ſit. Pariſ. conſ. 16. num. 32. vol. 1. Purpur conſ. 343. ſecus vbi
congruè dotari non poteſt, niſi totum feudũ detur Rol. conſ.
6 19. nu. 10. vol. 4. & in omnem caſum agnati † ſunt præferen-
di ſi offerant ipſi precium. Rub. conſ. 59 nu 4 pro quo facit.
§ porrò. qual. olim. feud. alien. pot. Retenta etiam communi
opinione, quòd debeatur laudimium, quando datur fundus
æſtimatus, illam limitat Aymo quando filia non erat de com
prehenſis in prima inueſtitura, quia ſi foret de comprehenſis
non prohiberetur quæcunq; inter ipſos alienatio, præſertim
patris in filiam, nec de ea deberetur laudimium, quod vti-
que ſine dubio procederet, inſpecta eorum perſona, iuxta ea
quæ ſuperius plurres dicta ſunt. Par. de Put. c. 261. habẽs feu-
dum verùm cum dos, licet pro filia, detur marito, procedet
communis diſtinctio, an detur æſtimata, vel inæſtimata. Idẽ
Paris de Put. in c. 275. an res particularis. nu. 1. & in c. 92. pa
ter habens, num. 11. & num. 21. dicit, quòd quando emphy-
teuta vellet feudum in dotem dare extraneo, quòd debere-
tur laudimium; & generaliter ſi pro ea, quam quis dotare
7 † nõ tenetur fundus in dotem detur, licet inæſtimatus, quòd
debeatur laudimium, tenet Bertr. conſ. 315. vol. 3. par. 2. &
conſ. 57. vol. 7. Brun. conſ. 44. in fi. Ex quo infertur, quod nõ
ſolo fauore dotis, eximitur quis, dum pater, vel mulier dat
feudum in dotem, à ſolutione laudimij, prout ſentiebat Pet.
Iacob. ſed etiam, quia cauſa erat neceſſaria, vt quia pater te
nebatur dotare, & alia bona non habebat, ex quibus con-
gruè dotare poſſet. & conſequenter in caſibus, in quibus dos
8 ex neceſſitate conſtituitur, & pactum † lucri dotis apponi-
tur, quòd regulariter ſine conſenſu domini non poteſt appo-
ni. Doctor. in rubr. & in §. donare. qual. olim. feud. alien. pot.
vnde eueniente caſu lucri, non debebitur laudimium, quia
ex neceſſitate facta ſit alienatio, ſecus ſi ex voluntate. Et ad-
uertendum eſt, quòd niſi dominus conſentiret pacto lucri
dotis, etiam ſi conſentiret, quòd feudum daretur in dotem,
maritus non lucraretur illud ex pacto, vel etiam ſtante ſta-
tuto, quòd lucretur dotem. Bal. conſ. 346. puncta, vol. 2. Bru.

conſ.286.in fi.vol.3. quamuis ad id quod dicitur de ſtatuto,
9 † maior ſit dubitatio,propterea,quod qui vult antecedens, cenſeatur velle,quod ſequitur ab eo Aymo.conſ. 79. nu.4. præſertim ſi dominus dicta ſtatuta non ignorauerit. Marin. Frec.lib.2.q.2.nu.15.& ſeq.Moder.in cõſuetud.Pariſ.§.56. nu.41.ſequuntur communem diſtinctionem, ſed dicunt, ꝙ Spec.diminutè loquitur,quia æſtimatio non ſtatim facit venditionem,ſed ita demum ſoluto matrimonio,ſi maritus vellet rem æſtimatam.ad l.plerunque.§. fin. de iur. dotium. idcirco nõ ſtatim,ſed reſtituta demum pecunia, & retentare,
10 deberi laudimium. Ego autem ſtatim † deberi laudimium puto poſt contractum,& matrimonio ſecuto,ab eoque tempore cẽſeri factam venditionem,prout deprehenditur in d. l.plerunque.vbi ad maritum ſpectat periculum,& poteſt interea maritus vẽdere.Caſtren.in l.æſtimatæ.& in l. ſi æſtimatis.ff.ſol.matr.electio autem,poſita eſt in facultate mariti, & ea non facit conditionem, ad notata. in l. ſi quis ſtipulatus fuerit decẽ in melle.de verb.obl.& hic appoſitè facit,quod notat Bar.in l.ſancimus.C.de conſult.lib. 12. de quo infra dicam.Socin.conſ.56.vol.1.num.6.vbi ſeptem ponit caſus, ad effectum,vt dignoſcatur quando maritus,† poſſit aut de-
11 beat reſtituere rem,vel pretium,& ibi dicit, quod in dubio, quando res eſt æſtimata, licet non appareat, an ad effectum venditionis facta ſit æſtimatio, ea tamen facit emptionem. glo.in l.ſi inter virum.& l.quoties C.de iur.dotium.& quod dicitur mulieri ſoluto matrimonio, etiam pro re æſtimata
12 † competere rei vendicationem.ad l in rebus C.de iu dot. intelligant ibi doctor. quod competat vtilis in ſubſidium, & id quidem Speciali fauore dotis: in quibus autem caſibus æſtimatio non facit emptionem,ſed ea fit ad alium effectum de quo,per Soci.d.conſ.56 Didac.pract.quæſt.c.28.perinde eſt,ac ſi tradita res eſſet inæſtimata, quo ad ſolutionem lau-
13 dimij: æſtimatio † autem rei in dotem datæ, quid operetur, vide per Didac.d.c. 28. vbi latè in quibus caſibus æſtimatio non faciat emptionem. Tiraq.d.glo.14.nu.20.Sylu.nupt.in verbo Diuiti non nubendum. Et cum duplici reſpectu fieri

poſſit

poſſit eſtimatio, vt etiam adnotauit Natta conſ. 650. ſi fiat
14 eſtimatio, vt ſciamus rei deterioratıonem. † vt in caſu l. eſtimatis. ſoluto matrimon. nō debebitur laudimium. Redoan, vbi ſup.

S V M M A R I V M.

1 *Laudimium an de donatione debeatur, & quid ſi feudum partim donetur, & partim vendatur. nu. 2.*
3 *Contractus mixtio fraudem præſumi facit.*
4 *Regula l. qua de tota de rei vendi exornatur, remiſſiuè.*
5 *Venditio in eo quod pluris valet res vendita, donatio eſt.*

Quæſtio XXX.

1 AN de donatione † debeatur laudimium? videtur quod non. Spe. verſ. 107. Pet. Iacob. verſ. item excepta donatione. & in ver. item colligitur hic. in §. vbi ſubdit. in verſ. 3. quod in omni tranſlatione, quæ fit ipſo iure, non debetur laudimium. additio ad Guid. Pap. q. 48. in fi. deciſ. Tholoſ. 278. contrarium tenet in d. deciſ. glo. Aufre. & melius. Imo. latè in c. potuit. num. 12. Guid. Pap. q. 46. dicens, quod licet emphyteuta poſſit donare, irrequiſito domino. glo. in l. fin. C. de iur. emphyt. Alex in l. ſi domus. § ſi fundus, de legat. 1. & conſ. 120. vol. 1. in fi.
* * vide Tepat. lib. 2. fol. 97. tit. de laudim. tamen, donatarius debet accipere rem per manus domini, & ei ſoluere laudimium Moder. §. 56. gl. 1. nu. 3. Alc. in l. in conuentionibus. in fi. de verb. ſignif. Redoan. de reb eccl nō alienan. tit. de laudim. §. iſta autem. nu. 3. Ceſal. conſ 307. nu. 76. vol. 3. & ſic, licet denuntiatio ſeu conſenſus non requiratur, ratione prælationis, requiritur tamen ratione approbationis. & immiſſionis in poſſeſſionem, neque enim ratione prælationis rectè denuntiatio adaptari poteſt donationi. Brun. conſ. 332. circa fi. volum. 4. conuenit tamen requiſitio conſenſus ad

effectum approbationis,& ſolutio Laudimij. Alber. in l. fin. Bal. in c. quæ in eccleſiarum. nu. 34. Card. conſ. 15. Iac. de Sancto Geor in auth. qui rem. C. de ſacroſ. eccl. nu. 126. Iaſ. in l fi. nu. 66. Bero. in c. potuit. nu. 88. Bertran. conſ. 123. vol. 1. part. 2. vbi dicit hoc procedere, niſi in contrarium ſit conſuetudo, vel ſtatutum, vel niſi de venditione tantum debeatur. Brun. conſ 43. nu. 15. Iul. Clar. lib. 4. §. emphyteuſis. q. 23. & q. 15. in fi. Hinc ſuccedit quæſtio, ſi de tertia venditione debeatur, nunquid debebitur de donatione, cuius deciſio colligitur ex ijs, quę dicta ſunt ſupra, q. 28. de permutatione, quod non. Inſuper, nõ impertinenter hic etiam quæri poteſt, vbi ad eſt conſuetudo, vel ſtatutum de tertia venditione. Si
2 feudum partim vendatur, † partim donetur, an ex conſuetudine tertiæ venditionis debeatur Laudimium tantum pro parte? ꝙ ſic modò id bona fide, & ſine fraude fiat. Nã fraus in hoc de facili committi poteſt. Moder §. 13. gl. 5 nu. 52. qui
3 nimò talis mixtio contractus, † fraudẽ præſumi facit. Tiraq. de retract. lignagier. §. 1. gl. 18. nu. 11. vt infra notatum eſt. q. 49. limitatur etiam, ſi æquè principaliter agebatur, vt donatio fieret, atq; venditio, ſecus ſi hoc intendebant cõtrahentes, vt venditio fieret, & de pretio aliquid remiſſum ſit quia tunc de toto iuſto pretiò Laudimium debebitur, ſecundum Moder. in §. 13. nu. 50. Redoan. vbi ſupra. nu. 28. Ego pro eà parte, pro qua vera donatio interceſſit, Laudimium non deberi puto, vbi de tertia venditione agitur: quod enim iuris eſt de toto, ſiue dimidia, idem eſſe debet de qualibet parte
4 ad l. quæ de tota. de rei vend. quam † exornat Tiraq. de retract. lignag §. 1. gl. 7. nu. 37. 1. Euerar. in loco à toto ad partem. & aliàs venditio facta minori precio, in eo, quod pluris
5 † valet res vendita, donatio eſt, & eatenus reuocari poteſt per quærelam inofficioſæ donationis. l. 1. ff. ſi quid in fraud. patr. Bald in l. 1. q. 1. ver opinio mea. C. de inoffi dona. Alex. conſ. 55. conſideratis. n. 3. vol. 1. Quod vtique procedit, vbi vera donatio eſt, ſi quis autem minoris vendat, non donationis cauſa, ſed quia putet ſe iuſto precio vendere, tunc eius remiſſionis precij, etiam in Laudimio ratio habenda
non

nō eſt,& ita procedere poſſunt quæ Moderni notant. Tiraq. in l. ſi vnquam. in verbo donatione largitus. num.6. C. de reuoc.don.

SVMMARIVM.

1 *Laudimium de legato vel hæredis inſtitutione, an debeatur.*
2 *Succeſſio ab inteſtato dicitur alienatio neceſſaria.*
3 *Legatarij quando dicantur contineri ſub dictione ſucceſſoribus.*
4 *Laudimium de quibus non debeatur ex forma Decretorum antiquorum Sabaudiæ.*

Quæſtio XXXI.

1 IN de legato, † vel hæredis inſtitutione Laudimium debeatur? Dic idem, quod in donatione Bertan.conſ.78.ex caſu.vol.1 par.2.Iaſ.in l.fi. nu.50.Par. de Put. in c. 141. an quando is cui. Redoan.de reb.eccl.nō alienan.tit.de laudim. §.iſta autem.nu.13.fallit in hærede ſuo, vel qui ab inteſtato in emphyteuſi, aut feudo eſſet ſucceſſurus: tunc enim nullum debetur Laudimium, Brun.conſ.44.col.pen.verſ.tertio vi-
2 detur. habetque rationem in ſe, quia alienatio † eſt iſta neceſſaria. Aret.in l.is poteſt.circa fi. de acquir. hæred. ſitq; in ſucceſſurum, qui ex tenore primæ inueſtituræ, reperitur vocatus: idē in legatario, qui ſub prima inueſtitura ſit comprehenſus: vt quando eſt pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus. Sal. in l.fin.col.4.verſ.quæro an res.& ſuprà tactū fuit q.14. ꝓ id quod dicit Sali. ꝙ ſi in inueſtitura, appoſita ſit dictio ſucceſ-
3 ſoribus, dicantur legatarij † cōprehenſi, illud reſtringitur, quando ipſi legatarij, alioquin abſque diſpoſitione teſtatoris, ſunt de vocatis, puta deſcendentibus à primo inueſtito. ita declarat Soc.Iun.conſ.70.vol.3. Habemus etiam in patria noſtra decretum ducale in antiq. lib.3. quod Laudimiū
† † non debetur, de bonis hæreditarijs, legatis, vel fideicōmiſſis, nec de rerū diuiſione. Idcirco, quò ad hos caſus, lex eſt

nobis

nobis clara. Hoc etiam de iure communi ſentit procedere in hæredis inſtitutione, Ioan. Raynau. in ſuo compræhenſ. feud §. habito. nu. 19. quod in tertijs venditionib. omnino procedit, ſed in Laudimijs de iure communi, à ſupradictis non videtur recedendum.

SVMMARIVM.

1 *Laudimium an ex tranſactione debeatur, & nu. 3. & deciſiones Senatus ad hoc. ſub nu. 5.*

2 *Statutum de emptione loquens habet locum in tranſactione.*

4 *Tranſactio de re emphyteutica ſine domini conſenſu bona fide fieri poteſt.*

5 *Cenſus ſubrogatus in locum rei feudalis feudalis cenſetur.*

Quæſtio XXXII.

1. AN ex trāſactione † debeatur Laudimiū? videtur, quod ſic, ad Bal. in l. per diuerſas. C. mand. vbi
2 ſtatutum diſponens, † ꝙ de emptione, & venditione, ſoluatur gabella, habet locum in tranſactione, & quittatione. Petr. Iacob. in practi. in tit. de act. in rem pro re emphyt. verſ. item ſi res detur. tenet, quod ſi in tranſactione res in alium transferatur, accepta pecunia, ꝙ laudimium debetur. ſequitur Tiraq. de retract. d. §. 1. gl. 14. nu. 63. & 69. ſecus, ſi remaneat res, penes poſſeſſorē, & alius cedat ius etiam mediante pecunia, ad l. ſi pro fundo. C. de tranſac. glo. in l. ex cauſa. C. pro emptore. Bart. in l. nulli. de tranſact. hoc idem ſentit Iaſ. in l. fi. nu. 122. Mar. deciſ. 52. n. 10. par. 2. & facit, quia debetur ratione nouæ poſſeſſionis, & hic res non mutat poſſeſſorem. Bertran. conſ. 255. quæſitum vol. 2. & conſ. 302. viſo dubio, eodē vol. par. 2. Donec enim vaſſallus feudum retinet, domino non fit præiuditium. Quo circa ſi contendatur inter partes, tam ſuper poſſeſſorio retinendæ quam ſuper petitorio, & de re, vel parte eius fuerit tranſactum accepta pecunia, nullum videtur deberi laudimium: & dum caſus iſte in Camera fuiſſet diſceptatus fuit
3 reſolu-

reſolutum laudimiũ non deberi, cùm regulariter nõ debeatur ex tranſactione, † bona fide facta, quæ etiam ſine domini
3 tur ex tranſactione,
4 † conſenſu fieri põt. c. ſi vaſſallus de ſuo beneficio. ſi de feu. def. controu. fuer. c. 1. de controu. feud. int. vaſſ. & al. Cur. in tract. feu. in 4. par. q. 8. Contrarium cenſuit Camera, in tranſactione facta inter vaſſallum, & ſubditos, in qua tranſactũ fuerat, quòd mediãte quodam cenſu, vaſſallus cedebat quibuſdam ſeruitutibus, licet nõ appareret, quòd eſſet in quaſi poſſeſſione illarum, nã ex hac ceſſione domino poterat inferri præiuditium: & ideò eius conſenſus erat neceſſarius, & conſequenter laudimium ſoluẽdum ex abdicatione iurium vaſſalli, in non vaſſallum: Ratio differentiæ inter vnum caſum atq; alterum eſt in promptu, quia in primo cõſtito, quis eſſet vaſſallus, vel poſſeſſor, domini nõ intererat habere vnũ potius quam alterum: in ſecundo domini valdè intereſt, propter extinctionem, & remiſſionẽ iurium Et in ſimili caſu etiam de anno 1569. 27. Ianuarij, Senatus cenſuit in cauſa Balangerij, in qua facta fuerat tranſactio per dominos, cum hominibus loci, de certo annuo cenſu, ex cauſa ſucceſſionũ, & tertiarum venditionum, quas prætendebant domini, debitas ab hominibus, quòd ille cenſus, † tanquam ſubrogatus loco debiturarũ eſſet feudalis. Camera. in c. imperialem. fol. 302. licet in contrarium adduceretur, quòd non appareret illas debituras contineri in inueſtituris, aut de iure deberi, minuſq; Dominos fuiſſe aliquando in earum poſſeſſione, vel quaſi: & nihilominus, cùm remitterentur iura, viſum fuit, qđ ex tali tranſactione deberetur laudimium, & quòd cenſus ẽt ſubrogatus eſſet feudalis, ita quòd ſi cõtigiſſet de illo cenſu cõtrahi, vel eum alienari, laudimiũ etiam deberetur, & perinde iudicandum eſſet, ac de feudo. Et ita etiam iudicarunt Senatus, & Camera, in cauſa Collegij, in qua primo Dominus Collegij remiſerat hominibus molendina, mediante annuo cenſu, & poſtea cenſum remiſit, acceptis molendinis, & quadam ſumma pecuniarum: Ideo fuit dictum, ꝙ ex hac vltima remiſſione, deberetur laudimium, ad ratam pecuniæ acceptæ, faciunt quæ infra traduntur, q. 41.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Laudimium an debeatur ſi res pignoretur.*
2 *Feudum non poteſt inuito domino pignori dari, emphyteuſis autem ſic, & quid ſi pro æquiualenti pretio rei. nu. 3.*
4 *Pignoris contractus, quando pretium eſt æquiualens ipſi rei pignoratæ cenſetur alienatio paleata, & quibus alijs concurrentibus.*
5 *Pignori rei emphyteuticæ, vel feudalis conſentiens dominus non ideo videtur approbare nouum vaſſallum.*

Quæſtio XXXIII.

1 AN ſi res pignoretur,† debeatur laudimiũ? Quod non, cum non ſit alienatio, quamuis per eam ad alienationem deueniatur. gl. in c. 1. in verbo, inde, vbi etiam doctor. de aliena. feud. Aym. conſ. 404. in prin. Moder Pariſien. §. 22. nu. 60. & licet ſit differen-
2 tia inter feudum,† & emphyteuſim, quoad pignorationem, vt feudum non poſſit pignori dari, emphyteuſis autem ſic irrequiſito domino. Iaſ. in l. ſi. nu. 78. cum ſeq. tamen, quoad ſolutionem laudimij, idem ius eſt, cum ex hypotheca non efficiatur quis dominus: limitatur, niſi res ſit pignorata pro
3 æquiualẽti pretio†rei. vt veriſimiliter nulla eſſet ſpes luitionis, id enim ſine domini conſenſu fieri non poteſt. Bald. in l. fin. C. de reb. alien. non alienan. per l qui habebat. de lega. 3. Alex conſil. 169 in fi. volum 6. idem Bald. in c. 1. in princ. in 1. not. de prohib. feud. alien. per Feder. vbi etiam Afflict. num. 42. & num 46. diſtinguit, an oppignerationem ſequuta ſit actualis traditio, quæ videtur rationabilis diſtinctio, quã ſequutus eſt Senatus in dicta cauſa Caremæ, & pro ea videtur tex. in §. aut ſi libellario. Quib. mod. feud. amit. ibi aut pignore plus medietate obligauerit, ita vt tranſactum permittat. facit, quòd notat Alex. in l. 1. §. per ſeruum corporaliter,

circa

circa fin. de acquirend. poſſeſ. & ibi etiam alij ſcriben. Nam tunc, licet contractus ſonet in pignus, re vera tamen potius
4 eſt venditio, & alienatio † paleata, quam ſubditi faciunt, vt fraudent dominos ſuis iuribus, & laudimijs Iacob. de Royd. num. 37. quæ ſimulatio depræhenditur ex eo potiſſimum, ſi is cui pignus fuerit datum, fructus percipiat, quos alioquin ſuos non facit, niſi ex tranſlatione dominij, vt infra dictum eſt quæſt. 49. Quòd ſi re vera pignus eſſet abſque aliqua fructuum perceptione, & nulla eſſet fraudis ſuſpicio, licet feudum pro æquiualenti pretio eſſet pignoratum ſecuta etiam traditione, laudimium non deberi exiſtimarem, cùm ceſſet in hoc etiam caſu ratio conſecutionis laudimij, videlicet approbatio noui vaſſalli. Et dicitur hæc improprijſſima alienatio, vt Bald. inquit in dicto §. aut ſi libellario. in fin. & licet feudum ſine conſenſu domini eo modo pignorari
5 non poſſit, non tamen ex eo conſenſu † approbatur vaſſallus ſed remanet vaſſallus is, qui pignori dat, & is ſubit onera, niſi domino directo pignori daretur: ad not. in c. 1. de feu.

SVMMARIVM.

1 *Locatione ad longum tempus facta per emphyteutam transfertur ius in rem, & vtilis in rem actio acquiritur.*

Nec ſine domini conſenſu fieri poteſt. nu. 2.

Et ideo debetur laudimium. nu. 4.

Contraria opinio. ibid. Reſolutio Cameræ Ducalis. nu. 14.

3 *Locans in centum annos non dicitur alienare ſi dictum ſit quod tot ſunt locationes, & alioquin ſecus. & nu. 5.*

Et quid ſi dictum ſit quod ex huiuſmodi locatione nullum transferatur dominium, vel aliæ cautelæ adhibitæ. num. 7. 15. & 16.

6 *Feudatarius poteſt fructus rerum feudalium pro tempore vitæ ſuæ vendere, & ratio. nu. 11.*

8 *Laudimium in feudis de iure non debetur, ſed de conſuetudine patriæ.*

9 *Feuda adæquata ſunt emphyteuſibus per viam regulæ quoad Laudimia.*

Conſue-

10 *Conſuetudinis interpretatio paſſiua admittitur licet materia non ſit extendibilis.*
12 *Feudatarius vſufructuarium conſtituere nequit licet fructus vendere valeat.*
Et hoc quomodo procedat. nu.ſeq.
16 *Locationi ad longum tempus cautelæ adhibitæ ſuſpectæ.*

Quæſtio XXXIV.

1 AN de locatione † ad longum tempus facta per emphyteutam debeatur laudimium? quòd ſic, cùm per eã, ius in rẽ trãsferatur, & vtilis in rem actio acquiratur. l fi.ff.ſi ag.vect.vel emphy.pet. l.1.§ quod autem ait prætor.& ibi gl.de ſuperfic. propterea, quod alienare dicatur locator, & hanc partem tenet Pet.Iacob.in verſic.item pretium.vbi ſubdit idem, ſi ad modicum tempus fiat, de loco publico fruendo. Idem in verſ. Item in locatione. Alex.conſ.165.volum.2.Dec.conſ.204. Paris de Put.in cap.144.pone,quòd facta fuit locatio.Caſſan.in conſuetu.Burgun.tit.des cenſes.§.7.nu.3. facit, quòd notat Fel. in c.quæ in eccleſiarum. nu.87. Bertran.conſ.256.nu.4.vol. 7.& ipſe ſequitur conſ.Decij.cum quo etiam ſentit Redoan. in tract.de reb.eccl.non alienan.tit.de laudim.§. iſta autem, num.14.Comprobantur iſta, quoniam ad longum tempus,
2 † vaſſallus nec emphyteuta,non poteſt ſine conſenſu domini locare. Bald.in cap.1.in princ.nu.16.de his qui feud.dar. poſſ.vbi poſt Io.Andr.dicit,quòd alienationis nomine continetur locatio ad decem annos,& ibi,nu.23.dicit quòd lo-
3 cans in centum † annos,non dicitur alienare,ſi ſit actum ꝓ tot ſint locationes,&c.alioquin ſecus,ſubdit tamen, quòd fraus ex eo prçſumitur.& in c.1.§.aut ſi libellario.in fi.quib. mod.feud.amit.& Bald.dum cenſet locationem ad longum tempus, dici alienationem ideò non poſſe fieri irrequiſito domino.omnes ſequuntur,vt dicit Iacob. in verbo, & cum pacto,dę non alienan.nu.13. Cur.in 4.par.in vlt.cauſ.amiſſ. feud.in prima regul.quæſt.3.Afflict.de prohib. feud. alienat.

per Feder.c.1.nu.61.Zaſ.in 9.par. feud.nu.13. & in emphyteuſi.Iaſ.in l fi.quæſt.4.C.de iur.emphyt.Alex.conſ.105.vol.3.Brun.conſ.161.vol.2.Iſern.& alij in conſtitutione,conſtitutionem, diuæ memoriæ. & latè tractat Bened. Camer.in repetitione.c.imperialem.de prohib.feud.alien.car.17.alias 120.Paris de Put.in c.210.an bona demanij,& ex quo requiritur conſenſus domini in tali locatione,ſequitur, quòd pro conſenſu,& approbatione contractus, debeatur laudimiũ,
4 † concurrẽte tranſlatione iuris,præſertim,cùm ſpecies alienationis ſit huiuſmodi: Contrarium videtur, quòd videlicet non debeatur laudimium ad glo.in l. codicillis. §. inſtituto. in fi.de leg.2.vbi argumentatur glo.quòd locans ad centum
5 annos,† non dicatur alienare, & videtur text.in §. donare. qual.ol.feud alien.pot. & hanc partem ſequunt. Mod.§.56. glo.1.nu.6.& in add.ad Alex.conſ.119.vol.3.& hæc opinio ex generali conſuetudine Gallię videtur approbata.Io.Pap.
6 lib.13.tit.2.arreſt.21.& facit, quia feudatarius,† poteſt fructus rerum feudalium pro tempore vitæ ſuæ vendere. Aluar. in c.Imperialem.nu.13.& ibi Afflic.nu.30.Tiraq.de retract. Lignag.§.1.glo.7.nu.46.Paris de Put.in c.255.an feudatarius eam quoque partem tenet Boer.deciſio.234.dicens,ex hac locatione non transferri vtile dominium,& circunſcripto pacto,vel conſuetudine,videtur idem ſentire Bal. conſ. 127.vol.1.in fin.quod tamen non admitto. Quinimo, vtile dominium transferri paſſim tenent Doct.vt etiam ipſe communiter teneri dicit,niſi aliter inter partes actum ſit.Barto. in d.l.1.per illum tex.de ſuperfic. Alex. conſ.120.vol.3.Iaſ. in l.manumiſſiones.nu.7.ff. de iuſti. & iure. Brun.conſ.161. col.2.vol.2.Afflict.in tract.prothomiſ. in 7.notab. Soc.iun. conſ.56.nu.11.vol.2.latè Tiraq. de retractu Lignag.§.1.gl. 14.nu.79. cum ſequenti. vbi dicit talem locationem ſortiri vices emphyteuſis. Didac.var.reſol.lib.2.c.16.vbi adnotat,
7 quòd ſi in locatione † additum ſit, quòd nullum transferatur dominiũ, vbi fraus fieri poſſet prohibitioni de non alienando, haberi nihilominus eo caſu locationem pro alienatione.allegat Bal.in Auth.hoc ius.col.1.verſ.6. C. de ſacro-
I ſanct.

ſanct.eccl.idem dicit Bal.inc.1.nu.7.de prohib.feu.alie.per Fed.aſſerens tale pactũ videri appoſitum in fraudem. Fabia. de Monte in tract.empt.in 4.q.princ. q.vlt.num.8. & paſſim Doct.tenent, dici ad longum tempus locationem factam ad decennium.d.l.fi.& ibi glo.ff.ſi ag.vectig. Paris de Put. cap. 256.an ſi feudatarius. Idcirco, à ſuperiori opinione non videtur diſcedendum, prout eam tenent Bar.& alij.in d.§ inſtituto.reprobantes ibi gloſ. quæ etiam reprobatur per glo. iuris canonici in clemen.1. de reb.eccl.non alien.In verbo, locationes, & per Doctores omnes ſuprà allegatos, & quòd non debeatur laudimium, poſſet procedere de conſuetudine Franciæ, de qua atteſtatur Boerius. De iure autem, circunſcripta conſuetudine, verius videtur conſilium Decij. Neque me monet argumentum, quod in contrarium adducebat Dom.Ioan.Franciſcus Nucetus,dum caſus iſte ſemel contigiſſet in Camera diſputandus,coram Sereniſſimo Du-
8 ce noſtro, quòd ex quo de iure in feudis † non debetur laudimium, ſed ex conſuetudine patriæ: quod iſta conſuetudo non ſit extendenda ad locationẽ.ad Bar.in l.1.§.ſi quis hoc interdicto.de itinere actuq; priua.cum vulgar. quia, ex quo
9 adæquata † ſunt feuda emphyteuſibus,per viam regulæ,quo ad ſolutionem laudimiorum, diſpoſitum in vno habebit locum in alio.ad notata,in l.1.de leg 1. & faciunt notata, ſuprà in quæſt.3. Præterea,eſt iſta interpretatio conſuetudinis
10 † paſſiua,quæ admittitur, licet materia non ſit aliàs extendibilis.ad Bart.in l.ſi quis ſeruo perſuaſerit.C.de furt.& in l. omnes populi.in 6.quæſt.princip.q.4.de iuſti.& iure. Roch. de Curt.in tract.conſuetud.nu.336. & ſequen.Ad id autem,
11 quod dicitur de venditione fructuum,illud eſt quia † per talem venditionem nullum conſtituitur ius in re, & diuerſa ſunt inter ſe,res,& fructus rei.l.in ædibus.§.1.de donat.not. per Aluaro.& alios ſupra allegatos: facta itaque venditione fructuum, non fit venditio rei, nec rei dominium aliquod, aut poſſeſſio transfertur, neque aliqua in rem actio competit emptori,ſed perſonalis ex empto tantum, ſecus in locatione longi temporis,vt ſuprà dictum fuit, & ideò licet poſ-

ſit fru-

12 ſit fructus vendere, non tamen poteſt vſufructuarium † facere. gl. in c. 1. §. præterea. de capit. Conrad. Iacob. in verbo. ita etiam quod. nu. 14. & ita declarat Alex. conſ. 18. num. 6. vol. 5. Cremen. ſing. 85. quem ſequitur Hyppol. in l. 1. §. cum quidam. de quæſtio. & nihilominus etiam in venditione fructuum, quando fit vltra nouennium Senatus in dicta cauſa Caremæ, cenſuit, deberi laudimium, vt tollatur via fraudi-
13 bus, quod vtrique procedere † exiſtimarem, quando fieret ad certum, & determinatum tempus, ſecus, ſi indeterminatè, & indefinitè, fieret fructuum venditio, videlicet, ad vitam: nam licet poſſet viuere vſque ad centum annos, poſſet etiam ſtatim mori. Camer. car. 128. ſecundum paru. impreſſ. & facit, quòd not. add. ad Bald. in c. 1. verbo, alienationes, de his, qui feud. dar. poſſ. vbi diſtinguit, aut alienatur vſuſfructus: aut quis promittit dare fructus, qui naſcentur, etiam ad centum annos, & tunc cùm ex tali promiſſione oriatur perſonalis obligatio, non autem conſtituatur ius in re, non dicitur talis promiſſio alienatio. Et in caſu, qui tractatus fuit in Camera coram Principe, præſente eius etiam conſiſtorio,
14 fuit declaratum, † deberi laudimium, ſed illud fuit ex Principis liberalitate remiſſum, & abſolutus reus. Sed & ſi laudimium debeatur ex locatione ad longum tempus, erit tamen laudimij quantitas moderanda, vt non tanta pecunia ſoluatur, quanta pro venditione, cum vna venditio, auferat tempora multarum locationũ. Idcirco, arbitrio iudicis, taxa erit moderanda, & valdè intererit, an locatio, anticipata ſolutione ſit facta, vel ſtatuta penſio, ſingulis annis. Quòd ſi
15 expreſsè cautum ſit, vt nõ transferatur dominiũ vtile † vel ius aliquod in re vt ſuprà, dixi, videtur, ꝙ non debeatur laudimium: niſi pactum in fraudem ſit appoſitum. Bald. in d. c. imperialem. & Fel. in d. c. quæ in eccleſiarum. nu. 87. de conſtit. vbi inquit, quòd tunc dicitur tranſlatio ſolius commoditatis: eſt tamen dictum pactum valdè ſuſpectum, vt ſupra dictum eſt: prout etiam ſuſpectæ admodum, ſunt clauſulæ,
16 ſiue cautelæ. † Quod tot ſint locationes, quot anni: de qua cautela ſuprà dictum eſt, poſt Bal. Similiter ſuſpecta eſt clau-

ſula ſiue pactum, de renouando de tempore in tempus. Fely. vbi ſuprà. & Bero. in fin. cap.

SVMMARIVM.

1 *Laudimiũ non debetur ex promiſſione de vẽdendo, vel alienando. Et an ex ea vaſſallus cadat in commiſſum. ibid.*
2 *Promittens contrahere qualiter teneatur.*
3 *Vendere promittens, ſine cõſenſu domini, an obliget ad intereſſe.*

Quæſtio XXXV.

1 EX promiſſione de vendendo, † vel alienando, an debeatur laudimium? Quod non: Et eſt ſatis clarum: neque etiam ex promiſſione huiuſmodi emphyteuta, vel vaſſallus cadit in commiſſum. Docto. in l. in bonæ fidei. de eo quod certo loco. Bald. in l. 1. C. de pact. pig. Tiraq. de retractu conuention. §. fin. num. 44. Modern. §. 55. gl. 1. nu. 78. & tam per Tiraq. quam Modern.
2 plura adducuntur de promittente † contrahere, quæ apud
3 eos videri poſſunt, & an vendere † promittens ſine conſenſu domini obligetur ad intereſſe Marin. Frec. lib. 2. in prima autor. §. pluribus. nu. 28. fol. 145.

SVMMARIVM.

1 *Contractu alienationis celebrato ſub conditione, an laudimium ſtatim ſoluendum ſit, & nu. 5.*
2 *Vendita re cum pacto de non illam adminiſtrando, niſi poſt tempus, eo non expectato, emptor ad ſoluendam gabellam tenetur idem ſi ſub conditione. nu. 4.*
3 *Laudimio ſoluto de principali contractu non debet ſolui de executiuo licet tranſeat in nouum contractum.*
6 *Conditionis purificatæ tempus maximè attendendum.*
7 *Clauſula ex nunc prout ex tunc, an præuenat purificationis conditionis tempus, & de eadem clauſula plura ibidem remiſſiuè.*

Quæ-

Quæſtio XXXVI.

1 QVid ſi contractus ſit celebratus ſub † cōditione, an laudimium ſtatim ſolui debeat, vel expectato tempore conditionis? Iac. de ſancto Georg. de Royd. n. 38. ſe refert ad Bar. in l. ſancimus. C. de conſul. lib. 12. qui de hoc nihil dicit, ſed tantummodo dicit, quòd ſi aliquid ſit ſoluendum in adeptione dignitatis, ꝙ qui eſt electus in conſulem, licet ſibi adminiſtratio, non ſit conceſſa, tenetur nihilominus illud ſoluere. Item ſi ven-
2 dita fuit res, † pacto adiecto, ꝙ ius adminiſtrandi non competat. niſi poſt tempus, ꝙ emptor tenetur ſoluere gabellam non expectato tempore, & ſic non loquitur in diſpoſitione conditionali, & ita eum ibi declarat Io. de Plat. bene tamen dicit Bar. ibi, ꝙ ſi quis ea lege dederit aliquid alicui, vt ius non transferatur in eū niſi mortuo donante, vel vendente, ꝙ ſi à principio fuerit ſoluta gabellla donationis, aut venditionis, non tenebitur donatarius iterato ſoluere, mortuo donante, & ideò dicit Iac. nu. 39. quòd cùm de promiſſione vendendi non debeatur laudimium. Bald. & Ang. in l. 1. C. de pact. pigno. & dixi ſupra, ſi tamen quis ſponte ſoluerit, non tenebitur iteratò ſoluere, vbi actualiter vendidit, ea ra-
3 tione, quod quando fuit † ſolutum laudimium de principali contractu, non debet ſolui de executione, etiam ſi illa executio tranſeat in nouum contractum; allegat Bar. in l. interdum. § quoties. de publ. Bertach. in tract. de Gabel. par. 5. q. 3. & ſequen. Sigiſmond. inter conſ. feudor. conſ. 15. num. 16.
* * adde Bald. conſ. 433. num 6. lib. 5. Sed quòd incontinen-
4 ti, non expectata † conditione, debeatur laudimium, facit quod not idem Bertach. de Gabel. part. 5. q. 11. & part. 6. in princ. vbi dicit, quòd ſi de contractu debeat ſolui gabella, ſi contractus ſit conditionalis, ſoluitur à principio, non expectata cōditione: Idem dicit Are. conſ. 11. col 2 in prin. allegant no. p Bar. in d. l. ſancimus. verū in caſu noſtro, laudimiū nō ſimpliciter ſoluitur de cōtractu, ſed de effectu cōtractus,

id eſt laudatione dñi, vt in prin. dixi, Mod. §. 22. nu. 40. in fi. vnde, quandiu contractus poteſt ſe habere ad eſſe, non requiritur, quòd dominus laudet emphyteutam, nec interim
5 debetur laudimium, & quod de contractu côditionali, † ante euentum conditionis, omnino non debeatur laudimium? Guido Papæ conſ. 126. in ſecundo dubio, nec etiam ante euentum conditionis res ſit caduca. Tiraquel. de retract. lignag. §. 1. gl. 2. nu. 22. & gloſ. 10. nu. 46. qui plura in materia contractus conditionalis, non extra propoſitum congerit,
* * Adde Rot. Auenion. deciſio. 204. nu. 13. qui addit Guido Pap. quæſt. 47. 126. & 411. per quæ etiam reddi poteſt dubia deciſio Bertach. Moder. in conſuetud. Pariſ. §. 13. gloſſ. 5.
6 num. 23. & adeo tempus purificatæ conditionis † eſt attendendum, vt ſi contractus celebratus ſit tempore vnius conductoris, & purificatus tempore alterius, debebitur laudimium ſecundo, non primo. vide Io. Pap. lib. 13. tit. 2. arreſt.
7 26. vbi tamen propter clauſulam, ex nunc † prout ex tunc refert ſententias contrarias, de qua clauſula vide Tiraq. de retract. conuentio. §. 2. gl. vn. in fi.

S V M M A R I V M.

1 *Laudimium, an ſoluendum cum appoſitum eſt pactum de retrouendendo.*
Et quid obſeruet Camera Ducalis. nu. 4.
2 *Pacto de retrouendendo appoſito an adueniente die recatus vtile dominium retro transferatur abſque ceſſione.*
3 *Venditio conditionalis in irritum ipſo iure deducitur, eueniente caſu.*
5 *Laudimium vbi non debetur ſi ſolutum fuerit non repetitur.*
6 *Dominij vtilis ex tranſlatione debetur laudimium.*
7 *Retrouenditionis cauſa non debetur laudimium ex obſeruantia Senatus. & nu. 15.*
8 *Reſolutio contractus ex pacto dupliciter fit, ex nunc, & ex tunc.*
9 *Laudimium non debetur ex pacto de retrouendendo contractus reſolutiuo per verba vt ex nunc.*

Et

Et quando id fieri cenſeatur. nu. ſeq.
Et quid ſi breue, vel longum tempus appoſitum fuerit recutui. uum. 11.
Et opinio authoris. nu. 13.
12 *Contractus reſolutio quando appoſita cenſeatur per verba obliqua, vt ex tunc.*
14 *Fideicommiſſo res ſubiecta ſi alienetur tenet alienatio, & ſoluendum laudimium.*
16 *Laudimium non debetur de contractu, quod tendit ad executionem alterius, & nu.* 19.
17 *Conſenſus domini adhibitus ſuper principali contractu, trahitur ad omnia, quæ veniunt in executionem.*
18 *Pacto de retrouendendo appoſito ex interuallo, an debeatur de venditione laudimium.*
20 *Tralationis facultate à principio in contractu venditionis data, an debeatur laudimium.*
21 *Multitudo traditionum, quando operetur multitudinem laudimiorum.*
22 *Dotis in contractu ſi promiſſa ſit pecunia, & in ſolutum dentur immobilia, an plures contractus eſſe iudicandum.*
Et an duplex laudimium ſoluendum. nu. 23.
24 *Prorogatio facultatis luendi facta lapſo termino vim habet nouæ & iteratæ conceſſionis.*
Et quomodo procedat nu. 26.
25 *Limitata cauſa limitatum parit effectum.*
27 *Retrouenditio ſi ſit poſt primum terminum luendi in feudalibus debetur laudimium.*
28 *Redimendi facultatis prorogatione intra terminum facta, quando nouus contractus reſultare dicatur.*
29 *Ceſſionis procuratoris domino factæ ex contractu, an iterum ſoluendum laudimium.*
30 *Contractus vnius in alium transfuſione vnicus remanet contractus, & ſemel debetur laudimium.*
31 *Venditione ſine conſenſu domini facta cum pacto de retrouendendo, an res emphyteutica cadat in commiſſum, remiſſiuè.*
32 *Emptor ſoluēs laudimiū an in retrouēditione illud cōſequi debeat.*

Et an ſi ſolueriт repetere illud poſſit. nu.34.

33 *Venditione in contrahenda ſi conuentum fuerit, quòd laudimium, & alia onera ad venditorem ſpectent, an ſuſpectus ſit contractus de vſuraria prauitate.*

Quæſtio XXXVII.

1 Quid ſi appoſitum ſit pactum de † retrouendendo? videtur, quòd neque tunc ſit. ſoluendum laudimium: niſi ipſo tempore, cum dominium rei emphyteuticę nō ſit irreuocabiliter translatum, quimmo ſecundum multorum opinionem, adueniente die recatus, vtile dominium retrotransfertur, abſque ceſſione,
2 † adeo, vt poſſit res à quocunque per venditorum vendicari, quod vltimum eſt expeditum in patria noſtra per decretum poſitum in antiq. libr.3.ſub rubr. ementes, vt videlicet contra quemlibet poſſeſſorem competat actio in rē ſcripta, licet de iure communi plures tenuerint contrarium, vt latè per Tiraq.de retract.conuentio.§.1.gl.7.&Aym.Crau.conſ. 201. & hanc partem, quòd non debeatur laudimium, tenuit Caſſan.in tit.des cenſes. §. 1.nu. 15. ſequendo Boer.in conſuetud.Biturig.allegat Io.Fab.in l.fi. C.com.de lega.ſed Io.
3 Fab loquitur in venditione † conditionali, & quę in irritum ipſo iure deducitur, eueniente caſu, & idem Caſſan.vbi ſupra §.7.in fi.relinquit cogitandum. hanc etiam opinionem tenet Boer.deciſ.182.nu.39.& deciſ.354.in fi.& idem Boer. conſ.3.num.27.innitens ei rationi, quòd huiuſmodi pactum operetur retrotranſlationem dominij vtilis ſoluto pretio, quę tamen circunſcripta patriæ conſuetudine, eſt contra communem opinionem, vt per Tiraq.vbi ſup. facit pro hac opinione, quod dixit Bal.conſ.215. proponitur.col.2.verſ.item pactum retrouendendi. vol.2. quod vbi appoſitum eſt pactū de retrouendendo, videtur vaſſallus potius vendidiſſe commoditates feudi, quàm ipſum ius inſeparabile, & idem Bal. conſ.164.maritus.vol.5. vbi dicit ſolutionem gabellæ pendere ex futuro euentu, an videlicet intra tempus luendi res

redi-

redimatur, necne, quamuis caſus Baldi ſit diuerſus, ex quo ſemel fuerat ſoluta gabella de promiſſione. Et hanc opinionem valdè æquam dicit Modern. Pariſ.in conſuetnd.§. 55. nu.48, quando facultas redimendi eſt ad modicum tempus, & §.41.nu.19. Et hoc præſertim in patria noſtra, vbi ſoluitur egregium laudimium, & multomagis in tertijs venditionibus, adeo, vt durum ſit venditorem, qui emptori tenetur reſtituere laudimium, pro modico interuſurio temporis quo pecuniam retinet, debere pati iacturam egregij Laudimij,
4 ſed durius eſt, quòd domini Cameræ † Auditores quandoq; faciunt, vt eodem caſu etiam cogant emptorem, ac venditorem ad duplex laudimium ſoluendum, allegantes ſolitum, quod pro ſuo arbitrio inducunt. In huiuſmodi quæſtione, an ſoluendum ſit Laudimium, durante tempore retrouenditionis, diuerſas enarrat conſuetudines Tiraq. de retract. conuention.§ 6.glo.2.nu. 4. & vbi etiam non debetur, ſi tamen
5 men ſolutum † ſit, non repetitur. Arius Pinel. in l.2 par.2, c. 3.nu.36.C.de reſcind. vendi. Contrarium verius eſt de iure, quod imo laudimium debeatur; cum venditio à principio ſit perfecta, nec pendeat ab aliquo futuro euentu, licet reſolubilis ſit, eſtque hoc caſu tranſlatum dominium vtile, cuius
6 tranſlationis † intuitu, laudimium debetur, Alber. Bald. & Caſtr.in l.ab emptione de pact. Manſuer.in tit.de loc.& iur. emphyt.§.1.quem referunt, & ſequuntur Moder. in conſuetud. Pariſ.§.22.quæſt 3.nu. 12. declarando dicta Boerij procedere in retrouenditione, non venditione, vt de ipſa retro uenditione non debeatur laudimium, Redoan. in tracta.de reb.eccl.non alien.tit. de laudim nu.9. & hanc opinionem,
7 quòd ex retrouenditione † non debeatur laudimium ſequutus eſt Senatus de anno 1561.in cauſa Reuerend. Epiſcopi Aſtenſis, & Domini Bernardini Cambiani, de anno 1572. in ſupradicta cauſa Caremæ. Diſtinguunt tamen in hoc pun-
8 cto Doctor. vtrum pactum reſolutiuum † contractus concipiatur per verba directa, & reſoluat contractum, vt ex nunc, vel per verba aliqua, quæ reſoluant, vt ex tunc: primo caſu, cùm vt ſupra diximus, ex contractu conditionali non debea-

tur

9 tur Laudimium,non debebitur ex pacto,quod reſoluit, † & irritat contractum,vt ex nunc,nã perinde habetur,ac ſi cõtractus nõ eſſet celebratus,vel ac ſi eſſet celebratus ſub cõ-
10 ditione,& quando dicatur contractus reſolui, † vt ex nunc. Alex.conſi.10.vol.1.& videlicet, ſi pacto de retrouendendo adiectum ſit, ita ꝙ redemptione ſecuta, contractus ſit nullus,& habeatur pro infecto,non debebitur Laudimium. Idẽ ſi dictũ ſit,ꝙ res ſit inempta, in d.l.ab emptione. Albe.col. 2.verſ.contra Bal.nu.4.verſi. quærit hic Guliel. Caſtr. nu 9. Ang.col.1.verſ.vnde ſemper. Mod.§.23.num.11.12.& ſeq. Mar.deciſ.572.Tiraq.vbi ſupra. Aymo.conſi.332.num.4.& Mod.§.55.nu.166.dicunt, ꝙ vbi longum tempus eſt appoſitũ huic pacto,& emptor lucratur fructus, ꝙ debetur Laudimium,ſecus, ſi breue tempus ſit adiectum pacto: nec vim
11 † faciunt in verbis reſolutiuis.Et de anno 1564. 5.Nouembris,in quadam cauſa accenſatoris Ciriaci,cõtra iugales de Sangano,vbi pactum fuerat appoſitum, ꝙ ſi venditor reſtituiſſet pecuniam infra menſem, contractus haberetur pro infecto, Senatus cenſuit, non deberi Laudimium, attenta breuitate tpis,& ꝙ nulli fructus eſſent percepti, ſecus ſi tẽpus longiuſculum fuiſſet appoſitum, & fructus ſaltem vnius anni emptor lucratus fuiſſet, eo pſertim,vt obuiet malitijs emphyteutarum, ac fraudibus, ne eo pacto domini directi priuẽtur ſuis Laudimijs,cùm facilè eſſet reperire huiuſmodi viam,habetque rationem hæc deciſio, cùm non omnino reſoluatur contractus, qñ emptor fructus lucratur, tanquam, ſi à principio, nihil actum eſſet, ſed potius re ipſa diſſoluitur,vt ex tunc,quicquid ſonent verba contractus,cuius effectum inſpicere debemus. doctor. autem in l. ab emptione, loquuntur de vera reſolutione, & quando cõtractus ad non cauſam deducitur.Secundo caſu, quãdo reſoluitur per ver-
12 ba obliqua, † ſiue vt ex tunc debetur vtique Laudimium, etiam ſi ipſo iure pactum operaretũr retrotrãſlationem dominij, modo tamen non importet reſolutionem contractus ipſo iure,nam non dicitur contractus ipſe pendere, aut ſtare in ſuſpenſo,prout ſupra, quamuis ſit reſolubilis re ipſa,ex ſubſe-

ſubſequenti pacto partium, & potius reſcinditur, quàm ad non cauſam deducatur. Ita Caſtren. & alij vbi ſupra. Ego
13 † verò ſic hanc quæſtionem abſoluo: quando pactum concipitur per verba directa, aut venditio eſt conditionalis, & non debetur Laudimium, vt ſuprà dixi, aut eſt pura, ſub cõditione tamen reſoluenda, & puto nihilominus deberi. argum. l. ſi res. de contrahen. emp. & l. 2. de in diem adiect. vbi ponuntur exempla. Alex. in l. ſtatuliberi. circa ſi ad leg. falc. & habet rationem in ſe, cùm ſecũdo caſu interim ſit dominus emptor, & fructus faciat ſuos, & vt dicit tex. potius ab emptione diſceditur, quàm quod inemptus à principio fundus cẽſeatur prout in ratione deciſionis Senatus ſupra proximè dixi, & ita videtur ſenſiſſe Brun. in cõſ. ſuo 124. vol. 2. hancque meam opinionem ab æquo, & bono, non abhorrere exiſtimo, & reddit hanc materiam ſatis claram, & pro ea facit, quod notatur in quæſt. 39. poſt Bar. Iaſ. & alios in l. fin. §. ſed quia C. com. de leg. quòd ſi alienetur res fideicommiſ-
14 ſo † ſubiecta, interim tenet alienatio, licet reſolubilis ſit, Et propterea debetur ex tali alienatione Laudimium, propterea ꝙ à principio tenet contractus, qui eueniẽte caſu fideicommiſſi reſoluitur. Eo tamen caſu, quo Laudimium deberi dixi de venditione cum pacto de retrouendendo, vnicum tantum debetur Laudimium de ipſa venditione, non autem
15 ſoluetur de † retrouenditione, aut reſolutione contractus, vt ſupra tactum fuit arg l ſi pro fundo. C. de tranſact. Alber. in d. l. ab emptione. Tiraq. vbi ſupra gl. 7. & §. 6. nu. 19. Boer. deciſ. 182. nu. 39. Io. Pap. lib. 13. tit. 2. arreſt. 23. vbi dicit doctores tenere, quòd Laudimium debeatur pro prima venditione, cum recato, non autem pro retrouenditione. Moder. §. 23. nu. 7. neq; enim noua videtur acquiſitio. Dec conſ. 53. placet mihi. col. 2. verſ. ad hoc, poſt Bart. in l. in diem. de aq. plu. arcen. & idem Dec. conſ. 88. nu. 3. dicit, quod tali caſu, bona non tranſlata, ſed reddita videtur, & facit quòd dicitur talis retrouenditio neceſſaria, cum illa fiat in exequutionem pacti in contractu primo appoſiti, & cui dominus
16 aliàs conſenſum præſtitit, & non debetur † de exequutione

Laudi-

Laudimium.Ang.in l.ſi hominem.de vſucap. Io.de plat.in l.
ſancimus.verſ.& ſimiliter C.de conſul.lib.12.Bertran.cõſ.
45. pridem in fi. vol.1.& ſupra.q.26.& ſeq. Par.de Put.in c.
236.& circa iam d.nu.12.& in propoſito.Affli.in c.imperia
lē.in prin.nu 39.de prohibita feud..alien.per Fede.vbi,ſi do
minus præſtitit conſenſum contractui venditionis , in quo
aderat pactum de retrouendendo , emptor poteſt retrouen-
dere ſine conſenſu.& ibi Camer.car.58.aliàs. 462.ſecũdum
paru.impreſſ.Aym.d conſ.332.nu.14.facit,quod notat Affl.
17 deciſ.285.nu.14.vbi dicit,ꝙ conſenſus † præſtitus in prin-
cipali contractu,trahitur ad omnia , quæ veniunt in execu-
tionem.& ex dicto Afflic.infertur,ꝙ ſi pactum de retrouen-
18 dendo fuerit aliquo interuallo † poſt venditionem appoſi-
tum, & de eo in requiſitione, & appoſitione conſenſus non
fuerit habita mentio , ꝙ ex retrouenditione debebitur lau-
dimium.Io Pap. d. arreſt.23 conſenſus enim appoſitus ven-
ditioni,non trahitur ad pactũ retrouẽditionis. Matin. Frec.
lib.2.q.16.quod videtur fuiſſe de mente Bald.in d.l. ab em-
ptione.dum diſtinguit, aut pactum ponitur à principio, vel
re integra aut non,& infra comprobabo. Et ꝙ non debea-
19 tur de executione, † facit, quod dicitur ſi adſit ſtatutum,ꝙ
de quolibet cõtractu ſoluatur gabella,ꝙ ſi fiat compromiſ-
ſum, & ſequatur laudum,ꝙ de laudo non ſoluetur gabella ,
quia eſt executio primi contractus. Bald.in rubr.ad fi. C. de
rer.permu.Barb.in rub.nu.9.& quod not.in c. .extra depo-
ſiti.Rip.in l.1.num.59.ff.ſi cert pet.vbi de fideiuſſione dicit
non eſſe ſoluendam gabelllam,idem,vbi duo contractus re-
incidunt in vnum.Bald.in l.cum dotem in fin. C.de iur.dot.
Hoc idem ſentiunt Moder.d §.22.q.3.nu.13.& 18. vbi hoc
limitant.in mero pacto retrouenditionis, ſecus in facultate
20 † prælationis à principio data,vt ſi dictum ſit quotieſcunq;
voluerit vendere, teneatur emptorem præferre:ijdem etiam
limitant.§.55.nu.58.ſi ipſemet redimat , ſecus , ſi tertius ex
iure ſibi ceſſo. Et quod dicitur per Bald.& Ang.in l.ab em-
21 ptione,ꝙ ad multitudinem † traditionum ſequitur multi-
tudo Laudimiorum.ad l.quicunque.C.de ſeru. fugit. proce-

dit,

dit, ſecundum limitationes ſupra prox.poſitas, & quãdo pactum, non à principio, & in ipſo contractu, ſed ex poſt fuit appoſitũ. Paris de Put. in d.c.& circa iam dicta. Mar.deciſ. 171.& 602. Tiraq.d.glo.7.& ita intelliguntur dicta Doctorum contrarium tenentium, in l.ab emptione. & Iacob.in tract.de Royd num 35.verſ.per prædicta. qui ſe remittit ad notata per Docto.in d.l.ab emptione. dicit diſtinguendum, vt ibi per eos. Iacobi.ſequitur Cagnol.in d.l.2.num.233. Ex his, declaro dictum Bertach.in 5.part.quæſt.4. dum ſequitur conſ.Caſtren.quod mihi eſt 265. videtur dicendum. vol. 1.reprobãdo opinionem Ang.in l.cum eiuſdẽ de ædil. edic.
22 qui cenſuit, ꝙ ſi in contractu dotis † promittatur pecunia, & pro ea dentur in ſolutum immobilia, quòd vnicus eſt cõtractus, & vnica debetur gabella, ẽ diuerſo Caſtren.ſi promiſſa ſit pecunia, & in defectum ſolutionis data licentia creditori capiendi immobilia, & ea vendendi, vel pro ſe retinẽdi, cenſet facta venditione ſub haſta, duos eſſe contractus, & quòd duplex gabella debeatur: nam loquuntur Caſtr.& Bertach. quando de datione in ſolutum in primo inſtrumẽto non fuit præcisè conuentum, ſed tantummodo de facultate vendendi, nam diuerſi ſunt contractus promiſſio ſolutionis, & venditio poſtea ſubſequuta, & in caſu præſertim Caſtren. vbi gabella ſoluenda erat de ſingulis contractibus, non mirum, ſi duplicem gabellam ſoluẽdam cenſet, ſed vbi fuit conſtituta dos in certa quantitate, & in defectum ſolutionis vſque ab initio datus fundus in ſolutũ, ex quo à principio de datione in ſolutum, fuit conuentum vnica tantum debebitur gabella. & hoc modo intellectus nõn meret eius dictum reprehẽdi à modernis, & poſſunt procedere vtrinſq; dicta Caſtren.& Ange.in terminis ſuis, vt videlicet pro primo contractu, vbi dos fuit promiſſa in pecunia, pro quo datus fuit fundus in ſolutum non duplex, ſed vnica debeatur gabella videlicet, pro contractu dationis in ſolutum, nõ autem pro executione.& hoc eſt, quod ſentit An. quod etiam eſt de mente Bal.in l.quoties.de iur.dot.in fi.ſi autem, ſoluto matrimonio, prædium æſtimatum reſtituetur, debebitur

itera-

23 literatum † laudimium,prout nec ſine iterato conſenſu domini reſtitui poſſet. Iſern.in c.1.§ ſi verò. de controuer. inueſt.niſi in inſtrumento dationis in ſolutum eſſet data facultas reſtituendi fundum, vel pretium. Adde tamen, quod ſi poſt tempus datũ, fiat retrouenditio,iteratò debebitur laudimium,& idem ſi poſt terminum datum fuerit prorogatum
24 tempus luendi, cúm prorogatio † facta lapſo termino vim habeat nouæ,& iteratæ conceſſionis.l.ſed etſi in fin.de precar.Purpur.in l.lecta.nu.66.ff. ſi cert. pet. vnde. *tunc non eſt retrouenditio quæ non nocet quemadmodum dicimus de prorogatione quæ fit lapſo termino,vt non dicatur prorogatio ſed renouatio termini Tiraq.de retract.conuent. gl. 7.num 24. & quando retrotrahatur vide Io. Bapt. Coſtam de retrotractu caſu 29. capitis octaui. ſecus videretur, ſi intra terminum,tempus luendi fuiſſet prorogatum, ad Bar. in l.dies cautionis.in princ.de damno infect.Bal.in l.ſi à te. C.de pact.int.empt. Felin.in c.p.& g de offic.deleg. & in c. de cauſis.vbi Deci.col.3.eod.tit.Moder.§ 55.num.62.& ſequen quod tamen vltimum videtur eſſe contra id quod notat Barto.in l. Aemilius. de minorib.in 5.notab. Tiraq.de retract.conuention §.1.glo.7.nu.35.vbi dicunt de locatione prorogata,vt debeatur gabella,ſed ibi prorogatio inducit multiplicitatem actuum,quod non videtur cõſiderabile in caſu noſtro Moder.§.23 nu.48.Marc.deciſ.185 nu.4 par. prima,& idem Marc.deciſ.647.par.2.dicit, quod de prorogatione non debetur laudimium,& quod nihilominus prorogatio fieri non poteſt in domini perniciem, & abſque eius conſenſu, & conſequenter de retrouenditione laudimium deberi,prorogatione non obſtante,& in hoc caſu non militat ratio ſupra poſita, ꝙ dominus approbando contractum conſenſerit retrouenditioni,quia conſenſus ipſius limitatus
25 eſt,& limitata cauſa † limitatum producit effectũ.l in agris de acq.rer.dom.Iaſ.in l.age.in prin. C. de tranſac.& in l. ſi fundum per fideicom.nu.20 de lega.1. Neque etiã videtur, ꝙ retrouenditio fiat in executionem primi contractus abſolutè,ſed qualificatiuè in executionem primi contractus, &
proro-

prorogationis ex poſtea factæ ideo dici poſſet deberi laudimium ex retrouenditione, quæ fit ex nouo conſenſu, & videtur de mente Doctorum. in d. l. ab emptione, & in materia prorogationis, dicit Bal. conſ. 327. ad euidentiam ſciendũ. vol. 3. Quod omne tempus, quod prorogatur cõiungitur tãquam termino, à quo ſubſtantiuo actus, & per acceſſionem
26 temporis fit vnum, & idem. Quod intelligendum † eſt, vbi extrema ſunt habilia, & vt ipſe dicit niſi ius repugnet: vbi autem prorogatio fieret nouatiuè, vt quia fieret renouatio actus propriè, & vt ex nunc; reſultat eo caſu nouus contractus, & noua inſurgit conſideratio. Hanc autem theoricam reducendo ad praxim caſus noſtri, ex quo non pendent à libera voluntate partium contractus rerum feudalium, vel emphyteuticarum, ſed in ijs verſatur præiudicium domini directi, cuius in contrahendo conſenſus requiritur; quicquid inter ipſas partes geritur poſt primum actum, coniungi non poteſt, tanquam termini non ſint habiles, deficiente in altero termino domini conſenſu, de cuius præiudicio agitur: & in propoſito facit tex. in l. ſi cum dies. in prin. de recep. arbit. vnde poſt habita dicta prorogatione, videtur, ꝙ ex retrouen
27 ditione, quæ fieri contingeret poſt primũ † terminum liten di, debeatur laudimium. Quicquid Doctores ſuprà allegati in cõtrarium ſenſerint. Marin. Frec. lib. 2. q. 17. vbi ſe fundat in eo ꝙ licet teminus prorogatus cenſeatur idem terminus cum primo illud eſt per fictionem quæ in præiudicium tertij
28 non procedit. adde etiam, quòd ſi prorogatio † intra terminum fiat cum noua qualitate, & forma, ac pactis diuerſis à primo contractu, nouus dicetur contractus. ad glo. in c. hi qui. de prębend. in ſexto. Bal. in l. ſi à te. C. de pact. inter empto. & vendit. Par. de put. in trac. de ſindic. in verbo refirmatus rex. Alex. in d. l. dies cautionis. & conſequenter nouum debebitur laudimium. faciunt not. ſuprà quæſt. decima. Ex hoc etiam dicto, quod de executione non debeatur laudimium inferunt doctores, ꝙ ſi venditio facta ſit procuratori,
29 & de ea ſolutum laudimium ex ceſſione † procuratoris domino facta, non amplius debebitur laudimium. Bal. & Sal.

in l.

in l.cum per eos. Cod. ſi quis alt. vel ſibi, Iaco. de Royd. nu.
35. & generale eſt, quod ex vno contractu in alium transfu-
30ſo, † vnicum tantum debetur laudimium: elegans eſt
conſil. Bald. 440. ſecundum ea, quæ proponuntur. in fin.
volum. quinto. Tiraq. de retract. lignag §. 29. glo. 1. num. 3.
Et quod dictum eſt ſuprà ex venditione cum pacto de retro-
uendendo deberi laudimium, dubitari poteſt, an facta ven-
31 ditione † ſine conſenſu domini cum pacto de retrouenden-
do res cadat in commiſſum de quo per Tiraq. vbi ſuprà de
retract. conuention. d. glo. 7. Inſuper quæritur, ſi illud laudi-
32 mium per emptorem fuerit ſolutum, an in † retrouend. illud
conſequi debeat etiam ſi id actum non ſit expreſsè, & dicen-
dum eſt, quòd ſic nam venditor, qui vult redimere tenetur
reſtituere vna cum precio laudimium, & omne id quod em-
ptor occaſione primæ venditionis perſoluit. Cagnol. in d. l.
2. num. 237. Tiraq. d §. 6. de retractu conuen. glo. 2. num.
3. & 24. vbi ex hoc reprehendit. Panormi. Cępol. & Bertr.
33 arguentes pactum de vſuraria † prauitate ſuſpectum, ſi cō-
uentum ſit, quod huiuſmodi onera ad venditorem ſpectent,
cum illud ſit iuri communi conforme, ſed loquuntur ipſi
in caſu, quo onus, vel gabella ſpectaret ex diſpoſitione ſta-
tuti ad eum, qui eſſet per pactum ab onere liberatus, vel
ſecundum opinionem eorum, qui tenent de iure onera hu-
iuſmodi ad emptorem ſpectare, qui fructus percepit, non
autem venditorem teneri reſtituere. Neuiza. conſil. 88.
num. 18. Item poſſet opinio eorum procedere, quando res
empta eſſet vili pretio cum pacto redimendi, aliunde enim
ſuſpecta ſit conuentio, non ex ſe Moder. de vſur. quæſt. 129.
adde, quod ſi ex aliquo iure immunitatis ex perſona ſua
34 competentis, emptor non † ſoluat laudimium, non recu-
perabit illud à venditore in retrouenditione. Boer. deciſio.
231. num. 3.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Venditione facta ſi re integra de conſenſu partium diſſoluta fuerit debetur Laudimium, Et quid ſi incontinenti fuerit receſſum num.2.*

Et quando dicatur incontinenti in materia feudali. nu.3.

4 *Gabella an debeatur à contractu à principio valido ſi poſtea ab eo recedatur.*

5 *Pœnitere à contractu, in præiudicium domini directi quando liceat.& nu.8.& 15.*

6 *Venditor tradere præciſe non poteſt cogi quando vendidit ſine domini conſenſu.*

7 *Tertio acquiritur ius irreuocabiliter per pactum expreſſe appoſitum in illius fauorem.*

9 *Diſceßu à contractu,& à cancellatione inſtrumenti non debetur duplex Laudimium.*

Et ad hoc quando dicatur nouus contractus.nu.10.& 14.

Et an ex primo vel ex renouato contractu debeatur.nu.11.

Et quid ex diſsolutione contractus quando res non eſt integra. num. 12.

Et quando dicatur res integra, vel non. nu.13.

16 *Commißum rei emphyteuticæ non fit ex contractu ſine domini conſenſu non ſecuta traditione.*

Et ratio.nu.17. & quando fiat. nu.26.

18 *Venditio an dicatur perfecta ante traditionem.*

Et quid ſi conſtitutum interceſſerit. nu.19.

20 *Laudimium non debetur niſi facta fuerit inueſtitura.*

21 *Quinium denariũ loco laudimij ſoluere eodẽ modo quis tenetur.*

22 *Conductori emolumẽtorũ feudi ſi vltimo anno fiant alienationes & petita inueſtitura poſt tempus ad quem ſpectet Laudimium.*

23 *Laudimium incipit deberi ſtatim poſt contractum licet peti nequeat.*

24 *Initium in quolibet actu attendendum.*

25 *Pœna delicti ante ſententiam an ſit debita.*

Et diſtinguitur.num.29.

27 *Datiario primo ne vel ſecundo debeantur commiſſa tempore vltimi diei quo finitur dacitum.*

28 *Finis quando habet neceſſariam conſequentiam à principio retrotrahitur ad illud.*

30 *Pœnæ commiſſæ tempore vnius officialis ſi de tempore alterius ſint facti, & expediti proceſſus, cui debeantur.*

31 *Debitum propter laborem, & diligentiam ei debetur qui eam præſtitit.*

32 *Onus indictum publica autoritate pro rebus quas poſſeſſor alienauit licet ſolutio cadat in tempus ſucceſſoris nihilominus ſoluet primus.*

Quæſtio XXXVIII.

1 IN ſuper, ſi facta ſit vẽditio, † & poſtea re integra
cõſenſu partiũ diſſoluta, vt quia partes iubeant
canzelari inſtrumentum, an debeatur laudimiũ?
Quod ſic nam ſtatim eſt domino ius acquiſitum
per contractum, qui conſenſu partiũ perficitur. c.1. vbi notatur.
quid iur. ſi poſt alienan. feud. vaſ. id recuper. Alber. in l.
ab emptione. col. pen. verſ. & videtur. vnde illud facto contrahentium
poſtea ſubſecuto ab eo diuelli non poteſt. Ang.
& Imo. in l. acta. in principio. de re iud. Fel. in c. vergentis. n.
2. in fin. de hæretic. Barba. cõſ. 43. in principio. vol. 2. Cagnol.
in l. id ꝙ noſtrum. nu. 5. de reg. iur. Modern. §. 22. quæſt. 2. nu.
10. Io. Mont. in vſib. feud. lib. 6. c. 4. ver. & adeo. Ang. in l. iuriſ
gentium. § adeo. de pact. & ibi Caſtren. & Alexan. qui limitant
hoc dictum, quando ex interuallo fuit receſſum, ſecus ſi
2 incontinenti † quos. ſequitur Iacob. in d. trac. de Roy. nu. vigeſimonono,
& 35. vbi exponit incõtinenti, antequam partes
diuertant ad extraneos actus. & Zaſ. in 10 par. nu. ſeptimo,
dicit quando dicatur incontinenti, id eſſe repoſitum in
iudicis arbitrio, verum eſt, quod quando de amiſſione feudi
3 tractatur, † longiuſculum tempus videretur concedendum,
quàm pro conſequutione laudimij. facit pro hac limitatione,
quod not. Io. Fab. in l. 1. C. quan. liç. ab empt. diſced. & in

ſpecio

ſpecie in principio inſtit.de emp.Mar. deciſ. 569.& 570. & ex his impugnatur dictum Roma.conſ.78. dum in fine dicit,
4 non deberi gabellam,† ſi à contractu recedatur,etiam quod contractus à principio eſſet validus, allegat ipſe notata per Bal.in l.fi.§.ſed quia noſtra.C.commu.de leg.ſed Bal.diſtinguit,an reſcindatur contractus, tanquam inualidus, necne Redoa.in tract de reb.eccl.non alien.tit.de laudim. num.8. de quo dixi infrà proxima quæſtione.Item limitatur, vt procedat ſupraſcripta deciſio ſecundum Moder.§ 13 glo.5.nu. 19. poſtquam denunciatio facta eſt domino per emptorem, vel venditorem,vel quandocunque dominus ipſe extraiudi-
5 cialiter ſaltem emptorē interpellauerit,ſecus ſi ante,† quia liceret pęnitere. Neq; enim antea videtur ius acquiſitum domino: & facit ratio, quia venditor non poteſt cogi feudū tradere præcisè,quando vendidit ſine conſenſu domini,ſed
6 ſoluendo † intereſſe liberatur. Bald. in §.ſi facta ſi de feud. fuer.controu.inter dom. & agna. ergo domini non intereſt, an ſit facta venditio. Verum Doctores indiſtinctè loquuntur,vt partibus non liceat pęnitere,in pręiudicium domini, poſt perfectum contractum,neq; diſtingunt iura per doctores allegata,videlicet.l.inſulam,§.fi.ff.ſol. matr.l. fi. de pac. & ita tenet Ang.in d.§.quia verò.in fi.authen.de nupt.Tira. de retrac.lignag §.1.gl.18 num.56.& ſeq. & faciunt notata in l qui Romæ.§.flauius.ff.de verbo.oblig.cuius materiam latè tractat Didac.lib.1.var.reſol.c.14.Nam ſicut per pactū expreſsè appoſitum in fauorem tertij, acquiritur ipſi tertio
7 † irreuocabiliter, idem videtur vbi quouis modo ex facto cōtrahentium ius domino acquiritur, & fortius in caſu iſto, vbi ius acquiritur domino ex actu, etiam præter intentionē agentium. Idque ex ſolo contractu etiam non ſecuta traditione. Tiraq.de conſtitu.part.3.limit.27.Io.Pap. lib.13.tit. 2.arreſt.29. Redoan. vbi ſupra num. 22.deciſ. Peruſ. 113.
8 quod omnino ſaltem procedit † poſtquam dominus contractum reſciuit, & ius laudimij ſibi competere non ignorauit. Tiraq.de retrac.conuention.§.1.gl.7.nu.19.vbi ſi vaſſallus alienauit inſcio domino, & poſtea redimat, ius cadu-
 citatis

citatis domino ſaluum remanet. Adde tamen, quòd ex eo
9 diſceſſu,& canzellatione inſtrumenti,non duplex,† ſed vnũ tantum debebitur laudimium.Paul.de Caſt.conſ.74.in cauſa mota.col.fi.vol.2. Tiraq. de leg. connub.gloſ.5.in verbo contracter. nu.2.& 29. & hoc, niſi diſſolutio fieret ex noua cauſa,vt pote ex noua vẽditione,addito, vel mutato pretio, aut variatis conditionibus,nam tunc duplex ſolueretur laudimium.Tiraq.de retract.conuentio.§.6.gl.2.nu.7.& de retract. lignagier.§.1.glo.2.nu.30. & §.29. glo.1.nu.6. allegat Bal.in l.3.§.contrarium.in fin.ff de contr.tut.act.Zuchar.in repet.rubr. C.de pact.nu.103. ſed quoad ſolutionem dupli-
10 cis laudimij, re integra, & vt dicatur nouus † contractus Paul.de Caſtr.in l.3. C.quan.lic.ab empt.diſced. remittit ſe ad notata per Bar.in d.l.iuriſgentiũ.§.adeo.de pact.vbi Bar. diſtinguit qñ verba ſunt apta ad renouationem contractus, vel in dubio,vt dicatur renouatus,aut non ſunt apta,& non dicatur nouus contractus; ſed reſolutio aut reformatio primi. allegatur text. in l.pacta conuenta.de contrahen. empt. vbi etiam glo. magis declarat:aut eſt additum vel mutatum quid circa ſubſtantialia,vel non.& cum doctrina Bar. communiter tranſeunt Doctores, circa quam eſt aduertendum, quod ſentit Bar. ibi, & Alex. quòd laudimium debeatur ex contractu renouato, non tamen ex primo, & ſic vnum tan-
11 tum,non duplex,quod verius † puto, quando inter eaſdem perſonas fit renouatio, cùm ſit quodammodo primus contractus in ſecundum transfuſus, ſecus, ſi mutetur perſona, quamuis re integra,vt quia vendatur alteri de conſenſu primi,& ita ſentit Bertach.in 5.par. quæſt. 5. facit, quod Bald. notat in l.cùm per eos.in fin.C.ſi quis alt.vel ſibi.deberetur
12 autem duplex laudimium † ex diſſolutione contractus per viam pacti,quando res non eſſet integra,puta,quia ad traditionem iam proceſſum eſſet, multiplicatio namque eo caſu, potius eſt contractus,quã diſſolutio.vt d.l ab emptione. Alber.col.pen.verſ. Item quæritur quid ſi. Bald. col.fin.verſ.ſi verò. & ibi etiam Caſtr. nu.3. & 10.& ita intelligenda ſunt, q̃ Tiraq.notat loco ſupra ꝓximè allegato,vt videlicet pro-
cedant

cedant notata per eum, quando res non eſt integra. Moder. in §.22.num.19.& ſequent.hoc limitant procedere quando implementum contractus hincinde ſecutum fuit, ſecus ſi ab altera parte tantum, & propterea reprӕhendunt Bertach.in tract.de gabell.d.par.5.quӕſt.5. & in 3.par.8. par. quӕſt.14. tanquam nimis indiſtinctè loquentem, ſed non videtur, reprӕhendendus: nam in l.1.C.quan.lic.ab empt. diſc.gloſ.eſt expreſſa in verbo, per traditionem, quòd res non dicitur in-
13 tegra † poſt traditionem rei, & pretij, vel alterutrius, tantũ quam ſequitur ibi Bald.nu.5.neque in hoc diſſidet Fabia.de Mont.per eum allegatus in tract.de empt. in 5.q princ.q.8. & Doctor. in d.l.1. & in l.ab emptione. in propoſito noſtro dicunt, quòd quando contractus eſt executioni mandatus ab vtraque parte, vel ſaltem ex altera, quod ſi recedatur à primo contractu, & procedatur ad retrouenditionem, iſta
14 diſſolutio dicitur nouus † contractus, & de eo ſoluitur laudimium. Ang.in d.l.1.in glo.pen. Vnde limitatio eſt, ſi verba ſint concepta per modum nouӕ obligationis, & tunc dicetur nouus contractus, & noua debet ſolui gabella, ſecus ſi per modum reſolutiuum, & hoc ſiuè cõtractxs ſit adimpletus pro parte, tantum, ſiue ex vtraq; parte, quia quoad hoc, Doctores non faciunt vim. Iaſ.poſt Bald. & alios, in d.l.ab emptione.nu.16.& ibi Iacob.num.5. ponit exemplum.Bar. num.12.Ex ijs apparet laudimium, ex ſolo etiam contractus deberi, licet traditione non ſecuta, dummodo is contractus iuris habeat effectum. Alber.in d.l.ab emptione.colum.pen. verſic.ſi autem conuentio.cùm in prӕiudicium domini non
15 poſſint contrahentes pœnitere † poſt contractum, ex quo erat conſequuturus dominus emolumentum per approbationem. Mar.deciſ.602.Bertrand.conſ.194.viſo caſu.vol.1. quem refert, & ſequitur Tiraquel.de retract.lignag.§.1.glo. 2.nu.48.quod notandum eſt, quia prima facie videretur dicendum contrarium, prout ſentit Rodoa.d.tit.de laudim.§. iſta autem.nu.8. cùm per ſolum contractum abſque conſenſu domini initũ non ſecuta rei traditione, aut dominij trãſ-
16 latione non cadat † res in commiſſum c.imperialem.§.cal-

callidis.& ibi nota. Iſern.Bal.& alij de probib.alien.per Feder Barb.conſ.12.col.16.vol.1. Curt. in 4. par.q.20. Imol. in c.potuit.nu.49.Iaſ.in c.fin.nu. 132. latè Tiraq. vbi ſuprà. nu.42. Rub.in §.morte nu.47.Mar.deciſ. 569. ſed hoc propterea,quia agitur de pœna euitanda, & quia conditio domini deterior non fit traditione non ſequuta,propter quam
17 ratione † res cadit in commiſſum : at reſpectu laudimij nõ debet auferri ius domino acquiſitum ex contractu quem dominus poteſt approbare ante traditionem,ex qua approbatione domino debetur laudimium. nec mouet argumentum Ludouici à Peguerra Hiſpani in 3.prælud.nu.9. ꝙ venditio
18 non dicatur perfecta † ante traditionem, quia contrarium potius verius eſt.inſtitu.de emptio.& venditio.in princ.& l. alienatum.de verb.ſign.quibus in locis de varia perfectione tractatur. ſed & idem Doctor alioquin occulatiſſimus ma-
19 gis aberrat dum cenſet non deberi laudimium etiã ſi † conſtitutum interceſſerit, cum tamen vera poſſeſſio transferatur licet per modum fictum. Tiraq.de conſtitu. in 1.amplia. ſed ipſe forte innixus eſt conſuetudini illius Regni. ex hac concluſione ſequitur deſtructio correlarij eiuſdem Ludouici, Quod ſi partes diſſoluant contractum ante rei traditionem ꝙ nullum debeatur laudimium. Item arguitur contra ſupraſcriptam concluſionem quia laudimium non debetur,
20 nec peti poteſt,niſi facta fuerit † inueſtitura Bertran.conſ. 3.nu.33.volum 5.ſed illud ego intelligo, niſi per dominum non ſteterit. Nam vt dixi.q.1.& 18.poſt Aretin.conſ.41.cõſenſus domini ante inductionem noui emphyteutæ in poſſeſſionem exigitur inter alia,vt facilius dominus conſequatur laudimium:debet igitur illud habere antequam inducatur in poſſeſſionem vel eo ſaltem tempore, quo paratus eſt
21 ipſum effectualiter inducere, hoc idem in quinto † denario,qui ſoluitur loco laudimij,ſentiunt Moder.§.22.num.6. licet contrarium dicant in releuio,& id ſentiunt procedere, ita demum ſi res non ſit integra ; vt puta, quia domino fuit denunciatum,vel quia ipſe emptorem interpellauerit. Modern.§.13.glo.5.nu.19. hoc idem ſenſit additio ad Guido.
Pap.

Pap.quæſt.101.in additione vltima. & licet Guido Papæ in dicta deciſione dixerit, quod laudimium non debetur, antequam emptor inductus fuerit in poſſeſſionem rei, propterea quod debeatur pro labore inueſtituræ, & inductionis in poſſeſſionem, & quod ita ſeruatur in Gallia, contrarium ſeruari dicit Tiraq.de conſtit.in 3.part.limit.27.& Io.Pap.ſuprà allegati, & ſuprà etiam laudimium deberi potiſſimum, diximus ratione cõſenſus, & approbationis noui emphyteutę. Ex ſupraſcriptis videtur poſſe decidi quæſtio, quæ contigit in facto. Quidam conduxerat emolumenta feudi per triennium, vltimo anno fuerunt factæ alienationes per vaſſallos, petita fuit inueſtitura poſt tempus conductionis, Quærebatur,
22 ad quem ſpectaret † laudimium, videtur, quod ad dominum, non autem ad cõductorem, per ea, quæ notat Guid. Pap.q.535. pro quo facit tex. in l. ſuſceptores. C. de ſuſceptor.lib.10. Sed contrarium ex ſupraſcriptis videtur dicen-
23 dum, cum ſtatim poſt contractum † incipiat laudimium deberi, licet peti non poſſit, niſi præſtito conſenſu.ad l. cedere diem.ff de verb.ſign.& hic adaptari poteſt, quod Doctores
24 tradunt initium † eſſe in quolibet actu attendendum. l.ſi id quod §.ſi filiusfamilias.& ibi glo.ff pro ſoc. clem. fin. & ibi Card.de reſcript.Bart.in l.quod ait.§.1.ff.de adult. & ibi in addit.l.ſi filiusfamilias.& ibi not.de verbo.oblig.Aymo pro genero.num.33.Dicta autem per Guid.Pap.poſſunt in commiſſis ex maleficio alia ratione procedere, quia ex delicto
25 pendente proceſſu, † ante ſententiam, nõ poteſt dici aliqua pœna debita, & cõſequenter, neque ceſſit, neque venit dies.
* Bal.in l.fin.nu.6.C.de fruct.& lit.expen.* ſic quoq; tenet Tiraq.de retract.conuent.§.5.glo.4.num.24.& dicit Bar.in l. 2.in prima quæſt.per illũ text.C.de iure emphyteu.& Aymo.
26 conſ.212.quod commiſſio † rei emphyteuticæ vel feudalis dependet, à voluntate domini, nunquid velit eſſe commiſſum vel non. Et antea non dicitur commiſſum, quam dominus declarauerit: ideoque tempus declarationis, non delicti dicit Aymo eſſe attendendum. at nihilominus.nu.8. in fine, hunc caſum caducitatis diuerſificat à caſu cõmiſſi, propter

maleficium, & in hoc infert maiorem eſſe rationem inſpiciendi tempus declarationis, ſed nihilominus, contra Guidonem ſtat aperta deciſio Bald. in l. fin de iuriſdic. om. iud. vbi dicit, quod commiſſa tempore vltimi diei, quo finitur
27 dacitum, debetur primo † daciario, licet fiat proceſſus tempore ſecundi, quia de tempore primi inchoata eſt obligatio. cum Bald. eſt Laudenſ. in tracta. de fiſco. concluſio 92. de quo vide per Alexan. in l. diuortio. §. ſi vir in fundo. ff. ſoluto matrimo. diſtinguentem inter cauſam oneroſam, & lucratiuam, & dicit Alex. communem eſſe cum Bald. cum quo ēt tranſit conſ. 7. verſi. 4. vol. 3. Socin. conſ. 70. in fin. vol. 4. vbi
28 aſſignat rationem tactam per Doct. quod quando finis † habet neceſſariam conſequentiam à principio, finis retrotrahitur ad principium. Iacob. de Sancto Georg. in d. l. fi. in fi. de iuriſd. om. iudic. dicit quòd in practica difficilè eſſet obtinere contra Bald. licet in puncto iuris contrarium opinionem credat veriorem. Boer. deciſ. 5. nu. 20. Tiraq. de retrac.
29 conuention. §. 5. nu. 19. & poſſet diſtingui, † aut pœna committitur ipſo iure, & tunc tempus declarationis, & ſentētiæ retrotrahatur ad tempus commiſſi: aut non cōmittitur ipſo iure, & tempus ſententiæ ſit attendendum. vide Peregr. de iure fiſci. lib. 6. tit. 5. præſertim. nu. 44. in ſimili etiam caſu ſi
30 pœnæ debeantur officialibus, an pœnæ † pro commiſſis tempore vnius officialis ſi de tempore alterius ſint facti, & expediti proceſſus ſint debitæ primo, vel ſecundo, Paris de Put. in tracta ſyndica. in verbo prouentus, ponit plures opiniones, & obſeruantiam Regni, quòd poſt condemnationem debeantur primo officiali, licet extiterit appellatum, vel ſententia non habuerit effectum ante condemnationem verò mulcta debeatur ſecundo, qui ſententiam protulit. Afflict. in tit. quæ ſint regal. in verbo pœna. in cap. ūn amplectitur diſtinctionem, quod aut proceſſus fuit per primum inſtructus, & illi debeatur emolumentum, aut non, & debeatur. Secundo aliam diſtinctionem poſt Alex. ponit Bened. in c. Raynutius, in verb. cætera bona, nu 38 vbi latè tractat. Boſſ. de pen. nu. 22. dicit, quòd ſi tempore primi fuerit for-

mata

mata inquiſitio ei debeatur alias ſecus. ſed in caſu laudimij ſufficit diuerſo eſſe terminos noſtros, propterea quòd ius acquiſitum ſit conductori ex alienatione tempore ſuo facta, & hic benè adaptari poteſt alia diſtinctio. Alex. in d. §. ſi vir in fundo. cum quo concordat Aretin. in l. ſi poſſeſſor. §. 1 de
31 pet. hæred. dum dicit, quod aut eſt debitum† propter laborem, ſeu operam, & diligentiam, & ei debetur, qui illam præſtitit: aut ſimpliciter eſt debitum emolumentum: & eo ipſo, quòd delictum eſt commiſſum, dicitur quaſi debitum, & ſic debetur ei ad quem pertinent cætera emolumenta, de tempore commiſſi delicti. Tiraq. vbi ſupra, & ſuprà diximus pro labore non eſſe debitum laudimium, ſed pro conſenſu, ſtatim quòd per dominum, vel conductorem non ſtetit, quin apponeretur. vide pro Baldi opinione in propoſito valde tex. in l. commiſſi. de publica. vbi Doctor. notant, & alia iura in vtramq; partem citat Alexan. vbi ſuprà, & quòd laudimium debeatur conductori de tēpore alienationis facit, quod notat Caſtren. in l. idem Iulianus. § hæres de leg. 1.
32 vbi ſi publica auctoritate fuerit inductu onus,† pro rebus, quas poſſeſſor alienauit licet ſolutio cadat in tēpus ſecundi poſſeſſoris nihilominus ſoluet primus, & generaliter, q̄ debeatur primo in ſimplicibus emptoribus fructuum videtur communis opinio vt ſenſit Boſſ. d. nu. 22. vide Surd. conſ. volum. 1.

SVMMARIVM.

1 *Laudimium an ex irrita venditione debeatur.*
2 *Feudum nulliter alienatum non cadit in commiſſum.*
3 *Gabella de contractu nullo non debetur, & hoc quomodo procedat, num. 4.*
5 *Soluere datam quis tenetur quā debet in effectu non quæ petitur.*
6 *Soluendum in adeptione magiſtratus, pro ſola electione etiam non ſequuta adminiſtratione ſoluendum eſt.*
7 *Contractu ab initio valido ex poſt ad non cauſam reducto, & irrito facto an debeatur laudimium, & nu. 10.*

Inue-

8 *Inueſtitura de inutili non debetur laudimium.*

9 *Laudimium non debetur ante ratificationem domini rei venditæ promiſſam in venditione.*

11 *Præſcriptio annalis quãdo currat agnatis ius prælationis habentibus alienatione facta in extraneum.*

12 *Vendita re reſeruato dominio donec pretium ſit ſolutum, an debeatur laudimium.*

13 *Fructus conſumpti, an debeantur ante litem motam contractu reſciſo.*

14 *Titulus ex quo quis ſe tuetur ſi reducitur ad non titulum, vel habet ortum à cauſa irrita fructus omnino debentur.*

Quæſt. XXXIX.

1 AN ex irrita † venditione, & contractu nullo debeatur Laudimium? quòd non. Io. Fab. in l. 2. in fi. C. com. de leg. Tiraq. de retractu lignag. §. 1. glo. 2. num. 7. Moder. § 23. num 9. & § 55. num. 13. & §. 13. num. 50. Aymo in conſ. pro genero num. 291. & faciunt tradita per Aluar. & alios. in c. 1. ad fin. princ. quid iur. ſi poſt alien. fact. vaſſ. feud. recup. Cur. in tract. feud. in 4. part. princ. in vltima cauſ. priua. in prima regu. quæſtio. 17.
2 dum tractat, an ſi feudum fuerit nulliter † alienatum cadat in commiſſum, & concludit quod non. Clar. in §. feudum q.
3 31. in princ & generaliter de contractu † nullo, non debet ſolui gabella. l. 2. & ibi Bal. C. de enuch. l. ea quidem. in fin. C. ſi mancip. ita fuer. alien. Bar. in l. fin. § ſed quia noſtra. circa fin. & §. fi. C. com de lega. Id. poſt Bald. in l. non dubium. in prin. C. de legib. Rom d. conſ. 78. Gram. decis. 74. nu. 27. Bertach. de gabel. in 3. part. 8. partis q. 32. Barbat. conſ. 41. col. 5. vol. 1. & conſ. 48. col. pen. vol. 2. Rip. in l. 1. § condemnatum. nu. 6. de re iud. Alber. in prima part ſtatut. q. 95. Nenïz. conſ. 88. nu. 19. Redoan. de reb. eccle. non alienan. titu. de laudim. num. 19. quod tamen declara, quando ſtatutum
4 ſimpliciter loquitur, ſecus, † ſi non ſimpliciter loquatur, nec conſideret iuris effectum, ſed factum merum reſpiciat. Dec.

in l.

in l edita.nu.37. C.de eden.facit, quód notat. Bar.in l cum quædam puella.§.fin.de iuriſd.omn.iud. vbi, ſi actor debet
5 ſoluere datam,inſpicitur ſumma, quæ petitur † non quæ in effectu debetur. Bartolum ſequuntur Ange. Iaſ.& alij,& idē Bar.in l.in offerendis.C.de appel.& in l.ſancimus. C.de cōſul. lib. 12. vbi ſi aliquid ſoluendum ſit in adeptione magi-
6 ſtratus, ſoluitur pró electione, † licet adminiſtratio non ſit ei conceſſa. Amplia, vt nullum debeatur laudimium, nedum
7 ex contractu a principio nullo, ſed etiam ſi ex poſt † in irritum,& ad non cauſam reducatur, vt ſi reſcindatur ex capite minoris ætatis, enormiſſimæ læſionis, vel aliter ex cauſa tamen neceſſaria, ab initio contractus exiſtenti, ex qua cōtractus reſoluatur. Io. Pap lib. 13.tit.2.art.28. ſecus ſi ex cauſa ſuperuenienti. Mod.§.22.nu.18.in fin.& num.22.cum pluribus quæſtionibus ſeq.& §.23.nu.9. Bertran.conſ.114.vol.7.
8 vbi dicit, quòd non debetur de inueſtitura † inutili, & ſi ſolutum ſit, repeti poteſt, vt ſi res ſit euicta. Mar.deciſ.606. Aymo d. conſi. pro genero. num. 291. Interim tamen, dum non eſt declarata inualiditas cōtractus, dominus habet fundatam intentionem in iure Laudimij. ijdemque Mod. dicūt, quòd donec res non ſit euicta, directus dominus debet habere Laudimium. d.§. 22.nu.61.& latius.§.13.glo. 6. num. 3.vbi ſubijciunt, quòd non poteſt emptor prima facie refricare queſtionem dominij ſui autoris, niſi in promptu habeat probationes contrarias,& tenetur dominus ſecuta euictione ad reſtitutionem pretij, quatenus factus eſt locupletior, & non vltra, d.§.22.nu.33.niſi a prin.ſciret, aut ſcire deberet ex forma contractus venditionem reſcindendā, vt ſi quis nomine alterius, rem alienam abſque mandato vendidiſſet promittens ratificationem, nam tunc condicitur Laudimiū in ſolidum, non habita ratione, an conuerſum ſit, vel non in vtilitatem domini. d.§.55. nū. 22. quo caſu, etiam dominus directus non habet intentionem fundatam.in conſequutio-
9 ne Laudimij ante † ratificationem. §.23.num.38. Sed vide-
10 tur hoc etiam caſu, quo cōtractus reſcinditur deberi † laudimium, cùm valida à principio fuerit alienatio, & domino

fuerit

fuerit ius quæſitum, vt ſup. dixi in pacto legis commiſſoriæ. q.27 & q.26.vbi ſi contractus à principio tenet, & agnatus reuocet iure proximitatis, vel prælationis, à primo emptore, tenetur eidem præſtare omnem indemnitatem,& primus emptor tenetur ſoluere laudimium,etiam ſi agnatus emendo à primo venditore non teneretur laudimium ſoluere, vt quia deſcenderet à primo inueſtito,nam ex quo à principio contractus fuit validus,domino eſt acquiſitum ius laudimij, ſecus ſi primus contractus in irritum deduceretur.Bal. in l. fi.§.ſed quia noſtra.num.4 C.com.de leg.vbi tractat,an reſcindatur contractus,tanquam inualidus à principio, vel ex aliquo iure,vt ipſe dicit tranſlatiuo: exemplum ponit in ca. conſtitutus.de in integ.reſt.vbi tex differentiã facit,an cõtractus irritetur, vel minor reſtituatur ad ius offerendi. Et ideo Senatus de anno 1572.28.Iannuarij in cauſa Cortandoni, in qua agnatus auocabat feudum venditum, cum ex tenore inueſtiturę eſſet alienabile facta oblatione, & ſaluo iure prælationis agnatis,& annus præterijſſet,agnatis ſcientibus emptionem,& tacentibus:Cenſuit, eo quia legitimè facta nõ erat oblatio,agnatos poſt annum eſſe admittendos ad recuperationem feudi mediante pretio.ſed quòd tenerẽtur releuare emptores à laudimio, cum emptio à principio fuiſſet licita, id eſt, cum conſenſu domini, & feudum ex ſui natura eſſet alienabile, ſicque contractus à principio teneret: reuocabiliter tamen, Redoan.vbi ſupra §.iſta autem circa fi.nu.29 ſed Aym.conſ.389. nu.6. cenſet domino quidẽ eſſe debitum laudimium,ſed eſſe reſtituendum per venditorem,etiam in caſu euictionis, verum quatenus dicit de euictione, tutum non eſt per ſupra allegata. Quinimo, eo caſu cenſebant aliqui ex dominis ex æquitate potius admittendos agnatos,quam mero iure,cum præſcriptione anni viderentur excluſi,quæ annalis pręſcriptio † currit etiam agna-
11 tis,alienatione facta in extraneum, quando alienatio à principio tenet,licet reuocabiliter,& feudum eſt alienabile,pręuia oblatione,vel ſaluo iure prælationis. c.1.§. porrò. qual. ol.feud.alien. pot. Mart. de Laud.in §.Titius. ſi de feu. def. fuer.

fuer.controu.nu.23.verſ. aduerte. & in fi. Tiraq. de retract. lignag.§.j.glo.10.num.3. & ad propoſitum redendo, Caſt. in d.§ ſed quia.ver.dic,quod imo.conſiderat, an contractus fingatur retronullus,vel factus non fuiſſe,& alienatio reuocetur,vt ex tunc,vel non,vt primo caſu nō debeatur laudimium,aliàs ſecus. Et idem videtur ſentire Alber.dum ſequitur diſtinctionem Petri, & paulò ante alleget aliquos tenere,quod Auocata re alienata per proximiorem non debeatur laudimium, ſed vbi venditio reſoluitur, & reducitur ad non cauſam,ſiue ipſo iure,ſiue reſciſoria, non deberi laudi-
12 mium,verius eſt vt in re vendita reſeruato † dominio, donec precium ſit ſolutū.l.cum manus.§.nemo poteſt.de contrah.empt.Bal.in rub.C.eod.q 10.& 13.Afflict.deciſ.338.in princ.* Surd.deciſ.305.Gomez. var.reſol.lib.2.c.7.tit.de empt. & vend. num.31. Bocat.de pac.licita velillic.pac.9. & in re feudali,quæ omnino vendi non poteſt,& ſi vendatur agnatus reuocat, idem ſi vendi poſſit ſeruatis ſeruandis, quæ in alienatione reperiantur defuiſſe, quia etiam eo caſu reſcinderetur contractus,vt ex tunc.Eccellentiſſimus Ozaſ. deciſ. 165. num.4 ſed vbi teneret venditio in feudo, vel re alienabili quæ reuocari poſſet, firmo manente primo contractu, iure prælationis, vel alter debebitur laudimium, & ſecundus emptor tenebitur primum releuare, & ita videntur ſenſiſſe Moder.dicto .§.22.num.40.& §.55.num.26. quamuis ipſi diſtinguant,an reſciſio ſit facta intra modicum vel longum tempus, ratione fructuum quos lucrari contingeret. Baldi diſtinctionem in d. §.ſed quia. ſequitur Tiraq. §.29.in prin. vbi etiam vnicum deberi laudimium, ex vno contractu in alium transfuſo aſſerit, & faciunt ad prædicta
13 quæ notant docto.de fructibus † conſumptis, an debeantur ante litem motam, contractu reſciſo, & videtur communis opinio.Quod ſi contractus reſcindatur ipſo iure, vel tanquam nullus,quod fructus debeantur, à die contractus, & occupationis,ſecus ſi reſcindatur ex aliqua cauſa,quæ inualidet contractum, qui à principio tenebat. Roma. conſi. 454.col.fi.num.27.vbi.dicit, quod cum titulus, ex quo quis

ſe tuetur,

ſe tuetur, reducitur ad non titulum, vel habet ortum à cauſa irrita, fructus omnino debentur. Rebuf. in tit. de reſciſ. contract. in proœmio. num. 4. Didac. lib. 1. variar reſolut. cap. 3. Itaque arguendo à ſimili, ſi initio, contractus ſit vitioſus, & irritus, aut ex poſt irritetur ex primeuâ cauſa tanquam non ſubſiſtente, non debebitur laudimium, ſecus ſi ex cauſa extrinſecus, aut ex poſt ſuperueniente.

SVMMARIVM.

1 *Proprietate ſola vendita, vel ceſſa vſufructuario, an debeatur laudimium.*

Et quid inde vſufructu cum proprietate conſolidato, nu. 2.

3 *Vſusfructus formalis cedi non poteſt alteri quam proprietario, commoditas autem ſic.*

Quæſtio XL.

1 AN ſi vendatur proprietas, † cuius vſusfructus ſit penes alium, vel cedatur ipſimet vſufructuario, debeatur laudimium? Quòd ſic. Imo. & Alexan. in l. vſusfructus ff. ſolut. matr. Quid ſi vſusfructus
2 † conſolidatus ſit cum proprietate dicendum eſt, quòd per proprietarium, ratione conſolidationis non debeatur laudimium, cum nouus non ſit emphyteuta. Bart. in l. ſi proprietatis, de iure dot. Jacob. de Royd num. 37. Idem in quacunque alienatione vſusfructus, vt non debeatur laudimiũ, modo tamen non fiat in fraudem, cenſent Moder. §. 55. glo. 1. num. 12. ſed contrarium videtur verius per ea, quæ ſupra dicta ſunt. q. 34. de locatione, cum ius in re acquiratur: ſecus in venditione fructuum, & licet differentia conſtitui videatur in verbis, an vendantur fructus, vel vſusfructus, tamen diuerſitas reſultat ex iuris effectu, vt ibi tetigi, quod tñ intelligas, quando vaſſallus, ſeu emphyteuta in re obnoxia vſumfructum licitè conſtituit, Tiraq. de retractu lignag. §. 1. glo. 7.

3 glo.7.num.40.cum ſeq. cum alioquin vſusfructus † formalis cedi non poſſit alteri, quàm proprietario, bene tamen cedi poteſt commoditas. l.cum vſusfructus de vſufruc.§.fin.inſti. eod.tit.Bal.conſ.385.in hoc puncto.vol.4.

SVMMARIVM.

1 *Laudimium an debeatur de cenſibus, ſeu annuis redditibus conſtitutis de conſenſu domini directi ſuper fundo vectigali ſi vendantur.*

Et an de prædio cenſu affectu habita ratione ad pretium conſtitutum in venditione, vel ad valorem totius, nu 2.

3 *Vectigali prædio ſeruitus aliqua impoſita ſine domini conſenſu ad dominum rediens, prædium ex antiqua cauſa liberum reddit.*

Et quid ex alia cauſa quàm antiqua, num.4.

Et quid ſi de conſenſu domini fuerit ſeruitus impoſita, nu.5.

Quæſtio XLI.

AN de cenſibus, ſeu annuis redditibus conſtitutis de conſenſu domini directi, ſuper fundo aliquo vectigali, ſi illi vendantur, aut alienentur, debeã-
1 tur † laudimia ipſi domino directo? Petr.Iacob. col.penu.verſ.item ſi poſtea.tenet, quòd ſic, idem Mar.deciſ. 477. Diuerſæ tamen in hoc ſunt conſuetudines, vt apud Tiraquel. videre licet de retract.lignag.§.6. & vide, quæ ſupra dixi de ſubinfeudatione, & quæ tractant Moder.§.58. & ibi, nu.16. ponunt quæſtionem, ſi vaſſallus vendat prædium, q̃d minoris æſtimatur propter cenſum, quo eſt affectum, an laudimium ſit ſoluendum habito reſpectu ad pretium conſtitu-
2 tum, † vel ad valorem totius fundi? Et pro rata pretij deberi laudimium, concludit: quòd ſatis clarum eſt ex ijs, quæ ſuprà dixi, quæſt.4.tum quia ex alienatione cenſus, quando contingit alienari, debetur laudimium, & hoc idem ſenſit Tiraquell.vbi ſupra.n.8.Adde in propoſito, quod ſi cenſus,

† vel

3 † vel ſeruitus aliqua ſit impoſita prædio vectigali, ſine domini conſenſu, quod ſit redeat ad dominum ex antiqua cauſa, ſcilicet iure dominij, quod libera redit ab omni nexu, & obligatione. §. quid ergo. de inueſt. de re alie. fact. §. rurſus. quib. mod. feud. amit. l. lex vectigali. de pig. Petr. Iacob. verſ. item eſt notan. & in quæſt. ſed quid erit, ſi emphyteuta vendit ſecus ſi ad eum peruenit non ex antiqua, ſed ex alia
4 cauſa, † vt puta voluntaria emptione, & non vti ad dominum feudi, ſed vti quemlibet priuatum. Iacob. de S. Georg. in verbo. qui quidem inueſtiti. num. 83. verſ. item quæro de pulchra quæſt. Bald. conſ. 271. Maſiolus. volum. 1. Mod. §. 13. glo. 5. num. 26. plures allegant remiſſiuè. Tiraquell. de retract. Lignag. §. 1. glo. 14. num. 112. & §. 34. gl. 1. num. 7. & de retract. conuention. §. 3. glo. vnica. num. 11. Natta.
5 conſil. 328. in prin. cum † conſenſu autem domini impoſita ſeruitus perpetuò durat. §. & ſi clientulus. & §. ſeq. de alie. feu.

SVMMARIVM.

1 *Ceſſione iuris, vel actionis ad feudum competentis facta non debetur laudimium.*

Et quid in venditione iuris redimendi retrouenditione ſequuta. num. 2.

Et quid de ſupplemento pretij ex remedio. l. 2. C. de reſcind. vend. num. 3.

4 *Laudimium debetur de omni iure, quod eſt conſolidatum in perſona vaſſalli, vel emphyteutæ, ſi in alium transferatur.*

Et quid in iure querendo. nu. 5.

6 *Renunciatio non eſt propriè contractus, & gabella ſi de contractu eſt ſoluenda de ea non debebitur.*

Quæſtio

Quæſtio XLII.

1 AN de ceſſione iuris, † & actionis ad feudum cõ-
petentis debeatur Laudimium? Quòd nõ Mod.
§.23.nu.26.& ſeq.& 55.gl.3.nu.4.vbi generali-
ter de vẽditione iuris ad rem, ſeu ſeruitutis prę-
dialis non deberi Laudimium dicunt: debebitur tñ quan-
docunque emptor iuris integrè rẽ ipſam conſequetur.& hoc
eſt quod ſentiunt ibidem Mod. poſt numerum 4. quod in-
telligendum eſt, vbi aliàs Laudimium eſſet debitum. & dum
ponunt exemplum in venditione iuris redimendi, ex ſola
venditione illius iuris non deberi integrum Laudimum,
2 etiam retrouenditione † ſequuta, refert fuiſſe iudicatum Io.
Pap.lib.13.tit.2.Arreſt.23. ſentiendo tamen deberi ex ven-
ditione illius iuris, & ad ratam pretij: & in ſimili etiam ſi ex
remedio.l.2.C.de reſcin.vend.ſupleatur iuſtum pretium lau-
3 dimium debebitur pro ea parte † pretij. Rebuf.in l.appella-
tione rei de verb.ſign. Et quòd de iure redimendi debeatur
Laudimium, facit, quia in venditione eiuſdem iuris, locum
habet retractus, & de eo cenſendum eſt, prout de re immo-
bili.ad notata per Tiraquell.de retract lignag. §. 1.gl.7.nu.
31. quamuis hic diuerſa videatur ratio cùm res manum non
mutet; ſecus autem ſi crederetur, aut venderetur ius in re,
puta ius percipiendi fructus, tale, quod conſtitueret ius in
re, ſecundum diſtinctionem, quam ſupra poſui in quæſtio-
ne. de locatione. 34 Maior difficultas eſt in iure ſeruitutis
rei feudalis. pro quo nihilominus Laudimium deberi cenſet
4 Mar. deciſ 608.par.1. & generaliter de omni iure † quod eſt
conſolidatum in perſona vaſſalli, vel emphyteutæ, ſi illud
alteri cedatur, & in alium träsferatur, puto Laudimium de-
beri. Ang.conſ.94.cum lis.col.pen.verſ.videndum igitur re-
ſtat, eſt enim talis iurium remiſſio alienatio prohibita, ſine
conſenſu domini. Luc.de pẽn.in l.ſi quis in fin. C.de agric.
& cenſit.lib.11.quod in ceſſione iuris quæſiti obtinet.in iu-

5 re autem quærendo † ſecus dicendum videtur. Tiraq in l.ſi vnquam.in verbo donatione largitus.num. 173.& 180. ſed etiam in iure quærendo,illud alij quàm ſucceſſuro,cedi non poteſt,ſine conſenſu domini. neque licet refutare ei ad quê feudum non erat recaſurum.c.1.de alien.feud.pater. & c.1. de eo qui fin.fec.agn.& ibi notatur. Neq; obſtat, quod Bal. dicit in rub. C.de pact.& in l. ſiue apud acta. C.de tranſact. col.2. quòd ſi de contractu debeatur gabella, non debetur
6 de ſimplici renunciatione, cùm renunciatio† propriè nô ſit contractus: quia laudimium de omni alienatione debetur, niſi fiat in comprehenſum in prima inueſtitura iuxta notata ſupra quæſtione 12. bene tamen poſſet refutari ius nondũ prædio acquiſitum.

SVMMARIVM.

1 *Alienationibus de pluribus eodem anno factis non debentur plura laudimia.*

Et quid in mutationibus non neceſſarijs, ſed ex mera voluntate, & facto vaſſallorum, nu.2.

3 *Laudimiorum multitudo ſequitur multitudinem traditionum.*

Quæſtio XLIII.

1 AN ſi eodem anno contingat fieri plures † alienationes, plura debeantur laudimia? Afflict.in c.1. col.12.verſ. & per hæc. quo temp.mil.in releuio, tenet,quòd non. Et pariter Moder.§.22.quæſtio. 38 num.113. dum mouent hanc quæſtionem loquendo in
2 releuio, quod debetur ex mutationibus† neceſſarijs,& valde æquum putant,vt vnicum tantum debeatur: ſecus in mutationibus,quæ ex mera voluntate, & facto vaſſallorum côntingerent: & de his principaliter nos tractamus. Propterea cum Ang. in l.ab emptione, de pac. dicendum eſt, quòd ad
3 multitudinem †traditionum,ſequitur multitudo laudimiorum.l.quicunque.C.de ſer. fugit.

SVMMARIVM.

1 *Exhibere inſtrumentum venditionis, an emptorem cogere poſſit dominus, ad effectum ſoluendi laudimij.*
Et quid ad detegendam fraudem circa contractum, & fraudationem laudimiorum, nu.2.
Et an contra eum, qui alienauit agere, vt declaret cui, & quo titulo, num.3.
4 *Aedere titulum ſuum, an & quando quis cogi poſſit.*
5 *Citatio facta ad oſtendendum iura ſua, quę Baro, vel quis habet in caſtris nulla eſt, & quomodo procedat. nu.7.*
6 *L. cogi limitationes viginti remiſſiuè.*
8 *Emphyteuta tenetur oſtendere domino titulum ſuum ſi habet.*
Idem in vaſſallo etiam contra tertium, nu.9.
Emphyteuta an declarare debeat rem emphyteuticam pro qua ſoluit. ibid.
Et quid ſi ſe iuramento purgauerit, nu.12.
10 *Emphyteutam aliquem eſſe ſi conſtet, niſi indicet rem omnia bona ſua præſumuntur obnoxia.*
Et quid ſi aliqua conſignauerit, ibid.
11 *Vaſſallus tenetur indicare domino, quid recognoſcat, & dominus quantum.*
Et quid ſi probabilis ſit dubitatio, & quibus præſumptionibus agendum. ibid.
Et ſuper ijs ſententiæ Senatus, nu.13.
14 *Recognoſcere toties bona emphyteutica tenentur ſubditi quoties, & quandocunque dominus voluerit.*
Et quid ſi modico temporis interuallo ante requiſitionem recognitio facta fuiſſet. nu.15. & nu.17.
16 *Recognitiones ad petendas congruum tempus in ſingulos decem annos videtur.*
18 *Subditus à domino petente canonem, ſi requirat titulum, vel rei obnoxiæ demonſtrationem, quid iuris, remiſſiuè.*

Quæſtio XLIV.

AN ad effectum conſequendi laudimium ab emptore, poſſit dominus ipſum emptorem cogere, ad
1 exibendum † inſtrumentum venditionis? Quod ſic, via iudiciali, tenet Caſſan. in d. tit. des cenſes. §. 1. verbo, amende. verſ. ſed iterum. & eadem ratione, poterit etiam dominus petere exhiberi inſtrumentum, vt detegatur
2 fraus † circa contractus, & fraudationem laudimiorum, quod tamen ibi limitat Caſſan. ſi conſtabit rem eſſe ſubiectam. Spec. in tit. de emphy. §. nunc aliqua. verſ. 141. Iaſ. in l. 2. num. 175. C. de iur. emphy. & in prælud. num. 50. Pan. conſ. 74. num. 1. vol. 1. Dec. conſ. 61. col. 2. verſ non obſtant. Mod. §. 55. gl. 1. nu. 90. & §. 51. gl. 3. in prin. Iacob. Nouell. reg. 117. prima fallentia. Marin. Frec. lib 2. in 36. autor. Nec per hanc requiſitionem exhibitionis inſtrumenti, cenſetur dominus ſibi præiudicare in iure caducitatis. & idem Modern. §. 51. gl. 2. num. 2. & num. 8. dicunt, quod dominus nedum aduerſus nouum acquiſitorem habet actionem vt edat
3 titulum, ſed etiam contra eum, † qui alienauit, vt declaret, cui, & quo titulo alienauerit, opponunt autem contra concluſionem ſupra firmatam de regula. l. cogi. ff. de petit hære.
4 quod nemo cogitur oſtendere † titulum ſuum. per quã Doctor. poſt And. de Barru in l. 1. C. de conduc. & procur. lib. 11. inferunt, quod ſi Rex faciat citari Baronem ad oſtenden
5 dum iura ſua, quæ habet in caſtris, talis citatio † eſt nulla. Corn. conſ. 315. col. 1. litera D. vol. 4. ſed regulam illam. l.
6 cogi † limitat viginti modis, Afflic. in c. ſi autem. nu. 7. cum plurib. ſequen. de controuer. inueſtit. vbi inter alias limitationes dicit, quod ſi vaſſallus non negat feudũ, tenetur oſtẽdere inueſtituram, idem vbi dominus habet fun datam intentionem in iure, vt poſſit cogere, vt in octaua, & 14. limitationibus, procedit itaque dictum Andr. de Barru. vbi rex
7 non habet † intentionem fundatam ex ſimplici iuriſdictione, & ille qui conuenitur, non confitetur ſe vaſſallum. Iaco.

de S. Georg. in verbo, dictique vaſſalli promiſerunt recognoſcere.num. 19.ver.vos poteſtis.allegat Bald.in l.2.num. 7.C.quom.& quan.iud.Idem Bald.in c.1.§.cum domino,in ver.neſcire,de notis feud. & in l. ſi legatum. ff. de eden. vbi
8 dicit,quod qui poſſidet vt emphyteuta, † tenetur oſtendere titulum ſi habet penes ſe.Paris de Put.in c.128.an vaſſallus. & c.50.pone,quod eſt,nu.9.& c.19.ſequitur, de finib. feud. vbi plus cenſet cogendum vaſſallum ad exhibitionem tituli
9 domino faciendam † contra tertium.Inſuper non ſolùm titulum exhibere emphyteuta tenetur, ſed etiam declarare rem,pro qua ſoluit.Euerar.in loco ab emphyteuſi ad feudū, verſ.7.Aym.conſ.276.num.2.Bello.conſ.10.num.5 Purpur. conſ.146. quod etiam ſentit Sylua. de feud. recognit.q.89. Monta.de feud.lib.2.c.5.& vbi conſtat aliquem eſſe emphy-
10 teutam,† niſi indicet rem,pro qua eſt obligatus. omnia bona præſumuntur obnoxia. Spec.d.§. nunc aliqua. verſ 62. Iaſ.in l.2.nu.175.C.de iur.emphy.Soc.conſ.167. col.6.vol. 2.verſ.circa quartam.vbi dicit,quod conſignatis aliquibus, ſi dominus dicit eſſe plura, probare debet. & ita limitatur dictum Spec.quod videtur eſſe de intentione Brun. conſil.
11 211.vol.2.& conſ.116.col.fin.vbi dicit,quod vaſſallus† tenetur indicare domino,quid recognoſcat,& dominus quantum. Et ſi probabilis ſit dubitatio, præſumptionibus agendum erit de quibus per Ardiz.in 2.part primæ part.tit.quid ſi dubitetur.Bur.conſ.49.nu.10. & ſeq.Alciat.de pręſumpt. reg.2 præſumpt.3.in 3.fallen. Et quod emphyteuta teneatur declarare rem, pro qua ſoluit. Bal. conſ.225.vol.1. niſi
12 † purget ſe iuramento,vt in conſtit.Sicil. fol.109.lin.71.& 223.75.& in cauſa Virlarū.1571.21.Iunij,factis proclamationibus ad inſtantiam Dominorum in genere de conſignando, dum homines requirerent, quod domini ſpecificarent pro quib.bonis peterent cōſignationem, cum eſſent diuerſi generis bona, & homines offerrent dare liſtas omnium bonorum,quæ poſſidebant,ad effectū, vt domini declararent, quæ bona prætenderent obnoxia, dicentes ſe eſſe in iuſta ignorantia,cū ſucceſſiſſent in ius alterius.Nat.conſ.7.nu.8.

& conſi.514.nu.38.Rolan.conſ.66. num.8. vol.4. Senatus
13 † cenſuit, non teneri dominos ſpecificare, ſed quod homines ipſi conſignarent quæ,& qualia tenerent obnoxia, & ſi domini agerent poſt modum ad caducitatem non conſignatorum, quod tunc Senatus videret, qui eſſent in probabili ignorantia,vel non.adde ad materiam Affliᶜ.in c.1.nu.16. cum multis ſequen.de controuer.inter maſcul. & fœm.& in §. illud quoque nu.28.de prohibit.feud. alienat. per Feder. Iaſ.in prælud.feudor.num.50.Brun.conſ.127.in 9.conſideratione.volum.2.Et de anno 1573.17. Iulij, in cauſa Noni, Senatus cenſuit,ſubditos teneri ad ſpecificandum bona ob noxia cum debituris, de quibus vbi dicerent ſe non habere notitiam,ex aliqua iuſta cauſa, puta quia ſucceſſiſſent in ius alterius,& id affirmarent cum iuramento, quod tenerentur nihilominus indicare,à quibus, & quomodo, bona habuerint,& fidem facere de eorum titulis, quo facto, vbi conſignarent illegitimè,ſaluum eſſet ius dominis, agendi ad caducitatem,& pœnas impoſitas,vbi doloſè verſati eſſent. Et
14 toties tenentur ſubditi,& emphyteutæ bona obnoxia † recognoſcere, quoties, & quandocunque dominus voluerit. allegatur Bald. in l. plures apochis cauſa ſi. C. de fid. inſtr. licet ſimpliciter, & indiſtinctè loquatur. Iacobi. in verbo, Dictique vaſſalli promiſerunt recognoſcere.num.1. Guido Pap.q.417.vbi dicit toties quoties.Sylua.de feu.recogn.ca.
15 21.vbi tamen ſubditi modico † temporis interuallo decurſo,ante requiſitionem recognouiſſent,nec domini probabiliter intereſſet,quod denuò recognoſcerent,fruſtratoria vi-
16 deretur talis requiſitio,† & congruum tempus ad petendas recognitiones videtur eſſe in ſingulos decem annos.§.nobis autem. de pac. conſtan. Quinetiam, vbi domini intereſſet
17 denuò recognoſci rem paulò ante † recognitam, expenſis domini recognitio facienda eſſet, prout de anno 1567. 15, April.In cauſa Abbatis,& hominum Ripaltæ Senatus cenſuit. Dum Abbas requireret conſignationem ab emphyteutis, qui prædeceſſori recognouerant ante triennium, cum modernus Abbas diceret ſua intereſſe, quia ſucceſſor, Dixit

Senatus

Senatus teneri emphyteutas iteratò recognoſcere erga ſucceſſorē, expenſis tamen Abbatis, ne emphyteutæ grauarentur tot iteratis recognitionibus; & hoc, niſi quo ad eos, qui reperirentur antea minus legitimè conſignaſſe, aut niſi emphyteutæ vellent ſibi leuari inſtrumenta, ſumptibus moderatis. Marin. Frec. lib. 2. in 17. autor. vbi quid econtra ſi a do-
18 mino petente canonem ſubditus † requirat titulum vel rei obnoxiæ demonſtrationem.

SVMMARIVM.

1 *Emphyteutica vel feudalis res an pro laudimijs, & alijs iuribus directi domini ſit. & nu. 12. & an h ypothecata pro canone. ſub num. 13. et 21. et 23.*

2 *Hypothecaria competit domino pro canone præterito aduerſus tertium poſſeſſorem. et an pro laudimio debito per alios quam nouum emptorem. nu 4.*

3 *Laudimij ius reale eſt et tranſit ad quemcunque res tranſeat.*

5 *Hypotheca non inducitur tacitè niſi in certis caſibus a lege expreſſis.*

6 *Pignus rei ſuæ conſiſtere non poteſt.*

7 *Emphyteutica res ratione vtilis dominij ex conuentione partium expreſſè obligari poteſt.*

8 *Tributarium prædium pro tributo eſt hypothecatum, et ſub numero. 12.*

9 *Intereſt domini ne res alienetur eo irrequiſito.*

10 *Emphyteutica pro re alienata quam habeat dominus directus actionem contra tertium poſſeſſorem: et quid ſi propter non ſolutam penſionem res fiat caduca. num. 16.*

11 *Fructus rei emphyteuticæ an pro penſione debita ſint hypothecati.*

13 *Functiones præſtare tenetur venditor ſi emptor non ſit idoneus.*

14 *Onera præterita ab eo non debentur qui emit à domino.*

15 *Cenſu pro debito ſuper re vel ex re, bona ſunt hypothecata.*

17 *Tributorum pro ſolutione prius conuenitur poſſeſſor quam debitor, et qua actione. ibid.*

18 *Collectarum pro ſolutione quando bona regiſtrata cenſeantur obligata,& ſub nu.20.*
Et quando contra ſingularem, vel nouum ſucceſſorem agi poſſit. ibid.& nu.21.
19 *Regiſtratione ex ſola indeterminatè facta non oriri hypothecam ſequutus eſt Senatus.& nu.ſeq.*
22 *Penſiones,collectæ,cenſus, & decimæ onera dicuntur realia.*
24 *Eccleſia an & quando teneatur ad collectas certam,& determinatam præſtationem habentes.*
25 *Perſonalis actio licet non competit contra nouum poſſeſſorem,datur tamen hypothecaria, & rei vendicatio.*
26 *Canonem ſoluere ceſſans poteſt conueniri poßeſſorio reintegrãde.*

Quæſtio X L V.

1 AN res emphyteutica, † vel feudalis pro Laudimijs, & alijs iuribus directi domini ſit hypotecata? videtur,quòd ſic.ad Bald. in authen. ſi quas ruinas.col.pen.verſic.ſed vltra omnes. C. de ſacroſan. eccle. qui dicit, quòd pro cenſu eſt hypothecata res emphyteutica per text.in §.ſcire autem.de non alien.Afflic. deciſ.95.vbi latè diſſerit,& concludit pro canone præterito
2 competere domino hypotecariam † aduerſus tertium poſſeſſorem.Moder.§.53.glo.1.nu.18. & ſeq & §.52.glo.1.nu. 139.vbi de Laudimio idem dicunt,quod de cenſu,vt res ſit hypotecata.& facit, quod notat Caſſan. in tit.des cenſes §.
3 1.num.9. dum dicit, quòd iſtud ius † laudimij eſt reale. Riminal.conſ.1.num.57.ex eo, quòd onus laudimij concernit res, infert tranſire debere ad quemcunque res tranſeant, &
4 hypothecaria poſſe agi pro laudimio debito per alios, †quã nouum emptorem, firmat Io.Pap.lib.11.arreſt.4.In contrarium facit, quia hoc iure non reperitur expreſſum. & hypo-
5 teca†tacitè non inducitur,niſi in certis caſib.à lege expreſſis.vt in tit.ff. & Cod. in quib. cauſ.pign. vel hypo. tac.contrah. & ita arguit Bar. in l. Lucius.de alim. & cib.legat. Se-
6 cundò facit regula,quòd rei ſuę pignus † conſiſtere non poteſt.

teſt.l.neque pignus.ff de regul.iur.l.ſi rem alienam.ſecunda. ff. de pignorat. act. vnde nõ poterit eſſe domino directo res emphyteutica hypotecata, ſed iſta ratio nõ benè concludit,
7 quia vtile dominium non eſt domini,cuius ratione † res emphyteutica ex conuentione partium expreſsè obligari poteſt:& ſubſiſtit hypoteca, vbi expreſsè reperitur appoſita,vt per Alexan.& Imol. in loco infrà proximè allegando.& regula l.Neque pignus.fallit,vbi alius rem domini poſſideret, & in ea ius haberet. Bar.in l.ſi aliquam.de acqui.poſſeſſ.notatur per Dec.& Cagnol.in d.l.neque pignus. Tertiò, contra Bal.tenet Bart.in l fin.C.de iur emphyt. Angel. in l.vniuerſas.C.ne rei dominic.vbi diuerſum dicit in prædio tribu-
8 tario,† quod pro tributo eſt hypotecatum, quia ita reperitur expreſsè à lege cautum. l. prima. C. ſi propt. publ. penſitat. & notatur.in l.ſi.C.ſin.cenſ.vel reliq. Anto.de Butr. & Imo. in c.potuit.extra loca.in gl.tertia, in quibus locis Doctores præfati tractantes de alienatione rei emphyteuticæ,dicunt,
9 Quòd domini † intereſt,ne alienetur eo irrequiſito,quia cõ-
10 tra tertium poſſeſſorem non habet † aliam actionem,quàm rei vendicationem,ſuprà tetigi quæſt.decima tertia , & Baldum impugnat Alex poſt Imol. in l. quod dicitur. colum 9. num. 15.verſ.& ſic expeditum patet.de verb.oblig.& ita tenet Neguſan.in tractat.de pignor. in 4 part.2. part prin.nu. 127.& doctores omnes ſuprascripti.& Iaſ. in l. prima.num. 70.C.de iur.emphyt.affirmant,quòd tex.in §.ſcire.non probat id,ad quod per Bald allegatur,& re vera tex.ille non videtur probare:dum enim dicit obligatas eſſe res emphyteutæ, ſe refert ad deteriorationem datam in re emphyteutica, neque dicit de re emphyteutica,ſed ſimpliciter de rebus emphyteutæ. poſſet etiam intelligi de rebus inuectis in prædiũ emphyteuticum.l.ſecunda.ff.in quib.cauſ. pignus tac. contrahat. & ſic nulla erit ſpecialitas in re eccleſiaſtica. Et hoc caſu poſſe procedere opinionem Baldi dicit Neguſan. hoc idem videtur innuere idem Bald. in l.certi iuris.in 5.quæſt.
11 C. locat. bene tamen fructus † rei emphyteuticæ pro penſione erunt hypothecati,nedum pendentes,ſed etiam à ſolo

ſepara-

ſeparati.l.in prędijs.ff.in quibus cauſ.pign. quod intelligendum videtur ſubſiſtente actione perſonali, & poſtquam emphyteuta ſe recognouit, vt pares ſint termini. Ego autem
12 Baldi opinionem amplector,† quàm etiam Moder. vbi ſuprà comprobant,pro qua facit l. murileguli. & ibi Ioan. de Plat.C.de Murileg.l.inter debitorem.de pact. vbi gl.notat: quòd ſi emptor idoneus non ſit, venditor nihilominus ad
13 functiones † tenetur.l.Imperatores. de publican. & d.l.fin. C.ſine cenſ.vel reliq. & in dictis locis Doctores notãt, quòd pro cenſibus,& tributis, bona ſunt hypothecata. idem dico in canone, licet multi conentur dare rationes diuerſitatis, & ibi etiam habetur,quòd qui emit à Domino, non tenetur
14 ad onera † præterita.Io.de Plat.in l.fi.C de iur.haſt.fiſc.lib. 10.alioquin tenebitur pro cenſu præterito, etiam non facta excuſſione contra venditorem.l.cùm poſſeſſor.§ fin.de cenſib.Aret. conſil.105. Aymo conſ.217.num.6. qui dicunt id
15 procedere, quotieſcunque cenſus † eſt debitus ſuper re, vel ex re,aliàs ſecus.per l.moſchis. de iure fiſci. & l primam.C. de conuen.fiſci deb.lib.10.l.2.C.de debit.Ciuita.li.11.Habet etiam dominus rei vendicationem, ſi propter non ſolu-
16 tam penſionem†res fiat caduca,& ita intelligitur,quod no-
17 tat Barto.in d.l moſchis de iur.fiſc. quòd in tributis † prius conuenitur poſſeſſor,quàm debitor,actione videlicet hypothecaria,vel in rem.Afflic.d.deciſ.95.num. 3.& addi poteſt,
18 quod etiam pro collectis † bona regiſtrata cenſentur obligata,quando habent certam, & determinatam præſtationẽ. Dec.conſ.286.verſic.5 Neguſan.vbi ſuprà.num.126. Egid. Boſſ.in tit.de Princip.num.103.& tit de fiſc.num.26. & facit,quòd notat Petr.Gerard.ſingul.10.verſ prædicta procedunt, & quod notatur. in l. apud Iulianum.§. hæres. de leg. primo.Rip in l.prima § ſi hęres.ff.ad Trebel.colum.3.& ſequen.vbi quando contra ſingularem ſucceſſorem agi poſſit. Brun.conſ.94 & 103. in fin. vbi ſecus dicit ſi non ſint æſtimata pro certo,& perpetuo onere,ſed indeterminatè, quod tamen in d.l.Imperatores.Caſtren.intelligit,niſi poſt impoſitionem collectarum, & intimationem ſeu denunciationẽ collectæ.

collectæ. Nat conſ. 71. in fin. vbi dicit oriri hypothecam à tempore impoſitionis, etiam ante denunciationem. Et ex ſo
19 la regiſtratione † indeterminatè facta non oriri hypothecã ſæpè ſecutus eſt Senatus noſter, & nouiſſimè de anno 1565. 17. Decembris, in cauſa Communitatis Foſſani, & dominorum de Penſa. in qua ſcriptum habetur apud Aymo. conſil. 872. Et aliàs in cauſa Dominæ Angelę Centorię, & particularium Tronzani: In quibus etiam cauſis fuit deciſum, quòd pro collectis præteritis, non poſſet agi aduerſus nouum poſ-
20 ſeſſorem, † quando communitati poſſet imputari negligentia, aut aliquid, propter quod non fuiſſet actum aduerſus antiquum poſſeſſorem, & propterea ex noua exactione læderetur modernus poſſeſſor. Et cùm tempore belli, & occupationis bonorum, communitas nihil petijſſet ab occupatoribus, fuit dictum non teneri pro eo tempore D. Angelam. pro qua deciſione videtur tex. in l. fin. C. de cenſib. lib. 11. licet illum tex. reſtringant Luc. de Pen. & alij. facit Rot. deciſ. 25. in antiq. & in omnem euentum æquitas ſuadet, vt prius excutiatur is, qui fructus percepit tempore decurſi oneris, quàm nouus poſſeſſor. Aret. d. conſ. 105. Gig. de penſion. q. 43. & videtur eſſe de mente Caſtrenſ. Non datur igitur hypotheca pro bonis regiſtratis, vbi adeſt ſimplex regiſtratio, ſed vbi adeſt regiſtratio cum ſubmiſſione bonorum pro collectis, ſatis patet bona eſſe affecta, & hypothecata, etiã pro quibuſcunque collectis incertis. Barba. conſil. 1. volum. 3. Aymo dict. conſ. 217. num. 4. In propoſito igitur, cum certa penſio debeatur pro re emphyteutica nimirum ſi res ipſa
21 erit oneri hypothecę † affecta. Et faciunt, quæ not. Gig. de penſion. quæſt. 39 & ſeq. vbi parificat penſiones, collectas,
22 cenſus, & decimas, quas dicit eſſe onus † reale, & ſequi rem ad quemcunque tranſeant, & idẽ quæſt. 44 & 51. ſed quamuis Bald. opinio procedat, non videtur inferendum, quòd pro laudimio ſit emphyteuſis hypothecata, cùm cenſus habeat certam, & determinatam quotannis præſtationem, laudimium autem ſit quodam emolumentum incertum, & indeterminatum: à communi tamen, quòd detur hypotheca,

non

23 non eſt † recedendum, neque diuerſitatis valida forte ratio reddi poſſet, niſi quòd certa præſtatio magis ſuboleat naturam tributi, & propterea ad collectas certam, & indeter-
24 minatam habentes præſtationem, tenetur etiam † Eccleſia. ſecundum Aug. conſ. 24. Eccleſia. quod quomodo procedat, declarat Ruy. conſil. 111. num. 1. & 12. vol. 5. ſed vbi de inſtrumento emphyteuſis apparet, cùm in inſtrumentis quibuſcunque hodie hypotheca ſoleat apponi generica pro obſeruatione omnium tam ratione laudimij, quàm cenſus, dabitur hypotheca, quæ tranſit cum re ipſa ad quoſcunque, vt de canone dicit Paris de Put. in c. 46. pone, quia ruſticus. nu. 14. Aymo, vbi ſupra. & idem de laudimio ſi clauſula ſit latè concepta. Alex. conſ. 173. vol. 2. Neq; officit, quòd Docto-
25 res dicunt. in c. potuit, quòd videlicet contra nouum † poſſeſſorem, non competat perſonalis actio, quia licet contra eum illa non competat, dabitur tamen hypothecaria, & rei vendicatio, prout pulchrè declarat Caſt. in d. l. Imperatores. & ita procedit etiam dictum Bar. in l. fin. qui nil de hypotheca loquitur. Competit quoque remedium poſſeſſorium
26 reintegrandæ, contra ceſſantem ſoluere † canonem, ſeu cēſum. de quo per Rom. conſ. 311. & de hoc vide notata in c. querelam. de elect. Gig. de penſion. quæſt. 47.

S V M M A R I V M.

1 *Liberorum duodecim immunitatis priuilegium, an excuſet à ſolutione laudimij.*

Et opinio authoris. num. 3.

2 *Laudimij onus merè reale, ſeu patrimoniale cenſetur.*

Quæ-

Quæſtio XLVI.

1 AN habens priuilegium † immunitatis duodecim liberorum excuſetur à ſolutione laudimij? Mouet hanc quæſtionem Alex. conſ. 123. in 2. dubio. volum. 5. & decidit, quod non, cùm non ſit publicum munus, & quia onus laudimij cenſetur merè reale,
2 † ſeu patrimoniale, à quo numerus liberorum non excuſat. l. his onerib. in prin. l. ſunt munera. de vacat. muner. vbi glo. & l. ſemper. §. demonſtratur. de iure immun. Natta conſ. 508. num. 15. vol. 3. Didac. in epito. 2. part. decretal. c. 8. in princ.
3 quæ opinio mihi ſemper viſa † fuit verior in oneribus merè realibus, communis autem procedit in patrimonialibus mixtis.

SVMMARIVM.

1 *Laudimij iuri præſcribitur triginta, vel quadraginta annis etiam ſine titulo.*
Et quomodo procedat. ibid. & nu. 4.
Et quid contra Principem. nu. 7.
2 *Poſſeſſa res vti libera quando dicatur, remiſſiuè, & nu. 3.*
5 *Præſcriptio libertatis ſoluendi laudimium, an inducatur per centum annos ſi caſus non euenerit ſolutionis.*
Et quid ſi aliquando caſus euenerit. nu. 6.
Et quibus alijs modis inducatur. ibid.

Quæſtio XLVII.

IVri ſoluendi laudimia, an præſcribatur? Quòd
1 ſic, triginta, vel quadraginta † annis, etiam ſine tit. Guid. Pap. conſ. 213. num. 6. vbi dicit procedere præſcriptionem, ſi res tanto tempore fuerit bona fide poſſeſſa, vt libera. Paris de Put. in c. 170. an in tertiarijs, in princ. de quarta Epiſcopo debita, eſt text. in c.

de

de quarta,& ibi Canon. de præſcript. vbi plura in propoſito
2 huius quæſtionis, & quomodo res dicatur poſſeſſa † tanquã libera. Quod ſi quis fateretur rem feudalem,vel emphyteuticam,& vti talem poſſediſſet, licet laudimium non ſoluiſſet : non propterea diceretur, eueniente caſu alienationis
3 poſſeſſa vti libera, † à ſolutione laudimij: niſi toties fuiſſet alienata cum conſenſu domini, ſine ſolutione laudimij, vt
4 diceretur inducta conſuetudo, & interueniente † tempore habili,præſcriptio ad Pano. in c.ad audientiam.num.17.de præſcript.& ibi Imo.Aymo conſ. 111.num.3.& 21.cum ſeq. ſi tamen res poſſeſſa fuiſſet etiam per centum annos, & non eueniſſet caſus ſolutionis laudimij, vt quia tanto tempore non fuiſſet alienata in extraneum, nõ diceretur inducta ali-
5 qua præſcriptio † libertatis nõ ſoluendi laudimium,c.ſancimus de feud.fin.culp.non amitt.Fely.in c.cum acceſſiſſent. col.10.nu 25 ver.hanc regulam.de conſtit.& ibi Dec.Balb. de præſcript.in quarta parte.5. part. quæſt. 1. & aliquot.ſe-
6 quen.Port.lib.3.concluſ.33. Et licet aliquando † caſus eueniſſet præſcriptio procederet in præteritum, & quo ad caſum qui euenit, ſecus in futurum. Balb.in 4. par.q.4. niſi facta eſſet interpellatio,& ſubſecuta negatio.ad not.per Cur. in cap fin.de conſuetud. in 6.& 7. requiſito. Aymo de antiquita.tempor. par.4. verſ.materia iſta.num 99 & verſ.ſequ. circa præmiſſa. num. 38. aut niſi multiplicati actus interueniſſent:vt ſupra per Panor. & Imol.& quia lata eſt materia, ad dicta loca erit recurrendum, & ad notata in l.quominus. de fluminib. Rip.in cap.cum eccleſia.de cauſ.poſſeſſ.Gig.de
7 penſio.q.83.Et contra Principem † etiam pro laudimijs decurſi procedit præſcriptio quadraginta aunorum. Guid. Pap.quæſt.416.

S V M M A R I V M.

1 *Iuri accreſcendi non, ſed iuri decreſcendi locus eſt in laudimijs.*

Quæ-

Quæſt. XLVIII.

1 AN in Laudimijs ſit locus iuri † accreſcẽdi? Quòd non. habetur in l. & proculo. de leg. 2. Modern. §.55 glo.4. num. 37. bene tamen habebit locum ius non decreſcendi, vt ibi per eos, qui allegant notata in l. ſi mihi & Titio. ff. de verb. obli.

SVMMARIVM.

1 *Fraus circa laud'miorum ſolutionem quomodo committatur.*
2 *Simulationis contractuum materia latè patet, & vbi tractetur à Doctoribus.*
3 *Fraus de re ad rem qualiter committitur exemplificatur.*
4 *Fraus de perſona ad perſonam committitur, vt ib.*
5 *Fraus de contractu ad contractum admodum frequens eſt: & qualiter committitur. ibidem.*
6 *Plus valere, quod agitur, quàm quod, &c. regula, in quibus contractibus procedat.*
7 *Fraus in mutuo qualiter deprehendatur.*
8 *Fraus in modo contractus vt fiat.*
9 *Fraus de quantitate ad quantitatem, quomodo fiat.*
10 *Fraus in tempore, vt ſi quis mutuet granum ruſticis tempore vbertatis recepturus tempore cariſtiæ.*
11 *Fraus mixtim ex diuerſis contractibus, quomodo fiat.*

Quæſtio XLIX.

1 QVomodo committatur fraus † circa laudimiorũ ſolutionem? Poſſet hic cumulari materia ſimu-
2 lationis contractuum, quæ latè † patet, & de qua per Barto. & alios in l. poſt contractum. de donat. in l. multum. C. ſi quis alt. vel ſibi. toto tit. C. plus valere quod agit. quàm quod ſimul. concip. Cępo. in tract. ſimulat. Contract. Afflict. in cap. 1. de feu. dat. in vic. leg. commiſſor.

& ibi

&ibi num 48. recitat vndecim modos fraudis. Idem Afflic. in tract prothomiſ. §.4. niſi quis. verſi. ſciendum. Tiraquel. de retract.lignag. In diuerſis locis,& de retract.conuentio. in prooem. nu. 123. centum vigintitres præſumptiones doli enumerat. Lucas de pen.in l. quemadmodum. C. de agri. & cenſit.lib. 11. quarum tamen non multæ propoſito noſtro conueniunt. Nec commodè dari poteſt certa norma, cum multiplices ſint hominum præſertim ruſticorum verſutiæ, qui dominos directos,totis viribus ſuis, fraudare nituntur: vt dicit Paris de Puc.c.296. facta eſt conceſſio. in fi. verum placet,quòd ad rem noſtram facit diſtinctio Iacobi. in tracta de Roydis. nume. 36. qui ponit aliquos modos, quibus fraus committitur, quos tāgam omiſſis alijs per Afflict.narratis
3 Primò,de re † ad rem:exempla ponit in l.ſed Iulianus. §.mutui.ff.ad Macedon.vbi ſenatuſconſultum prohibet pecuniam filiofamilias mutuari, idem in alijs ſpeciebus quæ functionem recipiunt in genere ſuo,ſi ad eum effectum mutuò dentur,vt illis diſtractis,filiusfamilias pecunia vteretur, allegat.l.quemadmodum.C.de agri.& cenſi.lib.11.dat etiā ipſe exemplum, ſi prohibitum ſit extrahi frumentum extra territorium, vt pari ratione prohibeatur extrahi farina, vbi fieret fraus,licet frumentum & farina ſint diuerſa. De re ad rem fraudem faciunt ſubditi mei Lombriaſcenſes, quorum bona omnia ſunt obnoxia tertijs venditionibus prēter quaſdam domos prope caſtrum exiſtentes intra mœnia loci: nā emere volentes agrum, emunt vnam ex illis domibus, quæ ſunt ab huiuſmodi nexu tertiariæ liberæ, quam deinde permutant cum alio prædio venditoris, nulla quò ad prædium obnoxium habita mentione pretij: fraus detegitur euidens, tum ex qualitate contractus, tum ratione pretij rerum,tum demum ex vicinitate cōtractuū, atque ex alijs coniecturis, quas res ipſa diligenter inſpecta indicabit. Secundò, fraus
4 fit de perſona † ad perſonam, vt quando perſona aliqua eſt prohibita contrahere, alia ſupponitur loco prohibitæ.l. ſi ſponſus.in princip.de donat.inter vir.& vxor.l.hac edictali. §.1.verſi.omni conſcriptione.C.de ſecun.nupt.Idem, ſi non mute-

mutetur perſona, ſed nomen ipſum.l. eum qui probabilem. C.de epiſc.& cler.gl.in l.j.C.de priuileg. ſchol.lib.12. Ter-
5 tiò,fraus fit,& quidem perſępe,de contractu † ad contractũ vt quando eſt reuera contractus venditionis, ſcribi faciunt Mutui,donationis,ceſſionis,locationis,hypothecæ,aut alterius generis contractus nomen.c. imperialem §. callidis de prohib.feud.alien.per Fed.& hic locum ſibi vendicat regu-
6 la,plus † valere quod agitur, quam quod ſimulatè concipitur allegatur d.l.ſi ſponſus.§.circa.de donation.inter vir.& vxo.Paris.de Put.in c.234 Rex.conceſſit baroni.Dec.conſ. 160.num.2.& dictum eſt ſupra de permutatione quæſtio. 28.
7 & in mutuo † facilè fraus deprehenditur, quando mutuans fructus prædij hypotecati percipit,& in proprios, vſus conuertit,cum eo prætextu ſuos facere non poſſit: prout generaliter, nec ratione ſimplicis hypotecæ poſſidens facit fructus ſuos,idcirco fraudis viget præſumptio. Item ſi quis tenetur relinquere poſt mortem certam portionem bonorum domino, alienatio facta per eum titulo lucratiuo cenſetur fraudulenta.l. fi.ff. ſi quis in fraud. patr. Alex. conſil.55 in princip.volum.1.Idem, ſi res pignoretur pretio æquiualenti, & iuſto.Præſumptio enim eſt, quòd fiat abſque ſpe alicuius luitionis, & ſuppoſitum ſit nomen hypotecæ loco venditionis,ad l. qui habebat. de leg. tertio. & dixi ſupra verſi. an ſi res pignoretur. quæſtio. 33. Idem, ſi is, cui prædium pignori datum eſt, fructus percipiat, ſalua principali pecunia, vel aliter. prout not.in l. poſt contractum. de donatio.
8 Hic non incongruè ſubnecti poteſt, ſi in modo † contractus fraus fiat, vt ſi mulier prohibita fideiubere, principalem ſe debitricem conſtituat. l. quamuis. §. ſi cum eſſent.ff.
9 ad Velley. Quarto,fit fraus de † quantitate ad quantitatem, vt in l.ſi libertus.de iur.patron.Paris de Put.in cap.287.feudatarius.num.6.vbi dicit, quod ex qualitate pretij, præſumitur fraus.Hic ſatis commodè adaptari poſſunt quotidianæ fraudes, minorem ſummam facientium ſcribi in inſtrumento, quàm reuera prædium venditum ſit, quod etiam præſumitur, ſi dominus maius pretium ſolutum probet.

quàm in inſtrumento ſcriptum ſit. Moder. §. 55. glo. 5. num.
10 2. & ſequenti. Quintò, ſit quoque fraus in † tempore, & alle-
gatur. l. filię meæ. ff. ſolut. matr. glo. in l. nulli. C. de erog. milit.
ann. lib. 12. quæ dicit de quodam Alberto Calui, qui mutua-
bat granum ruſticis, tempore vbertatis, & nunquam illud
curabat recipere, niſi tempore cariſtiæ. Sextò, fraus cõmittit
11 in caſibus ſupraſcriptis, mixtim † vel pro parte, vt ſi emptor
conſtituat pretium centum aureorum, & alios centũ aureos
ſtatim donet ſub commemoratione, etiam meritorum, quæ
alioquin non probentur, nam, & pretij, & ſummæ donatæ
habebitur ratio in ſolutione laudimij, quoniam cenſebitur
donata ſumma in fraudem domini, id quod ex vero valore
pretij deprehendetur. Tiraquel. de retractu lignag. §. 1. gloſ.
18. num. 19. ad glo. in l. 1. §. 1. in verbo agendo. vbi etiã Bart.
de ſuperfic. Moder. in §. 13. glo. 5. nu. 52. & dixi ſupra de per-
mutatione, quæſt. 28. & de donatione. q. 30.

SVMMARIVM.

1 *Subditi fraudem committentes in contractibus qua pęna puniantur.*

2 *Fraudem committens rem ipſam amittit.*

3 *Quadrupli pęna quando locum habeat, remiſſiuè.*

4 *Pęnæ minimè extendendæ, aut multiplicandæ.*

Quæſtio L.

1 QVæro, qua pęna ſubditi † puniantur fraudem cõmittentes in contractibus, vt dominos priuent commodo iuris laudimiorum integrè, vel pro parte? Iacob. vbi ſupra, num. 36. dicit, quòd puniuntur pœna priuationis feudi, vel ſaltem puniuntur in quadruplum, pro primo allegatur text. in §. callidis. de prohib. feud. alien. per Fed. ſed ille text. loquitur, quando fraus committitur circa alienationem, vt quando vendere, aut alienare nequeunt, ſub imaginario titulo infeudationis, vel

aliter

aliter alienant, recipiendo pretium centum aureorũ, quod erat quingentorum, ſed non probat ille text. quòd alienando in caſu licito, ſi fraus interueniat in pretio, res cadat in commiſſum, ſed melius id probatur. in l.fin. C. de iur.emph. vbi Bald.num.13. Iaſ.num.21. Guid.de Suza. in tract. emphyt.num.54. Guid.Pap.deciſ.171.in fin.Gozad. conſil.46.
* num.7. *Boer.conſ.52.num.fina. & generaliter, quòd com-
2 mittens † fraudem, rem ipſam amittat, Paris de Put.in cap. 191. an ſi ruſticus, qui tenet, vbi de eo, qui vendidit ſaluo conſenſu domini, & redditu, qui ei debetur, non aliter exprimendo redditum in fraudem domini. Marc. deciſ.573. vbi de eo, qui fraudem committit de vno contractu ad aliũ. Quoad ſecundum, quòd puniantur in quadruplum allegat. l.qui in contractibus. C. de iur. fiſc.lib. 10. quamuis etiam poſſet dici, quòd illud eſt ius ſingulare, prout ibi Docto.dicunt, & propterea non eſſet extra terminos extendendum, iuxta illud, quod lex non loquitur, nec nos dicere debemus. loquitur autem lex illa in caſu, quo quis procurat interuer-
3 tere res fiſco incorporatas; & pœna † quadrupli, quando locum habeat. notatur, in §. quadrupli. inſtitutio. de actio.
4 vbi non eſt enumeratus caſus noſter. Nec ſunt pœnæ † extendendæ, aut multiplicandæ. cap. odia. de reg.iur.in 6. cum cæteris vulgaribus.

SVMMARIVM.

1 *Laicorum ſtatuta circa laudimia, an procedant in foro eccleſiæ.*
2 *Eccleſiaſticas perſonas, an & quando ligent ſtatuta laicorum, remiſſiuè.*
3 *Clericus an pro laudimijs poſſit coram laico iudice conueniri, numero 5.*
Et quid ſi conduxerit vectigalia, num.4.

Quæſtio L I.

1 AN ſtatuta laicorum † circa laudimia habeant locum in foro eccleſiæ, & ligent clericos? Quòd ſic: niſi aliter per canones, ſpeciales ſuas cõſuetudines, aut eccleſiaſticas ſanctiones reperiatur diſpoſitum. Fulg. conſ. 6 allegat notata in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſtit. & ibi Felyn. Barb. Deci. & canoniſtæ omnes generaliter tractant, an & quando ſtatuta laicorum li-
2 gent † eccleſiaſticas perſonas. Pan in c. cęterum. nu. 6. de iud.
3 & an pro laudimijs clericus † poſſit coram laico conueniri. l. cum aliquid, & l. ſi qui, C. vbi cauſ. fiſc. & ibi Alber. & Caſt. notant, quòd ratione cauſæ conuenitur quis coram non ſuo iudice, & propterea dicunt poſſe conueniri laicum conductorem rerum eccleſiaſticarum coram Epiſcopo: E diuersò
4 ſi clericus conducat ipſe † vectigalia, coram laico non poterit conueniri. Vaſq. lib. 1. §. 10. l. quoniam in prioribus. num. 648. verſ. quo caſu, ſed cum hic non reperiatur exceptuatus caſus, firma manebit regula, quòd pro conſequutione lau-
5 dimij, † clericus coram ſuo iudice conueniendus erit. Poterit tamen laicus cogere eccleſiaſticum, vt ſoluat laudimiũ, aut aliter ſibi prouidere, antequam ſuum ponat aſſenſum miſſioni in poſſeſſionem, item prohibere, ne ſubditi in Eccleſiam, & manum mortuam alienent, prout dixi. quæſt. 13.

Finis Quæſtionum.

I N-

INDEX QVÆSTIONVM TITVLI,

Quis ſit iudex in cauſa feudi.

QVIS ſit iudex inter dominum, & vaſſallum.
Pares curiæ qui ſint; num. 3.
In eorum defectum, ad quem ſit recurrendum. num. 10.
Vaſſallorum quis ſit iudex. nu. 13.
Si feudum negetur, ſub nu. 14.
Si diuerſi dicantur domini. ſub nu. 16.
Si ijdem ſuperiorem non recognoſcant. ſub nu. 17.
Negligente domino iuſtitiam miniſtrare, ad quem ſit recurrendum, ſub nu. 18.
Vaſſalli an poſſint prorogare iuriſdictionem alterius, quàm domini ſui. nu. 19.
Quid de ſubditis. num. 20.
Quid ſi agatur alio iure, quàm feudi. ſub nu. 21.
Quid in cauſis poſſeſſorijs. num. 22.
Et corollarij loco, an Iudex laicus ſit competens in poſſeſſorijs beneficialibus omnibus, vel aliquibus, & ſigillatim de remedijs manutenendæ, reintegrandæ, & adipiſcendę. nu. 23.
An poſſeſſoriũ beneficiale, dicatur quid tẽporale. nu. 33. & ſeq.
Quid de commendis Religionis Sancti Ioannis Hieroſolimitanæ, ſub nu. 50. & ſeq.

SVMMARIVM.

1 Feudalibus in cauſis, quis ſit iudex diſtinguitur:
2 Feudalis cauſa per pares curiæ terminanda.
Et quando procedat. ibid.
3 Pares curiæ, qui ſint, & an dicantur ordinarij iudices curiæ. ibid.
4 Pares curiæ dicuntur etiam teſtes idonei in cauſa feudali.
5 Ius dicere in cauſa propria poſſunt Principes habentes iura imperialia.
6 Camera rationalis, ſeu computorum cognoſcit de cauſis inter dominum, & vaſſallum.
7 Conſuetudo tribuit iuriſdictionem.
8 Dominus an cognoſcere poſſit de crimine cuius pœna ſibi venit applicanda.
9 Iuſdicens à domino deputatus quando de cauſa domini cognoſcat.
10 Paribus curiæ non exiſtentibus, aut ſuſpectis, ad quem iudicem erit recurrendum.
11 Papa adiri poteſt vbi ſuperior dominus iuſtitiã nõ adminiſtraret.
12 Parium cognitio, & vſus hodie paucis in locis obſeruatur.
13 Vaſſallos inter de feudo contendentes dominus feudi eſt iudex competens.
Et quomodo procedat. ibid.
Et quando non poſſit eſſe index. nu. 14. & 15.
16 Dominus quomodo intelligatur eſſe index ordinarius in feudis.
17 Ordinarius iudex quis ſit in actione perſonali, & reali.
18 Papa eſt ordinarius omnium non recognoſcentium ſuperiorem.
19 Vaſſalli an poſſint litigare de feudo coram altero quã domino ſuo.
20 Prorogare iuriſdictionem alterius quam domini quando ſubditi poſſint.
21 Dominus feudi, ſiue clericus, ſiue laicus eſt iudex competens, ſiue inter clericos, ſiue laicos agatur.
22 Poſſeſſoria cauſa feudi coram quo iudice tractanda ſit.
23 Laicus iudex, an inter clericos in poſſeſſorio beneficialiius dicere poſſit, & nu. 27. & 30.
Et quid in patria Pedemontium. nu. 47.

24 Eccle-

24 *Eccleſiaſticus iudex poteſt ius dicere inter laicos in caſibus mixti fori.*

25 *Pœna an poſſit ſuppleri per iudicem laicum ſi ab eccleſiaſtico non fuit ſufficienter punitus.*

26 *Abſolutus per viam gratiæ vel iuſtitiæ in vno foro quando non poſſit in alio moleſtari.*

28 *Cauſæ natura quo ad ius fori eſt principaliter inſpicienda.*

29 *Cauſæ eccleſiaſticæ triplicis ſunt generis.*

31 *Ius ex regula ſumi non debet.*

32 *Proprietatis mixtam cauſam quando habere dicatur poſſeſſoriũ iudicium, & nu. 36.*

33 *Poſſeſſorium beneficij an dicatur temporale, & nu. 35.*

34 *Poſſeſſorio retinendæ vincit qui melius probat de titulo.*

37 *Poſſeſſorium adipiſcendæ habet mixtam cauſam proprietatis.*

38 *Poſſeſſorium duplex ſummarium, & ordinarium.*

39 *Beneficij in poſſeſſionem mittere clericum ad quem ſpectet, & quomodo ad laicum.*

40 *Principaliter quod agitur inſpiciendum in attribuendo actum alicui ſpeciei.*

41 *Secularis iudex de poſſeſſorio iuris patronatus cognoſcere poteſt.*

42 *Clericus depoſitarius quando cogi poſſit per iudicem laicum ad reſtituendum depoſitum.*

43 *Laicus iudex cognoſcit vtrum quis ſit excommunicatus ab eo qui poteſtatem habet excommunicandi, non de validitate excommunicationis.*

44 *Natura litis, et cauſæ trahit ad ſe perſonam.*

45 *Poſſeſſor iniuſtus dicitur qui non habet autoritatem ſuperioris.*

46 *Bulla Martini Papæ Gallis conceſſa nihil de nouo attribuit, ſed quod vſu ſibi parauerant comprobat.*

48 *Satututa Principum ne ſine eorum permiſſione poſſeſſio beneficiorum apprehendatur an de iure procedant, et quid in Patria Pedemontium. nu. 49.*

50 *Saluaguardiæ literæ nihil noui inducunt.*

51 *Commendæ ſeu præceptoriæ Sancti Iohannis Hieroſolymitani nõ ſunt beneficia ſed militiæ temporales.*

Et an manuales, et ad nutum amouibiles ſint. nu. 53.

52 *Petrinus de Ponte magnus magiſter, et Princeps Melitenſis, patruus autoris.*

1 QVis ſit Iudex in cauſa feudi. † Curt. tractando materiam. in 7. & vlt. parte ponit tres regulas. ego tantum duas conſtituo principales diſtinctiones: primam videlicet perſonarũ, quæ in iudicio eſſe debent: ſecundam autem iudicij, & cauſæ qualitatem reſpicientem. Prima autem ſubdiuiditur in duas, quarum altera eſt vbi iudicium eſt tractandum inter dominum, & vaſſallum vel eum qui feudum prætendit, ſecunda ſubdiſtinctio eſt quando cauſa agitur inter vaſſallos ipſos, aut alios feudum prætendentes. Capio igitur primum membrum, & de eo titulum habemus, de contro. feu. per pares terminan. vbi no-
2 tant omnes, quod cauſa feudalis † per pares curiæ eſt cognoſcenda, & decidenda. Idque procedit, ſiue tractetur de Inueſtitura, vel de commiſſo, vel de quocunque iure Domini in feudo, vel de iniuria, aut violentia domini in re feudali facta. Io. Blanc. in 4. parte. in titu. de conten. feu. in prin. &
3 Ardi. cod. tit. colum. 1. ſunt autem † pares curiæ conuaſſalli qui partium conſenſu eliguntur in prouincia ſi ſint, alioquin extra prouinciam, habetur in dictis locis, & latè Iac. de San. Geor. de feu. ver. & dicti vaſſalli. Marin. Frec. in tit. de differen. int. feu. regal. nu. 14. vbi inquit, quod parilitas conſideratur ratione feudi, non perſonæ. Dicunturque ordinarij Iudices curiæ Innocen. in c. cæterum. in glo. magna. in fine. de Iud. vbi canoniſtæ omnes amplè tractant materiã. Io. Ray. de feu. §. præterea. num. 9. vbi dicit, quod poſſunt delegare. & num. 14. quod tenentur ſeruare ſtilum ordinarij iudicis. Mari. Socin. in c. ex tranſmiſſa. col. 3. de for. comp. vbi, & ipſe diſtinguen. complectitur omnes ferè caſus totius huius tituli. Menoch. in tracta. de retin. poſ. remed. 3. num. 388. & 432. vbi ſumpta occaſione tractandi materiam, poſſeſſoriam feudi, tractat etiam quis ſit iudex petitorij, & materiam, per plures quæſtiones proſequitur. Ego verius puto pares non eſſe ordinarios iudices: eliguntur enim per partes

ad

ad certam cauſam, ſuſpectique allegari poſſunt, & recuſari.d. cap. 1. de contro feu per pares, verumtamen, poſtquam electi ſunt à lege habent tributam iuriſdictionem, proptereaque ordinarij munere funguntur, & eius vices gerunt.Iaco. vbi ſup.nu. 10.& 17. & ab eis appellatur ad ſuperiorem domini feudi, ſimplexque contradictio vaſſalli habetur pro appellatione,& ſuſpēdit executionem. Blanc.vbi ſupra.col.antepenultima.verſ.in ſententia.& col.ſeq. Affli. in d.c.1.nu 15.de contro.feu.per pares, vbi tenet ꝙ eorum ſententiæ executioni demandari non poterūt.allegat.c.ſancimus,quo tpe miles.vbi ipſe latè tractat. Io. Mont.lib.5.c. 6.in fine. Qui tamen ſentit, ꝙ ſi ſententia tranſitum fecerit in rem iudicatam, ꝙ eam pares exequi poterunt, & hoc innuit tex in c.1.de mil.vaſſal.Soci.q.fin.in fi.Dici etiā poſſet, pares iſtos ante electionem habere iuriſdictionem habitu, & poſt electionem actu, cum ſit certum genus perſonarum, extra quod iudicium inter dominum, & vaſſallū regulariter conſiſtere nequit. Et ij tenentur iurare de rectè iudicando. §.volumus de pac.conſta.Iacob.vbi ſupra.num.12. licet de hac opinione dubitet, dicuntur etiam pares curiæ teſtes,
4 † qui idonei reputantur in cauſa feudali.c.1.de conten.int. dom.& fid.Limitantur ſupradicta de paribus, vbi contraria eſſet conſuetudo cognoſcendi, videlicet per alios iudices. quam pares curiæ.Bald.in § pen.de proh.alien. feu.per Fed. quod maximè procedit in principibus habentibus iura imperialia, quorum etiam præcipuum eſt, vt in cauſa propria
5 † iuſdicere poſſint, per ſe, ſiue per officiales à ſe deputatos. ad notata in c.cum veniſſent. de iud. quod in Ducatu Mediolani obſeruari dicit. Curt.in 11.Falent.2. regulæ Boſ.in titu.de for.comp.num.170. vbi in Imperatore dicit hoc eſſe de iure. Deci. in d.c.ceterum.nu.12.& Menoch.nu.435.dicunt quòd potius de honeſtate quam de iuris neceſſitate, dominus ſupremus à iudicando abſtinere debet. ſed Doct. in d.c.1.de contro.feu. per pares. & d.c. pen. de proh. feud. alien.per Fed.ſentiunt illos textus procedere de iure in quocunque ſupremo principe,licet contrarium vbique ferè ſeruetur

uetur

uetur de conſuetudine, per eos, qui iura habent imperialia, vt de Sereniſſimo Duce noſtro dixi in titu. Qui feudum dare poſſunt. Iacob. vbi ſupra. verſ. & aduertite, vbi dicit conſilium Principis cognoſcere de cauſa inter dominum, &
6 vaſſallum, & hodie habemus Cameram † rationalem, ſeu computorum, quæ huiuſmodi cauſas cognoſcit. In cauſa tamen D. Iacobi de Sabaudia Principis Pedemontium, & Comitis Amædei, à quo Principatus recognoſcebat̃ in feudum, ratione controuerſi pedagij impoſiti. Sign. conſi. 108. in prin. conſuluit Principem fuiſſe conueniendum coram ordinario iudice, ſed ego dico, quod ordinarius iudex erat Comes Amædeus, q̃ ab Imperatore erat inueſtitus de principatu, & licet eius cauſa ageretur, poterat ipſe per ſe vel officiales ſuos iuſdicere, per ea, quæ ſuprà dixi, Alij autem inferiores domini in cauſa propria nequaquam iuſdicunt, vt habetur in rub. & nigro. C. ne quis in ſua cauſa iudicet. pulchrè Capic. dec. 124 Zaſ de feu. parte vnd. nu. 12. & 16. vbi plus dicit non valere obſeruantiam contrariam, tanquam ſit mali exempli, & naturali rationi repugnans, quod tamen videtur eſſe contra cap. 1. de pœnis. in 6. Bru. conſ. 30. conſuetu-
7 do † enim tribuit iuriſdictionem. c. cum contingat. de for. compe. & propterea Henric, Boic. in ſua pulchra diſtinctione quam facit in c. 2. de feud. præmittit cauſam feudi tractari debere coram iudicibus, coram quibus tractari ſolet ex conſuetudine legitimè præſcripta. Hinc dubitatur, an de cri-
8 mine pro quo venit applicanda pœna † domino, poſſit ipſe cognoſcere, & concluditur, quòd ſic, quia tunc principaliter agitur de vindicta publica, ac publica vtilitate ne delicta remaneant impunita, licet in conſequentiam tractetur de commodo domini, quod conſequuturus eſt ex mulcta inferenda. glo. in d. c. 1. in verſ. punire. de pen. in 6. Alex. cõſ. 13. num. 10 col. 3. vol. 6. vſu etiam receptum eſt, quod in plu-
9 ribus cauſis iuſdicens, † à domino deputatus de cauſa domini cognoſcat, vt quando debitum eſt clarum, aut alias factum eſt notorium. Spec. in tit. de feu. §. quoniam. verſ. 18. Boer. dec. 304. col. 1. & multo magis. Vbi etiam plures ſunt domini,

domini, officialis ab omnibus deputatus poterit cognoſcere de cauſa vnius, elegans eſt conſil. Nattæ 87. qui inducit Bart.id probantem in l. qui iuriſdictioni, de iuriſdictio. omnium.iudic. Cyn.& Salic.in l.vni.C.ne quis in ſua cauſa iud. Brun.conſi. 31. & in dictis locis ponuntur etiã aliqui caſus, in quibus dominus poteſt cognoſcere in cauſa propria, præſertim ſi publica,& notoria ſit offenſa, illaque reſpiciat dignitatem. Non poteſt tamen officialis à pluribus deputatus cognoſcere de delicto ab vno dominorum commiſſo. Bart. in l.inter tutores.num.6. de adminiſtratio.tut. Felin.in cap. prudentiam.num.4.de offic,delega.Alexan.in l. eſt receptũ. de iuriſd. omnium iud. Limitatur etiam principalis concluſio, quòd pares debeant cognoſcere, vbi pares in curia ſunt, videlicet conuaſſalli eiuſdem domini, quòd ſi pares non exi-
10 ſtant, aut exiſtentes vti ſuſpecti † merito recuſentur, vel qui ſunt, in iudicio ſint producendi pro teſtibus, tunc ad ſuperiorem dominum mediatum, vel ordinarium iudicem erit recurrendum. notatur in d. c. 1. de contro. feudi per pares. Iacob. vbi ſuprà nu. 15 Socin. in d.cap.ex tranſmiſſa. in primo membro, limit. ſeptima. Menoch. num. 440. & ſequen. idem, ſi dominus non ſtet iudicio parium, aut aliàs vaſſallũ opprimat. Blanc. colum 3. verſic. item ſi Rex cognoſcit.& vbi ſuperior dominus iuſtitiam non adminiſtraret, adiri po-
11 teſt Papa, † vt prouideat. Curt. in colum. 1. limi. 2. 3 & 4. facit quod notatum eſt ſupra in titu. qui feu. dar. poſſ. Ad ordinarium pariter erit recurrendum quotieſcunque quæſtio eſt,& dubium, de directo dominio. Henric. Boic. in d. capit. 2. De huiuſmodi cognitione, ac iudicio pauca ſatius duxi ſcribere, quàm longiori ſermone rem protrahere, propterea
12 quod hic vſus cognoſcendi per † pares apud noſtrates hodie paucis in locis obſeruatur, quamuis in Germania frequentior ſit vſus, teſte Zaſio. Secunda ſubdiſtinctio perſonas
13 reſpiciens, eſt, ſi controuerſia ſit inter † vaſſallos, aut alios feudum prætendentes, & certum eſt inter vaſſallos de feudo contendentes, Dominum feudi eſſe iudicem competentem, habereque ordinariam iuriſdictionem: ſed iure quodã

ſpeciali,

ſpeciali, etiam ſi aliàs iuriſdictionem non habeat. c. imperialem. §. penul. de pro. feu. alie. per Fed. & ibi notatur per Iſer. Aluar. Bal. Alcia. & alios, Iacobi. num. 20. in fin. verſic. ratio diuerſitatis. ex quorum dictis elicitur hanc concluſionem maximè procedere, quādo agitur inter eos, qui vaſſalli ſunt alio reſpectu, quàm feudi contentioſi. Quod ſi aliunde, quā pro prætenſo feudo non ſint vaſſalli omnes, vel alter eorū, glo. ibi cenſet dominum feudi non eſſe iudicem competentem, etiamſi vterque eundem dominum feudi eſſe dicat. ſequitur Curt. in d. 7. parte. num. 4. Sed contrarium verius eſt, videlicet quòd quādo vterque dicit, ſe vaſſallum, etiam pro eo feudo tantum de quo litigatur, Domini ſit cognitio. glo. 1. in cap. 1. de inueſt. in maritum facta Blanc. vbi ſupra. col. 3. verſi. Item quod primo dixi. Henric. Boic. d. cap. 2. verſi. in quarto. vbi dicit, quòd ſi non vaſſallus conueniat vaſſallum, & ambo confiteantur feudum eſſe eiuſdem domini, ipſe dominus cognoſcet. Socin. in 3. memb. Boſſ. in titu. de princip. num. 261. & cum in hoc propoſito plures textus habeamus intricatos, qui etiam contrarij videntur, Zaſ. parte. 11. num. 8. pro concordia textuum dicit eſſe diuinandum, & nihilominus poſt glo. & Aluaro. in d. c. 1. ſentit hoc caſu dominum debere cognoſcere cum curia. Ego in ijs non admodum immoror, cùm locorum conſuetudines, vt plurimum circa iuriſdictionis modum certam habeant legem, quæ maximè attendenda eſt. Quod ſi vnus feudum afferat, & alter allo-
14 dium: dominus feudi non erit iudex † competens, ſed ordinarius. c. 1. apud quem, vel quos. notatur in d. cap. penul. & locis ſuprà allegatis, & id maximè, ſi dicens allodium alioquin vaſſallus non ſit. Zaſ. vbi ſuprà. num. 10. in 5. conclu. & ſeq Curt. in fin. in 5. limi. Socin. in 3. memb. in 2. limita. & in 4 menbro. & conſi. 274. colu penul. verſi. 6. vol. 2. Menoch. num. 425. Verum, in hac concluſione diſtinguendum videtur, & inquirendum, quis ſit poſſeſſor, & quis actor, vel reus, vt ſi in poſſeſſione ſit is qui feudum dicit, & præſumptio ſit pro feudo, alius autem petat, cùm fraus in negatione fieri poſſet, vt domini declinaretur iudiciū erit nihilominus do-
minus

minus à quo feudum tenetur Iudex,Blanc. vbi ſuprà.colum. 3.verſ.Item quod.& verſ. Sed ſi reus, vbi dicit id præſertim procedere,ſi ſummariè ſaltem conſtabit,quòd res ſit feudalis,vel præſumptio ſit pro feudo,& econtra:& idem dicit ob ſeruandum in domino,qui conuenit aliquem negantem rem feudalem,& colum.4.verſ. generaliter.Ardiz.eodem tit.colum.2.verſ. generaliter.Inno.Abb.& Aret. in d.c.cæterum. colum.3. & ibi habetur, quòd ſtante dubio,vtrum ſit feudũ, vel allodium, quando ordinario ſummatim conſtat eſſe feudum,cauſam remittit domino.Clar.in § feudum.q.90. Menoch. num.429. Quòd ſi actor ipſe feudum dicat, & poſſidens iure feudi,aut aliàs inueſtitus,feudum nihilominus neget,iudicium reddet dominus in inuitum Henric. Boic.d.c. 2.in 4.caſu.Et propterea in cauſa Finarij cum ante occupationem Genuenſium marchio poſſideret iure feudi locum finarij,& de eo eſſet inueſtitus ab Imperatore,quicquid prętenderent Genuenſes fuit iudex imperator,vt in cõſilijs poſitis poſt tractatum Menochij. de reintegran. poſſeſ. in qua ętiam cauſa ſcripſit Aym.conſ.634.& 673.& 678. Vbicunque etiam verſatur domini præiudicium, aut agitur de eius commodo, vel incommodo, regulariter dominus non erit iudex competens.c.1.an apud iudicem.c.1. de inueſt in maritum facta,& ita intelligitur. cap.1. in prin.de leg. Conrad. Curt.in 3.Fal.2.regulæ Soc.in 3.memb.limit.3.Alex.conſil. 1.num.4.vol.5.vbi ſi impugnetur factum domini,non erit ipſe iudex competens. idem ſi vnus dicat feudum ſibi collatum à domino tanquam caducum,& alter ſibi debitum,tanquam antiquum. Rom. conſil.112.numer 4. Zaſ.vbi ſuprà, quamuis eo caſu differre dicant, an dominus pro infeudatione pecuniam,aut aliquid aliud acceperit, vel quomodocunque de euictione teneatur, an gratis infeudauerit: quo caſu non tanta in eo militat ſuſpicio, prout etiam ſi agatur de commodo ſportularum, quod conſiderabile non eſt in caſu iſto.Imo,d.cap.cæterum in fin.Conſiderabile autem in propoſito dicit præiudicium ſi vltra exercitium iuriſdictionis,iudex prætendat dominium rei contentioſæ. Item ſi iudicis

dicis denegetur totale fundamentum iuriſdictionis, aliàs quando de alio commodo non agitur, quàm de nudo exercitio iuriſdictionis, cognoſcere poteſt an ſua ſit iuriſdictio. Soc.in 3.memb.principali,limi.3.& in ijs caſibus,valde refert,an iudex eſſe non poſſit,vel recuſari poſſit,tanquam ſuſpectus.ſed Menoch num.391.ſequendo Dec putat nihilominus iudicem eſſe poſſe, & quòd magis eſt vltra Dec. non poſſe ſuſpectum allegari,cùm ordinarius ſit,ſed vel dandum eſſe adiunctum, vel cauſam eſſe delegandam per dominum. ego à Baldi opinione.in cap.1.§.ſi qua controuerſia de pac. Conſtan. non puto recedendum, & conſtanter teneo, quod
15 dominus † in ijs caſibus, in quibus tractatur de eius commodo, vel incommodo non ſit iudex competens, licet enim ſit ordinarius, eſt ordinarius tantum ad certum cauſarũ genus, à quo exceptuati ſunt caſus iſti, in quibus nõ magis poteſt cognoſcere, quàm ſi cauſa agenda eſſet inter dominum & vaſſallum, quin etiam, vbi iudex eſſet, exiſtimo, quòd alle-
16 gari poſſet ſuſpectus, licet enim ſit ordinarius, † eſt tamen iure ſingulari, non autem eſt iudex generalis, & iura communia ſiue generalia ſunt fortiora, quam iura ſpecialia, quæ infirmiora ſunt, & propterea facilius iudex particularis poterit ſuſpectus allegari. ad not. per Iacob numer.20. in fin. Generalem autem, & ordinariam habens iuriſdictionem ex inueſtitura vel aliter, ſiue ipſe allegetur ſuſpectus, ſiue eius ideſt feudatarij officialis, poterit vel alteri cauſam committere, vel officiali adiunctum dare.c.ſi quando. de offi.deleg. in 6.l.prętor.de iuriſd.om iud.Marin.Frec.lib.2.de differen. feud.quat.num.36.vbi in propoſito notat.quòd ex quo feudatarius iuriſdictionem habet in feudum, & habet vtile dominium, difficilius, ab eo aufertur, quam ea, quæ habetur in officiũ, & propterea infert, quòd licet officialis ordinarius ex graui cauſa inimicus omnino repellatur. l. ſi pariter. de lib.cauſ.non repelletur feudatarius, ſed per ſuperiorem deputabitur iudex. qui nomine feudatarij ius dicat. Et in ſimili in caſu.l.vni.C.ſi quacun.præd.pot.quando officialis remouetur, non iuſdicit eius vicarius, ſed vicarius principis, vel

ſuperior prout Saly.notat in d.l.vni.vbi caſus ſingularis quã do ex attentata iniuria extraiudiciali per officialem eximitur ab eius iuriſdictione in omnibus cauſis ciuilibus, & criminalibus, is, contra quem iniuria fuit de facto attentata, cum tota eius familia. & de materia latè habetur in l. apertiſſimi.C.de iud. Spec.in tit.de recuſ. iudic. Aufrer.in tract. de recuſ. Lanfran.in c.quoniam contra in verbo recuſationes Franc.in c.cum ſpeciali.& c.ad hęc.el primo.& c.poſtremo. de appella. Didac.pract. quæſt. c.26 vbi etiam vtrique feudum aſſererent, ſed diuerſos prætenderent dominos, tūc cognoſcet ordinarius, vel Arbiter.d.c.1.& ibi gl apud quem c.ſi duo.de pac.tenen. Blanc. vbi ſupra colum.5. verſ.cæterum.Ardiz.colum.2. verſ.cæterum. gloſ. in d c.cæterum de iud.vbi alij notant.Soc.in 3.memb.principali.limit.3.& infert, quod ſi dubium ſit vtrum feudum pertineat ad eccleſiam, vel ad laicum.nullus ipſorum iudicabit, ſed ordinarius erit competens.inducit cap.vtrum.vbi ipſe notat eodem titulo.Bru.conſ.45. colum.3. verſic. venio ad ſecundum. vbi ſentit, quòd ordinarius ſit is, qui iudex eſt rei conuenti, non autem ſuperior omnium dominorum à quibus res prætenditur.ad cap.cùm ſit generale.& ibi notata.de for. compet.

Ego in actione perſonali exiſtimo quidem eſſe ordinarium
17 † illum, qui iudex eſt perſonæ conuentæ, at in reali actione ordinarium eſſe cenſeo dominum ſuperiorem vtriuſq; prætenſi domini immediati, & ad eum eſſe recurrendum, quod ſi prætenſi domini immediati ſuperiorem non habeant, vel arbiter eligendus eſt.ad Bar. in l.de iure.in fi.ff. ad municip. Boſſ.de foro compet. nu.175. & id ſæpius obſeruatū vidi in varijs cauſarū generibus, & prẹſertim in cauſa Viogenę territorij cōtentioſi inter Sereniſs.Ducē noſtrum, & excelſam Rempublic. Ianuenſem, vel ſi non conueniant prætenſi domini de arbitro, ad Papam erit recurrendum, vt ipſe cognoſcat, tum ratione peccati.vt in c. nouit. extra, de iudic. tum
18 ex eo, quòd ipſe Summus Pontifex ordinarius † ſit omnium non recognoſcentium ſuperiorem.clemen.paſtoralis. de re iudic.Inn.in c.per venerabilem.qui filij ſint legitimi, & dixi ſu-

xi ſupra.in rub.de feud.acquiſitione.in titul.qui feudum dare poſſunt. Eodem fermè ordine cognoſcendum eſt, vbi dominus eſſet negligens in iuſtitia adminiſtranda vaſſallis: cognoſcet enim tunc ſuperior dominus in defectum inferioris, negligentis iuſtitiam adminiſtrare, vaſſallis: & in non recognoſcentibus ſuperiorem cognoſcet Papa d.c.nouit.cap. licet ex ſuſcepto.& cap.ex tenore.de foro compet. & ita intelligendum eſt, quod dicitur de miſerabili perſóna, quæ alioquin dominum feudi recuſare non debet, nam, & regulare eſt, quotieſcunque vaſſallus habet dominum mediatũ, & immediatum, quòd prius ipſe vaſſallus reſpondere tenetur coram immediato, deinde coram mediato. Marin. Frec. de feu.lib.2.in 7.autor.Soc.in quinto notabi.& in gl.1.verſ. vel poteſt dici, & in ſeptima quæſtione principali, vbi tamẽ ponit quandam differentiam inter clericos, & laicos contra opinionem Innoc. quæ mihi videtur rationabilior, & in quæſtione ſequenti dicit, quòd eodem modo erit procedẽdum in cauſa appellationis, vt videlicet ad ſuperiorem recurratur, & in eius deffectum ad Summum Pontificem, Et in deffectum iuſtitiæ dominorum. Curt.in 7.part. in 12. fallent ponit quatuor remedia, ex quibus poſſunt dñi aſtringi ad iuſtitiam miniſtrandam ſuis vaſſallis, ſed facilior via eſt recurſus ad ſuperiorem dominum, ad effectum, vt ipſe cognoſcat: aſtringere enim iudicem inuitum ad iudicandum quàm ſit periculoſum, nemo non videt: & licet regulariter ob negligentiam ordinarij, iuriſdictio non deuoluatur ad ſuperiorem.cap.paſtoralis.& ibi gl.de appellat. tamen, quando quis eſt ordinarius aliquo iure ſpeciali, ſi is negligens eſt, iuriſdictio deuoluitur ad ſuperiorem. c. irrefragabili. §. exceſſus.de officio ordinarij. at dominus iudex eſt feudi iure quodam ſpeciali, vt ſupra dictum eſt, nimirum ideò ſi eo negligente, iuriſdictio deuoluitur. Menoch. num.414.& adeo procedit regula iſta, quòd dominus ſit ordinarius vaſſallorum, quod ſi litigetur inter eos coram domino pro cauſa feudali, alter alterum etiam pro alia cauſa reconuenire poteſt coram eodem domino.glo.in d.c.1.in fin.de contr. feu.

apud

apud pares terminanda. in vſib. feud. Blan. col. 5, verſ. item quæritur. Iacob. nu 19. Socin. in primo membro quæſt. 10. Sed hic cadit non leuis difficultas, an vaſſalli poſſint de feu-
19 do litigare coram † altero, quàm domino ſuo. & glo. in d. §. pen. de prohibit. feudi alien. per Fede. videtur ſentire, quòd ſic, ex iuriſdictione ſcienter prorogata quod potiſſimũ procedit domino ſciente, & tacente, ſecundum aliquos. Alij quorum ſententia communior videtur, prorogabilem non eſſe iuriſdictionem cenſent, neque ſcientiam, & patientiam domini ſibi præiudicare, & multo fortius ſi ignoret, vel contradicat: quòd omnino prorogari non poſſit per vaſſallos iuriſdictio alterius Bald. conſ. 121. à capite. col. pen. verſ. 2. alia. & conſ. 218. col 2 verſ. Item in dominum Regem. vol. 3. vbi conſuluit, quòd Comes Sabaudiæ, iuriſdictionem realẽ non potuit prorogare in Regem Franciæ in cauſa Marchiæ Saluciarum ſine conſenſu Imperatoris directi domini. Pan. in c. cæterum, nu. 9. qui pro clariori intelligentia ponit aliquos caſus diſtinctos. Curt. quæſt. 5. & quæſt. 8. in fine, Menoch. nam. 418. Ego autem prorogabilem iuriſdictionem alterius eſſe puto in prorogantium præiudicium, ita vt proceſſus facti in eorum odium teneant ex communi regula. l. 1. & 2. de iud. vbi neque Bar. ab hoc diſſentire videtur, dum dicit, quòd vaſſallus inuito domino non poteſt prorogare, & ſic domini conſiderat præiudicium, ſed in præiuditium domini prorogabilis non eſt iuriſdictio, vt propterea acta facta inter vaſſallos ſibi non noceant, etiam ſi ſciuerit, & tacuerit eos coram alio litigare, & quandocunque contradixerit, cauſa erit ſibi remittenda, licet diutius litigauerint ipſo ſciente, & patiente, qui ſciebat ius ſuum durare, niſi etiam iudicio ipſe præſens fuiſſet, quia tunc magis eius conſenſus aperiretur nam ipſo conſentiente teneret iudiciũ, nec poſſet pœnitere, ſi ſemel conſenſiſſet. conſenſus enim ratione iuriſdictionis non eſt reuocabilis; Hinc conſidero, quòd ratio prohibitionis cognoſcendi per alium iudicem eſt, ne dominus ex ea re detrimẽtum capiat: quòd ſi ex conſenſu ſuo patiatur, eſt, quod ſibi imputet, nec lex aliam probabilem

 ratio-

rationem, aliudve præiudicium conſiderat, & ceſſante ratione legis ceſſat ipſa diſpoſitio, quamuis aliqui pro ratione prohibitionem alienationis adferant; cõſidero etiam, quod alius iudex non eſt omnino incapax talis iuriſdictionis, nec prorſus incompetens, cum in pluribus caſibus, vt ſupra vidimus poſſit cognoſcere, ſiue vt ordinarius, ſiue tanquam ad ipſum cauſa potius ſpectet, quam ad alium, & tunc ſententia per eum lata inter litigantes valet, & tenet. Henric. Boic. in c. at ſi clerici. diſt. 2. de iud. notatur in cap. ſignificaſti. de for. comp. & propterea Deci. d. c. cæterum. nu. 6. tenet valere proceſſum factum in cauſa feudali coram iudice ordinario, ſecus coram eo qui ordinarius non eſt, facit etiam quod Socin. Cur. Iacob. & cæteri omnes dicunt, ꝙ ſi quæſtio vertatur inter dominum, & vaſſallum, quod relictis paribus curiæ poſſunt in alium iudicem conſentire: ratio eſt, quia de alterius præiudicio non agitur: vnde ſi iſti dominum haberent ſuperiorem, ad quem, relictis paribus, ſpectaret cognitio idem iuris eſſe cenſerem, vt in ſuperioris præiudicium non poſſent dominus, & vaſſallus alium adire iudicẽ, prout nec duo vaſſalli inter ſe litigantes. poteſt autem dominus mandare vaſſallo, ne alterius iuriuſdictionem proroget, aut coram alio litiget. Marin. Frec. lib. 2. in 10. auto. licebit etiã præcipere, ne in præiudicium ſuæ iuriſdictionis alium, ſuum ſubditum trahat ad ſuperioris domini tribunal, non poteſt tamen prohibere recurſum. Paris de Put. in tract. de ſyndi. tit de exceſſ. Baro. verſ. an Baro. Natt. conſ. 614. idem in ſubdito ratione iuriſdictionis cui dominus poteſt inhibere. Ozaſ. deciſ. 78. nu. 12. Et generaliter poſt domini recuſationem omnino non tenet iudicium, & certè Doct. valde conſiderant præiuditium domini, dum dicunt vaſſallũ non poſſe prorogare pro re feudali alterius iuriſdictionem. Iacob. nu. 32. Socin. in 5. quæſt. prin. Eadem diſpoſitio procedit in quocunque ſubdito feudatarij, qui eſt inueſtitus de iuriſdictione, vt litigare debeat in curia domini ſui pro quacunque re. allegatur Bart. in l. 1. §. & poſt operis. in fin. de nou. ope. nun. vbi Alex. & alij, tractant de vaſſallo, & ſubdito ratione iuriſ-

dictionis

dictionis tantum, vel bonorum ſubiectorum ad onera erga dominos, in quibus maior militat ratio pro dominis, vt non poſſint conueniri coram alio iudice in actione etiam perſonali ſubditi ſui, nec ipſi iuriſdictionem alterius prorogare ſine conſenſu domin. Et licet Acquen. ibi ſentiat in actione perſonali poſſe prorogari iuriſdictionem; tamen Barto. generaliter dicit non poſſe prorogari iuriſdictionem vbi homines ſunt vaſſalli, & prædia ſunt tributaria, & id intelligas, vbi dominus aliunde habet iuriſdictionem quam ratione feudi, Idem dicendum eſt in quocunque ſubdito, vbi eſt infeudata iuriſdictio, Maran. in ſpec. in 12. diſtin. 4. partis prin. in fine, vbi dicit, quod licet regulariter ſubditi poſſint pro-
20 rogare † iuriſdictionem alterius, id fallit in infeudatis notatur in d. c. cæterum, vbi Inn. & Pan. col. 5. Cur. in 7. fall. dixi ſupra in tit. de laudimio. q. 24. verſ. per quas rationes. Et paſſim ſe opponentibus dominis Senatus remittit eis cauſas ſubditorum, quæ ad eorum tribunal ſpectant. & de anno 1570. 9. Nouembris cenſuit ſubditum non poſſe prorogare iuriſdictionem alterius, etiam pro re allodiali in præiudicium vaſſalli infeudati, ſed quod ipſe ſubditus ſtante prorogatione, aut ſubmiſſione, non poſſit allegare declinatoriam, minuſque petere remiſſionem. & ita intelligenda ſunt dicta Doctorum. Affl. in §. pen. n. 16. de prohib. feu. alie. per Fed. dicit id procedere ratione iuramenti fidelitatis. Boer. deciſ. 114. Foller. de cenſib. in ver. & ſubmiſſiones. num. 3. vbi an dominus ſuperior poſſit facere edictum contrarium prout in obligationibus ex contractu, vel quaſi cõcludendum eſt quod ſic in caſibus in quibus iure communi inſpecto, quis ſortiretur forum alterius iudicis, vt ſi alibi contrahat, vel delinquat, vt ſupra dictum eſt. q. 24. ſecus ſi ſimpliciter conſentiat corã ſuperiori litigare quicquid Sapia dixerit, in l. 1. de iud. Adde, quod etiam ſi clerici ſint, dominus feudi competens eſt, ſi de feudo agatur, ſiue dominus
21 † ſit laicus, ſiue clericus, & ſiue inter laicos, vel clericos agatur. c. ex tranſmiſſa. & cap. verum. de for. compet. c. cæterum. de iud. & ibi notatur. Iacob. vbi ſup. num. 3. argumentatur

in vtranque partem,& tandem dicit ab hac opinione ; quæ communis eſt, non eſſe tutum recedere. Cur. q.1.Zaſ.in 11. parte.num.6. vbi etiam dicit laicum poſſe contra clericum man dare executioni ſuam ſententiam.Aufrer.de poteſt. ſecul.ſupra eccleſiaſtic.perſo.in 2.reg.nu.3.Clar.d.§. feudum. q.90.qui de communi atteſtatur.Soc.in 3.memb. limi.5.vbi limitat,niſi in cauſa criminali, etiam ſi ciuiliter intentetur contra clericum.Menoch. num.396.Secunda conſideratio eſt reſpectu iudicij, & cauſæ. Primo ſi cauſa feudalis criminaliter tractetur,aut aliàs agatur de alia re,quam de feudo, aut agatur alio iure,quàm ex lege feudali, vel ad alium effectum,quam ſimplicis feudi.ordinarius eſt iudex. Inn. in c. cæterum.& ibi Felin.num.8.Bal.in c.1.de inueſt.in maritum facta.Curt.in 3.memb princ.& hoc,ſiue agatur inter dominum.& vaſſallum.ſiue inter vaſſallos.Curt.in fin.verbis huius tituli.Soc.conſ.27.volum.3.vbi dicit generaliter, quòd quando cauſa non tangit naturam feudi per ordinarium eſt tractanda, nam alio iure dominus feudi non habet iuriſdictionem in vaſſallum,quàm ex lege feudorum,niſi etiam de iuriſdictione ſuprà vaſſallos ſit inueſtitus, nam tunc eſt ipſe ordinarius, & propterea poteſt cognoſcere. Menoch. num. 443.Secundò,quando quæſtio feudalis dependet à iuramẽto,& agitur de virtute iuramenti.Cur.in 9.Fallen. vbi ſecus dicit,ſi agatur tantum de executione iuramenti.Socin.in d. c. ex tranſmiſſa.in 3.memb.prin.limit.6.vbi declarat, quod eccleſiaſticus ad quem quæſtio iuramenti pertinet, poterit etiam cognoſcere de cauſa feudi,ſi iuramentum directè cau ſam ipſam feudi concernat.ſecus ſi controuerſia feudi ſepa-
22 rari poſſit,à quæſtione iuramenti.Cauſa poſſeſſoria † feudi, coram ordinario iudice, ſiue laici, ſiue clerici non coram domino feudi tractanda eſt,nihil enim commune habet poſſeſſio cum proprietate.gl.fina.in capi.ex parte.de for. competen.glo.in d.cap.cæterum.in verb quamdiu.parati.de iudic.Blanc.vbi ſuprà.colum.3.verſi.& eiuſdem. Luc.de Pen. in l.vnic.colum.penul.verſi. vnde. clerici.C. de reis ex poſtul.lib.10.Henric.Boic.in d.cap.2.Par.de Put.cap. 198.an

citatus. & licet plures impugnent gl. attamen mihi videtur poſſe procedere, quando cauſa poſſeſſoria non habet cauſam mixtam proprietatis, aliàs ſecus. & hæc videtur fuiſſe intentio glo. & Bald. in d. capitu. cæterum. & in §. penult. de pro. feud. alie. per Fed. & Bald. in capitu. 1. §. ſi inter pares. de leg. Conr. & in l. tertia. C. ſi à non compet. Iud. Menoch. d. remed. 3. retin. poſſeſſ. num 377. cum ſeq. & 422. Et ita in effectu videtur limitare communem opinionem Curt. in 6. quæſtio. in qua etiam quæſt. infert ad poſſeſſoria iudicia cauſarum ſpiritualium, in qua ſiue inter clericos agatur, ſiue laicos, valde referre puto, an de plenario poſſeſſorio ordinario iudicio agatur vel de ſummario poſſeſſorio extraordinario iudicio. Hinc ſumpta occaſione corolarij loco ſubnecto
23 quæſtionem, q̃ vſu ſæpe euenire ſolet, An ſcilicet laicus † inter clericos ius dicere poſſit in poſſeſſorio beneficiali, vel rei ſpiritualis. In qua quæſtione, conſiderandum eſt primo, an tractetur de iuriſdictione laicorum priuatiuè ad eccleſiaſticos, prout in Gallia obſeruatur, vbi etiam fiunt præcepta, ne eccleſiaſtici cognoſcant de petitorio, donec cauſa poſſeſſoria ſit per ſeculares iudices definita. & ſimiliter fiunt inhibitiones eccleſiaſticis, ne cognoſcant de actione reali, etiam inter clericos. Io. Fab. in §. item ſeruiana num. 32. verſ. & facit, quod prælati. inſtitu. de action. Boer. deciſ. 69. Io. Gall. quæſt. 155. freti diſpoſitione authe. clericus. C. de epiſc. & cler. c. cauſam. el 2. qui fil. ſint legi. quod tamen capitulum loquitur de poſſeſſione bonorum temporalium inter laicos. & contra huiuſmodi ſtylum inhibendi facit ca. quoniam. de immunit. eccle. in 6. Sed dici poteſt, quod vnaquæque prouincia abundat in ſenſu ſuo. * ſed quid ſi agatur de re emphyteutica aliave quam clericus eccleſiæ, ſuamuè eſſe prætendat quis, erit cõpetens Iudex? dicas q, aut laicus admittit rem eſſe propriã. Primo caſu Iudex eccleſiaſticus ẽ cõpetens Secundo caſu dẽt remittere cãm. c. ſi clericus. de for. compet. vide Dom. Ozaſc. deciſ. 32. D. Senat. Theſſaur. quæſt. 15. par. 2 Alb. conſ. 350. & cogita De iure autem, cautum eſt, quod clericorũ competens iudex eſt eccleſiaſticus,

ſiue petitorij, ſiue poſſeſſorij, aut quæcũque alia cauſa agat. c. at ſi clerici. c. clerici. c. qualiter. de iudic. c. 2. c. ſi clerici. de foro cõpet. c. cauſam, de reſcrip. auth. ſtatuimus. C. de epiſc. & cler. quinimo competens eſt etiam Iudex inter laicos, ſi de poſſeſſorio rei ſpiritualis ordinario iudicio agatur. ca. ex conqueſtione, & c. literas. de reſti. ſpol. c. accedẽs. el 2. vt lit.
24 non conteſt. & regulariter poteſt eccleſiaſticus † iuſdicere in laicos in caſib. mixti fori. ca. tuæ & ibi notatur de procu. Feli. in cap. cùm ſit. de for. comp. Iaſ. in rubr. C de iud. Clar. §. fin. q. 57. Et quid ſi delinquens in caſu mixti fori, ſit abſolutus per eccleſiaſticum, qui præuenit, an poſſit puniri per laicum tanquam non ſufficienter punitus? Iſte caſus occurrit ſuperioribus diebus, dum Reuerendiſs. Nuncius abſoluiſſet quendam de loco Collegij, qui copulam habuerat cũ commatre: de quo caſu mentio fit in conſilio. Oſaſchi. 25. Dicebatur, quòd ſi conſtaret euidenter non fuiſſe ſufficien-
25 ter punitum, quòd poſſet ſuppleri pœna † per laicum, ſed quòd in dubio, vbi pęna eſt arbitraria, laicus non poſſet cognoſcere, an eſſet ſufficienter punitus necne, quia eſſet per indirectũ cognoſcere, an eccleſiaſticus bene, vel male pronunciaſſet, quod non licet pati; ita etiam non poſſet eccleſiaſticus cognoſcere, ſi laicus pronunciaſſet, quòd ſi notoriè id appareret, vel diuerſæ pœnæ eſſent ſtatutę, quòd tũc procederet doctorum ſententia, quòd minus ſufficiẽter in vno foro punitus poſſet condecenter in alio foro puniri ſupplẽdo in eo, quòd pœna non fuit condigna Clar. d. q. 57. ver. dictum eſt. & verſic. ſeq. dubium autem eſſe poteſt vbi pœnæ ſed eędem, de quo etiam per Docia. in practic. c. 26. num. 16. lib. 4. in caſu autem occurſo dicebat Reuerendiſs. Nuncius, quòd ex quo proceſſerat per viam gratiæ iuxta facultatem
26 ſibi à Papa cõceſſam, quòd ſemel abſolutus, † per viam gratiæ, vel iuſtitiæ, non poteſt in alio foro moleſtari, quando gratia emanauit ab eo, qui poteſtatem habebat concedendi. ad glo. in c. de ijs. de accuſ. & de materia, latè, Io. Bap. Cacialup. in repet. l. 1. C. de ſum. Trin. & fid. catho. col. 11. Soci. & Barba. in c. poſtulaſti. nu. 102. de for. compet. Didac. var.

reſol.

reſol.lib.2.c.10. ſed in propoſito, de abſoluto per viam gratiæ, Aufre.in tract.de poteſt. eccl. ſuper layc q.120. videtur ſentire, quòd eo modo abſolutus, poſſit in altero foro puniri, prout etiam ſi fuit abſolutus per viam iuſtitiæ. Clar. d. q. 57. verſi. ſed hic occurrit. Rolan. conſi.24.num.14. volum. 2.& in eiſdem caſibus non poteſt alter iudex alteri inhibere Bal.in l.1.C.quom.& quan.iud. Alex.conſi.59.vol.7. Socin. in c. propoſuiſti.de for.compet. Bero.conſi.117.volum.3.& conſi.210.num. 20. vol. 4. ſecus in ſpiritualibus ſeu beneficialibus. Anchar.conſ.234. Soci.vbi ſupra. Item poteſt conueniri laicus propter vim turbatiuam, vel expulſiuam corã eccleſiaſtico. c. conqueſtus.de for.compet.& clem.1.eo.tit. & vbi agi poteſt coram vtroque eccleſiaſtico, vel ſeculari, electio erit clerici agendi coram quo maluerit, ad notata in c.cùm ſit. de for. compet. Sed prout eccleſiaſticus in laicos
27 plerunque ius dicit, an etiam laicus † poſſit cognoſcere inter clericos? regula eſt negatiua.c. placuit.c. clericum nullus.11. quæſt.1.c.ſi quis.23.q.8.c. ſi iudex laicus. de ſenten. excom.in 6.c.item ſtatuimus.conſtit. Feder. Dec.conſi.241. num.2.quinimo, neque inter laicos iudex ſecularis poteſt cognoſcere, vbi agitur de ſpirituali.c. cùm laicus. de reb. eccle.non alien.c.quanto.de iudic.c.tuam de ord.cogn.c.lator.qui fil.ſint legit.c.contingit.de arbit.cũ ibi notatis. Duabus itaque rationibus interdicta eſt laico cognitio, tum ratione perſonarum, tum ratione rei, & cauſæ. Ratione perſonarum non poteſt laicus cognoſcere inter clericos, ſeu inter laicum, & clericum, vbi clericus ſit reus, ſiue agatur de re ſpirituali, ſiue temporali, etiam ſi de fundo mere prophano ageretur, vel de cauſa pecuniaria c.ſi diligenti.& c.ſignificaſti.de for.compet.c.eccleſia.de conſtitu. Et propterea iuri conueniens non videtur Galliæ conſuetudo, per quam clerici in actione reali ad tribunal laicale trahuntur, qui caſus eſt primæ quæſtionis.11.cauſ. & habetur in c.inolita.eadem q.c.clerici de iud. Bald.in d.authen.clericus.num 2. in fin. Io. Quin.Hedu.de ariſtocra.tit.de iud. rer. temp. colum. 3.in fin. Roch.de conſuet.nu.450. Rot.deciſ.840.in antiq.

Viu.lib.2.com.opin.in verbo clerici. Andr.Gail.pract.obſerua.lib.1.c.17.num.4. vbi idem obſeruari dicit in Camera imperiali. Licet in contrarium faciant, quæ infra annotantur poſt Didac.pract.q.c.31 Ratione autem rei, & cauſæ interdicta eſt laico cognitio, nedum inter clericos, ſed etiam merè laicos c.quanto.de iud.d.c. lator.qui fil.ſint legit. cap. tuam.de ord.cogn.vbi glo.fin.ampliat, etiam ſi incidenter, vel per reconuentionem de cauſa ſpirituali agatur. c.vt inquiſitionis § prohibemus.de hæret. d. c. ſi iudex de ſenten. excom.in 6. Specul.in tit.de reconuentio. § nunc dicamus. in prin. & verſi.& trado. & hic obiter notandum eſt fortiorem eſſe rationem cauſæ, & magis impeditiuam cognitio-
28 nis, quàm perſonarum. Cauſæ † enim natura, quo ad ius fori principaliter inſpicienda eſt. Bald.in d.authen.clericus.in 2. nota. atque etiam naturam cauſæ trahere ad ſe perſonam clerici non ècontra, cenſet Hanneto de feu.lib.1.c.6.in fin. vnde cauſam ciuilem clericorum, laicus poteſt cognoſcere ex delegatione epiſcopi, non autem poteſt epiſcopus cauſam ſpiritualem delegare laico.glo.in c.2.de iudic. vbi omnes notant. Item, clericus coram iudice laico in cauſa ciuili poteſt reconueniri, ſecus ſuper cauſa ſpirituali. glo. in cap. 2.de for.compet.glo.fi.in d.c.tuam.& in c. denique.96. diſt. & in c.multi 2.q.1.& in ſumma 11.q.1.quam opinionem dicunt veriorem, æquiorem, communem, & in practica ſeruãdam Fel.Dec & Bero.in c at ſi clerici.de iud. c.quicquid ibi Barba.dixerit. Maria.in c.1.de nut.petit.col 17.ſed tu aduerte. In propoſita autem quæſtione, doctores nonnulli tractando materiam, confundunt huiuſmodi rationes dicentes aliqui, non poſſe laicum cognoſcere de poſſeſſorio beneficiali, quia agatur inter clericos.d.cap.qualiter, & quando de iud. vbi canon omnino prohibet clericum trahi coram iudice ſeculari. Alij contrarium aſſerentes, quia agatur de re temporali. Primi quidem regulæ adeo inhærent, ſicut Bononienſes carrocio: Alij autem limitationem conſtituunt, quæ regulam deſtruit, & æquiuocè loquuntur. Neque hi, neque illi ſcopum mihi videntur attigiſſe: & pro declaratione præ-

mitto

mitto, quod priuilegium Eccleſiæ quatenus propoſito noſtro deſeruit, conſiſtit in duobus: primò in adminiſtrando, iudicando, ac ſtatuendo de iurib. eccleſiaſticis, maximè ſpiritualibus. Secundò in iudicando, perſonas eccleſiaſticas, & in eas iuriſdictionem exercendo, notatur per Innoc & alios in c. nouerit. de ſent. excom. Bellam. conſ. 40. num. 3 in prin.
29 & col. 7. verſi. circa quod. & ibi dicit cauſas † eccleſiaſticas eſſe triplicis generis criminales, ciuiles, & ſpirituales, additur quartum, quaſi ſpirituales. Cauſæ autem eccleſiaſticæ nō niſi per eccleſiaſticos tractari debēt. Item regulariter ſolus eccleſiaſticus inter clericos cognoſcere poteſt, laicus tamē in pluribus caſibus clericorum quoque iudex eſſe poteſt: aliquos enumerat glo. in c. principis. 23. q. 5. & in ſumma. 11. q. 1. multos enumerat Anchar. in c. ea quæ. q. 11. de reg. iur. in 6. gl. in c. item ſeruat. de cler. vol. decl. for. ſuper ritu curiæ Neapol. Maran. in 4. part. ordi. iudic. diſt. 11. verſ. ſucceſſiuè. plures Aufr. & Bern. Laur. in tract. de poteſt. ſecul. ſuper eccleſiaſt. perſ. & in quibus clericus aduerſus clericum poteſt agere corā iudice ſeculari, poterit nihilominus de iure agere coram eccleſiaſtico, vt ſupradixi, & electio erit clerici. ad notata in d. c. cùm ſit. de for. compet. in gl. fin. in fin. & in c. dilecti. eodem tit. l. cum clericis. in principio. C. de epiſco. & cler. l. decernimus. C. de epiſc. aud. Eſt quoque conſiderā-
30 dum, quòd licet non cognoſcat regulariter laicus † de cauſa ſpirituali, id quandoque poteſt incidenter, vel ſi non ex profeſſo de re ipſa ſpirituali tractetur, ſed de facto rei ſpiritualis. Fede. de ſen. conſ. 245. in fi Cald. de iud. conſ. 15. Bal. in l. filium. de his, qui ſui vel alien. iur. ſunt. Barto. ponendo exempla in l. omni nouatione. C. de ſacroſan. Eccleſ. & in l. quoties. vbi Bald. C. de iud & ibi. Iaſ. Alex. & Bart. & in l. Titia. ff. ſolut. matr. Fely. in c. decernimus. in fi de iudic. & in c. 1. nu. 22. de iureiur. Imo. in clem. diſpendioſam nume. 19. de iudic. Vant. de nullita ſent. ex defe. iuriſd. nu. 54. Alex conſ. 9 vol. 4. Afflict. decis. 219. nu. 5. Capic. deciſ. 7 Gerard. ſing. 96. Didac. in epito. c. 8 §. 12. num. 3. His itaque præſuppoſitis, redeundo ad principalem quæſtionem, vtrum laicus cō-

petens ſit in poſſeſſorio beneficiali, cùm duplici ratione conſideretur incompetentia, propter perſonas, & cauſas, ad hoc, vt competens eſſe poſſit ceſſare debet vtraque ratio, vulg. §. affinitatis. inſtit. de nupt. l. ſi non lex. de hæred. inſtit. Tiraq. in tract. ceſſante cauſa. limit. 22. & propterea, cum de beneficio agi non poſſit, niſi inter clericos, dixerunt indiſtinctè nonnulli laicum de huiuſmodi poſſeſſorio non poſſe cognoſcere. quos ſequutus eſt Menoch. in tractat. de recuper. poſſ. remed. 15. quæſt. 18. & in tract. de reint. poſſ. remed. 3. q. 52. nu. 349. & pro his facit, quod ſupra dictum eſt, quòd clericus licet ratione feudi, in petitorio coram iudice laico cõueniri poſſit, in poſſeſſorio coram eccleſiaſtico debet cõueniri, & ſic, ſiue poſſeſſorio, ſiue petitorio agatur corã eccleſiaſtico eſt conueniendus, nec laicus in eum iuſdicere poteſt, & propterea infertur, quòd poſſeſſorium non eſt illud, quod alteret qualitatem fori in clerico, & vbi poſſet cognoſcere, cenſuit Afflict. decif 2. num. 5. quòd non poteſt id per modum ordinariæ iuriſdictionis citando clericum, ſed extra ordinem citando generaliter quoſcunque qui ſua putauerit intereſſe, quo citandi modo abutuntur quandoque laici in cauſis ad eorum forum non ſpectantibus, quod tamen fieri non poteſt. Gram. deciſ. 61. Eandem opinionem plures tenuerunt, propterea, quod prout poſſeſſoriũ beneficij, cenſetur cauſa beneficialis, ita etiam poſſeſſorium cuiuſcunque rei ſpiritualis, ſpirituale cenſeri dicunt, & licet cauſa ſpiritualis dici non poſſit, attamen dicitur quaſi ſpritualis: vt poſt alios refert Vant de null. ſen. ex defec. iuriſd. num. 54. in fin. Alij verò diſtinguendum putant inter remedia poſſeſſoria, neque in omnibus eandem eſſe rationem, & huiuſmodi differentia eo tendit, vt aliqua remedia poſſeſſoria rerũ eccleſiaſticarum dicantur temporalia, aliqua ſpiritualia, propterea, quòd cauſam proprietatis habeant annexam Poſtremi cenſuerunt indiſtinctè laicum eſſe iudicem competentem in omni cauſa poſſeſſoria, eo quòd nihil habeat commune proprietas cam poſſeſſione, quæ dicitur, quid temporale. Horum diuerſæ, atque adeo contrariæ opiniones diſcutiendæ

tiendæ ſunt, vt eis diſcuſſis veritas eluceſcat Primi inniten-
tes regulæ, quòd laicus inter clericos non poſſit cognoſce-
3 1 re patiuntur hunc obiectum, quod ex regula ius † ſumi non
debet, & omnis regula patiatur exceptionem, l. 1. de reg. iur.
Itaque regulare eſt, & generi cum, quod notatur in d. c. pla-
cuit, & iuribus ſupra allegatis. Speciales autem ſunt caſus,
quibus laicus ius dicit in clericos, & generi per ſpeciem de-
rogatur. Cum igitur pluribus in caſibus ſupra dixerimus lai
cum poſſe cognoſcere inter eccleſiaſticas perſonas, nō erit
inconueniens, quod caſus iudicij poſſeſſorij ſit de exceptua-
tis, quod an verum ſit ex infra dicendis liquebit. Sed quo-
niam alterum etiam impedimento eſſe poteſt cognitioni, ſi
cā ſit beneficialis, vel ſpiritualis, non inutilis ea eſt indaga-
tio, an poſſeſſorium beneficij, aut alterius rei ſpiritualis di-
catur temporale, necne, & negatiuam tenentes, propterea
dixerunt laicum incompetentem. Fran. in c. 1, in fin. de reſt.
ſpol. in 6. Hæc diſquiſitio facilior reddetur, ſi ſigillatim re-
media poſſeſſoria diſcutiemus, cùm non eiuſdē naturę ſint:
iuxta frequentiorem Doctorum ſententiam. Illud interim
non omittendum putauerim, vt quoties dicemus iudicem
laicum poſſe cognoſcere, ad vtranque rationem incompe-
tentiæ eſſe animaduertendum ne aliqua obſit. Primò itaque
in poſſeſſorio retinendæ Doctores paſſim eunt in eam ſen-
tentiam, vt laicus poſſit cognoſcere. Neque obſit regula cle
ricalis, eo quòd laicus poſſit inter clericos cognoſcere, quā-
do ſubeſſe poteſt timor ſcandali, & ad laicum ſpectat pacā-
tam reddere prouinciam, vt infra dicetur. Cum autem vter-
que ſuam poſſeſſionem tueri conatur: plerunque ſcandala
oriuntur, quæ vt prohibeat laicus ſummatim cognoſcit, &
prouidet. Minus obſtare dicunt cauſæ naturam, eo quòd ſit
temporalis, cum de ſolo poſſeſſorio agatur, quod licet ſit
beneficiale, vel rei ſpiritualis, eſt nihilominus ipſum merū,
ac nudum poſſeſſorium temporale, ſi non habeat mixtàm
cauſam proprietatis. Poſtrema hæc ratio mihi videtur habe-
re poſſe duplicem ſenſum, vnum quidem, qui reſpiciat rem,
de qua agitur, ideſt, poſſeſſionem, quæ cum cauſetur ex actu
poſſ-

poſitiuo,& temporali, ſeiungique poſſit à proprietate, vulgato. §. nihil commune licet proprietas ſit ſpiritualis, poſſeſſio nihilominus erit temporalis, ſecundum eos, qui tenent cauſam poſſeſſoriam eſſe temporalem. Similiter, ſi de mero facto tractetur, puta, an talis contraxerit matrimonium, vel potius fecerit actus, ex quib. induci ſolet matrimonium, & nunquid in contractu interuenerint ea, quæ faciunt contractum ipſum vſurarium, illud factum dicetur mere temporale licet matrimonium ſit quid ſpirituale, & vſura ſit crimen eccleſiaſticum. Alter verò ſenſus reſpicit, non tā rem ipſam, quam formam, & modum cognoſcendi, licet enim tractetur de re temporali, ſi tamen iudex qui habet cauſam decidere, voluerit de his etiam cognoſcere, quæ merum factum excedunt, & cauſam proprietatis habent annexam, quæ ſpiritualis ſit, tunc an poſſit laicus cognoſcere, necne, contendunt Doctores, alij quidem poſſe negant, alij affirmant, ſi incidenter, & ſummarim cognoſcat. Feli. & Maria in cap. cum ſit de for. compet. & in c. decernimus. de iudic. Redeundo itaque ad remedium retinendæ affirmant ferè omnes, laicū poſſe cognoſcere, tam ex eo, quod cauſa poſſeſſoria ſit temporalis, quàm quod hoc remedium, mixtam non habeat cauſam proprietatis. Addunt aliqui iudicium tunc dici habere
32 mixtam † cauſam proprietatis, quando oportet fidem facere de titulo, vt cenſuit Ber. Hæc dicta doctorum, ſi diligenter perpendantur, quomodo procedant, & vera ſint, reſoluetur facili negotio propoſita differentia inter remedia poſſeſſoria. Et primò, quod attinet, an poſſeſſorium beneficij di
33 catur temporale. † aliqui tenuerunt, quòd non, & quòd propterea laicus non ſit iudex competens. Ant. de Burr. in ca. literas circa fin. de iuramento cal. & ibi latè Barba. Didac. pract. q. æſt. c. 35 verſ. prima concluſio, & cum etiam in remedio retinendæ debeat fieri fides de titulo, & is vincat, qui
34 melius probat † de titulo, Guid. Pap. quæſt. 71. Ozaſc. poſt alios per eum allegatos deciſ. 55. Menoch. in tertio remed. retin. poſſ. num. 730. videtur, quòd iudex laicus non poſſit cognoſcere. Vant. vbi ſuprà de nullit. ſenten. ex defect. iuriſ-
dic.

dic.num.54 Grammat.deciſ.21.nu.8. Alij cenſuerunt cauſam poſſeſſoriam beneficij,vel rei ſpiritualis,eſſe beneficialem,ſeu ſpiritualem,aut quaſi,ita vt naturam beneficialis,& ſpiritualis ſequatur,addit. ad deciſ.Tholoſ.470 Cur.d.par. 7 quæſt.6.plura adducens.Quidam autē ſubdiſtinguunt, an agatur de poſſeſſorio beneficij,aut alterius rei ſpiritualis, & cauſam dicunt beneficialem ſeu ſpiritualem, aut agitur de poſſeſſorio prędiorum, & corporum ad beneficium ſpectātium, vel ad eccleſias, & tunc dicunt cauſam eſſe temporalem:& laicum poſſe cognoſcere,pro his videtur text in cap. ſi quæ cauſæ.in fin.11. quæſt.1. glo. in clem. diſpendioſam. in verbo beneficijs, & in verbo Decimis. in fin. de iudic.& notat Bero.in Rubr.de iudic num. 152. Alij indiſtinctè te-
35 nent rei ſpiritualis poſſeſſorium,† dici quid temporale,vel ſi quaſi ſpirituale dicatur ſecundum aliquos, naturam tamē cauſæ temporalis ſequi.Horum opinio communis eſt,& verior videtur glo.in d.c.literas de iuram calum.& ibi Panor. not.& Zabarel.& glo in c.cum dilectus.in verbo, iuramento,de electione.nota.in d.clem.diſpendioſam.de iud.Archi. in c.primo,in verbo in ciuilibus.de reſtitu.ſpol. in 6. Bal in cap.primo,apud quos, vel quem controuer feud.& in l.ſi de proprietate.nu.15.C.ſi à non compet.iud.Marant.in quarta part. diſt. 13. vbi diſtinguit iudicium ſeculare à temporali, eccleſiaſticum à ſpirituali,vt ſeculare, & eccleſiaſticum iudicium,tribunal reſpiciat. Temporale, & ſpirituale rem de qua agitur.Rip.in rub.extra.de iudic.nu. 90. vbi dicit hanc eſſe communem concluſionem. Eman.Suarez. recept. ſent. in verbo.poſſeſſo.benefi.Marc.deciſ. 512.facit,quod ſupra dictum eſt, quod cauſa mere poſſeſſoria feudi, non eſt feudalis, & propterea,non mirum,ſi iudex feudi non ſit iudex poſſeſſorij, ſed ordinarius: & id facit pro opinione gloſſæ, & communi declarando, vt laicus non ſit iudex in cauſa ordinaria, ſed in ſummaria ſic, non quia poſſeſſorium tribuat huiuſmodi qualitatem, ſed ſummaria cauſæ cognitio, & vbi tractatur materia facti, & non obſtat qualitas rei, de cuius poſſeſſorio agitur,licet ſit ſpiritualis, ex quo poſſeſſo-

rium

rium temporale eſt, & ex cauſa videlicet ſcandali euitandi, & ne vis alicui fiat, coram ſeculari tractari poteſt, licet cleri cus reus ſit, prout infra dicetur, quòd videtur eſſe de mente, Burſa. conſ. 49. num, 7. allegat Anto. Grauat, in annota ad pract. Octau. veſtr. lib. 5. c. 1. vbi dicit communem eſſe opinionem quòd poſſeſſorium cauſæ ſpiritualis, nō ſit ſpirituale. Idem fermè ſentit Menoch. in 3. remed. retin. poſſeſſ. q. 54. numero 381. vbi ſentit duos poſſe eſſe iudices in cauſa poſſeſſoria beneficiaria, vel ſpirituali, eccleſiaſticum, & laicum, quo facilius, & validius Eccleſia defendatur. In cauſa tamen poſſeſſoria feudi, nu. 422. diſtinguit, an agatur de puro, & ſimplici poſſeſſorio, vel habente mixtam cauſam proprietatis, propterea indiſtinctè quoque putarunt nonnulli, laicum poſſe cognoſcere de huiuſmodi cauſa prout idem Grauat. dicit Bened. in c. Rayn. in verbo, & vxorem nomine Adelaſiam. deciſ. 2. num. 39. Boer. deciſ. 69. num. 23. Gram. deciſ. 78. Caſſan. conſ. 45. num. 13. Io. de Selu. in tract. benef. part. 1. quæſt. 7. num. 16. Aufrer. in tract. de poteſt. ſecul. num. 17. Aymo. conſ. 322. col. 1. & cum his videtur tranſire Quint. Mandoſ. in tracta. de monito, quæſt. 13. dum ſimpliciter dicit, quòd iudex laicus procedere poteſt ſuper eccleſiaſticis, in concernentibus factum, & in poſſeſſorijs. Idem obſeruari in Camera Imperiali dicit Andr. Gail. lib. 1. practica. obſerua. c. 38. Alij verò, & melius cenſuerunt laicum poſſe de huiuſmodi poſſeſſorij cauſa cognoſcere, ſi non habeat mixtam cauſam proprietatis, alias ſecus. c. cauſam quæ. qui fil. ſint legit. vbi text. dicit, quòd iudicium poſſeſſorium ſpectat ad Regem, licet tractaretur de connexis ad cauſam matrimonij. Et propterea cùm retinēdæ remedium cauſam proprietatis non habeat annexam, ferè omnes cenſent de eo poſſe laicum cognoſcere in beneficialibus Ferre, poſt alios conſ. 1. Ozaſc. d. deciſio. 55. Quòd autem aliqui addunt tunc dici
36 poſſeſſorium habere mixtam † cauſam proprietatis, quando oportet fidem facere de titulo, nequaquam admittendum eſt. præſertim in beneficialibus, in quibus in quocunq; poſſeſſorio neceſſe eſt fidem facere de titulo. Pan. in c. conſtitutis, col.

tis.col.2.verſ.& aduerte.de elect.& in d.c.in literis.num.12. de reſtit.ſpol.vbi latè tractant Doct. & Bero.nu.77.86.cum ſeq.Afflict.in conſtit.violentias.col.16.verſ.In contrarium. Alciat.reſp.409. Caſſad.de reſt.ſpol.deciſ.4.nu.7. Menoch. in 15.remed. recup.poſſ.nu.458. idque ea ratione, quòd beneficium non detur ſine canonica inſtitutione. c.beneficiū. de reg.iur.in ſexto.c.ex frequentib. de inſtit. & de titulo iudex laicus poteſt cognoſcere, quando ſolummodo quæritur,an ſit coloratus,necne,non autem an ſit validus. vel inualidus.Rip.lib.2.reſp.cap.36. quod eſt finale. Ozaſc.deciſ. 116.nu.4.Purp.conſ.430. in fin. Dicetur igitur habere mixtam cauſam proprietatis poſſeſſorium,quando iudici eſt attributa poteſtas cognoſcendi de validitate, vel inualiditate tituli. Vbi autem nihil aliud requiritur,quàm exhibitio tituli colorati, qui prima ſui facie, & extrinſecus validus apparet, vt quia collatus ſit à poteſtatem habente, non dicetur iudicium habere mixtam cauſam, cùm de proprietate non poſſit cognoſcere iudex,ſed illud tantum inſpicitur,an titulus ſit coloratus,& ſic incidēter de titulo cognoſcitur,principaliter autem de poſſeſſione, ſeu quaſi beneficij, & iuris ſpiritualis.Menoch.in 3.remed.retin.poſſ.num 328.cum ſequen.licet ipſe alia ratione ſentiat laicum non poſſe cognoſcere, quando vterque litigator eſt eccleſiaſticus, eo quod inter clericos ſit incompetens.ſicque nedum remanet expeditum iudicium huius remedij retinendæ, quòd in eo laicus ſit competens inter clericos etiam ratione beneficiorum,& rei ſpiritualis, ſed etiam aperta videtur via decidēdi in alijs remedijs. Et in remedio redintegrandæ,communis quoque eſt doctorum concluſio, laicum poſſe cognoſcere. adducitur intellectus Vincen.ad cap.final.de iud.qui licet ſit diuinatiuus,eſt nihilominus verus,vt ibi ſentiunt Zabarel.& alij nonnulli. Et Zabarel.in clem.diſpendioſam.queſt.10 de iudi.Guido Pap.deciſ.1.& 207.Luc.de pęn.in l.ſi coloni.col. fin.C.de agric. & cenſi.lib.11.Bero.in d.rub.num.53.de iudic.Natta conſil.411.num.3. Ozaſ.deciſ.116.num.1. aliqui tamen contrarium tenuerunt.Feder.de Sen.quæſt.90 Guid.

Papa

Pap. conſ.149.Rolan.conſ.23.volum.2.Menoch.in 15.remed.recuper.poſſ.num.211.& horum ratio eſt, quòd ceſſet timor ſcandali, cùm conſtet, ſeu de facili conſtare poſſit de poſſeſſore, qui etiam ſi prædo ſit, manutenendus eſt, nec citra iudicialem cognitionem priuandus: iudicialis autem cognitio, tractanda eſt apud competentem iudicem, qui inter clericos eſt eccleſiaſticus, vt ſupra præſuppoſitum eſt. His reſponderi poteſt, quod non omnino ceſſat timor ſcandali, propterea, quòd putant nonnulli ſibi licere rem ſuam recuperare, & vim vi repellere. c. dilecto. de ſent. excom. in 6. l.3.§ eum igitur. de vi, & vi arm. Sed & alia ratione contraria ſententia ſuſtineri poteſt, quoniã ad laicum ſpectat prohibere, ne cui vis fiat. l.1.§. eſt autem. ff. ne vis fiat ei. c. fortitudo. cum ſequen. 23 quæſt.3. debe que eccleſiaſticas perſonas, & eorum bona tueri. c. quidam monachi. 16. quæſt.1.c. omnis.7.quæſt.1.c. filijs.16. quæſt.7 quæ ratio fuit etiam ab Afflicto conſiderata. deci.24.& deducitur ex textu in c. principis.73.quæſt.5. ſupra allegato. & cap. regum eademq. per quæ iura dicunt nonnulli poſſe laicum cognoſcere de vi, & iniurijs etiam inter clericos. Villalob. in com. opi. in verbo clerici in 5. fall. & hoc ſecundum conſuetudinem regni, inſpecta etiam cauſa, illa poterat tractari coram laico, cùm de poſſeſſorio agatur non habente mixtam cauſam proprietatis: & hac ratione, quamuis ſubdubius non negat Rober. de Freta. in d. conſ Bellam 40. colum.16. verſicul. & ſuppoſito. quin poſſit agi in foro ſeculari, vt laicus tueatur, vel reſti-
37 tuat clericũ. Maior verſatur difficultas in poſſeſſorio † adipiſcendæ, quod dicunt Doctores habere mixtã cauſam proprietatis, & propterea laicum eſſe incapacem, ſi agatur de poſſeſſorio beneficij, vel rei ſpiritualis. Guid. Pap. q.1. Aymo conſ.104 num.17. Menoch. vbi ſupra. nu.25. citantes alios, & videtur hæc communis opinio, ſed penitius conſiderando, doctores diuerſificantes huiuſmodi remedia, ſe fundant, quòd laicus ſit incapax ratione rei, & cauſæ, non admodum conſiderata ratione perſonarum litigantium, & profectò obiectus ratione perſonarum videtur tolli hoc in remedio ea-

dem

dem ratione, quæ in alijs ſuprà fuit adducta, cauſa videlicet ſcandali euitandi, quod in concurſu apprehenſionis poſſeſſionis non minus oriri poſſet, quàm in materia manutentionis, aut reintegrationis, ex quo ad apprehendenda ſacerdotia plures quandoque certatim currunt, vt inquit Ferre.cõſ. 12.nu.15. & propterea, à iure dicit approbatam conſuetudinem, vt laici cognoſcant in poſſeſſorio. Aliqui etiã in adeptione poſſeſſionis, ſi reperiant contradictorem, quem legitimum non reputant, omni conatu ius ſuum exequi, & poſſeſſionem adipiſci curant, intruſi quandoque etiam præſidia collocant in eccleſijs, vt reſiſtant habẽtibus bullas Pontificias, & interim mouent omnem lapidem, vt ipſi pariter aliquem, vel mendicatũ titulum nanciſcantur. Ecce igitur, quomodo ſcandali occaſio oriri poteſt, nõ minus in hoc remedio, quàm in alijs. notat in ſimili Caſtren. in l.fin.num.2. C. de edic. diu. Adr. toll. Neque ideo minus ad Principem ſpectat prouidere, vt ceſſent huiuſmodi occaſiones ſcandali, quàm ne cui vis inferatur, & vt amoueantur ſimiles de facto detentores, faueatque requiſitioni clerici prouiſi, & mãdata Pontificis obſeruet. argum. cap vt famæ. in fin. de ſent. excom. & quod dictum eſt ſupra per capit. Principis, & cap. Chriſtianis. 11. quæſt. 1. Afflic. in conſtit. Sicil. lib. 1. cap. poſt mundi. Et in propoſito videtur eſſe gloſ. in terminis, iuncto textu in cap. petimus. 11. quæſt. 1. dum ibi glo. inducit illum text. in argumentum, quòd ſi quis mittatur in poſſeſſionem, & aduerſarius eum non admittat, quòd manu militari res poteſt ei auferri. Et loquitur tex. in epiſcopo detentore, qui per ſecularem compelli poterat: concordantiæ autem per glo. allegatæ de poteſtate laicali ſupra clericos, loquuntur, & facit cap. de perſona. eadem quæſtione. vbi habetur, quòd laicus iudex poteſt executioni mandare ſententiam inter clericos latam per eccleſiaſticum, & conſequenter in poſſeſſionem mittere rei adiudicatæ: Non minus igitur poterit in executionem literarum Pontificis inducere clericũ in poſſeſſionem rerum beneficialium. Reſpectu autem cauſæ, conſiderandum eſt, vt in alijs remedijs, ita etiam in hoc poſſeſ-

38 ſorium† duplex conſtitui poſſe, ſummarium videlicet, & ordinarium. Menoch.poſt alios.in prælud.recuper.poſſ.nu.24. Summarium autem eſt, in quo nuda poſſeſſorij cauſa tractatur, vt in l.fi.C.de edic.diu.Adr.tollen. vbi oſtenſo teſtamento in ſui prima figura non viciato, hæres ſcriptus mittitur in poſſeſſionem, & ſufficit ſummaria cognitio, non plenaria, niſi adſit legitimus contradictor, de cuius iuribus veniat plenius tractandum, quo caſu agetur cauſa iudicio ordinario. Caſtr.ibi num.5.& num.11.tractat, qualis ſit neceſſaria citatio.Alb.col.7.verſ.reſtat, vbi dicit, quòd duæ ſunt cognitiones in materia edicti, vna ſummaria, altera plenaria. Ordinarium autem poſſeſſorium eſt, quod altiorem requirit indaginem, & mixtam habet cauſam proprietatis, & licet poſſeſſorium rei ſpiritualis ſit temporale, tamen quando habet annexam cauſam proprietatis, laicus eſt incompetens eius cognitionis, vt ſi de validitate, vel inualiditate iuris ſit cognoſcendum. Itaque ſummarium in beneficialibus poſſeſſorium adipiſcendæ, eſt, vbi clericus laicum requirit, vt eum in poſſeſſionem beneficij immittetur, eiuſq; implorat auxilium, ob dubium, ne vis aliqua ei inferatur in adeptione poſſeſſionis: ad quem effectum præſentat literas ſuæ collationis, & vt doceat ſe eſſe talem, qualem ſe nominat. Eſtq; huiuſmodi extraordinarium auxilium, vt in ſimili dicit Archid.in cap.1.de eo qui mit.in poſſ.cau.rei ſeru.lib.6. Ceph. conſ.19. in fin. & cognoſcit laicus per viam extraordinariã, id eſt ſummatim, vt impediat rixas, oppreſſiones, & ſcandala. Alba.conſ.75. num. 5. regulaturque ſimile poſſeſſorium, eiſdem ferè modis quibus.l.fin. C. de edic. diui Adria. prout & in pleriſque alijs caſibus ſummatim cognoſcitur, an quis ſit mittendus in poſſeſſionem. l.2. C.vbi in rem actio exerc. deb. Auth. ei qui.C.de bon.aut.iud.poſſ.l.3.§.cauſæ.de Carbon.edic.l.1.§ ſi ea. de vent. in poſſ. mitt. Ideoq; laicus iudex, viſis literis non cancellatis, neque vitiatis eius, qui obtinuit beneficium, fauet requiſitioni clerici, & mandata Põtificis obſeruat. Neque eo inficias munus mittendi pro viſu

39 ſum de beneficio in poſſeſſionem † ſpectare ad clericum,

non

non ad laicum. Rebuf. in praxi. benefic. tit. de miſſio. in poſſeſſ. num. 11. & 20. ſed laicus prouiſum committatur, & protegit authoritate ſua laicali, & ſuper oppoſitione, ac reſiſtẽtia facti cognoſcit, & quamuis in hoc, ꝑut in alio quocunq; poſſeſſorio, fides fieri debeat de titulo, illud eſt pro colore, ſicuti, nec etiam admittitur contradictor, niſi habeat titulum coloratum, vt ſupradictum eſt. Inno. & Abb. in cap. veniens. el ſecundo, de teſt. in verbo incontinenti. Gozad cõſil 7. num. 7. Neque propterea talis cauſa, trahitur ad natu-
40 ram ſpiritualis, quia in attribuendo † actum alicui ſpeciei, inſpicitur, quod principaliter agitur. Pan. in d. c. literas, nu. 8. & ita etiã declarat Dec. conſ. 220. vbi parificat huiuſmodi remedium poſſeſſorium beneficij diſpoſitioni, l. fin. & de vno ad aliud etiam argumentatur Menoch. in d. l. fin. nume. 749. quamuis huiuſmodi poſſeſſorium beneficiale hoc magis in reo exigàt, quàm edictum in prophanis, vt habeat ipſe quoque titulum coloratum, cum beneficium non poſſit ſine canonica inſtitutione retineri, at in caſu. l. fin. legitimus plerunque eſt contradictor, etiam ſi titulum non oſtendat, Verum, ſicut in edicto fide facta de teſtamento, non requiritur cognitio habens altiorem indaginem, ita in beneficij poſſeſſorio laicus non cognoſcit de validitate, vel inualiditate tituli, ſed ſufficit, quòd ſit coloratus. Guid. Pap. deciſ. 85. Rebuf. de ſentent. exec. artic. 1. glo. prima. Alciat, conſil. 24. numero 2. Ferret, conſ. 13, in princip. & cum iſta ſit ſummaria cognitio, non eſt laico prohibita, etiam de re ſpirituali, ita Bald. in authen. ei qui num. 27. C. de bon. auth. iud. poſſid. & in c. quanto, de iudic. vbi voluit, quod iudex ſecu-
41 laris poſſit cognoſcere de poſſeſſorio iuris † patronatus, licet ius patronatus ſit ius ſpirituale. Hipol. ſing. 70. & licet de huiuſmodi dicto aliqui dubitent, reperio quòd in quadam cauſa Tolletana matrimonij, de anno 1542. 30. Octobris, corã D. Fabio Accorambono propoſito puncto, an laici poſſint cognoſcere de poſſeſſorio ſuper cã legitimitatis, vel illegitimitatis, ac etiam matrimoniali. Rota reſoluit, quòd eſſent laici Iudices competentes, quod dicebatur procedere,

quando de articulo ſpeciali, & matrimonio ſiue principaliter, ſiue incidenter, non veniebat plenè tractandum, ſed ſufficiebat quaſi poſſeſſio illius qualitatis requiſitæ, & ſummatim de illa qualitate laicus cognoſcit. Bal. in l. 2. C. de Carb. edic. & in l. filium. de his qui ſunt ſui, vel alie. iur. Rom. conſ. 173. verſ. 1. & licet idem Rom. conſ. 299 col. fin. dubitet etiã ipſe de huiuſmodi dicto, tamen rationes in contrarium per eum allegatæ procederent, vbi laicus cognoſceret de iure ſpirituali, non ad effectum quaſi poſſeſſionis iuris, ſed validitatis, vel inualiditatis, & ita etiam intelligẽdum eſt, quòd ſcribit Gomez. in reg. de anna. q. 46. & quòd gl. not. in c. fin. de iud. & faciunt quæ ſupra dixi poſt Bart. & alios in l. Titia. ff. ſol. matr. Fely. & Dec. in cap. decernimus. de iud. in cauſa etiam decimarum, quæ alioquin ſpiritualis eſt, poteſt laicus iuſdicere executiuè compellendo debitores ad ſolutionem. glo. in conſtitutio. Sicil. in tit. de decim. in glo. fin. & ibi Afflict. in 8. quæſt. lib. 1. & in c. Reg. Caro. 2. titul de priuileg. & immun. eccleſ. facit quod Bald. notat in l. acceptam. nu. 4. C. de vſur. vbi dicit, quòd quando proceditur executiuè, & Iu-
42 dicis officio, clericus † depoſitarius poteſt cogi per iudicẽ laicum ad reſtitutionem depoſiti, quia non proceditur contra eum per modum iudicij. ſed executiuè ex officio ſuſcepto. gloſ. in deciſ. Tholoſ. 168. & idem Bald. dicit de ſequeſtro apud eccleſiaſticum facto. in l. ſi fideiuſſor. §. ſi ſatiſdatum. ff. qui ſatiſd. cogan. quem ſequitur ibi Iaſ. num. 6. & dicit notandum. Propterea non negat Didac d. c. 35. verſ. 6. iudices regios poſſe iuſtiſſimè tractare cauſam poſſeſſoriam beneficij extraordinarie, ad effectum. vt quieta reſpublica ſit. Afflict. d. deciſ 24. & deciſ. 85. vbi autem is, qui mittitur executiuè in poſſeſſionem reperit contradictorem, aut is contradictor habet ipſe quoque titulum coloratum, & tunc partes ſunt laici remittere clericos ad iudicem eccleſiaſticum, & interim manutenere poſſeſſorem, & nedum de validitate, vel inualiditate tituli cognoſcere non debet, ſed neque etiam quis magis habeat coloratum, titulum: hoc enim ſine petitorij cognitione vix fieri poteſt. neque id tantum in

adipi-

adipiſcendę,ſed in omnibus alijs remedijs poſſeſſorijs obſeruandum eſt, & in ſimili dicitur, quòd ſi proponatur exceptio excommunicationis coram laico, cognoſcit quidem
43 laicus,† vtrum ſit quis excommunicatus ab eo,qui poteſtatem habet excommunicandi, non autem de validitate, vel inualiditate excommunicationis. Gemin.in c.fi.in fi.de for. compet. & ita procedit, quod ſupradicti Doctores dicunt non poſſe laicum cognoſcere in poſſeſſorio adipiſcendæ, quia habet mixtam cauſam proprietatis. c.tuam de ord.cogni. & hoc modo declarandum eſt etiam dictum Anchar. in c.ea quæ.q.17.de reg.iur.in 6.dum inquit,ſi quis petijt miſſionem ex edicto l.fi.C.de edic. diu.Adr. & contra miſſionē factam in aliquá re, comparet clericus contradictor dicens ſe poſſidere,contra ipſum comparentem debet offerri libellus,coram ſuo iudice competenti. allegat. text. illius leg. in verſ. ſi autem contradictor extiterit, tunc in iudicio competenti.&c. Et ſubdit, quòd cùm iudicis officium tunc verſetur, vt cognoſcat, quis habeat potiora iura, non videtur laicus iudex competens contra clericum, ſe opponentem. Agendum eſt enim tunc ordinario iudicio, & pro immiſſione,iudicis officium imploratur, quod ſummariè expeditur. Exceptiones autem requirentes altiorem indaginem, ordinario iudicio tractantur,quamuis ſi plures compareant contradictores,inter quos adſit clericus,cenſuerit Bald.clericū debere ſiſtere coram laico.in d.l.fi.num.45. quòd vtiq; procedit in ſummaria cognitione, ſecundum formam illius le-
44 gis,ex quo natura litis,† & cauſæ,trahit ad ſe perſonam.Iacobi.in d.verſ.& dicti vaſſalli num.3.ſic itaque,vbi de nudo poſſeſſorio agitur,cauſa ſummariè tractatur, & coram laico clericus cauſam tractabit.ſecus,vbi cognitio tituli,aut aliàs ordinario iudicio tractari debet. Neque inconuenit quod vnus ſit iudex huius ſummarij iudicij,& alius ordinarij,vt innuit tex.illius legis,& ibi notant doct. & canon. in c. fin. de iudi.vbi verò contradictor nullum habet titulum, vel habet prorſus non coloratum non impedietur miſſio. Et titulum non habere, vel habere non coloratum paria ſunt, vt

per Guidop.d.deciſ.85. Natta conſ.411. num.6.vbi id declarat in titulo euidenter nullo, & primo aſpectu inualido, quoad formam extrinſecam. Rebuf.in tit.de cau.benef.poſ. art.1.glo.vn.nu.4.vbi dicit, quòd qui non habet auctoritatem ſuperioris, dicitur euidenter iniuſtus † poſſeſſor, & ei 45 non competit poſſeſſorium ad Rot. deciſ.14. fuit dubitatũ. in nou.quæ notabiliter dicit,quod vbi conſtaret clarè,& notoriè de non iure partis,quòd ea non eſt audienda,cum eius non interſit.Ferre.conſ.23.num.3. & in ſimili caſu facit, ꝙ notat gl.in extrauag.ſuſcepti.ne ſed.vac.aliq.innou.in verbo, collectores. verſ. ſed qualiter.vbi collector non poteſt cognoſcere de titulo,ſed ei committitur ſimplex compulſio & executio in beneficia vacantia,aut quæ detinentur per aliquos, quorum poſſeſſio nuda eſt, & nullo iuris adminiculo fulcita. Et ſi ei conſtabit notorie de nuda poſſeſſione, & nullitate tituli eijciet detentorem,ſecus ſi dubium ſit, quia tunc partes remittet ad ordinarium iudicem. in propoſito igitur, vbi reperitur contradictor, aut aliquis ſe opponens miſſioni qui ſit ſine titulo vel titulum habeat prorſus non coloratum, cum eius non interſit, audiendus non eſt, iuxta opinionem Azo.in d.l.fin.vbi dicit, quod non eſt legitimus contradictor,qui nudam prætendit poſſeſſionem,& ibi Bal. num.3.dicit,quod iudex non debet pati,quod beneficia ſpiritualia de facto occupentur, & tunc cum oppoſitio ſit magis facti,quam iuris, ſpectetque ad laicos clericos tueri, & ne de facto vis fiat eis.clemen.1.verſ. ego. de iureiur.cap.1. in prin.de pac.tenen.glo.in c.grandi. verſ. defenſionem. de ſuppl.negl.præl.in 6.Puto iſtius ſummarij iudicij,quod plenam cauſæ cognitionem non requirit,laicum eſſe capacem: Et hic ceſſat ratio per Doct. allegata, cum huiuſmodi cognitio mixtam non habeat cauſam proprietatis. Et ex ijs patet hoc in caſu ſuſtineri poſſe opinionem eorum, qui indiſtinctè dicunt laicum poſſe cognoſcere in poſſeſſorio beneficiali,& rerum ſpiritualium, & eorum qui ſpecificè loquuntur in remedio adipiſcendæ, intelligendo de ſummario non de ordinario: quo caſu communẽ dicit. Grauati. in additio.

ad Veſtrium.lib.5.c.1. & hanc opinionem tenuit Igne. in l. neceſſarias.§.non aliàs.par.2.nu.11.ff.ad Syllan.Dec.d cõſ. 220.& in l.fin num.19. idem videtur ſentire Guidop. conſ. 68.num.3.Ferre.conſ.16.num.6.& conſ.18.num.3.& 28. & addi poſſunt doctor.ſupra allegati tenentes indiſtinctè laicum de poſſeſſorio beneficiali poſſe cognoſcere.Huiuſmodi autem opinio communiter recipitur ſi vſus, & conſuetudo adſit in patria ita cognoſcendi, & in eadem Tolletana fuit deciſum laicum eſſe capacem iuriſdictionis ſpiritualis,præſuppoſito exercitio immemorabilis temporis,& fama priuilegij, multo magis igitur ſtante conſuetudine cognoſcendi
46 in poſſeſſorio. quod videtur elici ex bulla † Martini Gallis conceſſa,quæ ſe fundat in vſu, & ex ea nihil Gallis de nouo attribuitur,ſed quod vſu ſibi parauerant,comprobatur, vt inquit Rebuf.in titu.de cauſ.benef.poſſeſſ.articu.8 glo.2.& in vſu etiam fundatam intentionem laicorum cognoſcendi in poſſeſſorio beneficiorum,dicit Gul.Bened.in d.cap.Raynutius.Hunc etiam vſum cognoſcendi inter clericos per laicum, admiſſibilem eſſe in ſimilibus caſibus, atque adeo in fortioribus terminis, videlicet in cauſa petitoria reali comprobat Didac.pract.quæſt.c.35.in princ.& num.5. ea ratione,quod huiuſmodi priuilegium ſit humano iure conceſſum vt ipſe latè diſſerit, & reſpondet contrarijs. Boer. deciſ.69. in prin.Alciat.in cap.cum non ab homine.de iudi.facit.cap. ſicut & c.ſequen.11.quæſt.1.dum ibi dicitur, quod clericus in ciuili cauſa ante ciuilem iudicem eſt conueniendus, & in fin.ſubdit,quod ſacris canonibus,& forenſibus legibus,clerici tam in ciuili, quam criminali cauſa, ad laicum iudicẽ non ſunt trahendi:non ergo de iure diuino:& Paulus à præſide Cæſarem appellauit in act.apoſtol.cap.25 & in capitu. mennam.2.quæſtio 5.Papa mandauit epiſcopo,vt de crimine ſe purgaret coram regina francorum, & eius arbitrio,& plura congerit Ozaſc.deciſi.30.Et ad cap. ſi Imperator.96. diſtinct. cum ſimilibus, vltra reſponſiones datas per Didacum,poteſt reſponderi, quod aliud eſt laicos habere poteſtatem ſuper perſonas clericorum, quod innuit diſpoſitio

illius text.nō poſſe,latè Clar.in §.fi.in pract.crim.quæſt.36.
aliud, quod ſuper rebus eorum proprijs vel beneficialibus
habeant iuriſdictionem, quod videbatur Iure antiquo magis
conceſſum,per iura ſuprà adducta.authen. vt eccl. Rom.
cent.ann.gaud.præſcr.ibi, eccleſias noſtras. & alibi multoties
conſtat Imperatorem condere leges reſpicientes res eccleſię,& eccleſiaſticas perſonas.l.cum clericis.C.de epiſco.
& cler.& toto eod.tit.verum nouiſſimo iure pontificio, regulariter
etiam conſuetudo videtur improbari, per quam
clerici ad laicale tribunal trahuntur,vt ſupra dixi: quę tamē
regula patitur exceptionem:propterea in caſibus exceptuatis,&
ibi habentibus eandem rationem, ac vbi reipublicæ
expedit,negotiumque publicum bonum concernit,hic vſus
tanto magis admittendus eſt:& ipſe etiam Fely. in cap.2.de
maior.& obed.colum.1.non diffitetur, quod quando Papa
non tolleret omnino priuilegium clericale, ſed ſupra clericos
laicis tribueret iuriſdictionem in certis caſibus,vel perſonis,
id facere poſſet, præſertim ex cauſa. Iaſ.in Rub.ff.de
offic.eius. & prout ius ipſum ſpirituale conceſſibile eſt priuilegio,ita
etiam præſcriptibile per laicos Io. Andr. & Gemin.in
c.2.de præben.in 6.colum.pen.cap.fin.& colum fin.
in prin.verſi.2.no.Fel.in c.cauſam quæ.de præſcript.Et pro
fectò Reipublicæ valde conducibilis videtur vſus cognoſcendi
ſummatim in poſſeſſorijs beneficialibus,propter ſcādala
vitanda, quæ in concurſu apprehenſionis poſſeſſionis
oriri poſſe diximus, non minus fortè, quam in materia manutentionis
ex quo ad apprehendendam poſſeſſionem beneficiorum
plures quandoque concurrunt, vtentes conſilio
Innoc.in c.in præſentia.de proba. vbi conſulit, quod ſi ſint
duo contendentes de hæreditate,quod procuretur præuentio
in occupando bona,& ibi dicit, quod ſi concurrant, ne
cauſentur rixæ,iudex vtrique inhibet.Ceſſante autem publica
vtilitate,in cæteris caſibus, non paſſim admiſſibilis eſſet
vſus cognoſcendi per laicum inter clericos, tanquam à iure
improbatus,vt ſupra dixi:& notat Io.Quin.Hedu.de Ariſtocra.tit.de
iud.rer.temporal.colum.3.in patria autem noſtra

† Pedo-

47 † Pedemontana, hic vſus cognoſcendi per laicos, & præſertim Senatum de quocunque poſſeſſorio ſummariè, inoleuit antiquitus, & ſæpius ita obſeruatum fuit, prout in quadam cauſa Braydenſi, & in alijs etiam pluribus cauſis, & de huiuſmodi vſu teſtantur Aymo conſ. 258. num. 8. Menoch. in 15. remed. recupe. poſſ. nu. 211. Et nouiſſime de anno 1573. de menſe Nouembris in quadã cauſa. Valpergiæ, & Regis, cum à Valpergia detineretur beneficium abſque titulo, fuit dictum Regium eſſe immittendum; & aſſociandum in poſſeſſionem amoto detentore, qui allegabat quidem titulum, & petebat cauſam remitti, ſed fidem non faciebat, & compertum etiam fuit per Auditorem Reuerendiſſimi Nuntij, qui Regis partes tuebatur, hoc valde expedire, cũ ipſe Valpergia haberet in eccleſia homines armatos, quibus tuebatur ius ſuum: In eo tamen caſu, fuit poſtea idem Valpergia reſtitutus per Principem ad producendum ſuum titulum, ſolutis omnibus retrofactis expenſis. Quinimo, fortius eadẽ ratione ſcandali vitãdi gratia à quam pluribus principibus ſtatutum eſt, ne ſine eorum permiſſione aut literis placito-
48 rijs, poſſeſſio beneficiorum apprehendatur, quæ ſtatuta, † an de iure procedant non modica eſt controuerſia. Negatiuam tenent Abb. conſ. 83. volum. 1. Felin. in cap. eccleſia ſanctæ Mariæ, num. 96. de conſtitu. & ibi Deci. num. 40. Boſſ. in tit. de Princip. num. 218. facit cap. cum vos. de offic. ordin. vbi fortius loquitur tex. in patronatibus, & ibi Zabar. dicit. d. c. cum vos. non procedere in Francia, & Anglia: Affirmatiuã tenent Ange. conſ. 23. tanquam bona ratione ſint facta, & gratia ſcandali vitandi. Socin. inter conſ. Curtij conſ. 20. Ferre conſ. 18. nu. 3. vbi dicit, quod hæc practica obſeruatur apud omnes Principes, tam vltra montes, quam citra mõtes, licet in certis regnis corroboretur autoritate priuilegiorum Summi Pontificis: & in dominio Mediolani atteſtatur Boſſ. vbi ſuprà, ita obſeruari, & ſi diu huiuſmodi decreta fuerint obſeruata, prælatis ſcientibus, & patientibus, illa ſuſtinentur, ex tacita ſaltem prælatorũ approbatione. ita Didac. dicto. ca. 35. verſ. ſic etiam in his regnis, vbi dicit, quod Rex

Hiſpania-

Hiſpaniarũ,& alij Chriſtiani orbis Principes, circa hoc, eodem iure vtuntur. Ex generali autẽ conſuetudine patriæ Pe-
49 demontiũ,† Princeps manum apponit ad beneficia vacantia,& eorum cuſtodiã committit, donec compareat prouiſus ab habente poteſtatem conferendi, ad c. generali, de elect. in 6. de qua conſuetudine conſtat ex ſcripturis archiuij Cameræ rationalis, & atteſtatur Purpur.conſ.360. Quæ conſuetudo tollerabilis eſſet, dummodo non impediretur diuinus cultus, & ſimplex adhiberetur cuſtodia, abſq; aliquo abuſu. Inſuper etiã eadem ratione ſcandali vitandi,& propulſandi violentias, ſolet Princeps, & Senatus concedere eccleſiaſticis literas ſaluaguardiæ, ad effectum, vt q̃s conſeruetur, à vi, potentia, & iniurijs manifeſtis. iuxta c. res oẽs, 23. q. 5. Ozaſ. deciſ. 58. & hæ literæ tanto magis iuridicæ ſunt, ex quo, per eas nõ derogãt iuriſdictioni ordinariæ gl. in c ſi Papa. in verbo, non exiſtunt. de priuil. in 6. Iaſ. conſ. 57. vol. 3. & pulchrè Neuiz. conſ. 83. nu. 9. vbi poſt Anch. conſ 86. dicit, ꝙ per ta-
50 lem receptionẽ, ſub ꝓtectione, & ſaluaguardia,† nihil noui inducitur, & eas æquiparat conſeruatorijs Papæ, de quibus etiam per Guid. Papæ q. 56. & 77. & Boer. deciſ. 297. Cum autẽ dixerimus rem de qua agitur, plerunque eſſe in cauſa, vt laicus poſſit, vel non, de poſſeſſorio cognoſcere: vbi de præceptorijs, ſeu cõmendis ſancti Ioannis Hieroſolymitani agitur, facilius poſſe laicum tractare cauſam poſſeſſoriam dicẽ-
51 dum eſt. Nõ enim sũt beneficia illæ cõmendæ,† ſed militiæ temporales. Ita Saly. in l. omnimodo. §. imputari. ff de inoff. teſtam. Peruſch. conſ. 66. Mar. deciſ. 1240. Pariſ. cõſ. 125. nu. 17. vol. 4. & colligitur ex bulla Pij ſecundi Religioni conceſſa. Sunt autem dictæ commendæ debitæ militibus illius ordinis, qui rempublicam Romanã eiuſque ſedem, & omnẽ Chiſtianitatẽ ꝓ virili tuenẽ. vt dicit Bon. de Curtil. in trac. de nobilit. par. 3 nu. 51. vbi plus dicit, ꝙ non debẽt tales præceptoriæ conferri ijs, qui vix, aut nunquã Rhodũ viderunt, vel hodie Melitã, ſed tãtũ militaribus inſulis quoquomodo decorati ſunt, quos dicit indignos huiuſmodi præceptorijs quas militibus cõferri vſu receptũ eſt. Cagn. in l. fin. nu. 121.
C. de

C. de pact. Propterea, nõ immerito Princeps noſter Sereniſſimus eidẽ ordini promiſit, per ſe & ſuos, tradere poſſeſſionem, tantũmodo habẽtibus literas à Magno Magiſtro, & nõ alijs, declarãdo, quicquid ſecus fieri cõtinget ſubreptitiũ, & nullũ, ꝙ etiã videmus ab alijs magnis Regibus, & Principibus obſeruari, & tradit Foxan. Hiſpanus in chronicis relgionis Hieroſolymitanæ. Q. ȯd tranſmiſſis legatis pre quondã Illuſtriſſimum, & Reuerendiſſimũ F. Petrinũ de Ponte ma-
52 gnum magiſtũ, & Principẽ Melitẽſem, patruũ meũ, ad Magnum Carolũ Quintũ Imperatorẽ, reſpõſum oratores ab eo acceprunt, indignum ac irrationabile eſſe, Equites ordinis fraudari præmijs, quæ promeriti ſunt inſeruiendo Reipublicæ Chriſtianæ, & ꝑpterea mãdauit. vice Regibus vtriuſq; Siciliæ, & Producibus Mediolanĩ, ꝙ poſſeſſio beneficiorum ſeu præceptoriarũ ordinis, nulli alijs traderetur, ꝑterquã pro uiſis à Magno magiſtro. Et adeo militibus debitas dixerunt aliqui huiuſmodi cõmendas, vt cenſuerint nõ valere collationes aliter factas ꝑ Summũ Pontificẽ, etiã ante ius in cõmenda alteri quæſitũ, eo ꝙ anciano competat ius ad rem ꝙ auferri non põt. Nat. conſ. 268. Cephal. conſ. 97. Aym. conſ. 783. nu. 2. quæ tamẽ opinio mihi ſẽper viſa fuit dubitabilis. Exiſtimo tamẽ cõtra ſimiles Papales collationes obici poſſe plures exceptiones obreptionis, & ſubreptionis, necnon inualiditatis derogationũ genericarũ, & defectus voluntatis Papæ, & alias prudẽs, & ſagax cauſæ patronus iuxta caſuum varietatẽ excogitare poterit Diſputare autẽ an Papa poſſit, ſacrilegij inſtar mihi videtur, iuxta gl. in c. eã te extra de ęta. & qualita. præſic. l. 2. C. de crimi ſacril. Verũ, licet poſſit, an debeat, niſi ex cauſa facere, & quidẽ iuſta, & publicũ fauorẽ reſpiciente, ipſius ſummi Pontificis ſit iudiciũ, nõ aliorum, quorũ non eſt os ponere in cęlũ Iuſtiſſimus autem Pontifex, boni & æqui verè ſacerdos Gregorius XIII. prout anteacto tempore inminoribus exiſtẽs, iura reddẽdo, ſuum vnicuique perpetuò tribuit, ita quoque ad ſummi Apoſtolatus apicem aſſumptus, huiuſmodi commendas militibus actu ſeruientibus debitas exiſtimans, illas dum vacare hactenus contigit,
ipſis,

ipſis, non alijs, conferendas merito cenſuit. Addunt aliqui,
53 ex quo commendæ huiuſmodi manuales † ſunt, & ad nutum amouibiles, vt ex ſtabilimentis, illius religionis colligitur, quòd nunquam vacare dicantur. propterea conferri non poſſit ad Rot. deciſ. 244. in antiq. Archidiac. in c. præſenti, de offic. ord. in 6 ſed licet eſſent amouibiles ex primæua inſtitutione, attamen vſu receptum eſt, quòd dentur ad vitam, propterea non manuales cenſeri debent. Roman. conſ. 350. Gomez in reg de trien. quæſt. 5. in fin. Caſſad. 5. reg. cancel. deciſ. 30. & 32. nu. 6. Quicquid ſit de collationibus, in earum poſſeſſorio, latius patet ſecularis iudicis Imperium, quàm in beneficialibus, idque vel ex eo, quod ſupra dictum eſt, quod vbi agitur de poſſeſſorio prædiorum Eccleſiæ, non autẽ ſimpliciter de beneficij poſſeſſione, laicus ſit omnino competens: & cùm ſaltem huiuſmodi præceptoriæ, non ſint propriè eccleſiaſtica beneficia, licet ad Eccleſiam ſpectent, de earum poſſeſſorio laicus poterit cognoſcere. Et propterea hac forte ratione motum conſilium Neapolitanum ius dixit in petitorio, dum tractaretur de re ad ordinem Hieroſolymitanum pertinente, inter priorem illius religionis, & quoddam monaſterium, licet adducat aliàs rationes. quare cognitum ſit, Afflict. deciſ. 380. in fin. & in poſſeſſorio adipiſcendæ de anno 1573. cenſuit Senatus noſter ſe iudicem competentem, In cauſa prioratus Lombardiæ inter Reueren. fratrem Obertinum de Solario Equitem Hieroſolymitanum prouiſum a magno magiſtro, agentem, & Illuſtriſſimũ, ac Reuerendiſſimum Cardinalem Sforciam conuentũ, licet poſtmodum Princeps, ex gratia ſpeciali. & contemplatione ipſius Cardinalis, remiſerit cauſam quondã Illuſtriſſimo, & Reuerendiſs. Cardinali Bobbæ protectori ipſius Religionis Hieroſolymitanæ.

Finis tituli.

Quis ſit iudex, &c.

COM-

COMMENTARIA AD TITVLVM,

Qui Feudum Dare Poſſunt.

Libri primi Feudorum Tituli primi.

AVTHORE AMÆDEO A PONTE, Lombriaſci Condomino,

& in ſacro Pedemontano Senatu Primario Præſide.

SVMMARIVM.

1 *Succeſſio in feudo an proprie dicatur acquiſitio.*
2 *Feudum dare qui nam poſsint.*
3 *Principis proprium eſt feudum dare.*
4 *Iuriſdictio non transfertur niſi authoritate Principis.*
5 *Imperatores, & Reges titulata feuda concedunt, idem in Papa. nu. 6. 8. 11. & 22.*
7 *Quibus Papa regales dignitates conferre poſſit.*
9 *Papa poteſt ex cauſa Reges deponere.*
10 *Papa cognoſcit in cauſa Regni liberi.*
12 *Papa non infeudat in aliorum Imperio.*
13 *Papa habet vtrumque gladium.*
14 *Poteſtas quæ in habitu conſiſtit ad quæ conferat.*
15 *Principum varia eſt poteſtas. & nu 17.*
16 *Imperator poſt electionem pleniſsimam habet poteſtatem.*
18 *Vicariatus perpetui dignitas qualis, et authoritas vicarij.*
19 *Dux Sabaudiæ habet pleniſsimam poteſtatem in ſuo dominio.*
20 *Suprema poteſtas qualiter eſſe poſsit in recognoſcentibus Imperatorem.*
21 *Imperator quid poſsit poſt communicatam ſupremam poteſtatem.*

Princi-

23 *Principes iura Imperij non habentes non poſſunt infeudare, et num 24.*

25 *Marchiones Montisferrati poſſunt alienare, etiam totam Marchiam.*

26 *Principes iura Imperij non habentes non dicuntur veri Principes, ſed abuſiui.*

27 *Adherentes, et confœderati qui ſint, et eorum qualitates.*

28 *Adherentia non tribuit iuriſdictionem Principi ſuper adherentibus.*

29 *Adherentes quando ſubditi fiant principibus quorum protectioni ſe committunt.*

30 *Pacta ſunt ſeruanda ſubditis quibus mediantibus ſe ſubmiſerũt.*

31 *Principes eorum quę ſunt Principatus habent liberam adminiſtrationem, et an poſſint alienare.*

32 *Princeps habet duplex patrimonium.*

33 *Demanialia bona, quę dicantur.*

34 *Acquiſita per Regem in bello poſſunt alienari liberè per ipſum.*

35 *Probentur qualiter bona de patrimonio.*

36 *In alienationis materia quę à Principibus fit, quę veniant conſideranda.*

37 *Alienatio de re ſtatus an valeat, ſi fiat non reſeruata ſuperioritate.*

38 *Imperator donando feudum eccleſię non abdicat à ſe ſupremam poteſtatem.*

39 *Iuriſdictio etiam ſuprema cum cauſa poteſt alienari, et nu. 43.*

40 *Pręſcriptio contra Principem, et iuriſdictio ſuprema an pręſcribi poſſit.*

41 *Cenſus liberatio an pręſcriptione contra ſupremum dominum acquiri poſſit.*

42 *Regalia pręſcriptione acquiri poſſunt.*

44 *Legitima cauſa alienationis in principe quę dicatur.*

45 *Donatione facta eccleſię an cenſeatur translatum omne ius ſuperioritatis.*

46 *Cauſa alienationis in Principe qualiter probetur, & an præſumatur.*

47 *Clauſula motus proprij, & plenitudinis poteſtatis non operantur in præ-*

in præiudicium tertij in non expreſſis.

48 *Cauſa an prçſumatur cum ſit alienatio cum procerum conſenſu.*

49 *Princ pis aſſertioni de cauſa alienationis non eſt ſtandum in contractu ſuſpecto.*

50 *Principis aſſertioni non ſtatur quando venit contra proprium cõtractum.*

51 *Cauſa alienationis quando prçſumatur, & num. 52.53.54.55. & 56.*

57 *Alienatio à principe cum cauſa facta debet per ſuum conſilium approbari.*

58 *Clauſulç motus proprij, ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis, requiruntur in alienatione principis.*

59 *Alienatio retenta vniuerſali iuriſdictione, & ſuperioritate licita eſt, et nu. 61.*

60 *Donatio remunerationis cauſa à Principe facta tenet.*

62 *Alienatio principis quando reuocetur, & nu. 63.64. & 66.*

65 *Reuocata alienatione per principem an teneatur de euictione, et ad pretij reſtitutionem.*

67 *Alienatio in modica quantitate pluribus vicibus facta an licita ſit.*

68 *Quantitas qualiter in alienationibus conſideretur.*

69 *Regalia concedi à principe non poſſunt.*

70 *Primç appellationis cognitio, non cenſetur conceſſa vaſſallo ſub clauſula, meri mixti imperij, & omnimodç iuriſdictionis.*

71 *Regalia in generali conceſſione non veniunt, & quæ in eorum conceſſione comprehendantur, nu. 72 & 73.*

74 *Infeudatio an ſub alienatione comprehendatur.*

75 *Alienationis verbo quid comprçhendatur.*

76 *Infeudare poteſt princeps ſtante conſuetudine infeudandi limit. nu 80.81.85.*

77 *Princeps poteſt infeudare res ſibi mediate ſubiectas, & nu. 79. & 83.*

78 *Princeps poteſt nouam dignitatem creare ſuper inueſtitum.*

84 *Princeps ex contractu ſuo ita remanet obligatus, vt in caſum contrauentionis, ſeu annullationis ad intereſſe teneatur.*

86 *Succeſſor an, & quando teneatur ſeruare factum ſui prædeceſſoris*

ris cui in principatu ſucceſſit, & nu. 87.88.89.92.94.99.100.

90 *Iuramentum facit actum magis irreuocabilem.*

91 *Edicta plura Sereniſſ. Ducum Sabaudiæ circa prohibitionem alienationum enumerantur.*

93 *Clauſula derogatoria expreſsè requiritur in alienatione, quæ fit contra formam edicti.*

95 *Princeps quando in contractibus dicatur tenere locum priuati.*

96 *Priuilegia, quæ tranſeunt in vim contractus etiam ſucceſſores ligant, & ſunt irreuocabilia, nu.* 98.

97 *Priuilegia, quando in vim contractus tranſire dicantur.*

98 *Conceſſio Principis in executionem promiſſorum.*

99 *Princeps delinquendo obligatur.*

101 *Ordinaria, & abſoluta poteſtas in principe, quæ dicatur?*

102 *Poteſtas abſoluta contra ius, et ſine cauſa exercitata eſt damnanda, et reiicienda.*

103 *Princeps quando poſſit contrauenire ſuo contractui, & nu.* 100.

104 *Succeſſor an teneatur habere ratam infeudationem factā à prædeceſſore de feudo viuentis recaſuro, nu.* 100.

105 *Subditorum intereſſe in alienatione quale conſideretur, & an in illorum præiudicium valeat infeudatio, & numer.* 107.108.109.110.

106 *Dominus feudum ſine voluntate vaſſalli in alium transferre nō poteſt.*

111 *Regula quod dominus non poſſit inuitis ſubditis opida alienare, & infeudare multis modis ampliatur, et limitatur, numer.* 112.113.114.115.116 124.

117 *Pactum cum ſubditis initum de non infeudando, vel alienando eſt irreuocabile, et nu.* 118.119.122.

120 *Princeps non poteſt ſe cum principatu alteri ſubiicere inuitis ſubditis.*

121 *Subditi alienati non coguntur iurare fidelitatem nouo domino.*

123 *Metus præſumitur ex mandato Principis:*

125 *Subditi ex cauſa neceſſitatis poſſunt impunè alium dominum recognoſcere, & illi ſe ſubmittere.*

126 *Conſuetudo quod ſubditi inuiti alienentur eſt attendenda.*

127 *Infeudare omnes etiam ruſtici hodie poſſunt.*

Feudum

128 *Feudum ruſticum quod dicatur.*
129 *Fœmina feudum dare poteſt.*
130 *Feudum iure antiqui conceſſum an antiqui naturam,& effectū ſortiatur,& eius effectus.& nu. 131. limitatur negatiua, affirmatiua. nu. 132. 133.*
130 *Clauſula, in antiquum, &c.*
134 *Pupillus,& minor feudum dare non poſſunt. limita in feudo antiquo. nu. 135.*
136 *Princeps quid gerere ſine tutore poſſit.*
137 *Inueſtitura noua quæ dicatur, et quæ antiqua ſit.*
138 *Tutor nouas infeudationes facere non poteſt.*
139 *Tutor an poſſit infeudare rem infeudari ſolitam.*
140 *Procurator generalis an poſſit infeudare.*
141 *Camera inueſtit, et quando.*
142 *Eccleſiaſtici quando feudum dare poſſint. et nu. 145. 145. 147. 148. et 149.*
143 *Solennitates requiſitæ in alienatione, debent interuenire in noua infeudatione.*
144 *Prælatus in præiudiciū eccleſiæ inueſtituram alterare non poteſt.*
150 *Prælatus poteſt ſine ſolennitatibus infeudare res ſolitas infeudari. & nu. 155. & 160.*
151 *Res quando dicatur ſolita infeudari.*
151 *Solitum infeudari quando dicatur.*
152 *Solitum, et conſuetum in quo differant.*
153 *Præſcriptio immemorabilis titulus validus præſumitur ex tempore immemorabili.*
154 *Solitum vt operetur quæ requirantur, et à quo tempore incipiat. et nu. 161.*
156 *Prælatus an ſine conſenſu capituli infeudare poſſit res infeudari ſolitas.*
157 *Capitulum an vacante ſede infeudare poſſit.*
158 *Prælatus conſanguineis feudum dare poteſt.*
159 *Iuramentum non extenditur ad ſolita infeudari.*
162 *Decimarum feudum an prælatus concedere poſſit.*

Titulus qui feudum dare poſſunt.

PRoclariori elucidatione huius tituli, qui feudum dare poſſunt. præmitto tres terminos, quorum vnus alter non eſt. Feudi conſtitutio, quæ pertinet ad creandum, & deducendum in eſſe formam tituli feudalis in re, quæ ſubijcitur. c. 1. quib. mod. feud. conſtit. poſſ. Acquiſitio feudi ſpecificè ſumpta, quæ pertinet ad tranſlationem feudi iam formati: quamuis acquiſitio genericè ſumpto vocabulo, conſtitutionem etiam complectatur. c. 1. de feu. cogn. in fin. Probatio feudi, quæ pertinet ad iudicia dum in controuerſo res eſt, num ſit feudalis: quamuis Doctores plerunque primos duos terminos confundant, Acquiſitionem capiendo pro conſtitutione, ita vt dicant impropriè feudum acquiri per
1 ſucceſſionem, † cum tamen propriè eo modo feudum acquiratur, non autem conſtituatur. d. c. 1. quib. modis feu. conſtitu. poſſ. c. 1. de conſuet. recti. feudi. & ibi glo. 1. & Aluar. num. 4. Mart. Silimani, de feud. Rub. quib. mod. feud. conſt. & qualiter acquirat. tangit Curt. in 2. part. in 4. quæſt. 2. partis nu. 14. titulus autem noſter ad primum terminum refertur, & in eo de noua potiſſimum feudi conceſſione, ſeu conſtitutione tractabimus: nam quod ad renouationem attinet ſub particulari titulo de inueſtitura commodius adaptatur. Ita-
2 que † feudum dare poſſunt quicunque eius rei, quæ datur liberam habent adminiſtrationem. c. 1. in princ. & ibi glo. & Doctores, per quos fiat inueſtitura. cap. 1. §. item ſciendum de nat. feud. & notant omnes hoc eodem titulo, qui feudum dare poſſunt. Capici. in ſua inueſtitura. §. feudum dant. verſ. infeudant. regulariter igitur omnes feudum dare poſſunt, qui alienare non prohibentur, & quibus libera rerum ſuarũ adminiſtratio non eſt interdicta. cap. 1. per quos fiat inueſt. eſtque regula permiſſiua à qua excipiuntur tantũmodo per-

ſonæ

ſonæ ſpecificatæ, de quib. per Ardizo. in ſum. tit. de perſo. & rebus, quæ alie. poſſ. & Blanch. in ſumma huius ti. & dicit hic Mart. Silima. quod edictum eſt prohibitorium, ſicut edictum de procuratoribus, ideſt certis perſonis prohibitis, alijs generaliter permiſſum eſt, vt exponit glo. in l. mutus. §. 1. de
3 procur. † proprium tamen principis eſt feudum concedere, ſicut, & donare. l. cũ multa. C. de bon. quæ lib. l. Imperialis. C. de nupt. c. ſedes. de reſcript. & ibi notat. Pan. c. 1. de donatio. Bal. in l. & in legatis. in fin. C. ad l. Falc. glo. in l. ſed ſi ego. ff. ad Velle. Rom. ſing. 644. & ab eo tanquam à primo fonte omnes dignitates, atque iuriſdictiones prodeant. §. illud quoque, Auth. conſtitu. quæ de dignit. l. ſacrilegij. C. de diuer. reſcrip. l. 1. de conſtit. prin. Bald. in tit. de feu. March. Azo. in ſumma de iuriſd. omn. iud. not. per Bal. Ang. & Iaſ. nu. 24. & in l. 1. de offic. eius. Didac. in c. poſſeſſor. part. 2. §. 3. nu. 3. de reg. iur. in 6. Marin Frec. lib. 1. de orig. Baro. nu. 27. quamuis etiam ab alijs inferioribus ſubalternatiuæ dignitates ꝓfluant, & ità ſunt intelligendi Doctores in tit. de feu. March. quos Boſſ. damnat. in tit. de regal. nu. 11. & in c. 1. §. iudices vero, & §. ad hoc. de pace iurã. firman. alias §. ad hoc. eſt titulus de allodijs. vbi Bal. nu. 2. dicit, quod iuriſdictio
4 † non poteſt conferri niſi auctoritate principis mediata vel immediata. habetur. in l. more. maiorum. ff. & l. priuatorũ. C. de iuriſd. omn. iud. Alex. conſ. 24. in prin. volum. 5. & notant. Iſern. & alij, quod hic non eſt expreſſum de Imperatore, &
5 Rege, ꝙ poſſint feuda dare, tanquam ſit indubitabile, & † ꝙ ipſi concedunt etiã titulata, & magna feuda, vt ducatũ, Marchionatũ, Comitatũ, & alias regales dignitates, quæ niſi per ſupremũ Principẽ cõcedi poſſunt. c. 1. de feud. March. & ibi notat Bal. nu. 3. ꝙ collationes regaliũ. dignitatũ ad Imperatorem ſpectant. ſequitur Aluar. nu. 1. qui tamen ſubdit, ꝙ in regnis ſpectant ad Reges, & idem dicunt omnes ſcribentes hic, & in locis ſupra allegatis. Soci. conſ. 165. viſis inueſtituris. col. 2. vol. 2. & idem dicitur. de Papa, quod de Imperatore. & inquit Bald. quod Papæ inueſtitura potentior eſt
6 quam iuſiurandum in c. 1. qui ſucceſ. ten. † & multò magis

ſpectabit dignitatum collatio ad Papam, qui Imperatorem confirmat,& ab eo recipit fidelitatis iuramentum. Ita Lauden.Præpoſ.& Afflic.in d.c.1.de Feud.March.impugnantes Bal.quatenus de vſurpatione Papæ obloquitur. Nō deſunt tamen, qui in dubium reuocent hanc concluſionem de Papa,ita vt ſciſi quandoque fuerint in diuerſa ſtudia Doctores noſtri tractantes,de duobus gladijs, & de auctoritate Papæ & Imperatoris, & temporibus noſtris non leuis rumor ſubortus eſt propter erectionem Ducis Florentiæ in magnum Ducem Ethruriæ factam per Dicæ memoriæ Pium V. quæ tandem obtinuit intercedente etiam Imperatoris placito, Ego ſequar in hoc communes concluſiones diſtinguendo. Quod aut loquimur de non ſubiectis Imperio, nam Imperator licet habeat præſumptionem pro ſe, & intentionem in iure fundatam ad l.deprecatio.ff. ad l. Rhod. de iactu. ita vt qui dicit ſe exemptum probare debeat.gl.in c. Adrianus. 63 diſt.Gabriel.in tit.de acq.rer. domi. concluſ.3. attamen hodie ſatis conſtat,quod nō eſt ſuper omnes nationes mundi.Clem.paſtoralis de re iud. vbi glo. in verbo diſtrictum.c. ſuper.de priuileg.& ibi not.& dicit gl.in rub.C.de ſtud.liberal.vrb.rom.lib.10.quòd hodie Imperium eſt ſciſum. Bart. in extrauag ad reprimendum in verbo totius orbis. Reſtau. de Impera.q.52.& 53.Menoch.conſ.2.num.93. volum.1 &
7 † quo ad iſtos non ſubiectos Imperatori, & Aceſalos Papa conferre poteſt quaſcunque dignitates, cum ipſe ſit ſupra omnes nationes mundi, ac omnium Chriſtianorum Dominus.c.cuncta per mundū.9.q.3.c.omnes 22.diſt.c. quęcunque.11.q.1.extrauag.vnam ſanctam.de maior. & obed. glo. in c.1.in prin.in verbo partibus de ſtatu regul.in 6. vbi dicit quod Papa totius orbis tenet principatum.c.per venerabilem. qui filij ſint legitimi,& ibi dicit.Inn. quod Reges ſeculi ſubſunt Papæ, non Imperatori, & Papa eſt ordinarius omnium non recognoſcentium Imperatorem,& tales principes non recognoſcentes Imperatorem cenſentur habere Papam in ſuperiorem, etiam quo ad temporalia.c. licet ex ſuſcepto.de for.compet.& ibi notat Innoc.gl.in c. ex tranſmiſſa.

miſſa.eod.tit.Bar.in l. neque.C.de decur. lib.10.vbi dicit, quod quicquid nõ ſubeſt Imperio,eſt ſub eccleſia.Bal.conſ. 217.ego puto.vol.3.ſentiens,quod à ſententia Regis Francorum lata contra non ſubditum, poteſt ſupplicari ad Papam.Innoc.in c.cum te. in fin. de re iud. dicens quod Papa non reſtituit in integrum ad famam, & honores ſubditum alterius, ſed illos, qui aliorum iuriſdictioni non ſubſunt; & ibi ſubdit quod Reges omnes Imperatori non ſubſunt, ſed Papæ ſoli in arduis, & grauibus. Præpoſ. in c.1. colum.2.in fin. & colum.ſequen.de pace.iura.firm.Felin. in cap.1.num. 8.de proba.Bologn.in add.ad tract. Catal.de Boncompag. de poteſtate Papæ.nu.2.cum ſeq.Afflict.in prælud. num.27. & in tit. quæ ſint regalia.nu.25.& 54.Ant. Roſel. de poteſt. Impera.& Papæ.verſ.quod vero.& in verſ. ſacerdotium facit,quod Bald.dicit in l.reſcripta.C.de prec. Impera. offeren. quod omnes dignitates deriuant à Papa, quod tamen ſanè intelligendũ eſt de dignitatibus eccleſiaſticis, vel etiã ſecularibus ſub ditione Papæ in Epiſcopalibus exiſtentibus Reſtau.de Impera.d.quæſt.53.nu.17. & quæſt.68. num.2.&
8 † quod poſſit Papa cõferre regales dignitates præſupponit. Bal.in tit.quæ.ſint regal.in fin.dum dicit vltimo nota, quod ſi Papa facit aliquando Regem,omnia iſta acquirantur. nec deſunt exempla, Nam Leo III. Pipinum Caroli Imperatoris filium Italiæ Regem creauit, vt adnotauit, Platina in Leonis vita. Gullielmus vtriuſque Siciliæ. Regale titulum ab Hadriano IIII. eſt conſecutus. & idem Regnum in Carolum Andegauenſem tranſtulit primo Vrbanus IV. quem confirmauit, & inunxit adiecto titulo Regis Hieroſolomitani, Clemens IV. Barto. in conſtitu. ſi vero. C.de hæret.Bald.in l. cum antiquiorib.num 11.C.de iure delib.& Papa Regnum Hieruſalem conceſſit Regi Carolo. Bart. in l.apud hoſtes. de leg.1. & in l. liber homo. de verb. obliga. Alfonſus Portugaliæ Dux, Regium nomen, & Diadema ab Alexandro Papa III. eſt conſecutus, quin etiam transfert Papa Regna de gente in gentem, vt Imperium à Græcis tranſtulit in Germanos.c.venerabilem.de electio.clem.1.de

Iureiurando, & ad Papam poteſt recurri via ſupplicationis, vel denunciationis per grauatos ab ijs, qui ſuperiorem non recognoſcunt.c.nouit. de iud. & ibi not. clemen. paſtoralis. de re iud. Bald.de pace Conſtan.in verbo,pactiones.Ad Papam etiam recurri poteſt vacante Imperio, vel Regno, ſeu principatu ſupremo. Aufrer. de poteſt. Eccleſ.num.57.poſt
9 Fely.& alios,& generaliter † Reges inſuper,& Imperatores ex cauſa poteſt Papa deponere. c. ad abolendam. de hæret. c.ad apoſtolicæ.de re iud.in 6.c.grandi.de ſuppl.neglig.prę-la.in 6.c.alius.15.q.6. Barba.de præſtan.Cardinal.q.2.num. 3.Ferdinan. Loaz.in conſ.oppidi de Mula in reſponſ.ad 7. argum.num.13. vbi plura exempla adducit,videlicet Theodoſij iunioris Imperatoris depoſiti à Leone I.Henrici III.à Gregorio VII.Filippi Imperatoris à Coſtantino Papa.item Deſiderij Lomgobardorum Regis ab Adriano regno priuati.Petri Aragonum Regis à Martino.Item Holeslaus Poloniæ Rex ab Innocentio IIII.fuit depoſitus, & regium nomen abolitum donec aſſentiẽte Romano Pontifice poſt ducentos circiter annos fuit reſtitutum Ioannes quoque Anglorum Rex ab Innocẽtio III.fuit depoſitus,& exinde reſtitutus, Angliaque, & Hibernia tributaria ſedis Apoſtolicæ effecta.Io.Cirier de primogen. lib.2. q.7. Burſ.q.124.in fin. & dicit Iſer.in prælud. quòd eccleſia poteſt eximere vnam prouinciam ab imperio ex cauſa, intelligas tamen ex cauſa propter quam tribuitur iuriſdictio Papæ ſuper Imperatorẽ, aut Reges,vt in d.clem.paſtoralis.& in d.c.alius 15.q.6.c licet de vot.alias ſecus.c.ad Apoſtolicæ. de re iud. in 6. & ibi glo.in verbo grauiſſima, & in cap.quoniam.diſt.10.Bald.in l.fin.C.de legi.Iaſ.in prælud.num.61.latè Reſtau.de Imper. q.81.vbi dicit quod Imperatores Reges,& principes ſeculares poſſunt quidem per Papam deponi, & liberari ſubditi à fidelitate,ſed id ex grauibus cauſis,& maximis delictis. Mich.Vvlcur.de reg.mun.in 2.q.2.part.n.82.vbi aliquot caſus enumerat.& ad hanc ſuperioritatem Papæ reſpexit Bar.in l. Barbarius in 1. lect.in fi.ff. de offic. prætor. dum voluit Imperatorem non poſſe renuntiare Imperio in manibus electorum,

ctorum, ſed tantum in manibus Papæ. Præpoſit. in c. lex eſt,
10 in princip. 2. diſtinct. Hinc infertur † quòd ſi controuerſia ſit de regno libero prout proximis diebus fuit de Regno Portugaliæ inter Philippum Regem Hiſpaniarum Emanuelem Philibertum Ducem Sabaudiæ, Chaterinam Duciſſam Bragancie Don Antonium illegitimum; omnes conſobrinos, & in æquali gradu exiſtentes, huiuſmodi controuerſiæ Papa iudex eſſe debeat, prout aliàs in controuerſia adminiſtrationis eiuſdem Regni Portugalliæ manum appoſuiſſe Papam legimus, in c. grandi de ſupplen. neglig. prælato. in 6. & facit extrauag. Io. ti fratrū. ne ſed. vac. ibi cum ad ſecularē iudicem nequeat haberi recurſus. d. c. venerabilem de elect. Reſtaur. de Impera. q. 70. Laud. de prin. q. 1. Io. quin heduc. de Ariſtocrat. Chriſtia. tit. de mutuis Imperijs. colum. 3. vbi poſt aliquot exempla concludit, quod ſicut eccleſia eſt omnium mater, ita etiam eſt iudex competens auctoritate pauli. epiſt. 1. ad Corinth. c. 6. An neſcitis, quòd Angelos iudicabimus, quantò magis ſecularia. In qua Regni Luſitanię queſtione, contendebat etiam Principis Parmæ filius, ſed ipſe in vlteriori gradu erat conſtitutus; contendebat pariter populus de electione, & propterea de facto elegit Don Antonium, qui tamen propterea non obtinuit ex quo Rex Hiſpaniarum aſſeuerans ius ſuum clarum eſſe, nec alicuius deciſione egere, armis rem eſſe diffiniendam, cenſuit, ac valido exercitu Don Antonium fugauit; & Luſitaniam expugnauit, iure canonum, vt Galli inquiunt, quòd ſibi debitum erat vendicans, & in ea Luſitaniæ controuerſia ſcripſerunt multi, egoque iuſſus à Sereniſſimo Duce meo. Quæ dicta ſunt de collatione dignitatum temporalium per Papam, multò fortius procedunt in ſubditis Eccleſiæ Romanæ in temporalibus, quibus Papa quaſcunque dignitates temporales conferre poteſt. vt per Bal. q. 224. Papa. & 353. preſupponendum. vol. 1. & in tit. epiſc. vel Abb. c. 1. num. 7. & poſt
11 eum ibi Afflict. nu. 12. dicit, † quòd regalia auctoritate Papæ poſſunt infeudari, necnon bona quęcunque eccleſiarum Redoan. in tract. de reb. eccleſ. non alien. in titul. de infeud.

rerum eccleſ. per Papam. vbi tangit an neceſſario exigatur conſenſus Cardinalium. Bero.conſ.72.vol.1. Iaſ.in prælud. feud.num.81.Marc. Ant.Peregr. de iur. fiſ.lib.1.tit.3. num. 83.& in Papa non requiruntur ſolennitates. Franc.in ca.1. num.29. de reb.eccle.non alien.in 6.& inf.num.149. prout Papa cōceſſit Marchionatum 1.1240.deinde Ducatum Ferrariæ dominis Atteſtinis ſeu A Eſtenſibus.Nat.conſ 661.nu. 3.item Ducatum Vrbini Dominis de Ruere, Ducatum Placentiæ, & Parmæ, Dominis Farneſijs, & ſic de ſingu-
12 lis. † multò fortius poterit inueſtituras per prælatos factas extendere. Pariſ.conſi. 103.vol.4. vbi de Feudis Pleiæ, & Suontiſelli Aſten.eccleſiæ, & hodie non leuis eſt controuerſia de eodem Ducatu Ferrariæ an Papa poſſit extendere inueſtituram ad non vocatos, ſeu non comprehenſos in primis ſtante præſertim Bulla Pij V. & an id poſſit ſine conſenſu Cardinalium, ſuper quo non eſt meum ponere os in cœlum, verum quo ad extenſionem inueſtituræ Ferrarienſis nil fuit obtentum, Et Innocētius IX. declarauit Bullam Pij V. procedere etiam in Feudis nondum apertis, nec deuolutis. Si autem de ſubiectis imperio loquamur, aut recognoſcentibus Imperium, vel quoſcunque alios Reges aut ſupremos Principes, neque in conferendis dignitatibus, neque aliter, Papa vult falcem in meſſem alienam ponere.c.nouit. de iudic.cap.quoniam.10.diſtin.& in d.c.cum te.de re iud.c.cum ad verum.96.diſt.c.tanta & c.cauſam.el 2.qui filij ſint legit. c.ſi duobus. in fi.de appell. Innoc.in c. inquiſitionis de ſenten.excom.Mich. Vlcur.vbi ſupra nu.96. Bal in l.1.C quomo.& quan. iud. Alex.conſi.3.vol 5.in princi. & propterea neque vacante Regno, aut Regis linea extincta, poſſet Papa regem eligere, vbi electio ſpectaret ad populum; neque in præiudicium aliorum ad quos poſſet ſepectare electio. Tractatu de pote. ſecul. & eccleſ.c.179. num.12. Quod autem attinet ad quæſtionem de duobus gladijs, eam doctores ad nauſeam vſque pertractarunt varijs in locis potiſſimum Roſel.de poteſt Imper.& Papę, in prin. Somin.viridar.de pote. ſecul. & eccleſ. ego ſatis in cōperto eſſe exiſtimo ex ijs quæ

in iu-

13 in iuribus ſupra allegatis notantur † ſummum Pontificem, vtrumque habere gladium,habitu,ſcilicet,vbique locorum, habitu autem,& actu,certis in caſibus,& locis:in locis verò eccleſiaſtico ſubditis Imperio, paſſim ac indiſtinctè habitu & actu habere vtrumque gladium.Innoc.in cap.quòd ſuper his.de vot.Quæ licet diſtinctio,de habitu, & actu ab aliquibus irrideatur,communis tamen eſt,& recipiendam cenſeo. ad glo.in c.maiores in verbo aptitudine.de Baptiſ. & glo.in d.c.nouit.Franc.Arias.de bello.nu.202.Pet.Anton.de Petra de fideicommiſſ.quæſt.12.num.200. & ſeq. dicit talem poſſeſſionem, quæ in habitu ſolo conſiſtit dici fictam, & inutilem, virtus enim non in habitu ſed in actu conſiſtit, & vide eundem. num. 224. verumtamen Aufrer. de poteſt. ſecul. in prin.num.5.dicit quòd huiuſmoidi poteſtas habitualis confert circa plura,& præſertim vacante imperio.Afflict.in Rubrica quæ ſint regal.num.56. Reſtau.de Impera.q.4. & 50. Burſa.conſ.90. num. 23. & hæc quidem poteſtas habitualis
14 confert † primo,vt ſit iudex inter Principes ſuperiorem non recognoſcentes Abb.& alij in c.1.de proba.& ſupra dictum eſt.ſecundo, vt vacante imperio ſeu regno Papa adminiſtret d.c.licet ex ſuſcepto.de for.compe.tertio vt vacãte & ceſſante iure ſucceſſionis, vel electionis collatio ſpectet ad Papã. in d.c.1.de feu.March.Card.Afflic.& alij Marc.Anto.Peregri.de iure fiſ.lib.1.q.2.in prin. & nu.31.& 68. Inter princi-
15 pes etiam non æqua eſt conditio. nam aliqui † ſunt ſupremi vt Papa, qui primatum obtinet, deinde Imperator qui Pontificiam ſubſequitur dignitatem.cap.ſolitę de maior.& obed. §. finimus autem de non alien.reb. eccl. cap.duo.96. diſtinct. Bero. in cap.1.nu. 17.de conſtitu. ſubſequitur Regia poteſtas, quæ ſuperiorem non cognoſcit vt Rex Franciæ ad glo. in cap.de accuſationibus.3.quæſtio.5.capitu.per venerabilem, qui filij ſint legitimi extrauag meruit.de priuileg. glo.in extrauag. prodiens.de crimin. falſ.in verbo filijs item Rex Hiſpaniarum.c, quanto.de iureiur.glo.in c.& ſi neceſſe.in verbo reſtitui.in fin.de don.inter virum,& vxorem.& c.Adrianus.63.diſt. Iſer.in titu.quæ ſint reg.verſiculo,mo-

lo, moneta.& alij etiam Reges enumerantur non recognoſcentes ſuperiorem de quibus per Petrum de Monte in ſua Monarch.tit. de Imperato.maieſt.orig q.1. Io. And.in c.ſuper quibuſdam.in verbo,regum de verb. ſign.& in c.cùm te in glo.fin.de re iud. Corſet.de poteſtate reg.quæſt. 71. num. 66.Nicol.de Vbal.de ſucceſſ.ab inteſtato.nu.82 plures etiã Reges enumerat Afflict. qui non ſubijciuntur Imperio, & generaliter dicit, quod ferè omnes Reges non obediũt Imperatori.in prælud.conſt.quęſt.21.& 13.Ioan.Cirier.de primogenit. quæſtio.13. libr.3. & ij regnum tranſmittunt iure ſanguinis ad deſcendentes, neque propterea maior eorum poteſtas dici poteſt quam ſit Imperatoria, quæ eſt electiua, quia modus acquirendi, atque etiam deferendi dignitates non eſt is, qui maiorem, vel minorem tribuat auctoritatem, poſtquam enim dignitas eſt in perſonam collata omne ius, & plena auctoritas illi eſt attributa, neque Rex tranſmittit regnum, ſed lex. c. lege obuenire.de verb. ſign. vnde impropriè, & abuſiuè dicitur maiorem eſſe poteſtatem Regis quam Imperatoris, in c. licet de voto.Marin. Frec.lib.1.de
16 Baron.num.36.Itaque Imperator † poſt electionem pleniſſimam habet poteſtatem, neque electores aliquid ſuper eum poſſunt.l. 1.de conſtitutio. Reſtaur. de Imperat. quæſt. 67. vnde Francorum Rex Henricus II. poſtquam fuit electus, & creatus in Regem Polloniæ non potuit deponi de iure, & alius creari, eo præſertim prætextu, quod noluit ex cauſa habitare in regno, cum ad id cogi non poſſet. Pariſ.conſ.22. num.93.vol.1.Rolan conſ.1.nu.110.vol.1. Dominium Venetum pariter ſuperiorem non recognoſcit. Iaſ.in l. 1. C.de ſum.Trin.& fid.cath Bald.conſ.411. quidam emerunt. vol. 5.Soc.Iun.conſ.100.nu.11.vol.2.& iſti tãtam auctoritatem habent in territorio ſuo, quantam Imperator habet in Imperio.Aluar.in Rub. quæ ſint reg. Iſern.& alij hic Afflict.in conſtit.regni lib.1.q.13.quicquid aliqui diſſentiant,& inter principes iſtos,Bar.in l hoſtes.de capt.& poſtlim. reuer.putat valde differre, an fateantur Imperatorem mundi dominum,ſed ſe eſſe exemptos, in quo tamen ego vim non facio,

tractat

tractat Reſtau.quæſtio.54.Mich.tamen Vlar.d.tract de regim.mund.in 3.quæſt.2.partis princ. inaniter ſatis contendit omnes Reges Imperatori ſubeſſe. Barb. autem conſ 38. col.6.in fin exiſtimat,quod licet Princeps non recognoſcat ſuperiorem, quod non per omnia æquiparetur Imperatori, & tantum pro eo non præſumatur quantum pro imperatore,ſed ſunt huiuſmodi opiniones contra communes ſenten-
17 tias. † Alij ſuperiorem equidem recognoſcũt.ſed in dominio,& territorio ſuo habent,& exercent iura Imperij,& Imperatoris vice funguntur,ab Imperatore, quæ non differunt quoad exercitium ſupremæ iuriſdictionis,& auctoritatis,niſi abitu maioris circuli, ſicut Scapha differt à naui. Bald.in Rub.quæ ſint regalia,& conſ.359. quemadmodum. volu. 1. Barb.conſ.10.col.4.& conſ.34 col.27.vol.2.Rom conſ.50 in 5.dubio. Curt.conſ 48.col.10. & conſ.65.col.3. Bologn. conſ.1.col.15.& de Ducibus Lombardiæ Felyn.in c.quæ in eccleſiarum.nu.33. de conſtit. Ang.conſ.193.Alex.conſ. 2. num.26.vol.1. Corn. conſ.152.in prin & conſ.200. col.1.& cõſ.299.col.fi.vol.1. Moheda.deciſ.15. Rol conſ.vlt.vol.4. Brun.conſ.3.col.2. verſ.& præmitto. vbi de Ducibus noſtri temporis.& conſ.45.col.pen.verſ.qui enim vbi dicit, quod qui habent dignitates, & principatus perpetuos, prout habent communiter,Duces,Marchiones,& Comittes cenſentur,ſicut Imperator in vniuerſo Imperio: quod de habentibus iura imperialia intelligendum eſt. & conſ.35. verſ.præterea. Balb.de præſcrip.2.parte 5 partis,quæſt.2.Præpoſ.in c.fin.de alie. feu. vbi facit differentiam inter Vicarium perpetuum ſimpliciter conſtitutum, qui iuriſdictionem habet in officium, & Vicarium perpetuum conſtitutum cum titu-
18 lo dignitatis, † quia prima conceſſio ad hæredes non tranſit.Ruy.conſ.34.num.6.vol.1 ac in alium cenſetur Imperator tranſtuliſſe omnem Imperialem poteſtatem,ſeu effectus omnes Imperialis poteſtatis, & is iuriſdictionem habet in dominium. Afflic. in conſt. Sicil.in tit.ꝙ null.prælat.cap.ea quæ.num.1. el 4. habetque ius in re, ad hęredes tranſitoriũ. ad not.in c.ad hęc.de offic.Vicar.& in cap.G.Perpetuus.de
fid.

fid.inſtru.Bald.conſ.353 volu.1.Iacob. de S. Georg.in verbo Vicariuſque perpetuus,colum.1.Dec.conſ.341.num.11. Imo.in clem.vnic.nu.8.de offi. Vica. vbi dicit,quod habent Vicarij perpetui ius in re inſtar emphyteutæ. ſequitur ibi Anch.col.2.verſ.quærit etiam, & in his non poteſt Vicariatus perpetuus reuocari, Cum.conſ.162. viſa copia, Camer. in prin.§.præterea ducatus,Cagno.in l.1.nu.89.de offi.eius, Reſtau.quæſt.106.circa finem, & ita intelligenda ſunt,quæ acutiſſimus D. Petrinus Bellus ſcripſit in ſuo eleganti tract. de re milit.par.1.tit.17. & habent iſti pariter eandem poteſtatem in ſuo principatu, quam Imperator. in toto Imperio, Iaſ.in l.eſt receptum,col.2.de iuriſd.omn.iud. Dec.in c. paſtoralis,col.2 de appell.& dignitates regales, ſua inferiores,conferre poſſunt. Acquen.hic col.1.verſ.idem etiam dicendum.& ſunt iudices in cauſa propria,Reſtau.quæſtio 91. Inn.in c.ex parte de verb.ſign.bellum etiam indicere, ac eis indici poteſt,Old.conſ.70.Brun.conſ.19.nu.3. Pan.in cap. ſciant,el 3.nu.7.& ibi add.de iureiur Petr.Bel de re milit.d. par.1.tit.5. poſſuntque vti omnibus clauſulis quibus ſupremus vtitur,Aym.conſ.175.num 2.& ſiue ſint Duces,vt quia alijs præſint,ſiue Marchiones tanquam limitanei Prǽſides, ſiue Comites vti Imperatori aſſiſtentes,ſiue Barones tanquã viri fortes, & quocunque nomine vocentur, vbi habent iura Imperalia, & perpetui ſunt,ea omnia poſſunt, quæ Imperator.Feſtaſ de collect. parte 4.c.7.num.16. Curt. in 2.part. 2. partis prin.quæſt.2.Doct.in c.1.quis dica.Dux, atq; vt alios
19 omittam, † Dux noſter Sabaudiæ Vicarius perpetuus eſt Imperij,& in omnibus ſuis prouincijs pleniſſimam,ac ſupremam habet poteſtatem, & qualem Imperator in terris Imperij etiam priuatiuè ad imperatorem, Iacob. in ſua inueſt. in princ. Dominus Ozaſcus Magnus Cancellarius deciſio. Pedemon.79.num.24.& 83.num 17. & latius deciſio. 155. vbi plures adducit in ſpecie loquentes de Duce noſtro, quibus addo Iaſ conſ.176 nu.4 vol 4 Purpur.in Rubr.de offic. eius,num 20 & l.1.nu.375.& in l.legem. num.95.C.de pact. & nouiſſimè D.Ant. Sola in Senatu noſtro Ciſmontano peritiſ-

ritiſſimus, ac integerrimus Aduocatus, & nunc Senator meritiſſimus in ſuis commentarijs ad conſtitution. Sabaud in glo 3. prohemij num. 10. & 17. cum pluribus ſeq. D. Præſes Teſſaurus in ſua Præfat. ad nou. deciſ. Senat. Pedemont. nu. 14. vbi reprehendit Bodin. qui lib. 1. ſuæ Reipub. cap. 9. negat. in Duce noſtro eſſe illam ſupremam poteſtatem, ſicut nec apud alios, excepto Rege Franciæ reſidere contendit, Menoch in 7. reſpon. cauſ. Finar. nu. 104. vol. 1. quem tamen in eo non ſequor, dum dicit quòd Dux non recognoſcat imperatorē ex eo quòd in inſcriptione tituli apponit Dei gratia, quod dictum etiam ſequuti ſunt alij, Gabriel in commu. opin. de acquir. rerum domin. concluſ. 3. in fin. ſed id poteſt intelligi quo ad exercitium iuriſdictionis non autem quo ad
20 recognitionem ſupremi Dominij. † Quomodo autem dicantur iſti Principes, & Duces recognoſcere Imperatorem, & habere abſolutam, & ſupremam poteſtatem. Bal. conſ. 457. ad euidentiam. num. 3. vol. 5. dicit quòd plenitudo poteſtatis competit ſoli Imperatori, vel libero Regi in regno ſuo inferiori autem non competit iure ordinariæ potestatis: ſed competere poteſt ex ſpeciali priuilegio, vel inueterata conſuetudine, vt habetur. in gl. in prohemio conſtitutio. Sicil. & ex ibi notatis colligitur, quòd ipſi habent exercitium in regno, ſeu Ducatu, & Imperator habitum, & quòd in particulari, & in ſingulis corporibus Regni, Ducatus in prouincijs, ac ciuitatibus, oppidis, ſubditis, & vaſſallis habent Principes integrum dominium, ſeu quaſi: Imperator autem in vniuerſali, ſeu ſuper vniuerſalitate Regni, ſeu ducatus: propterea in quibuſcunq; negotijs, & cauſis particularibus Regni, Ducatus, aut vaſſallorum, non poteſt Imperator ſe intromittere, ſed tantummodo vbi de vniuerſo Ducatu, ſeu Regno diſceptaretur: aut quota eius parte, & id etiam eſt de intentione, Bald. in prohem. Digeſtorum, col. 3. nu. 11. vbi dicit, quòd ēt ſi Rex habeat regnum in feudum ab alio Rege, tamen habet ſupremam poteſtatem in ſubditos, & iuriſdictionem exercet nomine ſuo, & ad eius commodum, & eſt ſubalternus directus dominus omnium contentorum in Regno, ea quę directè

rectè poſſidet, licet habeat vtile Dominium reſpectu vniuerſitatis regni Idem ſentit Bal in l.1.C.vnd leg.facit quod not.Barto l 1.§.fin.de rei vendi. Curt.in 2.princ. q.2.partis Brun. in tract. de ſtatu. exclu. fœm.artic.13.q.2.nu.15.Nat. conſ.661.num.19.eſtque Imperator Dominus directus vniuerſitatis,& Princeps Dominus ſubalternus principatus, & eorum quæ in Principatu continentur,& vltra ſibi ſpecificè reſeruata.nil poteſt Imperator in principatu. Zaſ. cõſ.233. colum. antep. verſ.12. & col.ſeq vol.2.Alc.conſ.206.num. 7.neque inconuenit, quòd Dux dicatur Dominus in particulari corpore principatus, licet ſub eo contineantur corpora vniuerſalia Comitatuum, Baroniæ, &c. quia dicuntur hæc particularia reſpectiuè ad integrum Ducatum, non intelligas tamen quòd Dux ſit Dominus rerum particularium niſi proprietas pertineat ad Ducatum, ſed tantum ratione protectionis,& vniuerſalis iuriſdictionis, quàm habet ſuper omnibus rebus prout etiam Imperator, ad gloſ.in l. Barbarius.de offic.præſ & l.fin.C.de quad. præſcrip. Bellam.conſ. 11.colum.2.verſ.non obſtat.Pariſ.conſ.1.num 98.vol.1.Signorol conſ.70.num.2. Ferdinan. Loaz.in conſil.oppidi de Multa.in reſponſ.ad 5.& 6.argum.num.130. Afflict.in conſtitu.regni,lib.1.q.17.Reſtau. de Imperat. q.97.pulchre.Io. Quin.in trac de Ariſtochra.Chriſt.tit. de Reg.Impe.in prin. Port.lib.5.concl.14. deſumpta ex commun. opin. Gabriel.
21 lib.5.de acquir. rer. domin.concluſ. 3. † & retinet quidem Imperator in iſtis amplis conceſſionibus maieſtatem, ſed non adminiſtrationem Imperatoriam, nam omnia confert ſalua maieſtate,ideſt Imperiali maioritate, & honore. Caccialup. in l.Imperium.num.21.de iuriſd. omn. iud. Roland. à Valle conſ.68.num.16.& conſ.57.num.16. vol.1. & ſuam quidem ſupremam poteſtatem communicat inferioribus, non autem à ſe omnino abdicat: vt per Natt. conſ.608. nu. 1.& 8 lib. 3 quinimo nec poteſt illam à ſe abdicare omnino Petrus Belluga.in ſpecul princ.rub.1.num.9. allegat text.in l.legatus.de offic.præſ.& rub.23.nu.12. Quos alios effectus pariat retentio maieſtatis Imperialis,dixi ſupra quòd Imperator

rator eſſet iudex competens, vbi contingeret de principatu ſeu eius quota inter aliquos diſceptari, Item in principatu Poteſt exercere Imperator iuriſdictionem voluntariam in omnes. Bal. in l. executorem. colum. pen. verſic. item non ſic. Quod aũt dicitur Imperatorem non poſſe legitimare in terris infeudatis, id intelligitur quo ad ſubditos vaſſalli, de quibus non poteſt ſe intromittere. ad no. in c. per venerabilem, qui fil. ſint legit. Boſſ. in titul. de princ. num. 181. Reſtaur. de imperat. quæſt. 102. item poteſt iuriſdictionem contentioſam exercere in hoſtem ſuum, vt ibidem Bald. ſentit Reſtau. q. 105. tit. 6. item poterit citare in caſibus, in quibus ad eum ſpectat cognitio in territorio Principis. argum. eorum quæ not. Barto. in extrau. ad reprimendum in verbo per edictum verſ. item per vniuerſum. Hyppol. in l. fin. num. 147. de iuriſd. omn. iud. item tenebitur princeps ad ſex contenta in tit. de form. fid. vel ſi teneat principatum in feudum ad iurandum
32 iuxta nouam formam fidelitatis. † Alij ſunt principes, qui & ſuperiorem recognoſcunt, & vices imperij non habent, diuerſaque eſt ratio in ijs atque in alijs ſupremis, neque enim contra vel ſupra ius commune aliquid poſſunt regulariter ſtatuere, ſed tantum ſecundum, vel præter ius. l. forma. C. de offi. præfec. orien. & ibi notatur. & in l. programma. vbi Bal. C. commina. vel epiſt. & in cap. fi. de offic. Archipresb. clem. ne Romani. de electio. Imo. conſ. 54. in caſu præmiſſo. Dec. conſ. 694. num. 11. & in l. 1. num. 20. ff. quòd quiſque iur. niſi ob publicam vtilitatem, vel ex euidenti, & neceſſaria cauſa Iaſ. in l. omnes populi. circa finem. num. 31. de iuſti. & iure. Alexan. conſ. 124. num. 4. vol. 4. Brun. conſ. 189. vol. 2. Aym. de antiqui. part. 4. §. ex præmiſſa. num. 5. & conſ. 314. & 973. Afflict. in conſtitu. Sic. lib. 1. q. 6. & ſeq. & q. 2. num. 2. Socin. iun. conſ. 76. num. 27. vol. 3. & conſ. 76. num. 22. vol. 4. Rolan. conſ. 3. num. 19. vol. 2. & conſil. 4. num. 31. vol. 5. Natt. conſ. 179. 550. & 661. num. 6. & tunc potius ſecundum, quã contra ius dicentur ſtatuere, cum id fiat ex intentione legis, & dicit Bal. in l. nulli. C. de ſent. quòd ſecundum rem diſpoſitam ſtatuta condere erit meri, vel mixti imperij, aut ſimplicis iu-

cis iuriſdictionis, ex quo infero, quòd ſecundum ſubiectam materiam ſuper qua ſtatuitur, quę etiam attendenda eſt. Deci. conſilio 199. colum. 2. poterit infeudatus ſtatuere ſecundum, quod erit inueſtitus de mero vel mixto imperio, vel iuriſdictione, quod etiam ſentit Iacob. in verbo, & cum mero. numero 7. & iſti non dicuntur habere dignitatem regalem, licet regalia poſſideant. Paris de Put. de feud. reintegr. cap. 2. Marin. Frec. lib. 2. tit. quis dicatur Princeps. nu. 5. & in 13. autor. col. penul. vbi dicit, quod regalia conceſſa inferiori, non cenſentur pœnes recipientem eſſe ius regale ſub illa regula, & natura qua erant, quando erant Coronæ annexa, ſed alterata dicuntur, neque etiam poſſunt aliquid facere, vel ſtatuere in præiudicium ſuperioris. cap. venientes. de iureiuran. cum ibi notatis per Butr. & Pan. & de iſtis intelligendi ſunt Doctores loqui, dum dicunt recognoſcentes ſuperiorem non habere iura principis, vel Senatus. Bart. in l. infamem. in fin. de pub. iud. Innoc. in d. cap. cùm te. de re iud D. Sola in d. prohemio ad Decre. glo. 3. nu. 22. & ſequen. & nu. 30. de diuerſis ſtatutis dominorum. his etiam prohibita eſt alienatio ratione præiudicij, quod domino fieri poſ-
23 ſet à quo principatum recognoſcunt in feudum: † nam tūc de rebus feudalibus diſponere non poſſunt, ſiue ſuperioris licentia, exceptis caſibus notorijs. in c. Imperialem. de proh. feud. alien. per Fed. & cum textus prohibeat totum, vel partem alienare, non procedit indiſtinctè, quod ſcribunt Doct. quod licet Duces, Marchiones, & Comites recognoſcentes in feudum dignitates, non poſſint alienare Ducatus, Marchionatus, & Comitatus in totum, neque in partem quotitatiuam, bene tamen poſſunt alienare res particulares Ducatus, & Marchionatus, ad notata per Bar. in l. prohibere. §. planè. ff. quod vi aut clam. & in c. intellecto. de iureiur. quæ tamen, vt infra videbimus, procedunt in ſupremo Principe, aut eo, qui habet iura Imperij non aliàs: nam neque ratione dignitatis Ducatus, Marchionatus, & Comitatus hoc procedit, quia licet iſta ſint feuda regalia, eaque à Rege procedant, ex eo tamen regalia ſuprema non cenſentur conceſſa,

vt ſu-

vt ſupra dixi. Item licet habeant dignitatem perpetuam, nõ ex eo infertur, quod eis ſit collata ſuprema poteſtas: cùm omne feudum hodie ſui natura ſit perpetuum, & ad hæredes tranſitorium. §.& quia. hoc eodem. tit.& id in qualibet regali dignitate hodie eſt vſurpatum. §.final.de alien. feud.
24 † vndè de habentibus iura Imperij intelligendum eſt, quod poſſint alienare res particulares, ſine licẽtia ſuperioris Bru. d.conſ.135.col.9.verſ.præterea. Boſſ.in tit.de regal.nu.36. Ferdin.Loaz.in conſ.oppidi de Mula. in 1.argum.pro parte Marchio.num.19.& in Marchionibus Montisferrati, quod poſſint alienare particularia loca.Io.Galie.conſ.2.nu.155. inter cõſ. diuerſorum habebãt enim Marchiones Mõtisferrati iura Imperij. Iaſ. conſ.235.num.1. Natta conſ.487.nu. 9.& ſentit Bal. in c.Eccleſia S.Mariæ.num.7.vt lit.pend.Iaſ. conſ.112.col.1.verſ.nec eſt bona.vol.2.Bellam.conſ.51.nu. 3.& 59.nu.10.Rolan.conſ.29.nu.30. & conſ.86.nu.12.vol.
25 1.ſed ex alio etiam capite poterant Marchiones † Montiſferrati, alienare nedum partẽ, ſed totã etiam Marchiam, quæ prima conceſſio facta Aledramo primo Marchioni erat cũ poteſtate alienandi: proinde alienatio ex teſtamento Ioannis Saxonis facta fuit in Paleologos, quorum primus Theodorus fuit inueſtitus cum commemoratione præcedentium inueſtiturarum per verba, ſicut, & eo modo, & forma, quo & qua prædeceſſores habere, & tenere cõſueuerunt, ad quã propterea ſubſequentes inueſtituræ referendæ ſunt. omitto plures alias alienationes oppidorum etiam inſignium per Marchiones, tam ſaxones quam Paleologos factas, quæ ſuũ ſortitæ ſunt effectum, de quibus per conſulentes in cauſa dictæ Marchiæ inter Sereniſſimos Ducem Sabaudiæ dominum meum, & Ducem Mantuæ vertente, tam reſpectu vniuerſæ Marchiæ, quàm reſpectu oppidorum citra Padum, & vltra Tanarum, quæ aliàs Marchiones recognouerũt in feudum à Ducibus Sabaudiæ, de quibus non eſt hic dicendi locus, ſed aliàs ſcripſi ego minimus poſt celeberrimos conſulentes. in minimis etiam feudis alienatio permiſſa cenſetur tam principibus non habentibus iura imperij, quam cæteris, cùm

ris,cum & in eis ſuccedant fœminæ. Roma. ſing.118.Curt. in ſecunda par.quæſt.21.& in 3.parte, in prin.limit.11.Bru. conſ.238.vol.3.& conſ.320. niſi aliter per inueſtituram diſpoſitum ſit; idem procedit extante conſuetudine alienandi,vt in titu.de pac.conſtan.§.nos Romanorum. Bald.conſ. 318.quidam nobilis habens feudum à Comite Sabaudiæ. vol.2.Roland.conſ.2.num.16.volum.1.vnde inter hos principes circa alienationis materiam differentia eſt, quod regulariter feudatarius quamlibet partem feudi alienare non poteſt ſine conſenſu domini.c.1.de prohib. feud. alien. per Fed.c.1.de vaſſallo qui contr. conſtit. Lotar.Bellam.conſil. 33.colum.12. verſic.1. quæritur. Princeps autem ſupremus alienat,ſine alicuius licentia, & in rebus principatus habet authoritatem cum libera.Soc.conſ.7.vol.3.nu.6.vbi in ſpecie differentiam ponit inter Duces ſupremos, & ſubditos. Aym. conſ.681. num.13. neque in ijs recognoſcentibus ſuperiorem, & non habentibus iura imperij conſideratur diminutio dignitatis feudi principaliter reſpectu feudatarij, vel rei in feudum conceſſæ,ſed domini,& ſeruitiorum ſupremo domino debitorum,vt in d.c. imperialem. habetur, ibi, vt regni vtilitas incorrupta perſiſtat,& ibi, vnde debita ſeruitia amittebantur,& honor imperij,& noſtræ fœlicis expeditionis complementũ minuebatur, & patet,quia cùm Domini conſenſu poſſet,& totum,& partem alienare,vnde non conſideratur principaliter,& de ſe vaſſalli aut feudi,licet regale ſit,dignitas, & honor in alienatione, ſed præiudicium
26 & dignitas Domini.† Et tandem iſti veri Principes non dicuntur,ſed abuſiui.Afflict.in titul. quis dicatur Dux num.9. Ozaſc.deciſ.139.num.16.Marin.Frec.lib.2.tit.quis dicatur Princeps.num.5.& æquiparantur præſidibus, & magiſtratibus. gloſ. in c. 1. in verbo obſeruetur. ſi de inueſtitura inter Dominum,& vaſſallum lis oriatur.Bar.Alex.& Iaſ.in l.ſtipulationum aliæ.colum.pen.de verbo.obliga. latè Natt. conſ. 402. colum.4. & quatuor ſequentibus, & licet Bald.in l. ea lege. C. de condi. ob cauſ. & in l. 1. C. qui admitti. & in l. precibus.C.de impub.& alijs ſubſti.l.receptitia.colum.1.C.
de

de conſtit.pecu.dicat, quòd iſti Duces, & Comites recognoſcentes ſuperiorem magis aſſimilantur principi, quam præſidi, illud eſt propter ſucceſſionem, & perpetuam adminiſtrationem: item intelligit Bald. de Comitibus habentibus iura imperij, vt Natt.d.conſ.adnotat: vel dici poteſt, quòd ſunt loco principis in ſibi commiſſis, & conceſſis, & Bru.d. conſ.45. circa fin. poſtquam multa de poteſtate Ducum, & Marchionum diſſeruit, tandem ſubdit, quòd illa non procedunt in ſubditis Regiæ Maieſtatis, qui habent multum limitatam poteſtatē. vnde non bona videtur conſequentia Duces, Marchiones, & Comites habent perpetuam iuriſdictionem in territorio ſuo, ergo habent ſupremam poteſtatem, ſeu Principi reſeruata, cum illa non veniant, niſi ſpecialiter in cōceſſione ſint expreſſa, vt infra dicetur: & ſi inſpiciātur. Doctores claſſici, qui tali argumento vtuntur, loquuntur in caſibus, in quibus ex verbis cōceſſionis colligitur talem ſupremam poteſtatem fuiſſe collatam, vt Caſtrenſ. qui pro authore huius opinionis à pluribus allegatur in conſ.34 ſuper primo. colum.fin.vol.2. loquitur enim in Duce Mediolani, cui dictum fuerat, quòd poſſet ea quæ poterat imperator, & ita dictum Caſtren. declarat Fely. in c.quæ in eccleſiarum.num.33. de conſtitutio. & idem dicit in ijs, qui de facto non recognoſcunt imperatorem, aut iura imperialia obtinent ab immemorabili tempore hoc idem ſenſit Aym.conſ. 404. num.15. in Marchione Saluciarum, in eo tamen fallitur Aymo quòd Marchio ſit Princeps ſupremus, cum Marchia Saluciarum recognoſcatur in feudū ſiue à Rege Francorum, ſiue à Duce Sabaudiæ abſque vicariatu Imperiali. Natta conſ.179. Ideoque non immerito Alex. in conſ.2.nu. 26.vol.1. dicit ſe id argumentum non firmare, & quamuis ipſe alibi tenuerit Ducem Mediolani, & Marchionem Mantuæ habere iura Imperialia, non tam ſe fundat in argumento ſupradicto, quòd certè debile eſt, meo quidem iudicio, quam in notorietate facti, & conſuetudine ſecundum quam dicunt nonnulli, quòd Duces, & Marchiones Italici noſtri ſeculi habent iura Imperialia; ſed contrarium, nihilominus

in pluribus Ducibus, & Marchionibus Italiæ obſeruari videmus, præſertim in Regno Neapolitano, in patria noſtra Pedemontium,& Sabaudienſi, vnde de magnis Ducibus, & Marchionibus intelligendi ſunt Doctores, vt de Ducibus Sabaudiæ, Mediolani, & Marchionibus Ferrariæ, & Mantuæ, qui poſtea Duces creati ſunt, & ijs ſimilibus iura imperij habentib. Paris de Put.d.c.2.de feud.reintegratione, non autem de alijs. Corn.conſ.200.vſ prima facie. vol.1. D. Sola vbi ſupra. Eſt inſuper quoddam anormalũ genus Principum ſeu dominantium, qui federati dicuntur, vulgus, adhæren-
27 tes † appellat.de his text.eſt in l.non dubito.de capt.& poſt lim.reuerſ. ex quo diſtinctio deſumitur, quod alij æquo federe, alij inæquali iunguntur. Iacob.de S.Georg.in tract.inueſt. verſ de adhærentibus. num.8. æqualis dicitur adhærentia, vbi pacta ſunt inuicem æqualia prout in dubio præſumitur. Nell.in tract bannito.in 2.part.2 temp.q.36. & licet vnus maiori polleat dignitate, & potentia altero, non ideo minus æqualis dicitur adhærentia. Inequalis eſt quæ non æquis legibus, ſed inæqualibus conſtituitur, ex quibus vnus alterius vti præheminentioris maieſtatem conſeruare pol-
28 licetur, † & huiuſmodi adhęrentia non facit perſonas, & loca de diſtrictu principis, cui fit adhærentia. Ang.in §.æconomis.auth.de alien.& emphy. Card.in clem.ne Romani.§.ſane queſt.6. de electio. Mart. de Laud. de Confed. quæſt.39. Bart. Bald.& alij in l.fin.de iuriſd.omn.iud. ſed nihilominus amici, & ſocij dicuntur, qui belli, & pacis ſunt particepes, Inn.in c ad apoſtolica.de re iud in 6.Ang.in Auth.de hæred. & Falc.in prin.col.2. & conſ.376. & 257.nu.5. Iaſ.conſ.86. col.2. vol.3. & in propoſito dicit Bald. quod nihil commune habet feudum cum adhęrentia conſ.268.nihil vol.2 Fel. in Rub.de tregua.& pace.col.pen.& in c.olim. de accuſ. qđ autem dicitur ex natura adhęrentiæ attribui iuriſdictionem de iure, & de facto non habenti. Mart.de Laud.in trac.Confeder. q.7.id procedit, vt iuriſdictionem habeat ſupra offendentes confederatos, vt eos propulſet. Bartol.in prima conſti.Digeſtorum, nu.7.quem refert Guid. Pap.quæſt.583.

Barb.conſ.61.vol.4.Pan.in c.recepimus. de priuileg.Laud. vbi ſupra.quęſt.56.Sigiſmon.conſ.5.nu.29. Cagn.in prohęmio.ff.num 55.& prout text.dicit vnus maieſtatem alterius comiter obſeruat, ideſt obſequium obſeruantiamque liberis non indignam exhibet,curatque, vt imperium pęnes alterum ſit videlicet ſuperiorem, pęnes quem intelligitur imperium retineri, non ita tamen, vt imperioſè verſetur inter fęderatos.ita Bude.in d.l.non dubito. Neque propterea iſti inferiores ſubditi dicuntur,vt ſtatim dicetur, niſi ſe ſubmittant,& non idem de eis, quod de ſubditis cenſetur diſpoſitum Ang.in l.quæ religioſis. de rei vend. Pan. & alij in c.1. de poſtul.præl.Nicol.Moro. in tracta. de fid. treg & pace.q. 149.Natta conſ.301.nu.1. lib.2. & latius. conſ.636.num.1. lib 4.dum igitur quæritur,an adhærentes ſuperiores, aliquā iuriſdictionem habeant in inferiores, regulariter dicendum eſt.quod non Bald.in l.etiam.col.fin. C.de iure dot. & conſ. 506.in tres Marchiones.in fin.vol.5. quod conſilium refert Iacob.de S.Georgio in ſuo tract. in verſ. de adhęrent. nu.7. Roman. conſ.444. colum.2. Soc.conſ.27.in prin. volum.3. Menoch.conſ.32.nu.29. Natta in conſilijs ſupracitatis, vbi concludit onera imponi non poſſe adhærentibus, & dicit Bart.in d.l.non dubito, quod homines caſtrorum, qui ſunt recommendati ciuitati, & eis datur Palium in ſignum maioritatis,dicũtur nihilominus populi liberi, & nõ ſunt ciues illius ciuitatis,cui ſunt dicta caſtra recomendata.Barb.cõſ. 11.col.13.vol.2. facit,quia etiam, quod ciuitas libera committat ſe protectioni alterius, non propterea transfert in eā aliquam iuriſdictionem.not.in c.recepimus, & cap. ex parte tua de priuileg. Pan.conſ 51.col.2.vol.2. quinimo hoc procedit etiam ſi committat ſe protectioni, & regimini .ſecun-
29 dum Bar. in l.1.C.de excuſ.mun lib.10 † fallit niſi ex pacto adhærentiæ aliquo modo ſubijciantur. Iacob. de S.Georg. in d.verſ de adhærentibus. Gem. conſ.81. vbi ponit aliqua verba importãtia iuriſdictionem: & ita intelligi debet, quod notat Alex.conſ.54.in fin.vol 3 Dec.in l.fin.num.15. de iuriſd.omn.iud.& ibi Cagn. nu.40. Boſſ.de crim. læſæ maieſta.

nu.89. & tunc eatenus iuſdicere pôt ſuperior, quatenus ferunt pacta.Anch.conſ.437.Ita ſuſa,& dicit Bald.in l.de q b. q 5.de leg ꝙ contractus fęderis,eſt ſtricti iuris,& nihil venit in ipſo,niſi quod actum eſt expreſsè. Söc.conſ.7.colum.1.& ſeq.& conſ.74.nu.7. volu.1. Dec.conſ 360.num.8.Curt.iun. conſ.124 col.1.& ſeq.Bald.in l. executorem. num.28. C.de execut.rei iud.vbi dicit, quod confęderationes plus nõ operantur quam dictent pacta , & nedum pares, ſed inferiores non vltra ſubijciuntur quam ſit expreſſum. Bartol.conſ.59. commune Spoleti.Soc. in l ſi ex toto in fin.de leg. 1. Roma. conſ.444.num.4. Caſt.conſ.85. viſis dictis, & conſ.313.poſtremo.col.2.vol.1. Natta conſ. 301.nu.2. Brun. conſ.53.& 86.col.1.Iacob.de Leon inter cõſil. Brun.117.nu.71.Dec. conſ.564.num.11.& conſ 549.col.pen. Reſtaur.de imper.q.
30 109.& nedum adhęrentibus , ſed etiam ſubditis† ſeruanda ſunt pacta,quibus mediantibus ſe ſubmiſſerunt. Soc i.conſil. 74.col.3.num.6.vol.1.Deci.conſ.287.col.3.verſ. ſed tamen Aym.conſ 241.num.17.in fin.& conſ. 463.num.13. & conſ. 681.num.15.& conſ.807.num.2.& conſ. 905. Natta conſil. 649.in fin.Fallit 2. vt in ſubſidium poſſit ſuperior inter adhærentes iuſdicere, & etiam quo ad alios opprimentes adhærentes, cognoſcere de cauſa oppreſſionis. Brun. conſil. 96. vbi dicit, quod ſi vnus ex adhærentibus expellat alium, poterit Rex ſe intromittere, & idem ſentit.conſ.153.vol.2. circa fi. Fallit tertio ſi adhærentes tempore quo adhęrentiã faciunt reperiantur ſubditi alterius,nam tunc, & ſubditi remanent,ſecundum opinionem Nattæ in d. conſ.636.nu.95. Fallit quartò ſi reperiuntur inferiores in terrtiorio ſuperioris,& forum ibi ſortiantur rõne delicti,vel aliter,d.l.nõ dubito,in fin.Bar.in extrauagan.qui ſint rebelles.in verbo Rebellando,verſ.ſed an contraria.Fallit quintò.quod licet iſti adhærentes cum limitata ſubiectione non efficiantur abſolutè,& propriè ſubditi, vel vaſſalli, tamen ab eis parum differunt. Petr.Bellam.de re milit.par.10.tit.2.num.5. vbi pulchrè tractat, an adhærentes comprehendantur in pace facta inter duos Reges. Adde quod poteſt, quis eſſe adhærens

alicu-

alicuius, & ſubditus alterius, cuius in dubio ſemper cenſe-tur reſeruatum ius, d.cap.recipimus de priuileg. Bald.in c. 1. num.9 de iudic.& conſ.369. quæritur, volum.1. poſt Archid. & Hoſti. dicens vaſſallum Imperatoris poſſe ſe ſubmittere alteri ſine imperatoris præiudicio, vt infra num. 83. Brun. conſ. 157.col.2.vol.2.& d.quæſt.86.num.2. Barb.d.conſ. 11. vol.2.& conſ.1.col.antepen.vol.4.Iaſ.conſ.86.vol.3. Roma. conſ.47.nu.6.vbi concludit, quod ſi duobus facta ſit adhærentia, ſi ambo exigant obſequium, priori eſt ſeruiendem. Deci.in capitu.cum parati. numero 8. de appellat. Redeundo modo ad principale noſtrum propoſitum, quod ad ſu-
31 premos Principes attinet, † eorum quæ ſunt principatus liberam habent adminiſtrationem, d.l.finali, C. de quadrien. præſcriptio. dicta l.ſancimus,& l.donationes quas Diuus C. de dona.l.fin.C.de bon.quæ lib.cap. Abbate ſanè.de re iud. in 6.Ioann.And.in d.capit.grandi.de ſupl. negl.præla.in 6. Oldr.conſ.94. vbi inquit, quod ſeruilis, & miſeræ conditionis Princeps exiſteret, ſi aliquid donare non poſſet, neque tamen id ſemper locum habet, vnde videndum eſt, an Princeps ſupremus, aut alius habens iura imperij, ea quæ ſunt principatus poſſit alienare, vel infeudare: animaduertendũ
32 autem in primis cenſeo † principem habere duplex patrimonium, priuatum ſcilicet, & fiſci. l. bene à Zenone, & ibi glo.& Docto. not. C. de quadrien. præſcr. l.2.§.hoc interdicto.ff.ne quid in loco publ. Imo.conſ.35.nu.23. Brun.conſ. 227.vol.3.Peregr.de iure fiſ.lib.1.tit.1.num.6. moder.Pariſ. §.30.num.170.Aym.de antiq.part.4.§. abſoluti, nu. 33. Poſt poſitis autem bonis priuatis, quæ & Cæſaris dicuntur, de fiſcali patrimonio dicendum eſt, quod itidem duplex eſt, iuxta quod Bald. notat. conſ. 271. caſus cõſilij. num.5. volum. 1. Vaſq.de ſucceſſio.par.1.§.26.num.84. vnum quod ad principem ſpectat ex cauſa fiſcali, vt quando ex condemnatione, confiſcatione, ſeu mulctis, aut ex deuolutione, commodũ percipit, idem ſi aliquid acquiſierit princeps ex pecunia, quam percipit ex regni iuribus, & hæc nõ impropriè dicuntur patrimonialia. l. patrimoniales, C.de fund. patr.lib. 11.

Q 4 Luc.

Luc.de Pen.in l.quicunque, col.2. C.de omn. agr.deſer.lib. 11. Alteri quòd reipublicæ dicitur, & pro vſu, ac bono publico, eſt deputatum, & ea proprie bona dicuntur fiſcalia, ſeu demanialia tanquam dominio principis ſint reſeruata, & expenſis neceſſarijs principatus addicta, dicuntur etiam illa quandoque patrimonialia. l. omnes. & toto titu. C. de fun. patri, & ibi Luc. Iſer. in c. præterea Ducatus. num. 45. de prohib.feu.alien.per Feder. & ibi Afflict. & in conſtitu. dignum
33 lib. 3. rub. 4. † & de demanio dicuntur ea quæ per antiquos principes retenta ſunt, inter bona principatus in dominio ſuo, non autem alijs ſunt, conceſſa, vt ibid. per Iſer. & dicuntur de demanio quaſi de dominio, quod à verbo Demano, quod eſt prodire, ſumptum videtur, prodeunt enim iſta bona è dominio, & patrimonio principis, alibi verò dicuntur bona de Realenco, vt per P. Bellugę in ſuo ſpecu. Princip. vbique ex hoc ſequitur, quod ea, quæ ſolita ſunt infeudari, & alijs concedi non dicuntur de demanio, & licet deuoluantur capiti demaniali, ſeu confiſcantur, non propterea eo ipſo reuniuntur demanio, neque demanialia fiunt, licet à demanio dependeant, ſed poterit Princeps ea liberè alienare, vt inf.nu.76. Grammat.conſ.47.nu.8. Modern Pariſ. §. 30.num. 184. Paris de Put.de feud.reintegr cap.4.& c.7.vbi expreſſim dicitur, quòd res ſolitæ infeudari non dicuntur de demanio, ꝙ procedit in vtili dominio rei infeudatæ, directum autem dominium non ideo minus de demanio cenſebitur. Ex hac concluſione infertur, quòd acquiſita per Re
34 gem armis, & pecunia † Regni antequam ſint Regiæ Coronæ vnita, liberè ſpectant ad Regem, qui de eis poteſt liberè diſponere: ſuntque tranſitoria ad eius hæredes, cũ ei acquirantur iure vtilis dominij, ſeu quaſi c. Abbate ſanè. §. ꝑ parte, de re iud. in 6. Bart. in l. ſi conuenerit. § ſi nuda. de pignor. actio. Bald. d. conſ 271. & Vaſq. d. §. 26. num. 84. Luc. de Pen. in l. quicunque. C. de omn. agr. deſer. col. 2. verſ. quod ſi tempore. hinc depræhenditur non admodum fundatam fuiſſe intentionem Regis Aragonum, & Siciliæ contra Ferrantũ Regem Neapolis, prætendentis Regnum Neapolitanum,

ex eo, quod fuerat acquiſitum per Alfonſum patrē Ferranti armis, & pecunia Regnorum Aragoniæ, & Siciliæ, vt propterea diceret (prout ſcribit Guiciardinus, hiſtoricus,) non potuiſſe relinqui filio naturali, ſeu in eum transferri, prout infr. num. 64. nam inſtar vſufructuarij ei acquiritur. l. ſed ſi quis. §. quid ergò, & §. fin. de vſufr. Rip. lib. 1. reſp. 8. num. 68. latè Lud. Mol. de primoge. lib. 1. c. 26. vbi de pluribus acquiſitionibus tractat, ac de munitionibus, & tormentis bellicis. Qui autem dicit bona eſſe de demanio is probare dēt. Bald. in cap. 1. in fin. de cler. qui inueſt. fec. & ibi ſequitur Præpoſ. colum. 5. verſ. item alia, Rip. lib. 1. reſp. 1. num. 2. probantur
35 autem † bona eſſe de demanio, ſeu patrimonialia, dupliciter, directè, & indirectè, ſiue per probationes veras, vel præſumptiuas, directè probatur quando conſtat, quòd cæteris bonis principatus per Principem, ſeu officiales principis eo iubente, vel ſciente expreſsè ſunt vnita, & ritè incorporata. l. ſi quando, & l. fin. verſ. modo. C. de bon. vacan. lib. 10. & ibi Bar. & Ioan. de Plat. notant, quòd duplex requiritur actus in bonis confiſcatis, vt fiant de demanio primus reductio ad manus fiſci, & declaratio, quod res ad fiſcum pertineat. ſecundus plena incorporatio, quæ fit deſcribendo bona in libris fiſcalibus inter res fiſcales, ita vt in futurum pro fiſcalibus habeantur, quod dicit fieri non poſſe per officiales, niſi habito iuſſu, vel de ſcientia Principis, Curt. in 2. parte in 5. q. prin. circa fin. Afflict. in d. §. præterea Ducatus, nu. 65. Aym. conſil. 894. numer. 21. indirectè autem quando ex temporis curſu, & frequentia actuum incorporatio præſumitur, vt ſi diu ſteterint deſcripta bona in libro aliarum rerum fiſcalium, redditusque quotannis inter alios fiſcales computati fuerint, & annumerati. vt in d. l. fin. not. & in cap. vt ſuper de reb. eccleſ. non alienan. ſola autem officialium deſcriptio, ſeu regiſtratio in libris Cameræ incorporationem non probat, ſed ea eſſe dicit cum declaratione, quòd res pro fiſcalibus habeantur interueniente ad hoc iuſſu, vel ſcientia Principis, vt dictum eſt, & notat Ioan. de Plat. in d. l. fin. quicquid ſenſerit Acquen. in tit. de infeudatio præla. colum. 19. in fin.

verſ.

verſ.ex præmiſſis.ſed ipſe loquitur in rebus eccleſiæ,in quibus facilius præſumitur incorporatio. interueniente autem deſcriptione,curſu temporis,& frequentia actuum, indirecta elicitur probatio,prout & de vnione dicitur,quæ præſumitur vbi duæ eccleſiæ,diu poſſeſſæ ſunt tanquam vnitæ.Io. Andr.in c.qui contra iura.in fi.verſ. hoc ſuas de regu.iur. in 6.Tiraq.de præſcript.glo.4. verſ.20. ſed quantum temporis exigatur ad huiuſmodi præſumptionem inducendam, communior videtur opinio triginta annorum, poſt Iſer. hic col. 1.in fin.& in d.c.1.§.præterea Ducatus.nu.48 & in c.1.verſ. quanto tempore Epiſco. vel Abb. faciunt infra notata. nu. 154.Adde,quod res libera effecta de demanio, poteſt eodē modo fieri libera,& redire ad ſuam puram naturam,& idem princeps, qui rem fecit demanialem, poteſt reducere eandē ad priſtinam naturam. Soci.conſ.4 num.17.& 20.vol.3.vbi habetur,quòd Princeps facilius rem alias infeudatam quā-uis poſtea incorporatam,denuo infeudat,quam ſi nunquam fuiſſet infeudata,cum res de facili redeat ad ſuam priſtinam naturā.l.ſi vnus.§.pactus.& ibi Iaſ de pact.Caſſan in cathal. glor.mun.part.7.conſidera 9 verſ.ſed cum prædicta.vbi dicit,quod cum Burgundia olim fuerit regnum, de facili iura regalia acquirere poteſt.Ferdinan.Loaz.in conſil.oppidi de Mula.in 2.argum.pro parte Marchio.nu.2.Rip. lib.1.reſp. 1.num.54. & iſta valde ſeruiunt in materia alienationum, quas principes faciunt.In huiuſmodi etiam tractatu facul-
36 tatis alienandi triplex † circa perſonas cadit conſideratio. vna quæ præiudicium alienantis concernit: altera quæ intereſſe commodum vel incommodum ſucceſſorum Principis reſpicit:tertia verſatur circa intereſſe ſubditorum, licet in ijs omnibus iunctum quoque ſit intereſſe principatus,cuius potiſſima habenda ratio eſt. & huiuſmodi diuerſimoda conſideratio ſeruiet ad deciſionem plurium caſuum inſpiciendo quis ſe opponat,an Princeps alienans,vel ſucceſſor, an ſubditi.& quod ad alienationem attinet,diſtinguendum
37 quoque eſt,† an alienetur res Principatus omnimodo,non retento aliquo alto dominio, ſeu vniuerſali iuriſdictione,

& ſupe

& ſuperioritate, & iſta eſt quæſtio de qua ſemper fuit litigatum, vt dicit Bal in Rub. C. col. 3. verſ. modo iſta quæſtio. aut aliqua ſuperioritate retenta, & tunc res minus dubia eſt Reſta. q. 104. ſi nihil ſibi retinuit iterum diſpiciendum eſt, an id fecerit ſine cauſa, vel cum cauſa, & ita pulchrè diſtinguit Præpoſ. in prohemio. col. 9. & ſeq. Iaſ. nu. 77. in prælud. vbi quæ ſine cauſa fit omnimoda alienatio, irrita eſt. Bald. in l. j. §. in initio. nu. 6. de offic. præfect. vrb. vbi dicit, quod Princeps non poteſt concedere priuato ſuam ſupremam iuriſdictionem. & in tit. quid ſit inueſtitu. in lib. feudo. dicit quod Princeps non poteſt alienare expropriando à ſe, territorium, dignitatem, vel iuriſdictionem. & in c. licet cauſam. col. 3. verſ. item nota, quod eccleſia. de proba inquit non poſſe Imperatorem imperij claues donare, aliàs diceretur proditor, quia tenetur eas ſucceſſori conſignare. Imol. & Aret. in Rub. ff de verbo. obliga. Natt. conſ. 402. num. 20. & conſ. 608. num. 1. Quod procedit etiam ſi iuramentum interuenerit. c. intellecto, de iureiurando. & ibi dicit Bal. quod iuriſdictiones ſupremæ, ſunt ſacra ſacrorum, quæ non ſunt in marſupio Principis & licet in dicto capitulo iuramentum ſuper alienatione præſtitum, eſſet contrarium priori iuramento, quod præſtari ſolet in adeptione coronæ, de conſeruando iura Regni, & Principatus ad glo ibi. & c. fi. de eccl. edifican. vel reparan. tamen idem eſſet ſi dictum iuramentũ prius non eſſet præſtitum, prout notant ibi Io. Andr. Pan. & alij Bald. in prælud num. 32. Guid. Pap. qui loquitur in Rege Franciæ q. 239. Franciſc. Zoanett. in tracta de Romano Imperio, num. 169. 172. 175. & 183. P. Bellug. in ſpec. princip. rub. 9. num. 1. & ibi additio Borell. in litera. b. vbi plene tractatur hæc Alienationis materia. & ſiue prius, ſiue poſterius ſit iuramentum de non alienando attendendum id eſt quod magis eſt rationabile, & ſpernendum contrarium illicitum, cæteris autem paribus prius eſt attendendum. c. tua. nos. el 1. eodem tit. de iureiuran. & Bald. in l. ſi certarum. de
38 mili. teſtamen. dicit, † quod Imperator non poteſt donare quotam Imperij, idem nec res particulares expropriando

& in

& in c.1.§ in generali ſi de feu.defuncti conten.ſit int.dom. & agna.& in c.1.ver.poſſideant.de pace Conſtan.Alex.in l. filio quem.in fi.de lib.& poſth.vbi dicit ſe conſuluiſſe,& eſt conſilium 24.num.23.vol.5.Ferdinan.Loaz.in § his itaque col 23.inſt de iuſti & iur.& plura accumulauit in ſuo conſilio oppidi de Mula in prin. Reſtau. de Imperato.q.104.Rolan.conſ.2.nu.95 vol.1.Marc.Ant.Peregr.de iur.fiſc.lib.1. tit.3.num.70.& pulchrè ad materiam Lancellot. Corrad.in ſuo temp.iudic.lib 1.cap.1.de Imperatore.§.4 in verbo, dignitatis iura non alienat.per totum. Cum cauſa autem alie-
39 natio etiam † ſupremæ iuriſdictionis fieri poteſt,& ſi legitimè facta ſit,ſucceſſor eam ſeruare tenetur. Bal.in l.1.in fi.C. ne rei domin.vel templ.Corſet.de poteſt.reg.quæſt.85.& videtur tex.expreſſus in §.nos Romanorum.de pace Conſtan. Menoch.in reſp.cauſ fin.conſ.2.num 69. Ciuitates aliquot habentes immunitatem, & omnimodam exemptionem ex priuilegio recenſet Reſtau.de Imperat.q.54.num.9.Corroborantur iſta,nam valet argumentum à priuilegio, ſeu pacto ad preſcriptionem,& è contra.l.1.§.fin.verſ.ſi tamen.de aqua pluuia arcen.l.hoc iure.§.ductus aquę de aqu. quot. & æſti.l vſum.& ibi glo.C.de aqued lib. 11.l. traditionibus.C. de pactis cum alijs allegatis per Oldr. conſ.172. in prin. Io. Andr.& Gemin.in c. 2. de præben. in 6. Iodoc. in enchirid.
40 parium in verbo priuilegium. cum autẽ præſcriptibilis † ſit ſuprema iuriſdictio,conceſſibilem eſſe oportet.l.quod principis.de aqua pluu.arcen l alienationis verbum. de verbo. ſign.c.ſi quis per triginta ſi de feudo defun.& hoc argum.in ijs terminis vtitur Natta conſ. 6.0. nu.16. præſcriptibilem autem eſſe communiori calculo Doctorum recipitur quamuis quæſtio diſputabilis ſit,vt in c.cum nõ liceat.de præſcr. Fely. & alij tradunt, ſed vt clarius id eluceſcat, quomodo præſcriptio aduerſus Principem procedat ex diſtinctione caſuum infraſcriptorum apparebit,in quibus etiam conſiderandum erit, an agatur de præſcribenda libertate ab obligatione, & ſic exemptiuè, vel agatur de præſcribendo iure acquiſitiuè,id eſt de acquirendo ſibi id quod principi competit,

petit, vel de præſcribendo iure tranſlatiuè. Primo itaque caſu, aut agitur de præſcribendo ſummo Imperio Principis abdicatiuè omnimodè ab ipſo Principe, & exemptiuè, ita vt ſine illo ſupremo iure princeps remaneat in cæteris, & id nullo vnquam tempore præſcribi poteſt tanquam incompatibilia iſta ſint. Didac. lib. 1. pract. quæſt. c 4 & in iſto caſu loquuntur omnes illi, qui nolunt præſcribi hanc iuriſdictionē poſſe, & procedit illa communis opinio de qua per Socin. in conſ. 275. nu. 5 lib. 2. & id quod ſcribit Marc. quæſtio. 233. nu. 6. part. 1. aut agitur de præſcribenda libertate à ſummo Imperio, & ſuprema iuriſdictione principis exemptiuè, ita vt dicat aliquis ſe non recognoſcere ſuperiorem, & ius hoc licet impræſcriptibile nonnulli dicant, in temporalibus tamen, receptior eſt opinio, vſuque comprobata, poſſe præſcribi præſcriptione centenaria, atque immemorabili. habetur in c. cum non licet. de præſcrip. vbi Fely. Bart. in l. infamem. in fin. de publ. iud. Old. conſ. 69. conſueuit. Pan. conſ. 82. in prin. vol. 1. Bald. in 2. par. 5. partis quæſt. 2. Aym de antiquit. part. 4 §. materia. num. 72. & ſeq. vbi atteſtatur de magis cōmuni. & conſ. 615. nu. 12. Bero. in rub. de conſtitut. nu. 201. Reſtau. de Imperatore. quæſt 54 Marc. Ant. Pereg. de iur. fiſ. lib. 1. tit. 2. nu. 59. & 66. Natta conſ. 636. nu. 119. Ozaſc. cōſ. 41. nu. 5. præſcriptione tamen huiuſmodi nō obſtante Papa ſupra eos ius dicet in arduis, eo quo ſupra paulo ante dictū eſt modo. Felyn. & Balb. vbi ſupra ſi verò agatur de præſcribenda exemptione à priori domino tranſlatiuè, ita vt alteri quis ſubijciatur, & ſic in alterius commodum, quod etiam poteſt Bald. de præſcrip. in prima part. 5. part. q. 12. Ozaſ. d. conſ. 41. tunc, aut ille cui ſubijci intendit præſcribens, eſt ſupremus vtriuſque, & facilius procedet præſcriptio glo. in c. ad audientiam in verbo principaliter de præſcrip & ibi notant Hoſt. & alij. c. ſi quis per 30. cum ibi not. ſi de feudo defunct. fuer. controu. Henric. Boic. in d. c. cum non liceat. de præſcrip. tract. de poteſtate ſecul. & Eccleſia. c. 294. num 2. Balb. de præſcrip. in 5. parte quæſt. 12. & part. 2. q. 1. idque ex perſona vtriuſque tam prætendentis exemptionem à primo-

quam ſupremi acquirentis immediatam ſubiectionem. ad c. peruenit.de emp. & vend. & ibi Imo Io. And. in additio ad Spec. in rub.de præſcrip. Aut agitur de ſe eximendo à primo, & ſubijciendo alteri, qui nihil commune habeat cũ primo, & tunc tam exemptiuè per ſubditum, quam acquiſitiuè per alterum principem ſummum Imperium præſcribi poteſt, ita vt non prior, ſed alter princeps ſit, ſiue in parte, ſiue in toto.c.cum ex officij. verſ.& ſi alius.de præſcrip.c.cum perſonę.§ ſin autem.& ibi. Io. And. Gemin.& alij de priuil. in 6.& quotidie videmus prouincias, & regna acquiri præſcriptione,ſeu vſurpatione,& ius tale acquiri per tempus immemorabile.Curt.Iun.conſ.158.nu.52.Bald.in l.ſi aquam.nu. 22. C de ſeru.& aqua & his caſibus vbi præſcriptio cedit in alterius commodum exigitur vtrunque extremum, videlicet ſubijci, & acquirere volentis, habile. Io.And.in additio ad ſpecul.in titu.de teſte.§.nunc videndum. verſ.adhuc. opponunt.de teſti.Old.conſ 244 ad obiectus.verſ. 3.opponebatur.& conſ 254.Fel.in d.c.cũ non liceat.col.3.verſ.capio elegantem.de præſcrip. Brun. conſ.99.nu.7. concludentes, eum, qui prætendit præſcriptionem à ſubiectione debere articulare de libertate ipſius ab vno, & Imperio alterius. Aut agitur de præſcribendis aliquibus iuribus particularibus principis, primo quidem de eidem debitis in ſignum ſupremæ poteſtatis, & recognitionem ſubiectionis, & hoc
41 exemptiuè, vt de liberatione cenſus, qui † penditur in recognitionem ſupremi dominij, & hoc etiam caſu cenſent aliqui non eſſe locum præſcriptioni, ad l.competit C.de præſcrip.30.vel 40.ann. Afflict. in titu. quæ ſint regal.in verbo palacia.nu.20. Marc.Ant.Pereg.de iur.fiſc.lib.6.tit.8.nu.9. Fulg conſ 166 col 2.Caſſan.in conſuetudin.Burgun.tit.des cenſes.§.2 nu.33.& ſeq. Boer.deciſ.264.num.19. Addit. ad Bellug in Spec. Princip. Rub.41.in §. leges regni. litera Y. Martin.Laud.in tracta.de princip.q.391. Ozaſc.deciſ.101. num. 14. verum particularia hæc poſſe præſcribi dicendum eſt Balb.in 2.part.5.partis,queſt.3.verſ.videtur ergo.Maria. Soc.in c.cum contingat. col.3. verſ. etiam prædicta procedunt.

dunt. de for. compe. dummodo præſcriptis aliquibus iuribus in alijs nō præſcriptis, ſalua remaneat auctoritas ſuprema. neque enim poteſt, quis vt ſupra dictum eſt præſcribere omnimodam ſupremam auctoritatem manente ſubiectione, vt videlicet, quis ſit ſubditus, & principi non obediat, cum ſint incompatibilia, & reſultaret ex eo inconueniens, & abſurdum, d. c. cum non liceat, & c. cum ex officij. de pręſcript. quę iura ita declarat Oldr. conſ. 172. quia omnes. nu. 5. Iaſ. conſ. 208. col. 2. verſ. ſed pręmiſſis. vol. 2. Aym. d. par. 4. §. materia. nu. 74. Didac. in 2. part. relect. §. 2. cap. poſſeſſor de reg. iur. verſ. 2. rerũ ſpecies in fine verſiculi, pulchrè Lãcellot. Corrad. in ſuo templo iud. lib. 1. c. 1. §. 4. ſuper verbo, Imperator habet dominium. num. 10. & §. 1. in verbo imperator eſt mundi dominus, num. 9. vbi ponit bonam diſtinctionem in hac materia. Acquiſitiuè etiam pręſcribi poſſunt hæc iura. Bald. conſ. 201. caſus talis eſt, vol. 2. in fi. Menoch. d. conſ. 2. num. 708. Commun. opin. lib. 14. in verbo pręſcribi poſſunt. Aymo. conſ. 640. num. 7. præſcribi autem nō poſſunt hæc iura, niſi immemorabili tempore, Balb. de præſcri. in 2. part. 3. par. quæſt. 6. num. 13. & in 2. par. 2. part. quæſt. 1. Aut agitur de iuribus reſeruatis Principi ratione præheminentiæ, & dignitatis, ac priuilegij particularis principis, quæ regulariter nullus præter Principem expedire poteſt, prout
42 ſunt † regalia maiora, & ea exemptiuè pręſcribi poſſunt tpe, etiam immemorabili non breuiori ſine titulo. c. 1. de præſcript. in 6. c. accedẽtes. de præſcript. c. cum inſtantia. de cenſi. Henric. Boic. in c. de quarta. de pręſcrip. d. l. cõpetit, C. de pręſcript. 30. an. faciunt not. in c. 1. §. licet vaſſallus ſi de feud. fue. conten. int. dom. & ag. cum quo concordat. § ad hoc. hic fin. lex. Conr. Pan. quęſt. 94. col. 1. verſ. pręterea, vol. 1. & conſil. 26. col. 2. verſ. ſed pręd ictis, & col. fin. Alex. conſ. 84. colum. 2. verſ. 2. dicimus, vol. 1. Dec. conſ. 496. nu. 5. Bru. conſil. 45. col. 3. verſ. poſſet, & conſ. 156. vol. 2. Acquiſitiuè etiam regalia maiora, (in quibus præſcriptio iuris vehemẽs eſt contra poſſidentem) tempore immemorabili acquiruntur, c. ſuper quibuſdam. §. præterea, cum ibi not. de verbo.
ſignif.

ſignifi.l.hoc iure.§. ductus aquæ. de aqu. quotid. & æſti. Bal. Caſtren.& alij communiter.in l. Imperium.de iuriſdi. omn. iud. Curti.iun.conſi.174.num.26.& conſi.157.num.118.& ſeq.Bal.conſi.201.caſus eſt.in fi.vol.2.Aym.conſi.54.num. 8.Cephal.conſi.342.num.58.vol.3.Bru.conſi.45.num.1. & 7.Aret.conſi.30.num.5. Alex.conſi.24 col.5.verſi.alio inſuper.vol.5.Balb.in 2.parte 5.partis.q.3.nu.2.& q.4.Aymo de antiquit.par.4 §. abſolutis.nu.13. Didac.in epito.2.partis. §.3.verſi.his denique.& §.4. verſi.quamobrem. Natt. conſi. 163 Afflict. deciſ.254.nu.5<. Decian. conſi.24. num. 112. lib.1.Oſaſc.conſi.34.num.37.Gabriel.in titu.de præſcript. concluſ.1.ampl.1. Boſſ.de regal.num.22.& in conſtitutionibus Siciliæ id determinatum eſt,in conſtitutio.quadragenalem.de præſcript. Marc. Ant.Peregr.de iure fiſ.lib.6.titu.8. num.14. breuiori autem tempore iure communi cum titulo acquiſitiuè præſcribentur videlicet.40.Annis.d.c.1.de præſcri.in 6.& c.cum perſonæ de priuileg.in 6.Bald.conſi.242. antiqua.vol.2. Caſtren.conſi.313.poſtremo.colum.1.vol.1. Henric.Boic.in c.ſi diligenti.diſtin.fin.de præſcrip. Didac. vbi ſupra.§ 2.verſ.3.ſpecies.& §.3.& §.4.verſi. primum quidem.vbi quadragenariam præſcriptionem cum titulo æquipollere dicit immemorabili.in huiuſmodi præſcriptonibus, nec non exemptiue præſcribitur. Aym.d.§.abſolutis.nu.21. & multò fortius procedet præſcriptio ſi præſcribantur acquiſitiuè,titulo feudi,omnino enim tunc præſcriptio.30.annorum aut ſaltem 40. locum ſibi vendicabit.cap.ſi quis per 30.ſi de feu.defun.fuer.controu. glo.in cap.1.§.præterea.in verbo præſcriptione.de cap. Conr.Bald.conſ.439.amplius, col.5.quæſt.2.vol.3.Dec.conſ.341.colum.pen.verſi.& cum in effectu.& conſi.144. col.2.verſ.ſed his non obſtantibus, vbi ponit requiſita ad acquirendũ iure feudi poſt Alua.in d. §. ſi quis per 30 facilius namque præſcribitur vtile dominium,vel quaſi remanente directo,quam vtrunque, & directum, & vtile prout infra de infeudatione dicetur tempore etiam 30. vel 40. annorum procedet multò magis præſcriptio contra priuatum, ſeu in ſeriorem à principe habentem

talia

talia regalia.glo.in l.fin.in verbo quadraginta.C.de fun.patrim.lib.11.moder.in conſuet.Pariſ.§.7.num.10.Aym.conſ.55.& d.§.abſolutis.num.13.atque etiam exemptiuè breuiori quandoque tempore.Dec.conſ.197.col.3.verſ.4.Aut agitur de alijs iuribus,ſeu bonis principis quæ publici iuris, & principis quidem ſunt,ac Regiæ Coronæ competunt, eorū tamen particulares ſunt capaces, & poſſent iure communi eſſe alicuius priuati,vt ſunt prædia,paſcua,cenſus debiti nō in recognitionem dominij, &c. pedagia ſeu ius pedagiandi iam creatum, & in ijs ſufficit etiam ſine titulo quandoque præſcriptio 30.annorum,vbi ex parte præſcribentis eſt fauor,& ſecundum aliquos etiam decem annorum.Guid.pap.conſ.56.Oſaſc.conſ.31.num.51.regulariter autem exigitur præſcriptio.40.annorum ſiue exemptiuè præſcribantur, vt in vectigalibus.Bar.in l.licitatio.§. earum de publica. quod etiam limitat vbi vniuerſaliter præſcribitur contra principē ſecus ſi per priuatum ſingulariter præſcribatur cæteris omnibus ſoluentibus,Balb.in d.ſecunda parte.5.par.q.4.& ita procedet,quod Bal.cōſuluit conſ.112.de generali,in fi.vol.2.ſiue acquiſitiuè.l,omnes.C.de præſcr.30,vel 40.anno.gl.l.fin. in verbo vetuſtatis. C. de fund. rei priua. & ſalt. lib.11. & l,fin.C.de fund.patrim.eod. lib, Aym. d.conſ.54. num.8. & minori etiam tempore cum titulo, bona fide, & ſcientia eius contra quem præſcribitur, Bar. in l. ſi publicanus.§.in omnibus,de publica. Balb. in ſecunda parte. 5. partis.q.4. Henri.Boic.d.c.ſi diligenti,Aym.in §.abſolutis,nu.41.cum ſeq.in rebus tamen Principi venditis,donatis, relictis,ſeu legatis præſcriptio exigitur nō minor centum annorum.per l.fina.C.de ſacroſan.eccle.quæ ad Principes quidem extenditur,ſed vltra caſus expreſſos non porrigitur.vt per Didac. in d.§.ſecundo.verſ.quarta ſpecies.Dec.conſ.732.num.16. & ad hos caſus reſtringenda eſt doctorum ſententia tenentium contra principem non currere præſcriptionem minorem centenaria in rebus publicis. prout ſenſit glo.in l.1. C.ne rei. domin. & reſtringitur, vt procedat in odium eorum à quibus cauſam Princeps habet, ſeu eorum heredum,

& ſucceſſorum,ſecus quo ad tertios,qui minori præſcriptione principem repellent. vt per glo. in d.l. fin. in verbo, moueatur quam Bart. Bald. & alij ſequuntur. Aym.in §.abſolutis.num.39. & ita intelligenda eſt glo. in verbo nec multum §.finimus igitur. Auth. de non alienan. quę dicit dictam legem fin.eſſe tantum correctam, quo ad Eccleſiam. aut agitur de bonis, & iuribus fiſco delatis principi ex confiſcatione,delatione,aut deuolutione acquiſitis,& ea diuerſimode pręſcribuntur,prout habetur. in l. in omnibus.de diuer. & tēpor.præſcrip.& in l.2.C.de vectigal. Balb. de præſcrip. in 2.part.5 partis,quæſt.1.Boer.deciſ 264.nu.20.aut agitur de bonis,& iuribus proprijs principis,quę non vti princeps, ſed vti priuatus habet, & in ijs vtitur iure cōmuni princeps, cum non intelligatur ius correctum, præterquam in caſibus expreſſis. vt in l. bene à Zenone. C. de quadrien. præſcrip. Bald.in l.2.in princip.Cod.commu de vſucap.Guid.Pap.q. 416.Aym.in d.§.abſolutis.num 31. quando autem in huiuſmodi pręſcriptionibus,ſiue exemptiuè, ſiue acquiſitiuè requiratur titulus,ſcientia principis,vel officialium, & interpellatio,ponunt.Henric.Boic.in d c.ſi diligenti. diſtin. pen. & fin. Bald. Aym. & Didac. in locis ſupra allegatis. Lupus. in c.per.veſtras.in 2.nota.§.ſed eſt pulchra dubitatio. num. 34.de donat.inter vir.& vxo.Gabr.de præſcriptio. concluſ. 1.in quarto effectu. Villalob.lib.14 commun. opin. in verbo præſcriptio,circa quæ variant Doctores pro quorum cōcordia videretur conſiderabilis diſtinctio longi,aut longiſſimi,vel immemorabilis temporis, nec non maiorum, vel minorum regalium,& eorum iurium, quæ facilius præſcribuntur,difficilior enim redditur præſcriptio, vbi de maiori præiudicio agitur Bal.in Auth.qui rem.in princ.C.de ſacroſan Eccleſ.ſed quia iſtá materiam de qua agitur,valde tranſcendunt,& ſolo tractatu egerent,& idcirco pretereo. Cum autem ex ſupradictis conſtet ſummum imperium præſcriptibile eſſe,ſiue exemptiuè, ſiue acquiſitiuè dicendum quo-
43 que eſt † ceſſibile,& tranſmiſſibile eſſe. Menoch. d conſ.2. num.71.vt ſupra dixi.Nat.conſ.636.nu.51. vbi autem alie-

natio

natio omnimoda ſit ex cauſa, non ſufficit cauſam ſubeſſe, niſi ſit legitima, quoties enim talis non eſt ad non cauſam deducitur.l.1.in fin.de còndict.ſin cau.c. ex parte Aſten. de
44 conceſſ.præben.legitima vt ſit,conſiderandũ eſt,an ſit vtilis principatui,& publicam reſpiciat vtilitatem ſeu publicũ bonum principis,& ſubditorum principaliter, vel etiam ſit neceſſaria Principi,& tunc fieri poteſt alienatio valide. cap. cauſas.10.q.2.Præpoſi.in prohe.colum.10.vt ſi Princeps vtiliter contrahat ex cauſa permutationis,vel aliter acquirendores magis.conducibiles ſtatui.Rip.lib.1. reſp.1. num.59. item publicam reſpicit vtilitatem pacis cauſa.l.conuentioni.in fin.de pact.& in tit. de pace Conſtan.§. commoditates ibi pro bono pacis.Bald. conſ. 326. Rex Romanorum. in fi.vol.1.& in l.digna vox.in fin.C. de legi. vbi de pactis quæ facta fuerunt inter Reges Francorum, & Angliæ. & tam ea quæ cum exteris,& vicinis facta ſunt,quam etiam quæ facta ſunt cum ſubditis,illa ſunt ſeruanda per ſucceſſores.Oldra. conſ.95.nu.7.Io. Baptiſta de Sancto Seuer. in l. omnes populi.num.99.de iuſt.& iure.Barba. conſ.11. colum.2.& ſeq. vol.2.Iacobi.in ſua inueſtitu.in verbo Princeps verſ.ſed an princeps.Pariſ.conſi.10.nu.25.vol.1.Bero.conſ. 138. num. 9.volum.3.Soci.iun.conſ.60.nu.39.vol.3. Acquen. hic col. 4.verſ.vnde ego.& col.5.verſ.3. reſtringitur. Idem ſi Princeps tranſigat.ſuper re dubia.Alberi. in d.l. digna vox col. 2.verſ.aut tranſigendo.Soci. iun.d. conſ.60. nu.54. Item ſi alienatio fiat ex cauſa ſine qua non poſſet prouideri ſtatui, & neceſſitati publicæ,vt tempore famis, vel peſtis ſi pecuniæ ſtatui neceſſariæ aliter haberi non poſſent,legitima dicetur,prout in ſimili dicitur de alienatione rerum eccleſiæ. c.ſi ſine 12 q.2.& ibi not.Capic.deciſ.166.nu.6 Aym.conſ. 241. colum. 11. in fin. & col. ſeq. & pen. verſ.2. reſpondeo. item defenſio ſtatus,& expenſę factæ pro defenſione,dicuntur iuſta cauſa, vbi aliter prouideri non poſſet. Caſtren.d. conſ.214.colum.2. vol.1. Iaſ. conſ.10. colum.3. verſ. item ex alio.volum.3.Rube.conſil.96.num.3. Capic. deciſi. 162 numero.3. Item cauſa belli euitandi. Bald. in c. intellecto.

de iureiur.item periculi euitandi ratio, Rub. d.conſil.96.nu.
3. & dicit Anchar. in tract. de ſchiſmate, quod pro ſedando
ſchiſmate poſſunt capi bona eccleſiæ, & dari etiam conſan-
guineis Papæ, & pro bono pacis, ac vtilitate rei publicæ
quandoque permittitur Imperium ſcindi in diuerſas partes
Præpoſ.in cap.nunquam 21.diſtin.& tandem ex cauſis vide-
mus ſæpius variari iura regnorum, vt iam dubitandum non
ſit ex cauſa legitima, poſſe fieri alienationē rerum principa-
tus etiam nullo retento dominio. Pro cauſa etiam allegatur
ſi fiat donatio eccleſiæ Romanæ, cui donare immenſitas ha
betur pro menſura, §.ſi minus autem, de non alienan.& hic
tractant aliqui de donatione Conſtantini, de qua in c.ego
Ludouicus 63.diſtin.& cap.Conſtantinus 93.diſtin.&.c.fun-
damenta, §.ne autem, de elect.in 6.clem. Romani, verſ.ipſa-
que omnia, de iureiuran. Burſa.conſil.124.vt vanum iam ſit
ne dicam fatuum de eius validitate, vel inualiditate tracta-
re, licet ſuper ea inaniter admodum inſudauerint Doctores
varijs in locis concludentes tandem frequentiori calculo
poſſe Imperatorem quæcunque loca in eccleſiam transfer-
re, nulla retenta ſuperioritate, quamuis varij varia referant,
diſtinguentes alij an quotam Imperij, vt particularia bona,
& loca conferat, cum omnimoda ſuperioritate; alij verò an
ex donatione Imperialis Maieſtas ænormiter lædatur, vel
non, communiter tamen ea obtinuit ſententia, vt Impera-
tor, & quicunque Princeps habens iura imperialia poſſit
donare eccleſiæ Caſtra, & bona quæcunque cum omnimo-
da iuriſdictione, & ſuperioritate, nullo prorſus iure ſibi re-
tento, neque id ſolum Romanæ eccleſiæ, ſed cuicunque in-
feriori: Difficultas autem verſatur in eo, an ſimpliciter do-
45 nando cenſeatur † donaſſe cum omni iure ſuperioritatis, &
in eccleſia Romana paſſim Doctores cenſent, quod ſic, ea
potiſſimum ratione, ne ſequatur inconueniens, quod eccle-
ſia Romana domina dominantium ſubſit alteri, & efficia-
tur, vt ita dicam, ſub tributo: diuerſum cenſent in eccleſijs
Inferioribus quas indecorum non eſt, vt ratione tempora-
lium ſubditę ſint principibus, c.ſolitæ, de maior.& obedien.
verſi.

verſ. quod autem ſequitur, & Imperator in dubio nunquam cenſetur à ſe abdicare ſupremum dominium, Ioan. Andr. in addit. ad Specul. in tit. de iuriſd. omn. iud. colum. 5. num. 16. in verbo paſtoralis, refert, & ſequitur Ang. in l. 1. §. quod man datum, in fin. de offic. eius. Caſtr. conſ. 70. quia fruſtra, nume. 19. volu. 1. & conſ. 125. dubitatur 1. colum. 1 & conſil 343. circa primum, nu. 3. vol. 2. Præpo. in c. 1. colum. 7. verſ. tamen eſt aduertendum, de capit. qui cur. vend. Alex. conſil. 24 in fi. vol. 5. Iaſ. conſ. 123. circa princip. vol. 1. Cacialup. in l. 1. nu. 15. C. de ſum. Trin. & fid. Cathol. Marc. deciſ. 455. nu. 8. par. 1. Marin. Frec. lib. 2. de differ. feud. quat. nu. 34. in fin. Bened. in c. Rayn. in verbo, & vxorem. 2. deciſ. nu. 316. in fin. Marc. quæſt. 233. par. 1. & 365. par. 2. latè D. Ozaſc. conſ. 3. Marin. Frec. lib. 2. de differ. feu. quat. differ. 23. num. 34. & de differ. int. feu. regal. differ. 53. & ſecundum hanc diſtinctionem intelligendi ſunt Doctores dicentes, quod donatio facta eccleſiæ intelligitur cum omni ſuperioritate, nam de eccleſia Romana intelligendum eſt, non de inferiori, & licet nonnulli contrarium teneant in Rub. & c. ſi duobus, §. denique de appell. in d. c. ſolitæ, in c. 2. poſt gl. de delict. puer. in c. Roma na, §. debet, de appel. in 6. & Alb. de huiuſmodi diſtinctione videatur dubitare conſ. 62. num. 17. & 95. 64. nu. 82. nihilominus innuit poſſe recipi dictum Ioannis Andreæ, vbi eſt quæſtio voluntatis, quod mihi veriſſimum videtur, de quo ẽt vide add. Camilli Borelli ad Petr. Bellug. in ſpec. prin. rub. 1 litera M, Capic. deciſ. 127. num. 11. cum autẽ dixerimus cau-
46 ſam requiri, & quidem legitimam, tractãt Doctores † quomodo illa probetur, vel præſumatur. quod ad probationem attinet cum varia ſint probationum genera, duoque præcipua per inſtrumenta, & teſtes, prout inquiunt Bald. & alij in rub. extra eodem titu. ad probationum materiam, & tractatus erit recurrendum, & ſicut poteſt cauſa probari, ita, & cõtrarium videlicet non cauſa, Fely. in c. quæ in eccleſiarum, in quinta declarat. de conſtit. Acquen. hic, col. 7. verſ. item ſecundo circa præſumptionem verior eſt regula negatiua, vt neque cauſa præſumenda ſit, ſi non ſit expreſſa. Roman,

conſ.352.quęritur primo crica fin.Cardin.in c.per venerabilem.§.quod autem.in 3. nota. qui fil. ſint legi. Ruy.conſ. 6.num.19.vol.1.Feſt.de collectis part.4.c.6.nu.15.Port.lib. 5.concluſ.16. deſumpta ex Gabriele. libr. 3. concluſ. 3. de iur.quæſ.non tollen. Menoch. conſ.112.num 5.& conſ.39. num.78. vbi poſt Bald.& alios dicit, quod quemadmodum eſt ſuſpecta, ficta, & ſimulata confeſſio, ita pariter adiecta cauſa. Neque veritas,& eſſentia cauſæ præſumitur quamuis expreſſa reperiatur.Dec.conſ.357.num.6.& 410.nume.9.& conſ.602.col.3.& ſeq.& 606.colu.3. Rub. conſ.145.in fin. Grat. conſ.147.nu.23.vol.2.& conſ. 5.nume.7.vol.1.Aym. conſ.241.col.11.in fin.& col.ſeq.& conſ.135.nu.42.Loaz. d.conſ.in 3.argum.pro parte March.nume.32.neque etiam præſumitur cauſæ qualitas, videlicet, quod ſit legitima neceſſaria, vtilis, vel rationabilis.Iaſ.in l.ſi teſtamẽtum.col.1. in fi.C.de teſta.Alex.conſ.55.col.2.verſ.non obſtat.volum. 1.Neuiz.d.conſi.12.nu.90.& nu.100.eſtque impromptu ratio dictans veritatem eſſe ſpectandam non commentitiam cauſam de qua non creditur ei qui non poteſt actum libere facere. l. qui teſtamentum. de proba.l.ſi fortè. ff.de Caſt. pecu.& ibi Bart.glo.in l.ſi donatione. C.de colla. vbi Alex. & alij.Neuiz.d.conſ.12.nu.91. Natt.conſ.543 nu.15.& cõſ. 352.nu.4.allegat.Io.And.dicentem,quod vbi ex cauſa,quid permittitur non eſt ſumenda occaſio pro cauſa prout etiam non creditur Principi aſſerenti feudum, quòd alteri concedit eſſe commiſſum. Iſer.in c. ſancimus. in fi.quo temp. mil. Tom.de Marin.in titu.de feud.ex pact.anti.num.81.qua ratione attenta Principi credendum de cauſa non eſt : cum enim ſibi liberum non ſit alienare, ita neque etiam confiteri, vt actus ſuſtineatur, alioqui de facili fieret fraus legi. l.1.§.ſi mutuum.& ibi Barto.ff.ſi quid in fraud.cred.& ita in ſpecie argumentatur. Dec.conſ.366.num.12.Bellam.& Prę poſ.in c.non liceat.num.7.12.q.2. Natt.cõſ.636.num.200. quæ omnia comprobari poterunt per congeriẽ allegationum. Panor.& Fel.in cap.quæ in eccleſiarum.concluſ.5.nu. 61.Aym. Craue.in tracta.de antiq.temp.in prin.num.30 37.

&ſ.

& § non omitto.num.12.& in 2.part.in prin.nume.12.& in præſenti ſpecie de cauſis alienationis, d.conſ. 241.col. antepen. Port.lib.1.cōcluſ.17.deſumpta ex Gabriel.lib.1.tit. de proba.concluſ.2. dum examinat materiam clemen.1.de proba. Tiraquell.de retractu conuentio.§.4.glo.6.num,9.& in l.ſi vnquam. in verbo donatione largitus.num.87. & ſeq. C.de reuoc.dona.Cœphal.conſ.168.num.42. Ozaſ.deciſio. 172.col.2. Maſcard.concluſ.275.& latius.1228.ex quorum dictis colligo communem eſſe opinionem, quod vbi agitur de auferendo iure alterius, ſicut princeps in profanis nō poteſt illud auferre, ſine cauſa, ita nec indirectè cauſam exprimendo.Pan.in d.c.quę in eccleſiarum.nu.15. Fulg.conſ.61. col.2. Ruy.conſ.41.nu.12.vol.1. Neuiz.d.conſ.12.nu. 145. Inſuper tradunt ijdem Doctores aliam declarationem, quæ in caſu iſto valde deſeruit, vt quibus in caſibus conceditur principis dicto eſſe ſtandum, procedat inter ſubditos, alias ſecus argumento notatorum per Inn. in c. inquiſitioni in fi. de ſent.excō. pulchrè examinant. Caſt.conſ.46. viſo & examinato.col.fin.vol.2.Pan.in cap.cum à nobis.col.2.verſ.ſed dubito.de teſti.Pan.& Fely.in c.ad audientiam. colum.3.de pręſcrip.Ruy.conſ.91.nu.5.vol.1.Aym.in §.propoſitum.nu. 10.poſt Fely.d.c.quæ in eccleſiarum. col.21.in 3.limit. & d. conſ.241.verſ.4.reſpondeo. & conſ.104.num.8. Socin.inter conſ. Currij. ſen.20. col.4 & 6. vbi fortius vult. hoc procedere, ſi princeps diſponat inter non ſubditos naturaliter, licet accidentaliter ſint ſubditi : vnde cum tractetur hic de alienatione facta per Principem in pręiudicium ſucceſſoris, & par in parem non habeat imperium, Bald. in titul.de pace Conſtant. in verbo amplius conſueuerunt, ceſſat præſumptio, quæ elicitur ex d.clem.1.de probat. & hoc argumento vtitur, gl.in auth.habent quomodo opor. Epiſco.facit, ꝙ notatur in quæſtione an ſucceſſor teneatur approbare factum prędeceſſoris, & ex ijs etiam eliduntur ea quę not. Doctores dicentes, tunc credi Principi de cauſa, quando adſunt clauſulæ motus proprij, ex certa ſcientia, aut de plenitudine poteſtatis, quę æquipollent.Pan.& Fely n.in c.ad hæc, de

reſcrip.euer. in loco à plenitud.poteſt.nu.13. quia illę clauſulę ſuum robur obtinent, quo ad ſubditos tantum, quales ſucceſſores non ſunt: Socin.conſ.120.col.antep.verſi.4.caſus, vol.3. Natt.conſ.47.num.6. Alexan.conſ.11.nu.9.& 14 vol.7. Alciat.lib.3.pręſumpt.8.colu.fi. Aymo conſ.241.col.7.verſicu.non obſtant illę clauſulæ, & ita intelligenda ſunt quę latè hac de re ſcribunt Cæphal. conſil. 302. num.33. & ſeq.lib.3.& Riminald.iun. conſ.45. Gabriel. in tit.de clauſul.concluſ.1.& 2.inſuper qua facilitate inducitur princeps ad alienandũ, & exprimendum cauſas, eadem, & multò maiori ad apponendum huiuſmodi clauſulas, ad not.per Bart. in l.ſi ex cautione, in fin.C.de non numer.pecu.Corn.conſ.127.primo aſpectu, colum. penul. litera B. vol.2. Neuiz.d. conſ.12.num.72. Præpoſ.in d.cap.non liceat Papæ 12.q.2. poſt Bellam.& hodie inoleuit vſus, vt ferè in quibuſcunque priuilegijs, & conceſſionibus apponantur huiuſmodi clauſulæ, ita vt dici poſſit eas apponi de ſtylo, & hic obiter no-
47 tandum eſt circa huiuſmodi clauſulas: † Quod vbi agitur de præiudicando iuri tertij, illæ clauſulæ non operantur in non expreſſis, aut principi incognitis. Deci.conſi.689.num.11.Pariſ.conſi.23.num.153.vol.1.& conſi 4.num.27.vol.2. Rolan.conſi.7.num.105.vol.3. Aym. conſi. 591. num. 115. Feſtaſ.de collectis.part.4.cap.6 num.38. imò nec vbi agitur de tollendo iure tertij ſine cauſa. Neuiza.d.conſi.12.nume.142.Natt.conſi.589.num.22 Rolan.conſi.4.num.15.vol.1. Aym.de antiq.part.1.§.non omitto.nu.24. Ferdinan. Loaz. in d.conſi.In 5.argum.1.par.oppidi. num.58.& nu. 64. dicit quod tales clauſulæ poſitæ ſine cauſæ cognitione non præiudicant. Barb.inter conſi. Alex.123.col 7.vol.4. Celſ. Vgo. conſi.120.num.83.eo quia præter mentem principis ex quadam notariorum conſuetudine apponi ſolent. Menoch.cõſ. 2.nu.464. Gabr.in titu. de clauſu.concluſ.1.limit.4. eadem
48 ratione exiſtimo non procedere, quod aliqui dicunt. † Cauſam præſumi, & eius ſubſiſtentiam, quando facta eſt alienatio cum conſi. procerum. Panor.in c.cum veniſſent. num. 8. de iudic. Capic.d.deciſ.166.num.6. Acquen.hic colum 6.in

prin.

prin.& colum. ſeq. verſic.ſi vero. Cum ſatis compertum ſit conſiliares non poſſe reſiſtere voluntati Principis, quoties ita vult. & dicit Afflict. poſt Iſern. in titu. qui ſucceſſo. ten. nu.85.quod ſicut.non creditur principi, ita nec conſiliarijs eius, qui vt placeant domino, non recta plerunque dant conſilia. Iſer.in c.1.de Capita qui Cur. vend. num. 25.& 27. Doct.in c.quanto,& ibi.Imo.poſt alios,de iureiur. Neuiz.d. conſ.12 nu. 161. ſed & in reſcriptis principes paſſim vtuntur huiuſmodi clauſula, cum conſilio procerum, quamuis ipſi ſoli actum faciant, quod tamen temperandum eſt iuxta ſequentem primam limitationem, vt videlicet conſilium procerum præſumptionem inducat in dubio, vbi non tam arcta eſt prohibitio alienandi, qualis eſt in alienatione ex qua dignitas principatus admodum læderetur, ſed in alijs caſibus, in quibus non tam vrgens cauſa requireretur, nec principis adeo ſunt ligatæ manus in diſponendo, in ijs enim præſumendum eſt pro cauſa, & ſecundum hunc ſenſum declarandum eſt dictum Bald.in l. cùm multa. C. de bon.quæ lib.quod quando princeps alienaret valde præcioſa, vt puta magnam ciuitatem, ꝙ debet adhibere conſiliares: alioquin non valet alienatio,ratio eſt quia ſine interuentu conſiliariorum difficilius præſumitur pro cauſa, quæ requiritur, quam eis interuenientibus. & licet cum cauſa,ſine eis regulariter poſſit princeps diſponere. Peregrin. de iur. fiſ.lib. 1. titu.3.validiora tamen, & firmiora ſunt,quæ cum conſilio, procerum, & prudentium fiunt,ad notata in l.humanum.C. de legi. Rip.& alij in Rub.de reſcript. Felyn.in c. nonnulli. num.9.eod.tit. Marſil.ſing.440. Cœphal.conſ.133.nu.110. & conſ.634.num.54.& ita etiam intelligo, quod notat Iſer. in titu. qui ſucceſſ. ten.col.pen.& fin. & Bald.hic nu.7.dum dicit, quod in dubio præſumitur pro veritate cauſæ, quando contractus eſt factus conſenſu capituli: quod tamen impugnat Iaſ.in prælud.num.91.Zaſ.in 3.par.num.15. Saluari tamen poteſt Bald.quando actus ſolenniter eſt factus: nam tunc iuſtitia cauſæ præſumitur,vt infra tangam, dum de ſolito infeudandi tractabo,quod etiã videtur ſentire Iaſ. Amplia

49 plia maximè in materia aliunde ſuſpecta † dicto principi non eſſe ſtandum, vt quando alienatio fit in conſanguineos, vel familiares, præſumptio eſt enim quod Carnali amore donet. c. iudicatum. in fin. & c. ſeq. 89. diſtin. c. prouenit. 1. q. 3. c. Epiſcopus 10. quæſt. 3. Aut. quibuſcunque. C. de ſacroſan Eccleſ. Acquen hic col. 6. in fin. verſ. aut vero Papa facit, quod dicitur principi non credi in his, quæ concernũt proprium commodum. Bal. conſ. 464. quædam ſcriptura. col. 1. volum. 1. Signor. conſ. 185. num. 8. Afflict. in conſtitutio. reg. in Rub. de magiſtr. procur. num. 3. Loaz. in d. conſ. in 3. arg. pro part. Marchio. num. 50. & ſatis dicitur fieri in ſuum commodum aſſertio, quoties fit ad ſuſtentationem, ſeu firmitatem actus per eum geſti, qui aliter valere non poterat: namque loco commodi eſt voluntas adimpleta. glo. in l. pen. de condic. cauſ. dat. Tiraquel. in prohemio de retractu Lignag. num. 25. item nec quo ad ſubditos, & in eorum præiudicium

50 principi † creditur venienti contra proprium contractum. vt in d. c. quæ in eccleſiarum. Socin. conſ. 266. col pen. num. 35. dicens, quod alias communis opinio, quæ habet, quod princeps non poteſt auferre dominium rei meæ, ſine cauſa, parum prodeſſet. Aym. part. 1. quæſt. 1. num. 16. & §. ſeq num. 22. Decia conſ 25. num. 82. Ruin. conſ. 7. nu. 19. vol. 1. Amplia maximè vbi cauſa ſpecificè non eſt enunciata. Neuiz. d.

51 conſ. 12. num. 91. Limita modo, † vt cauſa præſumatur, & eius veritas in ijs, in quibus princeps poteſt libere diſponere. Dec. conſ. 191. col. 1. Natta conſ. 122. nu. 7. Pancir. conſ. 63. num 40. & ita intelligi poteſt, quod communiter Doctores dicunt, & Pan. notat. in c. cum veniſſent. num. 8 de iudit. quod in dubio præſumitur pro cauſa. Afflict. in c. 1. in 2. nota. hic fini. lex. & hoc licet propriè non ſit limitatio, pro limitatione ſeruiet conſideratio, vt quibus in caſibus princeps latiores habenas habet diſponendi, etiam ſi omnino liberè, & abſque cauſa diſponere non poſſit, in ijs magis militet præſumptio cauſæ, argumento l. iuriſgentium. §. adeo l. ſi vnus. §. ſi cum mihi. de pactis l. quæ de tota. & ibi Bart. de rei vend. & ita limitant Pan. & Fel. in cap. ad audientiam. de

præſcrip. vbi etiam dicunt, quod licet Papa in beneficialib. habeat plenitudinem poteſtatis, tamen circa bona Eccleſiæ non habet hanc liberam poteſtatem, ſed regulatam à iure. Pan. in d. c. quæ in eccleſiarum. num. 15. & ibi Fely. in 5. con-
52 cluſ. limit. 1. Limita ſecundo niſi † circa ea quę à mero principis facto dependent, cauſa verſaretur: nam de facto proprio ſtaretur eius dicto. Caſtren. d. conſ. 414. col. 2. Ruy. cõſ. 31. num. 9. vol. 1. Afflict. in c. 1. nu. 72. qui ſucceſſ. ten. Gabr. concluſ. 2. de proba. in prin. Alia & tertia dari poteſt limita-
53 tio, quando † notoriè conſtat de cauſa, vt quia notoriũ eſſet bellum geri cum principe, aut alias ipſum ex cauſa neceſſaria egere pecunia, tunc enim ſtabitur eius dicto, quod fuerit motus ex illa cauſa, tum quia de facto proprio atteſtatur: tũ quia conſtito de cauſa, cenſetur quis actũ feciſſe ex illa cã præambula. gl. in l. quædam mulier. de rei vend. l. 2. C. de acquir poſſ. l. qui negotiatione vbi Bart. de admin. tut. Imo in c. nam concupiſcentiam. num. 7. de conſtit. Iaſ. in d. l. teſtamentum. in 2. limit. & conſ. 227. col. 8. circa fi. Feſta de collect. part. 4. c. 6. num. 16. & præſertim ſi interuenerit conſiliũ procerum, pro quo magis præſumitur, vt ſupra dictum eſt.
54 Limita quarto niſi longitudo † temporis intercedat. Bald. in prælud. Feud. in 2 diuiſ. ſequuntur Laud. & Iaſ. num. 90. Natta conſ. 522. num. 31. & conſ. 589. num. 8. vbi dicit, quod omnia pręſumuntur ſolenniter acta ex diuturnitate temporis. Ruy. conſ. 217. nu. 6. vol. 1. latiſſimè Maſcard. de probationib. concluſ. 1317. per totam lib. 3. & 621. lib. 2. ſeruiunt quæ ſupradicta ſunt de præſcriptione, facit quod dicitur in alienatione rerum Eccleſiæ, vt cauſa in inſtrumento narrata ex longitudine tẽporis vera præſumatur. Guid. Papa deciſ. 151. in fin. & dicetur infra dum de infeudatione bonorũ eccleſiaſticorum tractabitur, vnde licet non ſtetur aſſertioni prælati aſſerentis feudum eſſe antiquum, ſeu infeudari ſolitum: nihilominus ſi agatur de inueſtitura antiqua propter antiquitatem creditur. Zaſ. in 3. par. num. 16. Brun. conſ. 40. col. 2. in prin. plura accumulat Loaz. in 3. argum. March. nu.
55 60. Quinto limitatur vbi aſſertio cauſæ † ſpecificè enunciatæ ha-

tæ haberet ſecum iuris præſumptionem, aut aliunde veriſſimilis eſſet. Saly. in l. ſi mater. C. de contrahen. empt. Soc. cóſ. 266. col. antepen. nu. 15. vol. 2. vbi quando cauſa poteſt veriſimiliter imaginari pro ea præſumitur. l. ſi. de exercit. Aym. conſ. 54. num. 13. 202. nu. 48. 275. nu. 8. idem ſi cum narratione principis aliud concurrat adminiculum, ſeu alia veriſimilis præſumptio. Ruyn. conſ. 175. num. 16. vol. 1. Tiraq. in l. ſi vnquam in verbo donatione largitus. nu. 100. & 101. Aym. de antiq. in prima part. §. propoſitum. nu. 59. & §. 4. limitatur. nu. 38. & parte. 2. nu. 22. Maſcard. concluſ. 184. in fi. & concluſ. ſequenti. & ſecundum hanc limitationem reſtringenda ſunt ea, quæ congeſſit Loaz. in d. cóſ. in 1. argum. pro parte March. n. 38. & 51. & vbi cauſa nō fuiſſet in ſpecie expreſſa, ſed illa probaretur idem iuris eſſet. Ruyn. conſil. 61. vol. 5. Marc. Ant. Peregrin. de iur. fiſc. lib. 1. tit. 3. num. 81. vbi etiam dicit ſatis eſſe, quod cauſa ſubſit ex qua princeps motus fuerit ad contrahendum, & pecuniam accipiendum licet ex poſt pecunia fuerit conuerſa in alium vſum. ad notata per Inn. in cap. 1. depoſ. de quo tamen videnda ſunt, quæ habentur in l. ciuitas. de reb. cred. Aymo in conſ. pro gene. nu. 385. verſ hoc autem notatur in Auth. hoc ius porrectum. C. de ſacroſan. Eccleſ. Ozaſc. deciſ. 171. ex quibus vtrunque dictum Peregr. redditur dubium, ego quidem exiſtimo cauſam eſſe exprimendā, quę verè exiſtat ſi non in indiuiduo, ſaltem ſpecificè. c. dilectus de reſcrip. c. ſuper eo. de cohab. cler. Inn. in c. ad noſtrā de appell. quo aūt ad verſionē illa probari poterit pręſumptiuè. Caſt. conſ. 2. viſis omnib. nu. 4. vol. 1. Purpur. cóſ. 433. l. ſi ventri. §. fi. de priuileg. cred. Henr. Boic. in c. pen. diſt. 2. circa fin. de fideiuſ. q̄ ſi in aliam cauſam verſa ſit pecunia niſi vrgens occaſio ſuperuenerit cēſebitur color quæſitus. Bald. conſ. 332. præmittendum. in fi. vol. 2. latè tradunt Imo. & alij in c. pen. de fideiuſſ. Redoan. de reb. Eccleſ. non alienan. tit. an & quom ex mut. oblig. Eccleſ. §. ſed
56 Abbas. & § ſeq. Sexto limitatˀ, vt ſtetˀ aſſertioni officialis publici quando atteſtatur de cauſa circa ea, quæ concernunt officium ſuum glo. in c. paſtoralis. in prin. in verbo, exonerare,

rare.de offic.deleg. Bar.in l.ambitioſa.nu.27. de decret. ab ord.facien. Natta conſ.367.num.16. Menoch. de caſib. arbitra.lib. 1. quæſt.76. num 12. & ſecundum hanc limitationem procedit vulgare dictum, quod princeps in dubio, q̃d facit intelligitur facere ex iuſta cauſa, vt ſupra dicebam, ad glo.fin.in l.relegati.de pœn.Fely.Dec.& alij in d.cap.quę in eccleſiarum. de conſtitu. & hanc limitationem applicat Iaſ. d.conſ.227.col.9.verſ.10.caſui quando princeps alienando atteſtatur de cauſa,ſed contra Iaſ. facit,quia princeps alienando nõ exercet ea, quæ ad eius officium pertinent, vnde limitatio procedit, quando princeps,vel officiales atteſtantur de facto ſuo, vel de ſuo animi motu in concernentibus officium ſuum,ſecus ſi de facto alieno,& extrinſeco,aut non concernenti eius officium,ad not. in clem.1.de proba. prout etiam non procedit in ijs ſuper quibus poteſtatem non habet princeps,aut officialis, ſeu quæ non dependẽt ab eius arbitrio.Dec.in c.cum ſit Romana.in tertio nota. de appella.Aym.d.par.1.nu 21.& ita etiam veniunt reſtringenda dicta Loaz.vbi ſup.num.40.quicquid conſulendo ipſe dixerit.
57 & in reſp.ad quintum & ſextum.argum.nu.34.† Alienationes autem cum cauſa factæ debent per principis conſilium approbari.l.humanum. C de legi. Pan. in c. ad audientiam. col.2.de pręſcrip.Neuiz.d.conſ.12.nu.156.Io.Pap.lib.5.tit. 10.Arreſt.2.Aym.de antiquit.part.1.§.non omitto.in prin. Anto.Sola in comment.ad conſtit. Sabau. in gloſſ.2.prohe. num.43.& propterea dicitur,quod donatio Conſtantini facta fuit cum conſilio procerum. c. fundamenta. §. ne autem de electio.in 6.& regulare videtur, quod in arduis princeps adhibere debeat conſiliares, & ea gerere cum participatione conſilij,& dicit Capic.in ſua inneſtitura, in verbo feudũ dant.in princip.quod Papa non poteſt,ſine conſenſu Cardinalium Eccleſiæ ciuitates infeudare,ſed contra hæc eſt glo. in l.humanum.in fine,quæ dicit,quod eſt potius conſilij,quã neceſſitatis,quod etiam ſentit Præpoſ. in c.1.col.2. Epiſco. vel Abb.Afflict.hic nu.40.vbi de Papa. Iaſ.nu.6.Barb.conſ. 1.col.20.nu.15.vol.1.Aym.par.1.§.non omitto.in princ.ad

quæ

quæ tamen reſponderi poteſt, quod gl. in l. humanum. procedit regulariter, & vbi princeps liberam habet diſponendi, ac ſtatuendi facultatem, ſecus autem in caſibus, in quibus non poteſt libere diſponere, vt puta de rebus regni, quæ dicuntur res vniuerſitatis: cuius negotium cum agatur nil mirum, ſi populi, aut primatum conſenſus requiratur. ita Zabarel. d. conſ. 137. Iaſ. conſ. 227. col. 7. in princ. vol. 2. Ferdinan. Loaz. in d. conſ. oppidi de Mula. in 7. argum. verſ. quinimo. quamuis in reſponſ. ad idem ſeptimum argum. num. 7. plura adducat per quæ comprobat ſummos Pontifices, & Imperatores etiam ardua poſſe gerere, & de eis diſponere, ſine procerum conſilio, ad l. fi. C. de legi. At vbi principis interuenit conſilium, aut conſiliariorum conſenſus, tollitur ſiniſtra ſuſpicio, & maior oritur præſumptio pro principe alienante, non adeo tamen, vt id ſufficiat in arduis, & ita intelligendus eſt Bal. prout ſup. dixi. in l. cum multa. C. de bon. quæ lib. cum alijs ſupra allegatis. & per Acquen. hic col. 6. verſ. vnde poſſet, qui dicit hanc præſumptionem reſultantē ex dignitate principis, & cōſiliariorum interuentu, tolli per alias præſumptiones contrarias, puta ſi alienet in conſanguineos, vel amicitia magna coniunctos, cum vna præſumptio ꝑ alterā elidatur. ad l. diuus. de in integr. reſt. Redoan. in tit. de infeuda. rerum eccleſ. per Papam. nu. 8. Quin etiam inconcuſſa conſuetudo viget in pluribus prouincijs, vt nedum conſiliares interuenire debeant in actu ipſo, ſed etiam poſt perfectionem, actus requiratur approbatio magiſtratus, quę interinatio dicitur. Rebuf. in tract. de reſcri. in præfa. num. 53. & art. 2. glo. 7. & ſeq. ita vt non valeat actus abſque dicta interinatione, vt poſt Paponem dictum eſt ſupra, & idem Papo. lib. 5. tit. 10. arreſt. 12. qui ſtilus iuri communi conformis eſt vt in l. ea quæ. vbi Bal. C. de temp. in integ. reſtitu. quæ quidem interinatio approbatio dicitur ſeu executio gratię, & ad tempus date retrotrahitur. Franc. deciſ. 62. Aym. conſ. 999. num. 21. vbi executionis potius quam confirmationis actus dicit eſſe interinationem, & in patria noſtra in alienatione rerum patrimonialium exigitur interinatio.

tio.Sola in prohemio decret.glo.2.in fin. & tam in Camera computorum,quorum officiales curatores principis dicuntur,ad l.fin.verſi. curatores. de quadr. præſcri.l. nec venditio.Cod.de præd.decur.li.10.quam etiam in Senatu in concernentibus eius officium,& adminiſtrationem, vt in nouis conſtitutionibus habetur:poteruntque Senatus, & Camera reſpectiue principis conceſſiones, priuilegia, & contractus non admittere, aut limitare prout iuridicum aut rationabile fuerit,non autem pro arbitrio, prout in Camera quandoque contenſum vidi per aliquos magiſtros exiſtimantes contractus vltro citraque obligatorios poſſe in parte acceptari,& in parte refutari ſeu limitari, quod rationabile non eſt abſque partium conſenſu. neque tamen puto admittendum quod Rolan.dicit. conſ.61. num.42. quem ſequi videtur D Sola.in d.prohe.conſtit.duc.glo.2.in fi.quod priuilegium ſeu confirmatio principis ex certa ſcientia ſeu de poteſtatis plenitudine emanatum non ſubiaceat interinationi.exiſtimo tamen illud omnino, & inconcuſſe admittendum quatenus rationi congruit, & a iuſtitia non abhorret, potiſſimum ſi actus ſit iuramento firmatus,cui princeps ipſe contrauenire non poſſet vt infra dicetur, alioquin impe-
38 trantibus fieret iniuſtitia. † requiruntur etiam clauſulæ in alienationibus principum motus proprij,ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis, ac aliȩ derogatoriæ. Præpoſ. hic colum.6. verſi. vbi tamen. & de clauſula motus proprij quod requiratur,Præpo in prohe.colum 10.verſ. & ideo.per l.1.C.de petitio.bon.ſublat.lib.10.iuncto cap.ſi motu proprio de præben.in 6. nam vbi non adeſt talis clauſula de facili præſumitur ſubreptitia impetratio.l.fin. C.ne rei domini vel templ. & Iaſ. num. 80. Ego & ſi huiuſmodi clauſulæ non interueniant, nihilominus alienationem valere in caſu licito, ac permiſſo cenſeo. Quid enim operantur clauſulæ illæ niſi ad oſtendendam enixam mentem principis, de qua ſi conſtabit, neque interceſſerit aliqua ſubreptio, aut obreptio,neceſſariæ non erunt dictæ clauſulæ,in actu,in quo poteſt princeps diſponere, ſiue cum cauſa, ſiue ſine cauſa: &

præſertim ſi fiat alienatio per viam contractus, vt dicit Acquen. hic colum. 7. poſt Caſtrenſ. conſil. 414. in facto præſenti. colum. penul. volum. 1. exiſtimo tamen valdè proficuas fore dictas clauſulas ad oſtendendum magis enixam mētem principis in ijs, in quibus poteſt diſponere, vt ex eis appareat adeſſe voluntatem. Pariſ. conſ. 23. num. 104. vol. 1. & de viribus huius clauſulæ, Anto. Gabr. de clauſul. concluſ. 1. Declara tamen vt tunc clauſula derogatoria ſit neceſſaria, quando adeſſet præcedens aliquot decretum principis alienantis, vel anteceſſoris, cui derogare opus eſſet, vt infra dicetur, & ea neceſſaria tantum eſt, vbi aliquid ſtatuitur cōtra ius Celſus. de clauſ. nu. 25. & eo caſu etiam cenſuit Iſer. in c. 1. num. 53. de capit. qui cur. vend. non eſſe neceſſariam derogationem, ſi adſit clauſula ex certa ſcientia, clauſula etiam de plenitudine poteſtatis operatur ad oſtendendam principis intentionem, quod voluerit procedere tanquam princeps abſolutus, non tanquam ordinarius. Alex. conſ. 16. num 26. vol. 5. Curt. conſ. 65. colum. 11. Duę enim in principe ſunt poteſtates ordinaria, & abſoluta iure ordinario ſecundum leges poteſt ſtatuere, de abſoluta poteſtate etiam contra ius l. princeps. de legi. quanquā voluerint aliqui vnicam in principe reperiri poteſtatem ordinariam ſcilicet quæ à iure regulatur, inter quos Vaſqu. & Didac. per D. Theſſaurum allegati in nou. Deciſ. Senat. Pedem. Deciſ. 91. & infra
59 videbimus, † vbi autem alienatio fit retenta vniuerſali iuriſdictione, & ſuperioritate dubio procul videri permiſſa ēt totalis alienatio, multò magis videtur ſupremum dominium retineri. c. cui licet. de reg. iur. in 6. l. non dicit de reg. iur. & eo caſu retenta vniuerſali conſiderandū eſt, aut princeps alienat in magna quantitate, aut in modica, vt per Bar. in l. prohibere. §. planè ff. quod vi aut clam. ſi in magna quantitate hic etiam diſpiciendum eſt, aut cum cā, aut ſine cauſa, ſi cum cauſa tenebit alienatio, etiam in magna quantitate: cauſa autem non tam vrgens requireretur hic, quam ſuperiore caſu. Ferdinan Loaz. in d. conſ. in 1. argum. pro par. Marchi. nu. 17. ſed ſufficit rationabilis, & quæ reſpiciat publicam

blicam vtilitatem,licet nõ perſonaliter,ſaltem ſecundario: vt puta cauſa remunerationis meritorum,ob quam etiam licet principi tranſcendere leges, & auferre quandoque bona ſubditorum,modico dato precio, & alijs aſſignare. l.itē ſi verberatum.§.2. de rei vendi. & l.Lucius. de euictio. Iſer. in d.§.preterea ducatus.num.50 vbi dicit licere principi dare bona demanialia militi ſtrenuo, ſi non habet aliundè ſequuntur alij,& Barba.in Rub.de donat.in prin.Gozad.cōſ. 1.num.36.Dec.conſ.493.num.25 Loaz. in d.conſ. in 3. argum pro part.March.in prin. latè tradit, & plura accumulat Tiraq ſpecialia ex cauſa remunerationis,in l.ſi vnquam in verbo donatione largitus nu.11.cũ ſeq C. de reuoc.don. vbi etiam Rip.q.15. & inalienabilia poſſe ex cauſa remunerationis alienari videre eſt apud Soc. iun. conſ.91. num.17. vol.2.Rolan.conſ 5.num.8.vol.1.& in feudis, quæ alioquin inalienabilia ſunt.Soc.conſ.84.vol.3. Card.in cap.ex parte. q.3 de feu.Seru'ũt notata in l.iubemus. la 2.C. de ſacroſan. eccleſ.vbi Bar. P. Belluga in Spec. princip Rub.9. num.8. Ozaſc.conſ.4 .num.22.& licet illi patres indiſtinctè dicant ex cauſa remunerationis principem poſſe alienare, id tamē & rectè quidem intelligit. Acquen.hic colum.4 in princ.retenta ſuperioritate,nam ſatis id donatario eſſe debet,ſi anti dora quomodocunque etiam ſi in feudum accipiat. Iaſo.d. conſ.227.colum.8.verſ.8.quinimo in Gallia non admittuntur alienationes bonorum demanialium ex cauſa remunerationis. Io.Pap.lib.5.tit.10.arreſt.12. ſolent tamen admitti ad certum tempus in quibuſdam caſibus, quod vtique procedit in remuneratione,q̃ fit volũtariè,& ex liberalitate nulla alia præcedente obligatione,quam ad antidora:ſecus dicendum eſſet, ſi ex obligatione neceſſaria fiat remuneratio, vt pro ſatisfaciendis expenſis factis pro defenſione ſtatus, aut aliter,vt per Barba. conſ.11 colum.4. vol.2. ex ea enim cauſa alienatio etiā ſupremi dominij fieri poterit,ſi aliundè princeps æs alienum perſoluere nõ poterit ſine ſtatus detrimento.Grat.cōſ.147.in fi.vol.2. & ex cauſa remunerationis
60 principem †poſſe donare ſatis in comperto eſt. Pan.conſ.3.

in 26.dub.col.21.in fin.vol.2. Nat.conſ.367.num.14. vbi dicit, quod ex cauſa remunerationis poſſunt alienari vaſſalli, etiam inuiti: quod fuit de mente Barb.d.conſ.11.quod tamen declarandum eſt, vbi merita talia eſſent, quæ ſimilem mererentur recompenſam, & aliunde princeps non haberet modum remunerandi. Iſer.in d.§.præterea.num.50. Neuiz.d.conſ.12. num.92. licet remunerandi modum ponat in facultate principis Natt.conſ.367.nu.15. Redoan.in tit.de in feuda rerum Eccel. nu.6. & facit, quod ſupra dictum eſt de cauſa neceſſaria, vt ea ſit attēdenda, ſi aliunde neceſſitati prouideri non potuit. Aym. conſ.241.col.pen. verſ.2.reſpondeo ex quibus non puto procedere, quæ adnotauit. Loaz.d.argum.3.pro Marchi.verſ.nec obſtat, ſi forſan. dum aſſerit principem poſſe donare etiam immobilia demanij ex cauſa remunerationis, quamuis aliunde habeat ex quo bona alterius, pacis, vel remunerationis cauſa poteſt donare: nam quatenus de pacis cauſa loquitur non eſt eadem ratio, quia remunerationis cauſa, ſi donet rem alienam, tenetur tantumdem præſtare de ſuo, idque neque paſſim principi licet, ſed iuſtis de cauſis, vt infra dicetur. & notat Ruyn. conſ.108. nu.29. volum. 2. Item cauſa remunerationis eſſe dum ob merita in rempublicam collata, ac ſeruitia publicam vtilitatem concernentia, vt propterea merita non attendantur ſi ſeruitia præſtita ſint priuatim principi, & circa familiaria obſequia publicæ vtilitati nō connexa Acquē. 61 hic col.5. verſ. ſed circa hoc. † Aut ſine cauſa ſit alienatio etiam retenta ſuprema iuriſdictione in magna quantitate, & non valet tanquam facta in nimium detrimentum, & prę-iudicium principatus, & contra principis dignitatē, & honorem: eſt enim principi conceſſa bonorum adminiſtratio, non dilapidatio. vt 10.queſt.2.in prin.Bal.in d.c.licet.nu.7. de proba. vbi dicit, quod Papa, Imperator, & multo minus Reges non poſſunt donare vnam ciuitatem, quæ poſſet ſubuertere maieſtatem Imperij. Spec. in titu de inſtrumentor. editio.§.nunc autem videndum in fi. Petr. Rebuf. in arbore feuda.in 2.diuiſ.Archid.in c.non liceat Papæ 12. quæſt.2.

qui

qui ita intelligit illum text. quando videlicet Papa alienat, ſine iuſta, & rationabili cauſa. Fely. in c. ad audientiam in prin. de præſcrip. Præpoſ. & Iaſ. vbi ſupra Gabriel. de iure quæſ. non tollen. concluſ. 5 nu. 46. Vaſ. de ſucceſſio. part. 1. §. 26. nu. 82. Capic. in ſua inueſtitura. § feudum dant. verſ. 2. declaratio. Peregr. de iur. fiſ. lib. 1. tit. 3. nu. 70. & dicit Bald. in c. nihil de præſcrip. quod conceſſio Papæ non præiudicat ſucceſſoribus etiam ex cauſa oneroſa, puta venditionis locationis, vel feudi, ſi contineat magnam euerſionem patrimonij; in liberalitatibus autem eſt adhibēda diſcretio, cum dominus non velit effundi opes, ſed diſpenſari. c. dominus, & c. pulchra. 86. diſtin. & irritatur talis alienatio etiam ſi ſit iurata, per ea quæ dicta ſunt in alienatióne abſoluta, cum militet eadem ratio, videtur quod iuramentum illicitum nō teneat. ad c. ſuper noſtris. el 2. de iureiur. Card. Zabarel. cōſ. 137. col. pen. verſ. 2. ratio Curt. de conſue. nu. 518. Fely. in c. 1. nu. 5. de proba. & Bero. ibid. nu. 33. Bertach. de Epiſc. nu. 184. Acquen. hic col. 4. ver. limit. 2. Rola. à Valle conſ. 2. nu. 96. vol. 1. Bellug. in ſuo Specu. princ. rub. 9. nu. 1. & 2. Neque durum videri debet principibus, ſi de re magna principatus diſponere non poſſint pro libito; cum alioquin, ſi eadem facultas liberè diſponendi fuiſſet anteceſſoribus conceſſa, fieri poſſet, vt ipſi principes non eſſent. l. digna vox. §. adeo. C. de legi. & prout alienare non poſſunt inter viuos, ita nec etiam de rebus regni poſſunt teſtari, neque ſucceſſionis ordinem peruertere. ad not. in c. 1. de ſucceſſ. feu. Bal. cōſ. 389. conſuetudo. col. fin. vol. 2. Corſet. de poteſta. reg. quęſt. 70. in fin. Curt. ſen. conſ. 137. col. 2. verſ. 2. ratio. Alex. conſ. 87. accuratè. nu. 6. vol. 6. Iaſ. & Rip. in l. nemo poteſt. nu. 3. de leg. 1. Cirier. de primogen. lib 3. q. 3. Guliel. Monſerat. de ſucceſſ. regum. in prin. nu. 29. Vaſqu. de ſucceſſio. creatio. lib. 1. §. 6. nu. 17. & lib. 3. §. 26. nu. 45. Neuiz. d. conſ. 12. nu. 64. Modern. Pariſ. glo. 3. quęſt. 3. nu. 7. & ſeq. vbi id ampliat etiam ſi deficerent omnes maſculi ſanguinis Regij, quia tunc electio fieri deberet per populum. Amplia, vt nō teneat alienatio, etiā
62 ſi non oppida alienentur, ſed fundi, cenſus, & redditus in

 egregia

egregia quantitate.l.omnes.C.de fund.patri,lib.11.l.omniũ C.de vectiga.& commiſſ.vbi vectigalium non parua functio eſt Præpoſ.hic col.6. Iſer.in c.1.nume.18.de capita.qui cur. vend.Afflict. in §. præterea ducatus.in 3.nota.nume.108.de prohi.feud.alie.per Fed.& in §.1.quo temp.mil Zaſ.hic n.7. Mart.de Laud.de princip. quæſt.82.Luc.de Penna in l.quicunque.la 2. verſ.his ergo. C.de omni agro deſer.vbi rerum fiſcalium,& Patrimonialium interdictam alienationẽ principibus dicit, quia neceſſitatibus reipublicæ ſunt deſtinatæ, & principibus conceſſæ pro ſubditorum conſeruatione.
63 Soc.conſ.7.vol.3.† Amplia etiam ſi fiat venditio cum recato,dicitur enim ea alienatio, vt dixi in quæſt.laudimi 37.& fruſtra ſperatur,quod princeps.bona ſit redempturus,vt inquit Rube.conſ.96.nu.4. Neuiz.d.conſ.12.nu.146. præſertim quando res alienata eſt pro pretio quanti valet.Alexan. conſ.169.in fin.vol.6.Rebuf.in compend.nu.7. amplia maximè in rebus demanialibus, ſeu quæ in regiſtris Cameræ ſunt deſcriptæ tanquam redditus Coronę annexi,ſeu incorporati:nam dicuntur demanialia dos principi per rempublicam aſſignata, & quæ principi ſpectant tanquam principi, Luc.de Pen.in l.quicunque.C.de omn.agr.deſer.li.12 Mod. in conſue.Pariſ.§.30.nu.70.Rip.lib.1.reſp.1.nũ.11.quę alienari non poſſunt Ioan.Pap.lib.5.titu.10.Arreſt.1.quinimo, nec ceſſio recatus in re demaniali, legitimè cum recato alienata licet cũ ius recatandi effectum ſit de corona principatus. Io. Pap.lib.5.tit.10.arreſt.3.faciunt quæ dicta ſunt in quæſtio.laudim.42. & regulariter, quod ea inalienabilia ſint,Iſer.in c.1.num.44.& 48.de prohib.feud.alien.per Fed. verſ.nec dominus feudi.& in c.1.verſi.quanto tẽpore Epiſc. vel Abba.& d.c.1.num.18.verſi. hæc intelligenda.de capit. qui cur.vend. Afflict.in titu. & rub. quæ ſint regal. nume.15. & in §.præterea ducatus.in 3.not.Luc.de Pen.in l.quicunq; colum.4.verſi ex pręmiſſis autem, & l. qui fundos in fi. C.de omn.agr.deſer.& d.l.omnes.in fi. C.de fund.patr.lib.11. Io. Papo.lib 5.ti.1.arreſt.12.dicens.demaniatia Regni Franciç poſſe tantum in tribus caſibus alienari,pro appanagio filiorum,

rum,& pro dote filiarum cum recato perpetuo, pro fundando hoſpitali, vel eccleſia, & pro repellendo hoſtes. & de reb. demanij non poſſe principem alienare vltra 20. vncias annui redditus dicit poſt Luc. de Pen. Afflict. in prælud. ad con-
64 ſtitut. reg. q. 24. num. 6. etiam per totam quæſt. † Amplia vt in his caſibus in quibus fauore publico prohibita eſt alienatio, poſſit etiam ipſemet contrauenire, qui alienauit, nec tenet alienatio etiam in præiudicium alienantis. Præpoſ. hic colum. 6. & d. c. intellecto. vbi gl. dicit quòd ille, qui iurauit poteſt ſua auctoritate contrauenire, reuocare malè alienata, & quod talia iuramenta ſunt temeraria, vel potius periuria, propterea non ſeruanda; vt paulo ante dictum eſt. c. in malis c. non ſemper. c. diffinitio. 22. q. 4. not. glo. in d. c. grandi. in verbo. liberam. & in verbo regis. de ſupplen. negligen. prælato. in 6. Luc. de Pen. in d. l. quicunq. col. 5. verſi. igitur ſicut prælatus. C. de omn. agr. deſer. & d. l. omnes. in fi. C. de fund. patr. lib. 11. Corſet. de poteſt. reg in vlt. part. q. 95. Caſtren. conſi. 70. quia fruſtra. vol. 1. namque nullitas actus fauore publico inducta operatur, vt etiam is qui actum fecit, poſſit ei contrauenire. glo. in l. 1. §. & cum lex. C. de rei vxo. actio. Abb. in c. cum contingat. col. 5. verſ. gl. tandem. de iureiuran. Regulare eſt quod contractus de iure prohibitus iuramento non firmatur. Bar. in l. ſi quis pro eo. colum. 2. ff. de fideiuſſor. & in Auth. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſ. vendit. Roland conſ. 62 num. 5. & ſeq. lib. 2. facit quod infra notatur de prælatis poſt gl. fi. in l. ſi quis presbiterorum. de rebus. eccleſ. non alienan. Oſaſc. Deci. 180. num. 2. idem vt ſucceſſor. poſſit cõtrauenire etiã ſi ipſe factũ prædeceſſoris ratificaſſet. Acquẽ. §. 2. col. 21. verſ. his declarationibus. Affl. d. q. 24. n. 9. Quibus autẽ caſib. princeps alienationi factę licitè cõtrauenirę põt puto eũ tutũ eſſe in cõſcientia, & ſic nõ tãtum iure fori, ſed etiam iure poli. ad l. Grachus. C. de adult. c. vigilãti. & ibi no. de præſcrip. iuſta. n. lex, etiã in iudicio aĩæ ſeruanda eſt, gl. in c. quæ in eccleſiarũ de conſtit. faciunt quę Didac. ſcribit in c. poſſeſſor. par. 3. §. 7. verſ. cæterũ, & in c. cũ eſſes de teſta. neq; alium caſum ego cõſtituo, vt poſſit cõtra

uenire ipſemet, niſi vbi actus omnino eſt inualidus, & alienatio eſt facta, nulla ſubſiſtente cauſa legitima, & conſequẽter vbi legitima eſt contrauentio, & tunc ceſſant ea quæ per doctores dicuntur, quod princeps contraueniendo non ſit tutus in conſcientia; quamuis re, vera non exiſtat cauſa. Acquen. col. 10. in fine, nam ea procederent, vbi princeps eſſet in dolo contrahendo, aut ſi contraueniendo retineret pretium, quod reſtituere teneretur: quinimo magis in conſcientia peccat princeps illicitè alienando, quam contraueniendo, ad nota. in d. c. non liceat. 12. q. 2. Panor. in d. c. cum veniſſent. nu. 8. de iudic. Redoan. in tit. de infeudatio. rerum eccleſiaſt. per Papam. in fi. Amplia vt pro contrauentione principi competant iuris communis, & legum remedia, vt ſi in alienatione dolus, vel captio aliqua ex parte acquirentis, aut ænormis læſio interueneſit. Bald. in l. fin. in fi. C. de tranſact. Afflict. deciſ. 340. nu. 3. Soci. iun conſ. 68. num. 6. vol. 2. Gabr. d. concluſ. 5. de iur. quæſ. nõ tollen. limit. 23. & ſupra. vbi etiã plures ampliationes, & limitationes videri poſſunt, & infra aliquæ tangentur. in quibus etiã caſibus poteſt princeps reuocare alienationem factam non tenebitur de euictione, ex quo contractus ratione rei prohibitæ alienari, & fauore publico inualidus eſt. ad not. in c. imperialem. in gl. in verbo exempto. in fi. de prohib. feu. alie. per Fede. ſeruiut. not. in l. cum lex. de fideiuſſ. Quod ſi mero fauore, & contemplatione tertij nullitas induceretur, ſecus videretur dicendum, vt infra tactum fuit tractando de intereſſe ſubditorum P. Belluga. in ſpecu. princip. rub. 9. nu. 18. vbi addit. & ibi latè tractat an fiſcus teneatur de euictione. facit id quod dicitur infra regulariter Principem poſſe ex cauſa à ſuo contractu recedere. Bal. in l. ſi. in prin. ff. de Senator. Roman. conſ. 352. num. 22. Alex. conſ. 101. colum. 5. verſ. quod ſuperior. lib. 1. Tiraquell. de pœn. in præfat. num. 41. cauſa enim iuſta reuocationis eſt præcedens alienationis prohibitio. Tenebi
65 tur tamen omni caſu † ad pretij accepti reſtitutionem, tam ipſe princeps quam hæres eius cum æquum non ſit eum locupletari cum aliena iactura, ad l. fin. §. emptor. C. commu.

de

de lega.Archid.in c. per principalem.9.q.3. Bald.in l. ſerui. C.quib.ex cau.ſeru.Deci.conſ.357.colum.4.Marſil. ſingul. 634.late Tom.de Marin.de generib.& qualita. feudo.tit.de feud.ex pact. & prouiden. antiq.§. conſtitutio regni. nu.15. & ſequen.ſucceſſor autẽ in principatu vbi anteceſſoris hæres non ſit,ipſe neque de euictione, neque ad pretij reſtitutionem tenebitur,non minus quam ſit res feudalis,vel fidei commiſſo ſubiecta eſſet alienata quam iure feudi agnatus. vel ex cauſa fideicommiſſi, fideicommiſſarius auocaſſet. ad nota.in l.ſi familia.C.famil.herciſ.Alex.conſ.21.nu.4.& ſeq. Aret.conſ.3.Iacob.de Beluiſ. in auth. vt nulli iuditium.§.& hoc vero iubemus.vbi latè,& infra dicetur. Quod tamen declara vbi præciſe in vtilitatem principatus non ſit conuerſum,vel nihil ex bonis particularibus prædeceſſoris ſucceſſor habuit,alias ſecus Bal.conſ.271.caſus conſilij. in fi.vol.
66 1.Aut ſit alienatio in modica † quantitate, & poteſt princeps pro arbitrio ſuo diſponere,& donare etiã ea, quæ ſunt principatus.c,Abbate ſane.de re iud.in 6.l.idem Iulianus.§. fina.de leg.1.& ibi Ang notat.habetur. in l. fin. C. de quadr. pręſcr.& in c.grandi.de ſupplen. negl.prælat. in 6. & ibi Io. Andr. dicit quod non debet fieri tam amara interpretatio, vt nihil poſſit princeps de iuribus regni donare. Ang. in l. ſi id quod.§.ſi ſerui operas dedonat. inter virum. & vxor. Bal. in l.1.num.11.de rerum diuiſ.dicit quod princeps poteſt cõcedere publica.ad l. ſacra. C. eodem tit. in quo tamen dicit inſpiciendam conſuetudinem donantis,& eſt tex.in c. ſuper quibus §.præterea.de verbo.ſigni. Barto,conſ.169. Ciuitati Camerini.& in l.3.§.plane.ff.quod vi aut clam.Oldra. conſ. 91.in fi. & conſ. ſeq. quem ſequitur Albericus. in prohem. Digeſtorum,in §.diſcipuli.col.4. verſ. & ex prædictis. Corſe. de pote.reg.q.14.nu.14.par.1.Tiraq. de primog.q.35.num. 19.Afflict.hic num.71.& in tit. quæ ſint regal. num.61. & in prohem conſtitut.reg.q.24.Bald.conſ. 324. quæritur vtrum Papa.vol.1.Caſtren.conſ.414.in facto præſenti. 1.colum.3. vol.1.Deci.conſ.191.Ferdinan. Loaz.in d. quæſt. oppidi de Mula.in primo argum.pro parte Marchi.vbi plura congerit

& in 4. ac vlt. argum. Didac. in capitu. quamuis. part. 2. §. 2. nu. 4. de pactis in 6. Aym. conſ. 5 ; 5. & conſ. 908. Iaſ. cõſ. 227. col. 6. verſ 5. vol. 2. in cauſa, & oppido Sommaripæ, ſuper quo facto conſuluit pariter Soc. conſ. 3. vol. 5. & licet. dicat Neuizan. quod fuit contra dicta conſilia iudicatum. prout re vera fuit iudicatum ſecunda Maij 1499. tamen id potuit eueniſſe alijs rationibus, & cauſis quam ex defectu poteſtatis principis alienan bona in modica quãtitate, cum oppidum Sommaripæ ſit egregium valde, & alia etiam reluctabantur. obſtabant enim præcedentia decreta quibus dicebatur non fuiſſe ſufficienter derogatum, item pacta contraria inita cum communitate, & hominibus Sommaripæ, quæ valde reſiſtebant, ſed alienationẽ fieri potuiſſe patet ex euentu ſubſecuto, cum de anno 1501. 24. Auguſti fuerit idem oppidum infeudatum baſtardo Sabaudiæ, & in feudatio conſentientibus hominibus habuit effectum. inſuper ſupplicatio ab illa ſententia adhuc hodie pendet inter ſucceſſores Theodori Rottarij, & ſucceſſores magni baſtardi, & vidi ego proceſſum refferendum principi occaſione ſextę partis illius loci, in qua etiá conſuluit Rolan. conſ. 6. vol. 3. & conſ. 32. vol. 4. Cœphal. conſ 168 Pano. conſ. 63. & adhuc ſub iudice lis eſt. & idem Iaſ. conſ 56. col. 2. vol. j. de oppido Sandiliani. Marti Syl. hic, & Acquen. col. 4. verſ. limit. 2. Aym. conſ. 54. vbi etiá demanialia Regis dicit poſſe alienari. Nat. conſ. 122. nu. 2. in caſu Braijdę, & 636. nu. 44. in caſu Caſalis. Corſe. de poteſtate. reg par. 1. q. 4. & pa. 4. q. 62. n 26. Soc. Iun. conſ. 60. col. 3. vol. 3. P. Bellug. in Spec. princip. d. rub. 9. nu. 8. vbi dat cautelá pro tali alienatione, quæ a principe fit. Amplia etiam ſi in adeptione dignitatis iurauerit princeps non alienare, quia id ciuiliter intelligendum eſt, & de alienationibus illicitis non autem licitis, & fieri ſolitis, puta in modica quantitate. Ancha. in d. c. intellecto. Fed. de ſen. cõſ. 210. quidã Epiſcopus Pan. in d. c vt ſuper col. pen. n. 15. ver. refertur ergo. de rebus Eccleſ. nõ alienan. & notatur. in c. 2. de feud. in quibus locis dicitur de prælato qui iurauit non alienare, ꝙ nihilominus poteſt ſolita infeudare. Rip lib. 1 de legib.

legib. reſp. 1. nu. 54. vbi in alienatione Ducatus Alenſonij dicit etiam valere non obſtante iuramento, ac lege Salica, q̃ in Gallia viget, tanquã non ſe extendant ad modica regnũ non lædentia. Redoan in tracta. de reb. Eccleſ. non alienan. in tit. de alienatio. obſtan. iuram. præſt. nu. 16. & §. videtur ẽt. num. 13. eod. tit. & in rebus proprijs etiam ſi iurauerit Rex non alienare tenet alienatio. Pan conſ. 3. col. pen. vol. 2 idẽ vt valeat alienatio in rebus principatus modicis cenſendũ eſt, cum etiam ſi iuraſſet quæcunque non alienare ratione iu ramenti, non irritetur actus contrarius, ſi aliunde erat licitus, quamuis contraueniens efficiatur periurus. Pan. in d. c. intellecto. col. pen. Didac. in d §. 2. part. 2. c quamuis. de pac. in 6. Loaz. in reſponſ. ad quintum, & ſextum argum nu. 140. cum ſequen. ſecus ſi actus erat illicitus, aut alias deficiebat poteſtas alienandi glo. fin. in c. licet mulieres. de iureiur. in 6. Rip. in c. cum M. Ferrarien. nu. 83. circa fin. qui ita decla-
67 rat. c. intellecto. Quid ſi plures alienationes † fecerit princeps ſingulas quidem in modica quantitate, omnes autem ſimul iunctæ aſcendant ad egregium valorem, nunquid tenebunt omnes, vel potius omnes reuocabuntur, & quód omnes ſint reuocandæ, facit tex. in c. apoſtolice §. hoc ſemper. de dona. c. ex tranſmiſſa. de præſcript glo. in c. 2. eodem tit. allegatur. l. ſi libertus. §. ſi quis plures de iure patro. ſed ille text. poteſt euitari, quia ibi vnica eſt donatio, licèt pluriũ rerum, ideo in totum reuocatur, nam actus donationis eſt indiuiduus. l. cum eiuſdem. & l. ſeq. de ædil. edic. item procedit d. lex propter fraudis ſuſpicionem. Bart. in l. nomen. §. filio & ibi additio. de leg. 3. Bald. in l. 1. num. 14. C. qui bon. ced. poſſ. & iſta ratio bene adaptatur caſui noſtro: quia aliàs eſſet aperta via deducendi principatum ad nihilum, & vulgare eſt dictum quod multa modica faciunt vnũ ſatis. Luc. de Pen. in d. l. quicunque col. 4. in fin. & ſequen. C. de omn. agr. deſer. vbi dicit quod minutatim interdum iura omnia ſubtrahuntur, ſicuti fruſtratim lupus comedit agnum prout glo. dicit in d. c. ex tranſmiſſa, & eo modo poſſet minutatim totum imperium perire. vt dicit gloſ. in authen. quo-

mo.

mo.opor.epiſc.in verbo conſenſus in fin.& facit quod habetur.in cap.1.de prohib. feud.alien.per Lotar.vbi Imperator prouidet circa alienationes feudorum, ne vires Imperij attenuentur.Acquen.in col.7.in princi. & in 2.§.de infeud.prælat.limit.9 & bene facit quod not.in c.1.de proba & ibi Bero.num.3.vbi habetur quod Princeps non ligatur ex ſuo cõtractu, neque eius ſucceſſor, quando ex poſt facto inciperet eſſe valde damnoſus,& grauis dignitati,& iuriſdictioni principis,Afflict.in conſtitu.in prohe.q.24. in fin.& in titu. quod nullus prælat.numer.5.vnde quando poſt primam donationem fiunt aliæ plures, incipit quoque prima eſſe damnoſa ſicut cæteræ. Ideo ex poſt facto omnes reuocabuntur,& hac ratione attenta dixerunt nonnulli principi nõ licere aliquo modo alienare patrimonialia, etiam in modica quantitate: quia aliàs poſſet princeps modo donare vnam ciuitatem, vel villam, & deinde aliam, item eius ſucceſſor poſſet donare alias,& ſinguli alij ſucceſſores alias adeo,vt res procederet in infinitum:ita vt quandoque futurum eſſet, quod princeps eſſet habiturus nudum nomen, Luc. de Pen. vbi ſupra, ſed hæc opinio eſt contra concluſionem ſupra firmatam. quod principi liceat donare in modica quantitate etiam fiſcalia, ad rationem autem Luc.de Pen.dicitur, quod de poſſibili ad actum non valet argumentum, vnde plures alienationes reuocabuntur, quando re ipſa lædent ænormiter coronam Regni,vel Principatũ.gl.in conſtitutio.Sicil.dignum lib.3.colu.2.verſ.65. Quo ad vſque enim id ſequatur licitè ſunt alienationes,neque ſiniſtri euentus habendi ſunt in cõſideratione,& multò minus in principibus à quibus ſperandum eſt augmentum ſtatus potius quam diminutio, vt propterea dicantur Auguſti, glo.in c.Hadrian.63 diſtinct.& in prohemio Digeſtorum, & hoc ſenſit Afflict. in tit. quæ ſint regalia in princ.nu.63.licet non ita clarè deducat. Alia fuit opinio,quod non omnes, ſed poſteriores non autem primæ licitæ alienationes reuocarētur,neq; licitæ per illicitas ſubſequutas infringerentur ex quo nõ vitiatur vtile per inutile. c.vtile.de reg.iur.in 6.l.certi condictio.§.quoniam. ff.ſi cert.

pet.

pet. & in ſimili donatio facta vltra quingentos aureos non inualidatur pro ſumma 500. aureorum promiſſa ſi plures ſint donationes, vel etiam vnica vltra ſummam prædictam, l. ſancimus. §. ſi quis autem, & l. ſi quis argentum. C. de don. Socin. conſ. 48. col. 4. vol. 1. Alex. conſil. 4. colum. pen. vol. 1. Porti. lib. 1. regu. 40. limit. 11. deſumpta ex Gabrielio titu. de donat. concl. 1. num. 56. Didac. lib. 2. varia. reſol. c. 16. num. 5. verſic. 2. licet, vbi de emphyteuſi facta vltra triennium diſputat an valeat pro tribus annis, non obſtante Paulina, & iſtud præſertim poſſet procedere, vt ſuſtineretur primus
68 actus, vbi fraus abeſſet, & fraudis ſuſpicio. Magna † autem quantitas in alienatione cuiuslibet rei conſideratur tum ratione perſonarum, tum ratione rei. glo. fin. in c. & ſi quæſtiones, de Symon. c. cauſam de teſti glo. fin. in auth. quod locũ, C. de colla. Caſtren. conſil. 187. notandum eſt quod iſta imperialis, col. 2. vol. 2. ratione perſonarum conſiderantur perſonæ dantis, & accipientis, & primo dantis, glo. ponit exẽplum in Comitiſſa Matilda, in l. ſed & ſi ſuſceperit, § 1. de iudic. & ibi Bart. & Caſtren. Viu. in lib. 1. commu. opin. verſic. cauſa dicitur. Soci. iun. conſ. 79. num. 98. vol. 3. vbi in Imperatore dicit non eſſe magnam ſummam ducentorum millium aureorum, & ẽcontra de ruſtico, glo. in l. illicitas. §. ne potentiores. in verbo lumine, de offic. præſi. item ratione accipientis, l. ſi longius, in fin. de iudic. Oldr. conſ. 159. circa fi. vbi dicit non eſſe magnam conceſſionem principatus Achaye inſpecta qualitate perſonarum, & quòd non omnimoda facta eſſet alienatio, ſed retenta ſuperioritate ac alijs iuribus, Corſet. de poteſt. reg. quæſt. 72. vbi de donatione regis Aragonum facta Reginæ, & filijs. Idem cenſuit Ripa in alienatione ducatus Allenconij, quam dixit modicam inſpecta Regia perſona donantis, & donatarij de ſtirpe Regia. lib. 1. de legi. reſponſ. 1. num. 16. Afflict in prohe. conſtitu. regn. q. 24. colum. 2. in princ. Acquen. hoc eodem tit. colum. 2. verſi. 5. nonam ponit. vbi de conceſſione facta filio regis, & infert ad conceſſionem factam per Ducem Sabaudiæ alicui de ſanguine Ducum, Socin. iun. conſ. 60. num. 48. vol. 3. facit ꝙ
Rip.

Rip. not.d.reſp. 1.num 55. Loaz.d.conſil.in vlt.argum.pro March.in fin.verſ.ex quibus.vbi etiam concludit iudicis arbitrio omnibus penſatis eſſe relinquendum, quæ modica, quæve magna eſſe dicantur. Magnum,& paruum etiam dicitur,prout multi,& pauci comparatiuè,l.maiore. de verbo. ſignif.l.id eſt,& ibi glo.de dol gloſſ. in c. diſciplina in verbo pauci.45.diſt.Corſe in tract.de minimis.in prin.num.2. Reſpectu etiam rei conſideratur actus nunquid grauiter ſtatum ſeu principatum lædat,nec ne,c.cæterum,de dona.& nedum ratione rei,magna res dicetur,ſed reſpecto qualitatis eiuſdē rei: nam qualitas rem ipſam adauget,& minuit: vnde ſi eſſet oppidum munitum, ſeu vt dicitur fortalitium, magna res diceretur licet oppidum eſſet paruum: præſertim ſi in confinibus principatus exiſteret.l.2.C.de fund.limitrof.lib.11. Neuiz.conſ.12 num.54.in 8.fallentia.Grat.conſ.147.col.2. verſ.accedat.vol.2. Ferdinan Loaz.in d.conſilio oppidi de Mula.in 3.argum.pro parte oppidi Item non ſolùm rei qualitas intrinſeca conſideranda eſt, ſed etiam extrinſeca, vt qualitas ſeruitutis impoſita principatui, vt puta ſi princeps principatũ alij ſubijciat: graue enim eſt alteri ſubijci.Aquē. hic col.4.verſ.attenderetur. de quo dicetur infra in ampliationibus reſpicientibus prohibitionem alienationis reſpectu ſubditorum. Quæ quidem omnia iudicis diſcretiones,& arbitrio ſunt relinquenda. Ang.in d.l.ſed & ſi ſuſceperit.gl. in c.cum illorum in verbo ſanguinis effuſionem, & ibi Pan. & Fely.de ſent.excom. Præpoſ.in c.terrulas,12.q.2.Alex.in l.licet Imperator, num 8.de leg. 1. Tiraq.in l. ſi vnquam.in verb omnia vel partem.num. 28. de reuoc. donat.Menoch. de Arbitr.iud.caſ.154.nume.13 & caſ.ſeq num.4.Acquen. hic colu.4 verſ.& quæ dicantur. vnde argum. Neuiz.d.q.2. num 71.dum ſimpliciter dicit conſiderandum plus, & minus reſpectu cuiuslibet prouinciæ donantis, procedit quidem,ſed non indiſtinctè, cum non tantum rei qualitas, ſed etiam donantis, & donatarij perſona ſit attendenda.Magna etiam quantitas conſideratur reſpectu nobilitatis rei, vt ſi tractetur de alienatione regalium, ex illorum enim conceſ-
ſione

ſione minuitur ragalis dignitas, Cicero.lib.2.rhetoricorum
69 Afflict.in Rub.quæ ſint regal.num.72 † propterea cenſuerunt aliqui concedi non poſſe, Bal.in titul. de paceConſtan. in verſ.amplius conſueuerunt,& in l.1.in fi.C.de hæred. vel action. vend.Boſſ.in titu.de reg.num.31. Soc.conſ.7.verſic. aliquando & 3.vol.3. vbi dicit quod etiam ſi non agatur de magno præiudicio, alienatio regalium eſt interdicta. & cōſ. 4.ſuper quæſtione, colum.4. Campeg. inter conſil.Brun. 2. num.43.& conſil.11.num.12. Rolan.conſ.1.num.97.vol.2. Purpur.conſ.18.num.71. & 74. Afflict.in conſtitut.Sicil.d.q. 24.in fin.Gozad.conſ.8.num.45. Rui.conſ.91.num.11 vol. 1. Alij hoc in caſu impotentiam concedendi ad ſumma regalia reſtrinxerunt, Bened.in c.Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelaſiam in 2,deciſ.num.24.27.& 224 Afflic. in conſtitu. regnij in titul. quòd nullus prælat. num 6. Natt. conſ.608.& 614. num. 8. & 12. Dixerunt aliqui regalia totius ſtatus concedi non poſſe, particularia autem aliquorū locorum ſic Iaſ.conſ.10.num.4.vol.3.in fi.Natt.conſi.122. num.19.Cæphal.conſ. 155. num. 32. Alii diſtinguunt in re magni præiuditij uel parui, iuxt. ea quæ ſup. tradidimus ex doctri. Bartol. in l.prohibere, §.planè, ff.quod vi aut clam. Camill.Borell.in addition.ad Bellug. dict.Rubr.9. litera B. Natt. conſil.122.numer. 20. Ad præmiſſorum autem lucidiorem declarationem in materia alienationis regalium præſupponendum eſt dupliciter poſſe conſiderari regalia, primo prout regalium facultas eſt pœnes principem, pęnes quem reſident ipſa regalia,& hoc modo ius Regium propriè dicuntur. Secundo conſideranda ex effectu poſtquam ſunt in eſſe deducta, quæ conſideratio reſpicit fructus, & emolumenta regalium. Cuman.conſ.162. in fin. Marin. Frecc. lib.2.in 13.author.colum.pen.&iſto modo regalia diuerſam à primis naturam aſſumunt, & præſcriptibilia magis ſunt, Bartol.in l.ſi publicanus,§.id omnibus, de publica.Balb.de præſcript.in 2. part.2. part.q.4.nume.2.&ijs conceſſis remanet nihilominus generalis poteſtas alia concedendi pœnes principem, pęnes quem etiam remanet maior poteſtas,

quam

quam ſit vaſſallis conceſſa. Rip.lib.2.reſponſ.4. Natt.conſ. 487.nu.12.Boſſ.in titu.de regal. nu.34. alia etiam diſtinctio ſit regalium:nam alia ſunt maxima,alia ſunt maiora,alia mi nora.Maxima ſunt ſuprema iuriſdictio, & ſupremum dominium principis, Didac. pract.quæſt.c.4.col.2.verſ. & præter hæc maiora regalia ſunt,quæ ad ſupremam principis auctoritatem ſolùm pertinent,ac illam reſpiciunt, & principi reſeruata intelliguntur, & ſunt de mero Imperio maximo, prout dicit Bald. in l.Imperium.col.2.verſ. circa tertiam de iuriſd.omn.iudic.quem alij ſequuntur, hicque adnotandum eſt, quòd aliud ſunt regalia ad ſupremam auctoritatẽ Principis ſpectantia, aliud eſt ipſa ſuprema authoritas principis Bald.in l.2.quæſt.18.C.de ſeru. & aqu.verſ. item nota quod ſi Papa. Plura regalia, & principi reſeruata enumerat Luca de pen. in l. contra. C.de re milit.lib.12. & ponit.67. caſus, aliquos enumerat.Afflic.in tit.quæ ſint regal.Reſtau.de Impera. quæſt.110.ponit 33c. caſus quibus addo cuſtodiá eccleſiarum vacantium.c.generali. de elect. in 6. quarum fructus ſicut, & beneficiorum ex conſuetudine, vel priuilegio princeps laicus ad manus ſuas reducere poteſt, vt dixi in tit. quis ſit iudex in cauſ. Feud.Marc deciſ.90. & multis ſeq.D. Theſſaurus latè deciſ.Pedem.131.per totam. Minora regalia ſunt,quæ vtilitatem, ac pecuniarium commodum potius Regis,quam auctoritatem concernunt,ac reſpiciunt:qualia ſunt pro maiori parte,quę in titulo, quæ ſint regalia enumerantur.Peregr.de iur.fiſ.lib.1.tit.1.nu.9.quoties igitur in diſceptationem venit, an regalia concedi poſſint, cauſa maior,vel minor requiretur prout maiora, vel minora ſunt regalia. Rolan.conſ.19.num.76.vol.2. Maxima regalia ita oſſibus principis inhærent, vt ab eo diuelli non poſſint Luca de pen.in l.in ſactis,col.pen.C.de proxi.ſacro.Scrin.lib.12. Moder.in conſuet.Pariſ.§.2.gloſ.4.num.19. Didac.pract.q. cap.4.quod intelligas, vt non poſſit à Rege auferri ſuprema auctoritas, ita vt remaneat Rex in cõceſſis, vt per Acquen. hic col.4.verſic.& iſtud facit,alioquin poteſt concedi ſuprema poteſtas,ex cauſa tamen ardua,vt ſupra dixi,Maiora regalia

galia concedi quidem poſſunt, ſalua manente maieſtate Imperij.c.nos Romanorum.de pac.Conſtan.c.ſuper quibuſdã. §.præterea de verb.ſign.glo.hic in c.1. in verbo dare habetur in tit.de feud.March.& in tit.quis dica. Dux.Monta.lib. 5.c.7.verſ.igitur de Feud. Afflict. in conſtitu. Sicil. lib.1.tit. quod nulli prela.nu.2.Zaſ.hic c.5.nu 5. vbi dicit regalia etiã principi reſeruata in feudum concedi poſſe. Minora autem regalia concedi poſſe nemo dubitat, an autem cum cauſa, vel ſine cauſa ex ſupradictis colligitur.& not.Afflic.in Rub. quæ ſint regal quæſt.5 nu.61. Ozaſc. deciſ.129.nu.21. Soc. conſ 7.nu.7.vol.3. vbi inquit, quod tale ius regale per principem ſupremum alienari poteſt: per inferiorem autem, ſecus, ſine principis licentia. Alia etiam cadit circa regalium conceſſionem conſideratio, videlicet, quod ſolita ſint concedi, vel non, aut perraro, prout Acquen cõſiderat hic col.2. in fin. Cæphal.conſ.155.num.29.vol 2. in qua etiam conſideratione inſpiciendæ ſunt perſonæ concedentis, & eius, cui fit conceſſio, vt ibidem notat Acquenſ. & Zaſ.hic nu.6. Oldr. conſ.121. ad primam num.13.paſſim autem concedi ſolẽt iuriſdictio, merum & mixtum Imperium, Piſcationes, Venationes, Paſcua, viæ publicæ, mænia, mulctæ confiſcationes, exactio vectigalium iam impoſitorum, & ijs ſimilia. Monta.de feud.lib 2.c.1.ver.quandocunque. Baronibus autem concedi etiam ſolent aliqua ſupra ſpecificatis maiora,
70 puta primæ † appellationes, quæ niſi nomiatim conceſſę eſſent, non venirent in generali conceſſione meri mixti Imperij, & omnimodæ iuriſdictionis. Ang.in l.1.§. qui mandatam. de offic. eius cui mand. eſt iuriſd. Iacob. in verbo cum mero.& mixto Imperio.nu.9. Brun.conſ.102.nu.3. Boſſ.de principe nu.284.Didac.pract. quæſt.c.4.num.6. dicens illas competere ſuperioribus, & maioribus magiſtratibus, non autem ordinarijs quicquid aliqui contrarium ſentientes dixerint. Natt.conſ.309.& 580. Rolan. conſ.75.nu.15.vol.3. vbi de communi atteſtatur, & reſpondet contrarijs, & ille parcius concedendæ eſſent, propter intereſſe ſubditorum quibus eo caſu difficilior datur additus recurrendi ad
prin-

principem, ſi contingat eos grauari, vel alias à vaſſallis opprimi. Aym. conſ. 209. num. 8. ijs etiam qui ſunt de ſanguine plura nonnunquam, & maiora conceduntur. Old. conſ. 95. & 159. vt angariarum præſtationes. Maiora etiam conceduntur per Imperatorem vicarijs perpetuis Imperialibus videlicet facultas imponendi noua vectigalia, erigendi vniuerſitates, cudendi monetam, creandi tabelliones, & ſimilia. Acquen. hic col. 2. in fin. authoritas autem indulgendi, & reſtituendi famæ non ſolet concedi, niſi quibus conceditur plenitudo poteſtatis. Rube. conſ. 50. nu. 6. quæ pariter conſideratio ſoliti adhibenda erit in interpretanda mente concedentis. l. certi condictio. §. ſi nummos. ff. ſi cert pet. Euer.
71 in loco à ſolito. † In generali autem conceſſione regalia nõ comprehenduntur. c. quod translationem. de offic. lega. & ibi Abb. & alij c. fin. de offic. Vica. in 6. l. 1. de offic. eius cui mandata eſt iuriſd. cum ibidem not. & in l. Imperium de iuriſd. omn. iud. c. 1. de Capit. qui Cur. vend. c. ſuper quibuſdã. §. 1. de verbo. ſign. Alberic. in l. fin. in fin. C. de iuriſd. omn. iudi. vbi plus dicit quòd ſi rex concedat alicui Caſtrum cum omni iure, quod ibi habet, non veniunt regalia, ex quo rex in Caſtro habebat duplex ius, vnum tanquam Dominus particularis illius Caſtri, alterũ vniuerſale, ſicut rex in toto regno, quod dicitur ius regium, & ideo particulare tantum ius cenſetur tranſtuliſſe. Boer decif. 50. nu. 11. Calca. conſ. 101. col. 1. Imol conſ. 121 in fin. Bald. conſ. 243. ius percipiendi. vol. 5. Soc. iun. conſ. 98. num. 31. vol. 3. Nat. conſ. 435. num. 26. & 530 in fi. Zaſ. hic nu 6. Rip. in l. obligatione num 1. de pign. moder. in conſuet. Pariſ. §. 1 glo. 5. num. 53. & 60. vbi improbant Iaſ. contrarium ſentientem, in conſ. 45. in 2. dubio, & rectè meo quidẽ iudicio. Rub. conſil. 50. Afflict. decif. 122. num. 3 Roland. conſ. 4 num. 46. vol. 3. Regalia enim in inferiore à principe exorbitant à iure communi, ideò non trahendæ ſunt conceſſiones in conſequentiam. Brun. conſ. 107. quod eſt Io. Barthol de Scarampis. nu. 3. Quòd procedit in dubio, ſecus ſi ex verbis, aut aliter appareat de mente principis, quod etiam regalia voluerit concedere, c. 1 verſ.

niſi quæ ſpecialiter. Quæ ſint regal. Pereg de iur. fiſ. lib. 1. tit. 2. num. 75. & 97. Cuma. conſ. 162. quem ſequitur Cephal. conſ. 418. in fi vol 3. ex cuius dictis plures colliguntur conſiderationes declaratoriæ mentis principis, inter quas ſi ad ſint clauſulæ generales, ſi in loco cõceſſo princeps nil aliud habeat, quam regalia, ne cõceſſio ſit fruſtratoria, ſi onus imponeretur, quod ſubiri non poſſet, niſi quis haberet regalia: Soc. iun. conſ. 75. num. 1. vol. 4 & conſ. 80. vol. 3. Abbas cõſ. 62. cum duobus ſequentibus. in interpretanda autem mente principis admodum ſeruiet, ſoliti conſideratio, veriſimilitudoque, trutinatis maioribus ac minoribus regalijs, ac perſonis concedentis, & cui conceditur prout ſupradictum. eſt. Afflict. in rubrica. quæ ſint regal. num. 71. Barba. in d. c. ꝑ tranſlatione. col. 4. Caſtren. conſ. 63. quod dicti redditus ſalis. vol. 1. vbi ſex dicit conſideranda, naturam conceſſionis, naturam conceſſi, perſonam concedentis, perſonam cui ſit conceſſio, generalitatem verborum, comparationem ſpecialiter expreſſorum. Acquen. hic. col. 2. nouem ponit conſiderationes, ſeu præſumptiones, ex quibus mens principis colligitur fuiſſe, quòd regalia conceſſerit; de quibus tamen certa regula tradi non poteſt. In conceſſione etiam regalium ſi de minoribus agatur, ſufficiet quod in genere exprimantur, præſertim ſi ſolita ſint paſſim concedi: & regulariter conceſſis regalibus in genere veniunt ea quæ expreſſa ſunt. in tit. Quæ ſint regal. non autem principi reſeruata. Luc. de Pen. in l. contra. col. 6. verſ. hęc opinio. C. de re millita. lib. 12. Gig. de crim. læſæ maie li. 1. tit. quis de crim. læſ. maie. cogn. poſ. Ozaſc. deciſ. 101. nu. 12. Natt. conſ. 659. nu. 4 vbi cenſet, quod reſeruatio ſuperioritatis, & alti dominij refertur ad maiora regalia. Et niſi exprimatur eo magis illa reſeruatio excludit vaſſallum à regalium prętenſione. Iſern. in c. 1. nu. 2. qualit. vaſſal. iurar. deb. dom. fidel. vbi Lauden. Præpoſ. & Afflict. Brun. conſ. 31. num. 14. Boſſ. de pœn. num. 25. Natt. conſ. 580. num. 3. & 12. in maioribus autem, & quę paſſim concedi non ſolent, ſpecifica requiritur expreſſio, neque ſufficit generalis expreſſio regalium. c. 1. de capit. qui

curti vend.cum ibi no.Zaſ hic nu.6.poſt Bal.& alios Rubo. d.conſ 50.num.5.Ozaſc.deciſ.29.nu.5.& d.deciſ 101.num. 12.Cagnol.in l.imperium.nu.272.de iuriſd.omn.iud. Franc. deciſ.275.num.5.& ſeq.Quod adeo verum eſt, vt non comprahendantur in generali ſermone, etiam ſi actus aliter expediri non poſſet.Panor in c.prudentiam.§.6.nu.4.de offic. deleg.Natt.conſ.402.num 13.quamuis ſecus eſſet ſi de minoribus ageretur: quia illa venirent, ſi aliter actus expediri non poſſet, vt dixi poſt Cuma. ideoque ſi conceſſioni regalium addita etiam ſit dictio vniuerſalis,reſeruata non comprehendentur,& quæ ſolita non ſunt concedi.Boſſ.in tit. de regal.num.29.Fely in c. cum nobis. num.6. de præſcr. & ibi ſubdit quod illa, ſuper quibus inferior non poteſt ſtatutum condere dicuntur principi reſeruata,& licet requiratur ſpecifica mentio in conceſſione, non tamen exigitur expreſſio in indiuiduo.Barba. in d.c. quod tranſlationem. num.5.exemplum poni poteſt ſi concedantur ea quæ imperator poteſt,de plenitudine poteſtatis, nam ſatis dicitur expreſſum de maioribus regalibus. Fely. in c. quæ in eccleſiarum. col. 11.num.33.de conſtitu, item in ijs, quæ habent dignitatem annexam, conceſſo vno, cenſetur conceſſum omne, quod ad eam dignitatem pertinet: vt ſi quis creatus fuerit rex, omnia cenſentur ei conceſſa, quæ ad regiam dignitatem pertinent.Iacob.de S.Georgio.in prin.tract. feud. verſ.dubitatur etiam, vbi ſi quis conſtituatur Dux, omnia quæ ad ducem ſpectant cenſentur conceſſa, Item & quæ ſolita ſunt concedi venient in generali conceſſione.Roma.conſ.59.ad diſcutiendum,num.3.Caſtren.conſi.34.ſuper primo dubio. colum.fin.vol.2.Acquen.hic.col.1. verſ. quod dupliciter. & econtrario, quæ ſolita ſunt reſeruari cenſentur reſeruata. Gigas vbi ſup.tit.quis de crim.Nō tamen regulare eſt,quod Duces, Marchiones, vel Comites habeant omnia regalia, ſed ij tantum, qui ex priuilegio vel vſu longæuo ea obtinuerunt vt ſupra dictum eſt.Natt. conſ.661. nu.15. & ita intelligenda ſunt,quæ notant Iſer.in Rubrica quæ ſint regal.nu. 3.& ibidem Afflict.nu.17.Paris de Put.in tract. de Sindica.

tit.de exceſſ.Baro.c.1, num.7.Curti. in 2. parte. prin.q.26. colum.3.verſ.2.principaliter.Iaſ.in l.nemo poteſt.num.8.de leg.1. ſecundum quam declarationem concordari poſſunt dicta Doctorum. Inſuper adnotandum eſt, quod aliquibus regalibus expreſſis ſpecificè, quod datur clauſula generalis conceſſionis regalium, illa includit ſimilia expreſſis, non autem maiora,c.ſedes,de reſcr.Iſer. in Rubrica quæ ſint regal,nu.3. Roma.conſ.271,vis tota.Cuma.d.conſ.162.Aym. d.conſ.209.nu.8. Moder.Pariſ.d.§.1.glo.5.nu.60.vbi autem aliqua ſunt ſpecificè conceſſa abſque clauſula generali,non fit extenſio ad alia reſeruata, licet ſint eiuſdem naturæ. Panor.in d.c.quod tranſlationem. num.5. conceſſis autem regalibus cũ clauſula omni iure,veniunt regalia non expreſſa. Acquen.hic verſ.2.limitatur. Moder. in conſuet. Pariſ.titu. 1.glo.5.num.60. Natta.conſ.661.nu.17. Quid autem ſi aliqua ſint ſpecificè reſeruata nunquid alia cenſeantur cõceſſa? quod ſic, modo ſub generali cõceſſione cõtineri poſſint, & ſimilia ſint exceptuatis, Rolan. conſ.12. nu.57. vol.4. de quo videndi ſunt, Deci.& Cagn.in l.1.de reg.iur. Euerard.in
72 loco † ab exceptis. Didac.lib.2. Variar.Reſol.c.5.conceſſis etiam regalibus intelliguntur conceſſa ea quæ erant in eſſe tempore conceſſionis,non autem facultas imponendi vectigalia de nouo, niſi id ſpecificè actum ſit, talis enim faculcas eſt de maioribus regalijs, & quæ nullis, aut paucis concedi ſolet. Imo.conſ.121. in 2. dubio Cum.d. conſ.162.col.pen. in fi.in conceſſione,regalium, & dignitatum illud animad-
73 uerſione dignum eſt, † non poſſe principem æqualem ſuæ dignitatem concedere, prout enim inferior eſt conditio accipientis feudum, quam dantis, ita minor quoque dignitas eſſe debet,& hoc innuit. tex. hic in prin. & dicit Bald.in prohe,nu.33.quod impoſſibile eſt facere ſibi parem, vel ſuperiorem,Curt. conſ.64.ſerioſa.col.4.nu.7.Purpur.in l. Imperium.col.19.verſ.& declaretis.de iuriſd.omn.iud Reſtau. de Imperat.q.69.& 106.Claud.de Seijſel col.1.verſ.item et dicendum.& facit,quod Bal. not. in l.fi. de rerũ diuiſ. Quod abſurdum eſt in eodem regno duos eſſe Reges, c. in apibus.

7.quæſt.1.quod intelligit Bald.in prohemio.num.36. quoad regimen ſupremum, ſecus quo ad nomen.Iacob.in princip. tract.ver. quid ſi Rex,& aliquot annis elapſis Illuſtriſſimus, & Excellentiſſimus Dux Namurcij Sereniſſimi Emanuelis Phyliberti,Ducis conſanguineus,obtinuit loca ſua exiſtentia in Comitatu Gebeneſij, erigi in Ducatum ab eodē Sereniſſimo Duce Emanuele Phyliberto,quod potius fuit honoris gratia conceſſum, quam ratione alicuius æqualitatis, cum admodum limitata fuerit eius poteſtas, &. inſtar ferme aliorum vaſſallorum Sabaudiæ, aliquibus tamen maioribus regalibus conceſſis ratione ſanguinis. Item non poteſt Rex cedere filio ſuo regnum ita vt duo ſint Reges. Bald. in prælud. Feud. num 36. Acquen. hic col. 4. verſ. & iſtud facit ad quæſtionem licet quandoque hoc tolleretur in caſu diſcordiæ donec deciſa fuerit controuerſia. gloſ.in clem. Romani in verb. Reges de iureiur. Io.De Cirier de primogen. lib.1. quæſt. 10. quandoque tamen plures fuerunt eodem tempore Imperatores, ſimul & eodem tempore. not.21.diſt. Reſtau.quæſt.69. Tiraquell.de primogen.q.17.nu.4 opin.num. 22. Quæ magis de facto quam de iure proceſſerunt. Magnū quoque detrimentum iudicaretur, vbi princeps ſubijceres principatum ſeruituti.Old.conſ.231.in fi. Cardin. in §.quid ergo circa princ. de inueſtit. de re alien. fact. Corſet. de poteſt. reg. quæſt.96. Acquen. hic col.4. in fin. & infra notatur dum de intereſſe ſubditorum tractatur. Cæterum de regalibus vide quæ doctè more ſuo diſſerit Bodin. lib. 1.de Repub.cap.fin. Atque hæc de alienatione generaliter dicta hactenus ſint. In infeudatione autem procedit argumentum,
74† vt quibus caſib.poteſt princeps donare, & alienare, multò magis poſſit infeudare.c.cui licet de reg.iur.in 6.l.videamus,§.iurare.de in lit.iuran.Blanc.in ſum. in tit. quæ res in feud.dar.poſſ.col 3.in prin.vbi dicit valere argumentum affirmatiuè de alienatione ad infeudationem,vt conceſſa alienatione,concedatur infeudatio, nō autem negatiuè,vt alienatione prohibita neceſſario prohibita ſit infeudatio. Bald. hic in verſ.Marchio.in ſin. Afflict.in c.1.nu.45.per quos ſiat

inueſt.

inueſt. Bero.in c. quæ in eccleſiarum, nu.196.de conſtitu. & propriè, ac ſtrictè loquendo non dicitur alienare, qui infeudat glo. in Rub. de alien. feud. pater. in fin. quam Doctores examinant in §.præterea.de Capit. Corad.glo.in l.fi.in verbo, vel hypothecam. C.de reb. alien. non alien. vnde infeudatio non dicitur ſimplex alienatio. Oldr.conſ.159 circa finum.11.Abbas in c.cum Apoſtolica, de his, quæ fiũnt à præla.ſine conſenſu cap.faciunt, quę infra notantur.nu.11.145. & 147. itaque infeudando quis minus dicetur alienare, quã alienando ſimpliciter etiam retenta ſuperioritate, & ſola generali iuriſdictione, cum in feudi conceſſione, nedum ſuperioritas iuriſdictionalis, ſed directum etiam dominium retineatur.c.1.§.fin.in quib.cau.feu.amitt. Afflict. in prohemio conſtitutio.Sicil.q.24 col.2. Acquen.hic §.2.colum.25. verſ. poſſet etiam attentari, & infra de infeudatione perſonarum eccleſiaſticarum in prima limit.num.145. Aym.conſ. 894 nu.4. Quapropter in conſideratione maioris, vel minoris quantitatis rei minus dicetur princeps lædere principatum infeudando, etiam maius oppidum quam alienando minus, & vilius, propter retentionum directi dominij, & ob ſeruitutes, quæ feudo in ſunt, & apponi ſolent. Bald.in d.c. intellecto. vbi dicit, quod magni Reges, licet in adeptione Coronæ iurent non alienare, non iurant tamen non infeudare. & idem Bal.in l.1 in prin.de conſtitu.prin. dicit, quod princeps infeudando facit ea, quæ ſunt de natura ſui officij. Rolan. conſ.6. nu.50. vol.3. & vbi non læderetur grauiter ſtatus principis, poſſet princeps infeudare res, & bona patrimonialia, ſeu demanialia. Afflic.in §.præterea ducatus in 3.nota.nu.72. Aym.conſ.54.nu.2. Gul.à Peru. conſ.5.nu. 8. Peregr. de iur.fiſ.lib.1. tit.3 num.73. & id potiſſimum vbi bona eſſent nullius, aut pauci redditus, quæ paſſim poſſunt infeudari.arg.Auth perpetua.& Auth.item prædium, & in corpore vnde ſumũtur. C.de ſacroſan. Eccleſ. Fel.in c.ad audientiam.colum. 2.in princ. de præſcrip. itaque in promiſſione facta, vel iuramento præſtito de non alienando non propterea cenſebitur is, qui promiſſit aſtrictus, vt non poſ-

ſit infeudare. Fed. de Sen. conſ. 210. quidam Epiſcopus. Afflict. in prælud. nu. 120. & in c. præterea ducatus num. 27. de prohib. feud. alien. per Fed. & in prohemio. conſtitu. Sicil. q. 24. col. 1. Rip. lib. 1. Reſp. 1. nu. 58. Clar. in § feudum q. 28. & 32. & licet text. videatur contrariari ſupra ſcriptæ proximè concluſioni, & regulæ negatiuæ, in c. 1. §. qui enim. & §. ſed etiam res. per quos fiat inueſtitu. vbi prohibita alienatione cenſetur prohibita infeudatio. Attamen pro ſolutione di-
75 cendum eſt alienationis † verbum largè ſumptum quamcunque alienationem etiam vtilis tantum dominij comprehendere, l. alienationis de verb. ſign. l. fin. C. de reb. alie. non alien. c. nulli de reb. Eccleſ. non alien. §. alienationis. Auth. de non alienan. & hoc modo ſumptum comprehendet, vel non comprehendet infeudationem ſecundum ſubiectam materiam. Acquen. hic §. 2. col. 10. in fin. verſ. tamen facilis. Cæphal. conſ. 197. num. 26. lib. 2. magis autem propriè ſumptum alienationis verbum omnimodam alienationem directi, & vtilis dominij, ſimul continet. l. 1. & ibi gl. C. de fun. dota. Bald. in capitul. 1. §. aut ſi libellario. in fin. quib. mod. feud. amit. vbi tamen ponit quatuor modis capi poſſe alienationis verbum, propriſſimè, propriè, impropriè, & improprijſſimè, & aliter capi poteſt in ſpecie, & in genere, ſed duo primi modi ſeruiunt propoſito noſtro. d. cap. nulli. de reb. Eccleſ. non alien. cum ibi not. & ſecundum latam hanc ſignificationem dicetur omnino contineri infeudatio, & id eſt quod ſenſit gloſ. in d. c. 1. in verbo, de ſuis rebus, verſ. reſponde, &c. cum igitur quæritur, an prohibita alienatione cenſeatur prohibita infeudatio conſideranda erit materia, an latam, vel ſtrictam recipiat interpretationem. ad c. odia de reg. iur. in 6. Fely. in Rub. de fid. inſtru. num. 4. Redoan. de rebus eccleſ. non alien. titul. 1. §. 1. verſ. in pœnalibus. & §. ſimiliter, conſequens erit regulariter argumentum negatiuè neceſſario non concludere, ſed ex re, & cauſa interpretationi locum eſſe. l. an inutilis. de acceptil. in propoſita autem quæſtione, cum agatur de promiſſione, ac iuramento ſtrictius interpretabimur verba ipſa, vt non quęcunque alienatio

tio comprehendatur, ſed omnimoda. l. quicquid aſtringendæ. de verbor. oblig è diuerſo in c. 1 per quos fiat inueſt. cum alienatio ſit prohibita fauore minoris, non immerito, prohibetur minor infeudare. Ideoque procedet ampliatio regulariter, quod prohibita alienatione non cenſeatur prohibita infeudatio, niſi aliqua ratione vel cauſa contrarium ſuadente ab ea eſſet recedendum, vt quando prohibitio conuẽtionalis addit legali, videlicet ſi quis aliunde prohibitus ſit à lege alienare, & id promittat ne verba ſint eluſoria, ſed aliquid operentur cenſebitur etiam promiſiſſe non infeudare. Bald. in d. §. præterea. de capit. Conra. quem cæteri ibi ſequuntur. Iacob. in verbo, & cum pacto de non alienando in princ. Nat. conſ. 481. num. 17. quamuis vbi de pœna agitur dubitabilis admodum ſit Bal. concluſio, Fely. in c. quę in eccleſiarum, num. 69. verſ. 2. declarando. de conſtit. Amplia
76 præſertim † vt poſſit princeps infeudare ſi adſit conſuetudo alienandi, & infeudãdi in patria, ad not. in d. §. ex eadem Panor. in d. c. auditis. Fely. in d. c. dilecti. Guid. Papæ deciſ. 560. Addit. ad deciſ. Tholoſ. 485. Rip. lib. 1. reſpon. 25. num. 16. vbi tamen requirit conſuetudinem præſcriptam. Socin. iun. conſ. 94. num. 30. vol. 2. Natta conſil. 367. num. 6. & 12. & conſ. 589. num. 10. & de conſuetudine Ducum Sabaudiæ atteſtantur Iaſ. conſ. 227. Socin. d. conſ. 4. Rub. conſ. 96. ſed quicquid ij patres dicant contrarium plerunq; fuit obtentum, & dicit Neuiz. d. conſil. 12. nu. 118. quod huiuſmodi cõſuetudo eſt irrationabilis in bonis Regiæ coronæ, quod in Francia eſt, propter legem Salicam, alioquin rationabilis etiam in Francia diceretur cùm ſit iuri communi cõformis, Quæ ampliatio multò magis procedet, ſi ſpecialis ſit cõſuetudo in re infeudata, vt ſolita ſit infeudari. Pariſ. conſil. 22. num. 75. & conſil. 23. num. 97. vol. 1. Aym. conſil. 54. in prin. Afflict. deciſ. 305. & iſta ſolita infeudari, non dicuntur de demanio principis. Paris de Put. de feud c. 5. num. 5. & c 7. & quotieſcunque deuoluuntur, ſeu conſiſcantur poteſt Princeps pro libito infeudare, prout etiam infeudare poteſt quęcunque bona, quæ per conſiſcationem principi obuenient.

Moder.Pariſ.§.30.num.184.& ſup.nu.33.tactum fuit, dum de demanio, & quomodo probetur tractaui. item procedit ampliatio etiam vbi res ſolita infeudari poteſt deuolutionē fuiſſet incorporata patrimonio, quia qui potuit incorporare, poteſt pariter diſunire. Rip, lib. 1. reſponſ.num.54. nam facilius princeps rem aliàs infeudatam, quamuis poſtea incorporatam, denuò infeudat, quam ſi nūquam fuiſſet antea infeudata.Soc.conſ.4.vol.3.num.17.Alcia. in l.debitorum. in fi.C.de pact. Ampliatur maximè ſi alienatio, aut infeudatio fiat in familiam alienantis, & eos, qui ſunt de genere. Oldra.conſ.94.Rip d.reſp.25.num.26.Amplia vt poſſit infeudare Caſtra, oppida, ciuitates, & prouincias cum iuriſdictionibus, & regalijs. Alex.conſ.1.nu.20.vol.5.Acquen hic col. 3.verſ & hæc regula. Natta conſ.640. & dictum eſt ſupra de
77 regalibus. Amplia † vt poſſit princeps ſupremus alienare, & infeudare ne dum res ſibi immediatè, ſed etiam mediatè ſubiectas, quamuis ſecus ſit in inferiore, vt hic not. Bald. num 2. Curt.iun.in 2.q.prin.2. par.num.2. & conſ.1. num.17. & conſil.157.num.10.Acquen.in 1.par. in princ.& part.2.col.1.Boer.de cuſtod. clau.num.37. Nat conſil.636. num 48.Moheda.deciſ.278.titul.de feud.Gomeſ.deciſ.2 & 41.eodem titul.Reſtau.de Imperat q.110. in 325.caſu, & in fi. quæſt. quare poterit princeps infeudare oppidum ſubiectum alicui ciuitati, vt de oppidis Lombardiæ circūſcripta pace Conſtantię ſenſerunt Bal. Prępoſ.& alij in c.1.de natu. feud. Alex. d conſ.1.num.18. cum ſequen. & conſ.16.num. 27.vol.5.Bald.conſ.233.factum.vol.3 & c.1.in princ. quis dic.dux.Ana.conſ.81. vbi de oppidis diſtrictus ciuitatis Aſt. & ibi dicit, quòd ciuitas non poſſidet oppida, ſed ipſa poſſidetur à principe Dec. conſil.194.num.3. Barto. conſil 196. ciuitati.in fin.Suarez.allega 7.Natta dicto conſilio 626.nu. 49. & conſil.638. num.11. Aym. conſil.411. num.20. Bero. conſ.74.col.pen.volum.1. quæ multò fortius procedunt in Papa, vt poſſit nedum eccleſiarum bona ſibi immediatè ſubiecta, ſed etiam mediatè infeudare, vt hic Bald.num.2 Præpoſ.& Acquen.in princ.& Bald.conſ.95.mortuo Gregorio.
col.

col.fin.vol.3.Curt.par.2.quæſt.10 Soc.inter Brun. conſ.10. nu. 19.& conſ.1.nu.31.Bero.conſ.72.in fin.vol.1.Ioan.Monac.in c.ſi eo tempore.de elect.lib.6. Campeg.in ſubſcript. ad conſ. Brun.1. col.7.in prin. Brun. conſ.129. in fin.lib.2. Borgnin.Caualcan.deciſ.4 num.12.& 22.part.2.quia Papa poteſt,vt ordinarius ordinariorum,ſecundum eos, infeudare, & liuellare omnia bona eccleſiaſtica mundi, & concurrere cum ordinarijs. Duaren. de Feud.cap.6.nu.2. ipſe enim vniuerſitatis Epiſcopus vocatur. Canone, cuncta per mundum.9.q.3 Hamet.iur. Feudal. c.5. quod tamen intelligas, niſi res prius alteri fuiſſet infeudata. Alex.conſ.3.vol.5.quia eandem alteri infeudare non poſſet princeps, neque diſueſtire inueſtitum. Præpoſ. in c.1. col.2. de natu. feud. vt infra
78 in limit. † bene tamen poſſet nouam dignitatem creare ſuper inueſtitum, vt infra etiam dicetur. nu. 110. dum de intereſſe ſubditorum tractabitur. Bald.conſ.333. ad intelligentiam.vol.1. vbi dicit, quod ſi Imperator crearet Ducē Mediolani Regem Arelatenſem,quod Comites,& Barones tenerentur ſibi obedire, & quod propterea nihil diminuitur Marchionibus,nec dicuntur inferiores diſueſtiri,ſed eis datur quædam noua forma,& quidam ſtilus iuſtitiæ,& æquitatis, ſub quo ponuntur, & quod poteſt Imperator committere vices ſuas,& ſuper Comites, & Barones conſtituere viſitatores,& facere duces maiorem, medium, & minorem, & vnum deputare,qui alijs præſit.& idem Bald.conſ.326.Rex Romanorum.nu.9.& conſ.328.quæritur & ſi Rex Romanorum.vol.1.quæ conſilia,edita ſunt in gratiam Ducis Medio. vt exiſtimo cōtra Marchionem Montisferrati,qui erat vicarius imperialis in Comitatu Papiæ. & eadē refert Campeg. inter conſ. Brun.11.num.14.verſic. corroborat Caccialup. in l.Imperium.col.13.quæſt.14.de iuriſd omn.iud. Natta d. conſil.685. in fin. & d.conſ. 640. Purpura conſ.309 vbi de Duce Sabaudiæ, qui fuit præpoſitus Comitibus Coconati. Quæ omnia tamen limitanda ſunt niſi ex tali creatione derogaretur prioribus inueſtituris,nam ſicut non poteſt tollere priores inueſtituras dominus directus ita nec mutilare.

Bal.

Bald. d.conſi.326.num.4.& conſi ſeq.num.1. & in facto his diebus incidit queſtio in Senatu, Princeps in Caſtro de quo pluresdomini erant inueſtiti, vnum ex eis erexit in Comitem loci cum primis appellationibus, condomini ſe oppoſuerunt dicentes id fieri non potuiſſe in eorum præiudicium & eo minus admittendam eam erectionem cum eſſet facta ſaluo præiudicio cuiuslibet tertij,& prejudicium inferri dicebant potiſſimum ex conceſſione primarũ appellationũ ex quibus dabatur facultas condomino præcipiendi ſuis condominis, item vt qui particeps erat, & par,conſtitueretur ſuperior. Bru. conſi. 16.& ea ratione erga ipſum redderentur ſubditi timidiores,& magis affecti,vultum prepotentis metuentes, facilior que ad eum daretur recurſus, etiam in quibus ſubditi ius non fouerent. adducebatur. c. Romana.de offic.ord.in 6. Marin.Frecia.de autor.Bar.autor.28.& infra dicetur.num. 105 .& 112. Ex aduerſo dicebatur.quod nullum ius condominis competebat in ijs que conceſſa fuerant que principis erant 1591 2.Ianuarij in dicta cauſa Villefalletorum, Senatus totus cenſuit priuilegium nõ eſſe interinandum cum feudum eſſet indiuiſum, & homines indiuiſi eo quod ageretur de præiudicio condominorum quod fuit conſideratum diuerſimode, vbi autem fieret diuiſio, ꝙ priuilegio locus eſſet in ſubditos tantum Comitis, & ea quidem lege, quod in criminalibus liceret ſubditis appellare Senatum omiſſo medio. Reſtau. de imperato.q.110.in d.
79 caſu 325. & 330. Adde quod princeps † poteſt etiam ſeparare oppidum à ciuitate,vel comitatu, cui erat vnitum. Bar. conſi.196.ciuitati.eadem ratione quæ ſupra dicta eſt, quòd ciuitas oppidum non poſſidet, ſed princeps ciuitatem. Bru. conſi.54.num.4 Alex.d.conſi.1.num.20.& conſi.16.vol.5. vbi pariter ipſe dicit quod iuriſdictio eſt penes principem, non penes ciuitatem, & proprium eſt principis diſtinguere, ſeparare, vel vnire prouincias. §. illud autem. vt iudic. ſine quoquo ſuffr l.ſi eadem.vbi Doct.de offic. aſſeſſ.l.quod principis. de aqua pluu. arc. l.1.§. cum vrbem. de offic. præfect. vrb.l.1.C.de metrop.Berij.lib.10.& ibi Bar.Bal.conſi.327.
pridie.

pridie.col.fin.verſi.pro domino noſtro.volum. 1. Alber.in l. quoties.C.de preci. Impera.offer.aſſerens Papam, vel Imperatorem poſſe duo regna ſibi ſubdita, vnire, & eiſdem vnũ tantum regem præponere refert Laud.de princ.q.10.Ferdinan. Loaz.in d.conſi.oppidi de Mula. in 1.argum.pro parte March. Soci.iun.conſi.91.volu.2.& quod vnio, & ſeparatio prouinciarum ſit in mero principis arbitrio, Aym. conſ.963. num.4. Alba.conſi.64.num. 15. Decia.reſpo.4.num.2.& 45. vol.2.Boſſ.de prin.nu.187.Oſaſc.deciſ.1.nu.29.Separationes tamen oppidorum à ciuitatibus plerunque odioſæ ſunt, & ſtrictè interpretandæ. Panor.in c.cum dilectus. de donat. Menoch.conſi.75.num.29.& nu.34.dicit in ſeparationibus debere tria concurrere, voluntatem, poteſtatem, & cauſam, quæ iuſta atque honeſta ſit, de quibus per Bald.in tracta.de
80 exemptionibus.in prin.& Latius.conſi.264. Limita † vt non poſſit infeudare princeps vbi ex infeudatione nimium læderetur principalis dignitas, prout ſupradictum eſt in alienatione retento alio dominio, ſeu vniuerſali iuriſdictione. vt hic notant Aluar.num. 19.Præpoſ.col.6. Afflict. num.75. Corſet.de poteſt.reg.q.161. Rolan.conſi.1.num.106.vol.2. Neuiz.d.conſi.12. num. 66. Adde quòd læſio in infeudatione ad modum etiam conſideratur reſpectu alienationis redituum, directa enim dominia inutilia plerunque redderentur, & contemptibilia abſque redditibus, qui neruus ſunt principatus, & manutentioni principum dicati, prout ſupra dictum eſt, & licet feuda aliquando deuolui poſſint domino directo, cui etiam aliqua ſeruitia interim debentur, ea tamen plerunque non ſunt huiuſmodi, neque ſpes deuolutionis ea eſt, vt aliquo modo correſpondeant alienationi redditúum, ita vt propterea conualidari poſſit alienatio redditúum alioquin prohibita, & quamuis proprium ſit principis infeudare, non tamen proprium eius eſt vires principatus eneruare. Ita in terminis notat. Bellamer.conſi.33. primo quæritur ſi caſtra. colum. 3. verſi. non enim. Limitatur ſecundo, vt non poſſit † alienare ſeu infeudare oppidum ſi ita conuentũ ſit per principem cum oppido, ſeu oppidanis:

cum

cum nihil magis principem deceat, quam pacta ſeruarè. c. 1.de proba.& dixi ſupra quod ſimilia pacta tranſeunt, & ad ſucceſſores, & magis in ſpecie dicetur infra dum tractabimus de intereſſe ſubditorum diſtinguendo inter pactum, & priuilegium, addendo etiam quid ſi ſubditi conſenſerint. Li-
82 mitat. 5. vt † non poſſit infeudare oppida ciuitatis, vel prouinciæ, vbi prius alijs fuiſſent infeudata, particulariter, vel cum vniuerſitate prouinciæ, Præpoſ. Lauden.in d.cap.1.de natur.feud.Curt.in 2.q.2.q.princ.part.2. Iaſ.conſi.233.col. pen.vol.2. Camer.in c.imperialem. char. 73.ſecundum magnam impreſſ.vbi reſpondet argumento quod princeps cõcurrat cum inferiore, quod non procedat in feudis, idem dicendum erit, vt Dominus non poſſit infeudare, ſi ciuitas aut quilibet alius habeat iuriſdictionem, vel ius aliquod in oppido in præiudiciũ eiuſdem iuris, aut vbi fuiſſet alteri prius conceſſa iuriſdictio Roma.conſi 436.num.10. Corn. conſi. 135.vol. 4. neque enim teneret infeudatio in præiudicium iuris alteri competentis, ſed quoad præiudicium tantummodo infeudantis, aut eius iuris. Bal.d.conſi. 233. factum. vol.13.Neuiz d conſi.12.num.129.Rui.conſ 39 nu.37.vol. 1.Aym.conſ.592.nu.48. & licet Bal.dicat ꝙ princeps de poteſtate obſoluta poſſit infeudare res ad alios ſpectãtes derogando iuri tertij intelligendũ id eſt ex cã publica, vt idem. Bald. dicit in princ. tract. exceptio. Non ſubſiſtente autem
83 cauſa, neque Papa, neque imperator † poſſunt infeudare bona, ſeu feuda mediata, aut alteri infeudata etiam per inferiorem. Alex.conſ.3.vol.5.Marin.Frec.lib.2.c.31.ſine præiudicio autem inferioris, videtur quod princeps poſſit infeudare res contentas ſub feudo alteri cõceſſo. Rat.Mohed. 258.Gomez.2.41.alioquin ſecus faciunt, quæ dicta ſunt in quæſt. Laudim.24.verſ Parimodo.& ſupra in quæſt.an princeps poſſit contrauenire pactis, & regulariter princeps cõcedere cenſetur ius, quod ipſe habet nõ alterius. Afflict.deciſ. 324. Canoniſtæ tamen circa feudorum conceſſionem latiorem poteſtatem attribuunt papæ, vt eſt videre in cap. paſtoralis de offic. ord. & in. c. ſi eo tempore. de electio. in

6. in

6 in quibus locis habetur, quod concurrit in iuriſdictione, & poteſtate cum omnibus prælatis. Pariſ. conſ. 16. num. 25. vol. 1. Bero. conſ. 72. in fin vol. 1. Peregr. de iur. fiſ. lib. 1. titu. 3. nu. 85. & dixi ſupra. nu. 11. & infra. nu. 149. & 161. Limit. 4. vt quibus caſibus reſpectu ſubditorum, aut iuris alterius tertij contractus principis non tenet id procedat in præiudicium ſubditorum, aut tertij, ipſe tamen princeps ex contra-
84 ctu efficaciter remanet † obligatus, & ad intereſſe reſarſciendum poteſt conueniri, ſi alioquin contractus licitus ſit, & validus. Iſer. in d. §. ex eadem in fin. Præpoſ. hic col. 6. verſ. vel etiam non valeret. Felin. in c. 1. nu. 4 de proba. & ibi Dec. nu. 4. & ſupra dictum eſt in alienatione, ſine cauſa ficta. Li-
85 mit. 5. vt † non poſſit alienare, ſeu infeudare inuaſori ciuitatem, vel oppidum violenter occupatum. l. auctoritatem. C. vnde vi. Bal. in l. decernimus. verſ. item nota C. de ſacroſan. Eccleſ. vbi dictum hoc applicat contra Florentinos, qui plura loca violenter occupata fecerunt ſibi concedi ab Imperatore. & conſ. 482. magnifici. num. 12. vol 1. Alex. conſ. 3. nu. 12. vol. 5. Fely. in c. poſtulaſti. col. pen. & fin. de reſcrip. Martin. de Laud. de Confeder. prin. q. 18. Afflict. in c. 1. num. 18. per quos fiat inueſt. & c. 1. nu. 18. de natu. feud. Neuiz. d. conſ. 12. nu. 127. Quod etiam procedit ſi conceſſio, ſeu infeudatio fiat conſentientibus ſubditis, cum eorum conſenſus vero domino præiudicium afferre non debeat c. placuit. 16. q. 6. declaratur ſupradicta limitatio, vt fieri non poſſit conceſſio in præiudicium ſpoliati, ſecus in præiudiciũ concedentis, & inueſtientis. ſublimita, niſi conceſſio, ſeu infeudatio fieret ex aliqua magna cauſa, ex qua princeps poſſet tertio auferre ius ſuum. Præpoſ. in d. c. 1. de natur. feud. Cur. vbi ſup. quæſt. 3. in 2. q. prin. part. 2. Quod tamẽ procedit, vbi princeps ex certa ſcientia, & ſciens rem occupatam concedit. ſecus ſi ignorans id faceret. l. ſi qua. & ibi glo. & Angel. C. de fund. ſalt. rei domini. lib. 11. Curt. d. q. 3. Viſo nunquid princeps alienare poſſit, ſeu infeudare in præiudicium principatus, & an ipſe alienans poſſit contrauenire, nunc ſe offert conſideratio perſonæ ſucceſſoris, Nunquid in eius

præiu-

præiudicium alienatio teneat, & an ſucceſſor in principatu teneatur habere ratum factũ ſui prædeceſſoris. in qua quæſtione duplex cadit conſideratio, prima reſpiciens tantum ſucceſſorem, an videlicet prædeceſſor poſſit legem imponere ſucceſſori à qua ei recedere non liceat. Secunda reſpiciens non tantum ſucceſſorem, ſed etiam tertium cum quo aliquid geſtum eſt, & nunquid ex contractu prædeceſſoris inito cum tertio, ſucceſſor ligetur, & obligatus remaneat. & dicit Bal. conſ. 326 Rex Romanorum. col. 3. verſ. præterea princeps. vol. 1. quod iſta eſt controuerſia de qua nunquam fuit facta pax apud intellectiuos. Redeundo ad primam vbi
86 princeps † diſponit per viam legis generalis, ſicuti ipſe poſſet ab ea recedere, ita non poteſt ſucceſſori imponere legẽ à qua ei recedere non liceat, nec poteſt eidem ſucceſſori, qui ſibi par eſt imperare l. nam magiſtratus. de arbitr. l. ille à quo §. tempeſtiuum. ff. ad Trebel. cap. innotuit. de electio. clem. 1. de immun. eccleſ. nota. in c. 1. de conſtitu. glo. fin. in l. digna vox. C de legi. Bal. hic in c. 1. in prin. num. 24 & ſiue per viã legis generalis ſiue particularis procedat princeps diſponendo, vbi diſpoſitio concernit modum, ac normam regendi principatum, illã ſecundum temporum varietatem recipit legum mutationem, nam natura nouas ſemper deproperat edere formas. auth. quib. mod. natu. effic. legi. in principio, & de non eligen. 2. nub. Limita vt reuocari non poſſit diſpoſitio, prohibitiua facta circa ea quæ etiam ſecundum ius interdicta ſunt principibus, cap. imperiali. 25. q. 2. Afflict. in cap. 1 nu. 95 qui ſucceſſ. tenean. verſ. item ſecundo ſolue. ius autem intelligo ſiue commune, ſiue regium, ſiue conſuetudinarium. Iure autem communi ſiue regio ligatur princeps lege prohibitiua alienationis d. c. intellecto, de iureiuran. Acqueſi hic. col. 8. verſ. item, & quod Papa. Bened. in c. Rayn. in verbo, & vxorem nomine Adelaſiam. in 2. deciſ. nu. 472. quapropter interdicendo alienationes etiam à iure prohibitas, & ſtatuendo circa ſucceſſionem principatus, prout ius diſponit, quatenus diſpoſitio eſt iuri conformis, tenebitur ſucceſſor illam obſeruare, & diſpoſitio robur

addet

addet iuri.c.poſt tranſlationem.de renunc.nam duplex pro•hibitio fortius ligat.§ ſanctiſſimas.in auth.de alienat.& emphyt.c,1.de tregua.& pace.l.2.C.de vſuca.pro empt.not.in §.diui.de lega.1.& ibi Opizo. nu.142. Iaſ.conſ. 227,col.2. verſ,3.Leon.de Piſan.conſ.117 num.127 prout in hac ſpecie legis genralis Caſtellę adnotat Ferdinan.Loaz in d.cõſilio oppi.de Mul.in 7.& 8.argum.pro parte oppidi.Quo fit vt neque alienare poterit ſucceſſor res principatus nedum à iure communi prohibitas, ſed etiam per legem principis anteceſſoris alienari vetitas; neque præpoſterare ordinem ſucceſſionis, & primogeniture diſpoſitione anteceſſorum & conſuetudine inductam.Inno.Archid & alij in c. licet.de vot.& in c.grandi.de ſupple. negli. præla. in 6. Tiraquel.de primogen.q.21.& ſupra, & num.42. tactum eſt. Amplia.1. limitationem procedere etiam ſi diſpoſitio vel edicta contineant caſus à iure non expreſſos, dummodo diſpoſitio, ac eius ſubſtantia in genere ſit iuri conformis,& publicam cõcernat vtilitatem c.quæ ad perpetuam.25.q.1. licet ſpecifice,& in diuiduo non diſponant idem, aut eo modo, quo ius diſponit.Purpur.conſ.18.num.35.exempli gratia diſponit ius, leges, ac cætera ardua fieri debere per principes cum conſilio procerum, vt validiora ac firmiora ſint edicta dant certam formam vt etiam poſt leges conditas illã approbari debeant per conſilium, non poteſt ſucceſſor ſtatuere vt valeant abſque interinatione,aut edictis derogare,in ijs potiſſimum quæ ſunt ſecundum ius ordinata,& dum caſus ſępius incidiſſet in Senatu reſpondi ijs, qui ſe tuebantur dictis derogationibus,quod illæ pariter erant interinandæ:vbi autẽ princeps diſponeret contrarium eius quod lex ſtatuit, tunc ſucceſſor quoque poſſet contrarium ſtatuere, & hoc modo intelligendum eſt,quod dicit Acquen.colum.10. verſ. ſed ſi aliqua.circa edicta Ducum Sabaudiæ prohibentia alienationem etiam rerum modicarum,quod illis ſucceſſor in ea parte poterit præiudicare,& derogare, procedet enim in rebus minimis, quarum libera adminiſtratio principibus eſt conceſſa,de iure cõmuni,& ꝑ edicta prohibita,ſecus vbi edicta
diſponunt

diſponunt interpretando ius,& declarando in quibus princeps non poſſit diſponere, & ita procedit quod notat. Ac-
87 quen.hic.col.10.verſ.demum. Ampliatur 2. † in diſpoſitione per plures anteceſſores continuata,& confirmata,quę ex confirmationibus maius robur ſumit. Aret. conſ.15. Reuerendiſſime Domine.col.pén.verſ cõfirmatur Roman. conſ. 327.num.3.Abb.conſ.41.videndum.in fi.volum.1.Neuiz.d. conſ.12.num.37. Tertio Amplia etiam multo magis deciſionem ſupradictam procedere ſi diſpoſitio vſu fuerit recepta,& in vim conſuetudinis trãſierit, conſuetudo enim maior eſt ipſo principe,vt inquit.Bald.in c.1.de natu.feud & in auth omnes peregrini.nu.7.C.de ſucceſſ.Curt.in 2. parte.q. 12.in fi.& ideo Rex Franciæ non poteſt contra legem Salicam alienare patrimonialia. Idem ſi populi aſſenſu fuerit lex comproba ta.c.confidimus.25.q.1.& c.quod vero.25.q. 2. Quarto Amplia multo magis,ſi lex vel conſuetudo ſit naturali ratione fulcita. iura enim naturalia nón poteſt princeps tollere §.ſed naturalia.inſtit.de iure natur.l.omnes populi § quod vero.de inſt.& iur.Bart.Cyn.& alij in d.l.digna vox. Bellamer. conſ.33. primo quæritur ſi Caſtra. colum.6. verſ.nec obſtat.vbi inquit quod iuri, & naturali rationi cõgruit.quod adminiſtrator rem ſuæ adminiſtrationis immobilem,in euidentem læſionem, non alienet. idem ferè ſenſit Præpoſ.in d.c.non liceat. 12. quæſt.2. num 6. poſt Archid. dicens natura turpe eſſe alienare res Eccleſiæ,& conuertere in alium vſum, quam deſtinatum, & in propoſito dicit Alciat.in l.debitorem.C.de pactis quod ius quod in principem tranſlatum,eſt non eſt liberè tranſlatum, ſed vt rem tanquã publicam regat, quæ commodius, & prouidentius ab vno adminiſtratur,& in ipſo Imperatore, & Pontifice id videtur expeditum cum dicantur Imperij, & Sanctæ ſedis rectores, & adminiſtratores perpetui. & Bald. hic in §. notandum. numero ſecundo inquit, quod potentius eſt ius naturale, quam principatus. Roch. de conſuetu. num. 651. Quinto amplia vt ſimilibus legibus,& edictis per prædeceſſores cõ-
88 ditis,ſucceſſor derogare † nõ poſſit ſimpliciter,& abſolutè,

ex quo teneretur illa obſeruare, non eſt in eius libera facultate eis derogare, & contrauenire, & vbi diceremus principem poſſe liberè diſponere de rebus principatus derogãdo edictis prædeceſſorum neceſſariò concedendum eſſet, ꝙ quod haberet etiam liberam teſtandi facultatem, contra ea quæ notantur in §. præterea ducatus, de prohib. feud. alien. per Fed. & in c. ſi tranſitus 79. diſtin. vbi Archid. valet enim argumentum à contractu ad teſtamentum. l. fin. C. de legi. & à lege ad vltimam voluntatem §. diſponat. Authen. de nupt. Euerard. in loco à contractibus ad vltimas voluntates, & è contra, & in loco à lege ad teſtamentum, quo etiam, argum. vtitu Neuiz. qui dict. conſ. duodecimo. num. ſexageſimo quarto, & numero ſeptuageſimo ſexto, poſt Acquenſ. dicit, quod parlamenta Franciæ non admittunt alienationes etiam ſi Rex ponat omnes derogationes mundi; & vbi concederetur principem liberè poſſe diſponere, aut quod eius diſpoſitio eſſet valida, & irreuocabilis, conſequenter admittendum eſſe tenere edicta prædeceſſorum, ex quo de bonis validà iam diſpoſuerunt, ꝙ ſi diſpoſitio dicetur inualida, & reuocabilis, eadem rõne, quòd factum prędeceſſoris nõ ligeţ ſucceſſorem, poterit ſucceſſor alienationes factas reuocare. Acquenſ. hic col. 9. verſ. tamen puto. Redo. in tit. de infeuda. rerum eccleſ. per Papam, ita vt in omnem euentum dicendum ſit, edicta tenere, & obſeruanda eſſe, vbi ſunt conformia iuri communi, & naturali etiam rationi. Sextò amplia potiſſimum vbi edicta concernunt fauorem, & intereſſe populi, & ſubditorum, prout ſunt edicta de non alienando condita rationabili valde de cauſa, ne diminuto patrimonio cogatur princeps manus extendere ad bona ſubditorum; vt de edictis Ducum Sabaudiæ inquit Purpur. conſil. 18. nume. 35. vt infrà dicetur, ſuntque huiuſmodi edicta, ſeu leges imperij, ac ſtatus quæ ligant ſucceſſores cuiuſmodi eſt lex Salica in Regno Franciæ, de quibus Bodinus tractat lib. 1. de re publica. titul. 8. de iure maieſtatis quibus derogare fas non eſt, ſine rationabili, iuſta, ac publica cauſa, eaque vrgẽtiſſima, vt ſupra diximus. Septimò amplia multò magis ſi

89 edicta † transierint in vim contractus vt notario ſtipulante. Oldr. conſ. 95. in princ. Iaſ. conſ. 1. colum. 5. verſ. iſtis vol. 1. vbi late comprobat, quod quando lex tranſit in vim contractus, quod ſit irreuocabilis prout etiam de diſpoſitione principis ſtatim dicetur, quatenus reſpicit tertium, nam & alias actus reuocabilis fit irreuocabilis, ſi fiat notario ſtipulante pro ijs quorum intereſt, vt in procuratore quem quis iurauit non reuocare, qui reuocabilis quandocunq; eſt: ſi tamen quis promiſerit non reuocare, notario ſtipulante, & agatur de intereſſe conſtituti procuratoris, non poterit eo caſu reuocari. Iaſon. in l. prima. num. 14. de conſtitu. princip. & conſilio 211. volum. 2. Roman conſ. 351. volum 4. Barb. conſ. 1. col 3. vol. 1. Port. lib. 5 commun. opin. concluſ. 18. Gabr. de iur. quæſ. non tollen. concluſ. 6. & in promiſſione de non alienando ſtipulante notario, quod acquiratur ius abſenti irreuocabiliter. Aym. conſ. 59. num. 10. & ſeq. Ozaſ. deciſ. 85. num. 9. & in terminis noſtris Natt. conſ. 501. num. 36. & 506. num. 16. & generaliter, quod ſtipulatio notarij in fauorem tertij faciat actum irreuocabilem videtur magis communis opinio. Ozaſc. deciſ. 33. de qua tamen re, & de communi videnda ſunt, quæ nouiſſimè ſcripſit D. Præſes Theſſaurus deciſ. 70. in nou. Pedemon. & in ſpecie edictorũ Ducum Sabaudiæ, Acquen. hic. amplia ſi vltra promiſſionẽ, & ſtipulationem notarij interuenerit iuramentum, quod fa-
90 cit † actum magis irreuocabilem. glo. in l. ſi pecuniam. de condict. ob cauſam. Guid. Papa conſ. 13. nu. 4. Didac. Varia. Reſol. lib. 1. cap. 14. nu. 10. D. Teſſaur. d. deciſ. 79. nu. 8. effectus iuramenti tranſit ad ſucceſſores, c. veritatis. & ibi not. de iureiur. Ant. de Butr. conſ. 59. Marc. Ant. Bauer. in tract. de virtu. iuram. in 45. effect. Soc. conſ. 4. col 1. vol. 1. Soc. iun. conſ. 77. nu. 135. vol. 1. & conſ. 67. nu. 36. vol. 2. Neuiz. d. cõſ. 12. Acquen. hic. col. 10. in fin. Natt. d. conſ. 506. nu. 17. Amplia etiam ſi iuramentum non interuenerit, ſed promiſſio ſub fide principis ea enim iuramento æquipollet. c. ad aures. de his, quæ vi metusve cau. gl. in c. peruenit. in verbo iuramenti. de fideiuſ. Fely. in cap. præterea. num. 15. de ſponſ.

Scruſ.conſ.37.nu.11. Miſinger.Singul.obſer. centur.1.obſer.17.And.Gail.pract.obſer.lib.2.obſer.59.aſſerens ita iu-
91 dicatum in Camera Imperiali. Sunt† autem edicta Sereniſſimorum Ducum Sabaudiæ circa prohibitionem alienationum diſponentia plura, primum Ludouici Ducis conditum cum interuentu Cardinalium de iuſſu Amædei patris, qui tunc erat Papa Felix, qui & præſens quoque fuit anno. 1445. 22. Aprilis diſponens notario ſtipulante pro quibuſcunque quorum intererit, quod ipſe, & ſucceſſores quouis titulo liberalitatis, ſeu donationis puræ, vel ob cauſam inter viuos, vel cauſa mortis, vitam donatarij excedentis non largientur, donabunt, aut aliqualiter alienabunt aliquid de ciuitatibus, caſtris, villis homagijs, feudis iuriſdictionibus ſuis cum clauſula irritatiua: & ſtante interuentu Papæ dubitat Acquen. an poſſit derogari legi factæ cum interuentu ſuperioris: idem refert Aym conſ.963. Cœphal. conſ.168. num.32. ſed non interuenit vti Papa, ſed tanquam pater, & vti Papa nullam habebat iuriſdictionem in temporalibus in Ducatu Sabaudiæ, vt in ſpecie dicit Soc.conſ.4. num.26. vol.3. Secundum fuit Amedei Anno, 1470. 10. Settembris diſponens reintegrationem omnium rerum, & iurium patrimonialium alienatorum inſtar edicti Federici Imperatoris, & curiæ Capuanę, quam defendit Luc.de Pen.in l.qui cunque.C.de omn.agr.deſer. lib.11.contra morſuras Iſernię, cum commemoratione præcedentium teſtamentorum in fauorem primo genitorum conditorum, & edictorum Ludouici. 1445. & 1452. & id legitur factum cum conſilio vniuerſitatis Taurini, & ad querelam populorum porrectā in congregatione trium ſtatuum. Tertium Caroli. 1. Anno 1484.23. Nouembris, cum participatione procerum, & triū ſtatuum congregatorum, inhibens quaſcunque alienationes quocunque titulo etiam venditionis, & permutationis, quarumcunque rerum patrimonialium cum clauſula irritatiua, & ſi fuerint interinatæ, inhibendo ſucceſſoribus quibuſcunque eodem anno, & die legitur per literas patentes promiſſio facta per ipſum cum iuramento de non alie-

V 4 nando

nando ad requiſitionem trium ſtatuum ſtipulante notario. Quarrum Blanchę Tutricis Caroli Ioannis Amedei Ducis 1490. 8. Aprilis. cui ineſt promiſſio de non alienando quidpiam ex bonis pupilli cum iuramento in præſentia trium ſtatuum, item aliud eiuſdem Blanchę 1490. 15 Aprilis, Quintum Philiberti anno 1497. 10. Nouembris, in eo continetur inhibitio facta de alienando quocunque titulo etiam infeudationis quicquam de rebus, & iuribus patrimonialibus cum clauſula irritatiua in futurum, etiam quo ad ſucceſſores notario ſtipulante, &c. extra genus, per rectam lineam, obligando bona ipſa, huiuſmodi legi, ita vt nec etiam poſſint ad longum tempus concedi, cum iuramento promittendo obſeruantiam, eſt interinatum in conſilio, & Camera Sextum Caroli anno 1506. 18. Octobris confirmans precedentia edicta, notario ſtipulante nomine quorumcunque, & ſucceſſorum, & ſubditorum, ſubijciendo quæcunque bona prohibitionibus, & ea obnoxia reddendo cum iuramento, reuocanſq; quæcunque alienata, infeudata, &c. & in futurum prohibens quamcunq; alienationem, infeudationē, &c. cum teſtimonialibus parati obedire conſiliariorū. Sublimitantur modo ſupradicta, vt princeps ſucceſſor ex cauſis iuſtis, & rationabilibus in legibus, & edictis nō expreſſis poſſit contrauenire edictis, & eis derogare, cum enim ad ſucceſſorem ſpectet interpretari, & declarare leges prædeceſſorū poterit declarare edictum non procedere in caſu illo, in quo fit derogatio, quæ potius vim obtinebit declarationis, quam derogationis, tanquam prædeceſſor de caſu illo non cogitauerit. Bellamer. conſ. 28. in facto, col. 3. verſ. non obſtat, & ſicut prohibita generaliter de iure communi alienatione principi in caſibus de quibus dictum eſt ſupra, licet nihilominus ei alienare, ita dicendum eſt edictis non obſtantibus poſſe principem ex iuſtis cauſis alienare, & edictis derogare, non autem paſſim, & indiſtinctè, prout plures non mediocris nominis Doctores perperam exiſtimauerunt inter quos Iaſ. conſ. 227. vol. 2. colum. 10. verſic. 12. Soci. conſ. 4. num. 4 in 3. qui in eodem caſu Summaripæ conſuluerunt,

& nihilominus contra eorum conſilia, vt ſupradictum extitit, fuit iudicatum, & idem in eadem cauſa conſuluit Rolan. conſil. 32. vol. 4. Pancir. conſ. 63. num. 15. Iaſ. conſ. 56. vol. 1. in cauſa Sandiliani in qua etiam ſuccubuerunt infeudati, vt ex euentu deprehenditur. Cephal. conſil. 155. num. 14. vol. 2. pro quo etiam conſilio non fuit iudicatum, vt accepi, ſed & Doctores ſentientes derogari poſſe, alijs etiam nituntur rationibus, & argumentis in ſuis conſilijs, & ex cauſis per eos expreſſis, quorum dicta procedere nequeunt, vbi ſubditis, aut tertio quicunque eſt ius quæſitum, quod princeps tollere non poteſt, vt infra numer. 94. inſuper valet derogatio
92 † ſucceſſoris in caſibus à iure permiſſis licet p̃dicta prædeceſſorum ſint prohibiti alienare, cũ enim prohibitio procedat à mera authoritate prædeceſſoris, q̃ ſucceſſorẽ ligare non potuit, pari authoritate poterit tolli, & illi derogari, & ita procedant, quæ ſupradicta ſunt. verſ. redeundo. Acquenſ. hic column. 10. verſic. demum prædicta. Adde quod nedum ex cauſis à iure expreſſis poteſt ſucceſſor edictis contrauenire, & eis derogare, ſed nouas etiam cauſas, & nouum caſum poſſet princeps inducere per viam conſtitutionis generalis per quos alienationes fierent licitæ, quæ alioquin illicitæ eſſent. Gl. & Archid. in c. non liceat Papæ. 12. q. 2. Fely. in c. ad audientiam, in prin. de præſcript. Redoan. in titul. de infeuda. rerum eccleſ. per Papam, num. 16. quod eatenus admittendum eſſet, quatenus lex ſuſpecta non eſſet dilapidationis, aut edictis prædeceſſorum expreſsè, ac directè non contradiceret, c. ſunt quidam 25. q. 1. & c. ſi ea, q. 2. Aquenſ. hic, colum. 7. verſ. 3. reſtringe, referens omnia ferè dicta per Felyn. & colum. ſeq. verſ. ſed pro intelligentia. Ideoque cùm edicta Sabaudiæ Ducum prohibeant alienationem rerum, quæ etiam magnæ non ſunt eatenus non poterit eis contrauenire, nec derogare ſucceſſor quatenus ſunt iuri conformia, aut ſub generalitate iuris continẽtur, alias ſecus, vt puta in rebus modicis. c. terrulas. 12. q. 2. & ibi glo. Præpoſi. & Archid. Redoan. de reb. eccleſ. non alienan. tit. de rerum exigua, aliena, in cap. in caſibus autem in quibus princeps con-

 traue-

93 trauenire poteſt edictis eorum † requiritur derogatio. Bar. in l. omnes populi. num. 31. de iuſti. & iur. & quidem ſpecialis. Neuiz. d. conſi. 12. num. 120. & ſeq. vbi dicit quod quando plura obſtãt debet vnicuique derogari in ſpecie. gl. pen. in clem. dudum. de ſepult. Bal. in l. 1. C. de furtis Sylua. conſi. 34 verſi. & maxime. Aym. conſi. 241. num. 20. verſ. 2. poſſet & conſi. 126. num. 1. Acquen. hic colum 10 verſi. operabitur tamen. non tamen indiuidua exigeretur, vt per Socin. Iaſ & alios vbi ſupra: & in materia derogationum, præſertim vbi ſunt plura obſtantia, vide Fely. in c. poſtulaſti. & in c. nonnulli. col. 3. de reſcr. Caſſad. deciſ. 28. ſub regu. Cancel. Io. de Selua in tract. de benefi. part. 3. q. 14. Aym. conſ. 610. nu. 7 Burſa. conſ. 293. vol. 3. Sublimitant etiam nonnulli ſi edicta non fuerint vſu recepta, aut per cõtrarium vſum ſublata. ad not. in c. 1. vbi Fely. col. 3. verſ. lex noua, per aliquot columnas, de treg. & pac. Rolan. conſi. 32. num. 77. vol. 4. Panciro. cõſ. 63. num. 27. ſed hoc intelligendum eſt, vbi contraria conſuetudo obtinuiſſet, quæ legem faceret, ad quam inducendam neceſſaria eſſent requiſita, in l. de quibus de legi. & per Rochum, de conſuetu. vbi autem non de conſuetudine generali ageretur, ſed de pluribus contrauentionibus principum, non eſſent illæ ſufficientes ad inducendam conſuetudinem in futurum, ſed quo ad pdictas alienationes obſtare poſſet præſcriptio centenaria quidem, & immemorabilis quo ad translationem iuris etiam ſuperioritatis prout ſupradictum eſt, quadragenaria autem quo ad proprietatem, & vtile dominium, ſalua ſuperioritate. l. fin cum Auth. quas actiones. C. de ſacroſan. eccleſ. & ibi Barto. Saly. & Caſtren. Curt. iun. conſi. 174. num. 33. verſi. ſed quid fortius. quæ tamen contra ſucceſſorem currere non incipiet, niſi à morte principis alienantis cum non valenti agere non currat præſcriptio. ad not. in c. 1. & c. auditis. de preſcr. Balb. de preſcr. in 5. part. q. 12. num. 5. & faciunt quæ dicuntur infra de prælato. num. 153. Cum autem dixerimus de generali lege, ſeu diſpoſitione principis quo ad effectum ligandi ſucceſſorem de particulari diſpoſitione ſeu actu, & contractu cum tertio

initio

inito tractandum eſſet, quæ tamen materia hic propriè non cadit ſed eã tractant docto. varijs in locis, & potiſſimum ca noniſtæ.in c.nouit.de iud.& in c. quæ in eccleſiarum. de cõſtitu.& in c. 1.de proba. Gabr.in tit.de iure. quę ſit. non tollen.concluſ.5.& ſeq. Aym.de Antiq.part. 1.q.1.num. 38. Feſta.de collect.part.4.c.6.& par.5 .c.1. Quatenus tamen ma-
94 teria patitur, ſequendo communes concluſiones †in contractibus, ſeu conceſſionibus habentibus vim contractus pono regulam quod quotieſcunque princeps cum alio cõtrahit ſub nomine dignitatis, nedum ipſe, ſed ſucceſſores et obligantur ad obſeruantiam contractus.l. Cæſar.de public. l.digna vox. & ibi notant omnes. C. de legi.c. Abbate ſanè in prin de re iud. in 6.c. priuilegia verſ. eadem obſeruentur de pac.conſtan.Bal.& Afflict.in c.1.de natu. feud.c.iuſtitiæ. 25.q.1.& c.ſi ea.& c. quod vero. eadem cau. 9. 2. Iacobi in verbo princeps verſ.ſed an princeps. Iaſ.conſ.1.num.2.vol. 1.Natt.conſ.122.num.3.& conſ.636. num. 16. Rube. conſ. 146.num.8. Decia.conſ.25 nu.41.& ſeq.& conſ.35 num.6. lib.2.Gabr.de iur.quę ſi.non tollen.d.concluſ.5.num.2.Rolan.conſ.1.num.40.& conſ.66. num 33.& ſeq. vol.2. Socin. iun.conſ.60.num.29.vol.3. Boer.deciſ.204.num41. euerar. in loco, à plenitudine poteſtatis.num. 6. vbi plura de contractibus, & plenitudiue poteſtatis principum. Ferdinan. Loaz.in d. conſ. in 5. argum. pro parte oppidi. Burſa. conſ. 16.num.47.Aym.conſ.592.num.59.Alben.conſ.67.per totum.Ruin.conſ.69.num.23. lib.3.& conſ. 29.num.4. lib.4. Burſat.conſ.16.num.47. lib.1 plene Bal.d.conſ.326. col.4. verſ.finaliter concludo.Roderic.Xuares Allegat.9.num.4. Dictum eſt autem quando princeps contrahit ſub nomine dignitatis, quia duplicem perſonam gerere poteſt princeps, nempè principis vti principis, & priuati, quotieſcuque autem priuato nomine contrahit ſucceſſorem in dignitate nõ obligat, niſi ſit hæres Iacob. de Beluiſ. in aut. vt nulli iudi. §.& hoc vero iubemus. priuato autem ſeu proprio nomine contrahere dicitur, quoties in rem ſuam ſeu ad vtilitatem propriam contrahit vt ex Didaco colligitur.lib.2.var. reſol.

c.15.verſ.5.vſque in finem, & ſicuti contrahendo vti priuatus non obligat ſucceſſorem, ita pariter acquirendo ex propria perſona illud non tranſmittit ad ſucceſſorem principatus ſed ad hæredem, & de eo poteſt liberé diſponere. d.cap. Abbate ſane. verſ. pro parte autem.de re iud.in 6. Panorm. conſ.3.col.21.in 26.dub.verſi.1.not.vol.2.Aſſlict.in §.præterea ducatus.in 3.nota.num.36.Acquen.hic col.5. verſ.2. reſtringe, Rip.lib.1.reſp.1.num.4.& quid de acquiſitis per principem virtute bellica an cenſeatur acquiſiuiſſe vt priuatus, vel vti princeps tractat Reſtau.de Imperat.q.104.circa ſi.poſt Bon.de curtil.in tract.de nobil.part.3.num.81.qui ambo nihil firmare videtur, ſed verior mihi videtur opinio quod ſibi vti priuato princeps acquirat, cũ virtute propria acquirat, nec intereſt quod ex redditibus principatus, quos etiam poſſet pro libito in aliam cauſam conſumere prout ſupra dictum eſt de rege Aragonum. nu.29. Quando autem ſub nomine dignitatis atque negotium principatus gerens contrahit, obligatur ſucceſſor, qui eadem perſona cenſetur cum prædeceſſore, ex quo dignitas nunquam moritur. Ti-
95 raquel. de primogen. quæſt.35. num. 21. Quomodo autem dignoſcatur, quando contrahit princeps ſub nomine dignitatis, vel priuato nomine, clarius ponit Bald conſilio 159. ſuper eod. colum. 2. vol. 3. inquiens contractum principis dici realem id eſt ad ſucceſſorem tranſitorium, ex tribus, potiſſimum ex forma, videlicet ex tenore ſcripturæ, ex materia, vt quando id quod in diſpoſitione continetur ſpectat ad dignitatem, & cauſa finali, vt in actu per quem ſucceſſoribus prouidetur, & idem Bald.in l.1.in prin. de conſtitu. inquit, quod ſi princeps faciat ea quæ ſunt de natura, ſeu conſuetudine ſui officij, eius contractus ligat ſucceſſorem. Bald.ſequitur Brun.conſ.1.nu.26. Abb. autem in c. quoniã Abbas de offic.deleg.num.8.dicit, quod ad cognoſcendum vtrum conceſſio facta ſit perſonalis, vel realis, quæ tranſeat ad ſucceſſorem non tantum attenduntur nomina propria, vel appellatiua quantum verba in ipſa diſpoſitione contenta, & ſubiecta materia. & ibi dicit Imo.nu.2. Quod in quali-

bet

bet diſpoſitione ponderanda eſt finalis intentio diſponentis. facit l. iuris gentium. §. pactorum. de pact. vbi dicitur, ꝙ vtrum diſpoſitio ſit realis vel perſonalis, non minus ex verbis, quam ex mente conuenientium eſtimandum eſt. Cœphal.d.conſ.352.num.4.quod etiam ſentit Didac.vbi ſupra.& in c.requiſiſti. in princ.de teſta. Afflict. in conſtit. Sicil.titu. quod nullum præla. col. 4. vbi poſt Card. inquit attendi naturam diſpoſitionis, & id quod in diſpoſitione cõtinetur.Cœphal.d.conſ.352. Cagn.in l.2.nu.46. C.de pact. int.emp. Tiraq.d.quæſt.35.nu. 22. dictum etiam fuit de cõtractibus.ſeu conceſſionibus habentibus vim contractus ad differentiam ſimplicium priuilegiorum, quæ licet perpetua eſſe deceat.§.illud.Auth.de digni.attamen etiam ſine cauſa, ſed ſola principis voluntate regulariter reuocabilia ſunt. capitu.veniens de præſcrip. glo.fin.in cap.decet. de reg.iur. in 6.c.ſi is cui.de præben.in 6.Aret.&Dec.nu.15.in c.nouit. de iudici. Anch.conſ.2. & conſ. 366. Gabriel. concluſ.7.de iure quæſit.non tollen. Loaz.in reſpon ad quintum argum. nu.2. Natta conſ.512.nu.23.quod maximè procedit in iuriſdictionalibus. Gram.deciſ.46.nu.2.& in d.c.nouit Felyn. nu.8.poſt Aret.ibi.Natt.conſ.511.& 512.nu.1.& conſ.636. nu.54. Cœphal.conſ.342.num.120.lib.3. & in propoſito dicit. Natt.d.conſ.511. nu. 1. ꝙ priuilegium æquipollet præcario,&in priuilegio legitimandi,quod ſit reuocabile etiam per ſucceſſorem cum habeat tractum ſucceſſiuum, Affli.deciſ. 128. vbi duo etiam dicit, quod donec per ſucceſſorem ſit reuocatum, quod durat.item quod legitimationem factam poteſt princeps, & eius ſucceſſor reuocare ſine cauſa. nu.12.quod vltimum non puto verum, ex quo legitimationis,actus ſuum habuit effectum, & legitimato ius eſt acquiſitum principis auctoritate.Alber.in l.digna vox.C.de legi. in fi.facit tex.in c 1.verſ.niſi ille.qui ſucceſſ.feud.dar. ten.& quod ibi notant. Bald.& alij & in c.ex parte.de fil. præsb.c. ſi ſuper de offic.deleg.in 6. Ar. Pinel.in Rub C.de reſcind. vend.part 1.c.2. num. 10. quotieſcunque autem priuilegia, ſeu conceſſiones tranſeunt in vim contractus, ſeu quaſi ir-

reuocabilia

96 reuocabilia † ſunt,& ſucceſſores ligant.l. fundi.C.de fund. patr.lib.11.Rom.conſ.436,nu.16.Nicel.de Concordan.gl. in Concor.121.& vltima. Barb. conſ.1. nu.4.vol.1.Fely.in d. c.nouit. col.7.verſ. quod intellige. Pariſ.conſ.2.nu.128. vol.4.Capic.deciſ.166.Loaz.d.conſ.argum.5.pro parte oppidi nu.27.& in 3.argum.pro parte March. nu.26 Cęphal. d.conſ.342.nu 47.& 53. vbi de priuilegio,conſuetudine,& conſtitutione, quæ tranſierunt in vim contractus. & conſ. 168.nu 30.Peregr.de iur.fiſ.lib.1.tit.3.nu.28.Bec. conſ.45. nu.26.& ſeq Frid. Schench. in Viridar. conſ.97. Iuridicar. concluſ 30. Decian.conſ.11.num.2.lib.3.Andr.ab ex ea.de pact.nu.452.& ſeq.P.Belluga in Spec prin.Rubr.1.num.12. Roderic.Suarex.d allegat.9.num.1.& 2. Aym.d.conſ.64c. nu.19. vbi fortius priuilegium aequiſitum tempore immemorabili tranſire in vim contractus aſſerit Gabr.d.tit.concluſ.6.Foller.de cenſi.in verbo. & ſubmiſſiones. nu.5.& 24.

97 Dicuntur autem tranſire † in vim contractus priuilegia,vbi conceduntur ex aliqua iuſta cauſa,v el ob aliquid factum cō mēſuratum p̄teritum,vel futurū, impletum, vel implendum ex parte eius cui conceditur.Felv.ind.c.nouit.verſ. dicitur autem.Menoch conſ.2.nu.136 Fellaſ.de collect.part.5.c.1. num. 10. Gabriel d. concluſ 6. verſ. & dicitur, Bened.in c. Rayn in verbo,duas habens.num.36 Natt.conſ.511. num. 8.Rolan.à.Valle.conſ.13.num.32.vol.3.Cęphal. conſ.451. num.320.Decia.conſ.25.num.29 Berre. conſ.1. num.16. vbi de priuilegio conceſſo ex cauſa remunerationis. Idem obtinet vbi ex priuilegio ſequeretur dominij , vel quaſi acquiſitio.l.prædia.C. de locat. præd. ciuil. lib.11.& ibi Io.de Plat.Bal.in l qui ſe patris colum.pen.C.vn.lib.Fely.in d.ca. nouit.col.7.verſ.aliquando verò priuilegium.Peregr.vbi ſupra num.26. eodem etiam iure vtimur vbicunque actus habuit effectum conſumatum,& tranſiuit in ius gentium. Bal. in l. fin.de Senat. Pano. conſ.41.in fin.vol.1. Parimodo in promiſſis , & tranſlatis dicendum eſt , quod irreuocabilia ſint.Bal.in d.l.qui ſe patris.col.pen.verſ.hoc ſcias.vbi diſtinguit conceſſa,& permiſſa,à promiſſis,& tranſlatis.Iacobi.in

verbo,

verbo princeps.verſ.ſed an.num.17.vbi etiam dicit dignoſci priuilegium à contractu ex appoſitione ſtipulationis vel pacti,& ſiue contractus ſit ex cauſa lucratiua,vel onerosa ir reuocabilis eſt,& tranſitorius ad ſucceſſores.l.pen.C.de dona int.vir.& vxo.Roma.conſ.352. quæritur circa fin. Natt. conſ.122.nu.3. Deci.in c.1.col 3. in fin. de proba. Rip.lib. 2.reſpon.28.num.8.Aym.conſ.894. num.27. Hinc infertur
98 † quod ſi princeps concedat aliquid in executionem eorũ, quæ promiſſa ſunt vel conceſſa habeat vim tranſlationis iuris licet pro maiori parte gratuiti,erit tamen irreuocabilis, neque procedit hic conſideratio, an conceſſio habeat plus gratiæ, quam receptionis pecuniæ vel beneficiorum: quia ſiue habeat plus gratiæ, ſiue minus,in propoſito noſtro,non refert,potiſſimum in principe Decia.d. conſ.25. nu.79. ſed illud tantum conſideratur, an actus ſeu contractus ſit reuocabilis necne, patet id ex argumento deſumpto. ex Bald.in prælud.feud.nu 9.dum quærit an feudum ſit gratia, & quãuis plurimum habeat gratiæ,nihilominus illud non exiſtente culpa eſt irreuocabile, vt idem Bal. not. in tit. de Alod. nu.25.& conſ.182.col.2.vol.1.& in c.1. de natu. feud. Affli. in tit quæ ſint regalia in verbo poteſtas. nu.23. Reſtaur. de Impera.quæſt.55.Roma.conſ.252.& 161.Mandos.Aym.de Antiqui.par.1.in prin.num.17.Gabr.lib.-.de iur.quæſi.non tollen.d.concluſ.5.num.33.& conclu.7.in 2.limita. Peregr. de iur.fiſ.lib.1.tit.3.nu.51.& ſeq. ꝙ etiã nõ creditur principi aſſerenti de culpa vaſſalli.& licet D.Ozaſc conſ.27.num. 30.diſſentiat, dum dicit dominum poſſe priuare vaſſallum reſtituto precio, & infeudationem tanquam priuilegium, & gratiã poſſe reuocari, contrarium tamen quia verius fuit deciſum in caſu illo, & fere in omnibus contrarium ſenſerunt conſiliares principis eorum quæ in illo conſilio ſcripſit.d. Ozaſ.alioquin oculatiſſimus. Secus ſi ſtat in meris terminis conceſſionis: etiam quod conceſſio fuerit facta præcedentibus meritis, vel mediante pecunia., quæ non æquiualeat conceſſioni.Soci.conſ.4. num.6. volum. 2. Natt.conſ.311. num.8.Feſtas de collect.part.5.c.1.num.19. Fely.in d.c.no uit.

uit.colum.9.verſ.nunc tranſeo.Gramat.deciſ.46.nu.5.Boſſ. in tit.de prin.num.152.Natt.conſ.657. col. pen. & ita procedere poteſt conſilium Caſtren. 317. viſo, & examinato. col.3.verſ.ſed in propoſito.vol.1.Et ex ijs non videtur tuta opinio tenentiũ conceſſionem principis, etiam quæ tranſiuit in vim cõtractus eſſe reuocabilẽ, in quo audacter nimiũ ſcripſit Loaz.d.conſ.in reſponſ.ad 5.argum.nu.7. Et pariter Natt. d. conſ.511. dicens quod ſi princeps promittat non reuocare, attamen quandocunque reuocare poterit tanquã promiſſio ſit contra naturam actus, ſortitur enim túnc priuilegium naturam contractus. Cęphal.d.conſ.342. Aluar. conſ 208.Aym.d.conſ.640. Adde quod ne dum contrahen-
99 do, ſed etiam delinquendo † princeps obligat ſucceſſorem, vbi delinquit in forma contractus vel figura iuſtitiæ, actum gerendo tanquam princeps. Bald. conſ.271. caſus conſilij. num.5.vol.1 faciunt not.in c.cum dilectus.de ord cogn.vbi Innoc.& Abb.num.57.Bar.in l.1. de priua.delict. Alber.in d.l.digna vox.in fi.ſupra dicta tetigi loco aliquot ampliationum deſeruientium propoſito noſtro, neque enim vt initio dixi, intentionis meæ eſt examinare hic materiam. cap.1.de proba. Addam nunc aliquot declarationes loco limitationum: qui plura deſiderabit requiret in locis ſupra allegatis,
100 illudque in primis adnotandum erit, ac declarandũ † cõtractum principis eſſe per ſucceſſores ſeruandum, quando princeps id agit quod ſui eſt officij, ſecus ſi faciat contra officij ſui debitum alienando ſine cauſa res principatus, aut contrahendo in nimium detrimentum principatus, ſeu in caſibus à iure prohibitis c.1 de ſolu.c.2. de preca. cũ ibidem notat.& late ſupra dictũ fuit. item declaro quod licet princeps, ac eius ſucceſſor teneantur ſtare contractui, poterunt nihilominus ipſi contrauenire vtendo iure communi.d.l.fundi.C.de fund.patrim.lib.11.Iſer.in c.1.colum. 5.de capita.qui cur.vend. Afflict in conſtitu. regn. lib.1.tit. Quod nullus prælatus.col.2.in fi. Spec.in titu de cenſi.verſ. quid ſi vniuerſitas.Bald.in d.l.qui ſe patris.col.pen. & conſ. 371.verba.vol.3.ſubdens quod ſi iniuſtitia, & dolus inſit cõ-

tractui

tractui ex parte ſubditorum nòn tenetur princeps, nec eius ſucceſſor contractum ſeruare. Purpur. conſ. 18. num.48. & ſupra tactum, fuit, hinc eſt, quod principum conceſſiones, ſeu promiſſiones ſine cauſa factæ, vel in bello, vel in nouo ingreſſu principatus reuocari poſſunt. Loaz. in reſponſ. ad 5. argum. num.8. Barba. conſ. 1. num. 21. vol. 2. Peregr. de iur. fiſ. lib. 1. tit. 3. num. 46. vbi etiam infert ad reſolutiones contractuum ex contrauentione partis. Neuiz. in Sylu. col. pen. verſicul quandoque, & 4. Grammat. not. 28. numer. 16. vbi de promiſſionibus, & conceſſionibus factis per Papam, & principes tempore guerre, & in adeptione dignitatis. Inſuper cum duplex conſideretur poteſtas in principe ordinaria, & abſoluta, ſeu vt Bal. inquit communis, & propria in l. ex imperfecto. C. de teſta Socin. conſ. 130. col. antep. vol. 3.
104 Caſtren. in l. princeps de legi. † ordinaria poteſtas eſt, quæ lege aut conſuetudine eſt reſtricta, abſoluta quę nulla lege, aut conſuetudine eſt reſtricta, & ſecundum quam poteſt princeps derogare iuri, aut cōſuetudini, & de poteſtate abſoluta affirmant communiter Docto. principem poſſe contrauenire ſuo contractui, atque etiam ſucceſſores contractibus prædeceſſorum. Loaz. in reſponſio. ad 5 argumen. nu. 12. & ſeq. Reſtaur. de Imperat. quæſt. 98. Burſat. conſil. 54. num. 14. Hæc concluſio prout communis eſt, ita veram eſſe exiſtimo, ſed illā intelligo prout princeps ipſe, ſeu Imperator intelligi mandat, in l. digna vox. C. de legi. ꝙ poſſit leges figere, ac re figere ſupra ac cōtra ius ſtatuere, legitima tamen, iuſta, ac rationabili ſubſiſtente cauſa. l. qui in prouincia. §. diuus de rit. nupt. Bald. in c. cum ſuper. num. 1. de cauſ. poſſ. & proprie. Doct. in l. reſcripta. C. de preci. Imperat. offer. vbi Bal. nu. 7. enumerat multa, q̄ princeps pōt cōtra ius: nam cum in actibus hominum, atq; etiam principum duo conſiderentur, potentia, & congruum, non tantum, quid poſſit, ſed quid deceat in principe attendendum eſt, nilque magis principi conuenit, quam recta fides. l. inter claras. C. de sūma Trin. & fid. cathol. & licet ſolutus ſit legibus quo ad vim coarctiuam, quia nemo eſt ſupra eum, qui illum poſſit co-

ſit cogere, non tamen eſt ſolutus quo ad vim directiuam legis glo. in extrauagan. rem non nouam de dol. & contum. in verbo non obſtantibus col pen. verſ. ad ſecundum neq; vnquam dicitur abſolutus dictamine rationis Bald. in l. 1. ff. de pact. Cran. conſ. 241. num. 18. Rolan. conſ. 69. num. 15 lib. 4. & ita intelligendum eſt, quod dicitur principem poſſe vti poteſtate abſoluta non pro arbitrio, ſed ex cauſa rationabili. Aym. de antiq. in princ. nu. 51. ad quod propoſitum non nulla accumulat Loaz. dicto reſpon. ad ſecundum argum. num. 22. vbi ex cauſa recedi poſſe à promiſſione, & iuramẽto aſſerit, idem Aym. part. 1. § non omitto in prin. Peregr. de iur. fiſ. lib. 1. tit. 3. num. 66. & lib. 5. tit. 2. num 49. Ari. Pin. in Rub. C. de reſcin. vend. part. 1. c. 2. nu 5. Theſau. deciſ 91. at in inferioribus à ſupremo principe id non eſt permiſſum, Bal. in l. 2. nu. 39. & ſeq. C. de ſeru. & aqu. vbi pulchrè dicit, quod nulla auctoritas neque principis, neque Senatus poteſt facere quin princeps ſit animal rationale mortale, neque eum abſoluere à lege naturæ, vel à dictamine rectę rationis. Barb. conſ. 46. col. pen. vol. 2 & inquit Bodinus. lib. 1. de republica tit. 8. de iure maieſtatis, quod lex diuina, item naturalis atque etiam omnium gentium communis omnes tenet, & ab ea princeps ſolutus nō eſt, ipſe etenim princeps vti caput iuſtitiæ eiuſdẽ iuſtitię præcepta ſeruare tenebitur, ne dicatur iniuſtus. Idcirco plenitudine poteſtatis vti non poteſt, ſine cauſa. Iſer. in c. 1. nu. 29. de capita. q. Cur. vend. & in tit. quę ſint regalia. in verbo, flumina. nu, 7. inquiens iura de poteſtate principis loquentia intelligi debere, vt ſemper faciat cum cauſa, & ea quidem publicam vtilitatem reſpiciente, alioquin ſtatuere principem de facto procedentem nil aliud eſt, quam fingere tyrannum, vt Bald. inquit in c. 1. de feud. March. Feſtaſ de collect. part. 4. c 6. nu 9. & par. 5. c. 1. qui etiam ipſe de facto poſſet deponi, & expelli, ad not. in l. ex hoc iure. de iuſt. & iur. l. 2 § exactis deinde Regibus. de orig iur. c. 1. de mil. vaſſal. vbi Iſer. nu. 8. & 11. inquit quod ſi Hyſpani, non habent iuſtitiam à domino, faciunt ei guerram, Tho. de Mari. de feu. ex pact. ant. fol. 50. num. 77. Abhorrent

102 rent heæ aſſentationes à pietate Chriſtiana, dum attribuitur pro arbitrio plenitudo poteſtatis, quaſi quod lubet liceat, vt mirum ſit iureconſultos nonnullos, legalis philoſophiæ ſectatores, non animaduertentes, dum auream principum venantur, quod tirannos effectu ipſo illos conſtituunt, ſtatuiſſe in principibus quandam abſolutam poteſtatem contra fas, ac ius omne, iniuria non leui eos afficiẽtes, quos etiam multo grauius peccare dicendum eſt, dum talem diſſolutam poteſtatem in ſummis etiam pontificibus ſtatuunt, in quib. maior puritas requiritur, vt Sarnen. inquit in reg. i. de trienna. q. 11. & nihilominus blatantur, quod ſufficit pro ratione voluntas glo. in extrauag. ſedes in verbo ex ratione. de conceſſ. præben gloſ. in clem. fin. in verbo, velle. de ſent. excom. gloſ. in l. relegati. in fi. de pœn. & quod nemo eſt qui ei dicat cur ita facis glo. in c. quanto in verbo vicem de trãſlat. Epiſc. c. quamuis. diſtin. 3. de pęn. in verbo Deo. Spec in tit. de lega. §. nunc oſtendendum. verſ. 89 Dec. conſ. 198. & 273. & quod poteſt æquare quadrata rotondis. Hoſt. in cap. cum veniſſent de iudic. Barb. conſ. 23. col. 10. vol 1. ſunt quidem principes ſoluti legibus, at ipſimet legibus viuere profitentur, vt eleganter etiam declarat Leo Papa in cap. ideo 25. quæſt. 1. Ioan. de Sluc. in trac. benefic. part. 2. quæſt. 1. nu. 25. & Bald. in c. dilecti. el 2. col. pen. de appella. dicit, quod Papa quidem omnia poteſt claue diſcretionis non errante. allegat gloſ. in c. quanto in gloſ. 2 de iureiuran. Iaſo. in l. reſcripta. nu. 4. de preci. Impera. offer. & plenitudo poteſtatis nõ extenditur ad aliquid iniquum. Curt. conſ. 73. in fi. Fulg. conſ. 62. Domina Caterina. Bald. in l. 1. de conſtit. declarans dictum illud quod principi placuit, id eſt poſſibile, & honeſtum vnde nihil iniquum ſtatuere poteſt princeps, etiam de plenitudine poteſtatis, & in tit. de pace Conſtan. in verbo libellariæ, vbi dicit, quod populus Romanus nunquam vſus fuit dicta clauſula. P. Rebuff. conſ. 146. Neuiſa. inter conſil. Brun. conſ. 12 num. 141. Aym. conſ. 241. num. 20. de antiq. temp. parte 1. §. 2. non omitto. nu. 4. Menoch. conſ. 75. num. 40. & propterea Bald. in d. l. 1. de conſtit. dicit, quod maieſtas prin-

ſtas principis conſeruatur, dum ipſum dicimus ſtatuere bonum,& equum,& quod principi placet rationabile legis habet vigorem; alioquin iniquum beneplacitum principis lex non eſt, vnde non immerito clauſulam de plenitudine poteſtatis reſtringit Alciat. poſt alios ad poteſtatem legitimā, cum de alia dicat mentionem non haberi in legib. in l. debitorum. in fin. C. de pact. & conſ. 208. in fin. Hincque non inerudite aliqui hunc poteſtatis abſolutæ vſum iniquiſſimum Vaſq. Illuſtr. controuerſia c. 26. nu. 22. & grauiter peccare principem huiuſmodi clauſula vtentem contra ius. Dec. conſ. 600. num. 3. Rolan. conſ. 66 num 33. vol. 2. Gram. vot. 32. num. 9. Andr. Gail. lib. 2. obſer. 56. nu. 9. & profectò miſerendum eſt calamitati temporum dum eam quam non audent principes ex profeſſo ſibi attribuere poteſtatem, illam aſſentatores eis attribuunt ſub prętextu, quod ſit ſacrilegij crimen de poteſtate principis diſputare, quod dictum declarat. Aym. procedere in ijs, quæ ſunt mere iuris poſitiui, de antiq. temp. d. part. 1. num. 38. Didac. lib. 3. Variar. Reſol. c. 6. num. 8. vbi plura de ijs, & ſcite valdè Fernan. Mendoza de pact. lib. 1. c. 5 & ſeq. & Ari. Pinel. in Rub. C. de reſcin. vend. part. 1. c. 2. ferè per totum, potiſſimum. num 24. & ſeq. Cephal. conſ. 168. num. 29. & ſeq. Mendoza. lib. 1. diſpu. iur. ciuil. c. 5. q. 2. Supradicta concluſio, quod princeps poſſit ex cauſa contrauenire ſuo contractui, & cōtra ius ſtatuere multò magis procedit, † ſi princeps per viam legis generalis aliquid ſtatuat ex cauſa, contra ius priuatorum. Bar. Salyc. & alij in l. omnes. C. ſi contra ius vel vtil. pub. Foller. d. tract. de cenſi. verſic. & ſubmiſſiones. num. 29. Thom. de Marin. de feud. ex pact. & prouid. anti. nu. 62. & eo caſu princeps non tenetur reſarcire damnum, quod ex lege publica ſentiunt particulares, niſi eatenus quatenus commodum percipit princeps ex lege prolata. Bart. in l. Antiochenſium. de priuil. cred. Alex. conſil. 190 mature digeſtis. num. 15. & 16. vol. 2. Dec. conſ. 520. col. penul. verſ. & prædictæ. Goza. conſ. 5. num. 21. Roch. de conſuetu. num. 448. Feſta. de collect. par. 4. c. 6. num. 53. ſecundum quam concluſionem aliàs

103

in facti contingentia anno 1567. dum princeps locaſſet emolumenta ſcripturarum per triennium aucta taxa ad duplum, lege in ſubhaſtatione poſita, quod qui meliorem conditionem faceret lucraretur certum quid ſingulis annis, cum que poſt ob felicem natiuitatem principis dux edicto ſuo in gratiam totius patriæ edito ſanxiſſet, vt non exigerentur emolumenta vltra ſolitum, dubitatum fuit, an teneretur cōductori ad omne lucrum, quod ex dicta conductione conſequi potuiſſet, atque ad integram annuam penſionem promiſſam in ſubhaſtatione totius triennij. Camera cēſuit principem non teneri vltra tempus quo durauerat locatio à qua Dux diſceſſerat ob bonum publicum ſtatuendo per viam legis: & quod propterea non poſſet conductor agere ad aliquod intereſſe lucri ceſſantis. Aym. conſi. 95. ſecus ſi princeps ex propria voluntate, & ob eius priuatum commodum à contractu diſceſſiſſet. facit quod no. Afflict. in conſtitu. Sicil. q. titu. quod nulli præla. num. 4. lib. 1. & quod notat. Bar. in l. ſi vno. §. cum quidam. ff. loca. Non omitto alium caſum,
104 quod in facto contingit an ſucceſſor teneatur† habere ratam infeudationem factam per prædeceſſorem de feudo viuentis ad principem recaſuro, quod fuit deuolutum tempore ſucceſſoris, qui eſt caſus c. 1. qui ſucceſſ. feu. da. ten. c. 1. qui ſucceſſ. tene. c. moribus. ſi de feu. defun. & quia in dictis locis latè tractatur, breuibus reſoluendo dicitur quod non: niſi prædeceſſoris ſit hæres ſucceſſor, nam quod de prælato in dictis iuribus dicitur idem cenſent doctores in principe, quod heres non ſit. Afflict. & alij communiter. ratio aſſignatur quia paria ſunt aliquid fieri tempore inhabili, vel quod conferatur eius effectus in tempus inhabile. l. quod ſponſæ. C. de dona. ant. nup. vnde vbi effectus infeudationis reperitur collatus in tempus ſucceſſoris quo tempore infeudandi ius acquirebatur ſucceſſori, qui nihil habebat à prædeceſſore, nimirum ſi ſucceſſor facto defuncti ſtare nō tenetur. Reliquum eſt vt de tertia conſideratione circa perſonas ſermonem habeamus videlicet de intereſſe ſubditorū qui alienantur, ſeu infeudantur quorum querelæ ſæpius audiuntur.

105 Intereſſe † autem ſubditorum duplex conſideratur à doctoribus primum quia eorum qui alienantur intereſt non mutare dominum, & hoc perſonas reſpicit eorum qui alienantur. Secundum quia dum vires principatus eneruantur coguntur ipſi ſubire munera extraordinaria, & hoc res concernit. Acquen hic. colum. 11. ver. 3. principaliter. Quod ad primum attinet doctores confuſe loquuntur de vaſſallo, de ſubdito, de alienatione, de infeudatione diſtinguẽdo an alienetur cum vniuerſitate, vel ſine. ego autem conſidero non tractari hic de perſonis ſubditorum alienandis perinde ac de ſeruis diſtrahendis, quod fieri nequit. vt Bal. inquit in prohem. ff. colum. 4. num. 18. verſ. item ſi rex. & in c. 1. in fin. de reſtitu. ſpol. vbi inquit quod Baro non poteſt vaſſallos obligare ita vt acquiratur ius in perſonis ipſorum. Præpoſ. in c. 1. §. ex eadem. de leg. Conra. & dicit Caſtren. conſ. 20. in cauſa iſtorum. vol. 1. Quod dominus non poteſt obligare ſubditos in ſpecie neque in genere, abſque eorum conſenſu, vnde in perſonis ſubditorum iuriſdictionalium, ſeu vaſſallorum non propriè cadit conſideratio alienationis, cum non ſint in bonis noſtris, nec poſſideantur eorũ perſonæ. l. qui filios. C. quæ res pigno. oblig. poſſ. Rip. in l. fin. num. 2. ff. quorum bono. verum de iure quod dominus habet in vaſſallos, vel ſubditos, ſiue ratione vaſſallagij ſiue iuriſdictionis tantum, tractandum eſt, pro vt eſt intentionis gl. in l. inuitus. de fidei com. libert. quod ius ſi in concreto cum ipſo feudo, ſeu re feudali conſiderabimus reale erit, ſi verò in abſtracto erit perſonale, & hic valde refert an dominus ius quod habet formatum velit in alium alienare, vel an velit ius quoddam nouũ creare, ac illud alicui conferre ſupra vaſſallos vel ſubditos: primo caſu de vaſſallis habemus. tex. in c. 1. §. ex eadẽ. de lege Conr. & in c. 1. § præterea ducatus. in fin. & c. 2. quo
106 temp. mil. vbi pro regula datur † Quod dominus feudum, ſeu ius ſuum directum feudi, ſine voluntate vaſſalli ad alium tráſferre non poteſt, non magis quam vaſſallus ſine conſenſu domini. ad paria enim iudicantur dominus, & vaſſallus. §. fin. de form. fid. l. c. 1. §. domino. ex quib. cauſ. feu amitt. & c.

1. qual.

1.qual.domi.propr.feu.priu.c.1.§.in quibus.de cõſuet.rect. feu.c. de forma. 22.q 5. & eſt hæc lex feudalis contra regulam, quod rei ſuæ quilibet ſit moderator, & arbiter.l.in re mandata.C mandati.l.nemo.C.de iude.l.2.in fin ff.ſi quis à par.ſuer.manu.Oldr.conſ.159.ex pſenti.num.7.inquiens q regulariter de iure communi vnicuique licet alienare iura ſua vtilia niſi cõſuetudo obſtet. Rip.lib.2.reſp.25.in prima concl. Clar. in tit. de feu. q.28. quæ tamen temperatur per peritos vt cum curia,& vniuerſitate alienari poſſit, vbi enim ius vniuerſale alienatur, alienari quoque poteſt ius particulare feudi ſub vnierſitate contentũm, ſi id actum ſit expreſſe vel tacite. c.1. de capit. qui cur. vend. & d.§. ex eadem. vbi tractatur an ſi fiat alienatio cum curia, ſeu vniuerſitate territorij à qua feudum dependet alicui inferiori, teneat alienatio inuito vaſſallo, in quo Obertus, & Gerardus diuerſa reſponderunt, obtinuit autem frequentiori doctorum calculo opinio,quod etiam in inferiorem cum curia poſſit alienari:vbi enim de vniuerſitate territorij poteſt dominus libere diſponere cum feudum dependeat à principali, quod eſt curia ſiue territorium,cuius pars eſt feudum,conſequens eſt vt tranſeat cum vniuerſitate ipſa,vt ibi per glo.& Iacob.de Beluiſ.qui pro regula tradit, quod prohibitio legalis in iure reali, non impedit id quod ſingulariter per ſe tranſire non poteſt, quo minus cum vniuerſitate tranſeat quicquid ſit de iure perſonali.Oldr.conſ.252. ad quæſtionem. num.8.& ita intelligendus Guid.Pap.in quæſt.560. Hęc autem conſideratio curię,& feudi à curia dependentis multipliciter exemplificari poteſt,videlicet ſi fundus alicuius manſi in feudum datus ſit:Item ſi Caſtrum depẽdeat à ciuitate,ciuitas à prouincia, vel ſi prouincia dependeat ab aliquo regno, licet enim manſum,caſtrum,villa,ciuitas,& prouincia ſint nomina vniuerſitatem deſignantia,Oldr.d. conſ.252.num.8.tamen quatenus vnum ab altero dependet illud ita conſideratum dicitur quid particulare reſpectu alterius vniuerſalis, a quo dependet.glo.in prohem. conſtitutio. Sicil.col.8.verſ. ſimiliter non mireris.Neuiz.d.conſ.12.nu.118. Aym.conſ.

 241.col.

241.col.11.verſ.ſecundo reſpondeo, & id particulare cum vniuerſitate tranſit, ſecundum communes doctorum concluſiones, etiam in quoſcunque. Bal. in d.§. ex eadem. Iaſ. in l. ſi non ſortem. §. libertus. num. 27. de condict. indeb. Panor. in d.c. auditis. col. 6. num. 21. verſ. in ſecularibus. de præſcr. Fely. in d.c. dilecti. col. 3. de maior. & obed. Bal. conſ. 97. proponitur. vol. 3. vbi conceſſo caſtro in conſequentiam neceſſariam veniunt vaſalli, nec iura Caſtri debent penes concedentem remanere, ſed tranſeunt in eum, cui fit conceſſio. Rota nouiſſ. deciſ. 39. & ſeq par. 1. Imol. Alex. & alij, in l. 2. in fi. principij. ff. ſolu. matr. Alex. conſ. 25. nu. 21. vol. 5. vbi loquitur de vaſſallo, & ſubdito indiſtincte. Rolan. conſ. 1. nu. 88. vol. 1. Loaz. in reſponſ. ad quartum argum. in prin. Mod. Pariſ. §. 1. glo. 3. in fi. Boſſ. in tit. de prin. num. 228. vbi dicit, quod ſuper hoc in ſtatu Sabaudiæ, & Mediolani nunquam fieri vidit difficultatem. quare exploſa quorundam aliorum opinione nihil intererit in caſu iſto an alien. fiat in inferiorē ſiue æqualē. Quod & obtinet in regula negatiua, vbi fit alienatio particularis iuris feudi, ſiue enim fiat in æqualem vel maiorem, ſiue fiat in inferiorem non poterit dominus ſine voluntate vaſſalli ius ſuum feudale in alium trāsferre; cum enim a pari procedant dominus, & vaſſallus ſicuti vaſſallus feudum ſine domini voluntate non poteſt alienare etiam in maiorem ipſo vaſſallo, ita nec ediuerſo dominus, neque ſola eſt ratio prohibitionis alienandi, quod vaſſalli interſit habere æqualem ſiue maiorem dominum, ſed plures à Doctoribus conſiderantur, & inter cæteras ratio parilitatis de qua Menoch. conſ. 32. num. 17. Quin etiam vbi vaſſallorum intereſſe eſſet cauſa prohibitionis, poſſet eorum intereſſe plerunque non alienari in maiorem, & potentiorem dominum, qui vaſſallos poſſet opprimere, & cum eis tyrannice agere prout innuit glo. in d. §. præterea ducatus. & Iſern. num. 44. inquiens, quod iuge Romano intereſt non vendi maiori, quia potentioribus pares eſſe non poſſumus. item poſſet vaſſallorum intereſſe vbi alienarentur in plures dominos. Brun. conſ. 162. in fi. vol. 2. ſtat igitur firma prima, & principalis
concluſ-

cõcluſio, quod nec dominus, nec vaſſallus, ſine viciſitudinario conſenſu reſpectiuè feudum alienare poteſt, & hoc quidem præcipuum eſt, ac ſingulare ius feudorum, & eo tendit diſputatio Azonis pro Duce Britanniæ. Henricus Boic. in diſtin. fin. tit. de feu. qui dicit ita de iure tenendum, ſiue alienatio fiat in maiorem, vel inferiorem, quod autem attinet ad ius iuriſdictionale, quod dominus habet in alios ſubditos, & alienationem ciuitatum, vel oppidorum, non eſt eadem ratio, in ijs enim iure Romano viuitur niſi ſit lex vel conſuetudo repugnans vt Iſern. dicit. d. §. præterea, num. 44. verſ. ſed iure Romano. ceſſatque propterea legis feudalis ratio iuris adæquati, verum & hic † rationes adducuntur propter quas interſit ſubditorum ciuitates, & oppida non alienari, vt propterea dixerint aliqui diſpoſitionem feudalem trahi ad caſum iuriſdictionalem. Corn. conſ. 321. col. 3. verſ. & licet. vol. 4. quod tamen indiſtinctè non procedit, ſed plerunque propter identitatem rationum, inter quas ea eſt communis cum vaſſallis, quod eorum interſit nõ mutare dominum, & illud appellat magnum intereſſe Pan. conſ. 3. nitar. in 10. quæſt. vol. 2. & in c. audientiam. num. 13. de præſcript. cuius rationis ratio eſt, quod dominus naturalis, & antiquus maiori ſemper proſequitur beneuolẽtia ſubditos quam nouus, & propterea ab antiquo ſperanda ſunt meliora tractamenta. militabit quoque ratio conſiderata in textu § ex eadem. quod ſubditorum interſit, ſi alienentur in perſonam inferiorem, ſeu deterioris conditionis cum eorum interſit habere dominum potentem. §. 1. in fin. Auth. de defen. ciuit. Caſt. conſ. 335. Laudatio. num. 2. volum. 1. è diuerſo etiam intereſſe poteſt ſubditorum ſi alienentur in potentiorem dominum, qui poſſit eos opprimere, vt dictum fuit ſupra poſt. glo. in d. §. præterea ducatus, & Iſer. num 44. præterea licet ceſſet lex feudalis adæquationis, non videtur tamen ceſſare alia ratio paritatis: nam cum ſubditi nõ poſſint alteri ſe ſubijcere inuito domino, vice verſa arguendo à pari ratione dominus non poteſt ſubditos inuitos alteri domino ſubijcere. ita argumentatur Corn. d. conſ. 321. col.

107

2.litera F.vol.4 & fuit originale dictum Inn in cap auditis. de præſcrip.col.1.in fin.refert.Luc.de Pen in l.ſeruos.C.de agric.& cenſit.lib.11.Hipol.in l.1.§ cum quidã nu.3.de q̃ſt. ſed hæc ratio non propriè cadit in ſubditis, quibus cum dominis non intercedit par, ac vicißitudinaria obligatio prout eſt inter vaſſallos, & dominum. Alia præterea adducitur ratio, & hic cadit ſecundum intereſſe ſubditorum principaliter conſideratum reſpectu eorum etiam qui non alienantur, videlicet exinanitio redituum, & bonorum fiſcaliũ, ſeu patrimonialium ſtatus, quibus deficiẽtibus debilitatur manutentio ſtatus, & dominus cogitur manus apponere ad bona ſubditorum iure quandoque, vel iniuria, propterea dicunt periti Siciliæ, quod eſt auferenda occaſio principi, ne extendat manus ad bona ſubiectorum. Luc. de Pen. in d. l. quicunque.col.3.in fin.C de omni agr. deſer. lib. 11. & hac ratione firmat Iſer.in § præterea ducatus.nu.44.& 47. verſ. nec dominus, quod nedum ij, qui alienantur, ſed omnes ſubditi poſſunt allegare huiuſmodi intereſſe, quæ ratio bonum publicum concernit, & generalis eſt, reſpicitq; quod non tam alienationem oppidorum, & ſubditorum quam quarumcunque rerum demanialium, ſeu redditưum fiſcalium, quæ vſui publico, & publicis neceßitatibus ſunt deputatæ.l.fin.& ibi Luc.de Pen C. de priuileg. dom. Aug. lib. 11. qua etiam ratione Lotharius. & Feder. in c. 1. prohib. feu. alien. per Feder. prohibuerunt feudatarijs alienationem, ne feudis ſuis exuti ſeruitia principis ſubterfugerent. neq; minus intereſt ſubditorum, ne domini abutantur ſubſtantia principatus quam dominorum ſubditi re ſua malè vtantur. Natt.conſ.506.nu 13.vol.3.& adeo in vtroque militat par, ratio, vt dixerit Inn.in c.quanto. de iureiur.quod negotium Regis reputatur negotium Regni: & ſubditi etiam iuribus domini ſe iuuare poſſunt.c.ad audientiam.de præſcrip. Bal. in c.licet.col.4.in verbo habitatores.de proba.ſubdit.Inno. quod propterea non poteſt Rex alienare ciuitatem inuitis ciuibus. Bald.in c. generali. ſi de feu. defun. Amplius dixit. Zab. conſ. 137. ad quædam. col. peu. quod non poteſt Rex

debo

de bonis Regni diſponere, ſine conſenſu maioris partis populi, quod ego intelligo pro libito voluntatis exiſtente autem cauſa legitima, conſenſus populi non videretur neceſſarius, cum omnis poteſtas ei, & in eum fuerit translata. l. 1. de conſtit. princ. latè Ferdinan. Loaz. in conſilio oppidi de Mula. in 4. argum. pro part. oppidi, iuncta reſponſione ad dictum argumentum. Item tunc conſenſus populi cenſetur neceſſarius in actibus principum, quotieſcunque ij actus tenderent directè in præiudicium ſubditorum, & diminutionem eorum patrimonij, ad not. in c. quanto. de iureiuran. vbi de reprobata moneta q̃ valde erat damnoſa populis, quib. præiudicium inferre, & ius auferre princeps regulariter nõ poteſt. ad not. in l. reſcripta. & l. quoties. C. de preci. Impera. offer. l. fin. C. ſi contra ius vel vtili. publi. Fel. & alij in cap. quæ in eccleſiarum. de conſtit. Gabr. in titu de iur. quæſ. nõ tollen. concluſ. 1. cum ſequen. & ſupra dictum fuit. quibus
108 propterea rationibus plures cenſuerunt † dominum non poſſe alienare ius ſuum iuriſdictionale Caſtra, Villas, Ciuitates, aut Prouincias, inuitis ſubditis, in c. dilecti de maior. & obed. vbi Bald. & Pan. col. 2. in princ. Bal. in c. in generali ſi de feud. defunct. Spec. tit. de feu. quæſt. 29. Fely. in d. cap. dilecti. col. 1. in fi. & col. ſeq. Iaſ in §. item ſeruiana. nu. 104. inſtit. de actio. Guido Pap. quæſtio. 239. Fabia. de Monte in tract. emptio. in 11. quæſt. 3. quæſt prin. Corſe. de poteſt. reg. in prima parte, quæſt. 4. nu. 16. Deci. conſ. 689. in fin. Neuiz. d. conſ. 12. nu. 107. Gabr. in commun. concluſ. titu. de iur. quæſi. non tolle. concluſ. 8. Soc ſen conſ. 4. lib. 3. Crau. dicto conſ. 241. Roderic. Xuareſ. allega. 9. P. de Rauen. in §. ſi quis fecerit. quo temp. mil. inueſt. pet. deb. Natt conſ. 367. Burſa. conſ. 105. nu. 1. & 2. Rolan. conſ. 1 nume. 107. & ſeq. vol. 2. Loaz. in d. 4. argum. parte oppi. Sed contrarium videtur verius, cum tanti faciendum non ſit intereſſe ſubditorum, vt dominus impediatur liberè diſponere de iure ſuo: cum nulla lex idem diſponat, quod in feudis apparet diſpoſitum. & hoc de conſuetudine ſeruari dicit Bald. in d. §. ex eadem. nu. 2. aſſerens, quod quotidie videmus caſtra, & villas emi, &

vendi, cum mero, & mixto Imperio, ac omnimoda iuriſdictione. ſequitur Pan. in d. c. auditis. nu. 21. dicens, quod Cómitatus, & Marchionatus vendi poſſunt liberé, nõ obſtante contradictione ſubditorum. idem de iure dicit procedere Deci. in d. l. debitorum. Cod. de pact. in quam etiam opinionem inclinauit dominus Puteus in ſuis recollectis deciſionibus Rotæ anni 1540. in vna Terraconẽſi iuriſdictionis, dato punctu, an villa vna cum hominibus potuerit, ſine illorum conſenſu illis inuitis in capitulum Terraconenſe alienari, in qua reſpondebatur ad §. ex eadem. & §. præterea ducatus, quod procedebant in feudis, & quod de iure communi nulla lex probibet dominum alienare ius ſuum, & quod ſubditi veniunt in alienatione in quandam conſequentiam, quod ius etiam princeps tollere poteſt. Put. lib. 1. Deciſ. 39. & 40. Rui. conſ. 219. num. 13. in fin. vol 3. & hanc opinionem quod princeps poſſit alienare inuitis ſubditis ſentit Bened. in c. Rayn. in verbo, duas habens filias. nu. 71. Hyppol. in l. 1. §. cũm quidam. num. 5. de quæſtio. quæ opinio etiam communi calculo approbatur ſi ſubditorum probabiliter non interſit mutare dominum aut ex leui excogitatóve intereſſe inpuerentur ad contradicendum Alcia. in d. l. debitorum. vt dicetur in limitationibus. Neque eſt par ratio huius caſus cum eo quem ponit Hoſtienſis in c. dilecti. prout ibi dicit Anch. in 2. notã. quãdo dominus ſubijcit, ſe & ciuitatem alteri, retinendo ipſe ius quod habet, eo enim caſu deterior fit conditio ſubditorum, quorum, dominus antiquus efficitur ſubiectus, & qui mutant ſuperiorem, & loco vnius plures habent dominos, ſecus hic neque etiam procedit argumentum correſpectiuum quod ſicuti ſubditi non poſſunt ſe ſubijcere alteri domino, ita dominus non poſſit ſubijcere ſubditos alteri. non enim eſt par ratio in vtroque nam ſubditi ſubijciendo ſe alteri priuant de facto dominũ iure ſuo, non ſic dominus alienãdo ius quod habet. quam reſponſionem in effectu ſenſit Natt. d. conſi. 366. nu. 21. licet ipſe ponat regulam in contrariam, cum aliquibus fallentijs, & cõſ. 636. Cum autem dixerimus de alienatione iuris formati domino

109 mino competentis ſe offert ſecundus caſus † quando dominus vult ius nouum creare ſupra vaſſallos, vel ſubditos per viam infeudationis, ſeu erectionis nouę dignitatis in aliquem collatæ, & hic vltra rationes allegatas in alienatione iuris formati, conſideratur aliud intereſſe ſubditorum quorum intereſt non habere tot dominos. Capic. deciſ. 162. in princ. Aym. conſi. 624. nu. 19. Brun. conſi. 162. circa fin. item duriorem ſeruitutem patiũtur ſubditi ſub iſtis dominis ſubalternis quàm ſub principe, & durior fit eorum conditio vt late per Luc. de Pen. in l. 1. C. de capita. cui. exi. lib. 11 Neuiz. d. conſi. 12. num. 100. potiſſimum vbi infeudatio fieret cum primis appellationibus nam tunc magis occluditur illis via recurrendi ad dominum cum cauſa tractatur per diuerſa tribunalia quibus præeſt idem vaſſallus, cui propterea maior etiam patet aditus fatigandi ſubditum, & diutius quã doque in carcere detinendi. Afflict. in d. §. ex eadem. num. 4. de lege Conra. & d. q. 24. in prohem. conſtitutio. in fin. & id potiſſimũ in cauſis criminalibus in quibus collatio iuriſdictionis magis eſt odioſa prout dictum eſt ſupra. nume. 79. in cauſa Villefalletorum. Marin. Frec. lib. 2. c. 13. verſ. procede
110 ret. vnde videtur † quod non teneat infeudatio inuitis ſubditis. Grat. conſi. 147 num. 5. vol. 2. Afflict. in prohem. cõſtitu. Sicil. q. 24. col. 2. Contrarium tamen de iure verius videtur videlicet principem poſſe infeudare etiam non habito conſenſu populi: Idque ex regula quod proprium principis eſt infeudare nedum particulares res, ſed oppida, ciuitates, & prouincias, vt ſupra dictum eſt num. 74 & ſeq. & habetur hoc eodem titulo, & in titu. de feud. Marchiæ. aliàs fruſtra tractaretur de infeudatione, quę vt plurimum fit de caſtris, & villis cum hominibus. & dicit Bal. in l. humanum. C. de legi. quod hodie eſt expeditum, quod ciuitates, prouinciæ, Ducatus, & Marchionatus, &c. poſſunt dari in feudum, neque alicubi iura diſponentia de infeudatione requirunt conſenſum populorum, aut eorum quibus magiſtratus perpetuus præficitur, cum non tractetur hic de alienatione, ſed de infeudatione. Pute. deciſ. 39. lib. 1. & ſeq. & vbi alienationi

poſſent

poſſent ſe opponere ſubditi, non tamen infeudationi, cum infeudando princeps retineat ſupremum dominium, & tam oppidani, quam feudatarij principis ſubſunt Imperio. c. ad Apoſtolicæ. §. preter hoc. ibi cuius ſunt homines principaliter, & vaſſalli. de re iud. in 6. & princeps licet infeudet oppidum, tamen in omnes retinet vniuerſalem iuriſdictionem. c. dudum. §. nos igitur. de præben. in 6. Afflict. in c. 1. §. item ſi quis. in 3. nota. quib. mod. feud. amitta. Roland conſ. 1 num. 134. vol. 2. Reſta. de Imperato q. 110. in 330. caſu Gramma. conſ 6. num. 23 & vot. 28. nu. 3 Colleg. Patau. inter reſponſ. Menoch. 5. num 3. poſt tracta. recuperan. poſſeſ. Natt. conſ. 487. num. 29 & 580. num. 4. & ſicuti poteſt princeps ſubditis deputare officiales, ita poteſt infeudare alicui iuriſdictionē, quamis adminiſtrabit nomine principis. Bru. conſ. 103. nu. 4. Itaque diuerſa ratio eſt in infeudatione, quam in alienatione: cum infeudatio non ſit ſimplex alienatio. Oldr. conſ. 159. num. 11. neque de alienatione ad infeudationem valet argumentum negatiuē, in quibus lata non venit facienda interpretatio, prout ſupra dictum fuit num. 74. & infra num. 145. & 147. & eſt expreſſa deciſio Afflict. in §. præterea ducatus. in 3. nota. num. 72. quam dicit cordi tenendam tanquam veriſſimam, & diſtinxit propterea Nat. in d. conſ. 636. nu. 52. lib. 3. inter alienationē. & infeudationem. Propterea ſæpius cõſuluit Bald. quod Rex Romanorum potuit Ducem Mediolani creare ēt ducem ſuper multas ciuitates Lombardiæ, quæ tenerentur ſibi odedire, & ei iurare fidelitatē. Bald. conſ. 326. Rex Romanorum. in princ. & conſ. 328. colum 1. quæritur ſi Rex. vol 1. ſupra allegatis, in quibus firmat Regē Romanorum potuiſſe creare ducem, ſupra vicarium imperij ſubalterando, prout & Papa poteſt creare Archiepiſcopum ſupra epiſcopū, & quod eo caſu quilibet gradus ſtat in ſuo ordine, neque iſta dicitur ſeruitus, ſed modus, & ordo, & in poteſtate Imperatoris eſt creare vnum magiſtratum, qui ſit maior alijs, quæ in ſubditis iuriſdictionalibus omnino procedunt, vt ſupra dictum fuit num. 77. & ſeq. in vaſſallis autem maiorem res dubitationem recipit, per ea quę notat idem

tat idem Bal.d.conſ.326.num.4 Quòd non debet feudi natura immutari, nec grauiori ſubijci ſeruituti, cum grauior ſit ſeruitus, quæ debetur pluribus, quam vni ſoli: ſed loquitur Bal. in feudo ligio, cuius natura fert, vt non teneatur vaſſallus iurare fidelitatem alteri quam ſupremo domino, qui non poteſt immutare naturam feudi. At in cæteris vaſſallis regulariter ſentit poſſe principem ſupra eos conſtituere nouum magiſtratum, qui ſit ſuperior, præſertim ſi id faciat ex cauſa cum Bal.ſentit Natt.d conſ.686.col.fin. qui dicit ita tandem Baldum concludere, licèt Bal. contrariam opinionem ſenſiſſe dicat Capic.deciſ.156. Item cum Baldo etiam ſentit Purpu.conſil. 09. dicens Imperatorem potuiſſe conſtituere Ducem Sabaudiæ ſupra Comites Coconati, niſi aliud obſtet, aut vaſſallorum alioquin deterior fieret conditio, prout de conuaſſallo præpoſito cæteris cenſuit Senatus. Quod ad vaſſallos attinet, vbi dici poſſit inuitos non poſſe alteri ſubijci, & ſubalternari, cum vniuerſitate tamen ſubijci poſſent, prout de alienatione ſupra dictum eſt. Suppoſita autem regula negatiua, quæ communis videtur. Quod dominus non poſſit alienare, neque infeudare oppida inuitis vaſſallis, & ſubditis, quam etiam pro communi regula ſupponit Gabrieli.in titu.de iure quæſi. non tollen. concluſ.8.

11 1 ſubdo aliquot ampliationes, & primo quod † quibus in caſibus plures rationes impeditiuæ concurrunt difficilius permittitur alienatio, ſeu infeudatio. c. 1.de tregua, & pac.l. 2.C.de vſucap. pro empt. & facit vulgare dictum, quæ non proſunt ſingula, multa iuuant.c.cum cauſam. de prob.l.inſtrumenta. C.eodem titul.plura congerit Gabriel concluſ. 1.de proba.ſecundo quod vbi nō eſt permiſſa alienatio, ſeu infeudatio ſine conſenſu ſubditorum quilibet de populo poteſt contradicere, & agere pro intereſſe publico. Præpoſ. in c.non liceat num 8 12.quæſt.2 Felv.in c dilecti verſ.quilibet de clero. de maior. & obed. Afflict. poſt Iſer. in §.præterea ducatus. in tertio nota. num 64 & notatur infra in limit. 1. Tertio facta alienatione in caſu prohibito poterunt ſubditi reſiſtere., & nouum dominum non admittere, &

quamuis ex parte principis, qui contraxit vbi ipſe reſiſteret adeſſet iniuſtitia in reſiſtendo, reſpectu tamen ſubditorum contrauentio dicetur habere iuſtitiam: cùm poſſint ipſi reſiſtere. Cyn. in l. digna vox. in fine. C. de legib. Gabr. dicta con-
112 cluſ. 8. in quarta ampliatione. Amplia ſecundo, † vt etiam in caſibus in quibus permiſſa eſt alienatio iuris feudalis directi, vt puta cum vniuerſitate curię, non tamen teneat alienatio, vbi vaſſalli grauiorem ſeruitutem paterētur, aut alias efficerentur deterioris conditionis. additio ad deciſ. Tholoſ. 485. Bald. in d. §. præterea ducatus. num. 9. facit text. in l. ſi vſusfructus. ibi, (quia etiam hoc incommodum ſentit.) de nouat. Idem de quibuſcunque ſubditis, vt non poſſint alienari in duriorem dominum. in l. debitorum. C. de pact. vbi Bald. & in ijs terminis intelligendi ſunt Fabia. de Monte in tract. de empt. & vend. in 3. part. princ. quæſt. 11. & alij Doct. tenentes, quod quando dominus alienat feudum cum curia, ſeu vniuerſitate, quod teneat quidem alienatio, ſed admittatur hominum contradictio in caſu videlicet vbi probabiliter eorum intereſt. Rim. in d. l. debitorum. Amplia ter-
113 tio, vt quodcunque ius in perſonis, ſiue hominibus † conſiſtens, ſiue vaſſallagij, ſiue libertinitatis, ſiue filiationis, alienari non poſſit inuito vaſſallo. filió, ſeu liberto, qui non cogitur fieri alterius. l. is qui. & l. inuitus. de fideicom. libert. l. ſi non ſortem. §. ſi libertus. verſ. ſed & ſi de legibus. de condict. indeb & ibi Iaſ. nu. 16. rationem adducit, quia ius perſonæ cohærens inuito debitore delegari nōn poteſt. & dicit Bald. ibi in vltimo nota. quod non propriè cadit delegatio in ijs quæ cohærent perſonæ. Bart. in l. ſi ijs qui. §. fi. de pig. Cyn poſt Petr. in l. 1. in fin. C. de noua. Bal. in l. 2. C. de dona. vnde etiam ſubditi principaliter alienari non poſſunt. Bald. in l. ſi plures. nu. 5. C. de conditio. inſer. inquiens, quod diuiſio vaſſallorum debet fieri cū gleba, & quod ſine gleba vaſſalli inuiti alienari non poſſunt. Bened. in c. Rayn. in verbo duas habens. nu 71. bene tamen teneret alienatio cenſuum debitorum per ſubditos, etiam ſi fieret principaliter. Zaſ. de feud. in 7. part. circa fin. Moder. Pariſ. in conſuet. §. 1. gl. 3. in fin.

114 fin.Hanneto.de feu.lib.6.c.6.verſ.operarū. Amplia.4 † vt ſi alienatio ex aliqua cauſa puta neceſſitatis permiſſa ſit, poſſint nihilominus ſubditi, ſi velint ſe redimere, audiendique ſint in tali ſua requiſitione Ioan.Faber.in §.dominus inſtit.de noxal.actio.Rip.lib.1.reſp.1.nu.54. Vaſqu.de ſuc-
115 ceſſ.creatio.par.1.§.26.nu.40.Amplia.5.† vbi permittitur alienatio, quod dominus debet potius alienare alicui grato ſubditis pari pretio, quam alij non grato. Afflict. in c.præte-
116 rea.nu.39. de capit.Conrad. † Amplia ſexto regulam negatiuam maximè procedere, quando ex alienatione, vel infeudatione ſequi poſſet ſcandalum, aut ſeditio in popnlo recuſante.Neuiz.dict.conſ.12.num.183. Amplia ſeptimo, & ſi adſint clauſulæ ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis.Alciat.in d.l.debitorum in fin.& ſeruiunt, quæ ſupra dicta ſunt de huiuſmodi clauſulis quicquid aliqui in contrarium ſenſerint extendentes huiuſmodi clauſulas pluſquam par ſit.Amplia octauo præterea, vt non poſſit alienare, neque infeudare oppidum ſi ita conuentum ſit per principem
117 cum oppido, ſeu oppidanis † eſt enim huiuſmodi pactum irreuocabile, & ad ſucceſſores tranſitorium non minus quā cęteræ conuentiones principum, de quibus in c.1. de prob. & ſupradictum eſt.notatur.in c.1.de natu.feu. & ibi. Afflict. nu.5.Rip.lib.2.reſpon.28.nu 7.Ozaſc.deciſ.85.nu.9.Ceph. conſ.155.nu.1.& 168. nu.29. vol.2. vbi nec etiam ex cauſa remunerationis vbi agitur de præiudicio tertij. nu.38. Nat. in terminis priuilegij in vim pacti conceſſi. conſ.501.nu.3. & conſ.506.nu.16. Curt.iun.conſ.174.col.4.verſ.2.principaliter.Ruy.conſ.39.col.pen.nu.17.vol.1.Soc.iun.conſ.78. vol.1. D.Ant.Sola in commenta.ad conſtitu.Sabau.titul.de pact.inter emp.par.1.gl.vnica,num.67. & in terminis Ozaſcus. conſ.27. vbi plura adducit. num.1.& ſeq.& 18. Capic. deciſ.166.nu.1.vbi etiam pulchra conſideratione id firmat, eo, quod Rex ita paciſcendo non donat, ſed retinet. & licèt contrarium ibi determinauerit curia, id fuit propter clauſulas de plenitudine poteſtatis, & alias; & forte non bene. vide P.Rebuf.conſ.146.per totum dicens ita per curiam iudicatum.

iudicatum. Boer. in tract. de custod. clau. col 8. dicens non valere conſuetudinem in contrarium. Vaſq. Illustr. contro-uerſ. lib. 1. c. 5. num. 5. & facit, quod notatur, in §. diui. quod fortior eſt prohibitio alienationis, quæ fit fauore hæredis, & prohibiti alienari, quam alterius, & hic concurrit vtilitas promittentis, eius ſucceſſoris, & cui promittitur. idē ſi conuentum ſit cum ciuitate cui ſubiacent oppida, ne oppida ab ea ſeparentur, cum eius interſit oppida ab ea non diſmembrari. c. ſcitote. 5 q. 3. Deci. conſ. 287. Aym. conſ. 592. num. 54. & conſ. 963. nu. 14 facit quod Bald. notat. in c. 1. de natu. feu. dicens, quod Federicus Imperator, qui fecit commune Papię comitem in certis caſtris, non poteſt conceſſionem
118 reuocare, ſine culpa communitatis. Amplia etiam vt ſtante pacto impediatur tranſlatio dominij, ſi facta fuerit in aliū alienatio pacto non obſtante. Oldra. conſ. 159. ex pręſenti. nu. 3. Rub. conſ. 146 nu. 9. Rip. lib. 2. reſp. 25. num. 11. vbi id potiſſimum dicit procedere ſi adſit clauſula annullatiua, ſeu reſolutiua. Soc. iun. conſ. 78. vol. 1. Aym. conſ 241. col. pen. vbi etiam alijs rationibus comprobat hanc ampliationem, & dicit fuiſſe iudicatum ſecūdum ſuum conſilium, Vincent. Franc. in nouiſſ. deciſ. Neapol. deciſ 1. num. 4. Contrarium tamen plures cenſuerunt ex regula, quod pactum de nō alienando non impedit dominij tranſlationem, ad not. in l. ea lege. C. de cond. ob cauſam. & in l. ſi quis §. ea lege. de verb. oblig. Gabr. de iureiur. concluſ. 1. num 15. vbi etiam ſi actus ſit iuratus. Acquen. in Spec. col. ſi. in ſi Burſat. conſi. 160. nu. 30. Ferdin. Loaz. in d conſ. in reſponſ. ad ſecundum, & ſextum argum. nu. 140. qui tamen in § Diui nu. 453. tenet impediri tranſlationem dominij, ex quo pactum à principe appoſitum habet vim legis, quicquid dixerit Crot. Ampliatio tamen videtur ſine dubio procedere vbi pactum eſſet iuratum, & iuramentum ei præſtitum cui ius acquiritur, ad not. in c. Veritatis. de iureiur. glo. fin. in cap. licet mulieres. de iureiur. in 6. eſtque primus actus iuratus licitus magis quam ſecundus alienationis ēt, vbi vterq; eſſet iuratus. ad Bal. in c. veniens. in fi. de iureiur. Alex. conſ. 16. n. 6. vol. 3. in §. Diui.

Rip.

Rip.nu.93.Imo.& alij.in c.intellecto.de iureiur.Bened.in c. Ray in verbo duas habens filias.de teſta. nu.290. potiſſimè ſi vltra iurm adſit hypotheca.Crot. in §. Diui. nu.101. item procedet ampliatio, vbi duplex concurreret prohibitio legis,& hominis.Curt.iun.d.conſ.174.nu.18.in §. Diui. Loaz. n 433.verum quicquid Doctores diſceptent de tranſlatione
119 dominij,hoc certum eſt,† quod oppidani pro iuribus eorũ quatenus alienatio reſpicit eorum intereſſe poſſunt ſe opponere,& vbi reperiantur in poſſeſſione libertatis reſpectu noui domini, defendi debent vt non teneantur recognoſcere nouum dominum & id videtur ſenſiſſe Fabia. de Monte. in tract de emptio.11.q.3.q.prin.dum dicit quod alienatio tenet,ſed admittitur hominũ contradictio.& expreſſius Aym. d.conſ.241. col.pen.verſ.præterea.Afflic.in §.præterea ducatus.nu.20.verſ.2.pro iſta parte. & facit, quod dicitur de duabus inueſtituris,& donationibus principis, quod prima præualet etiam ſi ſecunda facta ſit cum tranſlatione poſſeſſionis.Bal & Iſer.in c.1.§.inueſtitura.de noua for.fidel.Zaſ. in tract.feud part.5.Rom.conſ.298.Didac.lib.2.Varia.Reſol c.19.nu.3.& de anno 1567.26.Nouembris,in cauſa Carij,cum princeps infeudaſſet oppidum,quod antea Dux Ludouicus promiſerat non alienare,ſed illud tenere immediate ſubiectum,cenſuit Camera infeudationem dicti loci non tenere in præiudicium hominum ſe opponentium, non obſtantibus clauſulis derogatorijs, & alijs prægnãtibus in infeudatione appoſitis,cum præſertim mentio ſpecifica facta non eſſet de dicta promiſſione Ducis Ludouici.idem dixerunt aliqui ſi mentio facta fuiſſet ex defectu poteſtatis,idem ſenſit Camera in infeudatione loci Bargiarum facta Illuſtriſſimo Domino Raconigij. Infeudatio autem loci Villefranchę,alia ratione ſuum ſortita eſt effectum,ex quo etiam homines acquieuerunt. Circumſcripta autem promiſſione dicebant plures,principem potuiſſe infeudare inuitis hominibus tam de iure communi, quam ex priuilegio vicariatus Imperialis,niſi obſtarent edicta prohibitoria alienationum de quibus tunc non fuit aliquid dictum. Ampliationem ſupradictam

prædictam declara vbi conceſſio, ſeu promiſſio eſſet facta oppidanis in vim contractus, ſecus ſi haberet vim ſimplicis priuilegij: quia illud poſſet reuocari, prout conſuluerunt. Iaſ.in facto Sandiliani conſ.56.col.2.verſi.2.vol.1. & conſ. 227.Rub.conſ.96. circa fi.ſeruiunt quæ ſupradicta ſunt quã do princeps priuilegium poſſit reuocare. Amplia etiam no-
120 no † vt non poſſit princeps ſubijcere ſe aut principatum alicui alteri inuitis hominibus:cum eorum interſit non habere tot dominos,adeò vt ipſorum admittatur contradictio in c.dilecti.de maior.& obed.Hoſtien.Io.And. & alij, & ibi Anchar.in ſecundo nota,declarat quod quæſtio tractata per Hoſtien.relata per alios, procedit vbi dominus non vult ius ſuum in alterum transferre,ſed ſe & terram ſuã alteri ſubijcere. Quod ne fiat intereſt ſubditorum, quibus expedit, vt dominus eorum liber ſit,& vt ipſi tot dominis non pareant, vt ſupra dictum eſt. Oldr.conſ.231.vt eius de quo quæritur. in fin.Bald.in c.ſi quis.num.5.quo temp. mil. qui & dicit eo caſu admitti contradictionem hominum. Iacobi. in verbo, dux,verſ.vlterius quæro. Guid. Pap. deciſ.560. deciſ. Tholoſ.485.Deci.conſ.564.num.9.Acquen.hic.col.4.verſ.attẽderetur.& quod non poſſit princeps ſubijcere principatum alicui ſeruituti.Præpoſ.in c.1.§.quid ergo.in prin.de inueſt. de re.alie.fact.& ſcribit Præpoſ.quod id procedit in principe ſupremo propter publicam vtilitatem: in eo autem qui ſuperiorem recognoſcit, & habet, is poteſt in ſui præiudicium, ſe alteri ſubmittere, & rem etiam feudalem ſeruituti ſubijcere,ſine tamen ſuperioris domini præiudicio, per dictum.§.quid ergo.& ibi not.Doctor.Io.Andr. in c. recolentes in verbo,homagia.de ſtat.Monach ita determinat Bald. conſi.369.quæritur primo.vol.1. & faciunt not. per Bald.& alios in l.debitorum.C.de pact.quod ſubditi poſſunt facere pacta & confederationes in eorum præiudicium,abſque tamen ſuperioris domini detrimento.Paris.de Put.de feud.te integr.c.41.& iuxta verſi.quæro.Et licet Menoch.conſi.32. num. 27.ſentiat id procedere ſolummodo quo ad adhærentiam, non autem quo ad ſubiectionem,quam dicit fieri non

poſſe

poſſe pro eadem re alteri domino, attamen vbi fiat re vera ſine præiuditio prioris domini, verius eſt etiam ſubiectionem tenere in ſubmittentis præiudicium, ad not. in d. §. quid ergo. & propterea tam ex eo, quam quòd Marchia alienabilis eſſet tenuit ſubmiſſio Marchionis Montisferrati de oppidis citra padum, & vltra Tanagrum cum adhærentia totius Marchiæ facta cum Duce Sabaudiæ Amedeo, & eius filio Ludouico, & infeudatio facta per eundem Ducem primogenito Marchionis, cui etiam conſenſerũt ſubditi recognoſcendo Ducem in ſuperiorem, & ei fidelitatem iurando, de qua plura vt alias dixi extant ſcripta in vtranque partẽ ad quæ me remitto cũ adhuc ſub iudice lis ſit, rõne vniuerſalis petionis totius Marchiæ, ſup qua fuit iudicatũ, & reuiſioni adhuc locus eſt, q rõne particularis petitionis dictorũ oppidorum, in qua nihil hactenus fuit iudicatum in petitorio. Et de ſubiectione abſq; ſuperioris præiudicio, dixi poſt Cur. in tit. de aliena. feu. verſ. ſeruitutẽ imponere. & ſupra de adhærentibus tactum fuit, & facit quod dicit Archid. in c. conqueſtus 9. q. 3. quod vniuerſitas non poteſt dare iuriſdictionem in præiudicium principis, ſed bene in præiudicium ipſorũ, in quos venit iuriſdictio exercenda. ſequitur Bal. in l. ſi quis ex conſenſu colum. pen. verſ. eſt & alia. C. de epiſcop. audi. vbi dicit, quod vna ciuitas poteſt ſe ſubmittere alteri abſq; præiudicio ſuperioris, & in l. ſi quis, à filio. §. fi. de leg. 1. Nat. 121 conſ. 636. num. 62. Amplia. 10. & ſubditi alienati non cogantur iurare fidelitatem nouo domino. Curt. & Iaſ. in d. l. debitorum. num. 7 Gabr. d. concluſ. 8. in 5. Amplia. quod tamen intelligendum, ac reſtringendũ venit in caſibus in quibus alienatio efficax nõ eſt ſubditis inuitis: alioquin in caſu licito ac permiſſo facta alienatione ſubditi tenentur iurare fidelitatem: glo. in l. omnes. §. fin. in verbo, in rem. ff. vſufruct. quemadm. caue. quod in alienatione facta cum curia cenſet Bald. in l. 1. num. 9. C. comm. de leg. vbi poſt Iacob. de Are. dicit, quod ſi dominus vendat vaſſallitium, ſubditi non tenẽtur iurare fidelitatem emptori, ſecus ſi vendat omnia bona feudalia. Idem Bal. in l. 2. in fine principij. vbi Alex. Areti. &

alij Boſſ. de princip. num. 228. Limita nunc concluſionem
122 ſupraſcriptã ampliatam, † niſi oppidani conſenſerint alie
nationi, & nouum dominum admiſerint. Corn. conſi. 421. in
hac conſultatione. colum. 3. vol. 4. Soc. conſ. 29. num. 6. vol.
3. Soci. iun. conſ. 94. in fin. vol. 2. Burſa. conſ. 160. nu. 1. quod
procedit ſiue ſit expreſſus, ſiue tacitus conſenſus, vt quia per
diuturnum tempus domino obediuerint. Guido Pap. deciſ.
560. verſ. prętereà. Barba. conſ. 11. colum. 3. vol. 2. Socin.
iun. conſ. 94. in fin. vol. 2. Loaz. in d. conſ. in reſponſ. ad quar
tum argum. num. 4. Aym. conſ. 54. num. 3. Burſa. d. conſ. 160.
num. 46. & ſeq. qui conſenſus etiam nocebit poſteris. Nat.
d. conſ. 589 nu. 15. vol. 3. Sublimita vt non ſufficiat conſen-
ſus maioris partis, ſi aliqui contradixerint, ad not. per Ioan.
Andr. in c. accedentibus in fi. de priuileg. Iaſ. in l. iuriſgentiũ.
§. ſed hodie. in 5. 11. & 13. limitationibus ad regulam quod
maior pars vniuerſitatis præualeat minori. de pact. Neuiz.
d. conſ. 12. numero 116. Sublimita etiam vbi talis conſen-
ſus eſſet meticuloſus. Caſtren. conſilio 70. quia fruſtra. co-
123 lum. 3. vol. 1. vbi plus ſubdit, † quod conſenſus præſtitus
mandato principis præſumitur meticuloſus. Grat. conſilio
147. num. 8. volum. 2. Neuiz. d. conſilio 12. numero 115.
& 121. Gabr. d. concluſ. 8 in prima. ampl. de iur. quæſ. non
tollen. Alc. in d. l. debitorum. Loaz. in reſponſ. ad quartum
argum. verſic. & ſi dicatur. vbi plura accumulat qui tamen
dicit in verſ. quibus omnibus non ſimpliciter, & indiſtinctè
procedere, ſed ita demum, vbi princeps ſoleret ſeuire cõtra
non parentes ſuis præceptis. Idem vbi aliquis alius actus cõ
curreret vltra ſimplex mandatum, vt puta executio contra
non parentes, geminatum præceptum, & præciſa iuſſio pœ-
nalis ad not. per Bar. in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori. q.
5. de oper. nou. nunc. Panor. in c. cum inter R. nu. 8. de elect.
& not. in c. inſinuante. vbi glo. in verbo metu regio. qui cler.
vel vouen. & in l. ad inuidiam. C. quod met. cauſ. Alex. conſi.
16. num. 10. vol. 2. Natt. d. conſi. 589 num. 11. Rolan. conſi.
83. num. 25. vol. 2. & adeò procedit ſublimitatio, vt durante
cauſa metus per longam patientiam non inducatur ratifi-
Y catio.

catio.c.1.de iis quę vi metúsuę.cauſ.&ibi Inn.& alij.Barto. & alij,in l.2.ff.& C. quod met.cauſ. Aret.conſi.14.col.11.in quarto dub. Boer.deciſ.100.nu.13. Socin.iuń.conſi.77.nu. 52,& 62. vol.1. Imo nec etiam ex geminato actu, purgatio metus induceretur eadem cauſa metus durante Bart.in l. ſi ob turpē ff.de conditione ob turp.cau.& in l,2.vbi Ale.nu. 6.& 8.C.quod met.cau Dec.conſi.219.num.4.& 5. Io. Bap. Vincemala inter conſ. feud. varior. conſ.1.num.161. Pariſ. conſ.10.num.60.lib.1. Natt conſ.451.num.19.& 20. Euerard conſ.19 pag.5.in prin.Burſat.conſ.72.nu.27. Maſcar. de proba.concluſ.1055.num.34.&35.Quæ tamen declaranda ſunt, vbi metus cauſatur ex præcepto, ſeu facto iniuſto principis, non autem, ſi iuſtitia mediante procedat. ad glo. in d.c.inſinuante.in verbo,metu regio.qui cleri.vel vouen. vbi Pano.& alij.Loaz.vbi ſupra verſ.quibus omnibus.Sublimita etiam vbi in conuentione ad eſſet.decretum irritatiuum, ſeu annullatiuum actus contrarij conſenſus non operaretur.ad glo.in c.diſpendia.in verbo, proceſſus. vbi doct. de reſcript.in 6.c.dilecto cum ibi not.de præben.præſertim tacitus Gomeſ.in c.1.nu.59 de reſcrip.in 6. Rui.conſi. 158. vol.4.latè Gabriel in tit.de clauſulis, concluſ.3. in ſecundo effectu.Quod dicit maximè procedere vbi clauſula appoſita eſſet etiam fauore publico, & publicam reſpiceret vtilitatem.c. ſi diligenti.de for. compe.& ibi pulchrè Henri. Boic. Item limitatus conſenſus aut contemplatione alicuius præſtitus non extenditur ad alias perſonas, vel vltra caſus limitatos. Alci.vbi ſupra Rip.d.reſpon.25.Limita etiam ſecūdo

124 principalem concluſionem † vbi ex cauſa neceſſaria fieret alienatio,tunc enim,& vaſſalli poterunt alienari,& ſubditi cum curia.Curt.in ſexta parte.q.2.de vaſſallis.Io.Andr. in add.ad Specul.titu.de feud.§.quoniam.verſicu.30.Imol. Alex.& alij poſt Iacō.de Aret.in l.2.in prin.ff.ſolu. matri.de ſubditis Rube.d.conſ.96.Alex.& alij.in d.l.2.in fi.prin.ff.ſolu, matri. exornat. Parpal.ibi & ampliat etiam ſi incommodum ſit,vel noceat ſubdito ſubijci alteri domino.Soc.conſ. 39.vol.3.col. pen. propterea in caſu Ducis Burgundiæ. fortè non

tè non erat adeo neceſſaria cauſa, vt alioquin pax obtineri non poſſet. & Igneus qui in l. donationes quas diuus. C. de donat. inter vir. & vxor. tenet non valere alienationem factam ēt ex cauſa pacis cū hoc moderamine intelligendus eſt, niſi neceſſitas vrgeat, aliàs non eſſet vera eius opinio, Barb. conſ. 11. vol. 2. & generaliter non habetur ratio intereſſe ſubditorum, ſiue alienentur ſuperioritate retenta, ſiue non, vel etiam infeudentur quotieſcunque princeps alienat ex cauſa neceſſaria, vel concernente vtilitatem publicam. Illa enim præfertur intereſſe priuato ſubditorum, Iacob. de Bel. in d. §. ex eadē. Panor. in d. c. auditis, col. 6. Saly. in l. 1. C. de nouat. cauſa autē neceſſitatis tūc legitima dicetur ſi aliū dè prouideri nō poterit, Capic. deciſ. 162. nu. 3. & deciſ. 51. in fin. & ibi addit. Aym. conſ. 241. colum. pen. in fin. & licet de cauſa non ſtetur dicto principis aſſerentis, vt ſupradictū eſt poſt Iaſ. in l. teſtamentum, C. de teſtam. Fely. in c. quæ in eccleſiarum, nu. 62. de conſtit. non ideo tamen ad ſubditos ſpectat cognoſcere de cauſis neceſſitatis, quorum eſt parere non ſupra dominum cognoſcere, Bald. in prohemio Digeſtorum, colum. 5. verſ. quicquid ſit. Natt. conſ. 367. num. 15. Quod vtique intelligendum eſt iuxta ea, quæ ſupra dicta ſunt de probatione cauſæ alienationis, videlicet in iis, in quibus dominus habet præſumptionem pro ſe, Aymo. d. conſil. 241. col. 11. in fi. & colum. ſeq. vel etiam cognoſcet tribunal. principis, iuxta ea quæ dicta ſunt in tit. quis ſit iud. in cauſ. feud. circa princ. verſ. limitantur ſupradicta, & ſicuti poteſt princeps ex cauſa omnino neceſſaria alienare ſubditos, ci-
125 uitates, & opida, ita ēt † ex cauſa neceſſitatis ſubditi poterunt impunè recognoſcere alium dominum, & ei ſe ſubmittere, glo. in extrauag. ad reprimendum, in verbo occultè Fely. in c. cum non ab homine. col. pen. verſ. 8. de præſcrip. & in c. cum contingat, col. 3. de for. compet. Imo. conſ. 34. in fi. Calca. conſ. 80. col. 1. in fin. Dec. conſ. 690. nu. 14. Brun. cōſ. 86. & Neuiz. d. conſ. 12. nu. 124. fortius dicit Leonar. de Piſan. inter conſil. Bru. 117. nu. 156. quod ſubdita ciuitas poteſt ſe alteri ſubmittere, ſine licentia ſuperioris, quando re-
quiſi-

quiſitus ſuperior neceſſarium non præſtat auxilium, ex eo tamen actu non aufertur ius domino competens in ciuitate, vel oppido. Spec.in titu.de iuriſ.omn.iud.§.1.verſ.illud. Corſet.de poteſta.reg.quæſt. 97. Bald.conſ. 135.inter Caſtrum.circa fin.vol.5. Guido Papa quæſt. 305.in fin. ſicuti, nec recognitio feudi alteri facta.Mod.Pariſ.§.35.q.4.& generaliter in quocunque caſu neceſſitatis, quod ſubditi poſſint impunè alteri ſe ſubijcere, Soc.cõſ.39.col.pe.volum.3. Aym.conſ.868.nu.2.vbi plura de ijs. Loaz.in d.conſ.in reſpon.ad tertium.argum.caueant tamen ſubditi, ne pro cauſa ſumant occaſionem, quia tunc proditionis, & rebellionis propterea notam, ac crimen non euitabunt. Tertio limit.vt ex,cauſa diuiſionis alienatio fieri poſſit etiam inuitis ſubditis.Alex.conſ.25.nu.21.vol.5. Quarto limit. vt ſubditi non poſſint contradicere ex quocunque leui intereſſe, ſed ita demum ſi probabiliter eorum interſit, vt pote ſi alienentur in tirannum, vel duriorem dominum. Bald.in l.1.nume. 19.C.de ſeru.fugi. Alciat.in d.l.debitorum.qui nõn approbat ſolam cauſam, quod mutetur naturalis, & antiquus dominus. Quinto limit. niſi conſuetudo alienandi, vel infeudandi eſſet in contrarium,ſiuè vniuerſalis, ſiue particularis. in eiſdem tamen terminis Roman.conſ. 26. pro deciſione.
126 in fin.† & de alienatione inuitis ſubditis,ſi adſit conſuetudo,quod valeat,Fely.in d.c.dilecti.col.2. verſ. conſidera.de maior. & obed. de infeudatione Rip.lib.2.reſp.25.in 2. q. vbi etiam aliqua ponit requiſita in huiuſmodi conſuetudine.Aym.d.conſ. 241. col.2. verſ. 3. videtur eſſe princeps. & col.10.verſ.ad tertium.Soc.iun.conſ.94.nu.30.vol.2.Natta conſ.589.nu.10. Rolan.conſ.1.nu.81.vol.1. Pariſ.conſ.22. num.75.& conſ.23.num.97.vol.1.& licet Neuiz.d.conſ.12. nu.118.& Aym. vbi ſupra dicant hanc conſuetudinem eſſe irrationabilem,& odioſam,& eandẽ non valere dicit Boer. in tract.de cuſtod.clau. colum.8. tamen cum habeat concomittantiam iuris, quod eſt, vt quilibet de re ſua poſſit liberè diſponere verius eſt conſuetudinem ſubſiſtere, & odioſam non eſſe. Pan.in c.auditis.nu.21.verſ.in ſecularibus de

præſcrip. Guido Pap. quæſt. 560. verſ. præterea de conſuetudine. Gabr. d. concluſ. 8. in 3. limit. de iure quæſ. non tol. de facili namque res reddit ad ſuam naturam, qua ratione etiam dixit Alciat. in d. l. debitorum. quod feudum caducum ex facto anteceſſorum poteſt per principem ſucceſſoribus reſtitui inuitis ſubditis, de quo aliquid dictum fuit ſupra de infeudatione principis. Hactenus de principibus. Nunc de inferioribus à principe dicendum eſt habentibus liberam diſponendi facultatẽ, an illi infeudare libere poſſint, & pri-
127 mo de laicis circa quos pro conſtanti ponitur, † quod hodie omnes, êt ruſtici infeudare poſſunt. vt hic per Bald. in §. Marchio. col. fin. Tiraquell. de nobilita. c. 7. nu. 15. & ſubdit Bald. quod olim certis tantum perſonis quibus nobilitas, aut conſuetudo tribuebat, permittebatur feudum dare, hodie vero quibuſcunque permiſſum eſt feuda ſimplicia concedere, ſed non dignitatum. Inn. Cardin. & alij, in c. verum. de foro compet. Curt. in 2. part. in 4. quæſt. 2. quæſt. prin. & ibi poſt Aluar. dicit, quod etiam ruſticus poteſt emere feuda, dignitates, vel iuriſdictiones, quæ ſunt de proprio Patrimonio venditoris. de quo eſt text. in c. 1. §. ex eadem. in fin. de lege Conra. & ibi notant Præpoſ. & alij. Afflic. in Rubrica huius tit. in fin cuius contrarium tamen ſeruatur de conſuetudine in patria Sabaudiæ, in qua ruſtici non ſunt capaces feudorum niſi habilitentur à principe. & quamuis Iſer. in c. 1. circa fin. de cler. qui inueſti. fec. videatur ſentire, quod qui non eſt in dignitate non poſſit infeudare. & idem Duaren. c. 6. num. 9. dicit tamen Curt. quod ſua opinio videtur ſuſtentabilior, pro qua ſtat text. in d. c. 1. de cler. qui inueſt. fec. dum indiſtinctè dicit, quod clericus inueſtituram validè facit de ſuis bonis particularibus. Iacobi. in verbo, in feudum. in
128 octaua diuiſ. † Et feudum huiuſmodi à ruſticis, & minimis valuaſoribus conceſſum dicitur feudum ruſticum, & ignobile, quod verè, & propriè feudum non eſt, minusq; poſſeſſorem nobilitat, cum etiam non detur ab eo qui poteſtatem habeat nobilitatem conferendi. Zaſ. in 5. part. num. 49. Duarenus. c. 4. in 4. diuiſ. quinimo pro tali feudo contribuunt

bu unt poſſeſſores in collectis, & generalibus ſubuentionibus. Paris de Put. de feud. reinteg. c.4. nu.5. poſt Luc. de Pen. in l.1. C. de impon. lucrat. deſcrip. li.10 Pet. Rebuf in arbo. feud. & Hanneto. hic. lib.1. c.5 ponit quatuor genera feudorum atque vaſſallorum, & totidem dicit eſſe gradus prout à diuerſis perſonis conceduntur, & primo feudum à principe ſupremo conceſſum. Secundo vbi conceſſum eſt à ducibus, vel Marchionibus ſuperiorē recognoſcentibus. Tertio vbi eſt conceſſum à Baronibus, ſeu maioribus valuaſoribus. Quarto vbi conceſſum eſt à minoribus valuaſoribus prout in tit. quis dicat. Dux. Item feudum aliud nobile verè, & abſolutè, vt Ducatus, Marchionatus, aliud nobile quidem ſed non perfectè, vt feudum Baronum, & valuaſorum maiorum. aliud eſt ſimplicium iuriſdictionum, & territoriorum abſque dignitate, & dicitur iſtud mediocriter nobile, aliud eſt prædiorum ruſticorum abſque iuriſdictione, & dicitur ruſticum. & in Camera Soleo feudatarios de huiuſmodi feudis ſine iuriſdictione inueſtire per traditionem calami. alios autem per traditionem enſis, quo fit, vt in conſideratione nobilitatis feudi duo attendantur perſona conferens, & res, quæ in feudum datur: & prout quiſque de maiori, vel minori feudo eſt inueſtitus, ita dicitur dignior, & nobilior: quanto enim quique maioribus præeſt tanto ipſe dignior eſt. §. nos igitur. Auth. de defenſ. ciu. D. Sola in prohemio ad decre. Duca. glo.3. num.24. Tiraquell. de nobilit. c.7. num. 11. & plus minusue ſecundum feudi qualitatem Hanneton. vbi ſupra. Feudum autem, quod à minoris gradus vaſſallis conceditur pro non feudo habetur. in §. notandum infra
129 hoc titulo. † Fœmina etiam poteſt feudum dare, vt in hoc eodem titulo de Abbatiſſa, & de quacunque fœmina in tit. per quos fiat inueſtitu. §. fœmina. vbi poſt Iſer. notat. Præpoſ. quod fœmina poteſt eſſe domina feudi, licèt regulariter non poſſit eſſe vaſſalla. Interdictum tamen putat fœminis pauperibus habentibus filios, vel non habentibus, ſi iuuenes ſint, feudum dare. Petr. à Bellapert. titu.3. num.13. Nunquid autem feudum conceſſum iure antiqui feudi ab

ijs qui feudum dare poſſunt ſortiatur naturam antiqui licet re vera ſit nouum, ſupra in titulo de diuiſione feu. in Rubrica de feu. nouo & antiquo, tetigi hanc quæſtionẽ, in qua cõ-
130 ſiderandum eſt, † quod feudi antiquitas plures parit effectus, & duos ponit And. Gail. pract. obſer. lib. 2. obſerua. 50. Nobilitat enim ſuum poſſeſſorem Bald. in prælud. in 10. diuiſ. Io. Ray. in 7. diuiſ. Hanneton. hic verſ. colligitur. Caſſan. in Cathalog. glo. mun. char. 84. num. 112. Dec. conſ. 13. nu. 2. ea tamen nobilitate, quam feudi qualitas fert. Tiraquel. de nobilit. c. 19. num. 6. & ſumitur aliquando antiquum pro nobili. Thom. de Marin. tit. 2. de feu. ex pact. & prouid. anti. num. 7. Item quod non poſſit alienari, aut præpoſterari in præiudicium vocatorum. Rui. conſ. 9. in fi. vol. 1. & conſ. 45. nu. 18. eo. vol. de quo tñ videndus eſt Clar. q. 8. & Nat. conſ. 504. nu. 11. itẽ eximit à collectis. Luc. de Pen. in l. 1. col. 9. in fi. verſ. in feudis aũt nobilib. C. de indict. li. 10. & ibi Rebuf. in fi. Guid. Pap. dec. 384. & trib. ſeqq. Iſer. in c. 1. q̃ ſint regal. in verbo, & plauſtrorũ. nu. 17. Caſſan. cõſ. 64. nu. 3. Tiraq. de nobilit. c. 20. n. 164. Marin. Freci in tit. de differ. feu. quater. in 16 differ. Operat ẽt vt ad probandũ inueſtiturã admittãtur teſtes extranei non pares curiæ. c. 1. qui teſtes ſint neceſſ. Hannet. lib. 1. c. 3. verſ. perinde. Io. Blanc. in Epito. feudor. li. 1. c. 1. nu. 11. in feudo antiquo nõ exigit̃ inueſtitura ſed ſucceſſione acquiritur quamuis renouatio neceſſaria ſit. Bal. in l. 1. nu. 4 de rer. diuiſ. vnde de feudo nouo intelligendum eſt, ꝙ ſcribitur feudum ſine inueſtitura nullo modo eſſe poſſe. Itẽ declarat antiquitas bona eſſe conſueta infeudari. Alex. conſ. 10. col. 2. verſ. quo etiam vol. 3. Barba conſ. 66. col. 14. verſ. item põt dici. vol. 4. cauſat inſuper ius accreſcendi inter inueſtitos ſimul de beneficio, qui & eorum deſcendẽtes inuicem ſuccedẽt propter huiuſmodi clauſulam. Oldr. conſ. 178. cum alioquin non eſſent inuicem ſucceſſuri, vt dixi in quæſt. Laud. 12. verſ. ſubditque. & ita procedit. conſ. Alex. 30. num. 7. volum. 1. Brun. conſ. 180. in prin. vol. 2. Item in feudo antiquo ſuccedunt agnati quicunque tranſuerſales, ſed illud non tantum procedit ex eo quod feudum ſit antiquum,

quum, quam ex eo quod omnes procedunt ab eodem ſtipite,& in prima inueſti. comprehenſi, ita vt deſcendentia ea ſit, quæ talem parit effectum, non antiquitas, id quod apertè demonſtratur, quia in feudo quantumuis antiquo non ſuccedunt qui non deſcendunt à primo ſtipite. Caſtren. conſ. 11. ſuper primo quæſito. num. 2. vol. 2. Ozaſc. deciſ. 61. nu. 7. vbi notabiliter dicit, quod quo ad ſucceſſionem idem iudicandum eſt de feudo antiquo quod de nouo, ſi referamus antiquum feudum ad tempus primæ conceſſionis. Bald. in c. 1. §. hoc quoque. num. 2. de ſucceſſ. feu. quod etiam dixerunt Moder. in conſuetud. Pariſ. tit. 1. §. 5. num. 80. aſſerentes quod ſubtiliter intuendo in effectu non differunt quo ad ſucceſſionem feudum nouum, & antiquum: quia ſemper ſoli deſcendentes à primo inueſtito ſuccedunt. quotieſcunque igitur feudum conceditur iure antiqui feudi, ſi de prioribus effectibus quæramus, conueniunt doctores, quod ea verba operentur illos effectus, difficultas verſatur in vltimo effectu videlicet quo ad ſucceſſionem, in quo poteſtas, & voluntas attendenda eſt, quæ in omni actu requiritur. Bald. conſ. 453. vol. 1. Barba. inter Alex. conſ. 123. in prin. vol. 4. Deci. conſ. 225. & quo ad poteſtatem, qui poteſt liberè diſponere, ſicuti poteſt feudum concedere, ita etiam conceſſum alterare. c. cui licet. de regul. iur. in 6. qui autem non poteſt liberè diſponere non poteſt pariter feudi naturam eo modo alterare. Bolog. conſ. 1. col. 13. verſ. ſupra non obſtat, & infra de prælatis dicitur: prout etiam non poterit dominus feudi naturam alterare, & de veteri nouũ facere in præiudicium vocatorũ in primis inueſtituris. c. 1. de alien. feu. pater. Bald. in l. qui ſe patris. col. penul. verſ. & adde, C. qui admit. Dec. conſ. 445. nu. 7. & 498. num. 17. Præpoſ. in c. de vaſſal decrepita. Bertran. conſ. 1. num. 9. vol. 1. Alcia. lib. 3. præſump. 28. in fi. Tiraq. de retract. lignag. §. 32. nu. 41. Clar. §. feudum. q. 8. & dixi in quæſt. Laudimia q. 10. Decian. conſ. 90. num. 5 lib. 3. Æmilian. conſ. 111. nu. 17. Redeundo nunc
131 ad quæſtionem voluntatis † an verba iure antiqui feudi operentur vt tranſuerſales non deſcendentes à primo inueſtito

ſtito ſuccedant, variæ ſunt doctorum opiniones. Oldra. dict. conſ. 178. circa fin. ſentit, quod verba tanquam antiquum & paternum, rei veritatem non immutant: Oldradum plures ſequuntur quos refert Curt. in 1. par. q. 8. verſ. ſed hic cadit Gabriel in tit. de feud. concluſ. 1. Bolog conſ. 1. col. 13. verſ. & primo non obſtat. & Iaſo. conſ. 57. col. 5. verſic. ſcio. vol. 1. & conſ. 152. col. 1. & conſ. 180. col. 6. vol. 2. dixit opinionem Oldr. eſſe communem, & quod huiuſmodi verba nihil operantur quo ad effectum ſucceſſionis, quinimo apponi ſolēt magis ex ſtylo notariorum, quam ex deliberata mēte principis. Curt. Sen. conſ. 49 num. 18. verſic. fortius. Item dicta verba videntur appoſita qualificatiuè, & acceſſoriè ad ipſum feudum, & bona conceſſa. Riminal. ſen. conſ. 96. nu. 31. vol. 1. quæ opinio mihi ſemper viſa fuit verior in puncto iuris per rationem ſupra adductam, & eam ſequitur Hanneto. lib. 1. c. 3. in fi. inquiens, quod antiquitas neceſſario non importat ſucceſſionē tranſuerſalium, ſed poſſunt dicta verba recipere varios intellectus. Curt. conſ. 49. col. 10. verſic. 5. & dicit Bru. conſ. 79. num. 4. poſt Alexan. quod iſta verba ſunt conſeruatiua antiquarum inueſtiturarum non renouatiua, & in renouatione inueſtituræ, vbi fuerūt alterata priora pacta, quod illa clauſula non operetur. Bald. conſil. 249. verba inueſtituræ vol. 2. & licet Bald. ibi loquatur in prælato, tamen conſulebat in feudo ſolito concedi, & facit conſilium Bal. 337. in primis videndum vol. 1. vbi in conceſſione facta in feudum rectum, & gentile non ſuccedunt tranſuerſales, quamuis ea verba videantur æquipolere verbis in feudum antiquum. ad Dec. conſ. 53. verſ. 4. Rolan. conſ. 41. num. 8. & 27. volum. 2. Natt. conſ. 577. num. 6. in quo tamen non facio vim propter ea, quæ ſcribit Grat. conſ. 4. volum. 1. Hoc idem videtur ſenſiſſe Ardizo. in ſumma. in 2. parte ſecundæ partis verſic. ſed quęritur, vbi tractat de additamento facto antiquo feudo iure antiqui, concludens idem cenſeri de acceſſorio. quod de principali ex natura acceſſorij, quod ſequitur naturam principalis, fruſtraque dubitaret de iuribus acceſſorij, ſi conceſſione facta iure antiqui antiquum cenſeretur, in

tur,in qua ratione non ſe fundat,ſed in regula acceſſorij. Cõtraria nihilominus ſententia crebriori calculo obtinuit à qua propterea in iudicando non videretur recedẽdum. Cur. & Gabr. in tit. de feu. concl. 1. ſupra proximè citati. Clar. in §. feudum. q. 8. Neuiz. conſ. 10. num. 3. Rolan. conſ. 60. num. 14. vol. 1. Zaſ. par. 8. num. 36. Natta conſ. 468. Aym. conſil. 639. 926. & de antiquit. tẽp. par. 5. nu. 16. Anto. Sola, in gl. 1. prohem. decret. num. 19. & in glo 4. ſuper decre. Io. Lant. tit. de feud. parte 2. num. 14. Bero. conſ. 79. vol. 4. Ioachim. Myſinger. ſingular. obſerua. centur. 4. obſer 84. Andr. Gail. practicar. obſer. lib. 2. obſer. 50. qui tunc demum duobus concurrentibus hanc regulam procedere vult, primo ſi conceſſio fiat ab eo qui plenam habet concedendi poteſtatem, ſecũdo ſi in inueſtitura ſint expreſſè verba illa appoſita, quod iure antiqui feudi illum inueſtiat, quod & ante eum ſenſit Iaſ. conſ. 136. lib. 4. & dicam infra. Supradicta communis opinio maximè procedit, vbi eſſent plures ſimul inueſtiti quo ad eos propter eum quem dixi effectum iuris accreſcendi, & ita determinauit Camera anno 1574. 13. Ianuarij in cauſa procuratoris patrimonialis, & Cerrutorum, in qua dũ ageretur de feudo acquiſito à duobus fratribus, & in inueſtitura eſſet appoſita clauſula, Iure antiqui feudi, deficiente linea vnius ex acquiſitoribus, fuit dictum, quod eius portio non deuolueretur domino, ſed ſuccederent collaterales deſcendentes ab altero ex fratribus. Amplia ſecundo vbi per alia verba euixius conſtaret de voluntate inueſtientis, vt ſi additum eſſet, in omnibus, & per omnia. Soc. conſ. 67. num. 21. vol. 1. & conſ. 165. col. 6. verſ. 6. & conſ. 272. col. 3. verſ. 2. vol. 1. Rip. in l. 1. num. 5. de leg. 1. Amplia tertio etiam ſi dicta clauſula appoſita eſſet in renouationibus inueſtiturarũ quando cõſtaret quod ex certa ſcientia eſſent appoſita verba intentione alterandi feudum. Moder. in conſuetu. Pariſ. §. 5. num. 84. Quarto ampliatur dicta communis opinio, vbi non conſtaret de prima inueſtitura: quia dicta verba eo caſu probant feudum eſſe antiquum. Oldr. conſ. 121. num. 12. Caſtren. conſ. 17. in cauſa decimandi, & conſ. 283. colum.

fin.

fin.vol.2. Alex conſ.26.colum.3.vol.5. Boer.deciſ.247.nu. 2.Grammat.deciſ.59.num.17. Menoch.conſ.1.num.90.Iacobi.in verbo,nobiles agaſi,in fi. Moder.Pariſ.d.§.5.nu.79. Quinto amplia maximè in acceſſione, ſeu augmento feudi.Ardiz. in ſumma. c.43. quid ſit nouum feudum. Brun. de augm.concluſ.5.col.3.& concluſ.9.in prin.& concluſ.17.in fin.& conſ.130.col.1.& conſ.143.col.2.Alex.conſ.30.num. 7.vol.1. Burſa.conſ.50.num.35. & conſ.89.num.39. Limi-
132 tatur modo dicta communis opinio † primo, vt procedat tantum reſpectu eorum,qui in inueſtitura ſunt comprehenſi, & pro quibus reperitur ſtipulatum, & recepta inueſtitura. Alex.conſ.10.num.8.vol.3. & conſ.26.num.6.vol.5 Socin. conſ.10.num.17.inter conſil.Bru.Curt.iun.conſ.1.num.11. & 14.Rub.conſ.10.num.6. Barba.conſ.66. colum.14.verſ. facit etiam. vol. 4.in quibus habetur,quod ſi inueſtitura fuerit recepta pro ſe, & hæredibus niſi adſit qualitas hæreditaria in volentibus ſuccedere virtute clauſulę iure antiqui feudi,non poterunt obtinere.Purpur.conſ.85.num.10. vbi etiã quando agnatus non poſſet eſſe hæres cum non ſit conpræhenſus nec deſcendat à primo, idem ſi facta ſit inueſtitura pro ſe,& filijs,& deſcendentibus,nam non operatur, niſi reſpectu filiorum, & deſcendentium, cum limitata cauſa limitatum producat effectum. Alex.d.conſil.10.num.8.vol.3. Iaſ.conſ.180.num.4. & conſ.152.col.4. volum.2. quicquid variando dixerit. conſ.1.col.pen.vol.3. Panzirol.conſ.104. num.20.Soc.iun.conſ.103.num.33.vol.2. Rub.conſ.10.nu. 6 Aym. de antiqui. parte vlt.num.20. & conſ.501.col.2.licet ipſe diuerſum ſentiat conſ.664.num.12. & 965. num.5. Rui.conſ.5 num.3.;& conſ.45.num.13.vol.1. Cæphal.conſ. 302.num.50.vol.3.conſ.133. num.19. vbi dicit, quod licet feudum dicatur antiquum id dicitur in caſibus in quibus eſſe poteſt, non autem quò adhunc effectum, vt dicatur deſcendens ab acquiſitore, & conſ.12. & Menoch. conſ. 400. num.59.vol.3.Thom.de Marin.in tit.de feud.ex pact.& prouid.num.56. Ozaſc.conſ.7.nu.12. improbans Nattam ſentientem contrarium, conſ.467.num.23. qui omiſit allegare docto-

doctores aſſirmantes limitationem. Et ſecundum hanc limitationem in cauſa domini Maſini, & eius patrui Gubernatoris Vercellarum commiſſa DD. Cancellario Ozaſco, Præſidi Ruffiæ, & mihi anno 1578. 15. Martij, cenſuimus omnes, quod inueſtitura non comprehenderet tranſuerſales, qui non habebant qualitates in prima inueſtitura requiſitas, & multò minus ſi dictum eſſet ſuis deſcendentibus, nõ obſtante clauſula in feudum antiquum, &c. & quod dictio ſuis reſpiciebat perſonam inueſtiti, & veri acquiſitoris. verũ vbi dictum eſſet ſuis hæredibus, & ſucceſſoribus Camera ſæpius inclinauit in eam opinionem, quod nihilominus admitterentur tranſuerſales, ex quo verba verificari poterant in hæredibus, & ſucceſſoribus feudi. Iſern. in c. 1. §. quid ergo. in fin. de inueſti. de re alie. fact. Guliel à Perno. conſil. 6. nu. 26. & in conſtitutio. Sicil. in cap. Regis Caroli ſecundi conſiderantes. Mari. Frec. lib. 3. differ. 10. & id ſenſit Natt. conſ. 467. col. pen. Aym. conſ. 965. nu. 21. Bero. cõſ. 79. lib. 1. quamuis multi ex ſupra allegatis contrarium ſentiant; ſed opinio Cameræ quatenus inueſtitura loquitur de hæredibus, & ſucceſſoribus omnimodo poſſet procedere quando agnatus haberet voluntatem defuncti primi, vel vltimi, vt quia ab aliquo ex eis in teſtamento, vel aliter eſſet poſt in-
133 ueſtituram ſpecificè vocatus ad feudi ſucceſſionem. † Limit. etiam ſecundo, vbi verba eſſent appoſita in clauſulis executiuis tunc enim nedum diſpoſitionem, ſed nec etiam probationem inducerent. Moder. in d. § 5. nu. 84. Alcia. in 3. regu. præſup. 28. Dec. conſ. 193. col. pen. in fin. idem tamen Dec. conſ. 185. nu. 7. ſentit, quod huiuſmodi verba appoſita in promiſſione, & iuramento inueſtiti operantur ſuum effectum, eo quod dicantur diſpoſitiuè appoſita. ſequitur Rolan. conſ. 16. n. 29. vol. 3. verum non admodum tuta videtur eius opinio: nam contractus feudi duas habet partes principales vnã conceſſionis feudi, ſeu inueſtituræ, quam facit dominus, alterã iuramenti, quod præſtat vaſſallus. c. 1. quid præced. debe. vnde ad dominum ſpectat legem dare contractui, qui cum diſpoſuerit ſuper natura feudi, eius diſpo-

ſitio attendi debet non autem iuramentũ vaſſalli, cui tamen argumento reſpondet Aym. d. conſ. 639. eo quod correſpectiui ſint actus, quibus conſenſit dominus. Brun. conſil. 73. nu. 7. vbi etiam ſi verba ſint appoſita tantum in ſupplicatione, Limit. inſuper tertio, vbi verba ſimpliciter eſſent appoſita in renouationibus, quia attenderetur prima inueſtitura, c. 1. de vaſſal. decr. ætta. Bald. in c. 1. quand. vaſſal. iura. debet fidel. Curt. in 2. par. q. 70. niſi eſſent appoſita ex certa ſcientia. Dec. conſ. 139. nume. 4. & ſupra dixi poſt Moder d. nu 8. Limit. Quarto, quod licet verba operentur quo ad ſucceſſionem, ſuccedent nihilominus ſolum deſcendentes ab attauo à quo incipit antiquitas non autem deſcendentes ab anterioribus, niſi dictum fuiſſet, quod concederetur iure antiquiſſimi feudi, Modern. § 5. num. 83. de quo dicendum eſt, prout in tit. de diuiſ. feud. tractatum eſt. Limitatur quinto in conceſſione feudi proprij ſecus in feudo improprio, ſecundum Burſat. conſ. 4. nu. 24. quod tamen mihi non probatur, quando feudum improprium, ſine iſta qualitate facilius tranſit in ſucceſſores hæredes Limit. 6. quando in inueſtitura eſſent verba repugnantia qualitati verborum antiqui auiti, &c. quia tunc illa clauſula nõ haberetur in conſideratione, Alex d. conſ. 10. vol. 3. Limit. 7. vbi ex inueſtitura appareret Principem habuiſſe aliam mentem, Curt. conſ 49. col. 1
44. verſ. ad quintum. Limitatur 8. vbi clauſulæ eſſet adiecta dictio improprietatem denotans, videlicet tanquam, vel ſimilis Colleg. Bonon. inter Curtij conſ. 50 nu 7. Vbi autem qui infeudare volunt liberam non habent diſponendi facultatem, aut id procedit ratione rei, aut ratione perſonæ; vbi prohibitio procedit ratione rei, vtpotè quia ſit interdicta eius omnimoda alienatio, tunc neque infeudari poteſt, ca. 1. §. ſed etiam res per quos fiat inueſtit. & ſupradictum eſt aliquid, verſ. in infeudatione, & latius dicetur in titu. quæ res in feudum dari poſſunt, poſt Io. Blan. & Ardiz. ratione perſonæ, aut in ea eſt omnimoda inhabilitas diſponendi, vt eſt ſeruus, niſi domino iubente, monachus, prodigus, cui bonis eſt interdictum, damnatus de publico crimine hæreſis, vel

læſæ

læſæ maieſtatis, infans, filius familias, & ij nullo modo feudum dare poſſunt, vt hic per Blanch. aut non interuenit omnimoda inhabilitas, ſed limitata facultas diſponendi, vt in pupillis, puberibus, & minoribus, & hic valde refert, an tractetur de noua feudi conceſſione, vel renouatione, quod
154 ad nouam conceſſionem attinet † non magis permittitur pupillo, & minori infeudatio quam bonorum ſuorum diſtractio cap. 1. per quos fiat inueſt. Thom. de Marin. de feud. ex pacto antiq. num. 25. & de feud. ex pact. nouo. Quapropter niſi adhibitis ſolennitatibus in alienatione requiſitis, non poterit pupillus, aut minor etiam cum tutore, vel curatore nouum feudum concedere, d. cap. 1. & ibi Afflict. Zaſ. in quinta par. num. 23. ſi vero de feudi renouatione agatur, tūc pupillus quidem maior infante tutorem habens, ſine auctoritate tutoris non poterit inueſtituram validè facere, non magis quam hæreditatem adire cum ex tali actu reciproca inducatur oblig. l. more, de acquir. hære. cum authoritate aūt tutoris inueſtituram facere poterit. Ardiz. in ſumm. in titu. quando minor poteſt inueſtire. idem ſi tutorem non habeat Blanc, hic verſ. pupillus. Idem ſi commodè tutor haberi non poſſit, ijs enim caſibus ipſe ſolus inueſtire poteſt, vt ſentit Ardizo. cum obligatione ſe liberet, quod in ſimplici renouatione procedit, d. c. 1. per quos fiat inueſtit. vide Seiſell. hic verſ. hæc regula. Sed eo etiam caſu viciſſitudinaria inducitur oblig. & ſenſus imbecillitas exiſtit, propterea ſubſiſto, & niſi doctorum auctoritas vrgeret, in contrariam inclinarem
155 ſententiam. Minor autem pubes ſine † ſolennitatibus, & curatore poterit inueſtire de veteri beneficio, d. capit. 1. per quos fiat inueſt, vbi Præpoſ. Aluar. & alij aſſerentes dari ex hoc reſtitutionem in integrum minori, vbi reperitur læſus, nam ex contractu ſuo adultus obligatur, ſaluo læſis benef. reſtitutionis, præterquam in alienatione rei immobilis. l. puberes, de verbor. oblig. & l. ſi curatorem, C. de in integ. reſtit. ſed ibi inquiunt Mart. de Laud. & Præpoſ. col. 2. quod princeps minor poteſt etiam nouum feudum concedere ob eius dignitatem, cuius opinio poſſet procedere in feudo veteri
ſolito

ſolito, concedi, quod fuiſſet domino deuolutum. omnem enim renouationem minor facere poteſt, eo quod non alienet, etiam ſi in alienam perſonam transferat, ſed quod alienatum inuenit confirmet, & potius maiorum ſuorum factū comprobet, quam de nouo quid piam faciat. Bald. in d. c. 1. allegat glo. ibi, quæ licet id expreſſe non dicat tamen elicitur ex ſua ratione. Curt. in 2. par. primæ partis. nu. 9. In feudo autem quod de nouo concederetur ſecus dicendum eſſet, cum dignitas principis eum non liberet à iuris regulis.
136 l. digna vox. C. de legi. † & quamuis expedire poſſit ea quæ ſunt ſimplicis, & nudæ iuriſdictionis, nō tamen ea quæ ſunt adminiſtrationis: nam illa non poteſt princeps minor ſine curatore expedire Bar. in l. quidam conſulebat. nu. 13. de re iud. Panor. in c. cum viceſſimum. nu. 3. de offic. deleg. Corſe. de poteſta. reg. quæſt. 17. num. 5. Brun. conſ. 200. circa fi. & magis in terminis idem ſenſit Afflict. in c. 1. de prohibi. feu. aliena. per Fed. quæſt. 43. in caſu tamen deuolutionis ſi minor non habeat curatorem, vel is abſens ſit, poterit de feudo deuoluto inueſtire. Quod ſi curatorem habeat non tenet inueſtitura ſine curatoris auctoritate prout nec pupilli ſine tutoris auctoritate, cum æquiparetur pupillo minor curatorem habens. l. ſi curatorem. C. de in integrū reſtit. n. in. Zaſ. in 5. par. num. 21. Sonsbech. par. 6. Acquen. hic in 3. quæſt. prin. colum. antepen. & ſeq. verſi. hæc regula. Hanneto. hic verſ. quinimo. ego tamen exiſtimo æquiparationem procedere vbi agitur de alienatione rei, prout in d. l. agitur, qualis non dicitur renouatio feudi deuoluti. Cum autem diximus minorem de nouo feudo inueſtire non poſſe, ſed de veteri, non impertinenter ſummatim repetemus, quod dictum fuit in tit. de inueſtitura. & in quæſtio. Laudim. q. 10. & 12.
137 videlicet † quæ ſit vetus, & quæ noua inueſtitura vetus itaque inueſtitura eſt, quam dominus facit ex neceſſitate cōprehenſis virtualiter in prima inueſtitura, qui ſicuti pluribus in caſibus tenentur renouationem petere, ita etiam tenetur dominus eos inueſtire glo. fin. in d. tit. per quos fiat inueſt. & ibi dicit Bal. quod ſimiles inueſtituræ non tribuunt vaſſallo

vaſſallo ius ſi non habet,& huiuſmodi renouationes non dicuntur propriæ inueſtituræ,ſed abuſiuę.Præp.in c.ſciendum in fi.de feu.cogn.Afflict.in c.1.ſi de feud.fuer.controu.inter dom.& vaſſall.Menoch conſ.66.num.40.vol.1. noua autem inueſtitura nouum feudum facit. verum enim vero nouum feudum,ſeu noua inueſtitura, tripliciter hic conſiderari poteſt, primo quando nunquam alias feudum fuit conceſſum, habetur.in c.1.qui teſt.ſint neceſſar. & hoc modo,& quidem propriè capitur dum dicitur minorem non poſſe de nouo feudo inueſtire, ſecundo ſi conceſſum aliàs ſit feudum non tamen ijs,qui nunc inueſtiantur, neque alijs à quibus nunc inueſtiti cauſam habent.Tho.de Mari.de feud. ex pact.nou. num.4. & tales inueſtituræ procedunt aut ex domini voluntate,cum feudo effecto caduco liberum ſit domino illud reinfeudare,vel ſibi retinere ac vni potius,quam alteri concedere.c.1.§. denique quæ fuit prima cauſ.benef.amit.cap.1.ſi vaſſal.feu.priue.aut ex neceſſitate in caſibus, in quibus vaſſallo permiſſa eſt alienatio,& ex conſequenti tenetur dominus nouum vaſſallum inueſtire, & ijs caſibus procedit, quod dictum eſt minorem poſſe infeudare,ſi nullum habeat curatorem, habens autem curatorem cum eius conſenſu ſecundum doctores præfatos.Et licet hoc caſu ſenſerit D.Sola in gl.4.decre.Violāt.feudum cenſeri antiquum, & eiſdem modis conceſſum quibus prædeceſſores habebant, oppoſitum nihilominus verius eſt, & videlicet nouum eſſe propter nouam vaſſalli perſonam,facit.§.præterea.quib.mo.feu.amitt. vbi emptore decedente ſine filijs feudum ad dominum reuertitur.& c.1.in fi.de eo qui fin.fec.agn.tertio dicitur nouū feudum vbi inueſtiuntur alias inueſtiti,ſeu ab inueſtitis cauſam habentes cum alteratione tamen priorum inueſtiturarum circa ſubſtantialia,& iſte caſus æquiparatur primo adeo vt ſicut minor de nouo infeudare non poteſt, ita neque feudum antiquum alterare in ſui præiudicium, prout dicetur in tutore, & prælato; vbi autem mutatio, ſeu alteratio non eſſet minori præiudicialis, vt quia de antiquo effectum fuiſſet nouum feudum idem ius eſſet, quod in ſecundo caſu.

Idem quoque dicendum eſſet vbi magis acquirere diceretur minor, quam alienare, etiam ſi de nouo infeudaret, vt puta ſi aliquis recognoſceret in feudum rem liberam, vel
138 eam remitteret vt infeudaretur.† Tutor autem nouas infeudationes facere nõ poterit, niſi ſeruatis ſeruandis in alienationibus rerum minoris. Zaſ. in 5. par. num. 23. Quod de rebus magnis intelligitur, minimas autem poteſt ex cauſa infeudare prout etiam donare. l. cum plures. §. fina. & ibi doct. de admin. tut. Roma. conſ. 50. Cuma. conſ. 101. Duciſſa. Renouationes, autẽ ſeu cõfirmationes antiquarum inueſtiturarum facere poterit ipſe ſolus ſi pupillus infans ſit, vel abſens, cum adminiſtrationem habeat cum libera. Bald. ind. cap. 1. per quos fi. inueſti. Nat. conſ. 631. num. 28. vol. 3. vel cum pupillo maiore infante ſi pſens, ſit pupillo quidem faciente inueſtituram, ipſo autem tutore autorante. Blanc. in ſum. huius titu. verſ. ſi vero tutor. & Ardizo. in tit. quando minor poteſt inueſtire. ſimile habetur in reſtitutione fideicommiſſi, in l. reſtituta. § . pupillus. ff. ad Trebel. vbi Caſtren. dicit quod in alijs contractibus ſolus tutor obligare poteſt
139 pupillum maiorem infante. vtrum aũt poſſit † infeudare ſolita deuoluta directo domino, & cum vtile dominium ſit acquiſitum pupillo ex conſolidatione, videtur quod non poſſit denuo tutor infeudare, & ius pupillo competens alienare. argum. l. magis. § . fundum. de reb. eorum. vbi ſine prætoris decreto fundus legatus repudiari non poteſt. verum alia ratione huiuſmodi inueſtituram facere poterit non ex quo adminiſtrationem habet cũ libera. l. inter bonorum de admin. tut. glo. in l. mãdato generali. de procur. põt ea facere quę ſolita, & conſueta erant fieri per defunctũ, & quæ defunctus ipſe veriſimiliter feciſſet. l. cũ plures. §. cum tutor. & ibi Bar. de admi. tut. prout etiam de præla. dr̃ in c. cæterũ. de dona. c. 2. de feud. & infra dicetur. valet autẽ regulariter argumentũ à prælato ad tutorem, & ècontra. gl. in l. non eſt ignotum. C. de admi. tut. Paui. in tract. de viſita. q. 4. par. 2. nu. 22. Euerar. in loco à pupillo ad Eccleſ. Iodoch. in Enchirid. Parium. verſ. tutoribus. neque obſtat. §. fundum. quia ibi repudiatione

pudiatione omne abdicabatur commodum, hic autem retinetur directum dominium, ex quo non tantam patitur iacturam pupillus. Item infeudando tutor facit quod ſolitum eſt fieri; quo caſu propriè non dicitur donare. Bart. in l. contra. §. ſi filius, de pact. multò fortius autem poterit tutor caducitatem remittere. d. cap. 2. verſ. adhuc. Moder. Pariſ. §. 13. gl. 1. nu. 2. exiſtimant tamen Acquen. hic, & Zaſ. d. part. 5. nu. 22. non poſſe tutores huiuſmodi infeudationes facere conſanguineis ſuis. per text. in Auth. quibuſcunque. C. de ſacroſan. Eccleſ. de quo infra dicetur, dum tractabimus de prælato, ſed an poſſit tutor antiquas inueſtituras alterare, cum dixerimus hunc caſum equiparari alienationi, exemplo etiã prælati tenendum eſt tutorem non poſſe alterare, remittere enim de iuribus pupilli eſt donare, quod tutor facere neqnit. bonus text. in l. pactum curatoris. C. de pact. & ſicut ibi curator partem debiti remitere non poteſt, quinimo nec tempus ſolutionis prorogare. vt ibi Doct. notant, ita neque hic tutor partem iuris ex inueſtitura pupilli competentis remittere poterit. Purpur. conſ. 18. nu. 24. & cum prælatus non poſſit alterare, multò minus id poterit tutor, qui non tam liberam habet adminiſtrationem prout prælatus habet in aliquibus. gloſſ. in c. fin. 5. quæſt. 3. in fin. vbi Barba. de præ.
149 Card. in 3. q. primæ part. nu. 28. Subſequenter quæritur † de procuratore generali, ſeu locum tenente generali, qui habet mandatum cum libera, & renouationem quidem inueſtiture facere poterit. Præpoſ. in d. c. 1. §. ſed vtrum. circa fin. Acquen. hic. in 3. regu. Bald. conſ. 294. dicta particula. col. 1. verſ. quod autem poſſint. vol. 5. nouam autem iuxta primũ, & tertium modum nequaquam fecere poterit. Bart. conſil. 196. ciuitati Camerini, in primo dub. Sonsbech. part. 6. in fi. eſt enim ea ſpecies alienationis gratuitæ quam habens mandatum cum libera facere non poteſt. l. procuratore cui generaliter. de procurator vbi Barto. poſt glo. 1. de offic. procur. Cæſa. propterea infert doctiſſimus aduocatus, & nunc Senator integerrimus Antonius Sola in commenta. ad conſtitu. Sabaud. in glo. 1. prohe. num. 19. vera conſuluiſſe Ol-

drad.conſ.178.dum per illa verba in antiquum feudum een ſuit non fuiſſe immutatam naturam feudi ex quo inueſtitura erat facta per locumtenentem generalem : quod ſemper intelligas, quando alteratio, ſeu noua inueſtitura cederet in domini detrimentum alias ſecus, prout dixi de minori, ad Bru.conſ.73.n.6.Secundo aũt modo in ſolitis infeudari vbi generalis procurator, vel locum tenens habet mandatum cumlibera, poterit denuo feudi deuoluti inueſtituram facere.Bald.conſ.138.pactum.vol.5.qui examinat verba procuratoris, an ſint omnino generalia cum libera, vel aliquo modo reſtricta. Monta.hoc eod.titu.circa fin. verſ.procuratorem etiam. vbi in hoc parificat procuratorem generalẽ cum libera habenti ſpeciale mandatum. Duare. hoc eo. tit. num.12.verſ.quæritur.Burſat.conſ.44.nu.4.& multò magis poterit conſentire alienanti. Iſer. & alij. in c.1.de prohib. feu.alie.per Fed. Magiſtratus etiam Cameræ rationalis man datum pariter habet cum libera. D. Ant. Sola in comment. ad decre.titu.de feu.part.2.glo.2.num.14.Iaſ.conſ.108.nu. 2. vol.1. vbi parificat Cameram Prælato. Deci. conſ.404. num.4.& 407.col.3.in princ.Natt.conſ.428. num.7.& 9.& notandum eſt in patria noſtra Cameram computorum præeſſe nedum ratiocinijs, ſed vniuerſo patrimonio principis, licet in Gallia duæ ſint Cameræ, rationalis, & patrimonialis.Rebuf.in conſtit.reg.tit.de mercato.art.1.glo.6.Tomo. 2.Guido Papa.quæſt.454.inueſt. Itaq; Camera ſub nomine
141 principis † nouas tamen inueſtituras ſecundum primum, & tertium modum facere nequit, prout nec locumtenens generalis. Secundo autem modo etiam voluntariam inueſtituram facere poſſet, & feudi caducitatem remittere cum non minorem autoritatem habeat, quam procurator generalis cum libera, prout ſupra dictum eſt. verum huiuſmodi facultate non vteretur Camera, vbi princeps de facili conſuli poteſt, cum principis nutu fiant huiuſmodi largitiones, non ex autoritate Cameræ, ideoque quod fieri ſolet ſeruandum eſſet, prout ita ſemper obſeruatum fuit.& cum Camera æquiparetur procuratori Cæſaris, Capic. deciſ.197.num.3.

dicetur habere mandatum cum liberā vt poſſit vtilia facere, non autem in vtilia aut principi præiudicare. ad Bald. in l. 1.ff. de proc. Cæſ. in fin. An autem Camera inueſtituram facere poſſit in feudum antiquum, eo caſu quo nouam inueſtituram facere poteſt, etſi faciat an dicta clauſula operetur effectum ſuum. D. Sola tetigit in ſuis commentarijs ad conſtitu. Sabaud. in gloſſ. prima prohe. num. 20. & concludit poſſe operari effectum, & in titu. de feud. part. 2. glo. 4. num. 14. ego ex iure Cameræ attributo, non video hanc facultatem eidem conceſſam, eique de ſtricto iure non competere exiſtimo, & propterea in inueſtituris, quæ fiunt emptoribus poſtquam aſſumptus fui in Præſidem Cameræ addi feci, in feudum nouum, neque me mouet, quod apud auctores feudum eſſet antiquum, neque enim valet conſequentia, ergo idem erit apud nouiſſimos cum in eis mutetur qualitas feudi, & de veteri nouum fiat, ſed magis procederet ratio per D. Antonium allegata, quod ex quo apud autores feudum erat antiquum, & ita ſolitum concedi, potuit Camera in nouo ſucceſſore id agere quod fieri ſolitum erat, prout de procuratore dicitur, qui ſolita aggredi poteſt, & non eſt mutata ſubſtantia eius quod erat antiquitus. Ex conſuetudine etiam ſuſtineretur huiuſmodi inueſtituræ prout in cauſis per dominum Solam allegatis fuit concluſum per Senatores Camerarios, me Præſide, ne decipiantur ſubditi ſub fide Cameræ, quæ dictam clauſulam ſolebat apponere. Quod dictum eſt de procuratore generali cum libera ſeu locumtenenti, Idem cenſeri debet de legato de latere, vt res romanæ eccleſiæ immediatè ſubiectas in feudari ſolitas poſſit infeudare, alias non. Bald. in c. cum veniſſet. de iud. Corſe. de poteſta. reg. part. 1. num. 17. Fely. in c. ad audientiam. colum. 2. verſi. & nota. de præſcrip. Cur. part. 2. quæſt. 13. Acquen. hic in 2. reg. colum 1. verſ. & ex hoc infertur, qui cenſent quod ea quæ poteſt prælatus in ſua diœceſi vel circa adminiſtrationem ſui beneficij, poſſit pariter legatus circa huiuſmodi infeudationes ex quo plenam habet adminiſtrationem in ijs quibus immediatè præeſt. Redoan. in

titu.de infeuda.eccleſ.per præla.num.20. Atque hæc de laycorum perſonis dicta ſint. Reliquum eſt, vt generaliter de perſonis eccleſiaſticis titulatis dicamus, de quibus hic late
142 tractarunt. Curt. & Acquen. † & quidem ſi agatur de bonis proprijs idem ius eſt quod in laycis cum de eis liberè diſponere poſſint.c.clerici. cum ſequē.12.q.1.c.1.de cler. qui inueſt fec.vbi notatur,& in c moribus.ſi de feu.defuncti.Ardiz in titu.de inueſt.præla.parte prima. In rebus vero eccleſiæ diſtinguitur an agatur de renouatione inueſtituræ ſecundum formam antiquarum,vel de noua conceſſione, & tunc aut de re quæ non ſit ſolita in feudum concedi, vel de re in feudum ſolita concedi ad eccleſiam reuerſa, primo caſu videlicet in renouatione nemo dubitat quin prælatus, vel rector eccleſiæ poſſit inueſtire.not.in d.cap.1.de cler. qui inueſt.fec. Silua.de feu. recog. quæſt.98. Secundo caſu regula ponitur negatiua neque magis hodie poteſt prælatus infeudare,quam alienare ſine debitis ſolennitatibus. c.2. de feu. c.nulli.& c.ad noſtram de reb.eccl.non alienan.c.1. eodem tit.in 6.c.1. Epiſcopū.vel Abb.Ardiz in d.tit.de inueſt.præla.Bertach.in tract.de epiſcopo.Pet. Papæ in conſ.poſt tracta.Guid.Papæ.in prin.Curt.in ſecunda par.q.16.ſolennitates autem in alienatione requiſitas ponunt Hoſtien.in ſumma.& glo.in c.fine.12.q.2. Rebuf.in compendio alienatio. rerum eccleſ. num. 9. & ſeptem enumerat Redoan. in titu. de ſolennita. quæ interu. Amplia primo vt infeudationem factam poſſit ipſemet qui infeudauit infringere. gloſ. fin. in c.ſi quis presbyterorum.de reb.eccleſ.non alien l.iubemus, & auth.ſequen.C.de ſacroſan.eccleſ.& ibi Bar.Caſtren.côſ. 189 colum.2.verſi.his tamen non obſtantibus.vol.2. Deci. vbi ſupra. Hanneton.hic verſi.quicunque. Zaſ.hic num.34. par.5.& adeo procedit iſta ampliatio, vt etiam poſſit infeudans contrauenire ,licèt iurauerit obſeruare promiſſa. c.2. de alien.rerum eccleſ.in 6.Redoan.in tit.an contractus malę factæ alienationis ſit nullus. & re ita ſe habente. vbi dat plures inſtantias, in quibus nulliter alienata poſſunt pe alienantem reuocari.& in §. poterit. Acquen.hic colum. 21.in
tertia

tertia amplia.faciunt quæ ſupra notata ſunt.num.44. Quod tamen declarandũ venit niſi infeudatio facta ſit ad vitam concedentis, neque enim tunc reuocare poterit is, qui infeudauit.c.1.& ibi gl.fin.de cõtroue.inter vaſſal. & epiſcop. gloſ. in c. veniens in verbo inter alios. vbi Card. de tran-
143 ſact.Moheda.deciſ.7 & 250.Amplia ſecundo † vt ſolennitates requiſitæ in alienatione interuenire quoque debeant in infeudatione.d.c.2. extra de feud. Bald. conſ.221. primo quærit.volum.1. Curt. d. q. 8. exigitur itaque tam in alienatione,quam in infeudatione iuſtitia, & forma, ſiue cauſa,& ſolennitas.glo.in c.1. de reſtitu.in integr.c.2. de reb. eccle. non alienan. in 6. Fely. in c. quæ in eccleſiarum. in prin. de conſtitu.Maſcar.de proba.conclu. 75. & maior eſt defectus ſolennitatis,quam cauſæ.glo.in d.c.ſine in verbo,profuturũ. in fin.12.q.2.Laur.de Rodulf.in repet.d. capituli. & quamuis regulariter iuſtitia cauſæ idelt neceſſitas, vel vtilitas nõ preſumatur.c.1.de reb.eccl.non alienan.in 6.Guid.Papæ.q. 151.attamen ſeruata ſolennitate iuſtitia cauſæ præſumitur in dubio.Bal.hic.nu.7.Acquen.col.23.verſ.ſed qñ Fely.vbi ſupra. Deci.conſi.142.col.2.nu.4. Didac.lib.2. Var. reſolu. cap.17.nu.2.circa fi.Redoan.in Rub.de cauſa vtilitatis.nu. 72. & ijs interuenientibus videlicet ſolennitate, & cauſa alienatio quidem tenet ipſo iure,ſed ſi lædatur Eccleſia cõpetit illi reſtitutio in integrum.ad not.in cap.ad noſtram.de reb.Eccleſ.non alie.vbi Henric.Boic.& alij.Amplia tertio,
144 † vt prælato prohibitum ſit, ne dum nouam inueſtituram facere, ſed neque etiam ſolitam alterare, vel naturam antiqui feudi immutare in præiudicium Eccleſiæ.c. ſuper his.de maior.& obed. Dec.poſt Bart.in Auth.qui rem.nume.22.C. de ſacroſan. Eccleſ. Curt.d.quæſt.8.num.12. & part. 2.q.6. Brun.conſ.1.col.fin.conſ.40.& conſ.57.col 2.quod eſt Aluar.Præpoſ.hic col.5.verſ.ſi tamen.vbi ſubdit,quod idem iudicatur,de alteratione, quod de noua cõceſſione,& eadem ſolennitas requiritur.Aymo de antiquita.in 5. & vlt.par.nu. 17.Clar.in §.feudum,q. 13. verſ. ſcias, vbi ſentit eatenus corruere inueſtituram, quatenus à prima differt. & q. 28.

verſ. aut vero. Item neque poterit in feudo ſolito concedi duriorem cauſam Eccleſiæ conſtituere infeudando potentiorem, vel manum mortuam. c. 1. §. inde poteſt. de alien. feu. Card. conſ. 34. circa primum. verſ. ſed ex defectu. Alex. conſ. 9. num. 4. vol. 3. Moder. in conſuet. Pariſ. §. 41. num. 58. Curt. part. 2. quæſt. 9. faciunt not. in 13. q. Laudim. in fin. & generaliter prælatus non poteſt facere conditionē Eccleſiæ deteriorem. c. cum apoſtolica. de his quæ fiunt à præla. l. iubemus. C. de ſacroſan. Eccleſ. Aluarot. inter Brun. cōſ. 121. nu. 4. & ſeq. Iacob. de Beluiſ. hic quem alij ſequuntur vnde feudum maſculinum non poterit ad fœminas extendere. Fulg. conſ. 10 Zaſ. in 5. part. num. 49. & in fi. tract. Natt. conſ. 393. & 414. Duarenus cap. 2. num. 3. Purpur. conſ. 369. Ruy. conſ. 35. nu. 7. vol. 1. Capici. in verbo feudum dant. verſ. 15. cōcl. nec poterit cenſum, aut ſeruitia diminuere, neq; etiam rem ſolitam infeudari ſub cenſu annuo poteſt infeudare cū pacto, vt res non cadat in commiſſum propter canonem non ſolutum, ſecundum Redoanum. de reb. Eccleſ. non alienan. titu. 1. §. dicitur etiam. num. 40. verſ. 17. quæro cum propter non ſolutionem canonis dicatur res cadere in commiſſum. tex. in c. ad Appoſtolica. de iud. in 6. & in c. 1. §. ſed nec alia. quæ fuit prim. cauſ. benefi. amitt. Curt. in 4. part. in 39. cauſ. vbi tamen plures allegat contrarium tenentes. prout, & negatiuam tenet Iacob. de S. Geor. in verbo, & cū pacto, quod ipſi vaſſalli. & hanc communem dicit Clar. in §. feudum. q. 51. Iaſ. in vſib. feud. diſtinguit, aut conceſſio magis participat de natura emphyteuſis, quam feudi, & procedit prima opinio, aut ècontra magis participat de natura feudi quam emphyteuſis, & procedit ſecunda opinio, quæ diſtinctio mihi non admodum diſplicet, niſi in ſecundo caſu feudatarius eſſet verè contumax in ſoluendo, & ijs dubia redditur deciſio Calder. conſ. 11. dum cenſet rem alias conceſſam pro ſe & hæredibus ſuis, ſi reuertatur ad Eccleſiam, poſſe concedi denuo per prælatum pro ſe, & omnibus hæredibus, eo quod non mutetur ſubſtantia, ſed qualitas. Item nec feuda, q̄ pluribus ſolebant concedi vni concedere poterit Acqu[illegible] hic.

§. 2.

§.2.col.13.& 17.nu.8.& 7. limit. quod tamen dicendum eſt procedere vbi Eccleſiæ magis intereſſet plures habere obligatos, quam vnum tantum. & procedit Ampliatio etiam ſi alteratio fiat ex cauſa legitima puta meritorum, quia ſine ſolennitatibus fieri non poterit, vt in ſupraſcriptis locis Doctores notant, quicquid aliqui in contrarium ſenſerint. Redoan. in titu. caſus in quibus præla, reci.non infeud.num.5. vbi poſt. Bald.Alex.& alios atteſtatur de communi: nam cũ dixerim requiri iuſtitiam, & formam, vbi meritorum cauſa tanta eſſe poſſet, vt ſuppleret requiſitum iuſtitiæ non ſupplet requiſitum formæ.Capici.in ſua inueſt.§. feudum dant. verſ.22.conclu.& cum dicatur. non poſſe alterationem fieri in detrimentum Eccleſiæ, è diuerſo in vtilitatę Eccleſiæ fieri poterit,vt ſi inueſtitura quæ erat pro maſculis,& fœminis concedatur pro maſculis tantum. Card. in c.1.in princ. Epiſco. vel Abb. Acquen.in d.8.limit.col.16.verſ.& prædicta. Adde, quod licet non valeat conceſſio facta per prælatum quatenus alterantur primæ conceſſiones in præiudiciũ Eccleſiæ, eatenus tamen ſuſtinetur quatenus conformis eſt anterioribus.in Auth.qui rem.C.de ſacroſan. Eccleſ.Iaſ.nu. 21.& Deci.nu.22.Tiraq.de retract.conuentio.§. fin. nume. 144.Clar.in §.emphyteuſis.quæſt.6.& de feud.d.q.13. Paris de Put.de feu.c. locatio vltra tempus. Amplia quarto, vt in præiudicium agnatorum nón poſſit alterari per prælatum inueſtitura etiam ex cauſa meritorum.Nat.conſ.414. & dicetur in tit.de inueſtitura. Amplia quinto, vt non poſſit infeudare,ne dum res proprias Eccleſiæ, ſed neque etiam eas quas Eccleſia tenet ab alia in feudum. Præpoſ.hic colum.2 verſi.nota quod perſonæ,& colum.antepen.verſi.5.fallit. de quo vide Acquen.hic §.2.col.21. verſ.2.Ampliatur, & quæ dixi in verſ. ſubinfeudare. in tit. de alienatione feudi. Curt. par.2.q.20. Amplia.6.vt multò minus poſſit prępelatus infeudare res ad aliquem vſum particularem relictas. l. legatum. de vſufru.lega.l.ciuitatibus.de leg.1.l.1.de admin.rerum ad ciuit.pertin.Bal.conſi.171.vol.3.& conſ.190.& conſi. 277. &.287.vol.3.& in l.ſi quis ad declinandam,nu.9.C.de epiſc.

& cler.

145 & cler. Limitatur nunc concluſio. 1. † vt quibus caſibus res eccleſiaſtica alienari poteſt, iiſdem & multò magis poſſit infeudari, cum minus dicatur prælatus lædere eccleſiam infeudando, quam alienando, vt ſupra dictũ eſt. nu.74.verſ. in infeudatione. Præpoſ. hic col.8. circa med. Blanc. in ſumma titu. Quæ res in feudum dari poſſunt. col.2. verſ. poſſunt vbi poſt plurium enumerationem caſuum inquit omnes caſus recenſeri non poſſe, plures enumerantur. in c. ſine exceptione 12.q.2.& in auth. hoc ius porrectum. C. de ſacroſan. eccleſ. latè de ijs tractat Redoan. de reb. eccleſ. nõ alie. Rubrica de cauſ. propt. quas fiunt alienat. Capic. in ſua inueſti. §. feudum dant. verſ. 15. concl. & ſeq. Cum autem plures cauſæ particulares exiſtant, ob quas alienatio rerum eccleſiæ permittitur, omnes tamen ad quatuor principales reducuntur videlicet neceſſitatis, vtilitatis, pietatis, & incommoditatis. gl. in c. ſumma. 12.q.2. notatur. in c. tua de his quæ fiunt à præla. Roderic. Suarez. allega. 21. & eiſdem etiã cauſis multò facilius poterit prælatus antiquam inueſtituram alterare in præiudicium eccleſiæ, cum minus damnum dicatur inferre alteratio inueſtituræ, quam noua conceſſio feudi. Ideoque leuior cauſa ſufficiet, & inter alias enumeratur cauſa meritorum, vt hoc eodem tit. Iacob. de Beluiſ. & Aluar. num.7. Iacob in verbo, in feudum. col. fi. verſ. quid autem ſi eccleſia. Curt. in 2. par. q.6. facit quod notatur. in cap. quicunque. & c. Abbatibus. 12.q.2. c. per tuas. de dona. Iaſo. in l. ex hoc iure. nu.62. de iuſtit. & iur. Hoſtien. in ſumma tit. de feu. §. quod poſſit, vbi facit differentiam inter epiſcopum & alios inferiores prælatos. Gemin. conſ. 14. addit. ad Fely. in c. nouit. col.8. in verbo. donatio remuneratoria. de iudic. vbi ponit 18. effectus remunerationis, inter quos octauum, & nonum vbi ex cauſa remunerationis prælatus poteſt de nouo infeudare, & veterem inueſtituram ampliare. Ruin. conſ.18. num.11. vol.1. Item ſubſiſtente cauſa, vbi poteſt de nouo infeudare poterit dare nouam formam inueſtituræ, & eam extendere ad tranſuerſales, vel ad fœminas. Caſtren. conſ.417. ſuper 1. vol.2. Loaz. d. conſ. in 3. argum. pro parte.

March.

146 March.nu.14.Limit.† etiam ſecundo ſi res eccleſiæ reperiatur occupata, & difficulter recuperari poſſit, poterit enim tunc infeudari ſine ſolennitatibus,& pro cauſa erit difficultas recuperandi. c.2. de feud. Bald.conſ.9. factum tale.col. pen.verſ poſtremus.vol.1. Anchar.conſ.156.col.1.verſ.dixi incip.propter tria, facilius namque remittitur actio quam res.Blanch.in ſum.§.ſi vero de rebus,& Ardiz.in titul.de inueſtit.prælat.§.ſi vero de rebus.Acquenſ.hic §.2. colum.24. verſ.& ſi dicatur.dubitat tamen. Acquen.col.22.in 3.limit. & propterea conſuluit, quod obtineatur licentia Papæ, aut ſeruentur ſolennitates.Iacob.etiam in verbo,in feudum.nu. 22.poſt Ioan. Andr. inquit quod hoc modo eſſet aperta via fraudibus, & re vera. c. ſecundum diſponit in re alias infeudata,vt ibi per Imol. in vlt. quæſt. & licet difficultas ſit loco cauſæ,cum tamen exigatur vltra cauſam ſolennitas, illi non ſupplet difficultas recuperationis.Cur.par.2.q.19 & in d.c. 2.Cardi.quæſt.11.Imol.in fin Zaſ.in 5.par.num.16. declara etiam ſupraſcriptam limitationem, vt procedat ſiue prælatus infeudet alicui, qui recuperet ab occupante, ſiue occupanti met,non tamen in præiudicium tertij valebit. Limita,
147 tertio ſi conſuetudo eccleſiæ ſit infeudandi † de nouo ſine ſolennitatibus tex.hic,& Acquen. col.22. in 2.limit quamuis enim in ſimplici alienatione rerum eccleſiæ omnes ſolennitates requiſitæ conſuetudine remitti non poſſint.c. 1. de conſuet. Rebuff.in compen.alienatio.rerum eccleſ.num. 20.Roch.de conſuetu.q.5.num.25.ſecus eſt in infeudatione vel datione in emphyteuſim. Docto.poſt gloſ.in c.cum cauſam de re iud. & in c.nulli.de reb. Eccleſ.non alienan.Laurent.de Rodulf in d.c.fine quæſt.4 & 16 Didac.d.c.17.num. 4.Cur.par.2.q.4.nu.7. Clar. de emphy.q.23. verſ. & ſi dicas poſt Specul.in tit.loca.§. nunc aliqua verſ 6.quæritur.idem obtinebit in alteratione feudi, ſi conſuetudo ſit alterandi. Iaſ.conſ.116 col.2.verſ.nec ad hoc.vol.2.vbi ſi longo tempore fuerit alterata prima inueſtitura poterit prælatus ſecũdum formam alteratam inueſtire. Cum. conſ.99.col.2.verſ. ad ſecundum, vbi ſi per plures prælatos ſpacio 40. annorum

inueſti-

inueſtitura ſit ampliata pro fœminis iterato poſſe ampliari cenſet. Soc.iun.conſ.11.in fi.vol.3. Acquenſ. hic in ſecunda declaratione, at quantum tēporis exigatur in conſuetudine huiuſmodi inducenda dicetur infra poſt. gloſ. hic in verbo antiquitas, item ſi conſuetum ſit dari feudum iure antiq, eodē modo ſi ad eccleſiam reuerſum fuerit dari poterit. Dec. conſil 53 & faciunt, quæ ſupra dicta ſunt poſt Do. Solam in commenta ad decret.tit.de feu.part.2 glo.4.nu.14. pro quo facit, quia ſi prælatus feudum caducum reinfeudare poteſt ex quo ſolitum erat infeudari, quod maius eſt, fortius poterit iure antiqui concedere, quod minus eſt, cum ita ſolitum
148 eſſet concedi. Limit. quarto † vt infeudatio non teneat in præiudicium infeudati, ſecus ſi Eccleſia eligat infeudationem tenere, vt pote, quia ſit in euidentem vtilitatem Eccleſiæ, licet nulla ſit l.cum hi.§ eam.& ibi glo. de tranſac. Ang. in §.ſi vero quem Auth.de non alienan.reb.Eccleſ.per illum text.gl.inſtit.can de reb.Eccleſ.alie.§.ex ijs.in verbo ratam Bal.in l.contra.in fin.prin.de pact. Rebuf. in compend.aliena.rerū Eccl.nu.15. Redoa.in Rub.de cauſ.vtilitati.n.178. & in Rub.de cauſa incommoditatis nu.49. Gabr.de rerum alie.conc l.1.& id operatur fauor Eccleſiæ, prout etiam minoris in ſimili. Præpoſ & Acquen. hic §.2 col.24 verſ.5.limitatur. Borgn Calcaca.de tuto.num.170.Decia.reſp.121. nu.55.vol.3. plura in hanc ſententiam allegat eruditiſſimus. Vinc.de Franch in deciſ.35.vbi poſt Inn. & alios.in c.1.de his, quæ fiunt à præla declarat ſi prælatus paratus ſit adhiberi facere ſolennitates, & effectu ipſo adhiberi faciat eas, ſeu Papæ conſenſum obtineat, ne emphyteuta perpetuò ſtet
149 in ſuſpenſo. Limit quinto † niſi infeudatio facta per prælatum ſit confirmata ex certa ſcientia à ſummo Pontifice c.veniens.in verbo, confirmatum. de tranſact Pariſ.conſ.3. vol 4. Ruy.conſ.25.num.31.vol.1.in quo caſu etiam conſuluit Dec conſ.241 Burſat conſ.29.nu.21.& 49 & conſ.30. nu.8.& 19 vbi de confirmatione pęnitentiariæ idem ſentit. Redoan.de reb.Eccleſ.non alienan.in rub.de cauſ. incommoditatis.num.71.allegat Rotam deciſ.229. & ſeq in nou.

& 59.

& 59.vbi habetur quod defectus ſolemnitatis ſuppletur per confirmationem Papæ ex certa ſcientia , non autem defectus cauſæ.& idem Redoan.in titul.de his,qui conſentiunt, §.& ſi ſit facta , & prout poteſt ſummus Pontifex res Eccleſiæ infeudare ſine ſolennitatibus,vt ſupra in principio dixi. nu.21.& 83.ita etiam infeudatas per inferiores confirmare. Brun.conſ.129.in fin.vol.2. Dec.conſ.262.in fin. & conſil. 341.nu.4.& 7.Peregr.de iur.fiſ.lib.1.tit.3.nu.88.idem vt valeat alienatio, & infeudatio etiam ſine ſolennitatibus facta per commiſſarium Papæ ſeruata tamen forma ſuæ commiſſionis cuius eſt executor. Pan.conſ 41.nu.3.lib.1.Capic. deciſ.16.limit.6 vt verba iure antiqui feudi probent in dubio ſi non conſtet de prima inueſtitura, ſeu quod ea quæ fit ſit prima cum etiam ſine ijs verbis feudum in dubio præſumatur antiquum.c.vnic §.ſi.de grad. ſucceſſ Curt.d.q 8.nu. 16.Brun.conſ.40.col.2.in prin Zaſ.in 3.part nu.15.Hanneto.li.1.c.3.verſ.ſi tamen.Idem in feudo ſolito concedi,Dec. d.conſ.53.num.3. & multò fortius præſumetur antiquum,ſi interuenerit iuramentum , vt per Bald. hic cuius dictum licet impugnent Lauden.& alij,& Iaſ. in prælud.num 92.tamen eius dictum ſuſtinetur in dubio vbi non conſtat de prima inueſtitura, & vbi præſumptio aliqua intercederet antiquitatis feudi,vt ſi inueſtitura enuncians eſſet antiqua, tunc enim ſtaretur aſſertioni propter præſumptionem. Aymo. de antiquit.part.5.nu.17.ſecus ſi conſtaret, quod ea quæ fit eſſet prima inueſtitura,vel etiam eſſemus in dubio,nec pſumptio aliqua eſſet pro antiquitate,ſed potius contra.Iacob.in verbo in feudum.nu.11.Thom.de Mari.de feu ex pact.anti. fol.49 num.72.Capic.in ſua inueſtit.in verbo feudum dant, verſ.14.concluſ. & eo caſu procederet opinio Iaſ.& aliorũ quamuis enim in laico , vt ſupra dictum eſt nu. 94.in 4 amplia. ex quo enuncians habet poteſtatem diſponendi , ſtetur eius aſſertioni: attamen in quibus caſibus non poteſt prælatus libere diſponere non ſtatur ſimpliciter eius confeſſioni, ſed aliter probandum eſt ſolitum,per illum qui in eo ſe fundat, prout etiam qñ partes non poſſunt expreſſe renunciare

ſolen-

ſolennitati,ad eam probandam nō ſufficit partium aſſertio. Card in d.c.ex par,q.11.vbi autem feudum antiquū eſſet ad eccleſiam reuerſum, poſſet prælatus infeudare iure antiqui vt ſupra dictum eſt. Limita.7.vt prælatus non poſſit alterare pimam inueſtituram, niſi alteratio reduceret rē ad terminos iuris,vel conſuetudinis patriæ.Soc.iun.conſil.11.nu.12.vol. 2.limit.8. vt non poſſit prælatus alterare inueſtituram circa ſubſtantialia ſecus circa accidentalia, Calder. conſil. 11.de feud.vbi tractat,quæ dicantur ſubſtantialia,& quę accidentalia,de quo latè ſatis dictum in Rub. de natu.feu. in titu,de requiſitis ad feudum, & aliquid tactū fuit in q.10.Laud. ſed illud conſilium ita temperandum eſt dummodo alteratio circa accidentalia non ſit præiudicialis eccleſiæ per ea,quæ ſupra dicta ſunt. Se offert nunc alius caſus de rebus ſolitis. Infeudari eccleſiæ deuolutis, & apertis, circa quem multa ſcripſit Curt.par,2. in eo autem ponitur regula affirmatiua,
150 † quòd prælatus poteſt ſine ſolennitatibus infeudare res ſolitas infeudari,ꝙ eſt de intentione ferè oīum ſcribentium, ex tex in c.2.de feud. glo.in clem.1.in verbo, ad menſam.de exceſ.prælat.Præpoſ.Lauden & alij hic,& in c.1 epiſco. vel abba.Bar.in auth.qui rem, C. de ſacroſan.eccleſ.circa fi.Feder.de Sen.conſil.174.Anto.de Butr.conſ.22.Alex.conſ.79 vol.1 & conſ.14 col.fi.& conſi,189 col.6.vol.2. Rom.conſ. 70.Zaſ.hic nu.24.Curt.par,2.q.1.& q,2.nu,4.Burſa.conſ.29 nū.38.Ferd.Loaz.d.conſ.in 2,argu. pro parte March. nu,24. Gomeſ.in regu.de trienna q.14 verſ non obſtat. Didac.lib. 1.var.reſol c,17.Cla.q.13,vbi in decimis infeudatis ante cōcilium Lateranenſe ad eccleſiam reuerſis, de quibus tū maior eſt controuerſia,& vř initio actū, vt liceat iterato infeudare, attenditurque natura rei ad vſum infeudationis deſtinatę. Inn.Pan.Anch.& alij,in d.c.2.& talis non dicitur noua inueſtitura,neq; infeudatio. Calder.conſ.11,c.epiſcopus,de feud.Curt.d.par.2.q.1,dicitur tamē nouū feudū,vt ſupra dixi,& in q Laudim.12.& licet tex.in d.c,2.dicat ſi videris expedire, illud intelligitur reſpectu perſonarum, & conditionum. non autem ſimpliciter ſi vtilis ſit infeudatio eccleſiæ

alioquin

alioquin deſtrueretur deciſio, quę habet verbum liberè, atq; ſequens ampliatio: & cum relinquatur facultas infeudandi vel non in libero prælati arbitrio, quicquid per eum geſtum erit id ratum haberi debet, vt Doctores ſentiũt in d.c.2. Redoan. in tit. de caſ. in quib. fit alien. rerum eccl. ſin. ſol. §. item alio caſu nu. 17. & huic interpretationi nõ aduerſari bullas Pauli ſecundi, & Pauli 4. pariter dicit nu. 8. & in tit. de infeu. eccleſ. per prę l. in fi. dicit quod nedum poteſt, ſed debet, niſi cauſa vrgens contrarium ſuadeat infeudare ſolita conſanguineis, de quo per Bar. in l. 1. §. permittitur, de aqua quot. & æſtiu. Gabr. de iur. emphyt. concluſ. 1. Clar. de emphyt. q. 43.
151 quando autem dicatur res ſolita † infeudari reſtringendo materiam quatenus deſeruit propoſito noſtro, præmitto, ꝙ licet conſuetudo requirat plures actus, attamen ꝙ ſolitum verificari poteſt in vnico actu l. mela. §. ſed ſi alimenta, de alimen. legat. & ibi Bar. Dec. conſ. 222. nu. 10. Ruin conſ. 41 col. 16. vol. 1. Cagnol. in l. diem functo, nu. 100. de offic. aſſeſſ. Aym. conſ. 894. nu. 6. & in terminis noſtris Caſtren. d. conſil. 189. viſo inſtrumento, col. 2. verſ. nec dicat quis, vol. 2. & licet contrariari videatur Alex. conſi. 9. col. 2. in fi. vol. 3. prout refert Curt. de conſuetud. in 5 q. nu. 45. Clar. de feud. q. 13 verſ. nunc pro intelligentia, qui cenſent requiri binam ſaltem conceſſionem, nihilominus concordantur dicta Alex. & aliorum ſecundum varietatem caſuum diſtinguendo, primo vbi infeudatio à principio fuit ritè, & rectè facta: & tunc procedit dictum Caſtren ꝙ ſufficit vnus actus, qui ſortitus fuerit effectum quantumuis modico tempore. Ant. de Butr. conſil. 23. Præpoſ. hic col. 9 in fi. Curt. par. 2. q. 4. & ita determinauit Rota Romana in vna Bononienſi cauſa nullitatis emphyteuſis coram de Mohedano anno 1540. 20. Febr. de qua meminit Redoan. de reb. eccleſ. non alienan in titu. de caſib. in quib. fit alien. rerum ſine ſolenn. §. item alio caſu n. 6. & item Redoan. d. tract. in tit. quæ requir. vt res dica ſolita infeuda. Gomes in reg. de trienn. q. 14. verſ. nec obſtat, quod res. Aut conſtat, quòd non ritè, & rectè fuit conceſſio à principio facta, & tunc ſolitum non attenditur, quod non parit

iuris

iuris effectum,& ita procedat dictum Alex.ſed exigũtur plures actus, & immemorabilis curſus tẽporis, gl.in prin.huius tit.in verbo antiquitus, quamuis loquatur de conſuetudine, & Bald.num.8.quod dictum licet ſuggillent aliqui, eo quod non valeat conſuetudo Eccleſiæ damnoſa, attamen illud comprobat Præpoſ.colum.9.ex quo non agitur de graui præiudicio eccleſiæ, quæ retinet directum dominium. gl.in rub. de alien.feud.pater. in fi.Felyn.in d.cap.cum cauſa in 3.fallent.de ſent.Roch.in cap. fin.de conſuet.num.464.Gabr.de præſcript.conclu.1.in 3. Amplia. faciunt ea, quæ ſupradicta ſunt,num.145.& 147.quod facilius permittitur infeudatio, quam ſimplex alienatio, & quod ſuſtinetur conſuetudo infeudandi ſine ſolennitatibus licet ſecus ſit in alienatione.
Animaduertendum cenſeo, quòd licet Doctores aliqui cõfuſè loquantur, quod ſunt diuerſa inter ſe, quod res ſit ſoli-
152 ta † infeudari, vel quod ſit in eccleſia conſuetudo infeudandi, primum caput reſpicit rem particularem, ſecundum reſpicit genericam conſuetudinem prælatorum, in quibuſcunque rebus, vt illas poſſit prælatus infeudare, etiam ſine ſolennitatibus, & de hac videtur loqui text.hic in verbo ſi antiquitus conſuetudo eorum fuerit dare,& in cap.1.Epiſc. vel Abba verſ. quæ antiquitus non ſit ſolita in feudum dari, & talis conſuetudo requiritur immemorabilis ſecundum ꝙ exponit,gloſ.in verbo antiquitus, Innoc.in cap.veniens, de verbor.ſignif Aym.de antiquit.in prin.nu.4.Menoc.in tract. de arbitr.iud.centu.1.caſu tertio, & cum iſto caſu agatur de generica conſuetudine inducenda,longius tempus,ac plura requiruntur, quam in ſolito rei particularis, & ita procedere poſſunt,quæ notat Iacob. de Beluiſ. hic. & Imo.in d.c. 2.de feud.Iacobin.in d.verbo,in feudum, col. antepen.verſ. aduertite, Acquenſ.hic §.2.col.4.qui tamen confuſè loquitur referendo plurium dicta, vbi autem de particulari ſolito agitur, quãuis à principio fuiſſet res nulliter alienata cõcurrentibus nihilominus pluribus actibus,& tempore immemorabili,poſſet prælatus denuo infeudare, & ſuſtinerentur priores infeudationes,& conceſſiones. ex quo tps immemorabile eſt

le eſt vice tituli. Et q̃uis primus titulus, de quo apparet peccet in forma, ſeu cã, non propterea infringitur ius tpe immemorabili acquiſitum, cum poſt titulum inualidũ ſuper quõ poſſidens non ſe feudat, potuerit ſuperueniſſe alius validus,
153 † quod præſumitur ex tanto tpe. Moder. Pariſ. in conſuetud. tit. 1. §. 7. nu. 14. in fin. Senat. Mantu. inter conſilia. Montisferra. conſ. 5. nu. 107. Aym. de anti. part. 3. in prin. nu. 31. & ʃ. vidimus. nu. 28. & vr̃ eſſe de intentione Didac. in c. poſſeſſor. part. 2. ʃ. 8. nu. 4. verſ. ex quibus. quãdo tempus immemorabile non in vim præſcriptionis, ſed ad tituli probationem allegatur. Vaſq. controuerſ. Illuſtr. c. 65. nu. 16. & ſeq. lib. 2. Menoch. conſ. 73. nu. 14. vbi de tranſactione inſolemni. Et in terminis infeudationis non ritè factæ id voluit Pet. Papæ, in allega. poſt tracta. Guido. Papæ. in 6. dub. verſ. ſed an iure. vbi tñ detrahenda cenſet eſſe tempora vitæ prælati, qui malè alienauit, hoſtilitatis, & vacationis Eccleſiæ. de q̃bus. in c. ſi ſacerdotes. 16. q. 3. & in c. de quarta. de præſcrip. Guido Papa. q. 150. Soc. valde in terminis. conſ. 29. col. pen. nu. 26. vol. 1. ex tanto etiam tpe præſumitur bona fides. quæ vincit malam fidem præſumptam: & ita intelligitur, ꝙ Doc. tradunt poſt Bart. Malam fidem non nocere in præſcriptione tpis immemorabilis, quia illa tollitur per præſumptionẽ bonæ fidei reſultantem ex antiquitate t pis. quod expreſſius dixit Bar. in l. fi. in fi. C. vnde vbi. Dec. conſ. 558. in fi. Aym. in 4 part. ʃ. materia. nu. 16. cum ſeq. Gabr. in titu. de præſcrip. concluſ. 1. in 3. effect. facit ꝙ notant Io. Andr. Butr. & alij in c. 1. de treug. & pac. ꝙ conſuetudo contra legem præceptiuam, ſeu prohibitiuã, valet licet contrauenientes à principio peccent, nam ſucceſſores eorum contrauenientes nõ peccant, cum potuerint exiſtimare ex rationabili aliqua cã legem in deſuetudinem abijſſe. & dicit ibi Fely. col. 4. verſ. videmus etiam ꝙ merum, & mixtũ Imperiũ præſcribi poteſt licet habuerit vitioſum initiũ. & col. 8. in 6. decla. & hic obiter notandum eſt, quod q̃uis non appareat de ſolennitatibus requiſitis, non ex eo neceſſario ſequitur conſtare de inualiditate, ſeu defectu tituli, potuiſſent, enim extra actũ in-

 terueniſſe.

teruenisse. Deci. conſ. 343. nu. 13. & ideo præſumerentur ex tpe Capic. deciſ. 16. & infra dicetur, ſecus ſi appareret de vitio ex ſcriptura. Aym. de antquit. par. 3. in prin. nu. 27. & 31. & §. vidimus. nu. 24 ſeu titulo inualido, & illegitimo. Ruy. conſ. 75. & conſ. 61. & 156. nu. 15. vol. 1. Si vero dubium ſit, an rectè, vel ritè ſit infeudatio facta, vt quia non apparet de ſolennitatibus, & cauſæ iuſtitia, vel de prima inueſtitura,
154 tunc † vt ſolitum operetur duo requiruntur, actuum frequentia, & curſus tpis. Iaſ. conſ. 155. col. 3. in prin. vol 2. Redoan. vbi ſupra. requiritur aũt vt binus actus ſaltem interce dat, ſecundũ Iac. de Beluiſ. hic, Ardiz. in ſum. ad gl. in l. 3. C. de epiſc. audiẽ. §. pen. in auth de defenſor. ciuita. tit. de loca. concluſ. 1. Capic. in ſua inueſtitu. §. feudũ. dant. verſ. 2. concluſio. & verſ. 16. concluſio. Item requiritur curſus tpis 40. annorum, ſecundũ cõem opinionem, vt hic per Præpoſ. col. 9. Acquen. par. 2. col. 3. ad c. de quarta. cũ ibi not. de præſcr. Guid. Pap. q. 161. Iacobi. in verbo, in feudũ. nu. 17. Brun. cõſ. 113. in fin. Redoan. d. tit. de reb. eccleſ. nõ alien. in Rubr. de ſignifi. verbi Alienatio. §. Item ſub vocabulo. Quamuis nonnulli exigant tm̃ tempus 10. annorum. Moheda. deciſ. 249. poſt notata per Acquen. hic. Alij tempus 30. annorum vt hic per Iſer. & Afflictũ. nu. 28. & in c. 1. epiſco. vel Abba. & deci. 305. nu. 10. & in conſtitu. lib. 3. rub 5. nu. 67. Dec. conſ. 341. nu. 13. vbi etiam ſi ſolennitates non ſint enunciatæ in inſtrumento conceſſionis: quia ſeparatim potuerunt interueniſſe, cenſet ꝙ tale tempus ſufficit ad præſumẽdum omnia fuiſſe ſolenniter, & recte geſta, poſſunt tñ hæ opiniones concordari, vt ſi non conſtet de ſolennitatibus, nec cauſæ veritate ad omnia præſumendum requiratur tempus 40. annorum, nam & ipſa negotij, ſeu rei ſubſtantia difficilius præſumitur, quã qualitas, ſeu ſolennitas. Aym. de antiquit. par. 2. nu. 62. in fin. ſin autem conſtet de cauſæ iuſtitia, non autem de ſolennitatibus, illæ præſumuntur ſpacio 30. annorum, & hoc videtur ſenſiſſe Rota ſupra allegata deciſ. Putei Bononien. ſequẽdo Caſtren. Card. & Bal. hic, & Hanneto. in fi. nam illę regulariter præſumuntur ſpacio 30. annorum, & quandoque etiam

breuiori

breuiori tpe ſi enunciatę ſint 10.videlicet annorum:ad not. in l.ſi filius.C.de petito.her.l.qui in aliena.in prin de acqui. hæred.l.ſciendum.de verbo. oblig.Fely.in c.ſicut.col.14.in 3.limit.de re iud.Loaz.in d.conſ.in reſponſ.ad 4.argu.nu. 28.& 45.vbi quo magis ſumus in antiqs, eo magis inſurgit præſumptio interuentus ſolennitatum.Aym.de antiqui.par. 3.in prin & nu.4.& §.vidimus.nu.25.vbi dicit ſolennitatem extrinſecam præſumi ob antiquitatẽ tpis in alienatione rei eccleſiaſticæ.ad c.ea naſcitur.de his quæ fiunt ſine conſen. cap.& c.peruenit.& ibi gl.de empt.& vend.Capic.deciſ.16. in prin.Rota.in deciſ.d.Putei.in cauſa vicẽ caſalium, anno. 1546.16.April.de qua meminit.d.Put lib.2.deci.365.dicẽs ꝙ data obſeruantia contractus ſufficiunt 30.anni.& nu.29. dicit Aym.omnino præſumi ſcientiam,& conſenſum Papæ per tps immemorabile. Gabr. de præſumptio. concluſ.1.& de præſcrip.concluſ.1.in 4. effectu. & idẽ ſenſit Rota in vna Portugalenſi præceptoriæ anno 1542. dicens ex tpis diuturnitatẽ præſumi ſolennitates,& autoritatem Papæ. Ruin. conſ.35.n.21.& ſeq.vol.1. vbi ex diuturnitate tpis dicit p̄ſumi Papæ etiam confirmationem.& licet plures ex doctoribus ſupra allegatis loquantur in emphyteuſi, tñ in propoſito noſtro idẽ cenſent Doctores in feudo,ꝙ in emphyteuſi, & de vno ad alterum valet argm̃ Præpoſ.hic.col.10.in prin. Acquen.§.2.col.9. verſ.quæ etiam ſolutio. Euerar.in loco à feudo ad emphyteuſim, & ècontra. Itaq; cum res eccleſiæ ſpacio 40.annorum præſcribi poſſint, multò fortius in non omnimoda alienatione præſumentur ſolennitates breuiori etiam tpe:facit ꝙ dicit Aret. allegatus in deciſ.115.nu.18. domini Putei.lib.1.quod ſi eccleſiæ concedatur priuilegiũ ꝙ nulla contra eum currat præſcriptio,ꝙ intelligitur de 40. annis nõ de centum.quaſi illa ſit longiſſima in rebus eccleſiæ præſcriptio quæ tñ omnia procedunt data bona fide acquirentis,ſaltem præſumptiua,cum malæ fidei poſſeſſor,vllo vnquam tempore non præſcribat.c.poſſeſſor.de regu.iur. in 6.Aym.conſ.146.nu.2.& de antiqui.par.4.§. materia.nu. 19.Zaſ.de feud.in 5.par.nu.33.Oſaſc.deci.101.nu.30.Soci.

iun.conſ.63.vol.2.Didac.in c.poſſeſſor.§.8.n.3.Rot.Verall.
li.304.par.3.vnde præſcriptio cum titulo nō procedit vltra limites tituli pp malam fidem eius,qui ſe fundat in titulo limitato.Io.Andr.Gemin.& alij in c. cum perſonæ.de priuile. in 6.Soci.ſen.d.conſ.29.col.pen.in prin.& Soci.iun.cōſ.56. nu.5.vol.2.Alba.conſ.34.nu.14.Burſa.conſ.23.nu.1.Pereg. de iur. fiſ.lib.6.tit.8.nu.13. ꝙ vtique procedit ſi continuata ſit mala fides,alioquin ſi ſuperuenerit bona fides,non impeditur pręſcriptio.l.ſi fur.in prin.de vſucap.l.ſi id quod.ff pro derel.Bal.conſ.299.dicunt Pet.in fi. vol.1. Pariſ. conſ.114. nu.23.vol.4.& ſupra dictum eſt præcedenti num. quæ tñ ita declaranda ſunt, vbi ex actibus ſubſecutis potuerit cauſari bona fides, & tituli ſeu cauſæ poſſeſſionis mutatio, vt in ſimili dicit Bar.in l.ſequitur.§ fructus.col.1. verſ. eſt ne vera. de vſuca.Alba conſ. 396.nu.9. cū ſola voluntate non poſſit quis ſibi cauſam poſſeſſionis mutare.l.cum nemo.C.de acq. poſſ.vnde ſi actus ſubſecuti ſe compatiantur cū præcedenti titulo,nec aliquid interuenerit propter quod neceſſario dici poſſit cauſa mutata,vel poſſeſſio interuerſa cenſebitur poſſeſſio continuata ex præcedenti titulo præſumptione iuris etiam in hærede.quamuis nihil præſtitum ſit eius ꝙ præſtari debuerat.l. cum notiſſimi.§.fi.C. de præſcrip.30. annorum. Bald. in l. Pomponius. per illum text.ff. quib. mod vſusfru. amitta.Socin.conſ.106. libenti. num.3. volum.3.Iaſ.in l.2. num.157.C.de iur.emphyt.moder.Pariſ.d.§.7.nu.13.Oſaſc. d.deciſ.101.nu.37.& facit text in l.in rebus.§.fin.ff. de precar.Aym.in d.§.materia.num.100. cum ſeq Bal. & alij in l. malè agitur.C.de præſcrip.30.ann.l.neq;. C. de vſufr. & ibi notant Bald.& Caſt.contra feudatarios,& emphyteutas, ac hæredes eorum quod etiam mille annis non præſcribunt.ex ijs vel nō tuta eſt deciſ.Guido.Pap.316. quatenus dicit filiū talliabilis ēt cū mala fide præſcribere,vel illa procedit ſpeciali fauore libertatis perſonę,ad l.2.C.de pſcrip. long.tēp. quæ pro libert.ac vbi vaſſalligium debetur rōne rei,q̄ vaſſallus tenet.Caſſan.conſ.66.nu.23. dicit, ꝙ tenendo rem vaſſallus non poteſt nōn eſſe eius conditionis, cuius res eſt,pro

qua debetur ſeruitiũ perſonale. ſed & Guido Papæ in caſu ſuo pſupponit ꝙ filius eius, qui recognouerat ſe ſubditum, & talliabilẽ fuerat in poſſeſſione, ſeu quaſi libertatis p 40. annos, & ꝙ per id tempus ſe geſſerat pro libero homine, & franco, & cõſequenter dici poterat interuerſa poſſeſſio dñi directi, à quo tpe incipit pſcriptio cõtra eũ. l. ius emphyteutici. & l fi. & ibi Rebuf. Didac. d. c. poſſeſſor. par. 2. § 9. n. 3 q̃. diu. n. dñs ciuiliter poſſidet cõtra eum non currit pſcriptio. Aym. d. par. 4. §. abſolutis. n. 27. in fi. & ſeq. & §. materia. n. 28. & 125. & §. circa. n. 38. & in ꝓpoſito facit ꝙ Balb. in 4. par. 4. par. q. 8. dicit, aut poſſeſſor eſt in mala fide, & nõ pſcribit, aut alius à tertio ius habens poſſidet, & eũ titulo, & is pſcribit. de quo per D. Præſidem Theſſaurum deciſ. 179. põt etiã qs plerunq; ex perſona propria ſpreta auctoris, præſcriptionẽ inchoare potiſſimum ſi titulo autoris ſe nõ iucet. l. apud Iulianum. §. de autoris. de except. dol. l. an vitium. §. fi. de diuer. & temporal. pſcrip. Paris conſ. 23. nu. 112. vol. 1. Balb. in 2. par. 3 par. q. 12. Didac. in d. c. poſſeſſor. part. 2. §. 9. verſ. 4. & verſ. ſeq. nu. 6. Gabr. de præſcrip. concluſ. 5. in 1. limit. Ad conſtituendũ aũt poſſeſſionẽ, ſeu quaſi ſoliti, ſufficient duæ conceſſiones, ſine cõtinuatione longiſſimi tpis, vt per Iſer. hic nu. 4. Menoch. de arbitr. Centur. 1. Caſu 81. Regula autẽ ſupra ſcripta, ꝙ prælatus poſſit, ſine ſolemnitatibus infeuda
155 re ſolita, Ampliatur primo † ẽt ſi ceſſaret cã ob q̃ res primo in feudũ data fuit, puta ſterilitatis, vel alia ex quo effectus infeudationis fuit conſumatus. ad not. in l. fi. ff. vnd. lib. Tiraquel in tract. ceſſante cã. limit. 4. 12. & 14. Pan. aũt in c. 2. de feud. contrariũ cenſet, quẽ refert Curt. in 2. par. q. 1. circa fi. verſ hinc videmus. verum opinionem Pan. cõis pratica nõ recipit teſte Præpoſ. in c. 1. in fi. prin. Epiſcop. vel Abba. Rolan. conſ. 96. nu. 22. vol. 1. Rot. Bon. deciſ. 13. nu. 8. Redoan. in tit. de caſibus in quib. fit aliena. ſine ſolennita. §. Item alio caſu. nu. 16. & in tit. caſus in quib. prælat. reuer. non infeud. nu. 4. opinionẽ tñ Abb. dicit Afflic. poſſe procedere vbi prima conceſſio non fuiſſet ſolenniter facta, vel non duraſſet longo tpe. lib. 3. conſtitutionẽ diuæ memoriæ. nu. 67. rubr. 5.

Amplia ſecundo, vt in rebus infeudatis multo magis poſſit p̄latus caducitatē remittere, vt hic Bal.col.2.Præpoſ.col.fi. in fi.Acquen.§.2.col.8.ver.4.Amplia.Curt.part.2.q.26.Ale. conſ.60.vol.3.Burſat.conſ.26.nu.2.Amplia tertio, vt prẹla-
156 tus ēt ſine conſenſu capituli poſſit † infeudare ſolita. Fed. de Sen.conſ.1.de his quæ fiunt à præla. Soc.cõſ.120.nu.23. vol.4. Clar.in §.feudum.q. 13. verſ. item quæro aſſerens de hoc modicā eſſe controuerſiā inter Doctores. verū ab aliq̄bus prædicta ampliatio in dubiū reuocatur, & propterea diſtinctionis fẹdere res componenda eſt, aut.n. agitur de bonis dependentibus à menſa prælati, & ea pōt p̄latus infeudare, ſine conſenſu capituli.c.1.§.in clericorum ſi de inueſt. int.vaſſal.& domi.lis oriatur. Cald.cõſ.fi.de conſuetu. Præpoſ.hic col.4.verſ. & per hoc.aut agitur de bonis capituli diſtinctis à menſa p̄lati, & in q̄bus capitulū habet adminiſtrationē, & ea pōt infeudare capitulum ſine conſenſu Epiſcopi intelligendo ſemp̄ de ſolitis.aut agitur de bonis, quæ depēdent tā à prælato, q̄ à capitulo, & ad vtrunq; ſpectat ius inueſtiendi. Acquen.in 2.par.col.2.in fi.vbi idē cenſent in remiſſione caducitatis.Bal.& Card.hic Redoan.in titu.de infeuda.Eccleſ.per p̄la.nu.3.cū ſeq.& facit dictū Spec.in titu. de actore circa finē.verſ.ſequitur videre.Sed an capitulū,va-
157 cante † Eccleſia p̄lato poterit in feudare ſolita depēdētia à menſa prælati, & vr̄ q̄d inueſtiturā neceſſariā facere poſſit, cū ex ea ſucceſſori nullū p̄iudiciū paretur voluntariā aūt nequaq̄, prout nec beneficiū, q̄d in titulū datur pōt conferre.c.illa.ne ſed.vacan.c.fi.de ſupl.neglig.p̄la.in 6.c.1.de inſtitu.in 6.c.vn.ne ſede vacan.in 6. Acquen.in 2. part. col.2. verſ.ex p̄miſſis.Alba.cõſ.61.nu.9.& facit, q̄d notat.Henric. Boic.in c.ad abolendam. diſt.1. de hæret. vbi diſtinguendo caſus, in quibus capitulū ſuccedat vacante Eccleſia Epiſcopo, firmat, ꝙ poteſtas iuriſdictionalis in ijs quæ ſunt de gratia, & in quibus præiudicari poteſt Epiſcopo ſucceſſuro nō tranſit in capitulum, prout nec collatio beneficorum eccleſiaſticorum. Paui.in trac.de offic.& poteſta.cap.ſede vacan. in 1.q.2.par. Abb.& Fely.in c. cum olim de maior. & obed.

Rebuf.

Rebuſ.titu.de deuolu.in praxi.benefi.nu. 58. & conſequenter non tranſit poteſtas infeudādi bona deuoluta: quicquid ſenſerit Hanneto.hic cuius dictum poſſet procedere in caſibus exceptuatis.in d. c.vn.ne ſede vacā.in 6.& videlicet vbi adminiſtratio iuriſdictionis eſſet communis prælato, & capitulo,vel vbi eſſet in eccleſia conſuetudo talia infeudandi vacante eccleſia prælato,prout in eccleſia Aſtenſi vidi fuiſſe quandoque obſeruatum in collatione beneficiorum. & ea quidem procedunt tam in capitulo Eccleſiæ Cathedralis, quam in alijs inferioribus,in quibus maior poteſtas plerunque attribuitur capitulo,vt per Acquen.hic, poſt. Fely.in c. edoceri.de reſcr.verſ.vacante ſede.in 5.fallen. Amplia quarto quòd ſucceſſor poterit rem deuolutam tempore ſui prædeceſſoris infeudare c.1. de cler.qui inueſtitu.fec.& ibi not. Bal & alij.Hanneto.hic verſ.adde faciunt ad hanc quæſtionem quæ ſcribit Franciſc.Sarment.Selectar.interpretatio-
158 num.lib.3.c.15.nu.3. Quinto amplia vt etiam conſanguineis feudum deuolutum prælatus dare poſſit.glo. in c. 1. in verbo clericorum ſi de inueſt. int. domi.& vaſ. lis oria. vbi Iſer.& alij.Bal.in c.cæterum.nu.12.de iud. Curt. par.2.q.7. Hanneto.hic verſ.Cenſerem. Acquen.par.2 col.8.verſic.5. amplia.dicit communem, ſequitur Zaſ.par.5 num.32.Clar. d.q. 13. Iaſ.autem conſ. 227. col.4.verſ.in primis.vol.2.dicit id potius de conſuetudine procedere, quam de iure. declara,vt poſſit infeudare etiam conſanguineis ſecūdum formam pręcedentium inueſtiturarum.Bald.& alij in auth.quibuſcunque.C.de ſacroſan.eccleſ. ceſſat enim omnis ſiniſtra ſuſpicio quando infeudatio fit iuxta ſolitum, quinimo ex ordinata charitate potius affinibus donandum eſt quam cæteris.c eſt probanda.86.diſt.Curt.par.2.q.7.Mich.Graſſ lib.2. commun.opin q.5.Iohachim.Miſing.ſingular. obſeruat.cētur. 5. obſer.47. quod autem dicitur in auth. quibuſcuque. C.de ſacroſan.eccleſ.& in gloſ.in verbo archiepiſcopus.qui ſucceſſo. tenean. vt cognatis feudum, vel emphyteuſis concedi non debeat, id procedit in noua feudi, vel emphyteuſis conceſſione, ob ſuſpitionem fraudis, & indebitæ alie-

nationis ex conſanguinitate reſultantē. Euer. in loco à feu. ad emphy.ver.17.quæ præſumptio ceſſaret,vbi alienatio facta eſſet ſeruatis ſolennitatibus de iure ſeruādis.vt Bar.notat.in d.Authen.Alcia.regul.1.præſump.29.ceſſat autē cōſideratio huiuſmodi in renouatione, ſeu conceſſione antiqui feudi deuoluti, in qua prælato latius conceditur arbitrium Duaren c.7.nu.5.Redoan.late in titu. an prælat. poſſ. res.Eccleſ.conſanguin.in feu.nu.11. quamuis illa cōcluſio, vt non detur feudum nouum cognatis, limitetur etiam pluribus modis de quibus. in d. gloſſ. qui ſucc. tenantur. & ibi Afflict.nu.119. & cum hac diſtinctione intelligenda eſt Accurſ.opinio in tit.qui ſucceſ.feu.da.ten.in verbo Archiepiſcopus.dum ſe fundat.in d.Auth. quibuſcunque. quam communem dicit Vigell.iur feud.c.4.q.1.except.15.duplicat.10.
159 Amplia ſexto,† vt poſſit.infeudare ſolita etiam ſi prælatus iurauerit non alienare,tanquam iuramentum ſolita non cōprenhendat.d.cap.2.& ibi Pan.Barb.in primo not.& alij de feud.Pan.in c.vt ſuper.col.pen.verſ.refertur de reb. Eccleſ. non alienan.Fed.de Sen.conſ.210.quidam Epiſcopus.Clar. in §.feudum.q.13. Redoan.in d.titu.de infeuda. Eccleſ. per prælatos.nu.8.vbi poſt alios dicit differre, an prælatus ſimpliciter iurauerit non alienare, vel non alienare ſine licentia Papæ Shruf. inter Bruni.conſ.135.nu.7. Acquen. part.2. col.7.verſ.2.ampliatur.& col.12. verſ. tamen pro declaratione vbi ampliat etiam ſi interuenerit duplex prohibitio alienandi,legis,& hominis.Concluſionem ſupra ampliatam
160 primo limitat, † vt non poſſit infeudari res ſolita, ſi poſt deuolutionem fuerit incorporata Eccleſiæ, de cuius titulo, & dominio poſtquam eſt effecta, infeudari non poteſt, ſine ſolenitatibus.d.c.2.de feud.cum ibi not.& in c.vn.de cler qui inueſtit facit Hanneto hic, verſ.niſi forte.quando autē dicantur Eccleſiæ incorporata poterit deprehendi ex ſupra notatis dum de bonis demanio principis incorporatis diximus.diſtinguendo directam,ab indirecta probatione. Hic autem obiter animaduertendum eſt,quod eo ipſo,quod prelatus reperitur in poſſeſſione feudi non tamen præſumetur
feudum

feudum eſſe incorporatum. Aluar. hic nu. 11. & in c. 1. Epiſc. vel Abb Laud. Præpoſ. Roma. conſ. 70. num. 1. Curt. part. 2. q. 5. nu. 3. Quinimo breuis poſſeſſio rei deuolutæ non alterat naturã rei ſolitæ infeudari. Bal. in c. 1. de cler. qui inueſt. fec. & licet gl. pen. in c. vt ſuper de reb. Eccleſ. non alienan. dicat, quod ex poſſeſſione prælati res præſumuntur de menſa, id intelligitur de rebus de quorum proprietate agitur, & ignoratur, an ſint propria prælati, vel Eccleſię: nam Eccleſiæ præſumuntur regulariter. Afflict. in d. c. 1. de cler. qui inueſt. fec. nu. 7. ſecus in ijs in quibus conſtat, quod Eccleſia habebat directum dominium, & alius vtile, licèt poſtea deuoluta ſint, & tractatur, an prælatus illas poſſideat tanquam incorporatas, vel non, cum enim incorporatio, ſit facti illa. non præſumitur, etiam ſi per annum fuerit poſſeſſa per prælatum, qui in poſſeſſione exiſtens deceſſerit, & ita in effectu declarant. Inn. & alij. in d. c. vt ſuper. Acquen. §. 2. col. 2. in fi. & col ſeq. & latius. col. 18. verſ. 4. principaliter. Sciẽdum tamen eſt facilius præſumi incorporationem in rebus Eccleſiæ, quam in profanis. vt habetur in d. c. vt ſuper vbi in dubio, an ex poſſeſſione præſumatur incorporatio, licèt Pontifex non decidat conſuluit tamen vt non alienentur, & ibi id comprobat Barba. dicens in rebus ad Eccleſiam reuerſis non requiri tam exactam ſolennitatem ad præſumendam incorporationem. Alex. conſ. fin. col. 4. vol 4. quod Curt. par. 2. q. 5. putat. eſſe Barbatiæ propterea cenſuit Archid. in c. de gradibus. 35. q. 8. quod non licet prælato infeudare feudum, quod per annum iam reuerſum eſt ad Eccleſiã, & tanto tẽpore per prælatum proceſſum Archid. ſequitur Card. conſil. 34. circa primum. Guido Papa. q. 154. Capici. in ſua inueſtitura. §. feudum dant. verſ. 6. concluſ. vbi tres ponit opiniones. dictum tamen Archid. declarat. Barba. in cap. vt ſuper poſt Petr. de Anch. conſ. 156. propter tria. col. fin. ver. nec eſt probabilis. intelligi debere, vt non poſſint res deuolutæ infeudari, quando fuerunt per annum poſſeſſę tanquã de mẽſa prælati, & ſic quando vltra annalem poſſeſſionem concurrunt aliæ præſumptiones, vt puta deſcriptio rerum in libris

bi is bonorum menſæ, vel fructuum ratio poſita indiſtinctè inter rationes fructuum menſualium. Card. in d.c.2.q.12.de feud. Curt. part.2.q.5.in fi. Clar. in §. feudum quæſt.13.verſ. ſed nunquid quod ſi ſimpliciter bona deuoluta poſſeſſa fuerint pro prælatum, vt cenſeantur incorporata, maius requiritur tempus 30. annorum videlicet, licet alij requirant ſpacium 40. annorum. Barba. autem cenſet ſufficere tempus decem annorum in dict.cap.2.de feud. quod videretur poſſe procedere, vbi ageretur de declaranda tantummodo mente prælati. Card. autem d.cap.2.quæſt.12. dicit eſſe arbitrarium quantum temporis exigatur ad inducendam præſumptionem incorporationis penſata qualitate facti: quod ſequi videtur Acquen. colum.20. verſic. hac coniectura. Duaren. cap.5. num.6. Zaſ. in 5. par. num.31. coniecturis etiam contrarijs exiſtentibus recedimus à præſumptione incorporationis, videlicet impedimento prælati, vel intentione reperiendi bonum vaſſallum, ſeu emphyteutam, aut alijs. Menoch. conſil.79. num.17. Limita. ſecundo vt non poſſit prælatus alterare inueſtituram rei ſolitæ infeudari, vt ſupra dictum eſt in ampliatione. Bald. conſ. 249. verba inueſtituræ. vol.2. Bolog. conſ.1. colum.6. verſic. nec dicatur. Limita.
161 tertio vt † non poſſit infeudare ſolita quando ſolitum initium habuiſſet à violentia. Io. And. in cap. fin. de reb. eccleſ. non alienan. & hic poſt Iacob. de Beluiſ. & Bald. notatur per Acquen. ſecundum tamen qualitatem antiquam poterit inueſtire, vt ſupra dictum eſt poſt Dec. conſ. 53. vbi infeudatio feudi deuoluti poterit fieri in feudum antiquum licet illa ſit noua inueſtitura. Limit quarto vt etiam ſolita ad eccleſiam deuoluta prælatus infeudare non poſſit quando eccleſia eis egeret vt eſſet ad inopiã deducta, & id innuit. text. in d.c.2.de feu. ibi, ſi videris expedire. & hic Iacob. de Belui. Lauden. Præpoſ. & Acquen. colum.12. verſic.6. fallit. Curt. part.2.quæſt.1 in fin. & quæſt.2. in fin. eo tamen caſu ſi infeudaret infeudatio teneret. nam tex. id relinquit prælati iudicio. Limit. quinto in prælato, qui habet beneficium in titulum, ſecus in eo qui habet beneficium manuale, & ad nutum amouibi-

amouibile,ad not.per Bald.Lauden. & alios in c.1.epiſcop. vel Abba.dum exponunt tex.ibi & tituli vocantur, exponitur autem,tituli,ideſt pręcipua dominij eccleſiæ bona vt ibi in textu dicitur. Limit. ſexto in prælato immediato ſecus in mediato puta Archiepiſcopo, vt habetur in d. c.1. epiſcop. vel Abba.& hic notant Bal. Lauden. & alij adducentes glo. in authen.de alienati.& emphyt. in prin.in verbo licentiam. Curt. part.2.quæſt.10. & 13.Hanneto. hic verſ. ſuperior faciunt notata in c.Romana.§.1. de appel. in 6. vbi ad immediatum dicitur eſſe appellandum, quod intelligendum eſt excepto Papa,qui cum omnibus cōcurrit,vt ſupra de infeudationibus principum dictum fuit, verſ. quæ multò fortius. num.11. Corn.conſ.90. num.9. volum.4. Brun. conſil. 129. vol.2.Pariſ.conſ.16.nu.25.vol.1. Put. in deciſ.Rotæ Caſtri Polente. 1548. vbi etiam habetur quando Papa cumulatiuè,vbi priuatiuè inueſtiat. Curt. par.2. quæſt.11.& quæſtio. 12.vbi id reſtringit, niſi infeudatio fuiſſet facta prius per inferiorem.Alex.conſ.?.vol.5.Item reſtringenda eſt limitatio dum prælatus eccleſiæ præeſt, vacante autem eccleſia prælato,poteſt ſuperior infeudare ſolita, & iuxta ſolitum.Bald. hic num.5.Acquen §.2 col.2.verſ.2. Limit. ſeruit in propoſito glo.ſupra allegata in verbo licentiam. Capitulum autem vacante eccleſia prælato nequaquam infeudare poteſt res deuolutas, vt ſupra in tertia ampliatione dictum fuit.

162 Limita. ſeptimo in feudo † decimarum, quod intelligit. Card.in dict. cap. 2.quæſt. 10. vbi decimæ fuiſſent infeudatæ poſt Concilium Lateranenſe ſecus ſi ante Concilium, nam infeudationes,ante concilium,licitæ cēſentur,& ex quo per laicos licitè poſſidebantur decimæ denuo poterunt infeudari ſtante prima infeudatione valida.Iaſo.conſ.155 in fin. vol.1.Curt.par.2.q.8. Clar. in §.feudum.quæſt.13. Capic.d. §.feudum dant. verſ.5. concluſ. Nat.conſ.561. communem affirmat Didac. lib.1.Var.reſol.c 17.verſ. & dubio procul. in fin.Anto.Auguſt.lib.3.deciſ.798. quamuis an deuolutum huiuſmodi feudum decimarum poſſit iterum infeudare prælatus,dubia ſatis ſit quæſt.pro qua vide Curt. in 2.par.tract. feudo.

feudor.quæſt.8.Panorm. & Io. Andr.in cap. prohibemus.de decim.Zaſ.in 4.par. ſui tracta.num.26. Duaren. c.5.num.8. Clar. in §.feudum.quæſt.13.in princ Vigell iur.feudal.cap. 4.except.15.Addit.ad Bellug. in Spec.princip.Rub.13.§.1. litera R.Burſa.latè conſ.50.lib.1. Et quod dicitur de decimis extenditur in cap.1.epiſco.vel Abb.ad bona, ſeu res eccleſiæ quæ tituli vocantur, ideſt eccleſiæ patrimonium, infeudata poſt Concilium Vrbani,prohibens ſimiles infeudationes. In omnibus autem ijs vbi non conſtat de initio infeudationis,illa præſumitur facta ante concilium. in d. cap. cum Apoſtolica. de his quæ fiunt à præla. Card. & alij. Ego & ſi conſtaret poſt concilium infeudationẽ eſſe factam cenſerem ſuſtineri poſſe infeudationem decimarum ex tempore immemorabili, id enim tempus habetur vice priuilegij. d.c. ſuper quibuſdam. de verb. ſignifi. cum alijs ſupra notatis: at priuilegio ſummi Pontificis decimæ in feudum concedi poſſunt.Barba.conſ.35.col 2.vol.2.Didac.lib.1 Varia. reſol.c.17.num.6. vbi latè de his P. Belluga. in Spec princ. Rub. 13.§. Tractemus.nu.36.Iohachim. Myſinger.conſ.30. num 24.conſequenter ex præſumpto priuilegio licitè retineri poterunt Limit.8.Curt.d.quæſt 1 poſt Pan. in d.cap.2. ſi ceſſet cauſa ob quam prima conceſſio facta fuit, vt ſi res data fuiſſet ad meliorandum,quæ erat ſterilis. per text. in d. cap.2. vbi dicitur ſi videris expedire, ſed ſi vtilitas eccleſiæ attenderetur deſtrueretur prædicta concluſio, quod ſolita poſſunt infeudari per prælatum,cum ſterilia tãtum, vel magne,& egregia penſione grauata infeudari poſſent, quod eſt contra mentem omnium ſcribentium, & ea quæ dicta ſunt in prima Ampliatione huius concluſionis,& hanc limitationem reprobat ſum. Angel.in verbo,emphyteuſis §.21.dicẽs id eſſe contra tex.in c.li. loca. & contra conſuetudinẽ.quod tamen reſtringit, quando fit renouatio ei, qui cecidit in commiſſum, ſeu eius hæredibus, quod ſi prælatus vellet alij dare quod non poſſet:quia præferenda eſſet eccleſia.ego autem indiſtinctè teneo prælatum poſſe reinfeudare caduca ſiue eos qui ceciderunt, ſiue alios inueſtiendo. & quo ad eos

qui

qui ceciderunt,ratio eſt,quia eccleſia mitis eſſedebet, & nõ inhiare pœnis. Quo ad alios autem poſt quam tex. prælatorum id relinquit arbitrio, non eſt quod reſtringamus facultatem eis datam.ex congruo tamen dicerem, quod ſi eccleſia egeret illam eſſe præferendam, vt ſupra dictum fuit in 4. limit.& id eſt quod tex. dicit, ſi videris expedire. vbi tamen prælatus infeudatiooem feciſſet non eſſet, in dubium reuocanda inueſtitura ex eo, quod diceretur præferendam fuiſſe eccleſiam, cum id in libero ſit poſitum prælati arbitrio. ad not per Cur.d par.2.quæſt.2.nu.5. vbi ex verbo liberè,quod importat ſine alicuius contradictione, & requiſitione conſenſus,infert,quod ſolus prelatus ſine conſenſu capituli poterit infeudare,de quo dixi ſupra,& importat etiam verbum liberè,ſine diſtinctione perſonarum. Signo.conſ.10.num.8. Affli&.in c.1.de feu. non hab.prop.nat.feu. & idem eſt libere quod pro libito voluntatis. Nat.conſ.130.nu.8. Nono,& vlt.limitata conclusio fuit per fel. recor. Pium Papam V. vt non habeat locum in ciuitatibus,& oppidis ſedi Apoſtolicæ mediatè,& immediatè ſubiectis, quæ limitatio per Innocentiũ nouum ampliata fuit ſeu verius declarata, vt procedat tam in deuolutis,quam in deuoluendis ob controuerſiam quæ fuit Ducatus Ferrariæ tempore Gregorij XIIII. Et cum loquatur bulla de ſubiectis ſedi Apoſtolicæ non videtur comprehendere loca epiſcopis, ſeu alijs Prælatis mediatè vel immediatè ſuppoſita. Et ex ijs ad laudem Dei ſit expeditus iſte titul. cætera quæ huc pertinere videntur ſub congruentibus titulis poſita ſunt. Interim his paucis lector beneuole fruere.

FINIS.

ANTONII FABRI
I. C. SEBVSIANI

In Supremo Sabaudiæ Senatu Præſidis Primarij.

DE LAVDIMIIS
Decades Quatuor

Ex chiliade De erroribus pragmaticorum eiuſdem Excellentiſs. Præſidis nunc primum abſoluta:

Opus illuſtre, nouum, ſingulare, mira eruditione, & ſubtilitate vndequaque refertum: In quo germana tractationis Laudimialis clauſtra reſerantur, & genuino candori reſtituuntur.

IN confeſſo eſt apud omnes qui de laudimijs, & de iure emphyteutico ſcripſerũt, Ex contractu nullo nulla deberi poſſe laudimia, generalius vt interpretes noſtri loqui ſolẽt, nullã eſſe ſoluendam gabellam. Sic enim ex communi omnium ſententia Iul. Clar. in §. feudum quæſt. 31. in princi. Ex l. 2. C. de eunuch. l. ea quidem 5. C. ſi mãcip. ita fuer. alien. Poſt Bart. in l. vlt. §. ſed quia noſtra circ. fin. &

 §. vlt.

§.vlt. C.commun.de legat.& alios quàm plures quos refert, & ſequitur Amed.à Ponte in quæſtionibus laudimialibus quæſt.39. Et ratio euidens eſt, quoniam laudimia non debẽtur directo domino, vt illi quidem exiſtimant, niſi propter alienationem vtilis dominij rei feudalis, vel emphyteuticæ, & vt alii loquuntur propter nouam inueſtituram per quam dominus directus approbat alienationem, ita vt noua illa inueſtitura ſit vice ſubſcriptionis, pro qua voluit Iuſtinianus ſolui laudimia in l.vlt.vbi omnes ita notãt.C.de iur.emphyt. Amed.à Pont.quæſt.1.poſt Iul.Clar.in §.emphyteuſis quæſt. 23. Nam quod quidam putarunt deberi laudimia domino propter laborem, inquiunt, quem capit dominus immittendo nouum emphyteutam in poſſeſſionem ridiculum eſt, & benè ab alijs confutatum, ſiue quòd Iuſtiniani conſtitutio ſupradicta deberi ea velit pro ſubſcriptione, in qua non magnus eſt domini labor, cùm actus ille momẽto ferè temporis expediri poſſit, ſiue quod non ſit neceſſarium factum domini directi ad hoc vt nouus emphyteuta poſſeſſionẽ occupare poſſit, quam ingredi, & apprehendere poteſt propria authoritate, dũmodo directus dominus aut per ſubſcriptionem ſuam aut quo alio modo conſenſerit. Debentur ergo ex cauſa ſiue occaſione alienationis dominij vtilis rei feudalis, vel emphyteuticæ vt diximus. Nam nec nouus emphyteuta dici poteſt niſi is in quem tranſlatum eſt ius omne quod fuerat veteris, & prioris emphyteutæ, Ne alioqui duos eiuſdem rei in ſolidum emphyteutas inducamus, quod non magis fieri iure poteſt quàm vt eiuſdem rei duo ſint domini in ſolidũ, ſiue directi, ſiue vtiles vulg.l.ſi vt certo 5.§.ſi duobus vehiculum D.commodat.l.de hæreditate 19 §.pater D. de caſtr. pecul. Siquidẽ emphyteuta ſi noſtris interpretibus credimus dominus vtilis eſt, & quidem in ſolidũ, licèt ſolus dominus nõ ſit. Nam & directus dominus æquè dominus eſt adeòq; in ſolidũ, cùm alius directus dominus nullus ſit. Sed non ſe mutuo impediũt hæc dominia, quoniam ſunt diuerſi generis. Quod.n.dicimus, Nõ poſſe duos eiuſdẽ rei dominos eſſe in ſolidũ de ijs intelligi debet qui idẽ dominium eiuſdẽ

generis

generis ſibi adſerant, & vindicent, non de ijs qui ſinguli ſe dicāt dominos in ſolidū quidē, ſed diuerſis reſpectib. Quemadmodū, & iā olim eueniebat paſſim vt eiuſdē, rei dominus quis eſſet iure Quiritiū, qui & Quiritiarius dicebatur. Alius verò rē haberet in bonis, qui & bonitarius appellabatur, vt Vlpianus in fragmentis docet Tit. 19. De acquiſit. rer. l. ſi finita 15. §. idem Iulianus D de damn. infect. l. 3. D. ſi vſusfr. petet l. 2. §. vlt. D. ſi ex noxal. cauſ. agat. Etſi verò nos iſtam duplicis dominij diſtinctionē non agnoſcimus, quę pluribus à nobis confutata eſt lib. 20. Cōiect. c. 11. cogimur tamen in his quæſtionib. quæ de feudis emphyteuſibus, & laudimijs occurrūt, ac in quibus interpretū errores refellimus, vti verbis interpretū, vt rationes noſtras equioribus, & oculis, & auribus accipiāt. Cū ergo nouus emphyteuta ille ſit qui nouus eſt dominus vtilis, nec poſſit quiſquā talis eſſe niſi qui eiuſmodi dominiū acquiſierit ab alio iā antè domino vtili, Cōſequēs omnino videtur, vt fateamur nō alia ex cauſa ꝓficiſci obligationē laudimiorū quàm ex illa dominij translatione, quæ fiat à priore, & vetere emphyteuta in nouū, & ab alienāte in accipientē, & acquirentem. Atqui ex contractu nullo licèt poſſeſſio quæ corporalis eſt, & plus facti quam iuris habet transferatur l. 1. §. ſi vir vxori D. de acq. poſſe. dominiū tamē trāsferri nō poſſe certū eſt, qua iuris ratio ꝙ cōtractum infirmat alienationē quoq; impedit, & dominij translationē ex qua potiſſimū alienatio vera æſtimatur l. 1. C. de fund. dotal. l. alienationis 28. D. de verb. ſign. Quod enim nullū eſt de iure, nullū quoq; iuris effectū habere poteſt vt habet regula iuris pontificij l. non dubium 5. C. de legib. l. vlt. C. de reb. alien. non alienand. Eſt autem hic vnus ex iuris effectib. vt dominia per traditionē transferātur l. traditionibus 20. C. de pact. l. traditio 20. D. de acquir. rer. domin. Cum & traditio ſit vnus ex modis ſex acquirēdi dominij quos Vlpianus ſupradicto loco recenſet: Porrò non quęlibet traditio transfert dominiū, vt ſæpius docuimus, ſed ea tantū quæ nō ſit nuda, ideſt quę iuſtam aliquam cauſam habeat iure ciuili cognitā, & approbatam, aut quod effectu ipſo idē eſt titulū

aliquem iuris authoritate munitum; Quales ſunt tituli venditionis, donationis, permutationis, & ſi qui ſunt ſimiles. l. nunquam nuda 31. eod. tit. Sed ita demùm ſi valeat venditio, donatio, permutatio, & aliud quodlibet eiuſmodi genus contractus: Alioqui dominium transferri nullomodo poteſt, ſi authoritas legis, aut Senatuſconſulti, aut alterius iuris viam alienationi obſtruxerit, quomodo loquuntur Imperatores, in l. ſi quidem 11. C. de præd. minor. puta ſi minor annis viginti quinque fundum, aut quid aliud alienari prohibitum contra Senatuſconſultum vendiderit, l. 2. l. prædia 8. & paſſ. eod. tit. aut pupillus ſine tutoris authoritate cõtraxerit, l. contra 28. D. de pact. aut res furtiua etiam per bonæ fidei poſſeſſorem vendita ſit, & tradita bonæ fidei emptori contra legem Atiliam, aut res immobilis vi poſſeſſa contra legem Iuliam Plautiam, §. furtiuæ quoque res Inſtit. de vſucap. l. quam rem 38. D. eod. Conſentaneum igitur eſt, vt ex contractu nullo quemadmodum transferri dominium non poteſt, ita neque laudimia vlla debeantur. Quod quia nullam apud interpretes noſtros dubitationem recipit, hinc nimirum plerique omnes pragmaticorum inferũt. Ex nullis igitur ſubhaſtationibus, id eſt, quæ nulliter, vt loquunt̃ factæ ſint, & cõtra formam à ſtatuto præſcriptam, nulla laudimia deberi poſſe. Quid enim aliud ſubhaſtatio eſt, quam venditio ſed publica, & facta ſub haſta, ob idque tantò potentior quam priuata? Quid? niſi titulus ex quo res ſic vendita non tantum licitè ſed etiam iuſtè poſſideri queat l. ſi quos 29. C. reſcind. vend. iunct. l. iuſtè poſſidet 11. D. de acqu. poſſ. Titulus inquam tantæ poteſtatis, vt quod ex pragmaticis pauci obſeruant, nulla indigeat traditione ad transferendum in emptorem dominium, quomodo priuata venditio indigeret dict. l. traditionibus l. ex empto 11. §. primo. & paſſ. D. de actio. emptio. Ita enim eſſe ex eo apparet, quod à die addictionis, ſeu vt ſtatutum loquitur, expeditionis fructus fundi ſub haſta venditi pertinent ad emptorem nulla expectata vel traditione, vel miſſione in poſſeſſionem, quæ traditionis vice eſſe poſſit. Quamuis verum ſit nullam emptori poſſeſ-
ſionem

ſionem acquiri priuſquam ex ſubhaſtationis titulo miſſus ſit in poſſeſſionem. Illa namq; calami traditio, quæ vulgari Caſtellanorum,& Apparitorum ſtylo fieri ſolet, non eã vim habere poteſt vt poſſeſſionem vllam transferat ne quidem ciuilem,aut fictitiam,licèt imperiti pleriq;ita ſentiant,quos nec alij pragmatici peritiores ferre poſſunt. Inter quos Guid.Pap. Ob idq; nec audiretur is qui petere ſe retineri in poſſeſſione bonorum quæ ſub haſta emiſſet, aut experiretur interdicto retinendæ poſſeſſionis ante petitam, & impetratam miſſionem in poſſeſſionem: quorum tamen neutrum eſſet ei denegandum ſi per calami traditionem poſſeſſor factus intelligeretur. Nec tamen negari poteſt quin ſit dominus ex die vt dixi addictionis, & expeditionis: Alioqui quo iure fructus bonorum venditorum ſibi exinde acquireret? adeòque irreuocabiliter. Fructus ſiquidem non ſeminis aut induſtriæ ſed dominij, & ſoli iure acquiruntur. l.qui ſcit. 25. §. 1. D.de vſur.ideòque nec ad alium vnquã pertinẽt quàm ad eũ qui vel ſit dominus, vel ex domini voluntate eos percipiat l.& ex diuerſa 35.§.1.D.de rei vind.l.ſi ſeruus 61.§.locaui D.de furt. Solum bonæ fidei poſſeſſorẽ excipio,qui quãuis nec dominus ſit, nec ex domini voluntate fructus rei alienæ percipiat,ſuos tamẽ eos facit, ſed interim, vt loquit̃ Paulus in l.bonæ fidei 40.De acq.rer.domin.id eſt quouſq; fundus euincat̃ ſi eo tẽpore, neq; conſumpti, neq; vſucapti reperiantur quẽadmodũ pleriſque operũ noſtrorũ locis interpretati ſumus. Interim autem ob hoc ipſum quòd bonæ fidei poſſeſſor quantũ ad fructus percipiendos attinet penè domini loco eſt dominique iure cẽſet̃ vt ibidẽ Paulus addit, quia ex iuris regula tantundem præſtat poſſidenti bona fides quantum veritas vbi lex impedimẽto nõ eſt l.bonafides 136.De reg.iur. Fructuũ igit̃ acquiſitio, quæ ex ipſis ſtatuti noſtri verbis in perſona eius qui ſubhaſta emit locum habet,prius etiam quam ei poſſeſſio tradita ſit, certiſſimum argumentum eſt præcedentis acquiſitionis dominij. Neq;id mirum videri debet, vt dominium hoc caſu ſine poſſeſſione acquirat̃,Idẽ.n.accidit,quoties legis aut alterius iuris pote-

 ſtate

ſtate quod legis vim habeat dominium acquiritur; vt in hæreditatibus, & legatis l.2. D. de Publicia. in rem act. l. legati 80 de lega. 2. l. à Titio 64. D. de furt. Quandoquidem etiam lex vnus eſt ex modis ſex acquirendi dominij, non minùs, quàm traditio. Cuius legis tantò maiorem in dominio transferendo poteſtatem eſſe oportet, quòd & alij omnes modi transferendi iure Quiritium dominij adeò pendent à lege vt non aliam vim, & poteſtatem habeant, quàm quæ ipſis à lege tribuatur. Quid enim poſſet vſucapio, quid mancipatio, quid ceſſio in iure, quid adiudicatio, quid ipſa etiam, vt docuimus, traditio, ſi non legis auxilio, & authoritate adiuuarentur? Atqui, quod à Principe ſtatutum eſt, qui legis condendæ poteſtatem habet nemo dubitat vim legis habere vulg. l. 1. D. de conſtitutio. Princip. Mirum itaque non eſt, per ſtatutum, quod de rebus ſub haſta venditis factum fuit, acquiri dominium emptori ſtatim, & ipſo iure ab inſtanti expeditionis, quamuis non prorſus irreuocabiliter, quia ius redimendi ſupereſt miſero debitori, quòd ei humanitatis gratia indulgetur intra ſex menſes proximos ab eo die expeditionis ſi ſtatutum inſpicimus. Sin ius nouum ex Stylo Senatus noſtri comprobatum, ex die miſſionis in poſſeſſionem numerandos: Sed ita tamen vt quamuis redimantur bona vendita, & quidem eo tempore quo adhuc extent fructus ex ijs percepti, nihilominùs fructuum omniũ commodum remaneat penes emptorẽ, ne dubitarẽ poſſis, quàm verè dominium fuerit ei acquiſitum. Igitur ſubhaſtatio titulus eſt, & quidem potentiſſimus propter admixtam ſtatuti authoritatem ad dominium etiam ſine poſſeſſione transferendum. Enimuerò de ſubhaſtatione valida intelligi hoc debet, id eſt quæ ſecundum ſtatuti formam facta ſit, in qua ſi quid vel minimum peccatum fuerit totam ſubhaſtationem inualidam eſſe, & corruere certum eſt: vt euenire ſolet in cæteris omnibus, quę certam formam habent à lege aut à ſtatuto pręſcriptam. Vt ad vnguem obſeruari eam neceſſe ſit, alioqui totus actus infirmetur, l. cum hi 8. §. ſi Pretor aditus D. de tranſact. Et ſanè, cùm ſtatuti authoritas illa ſit,

per quam fiat vt ex ſolo titulo ſubhaſtationis transferatur dominium, quid abſurdius dici poteſt, quàm dari eam poteſtatem ſubhaſtationi, quæ contra ipſius ſtatuti formam facta ſit? Cur enim faueat ſtatutum ei qui ſtatuti præceptum contempſerit? arg. l. auxilium 37. in fin. D. de minor.

ERROR SECVNDVS.

Vera ratio præſtandorum laudimiorum, & de effectu ſubhaſtationum nulliter factarum, vt ex iis laudimia debeantur, etiam citra interpoſitionem decreti.

QVOD ſi hoc admittimus, quod neceſſariò admittendum eſt, vt ex ſubhaſtatione nulla non transferatur dominium. Illud quoque prorſus conſequens videtur, vt ex eiuſmodi ſubhaſtatione laudimia nulla debeantur. Atq; ita pragmatici plerique ſentiunt. Ego contrà puto. Primùm quia nec illis in totum aſſentior, qui exiſtimant ex ſola dominij vtilis tranſlatione obligationem præſtandorũ laudimiorum proficiſci. Quin potiùs ex domini ſubſcriptione, & approbatione ſuſcipientis nouum emphyteutam in poſſeſſionem, vt loquitur Iuſtinianus in d. l. vlt. C. de iur. emphyt. Quibus verbis non obſcure ſignificat poſſeſſionis habendam hac parte rationem magis, quàm dominij, & proprietatis, dummodò poſſeſſor is ſit in quem totum ius emphyteuticum transferrè prior emphyteuta voluerit, & quantum in eo fuit tranſtulerit. Hoc dico, Sufficere vt titulus ſit per ſe habilis ad alienandum, & transferendum ius omne quod fuerit penes eum qui alienandi voluntatem habuit, licèt aliquod interueniat impedimentum per quod eiuſmodi alienatio, & tranſlatio inhibeatur. Quid enim domini intereſt, an contractus teneat, necne? aut quid ei poſſis imputare ſi modò acquiſitorem venientem in poſſeſſionem admiſerit, petitamque ſubſcriptionem conceſſerit? Imputet ſibi emptor

potiùs, qui malè comparauit, nec eo minùs tamen domini directi ſubſcriptionem, & approbationem petijt, ac impetrauit. Præſertim cùm multa poſſint accidere, & accidant quotidie quæ faciant, vt venditio aut alia ſpecies quælibet alienationis etiam nulla, interim tamen teneat, adeoq; interdum conualeſcat, nemine exiſtente qui poſſit aut velit euincere, vt in ſpecie l. habere licere 57. D. de euict. Aut ſaltem oppoſita doli vel longiſſimi temporis, vel qua alia exceptione defendatur, vt in l. ſi fundus 13. §. 1. D. de reb. eor. qui ſub tut. l. vtere 14. C. de præd. minor. Conſtat namque inter omnes iuris noſtri interpretes, Etiam ius allegandæ nullitatis, vt cætera iura omnia perimi per longiſſimi temporis præſcriptionem ex l. ſicut 3. & ſeq. C. de præſcr. 30. vel 40. annor. Sufficit autem vel vno caſu poſſe ſubhaſtationem tenere vt omnino laudimium ex ea debeatur. Et id demum verè nullum dicendum eſt quod nullum vtilem caſum habet l. Stichus 39. in fin. D. de manum. teſt. l. hæres 21. § pen. D. de fideiuſſ. Cùm itaque non facilè vlla venditio ſit tam nulla quæ non hodie poſſit aliquo caſu vel tempore conualeſcere (aliud enim erat iure vetere ex regula l. quod initio 29. D. de reg. iur.) Cur iniuriam illam inferamus domino directo, per quem non ſteterit quominùs emptor aliuſvè acquiſitor in poſſeſſione retineretur, vt propter cõtractus nullitatem ius ſuum exequi, & laudimia vel non ſoluta petere, vel ſoluta retinere poſſit? Hoc enim poſterius addendum eſt, vt erroris communis iniquitatem maiorem detegamus, quæ non tantùm petitionem laudimiorum non ſolutorum ex contractu nullo denegat domino directo, ſed etiam ſolutorum retentionem. Vt ex omnium ſententia concludit Amed à Ponte quæſt. laudim. 29. Vbi addit idem eſſe non ſolùm ſi contractus ab initio nullus ſit, ſed etiam ſi ex poſtfacto in irritum, & ad non cauſam reducatur. Vt putà ſi ex cauſa minoris ætatis reſcindatur, vel ex cauſa læſionis, vel aliter. Dummodò ea cauſa ſit neceſſaria, & ab initio contractus exiſtens ex qua ſubinde contractus reſoluatur. Ex Ioanne Paponio lib. 13. Syntagm. tit. 2. num. 28. Steph. Bertr.
conſ.

conſ. 114. vol. 7. Marco deciſ. 606. & alijs ibi citatis. De quo tamen poſteà latiùs tractandum nobis erit. Eſt enim hoc multò abſurdius vt oſtendemus. Ne autem de alijs contractibus nunc agamus res apertior eſt in ſubhaſtationibus de quibus nunc contendimus, vt quamuis nulliter factæ ſint, & contra formam ſtatuti, laudimia tamen ex ijs debeantur, quia ſcilicet non eo minùs tenent, & effectum ſuum ſortiuntur, ſiue quòd nolit aut neſciat debitor excipere de nullitate, & defectu ſolennitatum, ſiue quòd nòn offerat debitum pro quo ſubhaſtationes factæ proponuntur. Ita enim ſtylo Senatus noſtri diſertè conſtitutum eſt, vt de ſubhaſtationum nullitate non poſſit obijcere debitor ſi non anteà debitum ſolidum offerat cum legitimis acceſſionibus, & recuſante emptore obſignet. Neque à iuris communis ratione ea res abhorret: Vt conſtat, & probare ſoleo ex l. ſi nõ ſortem 26. §. ſi centum D. de condict. indeb. vbi Vlpian. ſcribit, Si centum debens quaſi ducenta deberem fundum, ducentorum ſoluerim, dationem quidem in ſolutum non valere, & ideò condictionẽ integræ rei manere, & obligationem incorruptam, ſed tamen agrum retineri poſſe donec pecunia debita ſoluatur. Quidni enim retentio detur pro ea pecunia quæ non tantùm naturaliter, quod ſufficeret, ſed etiam ciuiliter debeatur? l. naturaliter 10. D. de obli. & act. l. 1. D. de pign. Non tantùm autem tenet ſubhaſtatio interim, id eſt quoadusq; ſit ſolutũ creditori, aut aliter eo nomine ſatisfactum, ſed ita vt quantumlibet ab initio nulliter facta ſit & contra formam ſtatuti, poſſit tamen euadere in titulum, & & in ſubhaſtationem perinde validam atq; ſi nullum vicium interueniſſet. Nam ſiue nolit debitor offerre pecuniam quæ debetur, quòd ex varijs cauſis poteſt contingere, aut quia non habet eam in numerato, aut quia putet ſibi eſſe commodius in fundo quàm in pecunia ſoluere, ſiue per ſuam aut imperitiam, aut contumaciam patiatur confirmari decreto iudicis ſubhaſtationes, & vt pragmatici loquuntur, decretũ ſuper ijs interponi: adeò confirmantur ſubhaſtationes, vt de earũ nullitate amplius diſputari nõ poſſit, nec cõſequenter

dubitari quin dominium ex ijs tranſlatum fuerit cum res iudicata hac in re vt, & in alijs omnibus pro veritate habeatur. Idq; eſt quod pragmatici iactitant, Interpoſitionem decreti titulum eſſe emptoris, Non malè ſi ſic inelligant vt is demum titulus ſit abſolutus, & indubitatus, & irreuocabilis, quia poſt id tempus nullum ius redimendi ſupereſt, quod in eum vſque diem ſuperfuerat ſi ſubhaſtationes vicio aliquo laborant. At minus rectè minuſque propriè ſi ſubhaſtationes ipſas non habent pro vero iuſtoque titulo ante decreti interpoſitionem. Si enim ponas ritè factas eas eſſe, tutus eſt emptor ex die addictionis, & expeditionis quod pertinet ad acquiſitionem dominij, & lucrum fructuum nec in eam rem vlla indiget decreti interpoſitione, quamuis in hocquoque imperitiores plerique pragmatici labantur: Vt verò dominium illud quod à die addictionis emptori acquiſitum eſt, fiat irreuocabile, ſicut & ipſa fructuum exinde perceptorum acquiſitio irreuocabilis eſt, non alio indiget adminiculo quam vt lapſum ſit ſemeſtre intra quod potuerunt redimi bona vendita. Non item vt lapſo ſemeſtri decretum vllum interpoſitum ſit, Cuius nec alia vtilitas vlla eſt, quam vti ne poſt interpoſitionem diſputari poſſit de nullitate, & defectu ſubhaſtationum, de qua nullitate diſputari alioquin poſſet ad triginta vſq; annos. In quo certè nihil intereſt emptoris qui ſibi adprimè conſcius ſit nullo prorſus vicio ſubhaſtationes laborare: Ob eamq; cauſam pleriq; emptorum negligentiores ſunt in petenda decreti interpoſitione metu nimirum aut litis quæ quantulacunque ſit, magna ſemper trahit ſecum incommoda, Aut eius tributi quod vulgo noſtri emolumentum vocant, quod pro iudicato pendi ſolet, & ad ratam vt aiunt iudicati Quamquam auaritiæ conſilium illud eſt nec laudabile ſatis, nec tutum. Si quidem ſubhaſtationum validitas numquam tanta tamq; certa eſſe poteſt ante interpoſitionem decreti, quã poſtea. Nec paruũ commodum eſt interpoſitionis quæ facit vt nulla in poſterum de viribus ſubhaſtationum quæſtio, nullus litis metus ſupereſſe poſſit. Quod ſi in ſubhaſtationum forma peccatũ

aliquid

aliquid ſit, tum verò neceſſaria quidem eſt interpoſitio decreti vt ex ijs ſubhaſtationibus dominium tutò, & irreuocabiliter ſibi acquiſitum poſſit dicere, ſed tamen non ideò fiet vt ſi ab eo quæras quem titulum habeat ſui dominij, & ſuæ poſſeſſionis, poſſit ille dicere interpoſitionem decreti ſed ipſas potius ſubhaſtationes dummodò addat, quod addendum neceſſariò eſt decreto iudicis confirmatas. Semper igitur, & omni caſu titulus ab ipſis ſubhaſtationibus petendus eſt, numquam ab interpoſitione decreti. Et idcirco in hoc quoque caſu quo ſubhaſtationes nulliter ac perperam factæ ſint, nemo dixerit fructus bonorum venditorum non niſi ex die interpoſiti decreti ad emptorem pertinere. Pertinent enim ex die additionis, & expeditionis, Haud aliter quam ſi ab initio valuiſſent, quia confirmatæ quandocumque ſubhaſtationes iam inde ab ipſo principio valuiſſe intelliguntur, & in omnibus eodem penitus iure cenſentur. Ex quo illud etiam fit, quod ad hunc noſtrum De laudimijs tractatum propius accedit, vt ſi expeditionis tempore alius fuerat directus dominus aut à domino directo ius habens, quam qui ſit eo tempore quo decretum interponitur, non poſteriori debeantur laudimia ſed anteriori, Vt ex ijs quæ in ſequentibus dicemus apparebit. Quod vtique falſum eſſet ſi ex decreti interpoſitione potius quam ex addictione ipſa ius emptoris in propoſito caſu æſtimari oporteret.
Idem igitur admittendum eſt tum quoque cum nulla decreti interpoſitio ſecuta proponitur, tametſi non careant vicio ſubhaſtationes. Sufficit enim ad inducendum tuendumque ius domini directi vt aliquo caſu poſſit valere ac tenere ſubhaſtatio licèt poſteà nec valeat, nec valere vnquã poſſit, Exemplo eius quod non valde diſſimiliter licèt in diuerſo prorſus tractatu ſcribit Tryphon. in l. quod vulgo 19. D de bonor. poſſ. contr. tab. Vt bonorum poſſeſſio contra tabulas dari poſſit. Sufficere tales eſſe tabulas ex quibus vel hæreditas adiri vel bonorum poſſeſſio peti aliquo caſu potuerit, licèt neutrum eorum poſteà ſecutum ſit, neq; ſequi potuerit. Alioqui erit in poteſtate emptoris etiam

qui

in ſubhaſtationib.vt ab eo tẽpore perfectę, & abſolutę dici poſſint. Nã quæ ſubſequi neceſſariò debet miſſio in poſſeſſionẽ, ſubhaſtationũ pars nõ eſt, ſed tale quid quod in ſubhaſtationũ conſequentiã venire neceſſe eſt. Sicut in priuatis vẽditionib. traditio ad quã tenetur vẽditor nõ ad vẽditionis ſubſtãtiã pertinet vt eius partẽ aliquã cõſtituat ſiue eſſentialẽ ſiue integralẽ, ſed ad præſtationes tantum quæ veniunt ex natura contractus l. 1. l. exempto 11. & paſſ. D. de action. empt. Contractus enim ipſe emptionis ſolo conſenſu perficitur, etiã citra traditionẽ §. cum autem Inſtitut. de empt. & vend. l. 1. §. vltim. l. 2. §. 1. & paſſ. D. de contr. empt. Nec quicquam vetat vicioſam eſſe miſſionem in poſſeſſionem ex aliqua cauſa, nec ipſas tamẽ ſubhaſtationes vicio vllo laborare. Indeq; nimirũ eſt, quod quãuis ſubhaſtationes fiãt poſtulante creditore, cui proinde poteſt imputari ſi quid in earũ forma peccatũ ſit, cum ad eius curã maximè pertinere debuerit, ne quid malè ac contra ſtatuti ſolenitatẽ fieret, nulla tamen eo nomine actio emptori cõtra creditorẽ cõpetit. Cõdictio autẽ ſolutæ pecuniæ multò minus non ſolum quia repetitio nulla ſit ab eo qui ſuũ recepit, licèt alius ſoluerit, quã qui debuit l. repetitio 44. D. de condict. indeb. Sed etiã ꝙ imputare ſibi debet emptor, qui ex ſubhaſtationibus quas nullas eſſe ſciuit, aut ſcire debuit, emere maluit quam non emere, Quaſi à ſeipſo potiùs. quam ab alio deceptus videatur, vt Paulus loqitur in l. nam ſi actor. 26. D. de rei vindic. Illud namque præſtare duntaxat debet creditor quo poſtulante ſubhaſtationes factæ ſunt ſe verum eſſe creditorem, non etiam potiorem. Id enim tum obtinet cum vendit ipſe iure creditoris, vt in l. 1. & tot. tit. C. credit. euict. pignor. non deber. Non autem cum eo poſtulante pignus venditur vt paſſim hodie fit, non modò cum pignus in iudicati executione capitur, & diſtrahitur. Ex tit. ſi in cauſ. iudic. pign. c. ſit. Sed etiã cum ex inſtrumento guarentigiato vt loquuntur ꝙ ſentẽtiæ ac iudicati vim obtinet executio fit, vt in l. ſi ob cã 13. C. de euict. vbi dicitur. Euicto pignore quod ita diſtractũ fuerit actionem de euictione dandã eſſe emptori non contra

creditorem,

creditorem, qui ſuum recepit, ſed aduerſus debitorem cui ſolutio profuit, cum p eam fuerit à creditore ſuo liberatus. Hoc enim caſu venditio non tam à creditore facta videri poteſt, qui ipſe in vicem extranei emptoris ſi nullus ſit debet emere, quàm à debitore ipſo cuius factum, & voluntas per factum, & voluntatem iudicis ſuppletur, ac repreſentatur. Sed tamen quoniam fit inuito debitore, vt & alia quælibet iudicati executio fieri ſolet, nihil eſt, quod imputemus ei ſi quid in ſubhaſtationum forma peccatum ſit. Et ideo permittendum ille eſt, vt venditionem ſub haſta factam licet ipſius nomine, impugnet, ac nullitates ſi quæ interuenerunt, obijciat. Dummodo quod debet offerat: Ne poſſit ei obijci dolus quandiu debitor manet. Cum magis imputandum ei ſit cur debitum non ſoluerit, qui ſi ſoluiſſet, non iam de ſubhaſtationum nullitate quærendum eſſet, quia nec ſubhaſtationes vllæ factæ fuiſſent. Cæterùm ſoluenti debitori ſuccurrimus, vt ſubhaſtationum nullitatem obiicere poſſit, hactenus ne dominij ſui iacturam ſentiat, néue fructuum quos ſanè lucro emptoris hoc caſu cedere æquum non eſſet, ſi modò acceſſiones pretij cum pretio ſimul offerantur: quandiu ſcilicet neque decreti interpoſitio ſecuta eſt, neque tempus elapſum intra quod de nullitate quæri poteſt. Solius itaque debitoris fauore ita ius comparatum eſt, vt ſubhaſtationes quę contra ſtatuti formam factæ ſunt, nullius ſint roboris, & momenti. Non item fauore emptoris, cui proinde non debet ea res prodeſſe, quominus laudimia domino directo præſtare teneatur, acſi ſubhaſtationes valuiſſent. Nam & incumbit ei vt eas ritè, rectèque factas eſſe probet, quantum facere poteſt, vt rem quam euenit ſibi retinere poſſit iure dominij, eamque ſi fortè poſſeſſione eciderit, vindicare. Qua igitur fronte poſſit ille contra dominum directũ ſe tueri nullitate ſubhaſtationum, ne qua ex ijs laudimia ſoluere condemnetur cum ad eius commodum, & ſolicitudinem illud maximè pertineat, vti ne earum fides, & validitas allegatione vlla conuellatur. In illo planè non minus emptori quã debitori benè conſultum eſt, quod antequam redimendi

tempus præterierit, nulla ex ſubhaſtationibus quantumlibet ritè factis Laudimia debeantur, ita vt dominij translatio, quæ per addictionem, & expeditionem facta eſt, licèt commodum, & emolumentum fructuum acquirat emptori, laudimiorum tamen damnum, & incommodum neque emptori adferat, neque debitori. Non emptori, cui inuito eripitur dominium, quod ei ex ſubhaſtationibus ritè factis quæſitum fuerat, & quidem ipſo iure, ac ſine vlla retrotraditione, at ne quidem retrouenditione: Vt quemadmodum ſola poteſtate ſtatuti dominium rei ſub haſta venditæ tranſit à debitore in emptorem, ita eiuſdem ſtatuti authoritate recurrat ab emptore ad debitorem non quaſi nunquam factum emptoris, cui alioquin eodem modo lucrum omne fructuum quos percepiſſet auferendum eſſet, ſed quaſi reſtitutum. Non debitori, cui humanitatis intuitu ſemeſtre indulgetur ad ſoluêdum. Non alia de cauſa quàm vt ſi intra id temporis ſatiſfaciat, immunis ſit ab onere præſtandorum laudimiorum, nec niſi fructuum iactura, & amiſſione mora eius coerceatur. Ita fit, vt de laudimiorum reſtitutione vix vlla poſſit naſci quæſtio inter emptorem, & debitorem: Niſi ſi quo caſu contingat, vt poſt elapſum illud ſemeſtre bona vendita, pleno iure ad emptorem pertinere videbantur, redeant ad debitorem. Quod etſi perrarò, euenit tamen aliquando, non ſolùm ſi quid deſit formæ, ac ſolennitati ſubhaſtationũ, & tamen ſecuta ſit miſſio in poſſeſſionem. Quo caſu laudimia vtique poſt ſex menſes à die miſſionis debentur, nec eo minus tamen ſaluum debitori ius eſt excipiendi de nullitate ſubhaſtationum, quandiu decretum interpoſitum nullum eſt ex eaque cauſa impediendi ne interponatur, ſed etiam, ſi oĩa ritè, ac ſolenniter peracta ſint, nec tamen deficiat æquitas, quæ ſuadeat, vt laxiora tempora debitori ad redimendum, quod ipſum ex varijs cauſis poteſt contingere, vt dicemus in ſequentibus. His caſibus debentur omnimodo laudimia domino directo, licet in irritum ſubhaſtationes recidãt, Sed ea multò æquius eſt pertinere ad onus debitoris cui ſaltem hoc imputari poteſt, quod non ſoluerit citiùs ne laudimia

vlla

vlla deberentur, & cur faciendis ſubhaſtationibus petendiſque laudimijs cauſam dederit, quàm ad onus emptoris, cui nihil eſt quod imputare poſſit debitor, & cui dominium aufertur, quod ex ſubhaſtationibus quæſitum ipſi fuerat.

ERROR TERTIVS.

De Laudimijs ex ſimplici alienationis contractu etiam validò petitis.

CAVENDVM tamen eſt ne quem decipiat, quod proximè diximus: Ex ſubhaſtationibus etiam nulliter factis laudimia deberi. Erunt enim fortaſſe qui ſtatim ex hoc inferant, in ea nos eſſe ſententia, vt putemus contractum quemlibet ēt inualidum ſufficere ad inducendam laudimiorum obligationem. Quod tantum abeſt, vt probare poſſimus, vt nec illud admittamus quod cæteris omnibus placere video: Ex ſimplici contractu, ſiue venditionis, ſiue alio, qui ſit habilis ad alienandum deberi laudimia priuſquàm ventum ſit in poſſeſſionem. Quam concluſionem velut ex communi Doctorum ſententia veriſſimam aſſerit, & pluribus authoritatibus confirmat Amed. à Ponte quæſt. laudim. 38. Ego falſiſſimam eſſe arbitror. Semper enim illud exigo, vt emptor, aut alius cuiuſcunque tituli ſit nouus acquiſitor, poſſeſſionem rei emphyteuticæ acceperit, aut per traditionem, quæ ab alienatore facta ſit, aut quo alio ex ijs modis per quos transferri poſſeſſionem placuit, vt putà per clauſulam conſtituti, aut retentionem vſusfructus. Non ꝙ ex ſola poſſeſſionis tranſlatione laudimia deberi poſſint, ſed quia translatio poſſeſſionis conditio quædam eſt ſine qua non poſſunt deberi laudimia: tametſi contractus talis ſit, qui per ſe idoneus ſit, & habilis ad transferendum ſecuta traditione dominium. Idq; ſupradictæ conſtitutionis Iuſtinianeæ verba tàm apertè ſonãt, vt nihil potuerit ſcribi apertius, in l. vlt. C. de iur. emphy.

Primùm

Primùm in illo loco vel ſi ius emphyteuticum ad perſonas non prohibitas,ſed conceſſas,& idoneas ad ſoluendum emphyteuticum canonē tranſponere emphyteuta maluerit,nō contradicere ſed nouū emphyteutam in poſſeſſionem ſuſcipere. Et rurſum paullò poſt non amplius eis liceat pro ſubſcriptione ſua vel depoſitione quā quinquageſimam partem vel æſtimationis loci qui ad aliam perſonam transfertur accipere. Quibus verbis an non apertiſſimè Iuſtinianus exprimit, non priùs laudimia deberi domino directo quā is nouū emphyteutā in poſſeſſionē ſuſceperit, ſuamque voluntatem propria ſubſcriptione vel depoſitione teſtatus ſit? Conſequens igitur eſt vt antequam emptor aut àlius acquiſitor de apprehendenda poſſeſſione cogitauerit adeòque ad ipſum actū apprehendendæ poſſeſſionis deuenerit, nihil ab eo petere dominus directus laudimiorū iure poſſit, Imò nec antequā ſubſcripſerit aut ſuā voluntatē aliter depoſuerit. Si.n. pro ſubſcriptione aut depoſitione illa debētur laudimia,vt apertiſſimè habet cōſtitutio, illud vtique neceſſarium eſt vt ſubſcriptio illa vel depoſitio præcedat. Nec ſanè, iudicio meo,negari pōt,quin ſupradicta Iuſtiniani verba merū factū reſpiciant, cum & nouū emphyteutā in poſſeſſionē ſuſcipere,& alienationi ſubſcribere facti ſit non iuris. Factū igitur reuera interuenire neceſſe eſt, vt laudimia debeanē. Neque ad rem facit ſi quis ad tuendum errorem interpretum obijciat, Pro facto habendum id eſſe quod per dominum directū non ſtet quominus fiat, Ex regula iuris quæ in ipſis etiam cōdicionibus maximè locum habet quamuis facti ſint l. iure ciuili 24. De condic.& demonſtr. l. in iure ciuili 161. De regul.iur. Et cōſequenter ſufficere domino directo ad habendum ius petendi laudimij, vt per eum non ſtet quominus inducat nouum emphyteutam in poſſeſſionem, & alienationi ſubſcribat. Nam,& hoc modo noſtri ratiocinantur, Addentes ex Aret.conſ.41. Conſenſum domini ante inductionē noui emphyteutæ in poſſeſſionem exigi inter alia vt dominus directus facilius laudimium conſequatur: Debere igitur ei laudimium ſolui antequam inducatur nouus emphyteuta in

poſſeſſionem, Vel eo ſaltem tempore quo paratus eſt dominus ipſum effectualiter inducere, Ne alioqui ſit in poteſtate noui emphyteutæ numquam apprehendendo poſſeſſionem, neque petendo ſubſcriptionem, & approbationem, domini directi ius tollere, cui quæſitum ius ſit ex eo die quo contractus perfectus eſt;qui plerunque, vt emptio, conſenſu ſolo perficitur. Reſpondeo enim, prius eſſe, vt nouus emphyteuta velit poſſeſſionẽ apprehendere. quàm vt eum in pſſeſſionem ſuſcipere dominus debeat, vt velit. Suſcipiendi namque verbum præſupponit acceptionem poſſeſſionis ex parte noui emphyteutæ, qui ſi nolit eam accipere, neque vt accipiat cogendus eſt, neque inuitus poſſeſſor fieri poteſt ſola domini directi voluntate, Cum poſſeſſio nulla poſſit acquiri ſine animo, nec quemadmodum corpore ita, & animo alieno poſſit quis incipere poſſidere l. quemadmodum 8. & paſſ D. de acquir. poſſ. Dominium quidem acquiritur aliquando ignoranti vt ex cauſa legati l. cum pater 77. §. ſurdo de leg. 2. adeòq; interdum etiam inuito, puta per ſeruum quem in poteſtate habeamus l. etiam inuitis 32. D. de acquir. rer. domin. itemq; ſuis, & neceſſarijs hęredibus, aut neceſſarijs tantum l. in ſuis 11. D de liber. & poſt. l. neceſſarijs 57. D. de acquir. hęred. ſed poſſeſſio nũquam niſi volenti l. ei qui 12. eod. l. 1. §. vlt. D. de ſeparat. l. facta 63. D. ad SC. Trebe l. adeò vt etiam acquiſita poſſeſſio amittatur ſolo animo ſtatim atq; poſſeſſor cõſtituit nolle poſſidere, quod in domino diuersũ eſt ſi non ſit habita res pro derelicto l. ſi quis vi 17. §. differentia D. de acqu. poſſ. Ergo quãuis contractus emptionis ſolo conſenſu perficiat, cum tamẽ neq; dominus neq; poſſeſſor fiat is qui emit antequã ſit ſecuta traditio aut quid aliud quod æquipolleat traditioni, Nõ põt bona eſſe cõſecutio vt ob eã causã quaſi iã dominus, & poſſeſſor factus laudimia præſtare teneat: Satiſque domino directo eſſe debet, quod laudimij petẽdi ius habiturus ſit ſtatim atq; emptor in poſſeſſionem induci volet, quòdq; certus ſit emptorẽ nũquam ſine onere ſoluendi laudimij poſſeſſorem fore. Planè ſi venditor irrequiſito domino directo emptorẽ ſuum in poſſeſſionem induxerit non ẽt illud

exigemus

exigemus ad inducendam laudimij præſtandi obligationem, vt ſecuta ſit ſubſcriptio aut depoſitio domini directi. Quid enim ſi eam nolit petere emptor iam poſſeſſor factus? Quid ſi emptionis inſtrumentũ cui ſubſcribendum eſſet, proferre nolit? Quis dicat laudimiũ eo minus deberi domino directo per quem nõ ſtet, vt ſubſcribat? Placet mihi hac parte ratiocinatio interpretum, vt pro domini directi ſubſcriptione, ſi per emptorẽ ipſum ſtet, ſufficiat voluntas ſubſcribendi: quia ſc. ſubſcriptionis non minus petendę quam concedendę neceſſitas imminet ex quo inſtanti apprehenſa poſſeſſio eſt per nouum emphyteutam. Quinimò ſi contra vtrumque emphyteutam ſummo iure ageretur, dicẽdum eſſet ex eadem Iuſtiniani conſtitutione cadere rem vẽditam in cõmiſſum, Cum etiam à venditore exigat conſtitutio, vt requirat an dominus directus nouũ emphyteutam ſuſcipere velit, necne, Vt ſi nolit, & requiſitus hoc facere intra duos menſes ſuperſederit, poſſit venditor etiã non conſuetudine dominos, ad alios quoslibet ſuum ius, vel emphyteumata transferre. Sequitur namque in fine Conſtitutionis ſin autem aliter fuerit verſatus quã noſtra cõſtitutio diſpoſuit iure emphyteutico cadat. Verum ab hoc ſummo iure paulatim receſſum eſt per cõſuetudinem cõtrariam vbique fere gentium, & locorum introductam, vt non tam exactè, & accuratè requirendus ſit dñs directus, ſed poſſit eo irrequiſito, & vendi res emphyteutica & emptor in poſſeſſionem induci, dum ne qua, vel præſtando laudimio, vel ſi quod aliud ius ipſius eſt, mora ei fiat. Et cum ex ratione iuris ſcripti, & à Iuſtiniano conſtituti in dict. l. vltim. duplex conſenſus domini neceſſarius ſit. Primus vt poſſit emphyteuta rem emphyteuticam alij vendere, aut ius ſuum in alium transferre, ſi non malit ea dominus pro iure ſuo retinere, quod nos vulgò ius prælationis appellamus: Alter vt poſtquam licitè, ac domino permittente alij facta venditio eſt, poſſit emptor nanciſci, & ingredi poſſeſſionem, vt his ita peractis nulla ſuperſit cauſa dubitandi, quin & nouus emphyteuta in poſſeſſione ſua tuendus ſit, & laudimium domino debeatur. Nos vtrumque conſenſum illum

negligimus, & ius domini hactenus tuemur, vt facta venditione aut alia qualibet alienatione laudimium ei præſtari oporteat, aut ſi qua in eo, vel fraus, vel contumacia emptoris alteriuſvè acquiſitoris interuenerit, commiſſo locus aperiatur, & res ad dominum reuertatur: quam pragmatici vocant conſolidationem dominij vtilis cum directo. Idque nimirum eſt quod iactari ſolet, Non tantum emphyteuſes de quibus ſolis nunc agimus, ſed etiam feuda redacta eſſe ad inſtar patrimoniorũ, vt de ijs poſſit emphyteuta diſponere pro arbitrio perinde ac de alijs quibuslibet bonis proprijs, & vt vocant, allodialibus. Quod ius conſuetudinarium ex magna, & duplici æquitate, & vtilitate inductum fuit, quarum altera eſt, quod ita poſtulare videtur vſus, ac neceſſitas commerciorum, vt & facilius domini directi emphyteutas inuenirent, & emphyteutæ reperirent, emptores tantò citiùs, quantò liberiùs rem emptam alijs poſſent vendere: Altera quòd iuri communi derogatum fuerit primum per dominos directos qui non contenti quinquageſima parte precij quam Iuſtinianus præſcripſerat, longè maiorem portionem præſtari ſibi voluerunt, & vt plurimum ſextam partem, apud alios quintam, aut quartam, apud nonnullos etiam tertiam imò, & dimidiam: Adhibitis ſcilicet priuatis in eam rẽ pactionibus, quę iuri ſcripto derogarent. Nam, & ipſa Iuſtiniani conſtitutio excipit conuentiones, quę in contrarium factæ ſint in contractu ipſo emphyteutico, quarum cauſam ſemper vult eſſe potiorem, vt euenit in cæteris quoque contractibus, ſed in hoc maximè, cuius natura non alia eſſe creditur, quam quæ per conuentiones in ſcriptis habitas inducatur l. 1. C. eod. tit. Quemadmodum itaque iuri communi derogatum eſt in fauorem domini directi, vt longè maiora ei laudimia debeantur quàm Iuſtinianus præſcripſerit, Ita & in fauorem poſſeſſoris, & emphyteutæ eidem iuri cõmuni derogari oportuit, vt non adeò eſſet obſtrictus in requirendo duplici cõſenſu domini, Trãſiitque tandẽ ius hoc conuẽtionale in conſuetudinariũ, Vt aliàs ſolent quæ frequenter adijciũtur in cõtractibus, etiamſi expreſſa nõ ſint haberi pro

expreſſis

expreſſis,aut ex conſtitutione aliqua, aut ex conſuetudine, in quã frequentia conuentionum degenerauerit, vt in l.vlt. C.quæ res pign.obl.poſſ.l.vlt.C.de fideiuſ.l.quòd ſi nolit 31. § quia aſſidua D.de ædil.edict. Vnde etiam rationem petere ſoleo, Cur vix vllus hodie ſit vſus iuris prælationis quod dominis directis Iuſtinianus conceſſerat, niſi apud quos, vel ex longa conſuetudine retẽtum fuit, quod de pleriſque Galliarum populis, & prouincijs pragmatici Galli teſtantur, aut ex edicto Principis, vt apud nos ab aliquot duntaxat annis reſtitutũ. Nempè q̃a non eſt hodie in arbitrio dñi directi, vt alienationi per emphyteutã faciẽdæ factæuè conſentiat, ſed omnimodo conſentire cogitur, nec niſi vel laudimij, vel ſi per fraudem laudimium denegetur, commiſſi petendi ius habet, Prælationẽ enim dederat Iuſtinianus eo t pe, quo nondum venditio facta eſſet non poſt perfectam venditionem. Sed, & quibus in locis hodie ius hoc prælationis ſaluum eſt domino directo, non prohibetur tamen poſſeſſor emphyteuta vendere irrequiſito domino. Nec ſi ita fecerit, viam commiſſo aperit, ſed poſt factam irrequiſito domino venditionẽ perinde ſaluum domino ius eſt rei pro eodem pretio habendæ, & retinendæ, dum intra tres menſes, aut aliud præſcriptum tempus voluntatem ſuam declaret, ac ſi nulla dum vẽditio, nec traditio facta eſſet. Nullus igitur hodie domini conſenſus exigitur non ſolum, vt emphyteuta poſſit rẽ vendere, ſed neque vt emptorem poſſit in rei venditæ poſſeſſionem inducere; Vnumq́; hoc ius domino ſupereſt, vt vel rem ſibi pro eodem pretio retineat ſi prælationis iure vti poſſit, & velit, Vel laudimium ſoluat quale quantumque, vel pactione aliqua conuentum, vel longa, & recepta conſuetudine deſinitum eſt. Quo admiſſo, defendi certè multominus poteſt hodie, quod noſtri volunt, ut ſtatim, atq; perfecta uẽditio eſt, ius ſit acquiſitum domino petendi laudimij, etiam prius, quàm emptor inductus ſit in poſſeſſionem. Nam ſiue ad Iuſtiniani conſtitutionem reſpicimus 3. Dat illa ius commiſſi, & caducitatis non laudimij domino directo, ſi eo irrequiſito alterutrum factũ ſit, aut uenditio, aut trãslatio poſſeſ-

ſionis. Nemo autem dixerit poſſe laudimium deberi quamdiu in eo res eſt vt commiſſo, & caducitati locus fieri queat, ſiue ad conſuetudinem quam diximus obtinere, antiquata ex maiori part Iuſtiniani conſtitutione, non plus iuris habet dominus directus cum irrequiſito eo nouus emphyteuta in poſſeſſionem miſſus eſt, quam ſi conſenſum ſuum ante miſſionem accommodaſſet, ac vtroq; caſu ſola laudimij petitio competit, non etiam commiſſi vt antea. Cæterum ſicut ex Iuſtiniani lege tùm quoque cum duplex ille dominij cõſenſus exquiſitus eſt, nõ ideò tamen laudimium deberi omnimodo incipit ſed ex quo tantum die induxerit dominus nouum emphyteutam in poſſeſſionem, aut ſaltem ipſius poſſeſſioni conſenſerit, Adeò vt ſi per duos menſes hoc facere ſuperſederit liceat emphyteutæ ius ſuum in quemcunq; voluerit transferre, neglecto domino, id eſt abſq; metu vllo vel commiſſi vel præſtandi laudimij, Ita & ex conſuetudine qua vtimur dicendum eſt, nullum poſſe deberi laudimium prius quam nouus emphyteuta poſſeſſor factus ſit, cum multa incidere poſſint per quæ fiat vt poſſeſſionem ille numquam accipiat, Aut quia rebus omnibus integris malint contrahentes à contractu diſcedere, Aut quod ab alio ea res euincatur ſi non dominij ſaltem pignoris iure, Aut ne ſingulos caſus alios conquiramus, quod dominus directus venditionem laudare, & approbare nolit, Quo ſaltem caſu non eſt qui negare poſſit permittendũ emptori vt ab emptione recedat impunè, ſi modò venditor quoque cõſentiat. Cur ergo poſſeſſionem habeamus pro apprehenſa per nouum emphyteutam ob hoc ſolum quod paratus ſit dominus conſentire vt emphyteuta eam apprehendat? Nam nec vtilis dominij, vt vocant, vtilitas vlla eſt ſine poſſeſſione, quam ideò à proprietate ſeiunxit hominum cæca cupiditas, vt Seneca conquerebatur. Ergo quod ſuperiore capite diximus, & probauimus, Ex ſubbaſtationibus etiam nulliter factis deberi laudimium, non ita intelligi volumus vt omnimodo debeatur, etiam prius quam emptor in poſſeſſionem inductus ſit, aut quod eſſet abſurdius, etiamſi poſſeſſionem apprehendere

numquam

numquam velit, ſed vt debeatur ſi ſecuta ſit miſſio in poſſeſſionem, & ſemeſtre illud intra quod redimi bona debuerunt, effluxerit. Neque enim prius deberetur etiamſi ſubhaſtationes valuiſſent. Et id quidem indubitatè procedit eo iure quo vtimur, vt non prius ſemeſtre illud incipiat currere quam authoritate iudicis miſſus fuerit emptor in poſſeſſionem: Nam cum non antè incipiat deberi laudimium, quam ſemeſtre prӕterierit, neceſſarium antecedens eſt vt miſſio in poſſeſſionem præceſſerit. Sed inſpecto iure vetere quod ex Statuto noſtro obtinebat, vt ſex illi menſes inciperent currere à die expeditionis non expectata miſſione in poſſeſſionem difficilius videtur, vt dicamus obligationē pręſtandi laudimij, naſci hoc caſu potuiſſe ex apprehenſione poſſeſſionis. Enimuerò dicendum potius eſt, ita obtinuiſſe propterea quod cum ſtatuti poteſtate dominium in emptorem tranſeat citrà vllam traditionem, parùm intereſſe videretur an miſſus eſſet emptor in poſſeſſionem, necne, dummodo eſſet ei ius dominij vtilis irreuocabiliter quæſitum, vt exinde ſaltem laudimium debere incipere. Neque rurſus exiſtimandū eſt miſſionem in poſſeſſionem vſque adeò neceſſariam eſſe, vt emptor non priùs poſſeſſor fieri poſſit, quam authoritate iudicis in poſſeſſionem inductus ſit. Nam traditio calami, de qua in præcedentibus aliquid diximus, licèt non ſit modus transferendæ poſſeſſionis, Emptori tamen facit poteſtatem apprehendendi poſſeſſionem propria authoritate, vt etiam fructus ex re vendita poſſit percipere, in quibus præcipuum poſſeſſionis commodum, & emolumentum cōſiſtit. Neque eſſet neceſſaria miſſio in poſſeſſionem quæ ex iudicis authoritate per apparitorem fieri ſolet, ſi non congruentius, & conuenientius videretur, vt quemadmodum ſubhaſtationes omnes, fiunt ex mandato iudicis, ita per iudicem ex poſtfacto confirmentur: quod fit primùm ſed ſummariè, & cauſa non cognita, per miſſionem in poſſeſſionem. Deinde adhibita cauſæ cognitione pleniſſima, per decreti interpoſitionem Hodie autem ad hoc vtilis, & neceſſaria eſt miſſio in poſſeſſionem, non vt emptor magis poſſeſſor, fiat ſi

rei venditæ fructus iam perceperit, ſed vt iuſtiùs, & authore Prætore, Itemque ꝙ præcipuũ eſt, vt ſemeſtre currat ꝙ alioqui currere nunquã inciperet: Vnde fieret vt neq, laudimia vnquã deberentur: Quæ licet non ita facilé tam citò deberi æquũ eſt ne hoc incõmodo miſer debitor oneretur, ſi qñque bona vendita volet redimere cũ iam debito ſoluẽdo impar ſit. Attamen aliqñ tandem deberi neceſſe eſt, ne dũ conſulere debitori volumus, dñi ius extinguamus, Eo nimirũ tpe quo emptori dñium irreuocabiliter acquiſitũ fuerit, aut acquiri potuerit, ꝙ contingit poſt elapſum ſemeſtre; ſiue ſubhaſtationes valuerint, ſiue nõ valuerint, & ſiue decreti interpoſitio aliqua probetur ſecuta; ſiue nulla ſecundum ea, quæ diximus in præcedentib. At in priuatis venditionibus, quia dominiũ ſine traditione non transfertur neceſſaria ſemper eſt, aut inductio aliqua in poſſeſſionẽ, aut ſaltem apprehẽſio alia poſſeſſionis, vt laudimiũ deberi incipiat, & peti poſſit.

ERROR QVARTVS.

Si venditor ex cuius contractu laudimium petitur, nolit rem tradere.

APPAREBIT euidentiùs quàm grauis ſit error ille interpretũ quem refellimus exiſtimantium: Ex contractũ ſimplici dumne inualido, & nullo laudimia deberi, ſi rõnes quibus mouentur, & limitationes quas adferunt, ſubtiliùs expendamus. Mouetur autem maximè ex eo, ꝙ putant, & ſupponũt pro vero, qđ & nos aliqñ credebamus; Venditorem eius rei cuius tradẽdæ poteſtatem habeat, teneri præcisè emptori, vt eã tradat, nec liberari ꝑſtatione eius, ꝙ intereſt. Quæ cõis noſtrorum ſnĩa eſt poſt Bart. & alios ad l. 1. D. de actio. empt. Inde nãq; inferunt, ẽt prius quàm rei venditæ traditio vlla ſecuta ſit, habendã tñ eam pro tradita, & conſequenter, eodẽ iure cẽſendum emptorem dñmque directum, quo eſſet vterq; ſi res tradita proponeretur. Quo ſecuto dubitandi cã nulla eſſet quin ab emptore laudimia dño deberentur. Nam, & dici ſolet, Eum qui actionẽ habet in rem aliquã, rem ipſam habere

vide-

videri, l. is qui actionẽ 11. de reg. i. r ꝙ eo ſaltem caſu indubitatè ꝓcedit, quo quis hẽt actionem i i rem aliquã, ad eam rem præcisè conſequendã. Itaq; ſi qñ contingat vt vẽditor non ſit præcisè obligatus ad tradendũ, ſed liberari poſſit ꝑſtando id qđ interſit emptoris. Vt puta inquiunt ſi feudum, vel emphyteuſim vendiderit ſine conſenſu dñi, fatẽtur nulla eo caſu laudimia deberi, Quaſi coſsante rõne, quæ facere poſset, vt deberent, Ex Bald. in §. ſi facta tit. ſi de feud. fuer. contr. intr. dom. & agna. in vſib. feudor. Nihil. n. dñi videtur intereſse cũ facta venditio eſt, quã non debeat ſubſequi abſoluta neceſſitas traditionis, Cũ ſola mutatio emphyteutæ illa ſit, quæ efficit, vt dñi intereſse videat Sed tota rõ hæc, ſi propius inſpicias neq; vera eſt, neq; accõmodata. Non vera, qm̃ falſum eſt, ꝙ illi pro vero habent, Venditorẽ teneri præcisè ad hoc, vt emptori rẽ tradat, quoties eius tradẽde facultatem hẽt. Vt nos iã ſæpius, & plurib. probauimus in ꝓcedẽtibus, tã ex d. l. 1. de act. empt. quæ gñraliter ait, ſi res vẽdita non tradatur agendũ eſſe ad id ꝙ intereſt, non adhibita diſtinctione illa quam interpretes de ſuo ingenio cõminiſcuntur, An facultatem habeat rei tradendæ, an non Quam ex l. ſi traditio 4. C. eod. tit. vbi tractant Imperatores de venditore qui per procaciam ſuam nolit rem tradere, id eſt qui dolo malo recuſet traditionẽ quã facere poſſet ſi vellet, Alioqui nulla eſſet procacia venditoris qui rem tradere tametſi maximè vellet, non poſſet, ꝙ eius rei tradendæ poteſtatem non haberet. Et tñ eo quoque caſu reſcribũt, Nõ ꝙ volunt interpretes, cõdemnandũ eſſe præcisè venditorẽ ad tradẽdũ, ſed ꝗđ nos defendimus, Quanti intereſſe compleri emptionem arbitratus fuerit Præſes prouinciæ tantũ in cõdemnationis taxationem deducere illum debere. Nec diſſimiliter ijdem Imperatores in l. cum venditorem 10. eod. tit. reſcripſerunt, Vẽditorẽ qui fide conuentionis rupta carnem quam vendiderat placito tpe nõ exhibuit, propoſita actione ex empto quanti emptoris intereſt ſi tunc præſtita fuiſſet, conuenien dum eũ eſſe. In quo duo ſunt obſeruanda, Primũ illud qđ lex ait fide cõuentionis rupta. Nec, n. de rupta cõuentionis fide

argui

argui poteſt venditor, qui rem venditam ideò non tradit, quòd eius tradendæ poteſtatem non habeat, ſed is demum, qui cum tradere poſſit ſi velit, non vult tamen. Alterum quod non de condemnatione, aut condemnationis taxatione loquuntur Imperatores, vt in d. l. ſi traditio, ſed de actione ipſa cùm aiunt conueniendum eſſe venditorem hoc caſu ad id quod intereſt emptoris. Vt ſignificent nullam competere actionem ad rem præcisè tradendam, ſed ad pecuniam duntaxat, & ad id quod intereſt quod ſemper in quantitate conſiſtit. Vt rei traditio ſit in præſtatione potiùs, quàm in obligatione. Rem enim ipſam tradere quidem venditor debet ex natura contractus, vt fidem ſuam liberet, nec de ea rupta argui poſſit, quomodo accipi debet, quòd ſcriptum eſt in leg. exempto 11. §. 1. D. eodem titul. Sed ſi non tradat, conueniendus eſt eo nomine ad tradendum quidem, vt in l. ſi pater 10. in fin. Cod. eod. at non præcisè ſed diſiunctiuè, & alternatiuè, vel ad tradendum, vel ad præſtandum id quod intereſt, quod diſertis verbis Iuſtinianus exprimit in l. contractus 17. verſic. adeo vt nec in huiuſmodi venditionibus. Cod. de fid. inſtrum. Eſſetque ineptus libellus emptoris, qui venditorem vrgeret præcisè ad rem tradendam. Quoniam qualis libellus eſt, talis quoque ſententia eſſe debet, l. vt fundus 19. D. commun. diuidundo. vbi ratio redditur, quia vltra id quod in iudicium deductum eſt, excedere poteſtas iudicis non poteſt. Et ſtultus dicitur Iudex qui ſpeciem aliquam petenti adiudicat æſtimationem, l. vltim. C. de fideicommiſ. libert. Atqui non poſſet in condemnationem deduci vt cogeretur præcisè venditor rem tradere. Cũ traditio ſit facti l. conſilio 7. §. vltim. D. de curat. furioſ. nemo autem præcisè cogendus ſit ad factum, quod citra vim, & impreſſionem fieri non poſſet: Ideoque nimirum in omnibus faciendi obligationibus neceſſe eſt in vicem facti ſuccedere obligationem, & præſtationem eius, quod intereſt, l. ſi quis ab alio 13. in fin. D. de re iudic. l. ſtipulationes non diuiduntur 72. l. quoties quis alium 81. l. cùm ſtipulatus 113. §. vltim. D. de verbor. obligat. Neque remedium aliud ſupereſſet

pereſſet exequendi iudicati ſi condemnatus venditor ad rē præciſè tradendam recuſaret ſatisfacere iudicato, quàm vt manu militari res ei aufferretur, & in emptorem transferretur. Sed eſſet hoc remedium inciuile,& alienum à ratione iuris quæ ſicuti vim omnem execratur, & coercet, ita & ab omnibus ijs abſtineri vult,quantùm fieri poteſt,quæ violentiæ ſpeciem aliquam præſeferant. In quorum numero ſine dubio ſunt ea, quæ per manum militarem expediuntur. Et quamuis eo iure vtamur hodie in actionibus arbitrarijs ſi iuſſus reus arbitrio iudicis rem aliquam reſtituere, parere nolit, poſtquam ita Triboniano placuit inuita vetere iuriſprudentia in l.qui reſtituere 68.D.de rei vindicatio. Non tamen facilè debet ius tam nouum, & durum trahi ad conſequentias,vt in actionibus quoque perſonalibus, quæ non arbitrariæ ſit ſed bonæ fidei, idem obſeruetur, & quæ ad dandum competunt non ad reſtituendum. De illis enim ſolis actionibus ſiue in rem ſiue in perſonam ſint, & de interdictis illa lex loquitur, ex quibus arbitratu iudicis reſtitui quid oportet. In quo grauiter Caſtrenſis errauit ad d.l. traditio,& ad d.l.contractus 17.C. de fid.inſtr.nu.12. vt dicemus in Error 6.Decad.ſeq. Imò id potius ſequendum eſt, quod Impp.Arcadius,& Honorius præcipiunt executoribus ipſis, & exactoribus tributorum, ne cui per terrorem militarem inferant formidinem in l. 1. C. de execut. & exactor. lib. 12.tit.61. Sed & ſi hoc admitteremus, vt cogendus eſſet venditor præciſè ad tradendum,vt veram faceremus rationem quæ affertur ab interpretibus,non tamen eſſet accommodata.Finge enim quantùm voles cogendum eſſe venditorem vt tradat:nunquam tamen facies vt tradat inuitus, nec ſi adhibeas manum militarem, quia poteſt quidem manus militaris facere vt res ab eo aufferatur,& in emptorem tráſferatur,vt in d.l.qui reſtituere.Sed nō vt dominium aliquod à venditore transferatur in emptorem. Quia quoties de dominio transferendo agitur, concurrat oportet affectus ex vtraque parte contrahentium,& niſi animus vtriuſque conſentiat, perduci ad effectum id quod inchoatur, non poteſt,

Lin

l.in omnibus rebus 55 de obl. & action.l.ſi ego 18. & ſeq.D. de reb. cred. Manus autem militaris, quæ in inuitum exerceatur, nunquam faciet, vt concurrat animus transferendi dominij in perſona illius, qui vim patitur, cuius non tantum voluntatē, & conſenſum interuenire oportet, vt transferat dominiū, ſed ēt factum aliquod, non nudam patientiam. Eſt enim duntaxat in iuribus receptum, vt in ijs patientia ſit loco traditionis, quæ tradi verè ac propriè non poſſunt l.3. in prin.de vſufr.l.vlt.D.de ſeruit. non etiam in rebus corporalibus, quę tradi commodè poſſunt l.1.§.vlt.D.de rer.diuiſ.& de quibus in l.traditionib.20.C.de pact.l.traditio 20 iunct. l.nunquam 31 D.de acqu.rer.dom. In ijs enim quæ ex animo & voluntate cuiuſque pendent, nullum præcisè imperium eſt. Vndę illud Imperatoris, neque amorem, neque religionem imperari poſſe. Itemq; quod Vlp. in l.qui in aliena 6.§. vlt.aliàs l. eum qui D. de acquir. hæred. Eum qui metu verberum (ſic enim legendum eſſe conſtat, non vt vulgo verborum) vel aliquo timore coactus hæreditatem adierit, fallens, id eſt fingens ſe habere animum adeundi quem non habeat, neque hæredem ipſum fieri, ſi liber ſit, neq; hæredem facere dominum ſi ſit ſeruus, quoniam ad acquirendam hæreditatem animo acquirendi opus eſt, qui ex voluntate, & imperio ſolius domini non pendet. Hoc verò ſi ita eſt, vt venditor etiam eo admiſſo, vt cogi poſſit ad tradendum, nō idcirco tamen cogi poſſit, vt inuitus dominium rei venditæ transferat in emptorem. Planè dici non poteſt cur ob hoc ſolum ab emptore laudimium debeatur, quod obligatum habeat ille venditorem ſuum ad traditionem præcisè faciendam. Cùm præciſa illa neceſſitas tradendi non poſſit inducere præciſam neceſſitatem transferendi dominij, ne quidem ſecuta traditione. Siquidem nec aliud intuendum volunt interpretes, niſi an dominij, & perſonæ mutatio aliqua facta ſit: qua ceſſante nec nouus emphyteuta vllus eſt, nec noua inueſtitura, nec proinde cauſa vlla præſtandi laudimij. Ampliùs dico, etiamſi laudimium ex hac cauſa deberetur, ſi emptor venditorem obligatum haberet præcisè ad rem tra-

dendam,adeoque licet ſolutum proponeretur. Nihilomagis tamen fore illum dominum rei venditæ, quæ nec à venditore ipſo; nec ab eius hærede tradita vnquam fuiſſet. Idque probo ex l.ſi pater tuus 8.C. de actio.empt. cuius verba hæc ſunt ſi pater tuus venundedit portionem ſuam, nec induxit emptorem in vacuam poſſeſſionem prædij, ius omne penes ſe eum retinuiſſe certum eſt neq; enim velut traditionis factæ vectigal exſolutum ſi ſimulatū factū interceſſit, veritatē immutare potuit. Quid enim ſcribi potuit apertiùs ad ſuam noſtram confirmandam? Niſi fortaſſe quòd velles etiā laudimij factā mentionem. At quid aliud ſibi volunt verba illa traditionis factæ vectigal An non.n.laudimiū vectigal quoddam eſt,& tributū traditionis factæ. Rectè verò traditionis non venditionis,vt intelligamus nihil cauſæ eſſe cur propter vēditionē aliquod vectigal pendatur,ſi nō ſecuta ſit traditio in qua totus effectus,& complementū venditionis conſiſtit. Hoc enim eſt,quod ſequitur in eadem lege. Quapropter aditus Præſes prouinciæ ſi animaduerterit in vacuā poſſeſſionē neq; patrem tuum,neq; ſucceſſores eius emptorē,vel hæredes ipſius quocunq; loco factos induxiſſe,non dubitabit nihil eſſe tranſlatum pronunciare. Quòd ſi nihil transfertur in emptorem ne quidem ſoluto ex venditione laudimio niſi traditio interuenerit: Quis ferat deberi laudimium ex ſola venditione,nulla tranſlatione facta dominij vtilis,nec mutato emphyteuta? Aut cur inducamus præſtandi laudimij obligationem quandiu in eo res eſt, vt venditio quamuis conſenſu perfecta poſſit tamen nullum habere vnquam effectum, nec vllam ſiue dominij, ſiue poſſeſſionis tranſlationem inducere? Quo caſu an non ex poſt facto apparebit nullam fuiſſe cauſam, vel promittendi, vel ſoluendi laudimij? Aut ſi cauſa illa ſufficit quomodo putant interpretes, quod non ſtet per dominum quominus traditio ſequatur. Dicamus igitur eadem ratione, aut potiùs eodem errore, Deberi laudimium etiam ex venditione, quæ nunquam facta fuerit, quia non magis ſtat per dominum directum quominùs venditio aliqua fiat.

Ac ne fortè reſpondeas, Laudimium hoc caſu idcircò deberi non poſſe quòd nulla venditione facta neſciri poſſit q̄s emptor futurus ſit à quo laudimium petatur. Finge pactum, & promiſſionem de vendendo inter Titium, & Semproniū interueniſſe, neque tamen vllam venditionem ſecutam eſſe. Quidni dicas perinde hoc caſu debitum iri laudimia, cum p̄ dominum non ſteterit quominus venditio ſecuta ſit, ſed per ſolos contrahentes. Quid ſi per Sempronium ſolum, qui promiſerat ſe empturum? An fortè veremur adhuc, ne maior fiat iniuria emptori ſi laudimium præſtare teneatur ex vēditione quam facere, vt promiſerat, ſine cauſa recuſauerit, quàm ſi perfecta venditione, & ante adeptam ex contumacia venditoris poſſeſſionem obligemus eum ad laudimij pręſtationem? Imò longè maior iniquitas eſt in perſona eius emptoris cui nihil imputari poteſt ſi cum propter venditoris p̄fidiam habere rem non poſſit, oneretur tamen laudimij pręſtatione, quàm in perſona illius cui poteſt imputari, cur venditionem quam promiſerat, non fecerit. Et tamen certum eſt, & interpretes pragmaticiq; omnes in eo conſentiunt, Ex promiſſione de vendendo, vel alienando nullo caſu deberi laudimia, vt poſt alios tractat Andr. Tiraq. de retract. conuent. § fin. num. 44. Non ſolum quoniam aliud eſt venditio, aliud pactum de vendendo, vt pluribus docet Bart. ad l. vlt. num 8. de condit. cauſ. dat. Bald. ad l 1. C. de pact. pignor. & alij quos refert Amed. à Pont. quæſt. 35. Sed etiam quia ex ſola promiſſione de vendendo, neque dominium vtile transferri poteſt, neq; poſſeſſio, nec proinde nouus vllus fieri emphyteuta, quia laudimia debere poſſit. Quæ poſterior ratio non minùs conuenit venditioni iam factę quàm promiſſioni de vendendo, Cum non magis ex nuda licet perfecta venditione quàm ex pacto de vendendo, aut dominium, aut poſſeſſio transferri poſſit. Benè igitur Guid. Pap. quæſt. 101. ſcripſit laudimium non deberi antequam emptor inductus ſit in poſſeſſionem rei venditæ, ſed malè cum ratione addit. Propterea quod debeatur pro labore inueſtituræ, & inductionis in poſſeſſionem. Debuerat enim dicere pro ſuſceptione in

poſſeſ-

poſſeſſionem, & pro approbatione nõ tam noui contractus, quàm noui poſſeſſoris, in quo non tam labor, quàm beneficium,& beneuolentia verſatur. Et quamuis recentiores pragmatici negent hoc ius hodie ſeruari in Gallia,quomodo tẽporibus Guidonis Papej ſeruabatur,apud nos tamen ſemper obtinuit, nec vnquam Senatut noſter pronunciauit deberi laudimia ex vllo contractu quamuis iuſto, & valido, niſi ſecuta.& probata noua aliqua poſſeſſionis apprehẽſione. Quæ fuit veterum ferè omnium opinio quibus ſolenne erat dicere,Laudimium non deberi,nec peti poſſe, niſi facta fuerit inueſtitura,vt apud Stephan. Bertrandi conſ.3 num.33.vol 3. Nec enim aliud eſt inueſtire emptorem quàm ſuſcipere eum in poſſeſſionem,quæ ſuſceptio præſupponit, & includit in ſe poſſeſſionis adeptionem. Neque poſſum audire propitijs auribus recentiorum interpretationem, qui ſubintelligunt aliam exceptionem,vel niſi per dominum nõ ſteterit.Fateor ſi per dominum ſteterit laudimia non deberi. Sed non ideò bona conſecutio eſt; vt ad inducendam laudimiorum obligationem ſufficiat per dominum non ſtare, ſi nõ etiam illud concurrat,vt contractus non ſolum perfectus ſit, ſed etiam completus,ſuumq; effectum habuerit, quod ſine acquiſitione poſſeſſionis eſſe nunquam poteſt.

ERROR QVINTVS.

De differentia commiſſi,& laudimij ex ſimplici venditione.

ILLI ipſi interpretes,& pragmatici,q defendũt, Ex ſimplici venditione deberi laudimium ab emptore priùs etiam quàm rei venditæ poſſeſſionem apprehenderit. Fatentur tamen,Per ſolum contractum abſque domini conſenſu initum non ſecuta rei traditione,aut dominij translatione, non cadere rem in commiſſum. Ita ex communi omnium opinione Andr. Tiraq.de retrac.gentilit.§.1.glo.2.nu.42.& poſt eum Amed.

à Pont.

à Pont qui plures refert quæſt.laudim.38. Ex cap.imperialem,§ callidis,vbi Iſern.Bald.& alij notant de prohib. feud. alien.per Frider. vbi ſcriptum eſt in hæc verba callidis inſuper machinationibus quorundam obuiantes, qui pretio accepto quaſi ſub colore inueſtituræ quam ſibi licere dicunt, feudum vendunt,& in alios transferunt,ne tale figmentum, vel aliud vlterius in fraudem eius noſtræ conſtitutionis excogitetur, modis omnibus prohibemus, Pœna authoritate noſtra imminente,vt venditor,& emptor qui tam illicitas pactiones reperti fuerint contraxiſſe, feudum amittant, & ad dominum liberè reuertatur. Ponderant nimirum verba illa feudum vendunt,& in alios transferunt.& ex ijs inferunt nõ aliter illi conſtitutioni,quæ pœnalis eſt locum eſſe poſſe,quã ſi vtrumque concurrat,vt & venditio facta ſit,& rei translatio ab vno in alium. Atqui certum eſt,ex contractu ſimplici nullam fieri translationem, niſi ſecuta demùm traditione. Traditionem igitur ſecutam eſſe neceſſarium eſt, vt commiſſo, quod in pœnam indictum eſt,locus aperiatur. Rationem verò diuerſitatis hac parte inter Commiſſum,& Laudimium illam adferunt, quod cum de Commiſſo tractamus agitur de pœna euitanda Et quia conditio domini deterior non fit traditione non ſecuta: Quæ vnica ratio eſt,inquiunt,propter quam res cadere debeat in commiſſum.At reſpectu laudimij non debet auſferri ius domino acquiſitum ex contractu quẽ dominus poteſt approbare etiam ante traditionem ex qua approbatione debetur domino laudimium. In eamque rem citare ſolent l.in inſulam 42.§ vltim.D.ſolut. matr.l.vltim. D. de pact. Verba ſunt Amed. à Pont. dict. quæſt.38. Quod aiunt Commiſſum eſſe quid pœnale, & conſequenter odioſum,ſanè veriſſimum eſt, vt non facilè extendenda ſit pœnalis cõſtitutio extra ſuos limites,ſed reſtringẽda potiùs q̃tum fieri poteſt vt cætera ſolent omnia quæ ſunt eius generis,id eſt pœnalia,& odioſa.Ex reg.l.penultim.D.de pœn.& l. cum quidam 19. De liber. & poſthum. Laudimium verò æquè certum eſt non in pęnam poſſeſſoris deberi,ſed in pręmium, & remunerationẽ beneficij à domino directo collati,
in

In nouo poſſeſſore ac emphyteuta ſuſcipiendo. Ideóque fauorabiliorem eſſe laudimij, quam commiſſi adiudicationẽ. Sed non poſſis ex eo inferre quod illi inferunt, Deberi ergo laudimium ex ſimplici contractu venditionis etiam traditione non ſecuta, Commiſſum non deberi. Nec enim ſolus laudimij fauor facere poteſt, vt debeatur, ſi non etiam cauſa concurrat propter quam debeatur. Cauſa verò non alia eſt quàm beneficium illud domini directi, vt diximus ſuſcipientis nouum emphyteutam in poſſeſſionem. Poſſeſſionem igitur, aut apprehendi, aut ſaltem peti neceſſe eſt, vt beneficio locus eſſe poſſit. Nam nec beneficium inuito datur, vt habet regula iuris. Et quamuis Seneca quodam loco ſcribat: Imò verò duplex beneficium dare illum, qui dat inuito, & inuitum cogit accipere: Non tamen de tali beneficio loquitur quale eſt de quo tractamus, domini directi in emphyteutam nouum, quod non fit, niſi ſpe præmij, & remunerationis laudimiorum. Quin potiùs diceret Seneca, quod alio loco eleganter, Dignum eſſe decipi eum, qui beneficium ideò dat, vt recipiat, ſi beneficium hoc eſſet ex eorum genere, quæ nullum, niſi officij, & gratitudinis onus adnexum habent. Importunum ergo eſt, & intempeſtiuum, vt dominus directus beneficium illud emptori offerat, antequàm ſit ille ab emptore requiſitus, ob hoc dumtaxat, vt laudimium conſequatur in præmium beneficij, quod nec dum dederit, nec de eo dando adhuc rogatus ſit. Sed, & quod admittimus laudimium eſſe fauorabile non ita accipiendum eſt quaſi ſit adeò fauorabile, vt procliues eſſe debeamus ad inducendam laudimij obligationem: Sed ſic potius, vt non ſit tam odioſum, quàm eſt commiſſum. Cæterum negari non poteſt quin odioſum ſit, quia onus eſt, & proniores ſemper eſſe debemus ad liberandum, quàm ad obligandum, vulg. l. Arrianus 41. D. de obligatio. & action. Quod verò addunt interpretes, vt rationem diuerſitatis quam adferunt magis illuſtrent, quòd conditio domini deterior non fiat traditione non ſequuta, verum quidem eſt, itemque quod ex eo inferunt: Non poſſe in

commiſſum cadere rem, quæ vendita tantùm ſit, & non tradita. Sed tam efficax ea ratio eſt, vt probet laudimium non deberi, quàm vt oſtendat. Commiſſo locum nō eſſe. Cur enim debeatur domino, cuius nihil interſit? Intereſt ſanè cū in nonum emphyteutam, & poſſeſſorem ſuſcipit alium, quam eum, cui emphyteuſim conceſſerat. Ita enim fit, vt inuitus quodammodo rem ſuam in alium transferri patiatur. Non quidem inuitus abſolutè ſi reſpicias rationem iuris communis ex quo habet ille ius prælationis. Sed tamen ſecundum quid, cùm ſi nolit rem retinere cogatur pati, vt emphyteuta eam rem etiam inuito ipſo vendat alteri Et ob eam cauſam æquum eſt, vt pro hoc incommodo lucrum, & commodum laudimiorum ſentiat. Sed priuſquam emptor poſſeſſor factus ſit, aut fieri velit, nihil prorſus intereſt domini directi quamuis venditio iam contracta ſit, quoniam idem emphyteuta, & poſſeſſor manet, qui priùs: nec proinde cauſa vlla eſt præſtandi laudimij, ſiue ex dominij tranſlatione cauſam illam æſtimes cum interpretibus, ſiue vt nos volumus, ex mutatione poſſeſſionis facta per ſpeciem alienationis habilem per ſe ad dominium vtile transferendum. Ergo ſi vera illa ratio eſt, quæ ab interpretibus affertur propter quam nō ſecuta traditione non poſſit res vendita in commiſſum cadere, quia nihil intereſt domini directi. Erit pariter vera, & bona propter quam debeamus concludere, nec laudimia deberi domino ante traditionē cùm nihil eius interſit. Imò ſi verum amamus, multò maior vrgeret ratio, vt domino cuius nihil penitus intereſſet commiſſum adiudicaretur, quàm laudimium, vel ob hoc ipſum quo mouentur in contrarium interpretes, quod commiſſum adiudicetur in pœnam. Eſt enim id commune pœnis omnibus quatenus pœnæ ſunt, vt locum habeant etiamſi nihil interſit actoris, ſiue conuentionales ſint, quia licèt obligationes omnes ad hoc comparatæ ſint, vt vnuſquiſque acquirat quod ſua intereſt. Cùm tamen pœna in ſtipulationem deducta eſt non quærimus an aut quatenus interſit ſtipulatoris, ſed tantùm quænam ſit quantitas, & conditio ſtipulationis, l. ſtipulatio iſta 38. §. alteri

teri de verb.obligat. Siue legales, quia cum lex pœnam aliquam conſtituit, non tam id agit, vt alicui conſulat, quàm vt factum eius puniat cui pœna irrogatur. Idque Prætor etiam in Edicto ſecutus eſt, cum actiones pœnales propoſuit in vtilitatem eorum etiam quorum nihil intereſſet, adeoq; qui eſſent calumniatores, vt in edicto. Ne quis eum qui in ius vocat. vi eximat l. ſi per alium 5. §. 1. D. illo titul. Et in l. vnic. §. vlt. ſi quis ius dicent. non obtemp. meram pœnam continere dicitur edictum illud quia non ad id quod intereſt, ſed quanti ea res eſt, concluditur, id eſt ad æſtimationem rei petitæ, licèt nihil actoris interſit, puta quòd ſit calumniator. Plures quidem ſunt actiones Prætoriæ, quæ dicuntur pœnales, quia puniunt factum eius, qui cōtra edictum fecerit. Sed non ſunt iſtæ merè, & abſolutè pœnales, ſed tantum ex parte rei cum non alij dentur, quàm cuius intereſt, & ex parte actoris rei non pœnæ perſecutionem contineant, l. nouiſſimè 7. § quod ait. l. huius 9. §. 1. D. quod falſ. tut. auth. l. 2. §. vlt. D. qui ſatiſd. cogan. l. 4. §. in eum D. de damn. infect. l. 1. § hæc verba D ne vis fiat ei l. 3. §. pen. D. de tabul. exhib. l. 3. §. vlt D. vti poſſ. de quo plura, & fuſiſſimè ſcripſimus in præcedentibus, cum tractauimus de actionibus tam ciuilibus, quā prætorijs, quæ ex delicto naſcuntur, hæredique, & in hæredem aut dantur, aut nō dantur. Quod ad propoſitum noſtrū attinet, ſatis eſt probaſſe, pœnam in libris noſtris opponi paſſim vtilitati, & ei quod intereſt. Ne dubitari poſſit quin pœnæ petitio competat etiam ei cuius nihil interſit. Non eſt igitur ratio accomodata, quam adferunt interpretes, vt cùm de pœna commiſſi agitur neceſſe ſit ſecutam eſſe traditionem, quod alioqui nihil interſit domini directi. Et in hac ipſa quæſtione de commiſſi pœna, non deeſt exemplum in quo detur actio ad commiſſum etiam illi, qui probare nullomodo poſſit ſua intereſſe. Ex edicto nimirum Sereniſs. Ducis Emanuelis Philiberti quo conſtitutum eſt ad obuiandum fraudibus, quas emphyteutæ aduerſus dominos quotidie comminiſcuntur, vt quiſquis rem aliquam emerit, aut alio titulo ad transferendum dominium habili acquiſiuerit,

ſiuerit reſcribere intra menſes duos titulũ acquiſitionis ſuæ teneat, in ea Caſtellania in qua ſitus eſt fundus acquiſitus. Nec tñ ſi fundus ſit emphyteuticus, vel feudalis, ſed & ſi ſit liber ab omni canone, & onere, ac vt noſtri loquuntur, allodialis. Addita etiam pœna commiſſi aduerſus acquiſitorem ſi contra fecerit. Et quidem in fauorem, & commodum domini directi ſi fundus ſit feudalis, vel emphyteuticarius, quia eo caſu ſolius eius intereſt, qui dominus directus inuenitur, ſi verò fundus ſit allodialis, in vtilitatem, & commodum illius, qui iuriſdictionem habet in eo territorio vbi fundus eſt, Ne ſcilicet qui contra edictum fecerit cauſari poſſit, habuiſſe ſe fundum pro allodiali. Et tamen quid obſecro eius intereſt, qui dominus tantùm eſt iuriſdictionis, quòd non ſit inſcriptus titulus acquiſitionis? Illa namque inſcribendi neceſſitas non aliam cauſam habet, quàm vt ſciat dominus directus an, & quando, & cui, & quo precio fundus feudalis, emphyteuticarius venditus ſit, vt ex eo poſſit dignoſcere, an ius aliquod nactus ſit, aut commiſſi aut laudimij petendi, ab eo, quem videt nouum poſſeſſorem factum. Idque ita conſtitui iuſtiſſimum ſanè, ac æquiſſimum fuit, poſtquam bonis feudalib. & emphyteuticarijs iam redactis ad inſtar patrimoniorum deſierat in vſu eſſe ius commune, vt emphyteuta ante venditionem conſenſum domini per denunciationem ei faciendam exquirere cogeretur, Vt de iure ſuo certior fieri dominus directus poſſet. Verùm quid hoc ad dominum ſolius iuriſdictionis, qui nullum ius feudi, vel directi dominij habeat in fundo vendito: Quid videri poteſt ipſius intereſſe, vtrum facta ſit contractus inſcriptio, necne? Nihil penitus. Nec tamen eo minùs commiſſi pœnam petere poteſt ſi fortè res allodialis vendita ſit, nec emptor edicto ſatisfecerit. Quoniã ita lex ſcripta eſt, & idcirco ſeruanda quantũuis dura, vt in l. proſpexit 12. D. qui, & à quib. manum. Quãquam nec valdè dura ſi duritiem, & contumaciam æſtimes eius qui fraudem directo domino facere velit, & qui fraudis ſuæ prætextum illum ſemper obtenderet, quòd fundum allodialẽ credidiſſet, niſi prætextũ hũc rigor edicti ſuſtuliſſet.

Nihil

Nihil ergo cõmune habet pęna cõmiſſi cũ eo,quod intereſt, nec proinde bona ratio illa eſt interpretũ,vt ex venditione, quam traditio nulla ſubſecuta eſt idcirco difficilius cõmiſſum peti poſſit, quam laudimiũ, quòd nihil interſit domini. Iam verò, quod ex Friderici conſtitutione adferunt in d. §. callidis,nihil minùs,quàm pro ijs facit. Nam ſi fateri coguntur,quod veriſſimum eſt, in ſpecie dictæ conſtitutionis ideò non fieri,Commiſſo locum ex ſimplici vẽditione, quod eius legis verba non tantùm exigant, vt feudi venditio facta ſit, ſed etiam vt feudum in quem alium tranſlatum ſit,quæ trãſlatio non fit ſine traditione. Quidni etiam de laudimio idem admittunt cùm ijſdem propemodũ verbis lex Iuſtiniani concepta ſit. An non enim de transferendo iure emphyteutę Iuſtinianus loquitur ſæpius in d. l. vlt. C. de iur. emphy. Primum cum ait „ non licere emphyteutæ ſine conſenſu domini meliorationes ſuas vendere, vel ius emphyteuticum transferre. Quæ verba licèt diſiunctiuè appoſita eſſe videantur, Nemo tamen non videt ſic accipienda, eſſe vt de ea venditione Iuſtinianus intelligat,quę iuris emphyteutici contineat tranſlationem,aut de ea iuris emphyteutici tranſlatione,quæ fiat alio titulo,quàm venditionis. Nam & interpretum brocardicum illud eſt, propoſitionis alternatiuæ partem vnam eſſe interpretandam ex altera,per l. 1. D. de condic. inſtit. Quod igitur de venditione lex ait non de alia debet accipi, quàm quæ ius emphyteutæ in alium transferat, & conſequenter q̃ traditio aliqua,aut ſaltem alia poſſeſſionis acquiſitio ſequatur. Nam & ſequitur in eadẽ lege, vel ſi ius emphyteuticũ ad perſonas non prohibitas,ſed conceſſas,& idoneas ad ſoluẽdum emphyteuticum canonẽ tranſponere emphyteuta maluerit. Quid. n aliud eſt tranſponere,q̃ transferre, vt & paulo ante finem legis licere emphyteutæ etiam non conſentientibus dominis ad alios ſuũ ius, vel emphyteumata transferre Quomodo autẽ ſola conuentione trãſferri ius emphyteuticũ poteſt? At omnium apertiſſima ſunt verba illa ſed nouum emphyteutam in poſſeſſionẽ ſuſcipere, quæ oſtendunt nõ tã propter cõtractũ ab emphyteuta initũ deberi laudimia, quã

propter factum ipſius domini ob id, quòd nouum emphyteu-tam in poſſeſſorem admiſerit. Atq; vt intelligas nô eſſe probabilẽ explicationem, quam adijciunt interpretes, aut niſi per dominũ non ſteterit quominùs nouum emphyteutã admitteret exigit eadẽ lex factũ perſonale domini, & vt nouũ emphyteutam ſuſcipiat, non per conductorẽ, vel per procuratorẽ. ſed per ſe vel per literas ſuas, vel deniq; ſi hoc nô potuerit, aut noluerit per depoſitionẽ ſuã præſentibus tabularijs vel apud magiſtrũ cenſuum in alma ciuitate, vel in prouincijs apud Præſides prouinciarum celebrandam. Quo nô facto, lex nulla domino laudimia vult deberi: Cùm tamen negari non poſſit quin multò minùs ſtet per dominũ quominùs nouum emphyteutam ſuſcipiat, cùm ab eo requiſitus vult per conductorem, aut procuratorem ſuum aut apud aliũ magiſtratum, quàm magiſtrũ cenſuum, vel pręſidem prouinciæ aut denique coram teſtibus alijs quàm tabularijs, illum ſuſcipere. Quàm cùm facta duntaxat per emphyteutam venditio eſt, nec vlla poſſeſſio adhuc per nouum emphyteutam vel apprehenſa vel petita. Nihil igitur prodeſſe directo domino poteſt quod per eum nô ſtet ſi nihil fecerit, adeoq; nec feciſſe iuuat ſi non ritè, ac ſolenniter fecerit ſeruata ad vnguem forma Iuſtinianeæ conſtitutionis. Planè ſi non requiſito conſenſu domini directi nouus emphyteuta poſſeſſionẽ acceperit, quomodo accipere hodie poteſt citra pœnam cômiſſi, fateor ſufficere domino ad laudimium conſequendũ, vt per eum non ſtet, quominùs noui emphyteutę poſſeſſionẽ laudet, & approbet, nec illud etiam exigi, vt à nouo emphyteuta fuerit requiſitus: quia licèt feuda, & bona omnia emphyteutica redacta ſint ad inſtar patrimoniorum. Id tamen non eum ſenſum habet, quaſi nulla domini directi ratio habenda ſit, ſed vt ſit ille habendus pro requiſito, adeoq; pro conſentiente miſſioni in poſſeſſionem, aut apprehenſioni poſſeſſionis, quam nec ſi velit, impedire hodie poſſit. Atquin ſi requiſitus fuiſſet, & conſenſiſſet, non poſſet dubitari quin laudimium ei deberetur. Ergo & debebitur nullo etiam vero conſenſu interueniente ſi modò non ſtet per eum. Sed ſi
nulla

nulla poſſeſſio accepta ſit, quamuis emphyteuta ad perfectũ venditionis actum deuenerit, non ſufficiet tamen ad inducendam laudimij obligationẽ, vt non ſtet per dominũ directũ quominùs emphyteuta nouus poſſeſſionẽ accipiat, ſi nõ ſaltem illud ẽt concurrat, vt nouus emphyteuta denunciauerit domino, & conſenſum eius requiſierit ad poſſeſſionem occupandam: Quod quamuis rarò fiat, cùm tamen fit, non eſt permittendum emptori vt ab interpellatione, & denunciatione illa reſiliat, ad fraudandum dominũ per quem non ſtet quominùs conſenſum ſuũ accõmodet ſolemniter, & ex ſcripto. Iam enim deſijt eſſe res integra domino interpellato, nec contradicente, ſed quandiu tacet emptor nec poſſeſſionẽ, & inueſtiturã, aut petit, aut apprehendit, dico non eſſe permittendũ domino, vt conſenſum vltrò ſuũ offerat inducendi laudimij cauſa, cũ nihil ſit ex quo appareat, aut requiſitũ eũ fuiſſe, aut habendũ pro requiſito, ſiue Iuſtiniani legẽ, ſiue ius quo vtimur inſpiciamus. Quod ſi conſtitutione Iuſtiniani hodie vteremur, eſſet multo probabilius dicere. Ex ſola, & ſimplici venditione cõmiſſum deberi laudimium. Quia laudimio præſtando locum facit ſola domini approbatio, q̃ ſupponit præcedentem, aut venditoris, aut emptoris interpellationem. At commiſſi petitionem inducit ſola venditoris culpa qui negligens fuit in duplici illo conſenſu domini exigendo, vno qui vẽditionẽ præcedere debuerit, altero qui poſſeſſionis apprehenſionẽ. Cùmq; alterutrum neglectũ eſſe ſufficiat ne incidat venditor in pœnam quam præſcripſit Iuſtinianus vltimis illis verbis legis ſi n autẽ aliter fuerit verſatus, quàm noſtra conſtitutio diſpoſuit, iure emphyteutico cadat. Nõ poterit nõ eſſe cõmiſſo locus ſi probet vẽditor nõ exquiſito domini conſenſu ad venditionẽ proſilijſſe quãuis ſteterit in finibus conuentionis, nec tranſierit ad tranſlationem vllam ſiue dominij, ſiue poſſeſſionis. Verum igitur eſt, quod volumus, eſſe facilius, vt commiſſum peti poſſit, quàm vt laudimium debeatur, inſpecta ſcilicet lege Iuſtiniani. Nam eo iure quo vtimur, contra obtinet. Quandoquidem vix vnquam adiudicatur commiſſum, & culpa vlla niſi

 dolus

ſi dolus etiã,& fraudis cõſilium interueniſſe probetur. Quo tamen caſu illud etiam interuenire oportet, vt laudimij ſolutionem nouus emphyteuta recuſet: quæ quoties offertur etiam poſt litem ſuper commiſſo conteſtatam, numquam Senatus noſter commiſſi pœnam irrogat. Sed laudimij potiùs duplicis præſtationem, dum ne oblatio laudimij in tempus vſque rei iudicandæ differatur: Quia in ſola ſpecie vidi aliquando commiſſum à Senatu noſtro ex tempore adiudicari. Sæpius autem ad laudimij ſolutionem condemnari poſſeſſorem qui de commiſſo vrgebatur.

ERROR SEXTVS.

De laudimijs petitis ex ſimplici venditione à qua contrahentes re integra receſſerint.

HIC alius caſus eſt à nobis allatus in præcedentibus in quo euidentius apparet, quam iniquum ſit quod volunt interpretes, Ex ſimplici contractu veditionis laudimia deberi nulla etiam traditione ſecuta. Nam ſi vera eſſet ea propoſitio, ſequeretur vt poſt contractam vtiliter venditionem non licere contrahentibus ab ea recedere nuda conuentione, quin laudimij præſtandi obligatio quæ directo domino quæſita ſemel fuiſſet, in ipſius commodum, & vtilitatē ſalua remaneret. Bonā enim eſſe conſecutionem probat illa ipſa iuris regula, quam interpretes adferunt, pro tuenda ſua ſententia, quod ius domino quæſitum auferri ei ſine facto eius non poſſit vulg. l. id quod noſtrum 11. De reg. iur. Itemque leges omnes quarum authoritate in hanc partem moueri ſolent. Inter quas eſt l. vl. D. de pact. vbi Furius Anthianus ſcribit ſi reus poſtquam pactus eſt a ſe non peti pecuniam, ideòque cœpit pactum fideiuſſori quoque prodeſſe, pactus ſit vt à ſe peti liceat, ſemel acquiſitam fideiuſſori exceptionē pacti vlterius ei inuito extorqueri non poſſe. Itèmque l. in inſulā 42. §. vltim. D. ſolut. matrim.

matrim. vbi Papinianus ait, Si poſt diuortium vxor ad virũ reuerſa ſit, iudicium acceptum ex ſtipulatione quam extraneus interpoſuerit qui dotem dederat, non diſſolui, nec officio iudicis abſolutionem contineri. Nempe quia ius repetendæ dotis extraneo quæſitum per diuortium, ob ſecutam poſteà redintegrationem matrimonij auſferri ei non debet. Nec deſunt ſexcẽta alia huius generis exempla quibus ſimile quid probari poſſit. Sed fruſtra pluribus immoremur in probando eo, in quo nobiſcum interpretes conſentiunt. Atqui perabſurdum eſt dicere, Laudimium deberi ex ſimplici venditione à qua contrahentes vltrò, & rebus omnibus integris recedere maluerint. Ergo, & abſurdũ illud eſt ex quo hoc ſequitur, vt dicamus, Ex ſimplici venditione qualibet ante ſecutam traditionem laudimia deberi. Tota vis huius ratiocinationis in minore propoſitione probanda conſiſtit. Nam quod nos perabſurdum dicimus, Interpretes contrà iuſtum, & æquum eſſe defendunt. Videamus autem quibus illi rationibus aut textibus opinionem ſuã confirment. Nam ſi nulla ratione nulloq; textu aſſequi id poſſint, minus neceſſe habebimus noſtrã probare, aut erit ſaltẽ id nobis facilius. Rationẽ non aliam adferunt, quã quæ iam ſatis ſuperq; à nobis confutata eſt, quod venditio conſenſu ſolo perficiatur, nec rei traditionem exigat §. cum autem Inſt. de empt. & vend. Quod ſanè ad rẽ omnino non pertinet. Oſtendimus. n. non tam ex contractu naſci obligationem præſtandi laudimij, quam ex poſſeſſionis apprehenſione quę contractũ ſubſecuta ſit. Non eſt igitur bona iſta collectio, Contractus vẽditionis conſenſu ſolo perficitur. Ergo ex die cõſenſus præſtiti laudimiũ domino debetur. Probandũ. n. eſſet quod enthymema ſupponit, Deberi laudimiũ propter contractũ potius quam propter iuris tranſlationem quæ ex cõtractu fiat, quod ſicuti falſum eſt, ita nullo iuris loco probari vnquam poterit. Eſt. n. laudimium vectigal velut quoddam non venditionis ſed traditionis factæ, vt ſuprà loquebamur ex l. ſi pater tuus 8. C. de act. empt. Sunt etiam qui addant, Teneri vẽditorẽ pciſè ad rẽ tradẽdã, vt inferant nihil ergo intereſſe

an traditio ſecuta ſit necne, Quaſi pro facto contra te habendū ſit,quicquid vt facias cogi poſſis? Sed hoc quoq; nos ſuprà refutauimus,& probauimus. Imò verò non poſſe cogi venditorem præcisè ad tradendum,adeòque nec conueniri aut cōdemnari,ſed officio iudicis contineri vt eum abſoluat ſi paratus ſit præſtare quanti intereſt emptoris ex l.1. D. de act.empt.l.ſi traditio 4.l. cum venditorem 10 C.eo. Hæc.n. natura eſt actionis ex empto,inquit Iabolenus in l. ſi in venditione 60.D.de euict. Quamquam etſi admitteremus poſſe cogi venditorem præcisè ad tradendum,parū id eſſet,ſi non etiam illud à nobis extorquere quis vellet vt admitteremus cogi poſſe emptorē quoq; vt venditorē cogat præcisè ad tradendum. Quis verò emptorem coget ita agere ſi putet commodius ſibi eſſe vt quanti ſuâ intereſt cōſequatur. Proinde ſi vēditor, & emptor conſentiant vt pro re vēdita quæ tradi præcisè deberet,id ꝙ emptoris intereſt,præſtetur,quis negauerit morem eis gerendum eſſe,vt Paulus loquitur in l.quod ſi poſſeſſor 71.D.de rei vendic. Quid porrò in hac ſpecie intereſt domini,vt laudimiū cōſequi debeat ex ea venditione ex qua nec ſecuta traditio ſit, nec ſequi eam contrahentes voluerint. Excipere itaq; debuerunt interpretes,ſaltē caſum illum quo nolit emptor cogere venditorem præcisè ad traditionem,ſed malit agere in id quod intereſt. Verùm nō hic caſus eſt de quo nunc tractamus,quia cum venditor, & emptor in eo conſentiunt vt pro re vendita id quod intereſt præſtetur,non ideò diſcedunt à contractu, ſed vim potiùs, & naturam contractus exequuntur. Nos eum caſum tractamus, quo contrahentes rebus omnibus integris à perfecto contractu emptionis,& venditionis recedant. Pro quo caſu ſolent interpretes adferre textum c.1.quid iur. ſi poſt alien. feud.vaſall.id recuper.in vſib. feudor. lib.2.tit.44. vbi ſcriptum eſt,ſi vaſallus hodie feudum illicitè alienauerit, licèt poſteà illud recuperauerit,penes eum tamen non remanere, Vtpotè domino, ad quemcunque peruenerit, apertum. Sed nemo non ſtatim videt ad rem noſtram hoc non pertinere. Eſt enim locus ille de feudo nō ſolū vendito ſed etiā tradito

vt ex eo apparet quod ponit eſſe poſteà recuperatum. Nec enim recuperari poſſet, quod tranſlatum numquam fuiſſet, quódq; à bonis vaſalli prioris numquam abſceſſiſſet. Nos quærimus de venditione ſimplici, per quam nihil traſlatum fuerit ob non ſecutã traditionẽ. Deinde ſi textus ille ad propoſitum noſtrum faceret, illud tamen probari ex eo tantum poſſet. Ex ſimplici ergo venditione rei emphyteuticæ ſi qua illicitè ac contra Iuſtiniani legem facta eſſet, id eſt irrequiſito domino, aut eo quidem requiſito, & inuito, ſed in minus idoneam ac prohibitam perſonam [hæc.n. ſupradicta Iuſtiniani cõſtitutione nominatim excipiũtur] locum fore commiſſo, & caducitati. Quod.n. eſt in feudis Apertura feudi de qua in d. tit. id in emphyteuſi eſt caducitas, & cõmiſſum. Sed quid inde ad quæſtionem noſtram de laudimio, an debeatur? Inferre potiùs debeas, Verum eſſe quod proximo capite probauimus, Eſſe multò facilius vt ex ſimplici venditione res cadat in cõmiſſum, quã vt laudimium debeatur. Ac ſanè ita eſt, quoniam caducitati locum facit ſola negligentia emphyteutæ, & culpa quæ in omittendo contracta ſit, id eſt nõ factum quod domini conſenſum non requiſierit. At laudimio præſtando locum facit factum domini directi in laudando, & approbando nouo poſſeſſore in quem vetus emphyteuta ius ſuum tranſtulerit. Iam verò nos eas rationes quæ pro ſententia noſtra faciant adferamus: Legibus enim agi non poteſt in eo tractatu qui ex vnica illa Iuſtiniani conſtitutione ferè totus pendeat, nec tam ad ius ſcriptum pertineat, quam ad conſuetudinarium. Prima ratio quæ occurrit illa eſt, quod ea ſit natura contractuum omnium qui nudo conſenſu perficiuntur vt contrario conſenſu ipſo iure reſoluantur, id eſt ita vt perinde ſit acſi numquam initi fuiſſent, neque ex prioris contractus veſtigijs quicquam ſuperſit l. 1. & 2. Cod. quand. lic. ab empt. diſced. l. prout 80. de ſolut. iunct. l. nihil tamen naturale 35. de reg. iur. l. iuris gentium 7. § adeò autem, & l. ab emptione 58. D. de pact. Idque adeò verum eſt vt ſi inter emptorem, & venditorem conuenerit priuſquã aliquid ex alterutra parte ſolueret, vt ab emptione

diſceda-

diſcedatur fideiuſſor eo nomine acceptus ſoluto contractu liberetur l. Stichum aut Pamphilum 95. §. vlt. D. de ſolut. Nec .n. res eo minus integra eſt quod aut venditor fideiuſſorem de euictione dederit, aut emptor de pretio ſoluendo, vt optimè reſponſum illud Papiniani probat, Sed tum demum deſinit eſſe res integra cùm, aut traditio rei venditæ facta eſt ex parte venditoris, aut ſolutio pretij, vel in totum, vel pro parte ex latere emptoris. Quod cùm accidit, fatentur omnes, non aliter à priore contractu diſcedi poſſe quam ſi actus quoque priori ſimilis retroagens vēditionem interceſſerit, vt loquitur Gordianus in d.l.1. C.quand.lic. ab empt.diſced. Et hoc caſu ſanè procedit quod volunt interpretes non poſſe contrahentes à contractu diſcedere in præiudicium domini directi ſi ei acquiſitum eſt ius petendi laudimij ex adeptione poſſeſſionis. Hoc enim ſemper addo vt oſtendam non valde referre an res deſierit eſſe integra ex parte emptoris ob ſolutum ab eo pretium, dummodo ſit integra ex parte venditoris nulla dum facta per eum traditione ac iurium ſuorum translatione, vt dicemus latius capite ſequenti. Cæterum ſi à contractu receſſum eſt rebus omnibus integris, omnes conſentiunt contractum ipſo iure reſolui, quod ipſum nihil aliud eſt quam haberi eum pro non facto: Imò verò venditionem infectam fieri, vt loquitur Pomp. in l. 2. De reſcind vendit. Quid ergo fieri poteſt, vt ex eiuſmodi contractu reſoluto, & infecto laudimia debeantur? Poteſtas ſcilicet reſolutionis tollit vim, & intellectum prioris conuentionis, quemadmodum de poteſtate euictionis ſcribit Papinianus in l. ſi patroni 55. §. vlt. D. ad SC. Treb. tollere iam intellectum reſtitutionis, Implicatq; contradictionē, vt nullus, & infectus contractus ſit, id eſt numquam factus, nedum habendus ꝓ numquã facto, Et vt ex eo laudimia debeantur. Neq; eſt quod cum interpretibus reſpōdeas, Haberi quidem pro non facto cōtractū, quantū ad eos pertinet qui contraxerunt: at non quantum ad ius domini directi qui ex ea reſolutione læderetur. Sic enim illi poſt Paul. Caſtr. ad d.l.1.nu.8. C.quand.lic.ab empt.diſced. Nam hæc

reſponſio præſupponit quod iã toties negaui, acquiri domino ius petendi laudimij ex ſimplici contractu. Hoc vero probandum eſſet, nec tamẽ vnquam probabitur. Et abutuntur valde interpretes ſupradicta Pauli Caſtrenſis traditione cũ eã in partes ſuas trahunt. Non enim de laudimio Caſtrenſis eo loco tractat, ſed de gabella, vt vocat, quæ ſit debita ex Statuto, ꝙ ille ponit ita conceptũ eſſe, vt ex quolibet contractu gabella ſoluatur. Et ait ex ſimplici cõtractu gabellã iſtã deberi licet contraria voluntate contrahẽtium, & rebus omnibus integris reſoluta venditio proponatur. Et recte q̃a non poteſt ea reſolutio tollere ius quod fiſco quæſitum fuit ex die initæ perfectæque venditionis. Sed quæro, Vbinam gentiũ lex illa eſt quæ de laudimio idem ſtatuat, id eſt quæ velit ex quocunque cõtractu laudimium deberi? Proferatur lex aliqua, vel conſuetudo quæ hoc ius induxerit, Et ſtatim conſentiam non tam cum Paulo Caſtrenſi cuius ſententiam hac in re probo, quam cum interpretibus cæteris omnibus. Statutum de quo Caſtrenſis loquitur de gabella ex quocũq; contractu ſoluenda fiſco, nullum fiſci factum requirit, ſed eorum duntaxat, qui contraxerunt, & vt contractus aliquis quandoque interuenerit. At conſtitutio Iuſtiniani in d.l.vlt. C.de iur.emphyt non aliter laudimium deberi vult, quàm ſi factum aliquod domini directi concurrat in approbando, & ſuſcipiendo nouo poſſeſſore, nec ſolo contrahentium facto contenta eſt, vt laudimium debeatur quamuis ſolo eorundem non facto contenta ſit vt commiſſo locus aperiatur Idque, & ipſa laudimij dictio, & etymologia demonſtrat. Nã cum a laudando dictum ſit id eſt ab approbando, & ea approbatio non à contrahentibus fieri debeat, ſed à domino directo, & quidem vel requiſito, vel habendo ſaltem pro requiſito, vt oſtendimus in præcedentibus, conſequens omnino eſt, vt quoties nullus contractus eſt qui laudari poſſit, nulla quoque laudimia debeatur. Porrò nullus cõtractus eſt nullus poſſeſſor nouus, quẽ laudare, & approbare poſſit dominus directus, cum is contractus qui aliquando fuit, inuenit iam reſolutus, & ad non cõtractũ reductus. Nullũ ergo

ius

ius domino quæſitum adhuc videri poteſt petendi laudimij, at ne materia quidẽ vlla, cui formam iuris ſuperaddere poſſis. Prius enim eſt non ſolum vt contractus aliquis ſit qui hodie nullus eſt, ſed etiam vt poſſeſſor nouus aliquis ſe offerat quem dominus laudare, & approbare poſſit, quam de laudimio quæri vtrũ debeatur necne, & diſputari oporteat. Niſi fortè tam ſtultus quis ſit vt putet, Poſſe dominum, & debere approbare contractum, qui aliquãdo fuerit licèt hodie non ſit, quod certè ridiculum eſt. Approbari.n. debet contractus qui eſt approbationis tẽpore, non qui fuit, & eſſe deſijt ante approbationem. In eàq; caſus hic de quo tractamus longè minorem dubitationem habet quàm is de quo ſuperiore capite dicebamus. Nam cum ſimplex venditio facta eſt licèt ad traditionis, aut apprehẽſæ poſſeſſionis actum proceſſum non fuerit, quamdiu tamen venditio ſubſiſtit, neſcio quis color æquitatis pro domino facere videtur, vt ex ea venditione poſſit laudimia petere, quòd per eum non ſtet quominus cõtractum qui adhuc nõ ſubſiſtit laudet, & approbet ſed per contrahentes ſolos qui eam approbationem petere poſſent ſi vellent. At cùm venditio reſoluta inuenitur eo tempore quo de laudimijs quæritur, cùm approbationis materia ipſa deficiat, fruſtra eſt quærere, an ſtet per dominum necne, vt cõtractus vel poſſeſſor nouus qui nullus eſt approbetũ cũ per ipsã rerũ naturam ſtet ne id fieri poſſit, nec ſi cõtrahẽtes velint vt in l. fluminum. 24. in prin. verſ. quis.n. dubitat D. de dãn. infect. Niſi rursũ hoc ipsũ eis imputare volumus cur nõ iterũ cõtrahãt, & nouã ineant vẽditionẽ eàmq; impleant ſecuta traditione ex vna parte, & numeratione pẽtij ex altera: denique omnia illa faciant, quæ laudimij præſtandi obligationem, & neceſſitatem inducere queant; Quod tamen ſanæ mentis nemo vtique dixerit. Nemo enim ſibi prodeſſe prohibetur, dum ne alij noceat, nec quiſquam eo nomine alij teneri poteſt. l. 1. §. iidem aiunt. D. de aqua, & aqua pluu. arcend. Nocere autem intelligitur non qui occaſionem lucri aufert, ſed qui damnum adfert, d. l. 1. §. ſicut autem in fi. & l. 2. §. item Varus eod. tit. Porrò neque damnum, neque iniuriam

iuriam infert is, qui iure ſuo, & cõmuni vtitur. l ſi duorũ 42. D. de action. empt. Id enim eſt, quod dici ſolet executionem iuris non habere iniuriam.l. iniuriarum 13. §. 1. D. de iniur. Cur ergo prohibeantur contrahentes ſi eos venditionis factæ pœniteat à venditione omnibus integris rebus diſcedere? Aut quis æquum putet inuitos eos retineri in obligatione, ob hoc ſolum ne domino directo ſperatum laudimij lucrum eripiatur? Sed & cum laudimium ſit quinquageſima pars pretij ex l. vltim. C. de iur. emphyt. aut pro varia locorũ conſuetudine alia, atque alia pars quota pretij quis poſſit dicere quale quantumque laudimium debeatur, ſi pretium nullum ſit? Atqui pretium nullum eſt cum nulla eſt venditio, cuius ſcilicet ſubſtantia ex pretio conſiſtit. l. pacta conuenta 72. D. de contr. empt. Et quemadmodum ſine pretio nulla venditio eſt, Ita nec pretium eſſe poteſt ſine venditione. Fuiſſe autem aliquando pretium aliquod nihil eſt ſi non ſit eo tempore quo de laudimio diſputatur. Argumẽto eſt quod ijdem interpretes fatentur, Si vẽditio facta ſit certo pretio, & ſubinde rebus omnibus integris conueniat inter eoſdem contrahẽtes de alio ſiue maiore, ſiue minore pretio, nõ duas eſſe venditiones, ſed vnicam, Transfuſa ſcilicet ac transformata priore venditione in poſteriorem ideòque non niſi vnicum laudimium deberi, Sed cuius quantitas æſtimanda ſit non ex priore ſed ex poſteriore ſed pretij conuentione, Vt concludit Amed. à Pont. d. quæſt. 38. poſt Bar. & Alex ad l. iuris gentium 7 §. adeò autem D. de pact. & ad d. l pacta cõuenta. Quod igitur aucto poſteà, vel diminuto pretio admittunt interpretes vt eius pretij quod aliquando fuit ratio non habeatur, nec magis quod ad dominum directum attinet quam quod ad contrahentes, ſed eius tãtum quod nunc ſit, quidni etiam idem admittamus cùm à toto pretio contrahentes mutuo conſenſu receſſerunt, diſcedentes à tota venditione? Similis enim licet aliter concepta ratiocinatio eſt apud Vlp. in d. §. adeò autem verſ. ſi igitur in totum poteſt, cur non, & pars eius pactione mutari poteſt? & paullò poſt nam ſi poteſt tota res tolli, cur non, & reformari? Nã & vulgare

garę noſtrorũ dictũ eſt, Valerę argumẽtũ à toto ad partẽ,& à parte ad totũ l.quę de tota 76. D. de rei vindic.l. ſi ex toto §.in princ.de leg 1.l.1.§.1.D ſi pars hęred pet.legitur ſicuti prioris vẽditionis ratio nulla habetur ne quidem in vtilitatem domini directi, ſi prior transfuſa ſit in poſteriorem quãuis imminuto pretio, Cur maior habebitur ſi ab emptione in totum recedere contrahentes voluerint. Nam ſi bona & vera eſſet ratio illa perpetua interpretum, quod non ſit permittendum contrahentibus pœnitere poſt contractum ex quo dominus laudimium, & emolumentum conſecuturus erat per approbationem, Cur ergo eis permittimus, vt poſt conuentionem factam de maiore pretio conueniant de minore, cum perinde hoc caſu fiat, vt minus emolumenti conſequatur dominus, quàm percepturus fuerat ſi de pretio cõuento nihil fuiſſet imminutum? Aut cur non potius duplex laudimium quaſi ex duplici venditione deberi dicimus? An forte veremur ne iniuriam faciamus emptori cui poreſt imputari cur de pretio conuenerit, ac non potius, aut in priore conuentione perſtiterit, aut à poſteriore inceperit? Aut denique cur non diſtinguimus an cõuentione poſteriore prius pretium auctum ſit, an imminutum, Vt ſi auctum ſit vnicum dumtaxat laudimium debeatur ex poſteriore emptione æſtimandum, quia ſine diſpendio, & incommodo directi domini hoc dici poſſit, ſi verò imminutum fuerit, vel duplex laudimium debeatur, vel ſaltem prioris pretij ratio habenda ſit, non poſterioris, Ne fuerit in poteſtate contrahentiũ deteriorem facere conditionem domini, & quantitatem minuere laudimij quod ex ſimplici venditione perfecta deberi cœpiſſet minuendo pretium. Si enim perfectæ venditionis intellectum retinemus quod ad dominum directum ne in laudimio præiudicium ei fiat, Vt ſcilicet quamuis ea venditio pro facta habeatur quantum ad contrahentes ex quo inſtanti mutuo eorum conſenſu reſoluta eſt remaneat tamẽ pro facta ratione laudimij. Cur non æquè facilè retinemus veſtigium primæ conuentionis maioris pretij, cùm ſubinde ac rebus omnibus integris de minore pretio conuenit, vt

quamuis

quamuis ex contrahentium voluntate transfuſa ſit prima conuentio in ſecundam, nec niſi ſecundæ ratio habenda ſit, quod ad contrahentes ipſos pertinet, prima tamē remaneat, quod ad dominum directum, vt tantò maius ei laudimium debeatur. Facilius ſiquidem eſt, vt effectus aliquis ſuperſit eius venditionis, quæ non prorſus ſublata, ſed in aliam transfuſa ſit, quàm eius, quæ omnino ſublata ſit, & extincta. Non enim penitus abſumptum, & extinctum videri poteſt, quod aliquo ſaltem modò licet diuerſo retineatur, l. idem ſeruandum 72. de legat. 2. l. obligationum ferè 44. §. vlt. de oblig. & action. l. 1 de pen. legat. Atqui fatentur interpretes nullum domino deberi laudimium ex ſimplici venditione, quæ in aliā tranſfuſa ſit, etiamſi per poſteriorem pretium imminutum proponatur. Ergo fateantur neceſſe eſt nullum deberi ex venditione, quæ mutuo partium conſenſu non in aliam transfuſa, ſed omnino extincta ſit. Et hoc fatentur vtique ſi reſolutio venditionis facta ſit incontinenti, ideſt antequam partes diuerterint ad extraneos actus, Sed non ſi poſtea, & ex interuallo. Quæ tamen diſtinctio, quia cum iuris ratione pugnat etiam à nobis confutanda eſt.

ERROR SEPTIMVS.

De venditionis reſolutione facta rebus integris ex interuallo, aut incontinenti cum de laudimio diſputatur.

DISTINGVERE quidem prudentes noſtri ſolent, An pactum quod poſt initam, & perfectam venditionem à contrahentibus adhibitum eſt etiam rebus omnibus integris, adiectum ſit incontinenti an verò poſteà, & ex interuallo. Sed ea diſtinctione vtuntur maximè, cum tractant, Vtrum inſit pactum illud contractui, & formet actionem necne, & an ex parte rei tantum, an verò etiam ex parte actoris, id eſt an ad producendam duntaxat exceptionem, an ad dādāmquoque actionem.

actionem. Quæ quæſtio eleganter tractatur ab Vlpiano in l. iuris gentium 7. §. quinimò D. de pact. Sed generalius de omnibus bonæ fidei iudicijs. Ait enim primum, nudam pactionem interdum formare ipſam actionem vt in iudicijs bonæ fidei. Solemus enim dicere, inquit, pacta conuenta ineſſe bonæ fidei iudicijs: Sed hoc deinde monet ſic accipiendum eſſe, vt ſiquidem ex continenti pacta ſubſecuta ſint, etiam ex parte actoris inſint, Ex interuallo autem nõ inſint, nec valeant ad agendum, ne ex pacto actio naſcatur. Exemplum adfert circa actionem de dote quæ fuit ſemper bonæ fidei §. fuerat Inſt. de action. ſi non cõſtitutæ dotis tempore, ſed poſt diuortium atque ita ex interuallo conuenerit, ne tempore dilationis ſtatuto id eſt annua bina trina die dos reddatur ſed vel longiore vel breuiore, Itemque circa actionem tutelæ, ſi poſt finitam tutelã conuenerit vt maiores quã quæ ſtatutæ ſunt vſuræ præſtentur. Non valebunt, inquit, hęc pacta ſcilicet ad agendum, Ne ex pacto naſcatur actio. In quo eſt obſeruandum, quod nos in noſtris ad eum locum Rationalibus non ſatis apertè expoſuimus, Conſenſiſſe quidem omnes prudentes in eo vt pacta ex interuallo appoſita numquam proſint ad agendum ſed tantum ad excipiendum ſiue bonæ fidei contractus fuerit ſiue ſtricti iuris, ſed quod ad pacta pertinet quæ incontinenti facta ſint diſſenſiſſe Paulum ab Vlpiano fortaſſis etiam à Papiniano. Nam in l. lecta 40. D de reb. cręd. vbi tractat de pacto incõtinenti appoſito poſt ſtipulationem. Scribit ille diſertis verbis, Tale pactum ineſſe ſtipulationi, nec tantum ad excipiendum vt putabat Vlpianus quę ille proculdubio intelligit, & perſtringit illis verbis quidam putabant, vt apertiùs ſignificant quæ ſequuntur ſi vt ille putabat ad exceptionem tantũ prodeſſet pactũ. Conſtat enim fuiſſe Vlpianum, & Paulum præcipuos Papiniani Adſeſſores in ipſius auditorio, & plerunque faciles ad diſſentiendum inter ſe. Vlpianus verò cum ait Pacta incontinenti facta ineſſe bonæ fidei iudicijs etiam ex parte actoris & ad agendum, quid aliud ſibi vult, quam in ſtricti iuris contractibus, & cõſequenter etiam in ſtipulatione aliud obſeruari:

uari: quaſi horum contractuum natura quæ ſtrictior eſt, huiuſmodi extenſionem minimè patiatur. Qua potiſſimum ratione credibile eſt Vlpianũ in ſpecie d.l. lecta aduerſus Paulum conſtitiſſe, cuius tamen ſententiam in celeberrimo illo Æmilij Papiniani auditorio tandẽ obtinuiſſe teſtatur ipſe, cum ait quamuis diuerſa ſententia obtinuerit, A Papiniano autem videtur idem Paulus diſſenſiſſe non in illa quidem quæſtione, ſed in alia quã Papinianus tractat in l. pacta conuenta 72. D. de contr. empt. Circa pactum, per quod poſt perfectam venditionem, & ex interuallo auctum ſit, vel diminutum precium emptionis. Eſt enim tota lex illa de pactis poſteà factis, id eſt, ex interuallo, & ait Papinianus nõ immeritò quæſitum fuiſſe, & dubitatum à prudentibus, An eiuſmodi pactum non valeat ad agendum, quomodo iam dixerat non valere pacta cætera quæ ex poſt facto adijciunt aliquid vel detrahunt circa adminicula venditionis. Nec tamen aperit Papinianus quid in hac quæſtione ſentiat, ſed tantum rationem quaſi dubitandi adfert illã quod ſubſtantia emptionis conſiſtat ex precio. Vnde captata occaſione notandi Papiniani, quaſi eam rationem Papinianus pro dubitandi potiùs quã decidendi ratione habuiſſet, ſtatim ſubiũgit ſi omnibus integris manentibus de augendo vel diminuẽdo pretio rurſum conuenit, receſſum à priore contractu, & noua emptio interceſſiſſe videtur. Cuius tamen ſententiæ cum non alia melior ratio adferri poſſit quã quæ à Papiniano ipſo allata, & probata eſt ꝙ emptionis ſubſtantia cõſiſtat ex precio, Vt proinde mutata ſubſtantia contractũ quoque ipſum immutatũ eſſe neceſſe ſit, non debuerat certè Paulus notare Papinianũ quaſi aut contrà ſenſiſſet aut ipſum quidẽ ſed non ſatis apertè niſi ſtudium nimium contradicendi præcipitem eum egiſſet. Debuerat potiùs ſic Papinianũ interpretari vt idipſum ſenſiſſet quod ſentiẽdum erat, & quidẽ ſatis apertè cum etiam rationem propter quam ita ſentiendum ſit attuliſſet. Quomodo eãdem Papiniani ſententiã, & magis ex bona fide interpretatus videtur Vlpianus in d. § quinimò in verſ. Idem reſponſum Seio à Papiniano, ſi poſt emptionẽ ex

interuallo aliquid extra naturam contractus conueniat, ob hanc cã agi ex empto non poſſe. Cur.n. addidiſſet extra naturam contractus, niſi vt ſignificaret in pactis quæ ad naturam, & ſubſtantiã contractus pertinẽt, aliud exiſtimaſſe Papinianũ, vt ſcilicet valeant ea pacta etiam ad agendũ, non quidem ex priore contractu ſed ex poſteriore quaſi alia, & noua emptione facta. Quod à nobis in Rationalibus ſatis diffusè nec infeliciter explicatum eſt. Nunc, quod ad inſtitutum noſtrum pertinet, admonendum ſupereſt ſupradictam diſtinctionẽ De pactis poſt bonæ fidei contractum interpoſitis an incontinenti an ex interuallo, numquam à prudentibus probatam fuiſſe, quoties tractarunt de pactis adhibitis circa ſubſtantialia cõtractuũ bonæ fidei, quale illud eſt per ꝙ augetur vel diminuitur preciũ emptionis; Sed illã tantũ, Vtrum rebus omnibus integris ea precij immutatio, & ſiue auctio ſiue imminutio facta ſit, an verò poſtquã res integra eſſe deſiit ex alterutra parte. Papinianus.n. vt iã diximus in d.l. pacta conuenta non tractat niſi de pactis poſteà, id eſt ex interuallo poſt emptionẽ appoſitis ſiue ad emptionis adminicula pertineant, ſiue ad ipſius ſubſtantiã. Quæ.n. fiunt incontinenti cum inſit contractui licẽt ordine temporis, & naturæ poſt contractũ fiant in ipſo tñ contractu, & ſimul non poſteà fieri intelliguntur: Cũ in coniunctis ordo nullus ſit, i. nihil prius, nihil poſterius, licẽt priore loco vnũ dicatur aut ſcribatur, poſteriore alterũ l. quidã 14. D. de pecul. legat. Sic verò Papinian. loquitur initio d.l. pacta conuenta, pacta cõuenta quæ poſteà facta, & deindẽ, An idẽ dici poſſit aucto poſtea vel deminuto precio. Et ꝙ ad Papinian. Paulus notat ſi omnibus integris manentibus de augendo vel deminuẽdo precio rurſum conuenit. An non ſatis indicat eum ſe caſum tractare quo auctũ ſit vel diminutum precium ex interuallo? Habent.n. verba illa euidentem tractũ temporis. Quid.n. dubitandum eſſet an integra manſiſſent omnia ſi incontinenti poſt factã emptionẽ pactũ interpoſitũ fuiſſet? Et dictio illa rurſum eã interpretationẽ recipere ſanè nõ põt vt de pacto incontinenti facto Paulus ſenſerit. Non.n. rurſum ſit ꝙ incõ-

tinenti fit cum ſimul,& ſemel fieri videatur. Sicq; Papinianum interpretatus eſt Vlpianus in d.§. quinimò cum ipſius ſententiã ſic refert quaſi ſcripſiſſet ille, ſi poſt emptionẽ ex interuallo aliquid extra naturam contractus conueniat,agi ob hanc cauſam ex empto non poſſe. Et tñ non dixerat Papinianus Pacta conuenta quæ ex intueruallo facta,ſed vt retulimus,quæ poſteà facta.quomodo itẽ Vlpianus in ſequentibus cum ſentit pacta omnia quæ etiã ex interuallo fiunt, ineſſe ex parte rei,& prodeſſe ad excipiendũ,ita ſcribit quia ſolent,& ea pacta quæ poſtea interponunt parere exceptiones. Et in §.adeò ſeq. Adeo autẽ bonæ fidei iudicijs & pactiones [ſic.n.legendũ eſſe docuimus non vt vulgo ineptiſſimè exceptiones aut vt Cuiacius depectiones] poſteà factæ quæ ex eodẽ ſunt contractu inſunt. Nã,& hoc loco dixit Vlpianus poſtea pro eo qđ paullò antè ex interuallo. Et ne ſecum pugnare videatur cũ paullò antè ſcripſiſſet pacta ex interuallo appoſita non ineſſe,ne quidẽ bonę fidei iudicijs,addit ille quæ ex eodẽ ſunt contractu,id eſt,quæ ad naturã,& ſubſtantiã contractus pertinent,ſicut è contrario ſcripſerat in præcedentibus aliquid extra naturã contractus. Vt intelligamus has duas propoſitiones,quarũ vna affirmatiua,altera negatiua eſt ſic eſſe conciliandas,vt pacta quæ ex interuallo facta ſunt ſi extra contractus naturã ſint, & ad eius ſubſtantiã non pertineant numquã inſint, nequidem iudicijs bonæ fidei. ſi verò ex eodẽ contractu ſint, hoc eſt contractus ſubſtãtiã recipiãt,inſint quamuis ex interuallo appoſita ſint,dũmodò rebus omnibus integris, ita vt p eiuſmodi pacta poſſit abiri ẽt à tota emptione,aut in aliã emptionẽ nouã prior cõtractus reformari. Nec valde diſſimiliter Pomponius cuius ſententiam refert,& probat Vlpianus in d.§.adeò, licet deſumptã ex alio Pomponij libro ad edictũ,in l.2.D. de reſcind. vendit ſi quam rem inquit à te emi,eandem rurſus à te pluris minoriſue emero.diſceſſimus à priore emptione. Pòt enim dũ res integra eſt cõuẽtione noſtra infecta fieri emptio atq; ita conſiſtit poſterior emptio quaſi nulla pręceſſerit. Et Paulus noſter in l.3.eod. Emptio,inquit, & vẽditio ſicut cõ-

ſenſu cõtrahit,ita cõtrario cõſenſu reſoluit antequã fuerit res ſecuta. Non igit illud inſpiciendũ eſt,an venditionis reſolutio fiat incõtinenti an ex interuallo, ſed an rebus oĩbus integris an verò re iã ſecuta. Quid aũt vetat manere rẽ integram per longũ tempus,& toto illo medio tempore contrahẽtes ad alia quã plurima negotia diuertere? Hoc verò ſi ita eſt vt eſt,non poſſum ferre quòd interpretes noſtri volunt, vt cùm de laudimijs quæritur diſtinguendũ ſit an venditio ſimplex quæ nudo conſenſu perfecta fuerat reſoluta ſit incontinenti an ex interuallo. Vt ſi incontinenti nullum laudimiũ debeatur ſi ex interuallo debeatur. Quaſi venditio quæ vtroq; caſu pro infecta eſt quantum ad contrahentes ipſos, facta nihilominus maneat, quod ad dominum directum ne præiudicium ei fiat, ſed poſteriore tantum caſu non etiam priore. Sic enim Amed. à Ponte ex aliorum non minus quam ex ſua ſententia d.q laudim.38. Nã ſi maiorem authoritatẽ apud nos habeat ratio iuris,quam vtilitas dñi,dicendũ vtiq; eſt,nullo caſu laudimium deberi,quoniam vtroque caſu vẽditio perinde ipſo iure,& ſolius conuentionis poteſtate reſoluitur: ſi autem propter vtilitatem domini directi rationem iuris inſuper habere volumus, quid opus eſt diſtinctione, ac non potiùs admittimus generaliter,& indiſtinctè laudimium deberi? Cum vtroq. caſu interſit domini, ne quod ad ipſum attinet venditio ſit infecta, vt laudimium petere poſſit. Eſt namq; hoc generale,& perpetuum,vt quoties q̃rimus an ex aliquo actu ius alicui quæſitum ſit, quod ei auferri non oporteat, ſatis ſit vel vno inſtanti quæſitũ ius fuiſſe,ne vnquam ſine conſenſu ipſius tolli ei, & adimi queat. Ideò nimirum dicimus, Hæreditatem quandocunq; aditam poſt mortem teſtatoris retrofingi aditam ex inſtanti mortis. l.hæres quandoq; 49.D de acqui hæred. vt continuari poſſit ius hæredis cum iure defuncti,l.omnis hæreditas 152.de reg. iur quæ continuatio fieri non poſſet ſi, vel vno minimo inſtanti res hæreditariæ,aut nullius fuiſſe, aut ad quem alium pertinuiſſe intelligerentur. Item legatum tranſire rectà via à teſtatore in legatariũ quoties per vindicationem datũ eſt,

numquam

numquam factū hæredis, vt ait l. legatum 80. de legat. 2. leg. à Titio 64. D. de furt. quia ſi vel minimo inſtanti fieret hęredis non poſſet inuito hęrede ab eo diſcedere, ſed conſenſus illius omnino exquirendus eſſet, ac traditio per eum facienda, vt dominium, quod eius ſemel fuiſſet peruenire poſſet ad legatarium l, ſi ego 9. §. ſi res D. de iur. dot. Sic denique ne alia quam plurima conquiramus quæ in omnibus ferè iuris noſtri partibus momento vnico expediuntur lex Cornelia de captiuis apud hoſtes defunctis coniungit inſtans mortis cum inſtanti captiuitatis, & fictio poſtliminij inſtans captiuitatis cum inſtanti reditus, quoniam ſi inter hæc duo inſtātia tertium aliquod retineretur, tota retrofictio impediretur poropter medium inhabile l. iuſto errore 44. §. vlt. D. de viucap. §. ſi ab hoſtibus Inſt. quib. mod. ius patr. poteſt. ſoluit. Proinde in quæſtione propoſita ſi admittas ex quo inſtanti perfecta nudo conſenſu venditio eſt ius quæſitum eſſe domino directo petendi laudimij. Illud quoque te admittere neceſſe eſt, quod nec interpretes ipſi audent dicere, Nihil ergo profuturum contrahentibus quominus laudimiū debeat, ꝙ ſtatim, & incontinenti venditionem reſoluant cōtraria voluntate: Cum nequeat ea reſolutio ſieri tam ſtatim, & incontinenti, vt non neceſſe ſit aliquo inſtanti manſiſſe perfectam venditionem, quæ nec alioquin reſolui poſſet. Aut ſi huius abſurdi euitandi gratia fatendū eſt nullum eo inſtanti perfectæ venditionis adhuc fuiſſe acquiſitum ius petendi laudimij domino directo, aut ſaltem non fuiſſe ius illud tantæ poteſtatis, vt non potuerint contrahentes ei derogare. Admittamus igitur, quod ijdem interpretes negant, Etiamſi ex interuallo reſoluta ſit prior venditio non eo magis fore vt domino directo nullum debeatur laudimium, non magis quam ſi incontinenti facta reſolutio fuiſſet. Vnum illud pro ſententia communi adferre quis fortaſſe poſſit, quod ſcriptum eſt in l. ab emptione 58. D. de pact. Nihil intereſſe vtrum integris omnibus in quę obligati erant contrahentes inter eos conuenerit vt ab eo negotio diſcedatur, an verò in integrū reſtitutis ijs quæ alter alteri præſtitit, conſentiant ne quid

alter alteri eo nomine præſtare teneatur. Nec enim negari poteſt quin ea Neratij ſententia ſic accipi debeat, vt nihil interſit quantum ad contrahentes de quibus ſolis eo loco tractatur, non etiam quod ad dominum directum, cui ſcilicet laudimia deberi nemo dubitat eo caſu quo contrahentes à venditione receſſerint re iã ſecuta, & facta per venditorẽ traditione, cum & nos fateamur ab eò ſaltem die quo emptor poſſeſſionẽ nactus ſit, aut eius apprehendendę facultatem à dñ o directo petierit, ius petendi laudimij quæſitum eſſe irreuocabiliter domino, cui poſteà præiudiciũ à contrahentib. fieri non potuerit. Nihil ergo vetat, inquies, quominus venditio habeatur pro infecta quantum ad ipſos cõtrahentes, nec tamen pro facta haberi deſinat rõne domini directi pp laudimium. Nos verò id quoq; fatemur: Sed tamen largiter intereſſe dicimus: An à perfecta venditione diſcedatur rebus oĩbus integris contrario eoq; nudo partiũ cõſenſu, an verò retrotraditis, & in integrum reſtitutis omnib. quæ iam viciſſim tradita, & præſtita fuiſſent, ſcilicet, ꝙ ad dominum directum pertinet. Priore namq; caſu nihil interuenit, propter ꝙ laudimium vllum deberi poſſit, cum poſſeſſio nulla tranſlata ſit in emptorem. Poſteriore autem cum traditio ex parte venditoris ſecuta eſt, iam cauſa ſubeſt quę laudimij preſtãdi obligationem, & neceſſitatem poſſit inducere, quod ius ſtatim atque domino directo quęſitum eſt, vel vno inſtanti, certum eſt ei, vel inuito, vel ignoranti adimi numquam poſſe. Et hoc demum caſu procedit optimè quod interpretes adferunt ex d. l. quod noſtrum 11. De regul. iur. l. vlt. D de pact. l. in inſulam 42 § vlt. D. ſolut. matrim. Itaque cum dicimus, ex perfecta ſimplici venditione, quæ omnibus integris reſoluta ſit, nullum laudimium deberi, Non tam ex eo mouemur, quod venditio ex partium conſenſu reſoluta ſit, [eſſet enim manca, minuſque ſufficiẽs ratio ſi quis in ea conquieſceret] quàm quod ea reſolutio facta ſit priuſquàm domini cęperit intereſſe. Quod vnum in tota quæſtione iſta, vt in cæteris ferè omnibus inſpiciendum eſt.

ERROR OCTAVVS.

Quando integra dicantur omnia in emptione, & venditione cum tractatur de laudimio.

AT quia diximus eo demum caſu nullum deberi ex ſimplici venditione reſoluta laudimium, quo facta reſolutio ſit rebus omnibus integris, alia nunc inſpectio occurrit quando dicãtur omnia eſſe integra. Quæ inſpectio non tantum neceſſaria eſt vt ſciatur quibuſnam caſibus ſecundum noſtram ſententiam ex reſoluta venditione laudimium debeatur, ſed etiam præſuppoſito errore interpretum, vt ſciamus quãdo poſt reſolutionem venditionis, vel vnicum, vel duplex laudimium deberi putent. Nam cum in ea ſint hæreſi, vt ex ſimplici qualibet venditione dummodò valida laudimium deberi velint, conſequens eſt, vt duplex ſoluendum eſſe exiſtiment quoties prioris venditionis reſolutio facta eſt re non integra, vt multiplicatio contractuum inducat multiplicationem laudimiorum, vt concludit Amed. à Ponte dict. quæſt. laudim. 38. poſt Alber. Bald. & Caſtr. ad l ab emptione 58. D. de pact. Neceſſaria igitur quæſtio eſt etiam apud interpretes, Quando res dicatur, vel non. Etſi video in hac eadem quæſtione aliam adhiberi ab ijſdem interpretibus diſtinctionem poſt Bartol. ad d. l. ab emptione, An verba poſterioris conuentionis concepta ſint per modum nouæ obligationis, vt tunc dicatur nouus contractus, & noua ſolui debeat gabella. An verò per modum reſolutiuum, aut vt alij loquuntur reſolutorium, vt hoc caſu non dicatur nouus contractus nec debeat ſolui noua gabella, nec nouum laudimium ſiue contractus ſit adimpletus pro parte tãtum, ſiue ex vtroque latere, quia Doctores in hoc vim non faciunt, inquit Amed. poſt Bald. Iacbo. Iaſ. & alios in d. l. ab emptione, qui perſtant in hac diſtinctione. Nec malè, ſi admittas quod

illi volunt, non deberi laudimium, niſi ex contractu. Nam ſicuti defendunt ex quocunq; contractu deberi dummodo iuſto, & habili ad transferendum dominium, ita nec patiuntur deberi, niſi ex contractu aliquo præcedente. Nemo autẽ dixerit reſolutionem contractus eſſe cõtractum cùm ſit diſtractus l.5.§.is quoque D.de oblig.& actio.& d.l.ab emptio. in fin. vbi opponuntur iſta quaſi ex diametro pugnantia. Id agi inter contrahentes, vt à priſtino negotio diſcedatur. Et id agi vt nouæ quædam obligationes inter eos cõtrahantur. Nos verò qui priorem propoſitionem falſam eſſe iam oſtendimus, etſi poſteriorem veram eſſe non negamus, quia nuda traditio nunquam transfert dominium, ſed iuſtam eam eſſe oportet, id eſt habere titulum aliquem præcedentem eumq; validum, & à iure approbatum l.nunquam nuda 31.de acq. rer.domin.l.3.D.ſi vſusfr.pet. Non poſſumus tamen admittere, quod aiunt interpretes, reſolutionem contractus fieri poſſe citra nouum contractum quoties prior contractus effectum habuit re ſecuta. Repugnat enim iuris ratio, Repugnant omnes iuris loci qui hac de re tractant. Ipſa primùm ratio iuris, quia cùm nihil tam naturale ſit, quàm vnumquidque diſſolui eo modo quo colligatum eſt, vt habet regula. Non poteſt fieri vllius conuentionis poteſtate, vt reſoluatur venditio, quæ per traditionem rei venditæ, aut per ſolutionem pretij ſuum effectum habuit, quin actum contrarium, & retroſimilem ſequi neceſſe ſit, vt ſcriptum eſt in l.1. C.quand.lic.ab empt. Ergo, & aliquam retrouenditionem. Nam ſi retrotraditio tantùm fiat rei venditæ, & reſtitutio pretij nulla intercedente retrouenditione, erit illa retrotraditio vtrimq; nuda, & conſequenter non erit habilis, nec ſufficiens ad transferendũ dominium, quod neq; prima traditio tranſtuliſſet ſi venditio nulla interceſſiſſet. Ac proinde non erit actus retroſimilis priori, qualem eſſe oportet vt à priore contractu poſt rem ſecutam diſcedatur. Repugnat & Neratius in d.l.ab emptione in fin. vbi ait, Illud planè conuentione, quæ ad reſoluendum id quod actum eſt pertineat perfici non poſſe, vt tu quod iam ego tibi præſtiti cõtra præſtare

ſtare mihi cog eris, quia eo modo non tam hoc agitur, vt à priſtino negotio diſcedamus, quàm vt nouæ quædam obligationes inter nos conſtituantur. Retrouenditio igitur hoc caſu neceſſaria eſt, nec ſufficit prioris contractus reſolutio. Ac ſimiliter Vlpianus ex Pomponio in l. iuriſgentium 7. §. adeo eod. tit cum ait in emptione cæteriſq; bonæ fidei iudicijs poſſe abiri ab emptione in totum. Itemq; partem etiam contractus pactione mutari poſſe, vt per eiuſmodi reformationẽ quaſi renouatus cõtractus videatur, putà ſi conuenerit vt res vẽdita decẽ aureis ſit vẽdita quinq; vel quindecim, cur bis addidit ea verba re nondum ſecuta, niſi vt doceat, Re vtrimque ſecuta nihil eſſe, quod de contractus reſolutione tractari iam poſſit, ſed neceſſariam eſſe nouam obligationem nouumq; contractum, vt à priore diſcedatur. Sed apertiùs Pomponius in l. 2. D. de reſcind. vendit. poſtquàm dixit, Si rem quam à te emi eandẽ rurſus à te pluris minoriſvè emero diſceſſiſſe nos à priore emptione. Poſſe enim dum res integra eſt conuentione noſtra infectam fieri emptionem, atque ita cõſiſtere poſteriorem emptionem quaſi nulla præceſſerit. Subiungit, ſed non poterimus eadem ratione vti poſt pretium ſolutum emptione repetita, cum poſt pretium ſolutum infectam emptionem facere nõ poſſumus. Quid enim aliud eſt non poſſe infectam fieri venditionem, quàm quod dicimus, & contendimus, Non poſſe reſolui? Quoties autem cõtractus ſola conuentionis poteſtate reſolui non poteſt, neceſſaria eſt noua conuentio nouuſque contractus per quem cogantur contrahentes omnia in integrum reſtituere. Nec aliud eſt quod in dict. l. 1. Gordianus reſcribit, Poſt traditionem interpoſitam, nudam voluntatem non reſoluere emptionem ſi non actus quoque priori ſimilis retroagens venditionem interceſſerit. Vbi malè Caſtrenſis nudam voluntatem interpretatur eam in qua ſtipulatio non interuenerit. Finge enim quantùm voles interueniſſe ſtipulationem in poſteriore conuentione per quam id actum ſit, vt ab emptione perfecta poſt traditionem ſecutam ſolutumque pretium recedatur. Numquam aſſequeris, vt ob eam cauſam reſoluta em-

ta emptio dici poſſit, non magis, quam ſi ſtipulatio nulla interueniſſet. Cùm alia ſtipulationis poteſtas eſſe non poſſit, niſi vt pariat actionem, quam nuda pactio parere non poſſet. Aliud enim eſt parere actionem, aliud verò emptionem contractam reſoluere. Et ſtipulatio poteſt quidem efficere, vt cogendus ſit promiſſor contractum reſoluere per contrariam conuentionem, id eſt per retrouenditionem, ſed non vt citra retrouenditionem prior venditio reſoluatur. Neque verò in id comparatę ſunt ſtipulationes, vt contractum, qui nudo conſenſu perficitur poſſint, aut perficere aut reſoluere, ſed vt verborum obligationem, vel nouam inducant, vel inductam diſſoluant, l. prout 80. D. de ſolut. vulg. l. nihil tam naturale 35. de regul. iur. At nec illud verum eſt vt interpoſita ſtipulatione poſſit abſolutè, ac præciſè cogi alteruter contrahentium, vt venditionem reſolui patiatur. Nam ex ea ſtipulatione qua idipſum alter alteri promiſerit, certum eſt non poſſe condemnationem fieri, litemve æſtimari, niſi in id quod intereſt, l. cum ſtipulatus 113. §. vltim. de verbor. oblig. Nempè quia reſolutio contractus ſicut, & contractus ipſe facti magis, quam iuris eſt poſt rem ſecutam cum opus ſit retrotraditione, vt omnes fatentur, quæ ipſa facti eſt, l. conſilio 7. §. vltim. D. de curat. furioſ. Nemo autem ſiue ex bonæ fidei, ſiue ex ſtricti iuris contractu ad factum præciſè condemnari vnquam poteſt, ſed ob non factum id quod fieri debuit ad id quod intereſt, vt toties inculcauimus ex l. ſi quis ab alio 13 in fi. D. de re iudic. l. ſtipulationes non diuiduntur 72. l. quoties quis alium 81. de verbor. obligat. Nudam ergo conuentionem Gordianus intelligit, eam quæ nuda ſit à traditione, ſiue aliqua ſtipulatio interuenerit, ſiue nulla. Quomodo Imperatores Dioclet & Maximian. in l traditionibus 20. C. de pact cum dicunt traditionibus, & vſucapionibus non nudis pactis dominia rerum transferri. Nuda pacta intelligunt ea non quæ ſteterint in puris finibus conuentionis, ſed quæ deſtituta ſint traditione, vt interpretes omnes conſentiunt. Cùm non magis per contractum emptionis aut ſtipulationis, quàm per ſimplex pactum ſine tra-

ditione

ditione transferri dominium poſſit: quia inter modos tranſferendi dominij traditio quidem eſt, & vſucapio, at non etiã ſtipulatio, aut alius contractus vllus, qui conſenſu ſolo perficiatur ſiue bonæ fidei ſit, ſiue ſtricti iuris. Et verò ſi per ſolã ſtipulationem ad reſoluendum contractum interpoſitam reſolui contractus poſſet, ſequeretur, nullum fore locum actioni ex ſtipulatu in id quod actoris intereſſet, quandoquidem non poſſet actor dicere ſua intereſſe, quod reſolutus contractus non fuiſſet, qui è contrario ſola ſtipulationis poteſtate reſolutus inueniretur. Exemplo eius, quod ſcriptum eſt in l. vlt. C. ſi mancip. ita fuer. alien. Non poſſe pecuniã peti quam promiſerat emptor ſi ſeruum ea lege venditum non manumitteret, quamuis manumittere noluerit, atq; ita datam fidẽ rupiſſe videatur, cum poteſtate cõuentionis poſſe manumittentis factum repræſentari optima ratione placuerit, quemadmodum in d. l. vltim. legendum eſſe alibi docuimus. Quid enim poteſt venditoris intereſſe, quod ſeruus manumiſſus non ſit, cùm citra manumiſſionem ad libertatem peruenerit? Quid ſimiliter intereſſe emptoris, aut venditoris, quod alteruter contrahentium reſoluere contractum nolit, ſi contractus ſit ipſo iure reſolutus? Vt ergo reſoluatur venditio per poſteriorẽ conuentionem ẽt, quæ munita ſit ſtipulatione, cùm iam ſecuta fuit traditio ex parte venditoris, & ſolutio pretij ex parte emptoris non tantùm neceſſaria eſt retrotraditio, & pretij accepti reſtitutio, ſed ante omnia retrouenditio, quam poſtmodum cætera ſequantur, vt actus contrarius ſit in omnibus, & per omnia retroſimilis priori. Nec enim fieri poteſt, vt contractus, qui non modo perfectus ſit, ſed etiam impletus per mutuas præſtationes hinc inde factas aut ſolo conſenſu contrario, aut per ſolas præſtationes contrarias reſoluatur, ſed retroagi omnia neceſſe eſt. Dominium enim rei venditæ, quod per traditionem fuit acquiſitum emptori non niſi certis, & legitimis modis poteſt ab eo diſcedere, & recurrere ad venditorem, vt neq; ad emptorem dominium pretij, quod ſolutum fuit venditori: Inter quos modos neque nuda voluntas eſt, neque

nuda

nuda traditio. Itaque ſi poſt eiuſmodi retrotraditionem quâ nulla retrouenditio præceſſiſſet, aut poſt retrouenditionem, quam nulla retrotraditio ſubſecuta eſſet, emptor vellet rem à ſe emptam quaſi ſuam vindicare, poſſet vtique ſummo iure id facere, tanquam qui nihilominus manſiſſet dominus, & neceſſaria eſſet venditori priore caſu doli exceptio, quoniam in dolo eſſet emptor, qui poſt acceptam pretij reſtitutionem pergeret adhuc rem vindicare. Poſteriore autem exceptio rei venditæ, & traditæ, Niſi nouam, & iuſtam cauſam vindicandi poſſeſſor habeat, vt in l. 1. §. vltim. de except. rei vendit. Quarum tamen exceptionum vſus neque neceſſarius neque vtilis eſſe poſſet ſi reſoluta prior venditio fuiſſet, ac dominium ab emptore receſſiſſet. Omnis namque exceptio præſupponit actionem competentem. Actio autem in rem & vindicatio competere nulla poſſet emptori, qui dominus eſſe deſijſſet, præſertim contra venditorem, qui dominus manſiſſet. Idque ita eſſe ex eo apparet euidentius, quod ab Alexandro reſcriptum eſt in l. 3. C de pact. int. empt. & vendit. Si quis certa lege prædium vendiderit puta vt niſi reliquum pretium intra certum tempus ſolutum eſſet, prædium ad ſe reuerteretur, non habere illum rei vindicationem, ſed actionem ex vendito, ſi non precariam poſſeſſionem tradiderit, id eſt niſi ſic tradiderit poſſeſſionem, vt ea precario tantum eſſet penes emptorem. Nam ſi pactum hoc, etiam in ipſo contractu, & in eius ingreſſu appoſitum, quamuis per verba, vt apparet, reſolutiua conceptum non poteſt eâ vim habere, vt ipſo iure reſoluat venditionem, & reddat venditori dominium, quod ab eo per traditionem abſceſſerat. Quantò minus poterit ea res fieri per conuentionem nudam poſteriorem tametſi vallatam ſtipulatione ſi retrotraditio nulla ſequatur? Nec enim minor eſt vis pacti in ipſo contractu adhibiti, maximè verò in contractu bonæ fidei, quàm ſi ſtipulatio interueniſſet d. l. iuris gentium 7. § quinimò. D. de pact. Addi etiam poteſt quod Imperatores Carus, Carinus, & Numerianus reſcripſerunt in l. cum te 6 eo. tit. ſi quis fundum ſuum certæ rei contemplatione habita exiguo pretio

in alium

in alium traſtulerit, qui poſtea promiſſi fidem implere recuſet, non debere eam rem fraudi eſſe venditori, ſed conuenire vt dominij ius quod habuit in ſuã cauſam reuertatur. Quod ita accipiendum eſt non vt ea dominij reuerſio fiat ipſo iure quaſi reſoluta traditione per ſolam pacti poteſtatem, ſed vt ad reuerſionem illam dominij, & ad reſolutionem traditionis, contrariam traditionem ſequi neceſſe ſit. Ideoque non ait lex, dominium rei venditæ hoc caſu reuerti ad venditorem ipſo iure, ſed conueniens eſſe vt reuertatur, ne emptor impunè fidem fregerit. Nempè per retrotraditionem, condemnato emptore vt ſine vlla ludificatione rem cum fructibus ſuis reſtituat, reddito viciſſim pretio venditori ſi non malit emptor per ſuam procaciam, & contumaciam præſtare quanti intereſt venditoris, quemadmodum contingeret ſi venditor nollet rem tradere, quam vendidiſſet. l. ſi traditio 4. C. de act. empt. Atqui nullam, inquies, retrouenditionem hoc caſu Imperatores exigunt, ſed tantùm rei venditæ reſtitutionem. Fateor, nimirum quia competebat in illa ſpecie actio ex vendito propter pactum in venditione adhibitũ, ex qua actione poterat ſequi condemnatio nõ minus, quàm ex ea quæ competere poſſet ex retrouenditione ſi qua interceſſiſſet. Et quamuis neque per eam actionem, neque per cõdemnationem exinde ſecutam poſſit transferri dominium, quia neque actio modus eſt dominij transferendi, neque cõdemnatio quam in pecunia numerata, litiſque æſtimatione fieri ſemper oportet, cauſatiuè tamen vt loquuntur, & occaſionaliter poteſt ea actio ante condemnationem inducere translationem dominij, parato ſcilicet emptore fundum retrotradere cum fructibus ad euitandam condemnationem, quam alioqui euitare nullomodo poſſit. Quare nec ſic loquuntur Imperatores, vt dicant debere aditum iudicem p̃cipere, ac iubere, vt fundus reſtituatur cũ fructibus (id enim non obtinet, niſi in arbitrarijs iudiciis) ſed debere ſua authoritate perficere, vt fundus cum fructibus reſtituatur ſine vlla ludificatione, id eſt ſtatim, & citra fruſtrationem, ac moram vllam, Comminatam ſcilicet, & imminente cõdemnatione,

ſi ea

ſi ea per ſpontaneam rei reſtitutionem non impediatur: quo caſu abſoluetur quidem emptor, ſed poſtquàm ſatisfecerit venditori, & ob hoc ipſum quod ei ſatisfecerit. Sunt enim iudicia omnia hoc modo abſolutoria. §.vlt.Inſtit.de perpet. & tempor.act.etiam pœnalia.l.hoc edicto 5.D.de public.& vect.g. Nec ſuperioribus contrarium eſt, quod hoc caſu per ſolam retrotraditionem transfertur dominium, nulla quoq; precedente retrouenditione. Id enim fit quoniam hoc caſu traditio non eſt nuda, ſed cauſam habet eamq; iuſtam, & retrouenditioni æquipollentem, ideſt actionem venditi & metum condemnationis imminentis. Actionem verò illam venditi propter factum in ipſa venditione interpoſitum, qđ parit actionem. At nos diuerſam omnino ſpeciē tractamus, in qua venditor rem tradiderit, & pretium emptor ſoluerit, poſteà verò inter eos conuenerit, vt emptor rem retrotraderet, venditor pretium reſtitueret. Qua in ſpecie dicimus etiamſi conuentio interueniat de retrotradenda re, ac reddendo pretio, non poſſe reſolui venditionem, ac dominium rei venditæ ad venditorem recurrere ēt ſecuta retrotraditione, & reſtitutione pretij, quin retrouenditio intercedat. Separamus enim retrouenditionē à pacto de retrotradendo, adeoque quod magis eſt à pacto de retrouendēdo, quemadmodum, nec Bart.ipſe negat ad l.vlt D.de condict.cauſ.dat. multum diſtare pactum de vēdendo à venditione licet vtrūque fiat nudo conſenſu, quia venditio habet conſenſum non modo præſentem, ſed etiam in materia præſenti. Pactum autem de vendendo habet quidem conſenſum præſentem, ſed circa materiam futuram, & quæ nondum eſt, ideoque nouo conſenſu eſt opus, vt venditio contrahatur. Igitur quemadmodum traditio, quæ facta eſſet in conſequentiam pacti de vendendo, non eo minus eſſet nuda, & inhabilis ad transferendum dominium, quia pactum de vendendo non eſt iuſta cauſa, cum ius ciuile nulla pacta agnoſcat, exceptis ijs, quæ ad nudorum differentiam legitima vocantur, Ita & retrotraditio facta ex cauſa pacti de retrotradendo, adeoque de retrouendendo perinde nuda eſt, & conſequenter transferre

domi-

dominium nullomodo poteſt.l.numquam nuda 31.D.de acquir.rer.domin.Proinde neceſſaria eſt retrouenditio,quæ ſicuti conſenſu nudo perficitur, vt venditio, ita & æquè contractus eſt,quia lex eum conſenſum habet, & approbat pro contractu non etiam illum,qui interuenit in pacto de retrouendendo, in eo ſcilicet quòd ſecutum ſit venditionem ex interuallo. Nam ſi in contractu ipſo venditionis,aut incontinenti adhibitum ſit, cum ſit illud pars contractus, & pariat actionẽ, poteſt iuſtam præbere cauſam ſecutæ traditioni, vt ex ea retrotraditione dominium transferatur, & ad venditorem reuertatur,vt in d.l.cum te,& apertius in l.2.eo. tit. vbi non proponebatur initum pactum de retrouendendo. Inter quæ pacta vel hoc maximè intereſſe arbitror, q͞d ſi traditio ſequatur ex pacto de retrotradendo transferet dominium, etiam nulla intercedente retrouenditione, Non item ſi ex pacto de retrouendendo quamuis incõtinenti appoſito,quia vel ipſa pacti conceptio ſatis oſtendit eam fuiſſe paciſcentium, & contrahentium voluntatem, vt traditioni cauſam daret non pactum ſolum, ſed contractus retrouenditionis. Concludendum igitur eſt, tunc poſſe locum eſſe diſtinctioni interpretum, an poſterior venditio facta ſit per verba reſolutoria,necne cum prior venditio conſenſu nudo perfecta eſt,nec fuit res ſecuta: Re autem ſecuta, præſertim verò ſi ex vtraque parte,nullum reſolutioni contractus locũ ſupereſſe,ſed neceſſarium eſſe nouum contractum, vt etiam facta retrotraditione, pretioque reſtituto poſſit redire dominium ad venditorem, niſi quando retrotraditio fiat poteſtate pacti de retrotradendo appoſito in priori venditione,aut ſaltem incontinenti, vt in. d.l.2. & 3. l.cum te 6.C. de pact.int.empt.& vend. Quid ergo ſi vna tantum parte ſecutum ſit implementum prioris contractus?Habet hic caſus paulò maiorem, & ſeparatam dubitationem,de qua ſeparatim diſſerendum eſt.

ERROR NONVS,

Si ex vna tantùm parte ſecutum ſit implementum prioris contractus. Ad l.ab emptione 58.D.de pact.

POTERAT in hac quæſtione dubitari an res dicenda eſſet integra eo ſolo caſu, quo neutra ex parte ſecutum eſſet implementum, qui caſus nullam omnino recipere dubitationem poteſt. An verò tum quoque cum ex alterutra parte ſecutum eſſet dum ne ex vtraque, licet poſtremum hoc Accurſius noſter neget ad l.1.C.quand.lic.ab empt.diſced. Sed quis vnquam crediſſet,ex omnibus interpretibus fore aliquem, vel vnum,qui diceret,quod interpretes ferè omnes tam conſtanter adſeuerant, illo etiam caſu quo implementum ex vtraque contrahentium parte ſecutum ſit, eſſe adhuc adeo integra omnia,vt nuda conuentione poſteriore prior contractus reſolui ipſo iure poſſit,dummodò poſterior illa conuentio ſit cõcepta per verba in eam apta,& idonea,& vt loquuntur reſolutiua. Hoc enim eſt ꝙ interpretibus noſtris placet ſi Amedeo à Ponte credimus d.quæſt.laudim.28.quam ſententiam ex eorundem interpretum opinione ſic intelligere debemus ſi tamen retrotraditio rei venditæ ſecuta ſit ex parte emptoris, & pretij reſtitutio ex latere venditoris. Quid verò fuit obſecro quod eos in errorem hunc tam abſurdum inducere potuerit. Vnum illud quantum ex Bartoli,& aliorum Commentarijs poſſum coniicere, quod ita reſponſum à Neratio fuiſſe putant in l.ab emptione, venditione, locatione, conductione,cæteriſq; ſimilibus obligationibus, & contractib. qui conſenſu nudo perficiuntur,recedi poſſit integris omnibus conſenſu eorum, qui inter ſe obligati ſunt. Subiungit Ariſtoni grauiſſimo inter ætatis ſuæ prudentes Iureconſulto hoc amplius viſum fuiſſe,ſi ea quę me ex empto præſtare tibi opor-

oporteret, præſtitiſſem, & cum tu mihi pretium deberes, cõuenisset mihi tecum, vt rurſum præſtitis mihi à te in re vendita omnibus, quæ ego tibi præſtitiſſem pretium mihi non dares, tuq; mihi ea præſtitiſſes, pretium te debere deſinere, quia, inquit, bonæ fidei ad quam hæc omnia rediguntur, interpretatio hanc quoque conuentionem admittat. Et addit, nec quicquam intereſſe, vtrum integris omnibus in quę obligati eſſemus conuenerit, vt ab eo negotio diſcederetur, an in integrum reſtitutis his, quæ ego tibi præſtitiſſem conſentiremus ne quid tu mihi eo nomine præſtares. Quibus verbis teſtatur apertiſſimè cùm de bonæ fidei contractu reſoluendo quæritur ſola conuentionis poteſtate non tam illud inſpiciendum eſſe an res ſit integra, quàm vtrum conuenerit, vt reſtitutis in integrum omnibus à priore contractu diſcedatur Et ita interpretes ferè omnes intelligunt. At ego longè aliter, qui video interpretationem, aut illationem hãc non magis Neratij verbis, quàm rationi iuris conuenire. Non enim caſum illum tractat Neratius, quo pactum interuenerit ex poſt facto & re ſecuta, de omnibus in integrum reſtituendis, vt noſtri putant, ſed quo pactum ita conceptum ſit, vt emptor pretium non ſolueret poſteaquam venditori rem venditam iamque traditam reſtituiſſet. Quo caſu certè verum eſt rem non eſſe integram cum traditio ex parte venditoris facta ſit licet pretiũ ex parte emptoris nondũ fuerit ſolutum. l. prima. C. quand. lic. ab empt. diſced. quẽadmodum ſi è contrario ſolutum ſit pretium, licèt non fuerit res tradita, l. ſecunda, D. de reſcind. vendit. Sed tamen illud quoque verum eſt, Aliquid eſſe adhuc integrum ex parte illius, qui contractum non impleuit. Indeque fit, vt is, qui ex parte ſua impleuit, hoc ipſo incipiat poſſe agere aduerſus eum, qui nondum impleuit, ſi venditor eſt, qui impleuerit, actione ex vendito contra emptorem, ſin emptor, actione ex empto contra venditorem. l. ex empto 11 l. Iulianus 13 §. offerri. & paſſ. D. de action. emptio. Quæſtio igitur, quam tractat Neratius ad illum duntaxat caſum pertinet, quo poſt implementum ex alterutra tantũ parte ſecutũ

 conue-

conuenerit, vt retroacto eo quod actum fuerat, deſinat eſſe obligatus is, qui non impleuit, & qui per actionem bonæ fidei poterat cogi, vt ex ſua quoq; parte impleret. Non enim ſic Neratius loquitur ſi nos ea, quę ex empto, & vendito pręſtare vtrimq; oporteret, præſtitiſſemus, & cùm mihi amplius inuicem deberemus conueniſſet inter nos, vt retropræſtitis, & in integrum reſtitutis omnibus, quę mutuò præſtitiſſemus à priore emptione in totū recederemus, qui caſus eſt de quo diſputamus, ſed longè alijs verbis, & in hunc modum ſi ea, quæ me ex empto præſtare tibi oporteret præſtitiſſem, & cū tu mihi pretium deberes conueniſſet mihi tecum, vt rurſus præſtitis mihi à te in re vendita omnibus, quæ ego tibi præſtit iſſem pretium mihi non deberes. Et in ſequentibus non ait Neratius nihil intereſſe vtrum integris omnibus in quæ obligati eſſemus conueniret, vt ab eo negotio diſcederetur, an verò poſt ſecutum ex vtraque parte implementum conueniret, vt reſtitutis in integrum omnibus prior venditio pro infecta haberetur: quæ propoſitio planè falſa eſſet, & Neratio noſtro indigna. Sed ait nihil intereſſe an omnia ſint integra ex vtraq; parte eo tempore quo de reſoluenda venditione conuenit. An verò ex vna tantùm parte ſi conuenerit de liberando eo, qui ex priore contractu maneat adhuc obligatus Differentiæ autem ratio inter hos caſus, quam interpretes non perceperunt, ex eo pendet, quod cùm ex altera tantùm parte implementum ſecutum eſt, ſupereſt actio ei qui impleuit aduerſus alium, qui non impleuit: quæ actio cū ſit bonæ fidei quandoquidem ex bonæ fidei contractu proficiſcitur, haud dubiè interpretationem recipere debet ex fide bona. Id enim eſt, quod ait Neratius omnia hæc ad bonam fidem redigenda eſſe. Bona fides autem facilè hanc conuentionem admittit, vt emptor qui rem venditam accepit vbi eam venditori reddiderit deſinat pretium debere, Non ſolùm quòd in eo nihil fiat contra bonam fidem, ſed etiam quòd bona fides non patiatur, vt venditor cui res vendita quam tradiderat fuerit reddita pretium adhuc petere poſſit; Ne alioquin eueniat vt & rem habeat, & pre-
tium

tium, Quòd neque in venditoris, neque in emptoris perſona vnquam ferendum eſt, dict l. ex empto 11. §. qui autem l. bona fides 50. D de actio. empt. Proinde ſi permitteremus venditori vt hoc caſu ageret, nihilominùs contra emptorem ad pretium eo prætextu quod & venditio iam perfecta ab initio, & implementum ex vna ſaltem parte iam ſecutum fuiſſet, nemo vtique tam iniquus eſſet contra emptorem, vt non ei exceptionem, vel pacti, vel doli accommodaret. Nam & dolo malo, & contra pactum faceret venditor, qui pretium petere etiam poſt rem ſuam receptam pergeret. Quo admiſſo illud quoque ſtatim conſequens fit, vt nec ei actio dari vlla debeat, quaſi nulla ei amplius competente, propterea quod iudiciis bonæ fidei quale eſt ex vendito, exceptiones omnes inſint non tantùm doli, ſed etiam pacti l. 3. D. de reſcind. vend. l. ſed etſi 21. D. ſolut. matr. l. huiuſmodi 84. §. qui ſeruum de legat 1. Prodeſt igitur hoc caſu nuda conuentio ad reſoluendum contractum bonæ fidei, quia prodeſſe poteſt ad inducendam exceptionem talem, quę bonæ fidei iudicio ineſſe poſſit, Quod ſufficit, vt contractus haberi poſſit pro reſoluto, cùm ſufficiat, vt actio venditori competens ei ſit deneganda. Quid enim aliud eſt reſolui contractum, quàm in eum ſtatum reduci in quo res erat priuſquàm contractum eſſet, ac ſi contractus ille prior nunquam præceſſiſſet, ita vt nihil iuris ex eo, vel emptori ſuperſit, vel venditori. Sic fit vt per traditionem illam quam emptor venditori ſponte fecerit, vt conuentionis commodo poſſet ipſe frui, & pretium debere deſinere, fatendum ſit transferri dominium, & recurrere ad venditorem. Alioqui non eſſet contractus reſolutus ex quo venditor dominium rei ſuæ amiſiſſet, & emptor retineret, Illaque iniquitas emergeret in perſona emptoris, quæ ne in venditoris perſona emergat, conuentionem hanc ex bona fide admittimus, vt & rei & pretij dominiũ emptor haberet: Quanam autem ratione hoc fiat difficilius videtur dicere cùm hæc retrotraditio non ſolùm non fiat ex cauſa vllius retrouenditionis præcedentis, ſed ne quidem ex cauſa alterius

cuius conuentionis. In quo videtur hic caſus differre ab omnibus præcedentibus, de quibus ſuperiore capite diximus. Non enim ponit Neratius fic initam conuentionem vt emptor cogatur venditori rem reddere, vt precium quod adhuc debet ſibi retinere poſſit. [Hoc enim per pactum quod ad reſolutionem cōtractus pertineat fieri nullomodo poſſe monet Neratius, ſed nec etiam eſſe nouam obligationem.] At vt præſtita, & retrotradita re vendita nihil precij nomine ab emptore debeatur: In quibus verbis nihil eſt quod emptorem obliget, ne quidem naturaliter ad rem reddendam ſi nolit, & conſequenter ſi reddat, ſpontanea retrotraditio eſt. Si ſpontanea inquies Ergo, & nuda, cum aliam cauſam nullam habeat præter nudam emptoris voluntatē. Sed neganda conſecutio eſt. Licèt enim non fiat ex neceſſitate pacti fit tamen in conſequentiam, & executionem pacti, adeò vt etiam quodammodo ex neceſſitate fieri videatur tam ex parte venditoris quā ex parte emptoris. Ex parte quidem venditoris, quia non poteſt recuſare quominus retrotraditionem ab emptore oblatam accipiat, Ne aliter ſit in eius etiam poteſtate, vt priuet emptorem commodo, & emolumento pacti ex quo ſcilicet preti; liberationem conſequi non prius poſſit, quam rem vltrò retradiderit, Ex parte verò emptoris, quia licèt ei liberum ſit rem non reddere, ſi pretium debere malit, ſi tamen liberationem ſibi ex pacto velit quærere, cogitur ante omnia rem retrotradere, & quidem ex pacto, quia ſic ferunt verba pacti. Et conſequenter, non eſt nuda illa retrotraditio, quæ pro cauſa habet pactum quod licet non inſit contractui ex parte agentis & ad agendum tāquam interpoſitum ex interuallo, ineſt tamen, vt ita dixerim, actionī non ad eam formandam, ſed quod magis mirum eſt, ad illam extinguendam, ſicuti aliquando accidit vt actio ex empto detur etiam ad diſtrahendam emptionem vt Iulianus dicebat in ſpecie d.l. ex empto. §. is qui vina D. de action. empt. quon iam parit exceptionem quæ ineſt iudicio bonæ fidei, & quæ ideirco facit, vt contra emptorem nō magis ſuperſit venditori actio ex vendito ad precium, quam

ſi ab

ſi ab initio, & incontinenti, aut ex poſt facto quidem, ſed rebus omnibus integris contractus fuiſſet reſolutus. Vt quemadmodum ſi contractus ab initio aut ſaltem rebus omnibus integris reſolutus fuiſſet, nulla penitus ex eo competeret actio, cum poſt reſolutionem contractus ipſo iure factam perindè ſit atque ſi nullá emptio præceſſiſſet d.l.2.D de reſcind. vendit. Ita, & cum reſoluitur poſt rem ex alterutra parte ſecutam, ipſo iure liberetur is, qui in eum vſque diem fuerat debitor, dummodo prior ille pactum ex parte ſua impleuerit. Vtriq; enim caſui cõmune illud eſt vt poſt reſolutionem nulla ſuperſit actio, nec vlla proinde neceſſaria ſit exceptio. Sufficit.n. ad reſoluendum contractum bonæ fidei vt ad eum ſtatũ reductus ſit reſtitutis ijs, quæ iam præſtita fuerant, vt ſi qua actio ex eo cõtractu ſupereſſet poſſet illa elidi per exceptionẽ pacti, vel quæ ei ſubſidiaria eſt per exceptionem doli. At cum ex vtraque parte res ſecuta eſt, & mutuæ præſtationes factæ, nulla iam ſupereſt actio ex contractu quę ſcilicet neutri contrahentium poteſt competere niſi ad hoc vt fiat quod ex natura contractus hinc inde fieri debet. Ac quamuis poſt impletum in omnibus contractum non eo minus contractus maneat, tamen neque obligatio neque actio vlla ſupereſt, non ſolum quod iam deſierit intereſſe vtriuſque, ſed etiam quod obligationis vinculum ipſo iure diſſolutum ſit ſolutione ac præſtatione eius quod debebatur. Cũ ſolutio ſit modus naturalis tollendarum obligationum omnium l. pen. D. de ſolut. Vel ex ipſa diffinitione obligationis, quæ nihil aliud eſſe dicitur à Iuſtiniano, quam iuris vinculum quo neceſſitate adſtringimur alicuius rei ſoluendæ cauſa. Cum itaq; per ſolutionem, & mutuas præſtationes vtrimque factas tota obligatio empti, & venditi ſublata ſit nihil iam ſupereſt quod de obligationis illius reſolutione tractari poſſit, eſtque neceſſariò deſcendendum ad nouas obligationes nouumque contractum ſi id agere contrahentes velint vt à toto negotio quod non modò perfectum ſed etiã vtrinque impletum fuit, recedatur. Nec aliter ſenſiſſe videtẽ Paulus Caſtrenſ. ad d.l.1.C. quãd. lic. ab empt. diſced.

cùm ponit emptorem ſponte tradidiſſe rem venditori, & è conuerſo venditorem ſponte reſtituiſſe pretium emptori. Tunc enim, inquit, conuentio reſolutiua bene operaretur in his quę reſtabant agenda, quia tollit hinc inde obligationem, & actionem ipſo iure, aliàs pro non facta haberetur. Ita ſignificans nullam poſſe vim eſſe conuentionis reſolutiuæ, niſi quod ad ea pertinet, quæ reſtabant agenda cõuentionis tempore. Vt proinde fatendum ſit ex ipſius ſententia ſi iam tùm nihil reſtabat agendũ, nullam quoq; futuram poteſtatẽ eiuſmodi conuentionis. Sed in eo tamen labitur magnus ille vir, cum cæteris interpretibus, quòd ponit contractũ venditionis impletum fuiſſe ex vtraque parte. Nam cùm id accidit, quid obſecro agẽdum ſupereſſe poteſt? Nihil planè. Nec enim actio ex empto aliam pręſtationem vllam habet niſi vt venditor rem tradat, nec rurſum actio ex vendito, niſi vt emptor pretium ſoluat. Ergo ſi & res tradita ſit à venditore, & pretium ſolutum ab emptore, cùm nihil agendum reſtet, conſequens omnino eſt, vt nulla ſuperſit obligatio, quæ reſolui poſſit, vtque ad retroagenda omnia per actum contrarium retroſimilem, neceſſe ſit interuenire retrouenditionem cuius poteſtate ſequatur retrotraditio ex parte emptoris, & pretij reſtitutio ex parte venditoris. Et in hoc quoque errauit Caſtrenſis, quod credidit, ſi poſt impletam ex vtraque parte venditionem emptor ſponte rem reddiderit venditori, & venditor pretium emptori, ante interpoſitam conuentionem reſolutiuam, poſſe dominium rei venditæ recurrere ad venditorem, & dominium pretij ſoluti ad emptorem: quod nos negamus, quia in hoc caſu traditio, & rei & pecuniæ nuda eſt, & inhabilis ad transferendum dominium, quod tamen transferri, & reddi neceſſe eſt, vt dominium rei venditæ, quod à venditore abſceſſerat, ad eum redeat, itemque ad emptorem dominium pecuniæ pro prætio ſolutæ. Quis enim credat ſolam illam vtriuſque contrahentium voluntatem ſpontaneam poſſe iuſtam eſſe cauſam dominij transferendi? Non magis vtrique quàm ſi ab initio vellem ego trãsferre in te dominium fundi mei Corneliani, & tu

& tu in me dominium centum aureorum nulla præcedente venditione d.l.numquam nuda 31.D.de acquir.rer.domin. Sed fefellit Caſtrenſem vt & cęteros interpretes reſponſum illud Neratij in dict.l.ab emptione,vbi tractatur quidem de retrouenditione, quæ ſponte facta ſit, ſed ab altera tantùm parte non ab vtraque vt oſtendimus. Adferunt etiam interpretes poſt Bartolum quod ſcriptum eſt in d. l.iuriſgentium 7.§. adeo autem eodem titul vbi tamen nihil tale reperias. Admittit enim Vlpianus poſſe etiam ex interuallo ſic pactum fieri vt ab emptione perfecta diſcedatur ſiue in totum ſiue ita pars eius reformetur, & quodammodo quaſi renouatus contractus videatur. Sed vtrumque ita demum ſi res nondum ſecuta ſit, tantum abeſt, vt velit Vlpianus ſententiam ſuam obtinere eo caſu quo res iam ſecuta fuerit,& contractus impletus ex vtraque parte. Primus Ariſto fuiſſe videtur, qui opinionem illam induxit quæ à Neratio refertur,& probatur in dict.l.ab emptione, Vt non tantum rebus omnibus integris, de quo non erat qui dubitaret, ſed etiam poſt implementum ex alterutra parte ſecutum, poſſit nihilominus conuentione fieri, vt reſtituta prius venditori ea re quæ iam fuerat ab eo tradita poſſit reſolui obligatio empti, & venditi vt liberetur emptor, & pretium debere deſinat: quod ante Ariſtonem dixerat nemo. Amplius putabat Ariſto vt ſolent viri magna authoritate præditi ab ea ſententia quam ipſi induxerint ac feliciter receptā viderint in aliam facilè progredi audaciorem, Poſſe per pactum etiã ex interuallo appoſitum fieri, vt in emptione, & venditione qui contractus eſt vltrò citroque obligatorius, vnus duntaxat contrahentium maneat obligatus, quemadmodum refert Pomponius in l.1.D de reſcind.vendit.quo tamen loco docet non eſſe veram hanc Ariſtonis ſententiam, quia pro vna tantum parte contrahentium abiri pacto ab emptione non poſſit. Et ideò ſi ab vna duntaxat parte contractus renouatus ſit, dicendum eſſe non valere huiuſmodi Pactionem: quoniam cùm hic contractus vtrimq; obligatorius ſit, mutuaſque præſtationes habeat, neceſſe eſt, vt vel ex vtraq;
parte

parte conſtet, vel ex vtraque reſoluatur, Niſi cùm ea ratio iuris per aliam rationem potentiorem non per ſolam contrahentium voluntatem impeditur, vt cùm pupillus ſine tutoris authoritate paciſcitur; Nam ipſe quidem liberatur, non etiam is, qui cum eo pactus eſt d. l. 1. Nempè quoniam iuris ciuilis regula, & conſtitutio eſt, Pupillum ſine tutoris authoritate obligari non poſſe l. contra. 28. D. de pact. ideòque ſi pupillus ab initio emiſſet aut vendidiſſet abſque authoritate tutoris, claudicaret contractus, nec eſſet pupillus obligatus, & nihilominus haberet alium obligatum l. Iulianus 13. §. ſi quis à pupillo D. de action. empt. Nec Pomponio contradicit aut falſam Ariſtonis ſententiam adiuuat quod Iulianus reſpondit in l. ſi conuenerit 56. De pact. ſi cõuenerit ne dominus à colono quid peteret ac iuſta cauſa conuentionis fuerit, nihilominus colonum a domino petere poſſe. Nam præter id quod non de pacto reſolutorio tractat Iulianus de quo, & Ariſto, & Pomponius, ſed de pacto de non petendo, cuius ea tantum poteſtas èſt vt exceptionem præbere queat non etiam contractum reſoluere, Requirit Iulianus vt iuſta fuerit cauſa talis conuentionis, ſicut, & Papinianus in l. Stichum aut Pamphilum 91. §. naturalis D. de ſolut. vt iuſtum ſit pactũ, id eſt vt ſequentia explicant æquitatis vinculo ſuſtentatum, quod cùm accidit mirum non eſt pactum ſuas vires exercere, vt exceptionem parere poſſit, Ei ſcilicet qui pactus eſt, non etiam alij contra quem pactũ interpoſitum fuit. Nihil enim vetat etiam in contractu qui ſit vtrimque obligatorius vni ex contrahentibus acquiri exceptionem aliquam ſiue pacti ſiue aliam, non etiam alteri vt fuſiùs à nobis explicatum eſt in Rationalibus ad illam legem. Ariſtonis exemplum ſecuti ſunt interpretes noſtri ſed ad inducendum errorem nouum, & quem Ariſto numquam probaſſet Nam cum Ariſto, & poſt eum Neratius hoc tantũ ſcripſiſſet in d. l. ab emptione, Poſſe abiri ab emptione etiã re ſecuta ex alterutra parte, vt qui ex contrahentibus adhuc manet obligatus ex altera parte ipſo iure liberetur, dummodo concepta pactio ſit ad eum modum qui expreſſus eſt in d.

l. ab

l. ab emptione; Noſtri ſic extendere voluerunt vt idē admittendum ſit etiam eo caſu quo vtrimque contractus impletus iam fuerit, Quaſi eadem ſit ratio vtriuſque caſus, quia diuerſitatis rationem quā attulimus; non perceperunt. Ergo vt pactum reſolutorium re iam ſecuta interpoſitum, vires aliquas habere poſſit, illud primum exigitur, vt res non ſit ſecuta ex vtraque parte ſed tantum ex alterutra, vt ſuperſit aliqua obligatio quæ reſolui poſſit ex illius parte qui adhuc manſit obligatus. Deinde pactum interponi oportet antè quam retrotraditio ſequatur, Poſteà traditionem vltrò fieri neceſſe eſt ab eo qui pacto iuuari velit, & conſequi liberationem. Tum verò facta retrotraditione ſequitur liberatio, vi & poteſtate ſolitis pacti reſolutorij, & deſinit emptor pretium debere, quod debuerat, non in diem vſque pacti, ſed in vltimū vſque inſtans factę retrotraditionis: Quo demum inſtanti contingit liberatio ipſo iure, & pactum vires ſuas exerit, nō autem eo inſtanti quo interponitur. In quo vno differt à pacto reſolutorio quod interpoſitum ſit rebus omnibus integris, quoniam eo caſu idem eſt inſtans pacti reſolutorij & factæ reſolutionis, cum nihil obſtet quominus eo ipſo inſtāti reſolutio fiat: quæ tamen ne perinde fieri poſſit in ipſo inſtanti pactionis adhibitæ ex interuallo re iam ſecuta ex altera parte hoc ipſum impedimento eſt quod iam res ſecuta fuit, nec amplius eſt integra. Quemadmodum ergo ſecutum ex vna parte implementum facit ne ſtatim reſolui contractus poſſit, & impedit reſolutionem quouſque ſecutus ſit actus contrarius implemento, Et eo quoque tempore non aliter poteſt inducere reſolutionem, quam ſi pactio præceſſerit actum illum contrarium; & aliqua obligatio ſuperſit adhuc ex parte altera, Ita fatendum neceſſariò eſt, ſi implementum ex vtraque parte ſecutum ſit ante pactionem interpoſitam, non poſſe fieri locum reſolutioni, Non ſolum quod nulla ſuperſit obligatio, quæ reſolui queat, ſed etiam quia fieri non poſſit, vt hoc caſu pactio procedat, quam ſcilicet conferri neceſſe eſſet in id tempus, quo ſecuta eſſet vtrimq; retrotraditio, ac proinde quo effectu ipſo iā eſſent omnia in

integrum

integrum reſtituta, citra vllam contractus reſolutionem. Hoc etiam admiſſo quod volunt interpretes vt ex illa retro traditione dominium transferri vtrimque poſſet: quod tamen nos negamus. Itaque quod ex Ariſtone ſcribit Neratius in dict. l. ab emptione, Nihil intereſſe vtrum integris omnibus in quæ obligati ambo eſſemus conueniret vt ab eo negotio diſcederetur, an in integrum reſtitutis his non quę nos inuicem præſtitiſſemus, ſed quæ ego tibi præſtitiſſem, conſentiremus ne quid tu mihi eo nomine præſtares, non adeò generaliter, & abſolutè accipiendum eſt, quaſi nihil penitus interſit, Sed ita vt nihil interſit quãtum ad effectum ſed interſit tamen quantum ad tempus, & inſtans factæ reſolutionis.

ERROR DECIMVS.

Quid interſit an res ſecuta ſit ex parte venditoris tantum, an ex parte emptoris? cum de laudimiis diſputatur.

SI vera ſunt, vt eſſe credimus, ea quæ ſuperiore capite diſputauimus, facile eſt intelligere quid ex ijs inferamus. Nam cum interpretes omnes velint ex contractu reſoluto nulla deberi laudimia non ſolum ſi rebus omnibus integris contractus fuerit reſolutus ſiue incontinẽti ſiue ex interuallo, ſed etiamſi reſolutus ſit ex poſtfacto, & re iam ſecuta quamuis ex vtraq; parte, dummodo facta ſit pactio per verba apta, & idonea ac merè reſolutoria vt cõcludit Amedeus à Ponte dict. quęſt. laudim. 38. Nos contra defendimus laudimiũ deberi quoties implementum vẽditionis ſecutum eſt ex vtraq; parte, propter trãſlationem dominij quæ hoc caſu ſic facta inuenitur, vt non ſit amplius liberum contrahentibus niſi nouis obligationibus conſtitutis adeoq; per retrouenditionem à cõtractu reſilire. Id. n. conſequens eſt ei quod tã ſæpe diximus, & rurſum toties inculcandum erit, Deberi laudimiũ ex omni cõ-

tractu

tractu ex quo dominiū tranſlatū ſit per apprehenſionē poſſeſſionis ſecutam. In eoque noſtri faciunt certè iniuriā domino directo cum in arbitrio contrahentiū ponunt vt quæſitum ei ius petendi laudimij aufferant per pactionem cuius poteſtate reſolui contractum velint, etiam ex poſtfacto, etiā re ſecuta ſicut è contrario fauent ei ſuprà modum, cum defendunt, Ex contractu ſimplici qui non ſit reſolutus deberi laudimium, etiam traditione non ſecuta. Quid ergo ſi neque reſolutus ſit contractus, neque res adhuc ſecuta ſit ex vtraque parte, ſed ex altera tantum ſiue emptoris ſiue venditoris. Medius hic caſus, eſt qui proinde nouam recipit dubitationem, Ex qua tamen facilè noſtri ſe expediunt. Nam qua ratione aut potius qua fronte putant, Ex ſimplici quoque venditione dum ne reſoluta laudimium deberi, quod in contrahentium poteſtate eſſe non debeat vt à cōtractu perfecto reſiliant in præiudicium domini directi, per quem non ſtet quominus apprehenſio poſſeſſionis ſequatur, quæ laudimij præſtandi neceſſitatem induceret: Eadē quoque vi mouentur vt idem ſentiant etiamſi ex alterutra tantum parte ſecutum ſit implementum. Nec abs re. Multò enim maior ratio facit pro domino cum ex alterutra parte contractus impletus eſt, quam cum ex nulla. Neque verò ſolent prudentes noſtri diſtinguere an ex parte emptoris an ex parte venditoris res ſecuta ſit, cum vtroque caſu admittant non eſſe amplius rem integram, nec magis ſi emptor preciū ſoluerit, l. 2. D. de reſcind. vendit. quam ſi venditor venditam rem tradiderit l. 1. C. quand. lic. ab empt. diſced. l. ab emptione 58. D. de pact. Nos verò in cæteris quidē iuris partibus idipſum de hoc ſentimus quod prudentes ſenſerunt: Sed in tractatu de laudimijs qui fuit illis incognitus, nouam diſtinctionem inducere cogimur, quæ iudicio noſtro non eſſet noua ſi quęſtio ipſa fuiſſet à prudentibus tractata. Dicimus itaque multum referre, cum de laudimijs quæritur, an emptor contractum impleuerit, an venditor, id eſt an pretium ſolutum ſit per emptorem, an res tradita per venditorē. Implet ſiquidē contractum venditor ex parte ſua, cum rē tradit, emptor cū

pretium

pretium ſoluit aut eo nomine aliter ſatisfacit venditori l.ex empto 11. & paſſ. D de action.empt.l.quod vendidi 19.l. vt res 53 D.de contr.empt.Si venditor rem tradiderit, necdũ tamen emptor pretium ſoluerit non dubito quin laudimiũ ex venditione directo domino debeatur. Si emptor pretiũ ſoluerit nec tamen vẽditor adhuc rem tradiderit, nego laudimium vllũ deberi. Et diuerſitatis huius quæ nemini hactenus, quod ſciam in mentem venit, rationem illam adfero, quòd licèt vtroque caſu perinde verum ſit non eſſe amplius rem integram priore tamen caſu tranſlatum fuit dominium per traditionem quamuis nondum ſoluto pretio ſi modo fides de eo habita ſit d.l.quod vendidi & d. l. vt res. Aut ſi trãſlatum non eſt dominium quia nihil horum factum ſit, tranſlata ſaltem eſt poſſeſſio per verum dominum, & quidem ex ea cauſa quæ per ſe habilis ſit, & idonea ad dominium trãſferendum. Proinde negari non poteſt quin laudimium domino deberi cœperit, Vbi autem cœpit ad eum pertinere nulla ratio eſt propter quam, aut denegãda ei ſit petitio, aut differenda in id vſque tempus quo pretium ab emptore ſoluatur Cum etiamſi nunquam vellet emptor ſoluere nihil tamen ea res domino poſſet nocere quia non eo magis fieret vt vel dominium. vel poſſeſſio quam venditor per traditionẽ amiſiſſet ad eũ aut ipſo iure aut actionis poteſtate recurreret. Denique laudimij præſtandi cauſa iam nata ad non cauſam redire nũquam poteſt. Quidni ergo ſtatim laudimiũ & debeatur, & peti poſſit? Poſteriore autem caſu non poteſt ſolutio pretij facere, vt ob id ſolum quod res integra eſſe eo modo deſierit, laudimium deberi dicẽdum ſit cum ex pretij ſolutione nihil inferri poſſit ad neceſſitatem traditionis faciendæ nec proinde ad trãſlationem vllam, ſiue dominij, ſiue poſſeſſionis. Inducit enim ea ſolutio actionẽ duntaxat ex empto, quã exinde proponere, & exercere emptor poteſt cõtra venditorem l. Iulianus 13. §. offerri D. de action. empt. & quidem ad hoc vt res tradatur, ſed per quam tamen non poſſit ab inuito venditore traditionem extorquere, ſi per procaciam, & contumaciã ſuã malit venditor præſtare quãti

emptoris ob eam cauſam intereſt quàm rem tradere, vt diſputauimus in præcedentibus ex l. ſi traditio 4. & l. cum venditorem 10. C. eod. Itaque etiam poſt ſolutum pretium nihil cauſæ eſt cur laudimium debeatur, cum neque vlla dum facta ſit tranſlatio, ſiue dominij, ſiue poſſeſſionis, neq; certũ ſit vnquam factum eam iri. Et quamuis facilè poſſit accidere, quod & plerumque accidit, vt malit vẽditor rem tradere quam pati condemnationem eius quod intereſt, cuius æſtimatio pretium egredi, vt plurimum ſolet l. 1. D. eod. non poteſt tamen ea res ſufficere, vt laudimij obligatio, & præſtatio repræſentari debeat, ſed ſatis domino directo eſſe debet, quod quoties dominij, vel poſſeſſionis translatio ex emptionis contractu facta erit, certam laudimij petitionẽ habiturus ſit. Atque in hoc minoris poteſtatis eſt ex parte emptoris actio empti, quam ſit ex parte venditoris actio venditi Nam venditor qui rem tradidit conſequi poteſt per actionem ex vendito, vt emptor præcisè condemnetur ad ſoluendum pretium. Etſi enim ſolutio pretij non minus quàm rei venditæ traditio eſt facti l. conſilio 7. §. vlt. D. de curat furioſ. l. 1. C. de probat. ad factum autem nemo vnquam præcisè cõdemnandus eſt. Excipitur tamen cauſa ſolutionis faciendæ in pecunia numerata, quia cum pecunia numerata, non ſolum ex earum rerum numero ſit quæ functionem recipiunt in ſuo genere, quod non ſufficeret, ſed hoc amplius habeat, quod ex re qualibet confici per venditionem poteſt l. 4. §. ait prætor l. à Diuo Pio 15 §. in venditone, & ſeqq. D. de re iudic. nihil facilius eſt quam vt per actionem ex vẽdito pretij ſolutio ab inuito emptore extorquatur, non in qua factum ipſius aliquod verſetur, quaſi pecuniam ipſam manibus ſuis numerare cogendus ſit, ſed imperata venditione bonorum emptoris, cuius factum eo caſu per factum iudicis commodè repræſentatur, & in vicem iuſtæ obligationis ſuccedit ex eã authoritas iubentis l. ſi ob cauſam 13. C. de euict. l. 1. C. ſi in cauſ. iudic. pign. capt. ſit. Facilius ergo eſt vt cõtractus venditionis iam impletus ex parte venditoris habẽdus ſit pro impleto etiam ex parte emptoris antequã pre-

tium

tium ab eo ſolutum ſit, quàm vt è contrario impleta emptio ex parte ſolius emptoris habenda ſit pro impleta etiam ex parte venditoris ante rem traditam. Res enim nondum tradita, vt numquam tradatur fieri facilè poteſt. At pretiũ nondum ſolutum, vt numquam ſoluatur fieri nequit, licèt emptor id ſoluere numquam velit. Inde igitur eſt quod poſt rem traditam, licèt pretio nondum ſoluto, laudimium domino deberi admitto. At ſoluto tantum pretio, necdũ re tradita laudimium nullum deberi contendo. Sed obijcies fortaſſe ſi ſubtilis es [ſcribo enim iſta ſubtilibus, ſed veras non fictas, & inanes ſubtilitates amantibus] tum quoque cum traditio per venditorem facta eſt non eſſe certũ fore vt laudimium debeatur, cùm in eo adhuc res ſit, vt abiri poſſit ab emptione ac totus reſolui contractus. Fortè ſi inter contrahentes conueniat, vt retrotradita re per emptorem, deſinat emptor debere pretium venditori. Hoc.n.eſt quod proximo capite dicebamus ex l.ab emptione 58. D.de pact. Nihil intereſſe vtrum integris omnibus in quæ obligati eſſemus cõueniret, vt à toto negotio diſcederetur, an vt retroacta traditione quam ego tibi feciſſem conſentiremus, ne quid tu mihi eo nomine præſtares. Atqui fatentur omnes, & nos nõ negamus, ſi contractus ab initio, & integris omnibus reſolutus fuiſſet, fore vt nullum ex eo deberet̃ laudimium, quoniã reſoluta venditio perinde habenda ſit, ac ſi nulla vnquam præceſſiſſet d.l.2. D.de reſcind. vendit. Quin, & ſententiæ interpretum nos aliquid hac parte addimus, quia ex ijs non deſunt qui putent, Etiam cum integris omnibus contractus reſolutus eſt ſi quæratur an laudimium debeatur diſtinguendum eſſe an incontinenti ea reſolutio facta ſit, an ex interuallo, quaſi difficilius ſit vt ex interuallo facta reſolutione deſinat laudimium deberi, quod illi debitum eſſe putant ex ſimplici quoque vẽditione, vt videre eſt apud Amed. à Pont. d.quæſt.38.circ.prin. Nos contra generaliter, & indiſtinctè admittimus nullum penitus deberi ex contractu qui reſolutus ſit omnibus integris, quantũlibet ex interuallo. Cur nõ ergo æquè concedimus, nullũ deberi ex cõtractu qui perinde reſo-

de reſolutus ſit ipſo iure per pactum ex interuallo appoſitũ, quamuis traditione iam ſecuta? Fiet aũt obiectio fortior, ſi addas, quod nos nõ negabimus, ſupradictã Neratij ſententiam quæ Ariſtonis primum fuit non eo tantum caſu locũ habere quo res ſecuta ſit ex parte venditoris tantum, facta ſc. per eũ rei venditæ traditione, Sed illo etiam quo implementum è contrario ſecutum ſit ex parte ſolius emptoris pretio per eũ ſoluto. An non. n. vtroq; caſu eadem iuris ratio eſt, & eadem poteſtas pacti? Aut cur facilius ſit vt emptor deſinat ipſo iure debere pretium poſt rem à venditore traditam, & eidem poſteà reſtitutam, quam vt venditor deſinat obligatus eſſe ad rem tradendam poſt ſolutum ab emptore pretium, quod ei ſubinde reſtitutum ſit à venditore? Igitur cum admittamus nullum deberi poſteriore hoc caſu laudimium, quid ni etiam idem concedimus priore? Non inſubtilis certè obiectio eſt, Sed quæ tamen ex ijs quæ iam diximus dilui facile poteſt. Nec enim cum de laudimijs quæritur illud inſpiciendum aut curandum eſt an contractus ſit reſolutus necne. Sed illud ſolum an ius aliquod vnquam fuerit quæſitum domino directo vt ſi quæſitũ ſit vel vno inſtanti nulla cõtrahẽtium pactione tolli, & adimi ipſi debeat, ſi verò nullum quæſitum ſit, libera maneat contrahentibus, & impunita contractus reſolutio, quamdiu in eo ſtatu res eſt vt ex iuris ratione contractus reſolui, & infectus fieri poſſit, Siue integra mãſerint omnia, vt in d. l. 1. C. quand. lic. ab empt. diſced. l. 2. & 3. l. cum emptor. 5. §. 1. D. de reſcind. vendit. ſiue res iam ſecuta quidẽ ſit ſed ex vna tantũ parte vt in d. l. ab emptione. Itaque cum dicimus, quod interpretes volunt, Ex cõtractu qui rebus omnibus integris reſolutus ſit nulla laudimia deberi. Non illa potiſſimum ratione mouemur qua mouentur interpretes, quod contractus ipſo iure ſit reſolutus, & pro infecto habẽdus, ſed quia reſolutus ſit eo tempore quo nullum domino ius petendi laudimij competebat. Similiter cũ dicimus, Ex contractu emptionis ẽtiã re ſecuta ſed ex parte emptoris tantum id eſt ſoluto per emptorem pretio, nondum autem traditione per venditorem facta laudimium

quoque nullum deberi, ſiue manēto, ſiue reſoluto contractu, ad id duntaxat reſpicimus, quod nihil habeat commune ſolutio pretij cum iure domini directi cùm laudimia non propter ſolutionem pretij ſed propter traditionem, & inueſtituram debeantur, Vt proinde verum æquè ſit hoc caſu dicere nullum adhuc petendi laudimij ius domino acquiſitum fuiſſe, neque certum eſſe acquiſitum vnquam iri. At cum defendimus quod interpretes negant deberi laudimium ex emptione quoties ſecuta res eſt nō ſolum ſi ex vtraque parte ſed, & ſi ex parte venditoris tantum, traditione per eum facta, licet pretio nondum per emptorem ſoluto adeoque tametſi poſt eam traditionem reſoluta ſit emptio per pactionem conceptam ſecundum Ariſtonis, & Neratij ſententiam in dict. l. ab emptione. Mouemur ratione illa certiſſima, & inconuincibili quod negari non poſſit quia per traditionem à venditore factam ius quæſitum ſit domino petēdi ac conſequendi laudimij cum exinde emptor factus ſit dominus, & poſſeſſor aut ſaltem poſſeſſor ex cauſa quæ per ſe iuſta ſit, & habilis ad dominum transferendum. Quod vnū inſpiciendum eſt, vt ſciamus an laudimium debeatur Porrò vbi ſemel cœpit deberi, nulla ratio eſt cur domino ius ſuum auferatur ex ſola contrahentium pœnitentia, & voluntate, l. vlt. D. de pact. l. in inſulam 42. § . vlt. D. ſolut. mat. Quod tamen contingeret ſi eſſet in eorum arbitrio, vt quia nondum ſolutum eſſet pretium, poſſent liberè, ac impunè emptionem reſoluere in præiudicium domini. Hoc enim addendum eſt, ne quis fortè putet nos exiſtimare, propter interpoſitum ius domini directi prohibeantur contrahentes reſilire à contractu ijs caſibus quibus permiſſa ſit ex iuris ratione contractus reſolutio. Etenim quod ad contrahentes pertinet, quidni liceat eis vti iure communi etiam ſi de re feudali aut emphyteuticaria contraxerint, ac ſi de re libera, allodiali contraxiſſent? Præſertim cùm hodie bona feudalia emphyteutica ex generali conſuetudine redacta ſint ad inſtar patrimoniorum, Vt in huius tractatus initio præfati ſumus. Perinde igitur poſſunt hodie contrahentes ſic pacti,

ſci, vt

ſci, vt emptionem reſoluant, ijs omnino caſibus in quibus olim idipſum obtinebat, Satiſque eſt domino ius ſuum conſeruari, vt in eius diſpendium non vergat, quod à contrahẽtibus etiam bona fide, permittente iure factum fuerit. Nec enim laudimia in pœnam debentur, vt monuimus, ſed præmium inueſtituræ, & admiſſi in poſſeſſionem noui emphyteutæ. At rurſum hæc eadem ratio facit, vt non vſque adeò fauendum ſit contrahentibus, vt domini ius, quod omnium antiquiſſimum eſt lædatur, Dummodo tale ius ſit non quod poſſit competere, ſed quod iam competat, Ne alioquin dici paulatim incipiat quod vix adhuc quiſquam dicere auſus eſt, Ex contractu condicionali etiam prius quam condicio extiterit, laudimia peti poſſe, ob id ſolum quòd condicio poſſit exiſtere, cùm tamen poſſit etiam non exiſtere, Aliter nec condicio eſſet. Quo exemplo dicendum etiã eſt, ſiue ſimplex venditio facta ſit quam neutra ex parte implementum ſecutum fuerit, ſiue ſecutum quidem ſit implementum ſed ex parte emptoris tantum ſoluto per eum pretio, nulla poſſe adhuc deberi laudimia quandiu traditio, & apprehenſio poſſeſſionis ſecuta non eſt, quamuis ſequi poſſit, quia pôt, & non ſequi, aut propter contumaciã venditoris nolẽtis rem tradere, aut quod mutuo partium conſenſu re adhuc integra, vel ex vtraque vel ex altera tantum parte poſſit in totum abiri ab emptione. Sed ſi neque ſimplex venditio facta ſit ob ſecutum iam implementum aliquod, neque ex parte emptoris in pretij ſolutione implementum ſecutum ſit, ſed ex parte venditoris tantum qui rem tradiderit. Dicimus laudimium domino deberi, & quidẽ ita vt citra domini voluntatem non poſſit deſinere deberi, quoniam ex tempore traditionis facta ita quęſitum ius eſt domino vt nõ magis poſſit deſinere quæſitum eſſe, quam illud fieri, vt facta traditio pro infecta fiat. Imò inquiens, licet traditio ſit facti ãt ipſa tñ pro infecta haberi poteſt & haberi eam neceſſe eſt quoties poſt traditionem contractus reſoluitur, vt in ſpecie d.l. ob emptione. Quidni ergo dicemus in eadem ſpecie laudimium quoq; quod ſemel deberi cęperat deſine-

re deberi? Sed aperta diſſimilitudinis ratio eſt, quia nihil abſurdi eſt infectam fieri traditionem quantum ad contrahentes qui eam infectam haberi volunt. Non item quantum ad dominum cuius voluntas nullá, & factum nullum in pactione contrahentium intercedit. Atque ita Caſtrenſis quoque ſentit in dict. l. 1. Cod. quand. lic. ab empt. diſced. niſi quod ibi non loquitur de laudimio vt ſupra iam obſeruauimus, ſed de gabella quam ſtatutũ aliquod quale eſt Bononiæ, deberi velit ex quocumque contractu. Quamquã, & quod dicimus, Etiam traditionem licèt ſit facti pro infecta haberi poſſe quod attinet ad contrahentes, non ſic accipi volumus vt factum ipſum tradẽdi pro infecto habeatur, quod vtique nulla iuris aut hominis arte fieri poteſt, ſed tantum quòd ad iuris effectum, vt dominium quod à venditore abſceſſerat, ad eũ reuertatur, nec tamen ſola pacti poteſtate ſed potiſſimum retrotraditionis quam diximus neceſſario debere interuenire vt ex pacto ante retrotraditionem facto, reſolutio ſequi poſſit. Itaque ſi verum amamus non tam effectus prioris traditionis tollitur, quam nouus retrotraditionis effectus inducitur, dominio venditori reſtituto per emptorem quod fuerat illi priùs acquiſitum. Proinde non abs re dubitari magis poſſit an hoc caſu duplex laudimium debeatur quam vt quis cum interpretibus putet ne vnum quidem deberi. Si enim duplex ſit traditio duplexque dominij, & poſſeſſionis tranſlatio, quidni multiplicatio traditionũ inducet multiplicationem laudimiorum? Sed digna certè quęſtio eſt quę tractetur diligentiùs, & in ſequentem Decadem ne hic longiores ſimus, differatur.

ANTONII FABRI I. C. SEBVSIANI

In Supremo Sabaudiæ Senatu Præſidis Primarij.

DE LAVDIMIIS DECAS II.

ERROR PRIMVS.

An ex reſoluto contractu laudimium debeatur, & an ſimplex an duplex.

DISPVTARI ſolet à noſtris hæc quæſtio quoties aut de gabella tractant, aut de laudimio, An ex reſoluto contractu aliquod debeatur, & an ſimplex, an duplex laudimium, an ſimplex aut duplex gabella. Ac primum in eo omnes conſentiunt vt debeatur, ſiue re non amplius integra, ſiue re quidem adhuc integra, ſed ex interuallo contractus reſolutio facta proponatur. Nam ſi in continenti facta ſit non negant quod nos volumus, Ex ſimplici venditione laudimium nullũ deberi. Sic Amed. à Ponte q laudim. 38. poſt Ang. Caſtrenſ. Alex. & alios ad l. iuris gentiũ 7. §. adeò autẽ D. de pact. Iac. de S. Geor. in trac. de royd. nu. 29 & 33. Itẽ in eo, vt ex ipſa contractus reſolutione laudimium nullum debeatur, Ne tum quidẽ cum ita conceptũ eſſet ſtatutum vt ex quolibet contractu laudimiũ deberetur.

Contractus enim cuiuſlibet reſolutio non contractus eſt ſed diſtractus l ex empto 11. §. is qui vina D. de action empt. dict. §. adeò autem. Ita Caſtrenſ. ad l. 1. num. 8. Cod quand. lic. ab empt. diſced. Aliud autem longè eſt cōtrahere, Aliud diſtrahere l. 5. § is quoque D. de oblig. & actio. Habent enim ſe vt cōtradictoriè oppoſita. Poſtremo in eo, vt gabella vel laudimium debeatur ex contractu reſoluto tantum, & conſequenter vt vnica duntaxat gabella debeatur, & vnicum laudimium non duplex. Idque omnes indiſtinctè ſentiunt. Nobis contrà videtur indigere rem aliqua diſtinctione. Quā quam enim non negamus Reſolutionem contractus non eſſe contractum, ideoque admittimus libenter quod illi volunt. Ex contractus reſolutione quatenus reſolutio eſt nullum deberi laudimium, ne quid amplius de gabella dicamus cuius diuerſa in pleriſque ratio eſt: Contendimus tamen fieri aliquando poſſe, vt ex vno eodemque contractu reſoluto duplex laudimium debeatur: nec niſi quibuſdam caſibus interpretum ſententiæ locum eſſe. Nam ſi quidem contractus reſolutio facta ſit rebus omibus integris, non dubitamus quin laudimium nullum debeatur, nec magis ſi ex interuallo quam ſi incontinenti facta ſit reſolutio, vt ſuperiore Decade, & proximo capite diſputauimus, quia neutro caſu dici poteſt ius aliquod petendi laudimij acquiſitum fuiſſe domino directo ante reſolutionem, cum non niſi ex tranſlatione dominij vtilis aut ſaltem poſſeſſionis, vt toties diximus, obligatio laudimij naſcatur. Si verò res deſierit eſſe integra, non quidem ex vtraque parte, quo caſu de reſolutione contractus nihil tractari poſſet vt in præcedentibus oſtendimus, ſed ex alterutra duntaxat, dicimus multum intereſſe an ex emptoris tantum, an verò ex venditoris ſolius parte implementum ſecutum fuerit. Nam ſi ex parte emptoris tantum qui precium iam ſoluerit re nondum tradita per venditorem, Admittimus non inuiti, quod placet interpretibus duplex laudimium hoc caſu deberi non poſſe, At non ratione illa quam ipſi adferunt, quod reſolutus ſit prior cōtractus, ex ipſa autem reſolutione laudimium nullū debeatur,

tur, ſed potiùs quod nihil dum factum ſit eorum, quæ fieri debuerant vt domino laudimium deberetur, non magis quã ſi neutra ex parte ſecutum eſſet implementum, quia ſolutio pretij nullam inducit rei emphyteuticariæ tranſlationem, neque quod ad dominium, neque quod ad poſſeſſionem, adeoq; nec vllam eius tranſlationis faciendæ neceſſitatem: Et ideò ab interpretibus in hoc ipſo diſſentio, quod cum illi ſimplex laudimium deberi velint, quippe quod debitum eſſe putent etiam ex ſimplici venditione nullo ex vtrauis parte ſecuto implemento, nos nullum deberi patimur, ne dum fauere domino volumus, iniuriam emptori faciamus, aut etiam venditori aduerſus quem habiturus eſſet regreſſum emptor ſi laudimium ſoluere coactus fuiſſet. Quod ſi ex parte venditoris tantum res integra eſſe deſierit ob rem ab eo traditam emptori qui nondum pretium ſoluerit, & emptio reſoluta ſit per pactum eo modo conceptum quo cõcipi Ariſto, & Neratius voluerunt in l. ab emptione. 58. D. de pact. hic verò caſus eſt, in quo defendimus, quod ante nos nemo dixit, quamuis vnica tantum venditio ſit, eaque penitus, & ipſo iure reſoluta, duplex tamen laudimium deberi, ſed quod magis mirere, neutrum ex venditione, neutrum ex reſolutione, ſed vtrumque ex traditione, quam cum hoc caſu duplicem interuenire oporteat, duplex quoque laudimium ob eam cauſam deberi neceſſe eſt. Illud enim ſemper ſupponendum eſt ex quo tanquam ex Principio certiſſimo decidendæ ſunt omnes iſtæ De laudimijs quæſtiones, Laudimia deberi ex ſola tranſlatione dominij vtilis, aut ſaltẽ coniuncta tranſlatione poſſeſſionis. Vbi autem eiuſmodi tranſlatio nulla facta eſt, nulla quoq; laudimia deberi. In quo probando, quia totam ferè ſuperiorẽ Decadem conſumpſimus, nõ eſt hic nobis diutius immorandũ. Atqui cum venditor rẽ tradidit, & conuenit vt retrotraditione eidẽ facta liberetur emptor ab obligatione ſoluendi pretij, nec quicquã eo nomine præſtare teneatur qui caſus eſt Ariſtonis, & Neratij in d. l. ab emptione, Non poteſt negari quin duplex traditio intercedat, Prima quæ à venditore facta ſit emptori, & poſter

quam deſierit res eſſe integra. Altera quæ ab emptore venditori per quam res tota in integrum reſtituatur. Nec illud rurſum negari poteſt, quin per vtranque iſtam traditionem dominium transferatur ſimul cum poſſeſſione. Per primam quidem à venditore in emptorem, Per alteram autem retrò ab emptore in venditorem. Ac de prima nemo dubitat, ſi quod in propoſita quæſtione ponendum neceſſario eſt, venditor fuerit dominus. Traditio enim quam ab eo fieri neceſſe eſt, vt transferatur in emptorem poſſeſſio, transfert vtique hoc caſu cum poſſeſſione dominium l. ex empto 11. §. 1. D. de act. empt l. traditio 20. D. de acq. rer. domin. quia dominium hoc caſu à poſſeſſione ſeparari non poteſt l. per procuratorem 8. C. de acq. poſſeſſ. Idq; adeo verum eſt, vt ſi quis alienam rem vendiderit, & medio tempore hoc eſt ante traditionē hæres domino rei extiterit, cogendus ſit implere venditionem, vt loquitur Paulus in l. ſi quis alienam 46. D. de act. empt. id eſt non tantùm poſſeſſionem transferre quam ſolam vendidiſſe videbatur, cùm alienæ rei dominium transferre in alium nemo poſſit, ſed etiam dominium idque per traditionem perinde ac ſi ab initio, & ipſo venditionis tempore dominus iā fuiſſet: Nec enim recuſare poteſt venditor quominus hodie rem tradat, eo prætextu, quod nō poſſit hodie tradere, quin transferat dominiū, quod tamen non tranſtuliſſet ſi cū vendebat rem tradidiſſet, quaſi plus hoc caſu petere emptor videatur, quàm fuerit venditum, & quā præſtare venditor debuerit initio contractus inſpecto. Etſi enim non tenetur venditor actione ex empto ad hoc vt dominiū transferat in emptorem, ſed tantū vt rem tradat ex qua traditione ſequatur tranſlatio poſſeſſionis l. 3. in prin & §. 1. & paſſ. eod tit. Non tamen cōſequens eſt, vt qui rem aliquam ēt alienam vendit, ſolam eius poſſeſſionem vendere intelligatur. Vendit enim rem ipſam quæ ex proprietate, & poſſeſſione conſtat tanquā ex duabus partibus integralibus, longeq; alia rei, alia ſolius poſſeſſionis æſtimatio eſt licèt præcipuum, ac penè totum rei emolumentū in poſſeſſione cōſiſtat l. 3. § vl D. vti poſſid. Vnde fit, vt qui rem alienam vendidit, & tradidit obligatus

ſit de euictione d.l. ex empto §.1. l. in venditione 60. D. de euict. quod dici non poſſet ſi non ad aliud quàm ad poſſeſſionis tranſlationem teneretur. Nec ijs aſſentiendum eſt, qui ſupradictum Pauli locũ de eo venditore intelligunt, qui factus ſit dominus, & hæres domino extiterit poſt factã traditionem. Repugnant enim illa legis verba, & medio tempore hæres ei extiterit. Duo enim duntaxat tẽpora prudentes noſtri hac in re agnoſcunt, venditionis, & traditionis, l. ſi aliena 10 in princ. & l. pen. D. de vſucap. aliàs l. pen D. pro ſolu. Proinde medium tempus nõ aliud eſſe poteſt, quam quod ſequitur venditionem, & præcedit traditionẽ Deinde illa cogendus eſt implere vẽditionem. Nihil enim aliud eſt impleri venditionem ex parte venditoris, niſi rem tradere ſiue ex ea traditione ſequatur tranſlatio etiam dominij, ſiue poſſeſſionis tantum. Vt namque per traditionem poſſeſſio transferatur, id verò principaliter primo, & per ſe agitur. Vt verò etiam dominium transferatur, etſi hoc quoq; agitur, non tamen fit neque agitur, niſi per conſequentias. Itaque ſi poneres factam fuiſſe à venditore ei alienæ traditionem, antequam is domino hæres extitiſſet, deinde hæreditatem domini ad hunc ipſum venditorem perueniſſe, non ideò tamen actio vlla ſupereſſet emptori contra venditorẽ ad implendã venditionem per tranſlationẽ dominij, quia iam ſemel tradẽdo eam impleuiſſet, nec fieri poſſet vt rem iam ſemel traditam iterum traderet emptori, nec rurſus vt dominium poſt traditionem acquiſitum transferret ſola voluntate, ac citra traditionem in emptorem, & idcirco nec prohiberetur venditor eam ipſam rem quã vendidiſſet, ac tradidiſſet, ſuo iure vindicare ſi nõ aduerſus eũ dãda eſſet hoc caſu exceptio rei venditæ, & traditæ. Quo ſolo remedio emptori aduerſus vẽditoris, iuriſq; iniuriã ſuccurri poteſt l. 1. & paſſ. D. de except. rei vend. & trad. l. ſi à Titio 72. D. de rei vind. Sed hęc ad Paulũ obiter dicta ſint, vt inferamus, ꝗ ad inſtitutã diſputationẽ pertinet. Cùm ponimus implemẽtũ vẽditionis ſecutũ eſſe ex parte venditoris, ſic intelligere nos debere vt & traditio facta ſit, & ex ea traditione trãſlatũ dominiũ, qđ

fuerat

fuerat venditoris. Quo admiſſo, illud etiã admittendum neceſſariò eſt, Per retrotraditionẽ quã emptor vẽditori fecerit ad reſoluendã venditionẽ, æquè dominiũ tranſlatum eſſe ab emptore in venditorẽ oportere, Alioqui non eſſent omnia in integrũ reſtituta ſi non redderetur venditori dominiũ quod antè habuiſſet: quemodo tamen omnia in integrum reſtitui oportet, vt perinde reſolui poſſit cõtractus etiam re ſecuta, acſi integra mãſiſſent omnia d. l. ab emptione 58. de pact. Nec eſt quod quis dicat, non poſſe per hanc retrotraditionẽ trãſferri dominium, quaſi nuda eſſe videatur nullo intercedente cõtractu retrouenditionis l. numquã nuda 31. D. de acq. rer. dom. Non. n. nuda dici poteſt, quæ pro cauſa iuſta habet pactũ bona fide appoſitũ circa contractum bonæ fidei ad contractũ quoq; ipſum ex bona fide reſoluendũ, vt proximo capite Decadis ſuperioris docuimus. Et cũ iam probauerimus nõ aliter poſſe ex pacto illo in integrum omnia reſtitui, quã ſi dominiũ, quod per traditionẽ à venditore abſceſſerat, per retrotraditionẽ ad eundẽ reuertatur, vel ex hoc intelligimus per demonſtrationẽ ſaltem à poſteriori, Retrotraditionẽ illam nudã eſſe nullomodo poſſe, Non magis, quàm ſi fieret ex poteſtate, & neceſſitate præcedentis alicuius retrouenditionis. Ergo quemadmodũ ſi aliqua retrouẽditio interueniſſet, nemo eſſet, vel ex ipſis interpretibus, qui dubitaret, quin laudimiũ duplex deberetur, vnum ex venditione vt loquuntur, alterũ ex retrouẽditione, Ita & in propoſita ſpecie dicẽdum eſt ex principijs iuris, quę nõ ex contractu aliquo ſed ex traditione tãtùm, quæ ſecuta ſit deberi laudimiũ volũt, duplex in hoc caſu deberi laudimiũ domino directo, Vnum propter priorem traditionem, quæ ex venditione ſecuta ſit, Alterum propter ſubſecutã retrotraditionẽ, nulla etiam interpoſita retrouenditione. Si enim tantam poteſtatẽ habet illa retrotraditio ad reddendũ venditori dominiũ, quantã habuerat prima traditio ad dominiũ illius rei in emptorẽ transferendũ. Quidni eandẽ habebit poteſtatẽ etiam in eo de quo quęrimus, vt ex ea quoq; perinde atque ex priore laudimiũ domino debeatur? Aut quid amplius eſt in priore quàm in poſteriore

ſteriore cùm per vtramque non poſſeſſio ſola transferatur ſed etiam dominium? Nam ſi differentiam ex eo velis petere, quod prior traditio habeat venditionem pro cauſa, poſterior verò nullam habeat retrouenditionem. Iam diximus non eſſe cõtractum inſpiciendum ſed traditionem, nec rurſum an traditio ex aliquo cõtractu præcedente facta ſit, ſed tantùm an ſit nuda necne, Et ob id tantùm ſolere nos ponere contractum aliquem præceſſiſſe, vt appareat traditionẽ eo caſu non eſſe nudam, & velut exempli loco, vt in d. l. numquam nuda. Cæterum citra contractum aliqua cauſa ſubſit eaque iuſta traditionis faciendæ, non minorem traditionis fore poteſtatem ad transferendum dominium quàm ſi cõtractus aliquis præceſſiſſet. In propoſito autem tametſi retrouenditio nulla interuenerit, dicimus tamen iuſtam eſſe cauſam retrotraditionis iuſto pacto intercedente, vt loquitur Papin. in l. Stichum 95. §. naturalis de ſolut. Iuſtum autem eſſe pactum quodcunque adijcitur contractui bonæ fidei etiam ex interuallo quandiu implementum ex alterutra parte nondum ſecutum eſt, vt liberetur is qui adhuc obligatus manet, dummodò reddat omnia, quæ ex eo contractu acceperat. Id enim ex bona fide eſt, ad quam hæc omnia redigenda ſunt, quæ circa bonæ fidei obligationes occurrunt d. l. ab emptione. Non igitur eo minùs debebitur ex hac retrotraditione laudimium, quòd retrouenditio nulla præceſſerit. Nam neque retrotraditio effectum alium habere poſſet, quàm vt traditionem faceret non nudam dict. l. numquam. Cùm ergo aliunde habeat retrotraditio, vt nuda non ſit, id eſt à iuſta illa pactione licet ex poſt facto, & non omnibus integris appoſita, Cur non eundem habeat effectum, & quod ad dominium transferendum, & conſequenter quod ad laudimium præſtandum? Itaque non eſt bona conſecutio, ſi quis cum interpretibus dicat, Vnicum eſſe in hac ſpecie contractum, vnius ſcilicet venditionis, quod nos admittimus, Ergo non niſi vnum laudimiũ deberi. Quinimò tutiùs mecum ſic argumentari liceat, Duplex hoc caſu traditio interceſſit, vtraq; vera, & iuſta, neutra verò nuda, ita

vt

vt duplex, & poſſeſſionis, & dominij translatio ſecuta ſit, Ergo duplex laudimium debetur. Quamquam non nego eſſe hunc valde ſingularem caſum in quo duplex traditio fiat ex vno eodemque contractu, quarum vna ſit contraria alteri, & tamen vtraque ex eiuſdem contractus poteſtate accipiat, vt non ſit nuda. Sed illud mirabilius eſt, quod ex hac traditione duplici duplex laudimium debeatur quamuis contractus non ſolum vnicus ſit, ſed etiam reſolutus. Eſſet enim multò faciſius, & procliuius in eam ire ſententiam, vt ex contractu qui eſſet ipſo iure reſolutus laudimiũ nullum, quam vt duplex deberetur: Et tamen aut nihil in toto iure noſtro eſt, quod verum adfirmari poſſit, aut nihil verius, quam quod volumus. In ſpecie illa quam tractamus poſt Ariſtonem, & Neratium in d. l. ab emptione, duplex laudimium domino directo deberi.

ERROR SECVNDVS.

Si venditor nolit recipere rem venditam oblatam ab emptore ex pacto reſolutiuo.

Addito, & obiter quo pacto laudimium debeatur.

PRÆDICTA locum habent ſi res à vẽditore tradita emptori, eidem ſit retrotradita ab emptore in conſequentiam, & executionem pacti reſolutiui, vt in l. ab emptione 58. D. de pact. circa cuius ſpeciem, & interpretationem adhuc verſamur. Sed quid ſi poſt eiuſmodi pactum adhibitum offerat emptor venditori retrotraditionem ad hoc, vt pacto reſoluatur venditio, & ex ea reſolutione liberetur ipſe à neceſſitate ſoluendi pretij nondum ſoluti. Venditor autem nolit rem recipere, quòd eum fortè pacti reſolutiui pœniteat, malitque rem habere? An permittens venditori hoc caſu vt contra emptorem agat ex vendito ad pretium efficaciter, ita

ita vt nulla exceptione repellatur? An potius conuento emptori exceptionem pacti accommodabimus, ne contra fidem conuentionis ab emptore vrgeatur? Nec aliena quęſtio eſt ab inſtituto tractatu de laudimijs. Cum ſi dicamus poſſe cogi venditorem, vt inuitus retrotraditonem accipiat non minus futurum ſit vt laudimium domino præſtare teneatur, tanquam habenda retrotraditione illa pro facta in præiudicium venditoris per quem ſolum ſtat ne fiat offerente illam emptore: Quod non æquè dicendum eſſet ſi venditori liceret pro arbitrio ſuo pactionem eam reſolutoriam inuito emptore irritam facere, quia tunc traditio illa ſecunda neque ſequeretur vnquam, neque haberetur pro ſecuta in præiudicium venditoris, qui eam iure ſuo recuſaſſet. Fuit autem hæç quæſtio, ne illam, vel penitus otioſam, vel otio tantum noſtro adſcribendam putes, iam olim apud interpretes tractata, vt refert Accurſius noſter ad d.l. ab emptione in fin.& ad l.1.& 2. Cod. quand. lic. ab empt. diſced. vbi ait putaſſe quoſdam iuuandum eſſe emptorem exceptione pacti ſi à venditore conueniatur ad pretium, nec ei poſſe denegari exceptionem ex pacto quantumuis nudo, Ex vulgari & generali regula iuris Prætorij de qua in l. iuris gentium 7.§. igitur nuda D. de pact. Ipſe tamē contra ſentit, & ipſius ſententiam pleriq; omnes magis probant, vt Caſtrenſ. inter cæteros ad d.l.1.nu.7. Rationem adferunt, quod ſicut venditori qui rem tradidit non poſſet ea pactio reſolutoria prodeſſe ad dādam ei actionem contra emptorem, vt rē traderet, quā tradere fortaſſis nollet, ita è conuerſo cum vult emptor rem retrotradere, non vult autē venditor accipere, quod pretiū habere, & in contractu vēditionis perſtare malit, non ſit dāda emptori exceptio, vt inter contrahentes ſeruetur æqualitas. Sunt.n. hæc ipſa ferè verba Pauli Caſtrenſis ſupradicto loco, Ac quoniam valde obſtare vident regulā illā iuris prætorij quę ex nudo quolibet pacto dat exceptionem. Reſpondet Accurſius in d.l.2. Eſſe ſanè hoc mirabile, ſed vt mirum hoc magis quam falſum videatur, Ait ex ea ratione id fieri quod pactum huiuſmodi reſolutorium non in eam cauſā interpo-

terponatur, vt pariat exceptionem, ſed tantùm, vt venditorē reſoluat: vnde inquit Caſtrenſis ſi non operatur reſolutionem, nec operabitur exceptionem, & liberationem, quam operaretur ſi eſſet interpoſitum principaliter ad liberandū. Et ita ſubtiliter, inquit, intellige iſtam gloſſam. Subtiliter ſanè ſi modo verè. Quid enim ſubtilius, quam quod tam abſconditam habet rationem, vt nec indagando eam diligenter, & inueſtigando aſſequi vnquam poſſis? Ego neque cum Accurſio ſentire poſſum, qui in hac ſpecie dat venditori actionem efficacem contra emptorem ad pretium, neque cum alijs, qui emptori exceptionem accommodant, ſed emptore offerente retrotraditionem, & venditore recuſante. Dico, eſſe nihilominus venditionem reſolutam ipſo iure, & emptorem vſque adeò pretium debere deſinere, vt nulla indigeat exceptione, nec vllā timere debeat venditoris actionem, quæ nec amplius vlla competat, nec proinde dari poſſit. Verùm hæc ita tamen ſi aduerſus fraudem, & malam fidem venditoris ſe ſubtrahentis fortaſſe, ac improbè aduerſus placita venientis emptor ſibi proſpiciat denunciationis, & obſignationis depoſitioniſque remedio, vt ſcriptum eſt in l. ſi à te 7. Cod. de pact. int. empt. & vendit. quæ lex diuerſam quidem habet ſpeciem, ſed non diſſimilem, ni fallor, rationem. Proponebatur quidam fundum alij certo pretio vendidiſſe, & in ipſo contractu, aut quod idem eſt, incontinenti conueniſſe, vt ſi intra certum tempus ſoluta, & reſtituta eſſet à venditore quantitas pretij, quæ data fuiſſet per emptorem, fundus fieret inemptus. Emptor pretium, ſiue totum, ſiue pro parte (nihil enim hic refert) ſoluerat venditori. Poſteà cum venditor irritam venditionem ex pacto facere vellet, recuſabat emptor, & vt interim laberentur tempora intra, quæ pretij reſtitutionem fieri oportebat, ne ſolui ei poſſet ſe ſubtrahebat ſuiq; copiam denegabat. Miſer, & anxius venditor ne rei ſuæ iacturam incurreret conſulebat Imperatores, petebatque, vt quoniam emptor in ea re dolo malo verſabatur, & contra bonam fidem, quæ in venditionibus maximè obſeruanda eſt, ea pactio ex imperiali reſcripto re-
mit-

mitteretur, non quaſi totius pacti rationem penitus nullam haberi vellet (fuiſſet enim ea res ipſi damnoſior quàm emptori, qui ſi tale pactum nullum eſſet vtique rem à ſe emptã retinere in perpetuum iure dominij, & bona fide poſſet) at quia tolli volebat ex pacto adiectionem illam temporis intra quod reſtituendum erat pretium, vt ſublato temporis incommodo liberum ei eſſet quandocunque reſtituendo pretium rem ſuam recipere, vt in l. 2. eodem tit. Reſcribunt autem Imperatores; non eſſe iuſtam petitionem, vt reſcripto Imperiali remittatur iuſta conuentio appoſita in contractu bonæ fidei, & quæ legem ei dederit, fortaſſis etiam cauſam cum credibile ſit non aliter fuiſſe emptorem contracturum vt in l. vltim. eod. tit. Sed aduerſus fraudem emptoris, qui ſe ſubtrahebat ne intra tempus præſtitutum ſolui ei poſſet, poſſe venditorem ſibi conſulere remedio denunciationis, & obſignationis, ac depoſitionis. Vt & in l. 2. in fin. C. de iur. emphyt. l. acceptam 19. C. de vſur. l. vltim. D. de leg. commiſſ. Nempè quia legitimè facta obſignatio, id eſt poſt denunciationem teſtato factam, ac congruo loco, & tempore vim ſolutionis obtinet. l. obſignatione 9. Cod. de ſolut. Vt proinde videatur venditor ſatisfeciſſe pacto per æquipollens ſi modò inter præſcriptum tempus pecuniam pretij abſente per fraudem emptore depoſuerit, & obſignauerit. Quod igitur in perſona venditoris reſcriptum eſt ab Imperatoribus. Quidni in propoſita ſpecie admittemus etiã in perſona emptoris ſi fortè venditor cui reddi res ex pacto debuit, aut latitet, aut quo alio modo per fraudem, & ſine cauſa recuſet rem à ſe venditam recipere, Vt nimirum poſt factam denunciationem legitimam ſi res ſit mobilis eam deponat emptor. ſi immobilis, declaret conſtituere ſe eam rem non ſibi, ſed ipſius venditoris nomine poſſidere, nec recuſare, quominus eius poſſeſſionem authoritate propria ingredi, & occupare venditor poſſit. Quid enim aliud facere emptor queat in ea re, quæ obſignationis, & depoſitionis remedium non patiatur? Quidni ergo in hac ſpecie habeamus rem tradendam pro tradita in præiudicium moroſi venditoris? & conſequẽter

ter emptorem, qui adhuc pretium debeat, pro liberato? Nec enim verendum eſt, vt hoc caſu quiſquam obijciat emptori non debere illum, & rem habere, & pretium, cum poſſeſſionem rei non ſolum amiſerit, quæ amittitur ſtatim, atque cõſtituit quis nolle poſſidere. l. ſi quis vi 17. §. differentia. D. de acquir. poſſeſ. Sed etiam tranſtulerit eam quantum transferre potuit in venditorem per conſtitutum, cui ſi conſentire venditor velit exinde poſſeſſor factus videari debeat, ſi nolit imputandum habeat ſuæ fraudi, & malæ fidei, quod noluerit vt pretij ab emptore inuito, & contra pactum exigendi colorem hunc ſibi quæreret. Alioquin an non fuerit iniquiſſimum in arbitrio venditoris ponere, vt priuet emptorem cõmodo ſui pacti, & impediat vel auferat ei paratam ex pacti cauſa liberationem? Fateor non poſſe per pactum fieri, vt cogat emptor venditorem rem retrotradere quoniam ea res ad nouam obligationem conſtituendam pertinet, vt ſcriptum eſt in d. l. ab emptione in fine. Saltemque neceſſaria eſſet ſtipulatio non ad reſoluendam venditionem, quod per ſtipulationem non magis quàm per nudum pactum fieri poteſt, vt ſuperiore Decade contra Caſtrenſem diſputauimus. Sed pacto ita concepto vt Ariſtoni, & Neratio placuit, id eſt vt re vendita quæ iam tradita fuit, retrotradita venditori, non cogatur emptor pretium præſtare. Dico non poſſe quidem cogi emptorem vt retrotradat ſi nolit, ſed poſſe venditorem cogere vt rem accipiat, Neque ob id iniquum pactũ videri debere, quod hoc modo non ſeruetur inter paciſcentes æqualitas arg. l. ſi ſocius 81. D. pro ſocio. Nam imò verò ſi reſpicias effectum pacti, ſeruatur æqualitas in hac ſpecie, cum non aliter poſſit emptor ex hoc pacto conſequi liberationem quam ſi priùs rem quam accepit, reddiderit venditori: quo facto cũ ſint omnia in eo ſtatu in quo erant priuſquam facta venditio fuiſſet, quid obſecro ſupereſt in quo vel minima inæqualitas obſeruari poſſit? Si verò media omnia intueare per quæ ad hunc effectum perueniri poſſit, non nego inæqualitatem illam eſſe quod in poteſtate venditoris non ſit emptorem cogere, vt vel pretium ſoluat præ-

ciſè, vel rem venditam, & traditam præciſè reddat, quomodo in poteſtate emptoris eſt, vt venditorem cogat præciſè rem accipere. Sed dico nihil in eo eſſe abſurdi aut iniqui, cum huiuſmodi pactum non tam venditoris quam emptoris gratia interpoſitum ſit, quod vnum maximè inſpiciẽdum eſt vt ſciatur cui prodeſſe pactum debeat, aut cui nocere l. in ratione. 30. §. tametſi in fin. D. ad l. Falcid. l. Lucius 40. in fin. D. de fideic. libert. Interpoſitum autem fuit emptoris gratia ad liberandum eum à ſolutione pretij, quia nec indigebat venditor vt liberaretur, cum iam rem tradidiſſet. Ad quod vnum actione ex empto tenebatur. Et quamuis admitteremus quod ex veteribus quidam voluerunt, dandam emptori ex huiuſmodi pacto exceptionem ſi à venditore conueniatur ad pretium non etiam actionem venditori ad pretium conſequendum, nulla tamen in eo eſſet inæqualitas. Cum exceptionis natura non patiatur, vt actori accommodari poſſit niſi ad vſum replicationis. Imò eſſet inæqualitas maxima ſi ex eo pacto daremus venditori actionem quemadmodum emptori exceptionem, cum multò minus ſit exceptionem habere quam actionem. Quamquam nec ratio iuris hoc ferre poteſt vt ex eodem pacto, & venditori detur actio, & emptori exceptio, perinde atque vt ex eodem ore poſſis eodem inſtanti, & flare, & ſorbere. Denique id actum eſt huiuſmodi pacto inter paciſcentes, vt à tota venditione recedatur ex vtraque parte tam venditoris quam emptoris. Ex parte quidem venditoris reddendo ei rem venditam, & iam traditam. Et parte autem emptoris liberando eum à pretio, vt ea liberatio ſit pro pretij reſtitutione quam fieri oporteret ſi iam ſolutum eſſet vt omnia in integrum vtrimque reſtituerentur. Cæterum quænam iniuria venditori facta videri poteſt in eo quod dicimus cogi eum rem quam vendiderat recipere, cum ita voluerit, & per pactum conuenerit? Aut cur ei permittamus vt mutet voluntatem in emptoris damnum, & iniuriam? Quænam rurſus in eo quod nec illi permittimus, vt poſſit agere contra emptorem ad pretium ſi

emptor malit, paratuſque ſit rem reddere, Cum id fieri nequeat ſaluo pacto, & ſalua bona fide, ex qua ſunt æſtimanda hęc omnia dict. l ab emptione. Nihil facit contra pactum emptor, ſi nolit rem reddere, malitque pretium debere, quia cum in eius fauorem pactum ſit interpoſitum, vt diximus, non eſt cogendus, vt iure ſuo inuitus vtatur dict. §. tametſi l. penult. Cod. de pact. Itaque retrotraditio quam facere debet non tam in obligatione eſt aut in petitione, quam præſtatione, quemadmodum dicimus in penu legata hoc modo Hęres meus Titio penum dato ſi non dederit centum dato l. 1. D. de pen. leg. l. 1. §. item ſi ita D. ad leg. Falcid. l. cum ſine 19. l. ſi penum 24. D. quand. dies legat. ced. Eſtque in ipſius arbitrio, vt rem retrotradat, ſi velit, etiam inuito venditore, non retrotradat ſi nolit, etiamſi maximè vēditor malit rem ſuam habere. Debuerat enim venditor ſibi cauere, aut per ſtipulationem aut ſaltem p pactum incontinenti appoſitū, vt in d. l. 2. & l. ſi à te 7. C. de pac. int. empt. & vend. Si id agebat, vt de re vendita ſibi retrotradenda emptorē obligaret. Nec tamen eſt in arbitrio, ac poteſtate emptoris, vt & rem, & pretium retineat, nec proinde, vt non cogatur rem reddere ſi à pretio liberari malit. Vnde fit vt tantūdem conſequatur venditor, inuito emptore, quod ad hoc vt res ei retrotradatur, quantum poſſet conſequi ſi de ea re actionem haberet ſiue ex vendito, ſiue ex ſtipulatu. Quid enim aliud conſequi poſſet niſi, vt res retrotraderetur? Niſi quod retrotraditionem illam præcisè vrgere non poteſt, quemadmodum, nec poſſet ſi nullum de reſoluenda venditione ac de emptore liberando pactum interceſſiſſet. Quare nec emptori ipſi pactum hoc ad aliud prodeſt quam vti ne cogatur pretium ſoluere, ſi malit rē reſtituere. Sed hoc ipſum ita tamē, vt nō ideò venditori actio ex vendito ad pretium auferatur. Remanet enim illa ſalua, & quidē cum effectu adeo, vt nullā exceptionem pati poſſit ſi tam negligens ſit emptor in retrotradēdo vt de pretio ſecum litem conteſtari patiatur. Nam cū pacti reſolutiui nulla ſit poteſtas ad reſoluendū contractū venditionis quouſq; impleta ſit condicio ſub qua venditionem reſolui

ſolui paciſcentes voluerunt. In propoſito autem ablatiui illi abſoluti quibus Ariſto, & Neratius vtuntur in concipienda huius pacti formula rurſum præſtitis mihi à te in re vendita omnibus quę ego præſtitiſſem faciant condicionē licèt non exprimant figurā condicionis l.à teſtatore 109. De condic. & demonſtr. d.§.tametſi, omnino conſequēs eſt vt ante factā ab emptore retrotraditionem non poſſit reſoluta dici vendidio nec proinde liberatus debitor à ſolutione pretij quod actione ex vendito præſtare debeat venditori. Nam quādiu venditio ſupereſt, tamdiu actionem quoque ex vendito ſupereſſe fatendum eſt, quæ tum demum perit cum venditio reſoluitur. Proinde ſi nullum pacto inſit tempus intra quod retrotraditio illa fieri debeat [totum enim illud tēpus emptori liberum eſſe deberet, vt non prius cōueniri poſſet] nihil vetat venditorem quandiu retrotraditio neq; facta, neq; oblata eſt conuenire ſtatim emptorem, ducere illū ad albū Prætoris, & oſtendere qua actione contra eum ſit acturus, Actione ſcilicet ex vendito ſi malit emptor contendere quā cedere, Tum vocare illum in ius, Poſtremo litē cum eo conteſtari, Quæ omnia dum fiunt, habent verò ſua ſpatia, & interualla, liberum adhuc eſt emptori retrotradere, etiā inuito venditore. Sed poſt litem conteſtatā liberum amplius non eſt propter nouam obligationem, quæ per litis conteſtationem contrahitur l.3.§. idem ſcribit D. de pecul. d.l.1. D. de pen.legat. d.l.cum ſine 19. D.quand.dies leg.ced. Id.n. eſt ꝙ dici ſolet, Per conteſtationē non ſolū nouationē fieri, ſed & quandā veluti delegationē l.delegare 11.§.1. l.aliā 29. D.de nouat. & deleg. l.ſi Titius 9. D.de verb.obl. in illis verbis finem dandi alteri fore quando [ſic enim lego non quoad] iudicium acciperetur. Quæ cum ita ſint, apparet nullā in hac ſpecie venditori iniuriā fieri ex eo quod tale pactū volumus emptori prodeſſe, cum nihilomagis tollat venditori actionē ex vendito, quę licet non ſoleat competere niſi ad pretiū, hic tamen hoc amplius habet quod etiā retrotraditionē extorquere poteſt, non quidē principaliter primo, & per ſe ſed per accidens, & neceſſitate, vt loquuntur, cauſatiua, id eſt metu

condemnationis ad pretiũ ſolutionẽ verò pretij poteſt quidem ex ſua natura extorquere, ſed non præcisè quomodo ſi pactũ nullũ reſolutoriũ interceſſiſſet, vt eo demum caſu quò nolit emptor ante conteſtationẽ rem retrotradere. Apparet etiam ex ſuperioribus quàm parum ſubtiliter fecerint veteres illi contra quos Accurſius diſputat qui in quæſtione iſta dabant emptori exceptionem pacti contra venditorem præcisè agentem ad pretium. Etenim cũ non detur exceptio niſi à Prætore in dictanda actionis formula, & eo tempore quo datur actio, ac proinde poſt litem conteſtatã, lite verò conteſtata de pretio, iam non ſit liberũ emptori pactũ implere, ac rem venditam retrotradere. Conſentaneũ eſt vt nulla emptori exceptio accõmdari poſſit, aut debeat: Itemq; vt ante conteſtationẽ, quo tempore pacti commodũ habere debet, nulla indigeat exceptione, nõ ob id ſolũ quod nulladũ actione cõueniatur, ſed etiã quia ex pacto ius habeat, & facultatem retrotradendi ad litem vſq; conteſtatam. Quod ſi faciat erit ipſo iure liberatus poteſtate pacti reſolutorij nec proinde vllam timebit actionem contra quam implorare debeat auxilium alicuius exceptionis, Nec tantum ſi retrotradiderit, ſed etiamſi recuſante venditore ea fecerit, quę ſupra diximus quia cum pro eo nõ pro venditore pactum hoc interponatur, per eum ſtare debet non per venditorem quominus fiat retrotraditio, vt liberatio eius impediatur. Quemadmodum nec vlla indiget venditor actione ex pacto ad conſequendum pretium cum ei ſufficere debeat actio venditi quã habet ex contractu. Verũ igitur eſt vtrũq; quod cõtra interpretes omnes defendimus; Neq; audiendum eſſe venditorẽ ſi in hac ſpecie pretiũ exigere ab emptore omnino velit cõtra fidem pacti, neq; tamen dandam emptori aduerſus eum exceptionẽ qua ſe tueatur, cum dignus non ſit cui æquitate vlla exceptionis ſuccurramus ſi tã negligens fuerit in retrotradendo, vt litem de pretio ſecũ conteſtari paſſus ſit. E cõtrario aũt falſum eſt ꝙ Accurſius Caſtrenſis, & alij ſupponũt pactum hoc non interponi principaliter ad liberandum emptorem, ſed tantum ad venditionem reſoluendã. Nam imò

verè

verò cùm interponatur eo tempore, quo iam re per venditorem tradita ſolus emptor ſit obligatus ad pretiũ ſoluendum non aliud per hoc pactum agi pôt quam vt emptor liberet. At quia non eſt ex bona fide vt pretium debere deſinat quãdiu rem retinet, neceſſe eſt ad inducendam ipſo iure liberationem fieri pactum reſolutorium, & cõſequenter in pactũ deduci retrotraditionẽ, non quaſi tale aliquid, quod principaliter agatur, ſed tanquam neceſſariũ antecedens; & conditionem ſine qua reſolui venditio nô poſſet. In ſumma pactum reſolutorium, nullum eſſe poteſt quod non ſit liberatorium, quia ſi neuter ex contrahentibus maneat obligatus quod iam ex vtraque parte implementum ſecutum ſit, & tamen contrahentes velint, & conſentiant vt à toto contractu diſcedatur, inutilis eſt in eam rem vſus pacti reſolutorij, & ad nouum contractum nouaſque obligationes neceſſario deſcendendum eſt, niſi ponas tale pactum reſolutorium adhibitum fuiſſe in ipſo contractu venditionis, aut quod idẽ eſt incontinenti poſt contractum, vt in d.l.2. & d.l.ſi à te 7.C. de pact.int.empt.& vendit. In eoque videtur mihi erraſſe Accurſius, ad d.l.1. C.quand.lic.ab empt.diſced. vbi notat pactum reſolutoriũ interpoſitũ re ſecuta non parere actionem vt quod datum eſt retrotradatur etiamſi tale pactum fiat incõtinenti. Nam ſi intellexit de pacto incontinenti poſt cõtractum facto, malè ſenſit, & cõtra leges ſupradictas aliâſq; ſexcentas quæ ex pacto incontinenti addito poſt contractũ dant actionem. Et quidẽ ex ipſo contractu ſi ſit bonæ fidei l. iuris gentium 7.§. quinimo D.de pact.l.legem 10.l.in bonæ fidei 13. C.eod. aut præſcriptis verbis ſi ex contractu ſtricto l.rebus 6.l.vlt.C.de rer.permut.l.legem 9 C.de donat.l.frumẽti 17.C.de vſur.vel ex ſtipulatu vt in l.lecta 40 D.de reb. cred. ſi verò intellexit de pacto appoſito incõtinẽti poſt traditionem, ridicula adnotatio eſt, quia & ſtultum eſſet pactũ, quod traditionis tpe fieret, aut incontinenti poſt traditionẽ de eadẽ re retrotradẽda, adeoq; dñij translationem impediret: quemadmodum dicimus non alienari nummos qui ſic tradunt, vt ſtatim recipiant. l.q ſic ſoluit 55. D.de ſolut. Nec

poſſet vnquam eiuſmodi pactum ſumere vires, ex præcedente contractu, quia non poteſt non ex interuallo appoſitum eſſe cum traditio inter contractum, & pactum interceſſit.

ERROR TERTIVS.

De contractu renouato, & an ex eo laudimia debeantur.

DE contractu reſoluto ſatis multa ſcripſimus tota Decade ſuperiore. Iam dicendum aliquid eſt de contractu renouato, vt poſteà tractemus de reſciſſo, Accommodatè ad inſtituta De laudimijs diſputationem. Omnes enim hæ quæſtiones licèt ad alia quoque ſint vtiles, ad hoc tamen maximè ſunt neceſſariæ, vt ſciamus, An ex huiuſmodi contractibus laudimium debeatur, & an duplex quaſi ex duobus contractibus, an ſimplex, quaſi ex vno, Et rurſum ſi ſimplex, an quaſi ex primo contractu, an quaſi ex renouato. Sic enim noſtri appellaut ſecundum quem rectiùs, & veriùs deberent dicere Renouantem. Primus ſiquidem ille eſt qui renouatur: ſecundus qui renouat. Eſt autem hæc quæſtio agitata primum ab Accurſio in l. iuris gentium 7. §. adeò D. de pact. vbi quærit, An per pactum circa ſubſtantialia contractus appoſitum prior contractus renouatus videatur. Et diſtinguit an fiat pactum ex interuallo, an incontinenti, vt ſi ex interuallo, dicendum ſit videri renouatum, Secus ſi in continenti arg. l. non ad ea 87. De condic. & demonſtrat. ex qua vulgò inferre noſtri ſolent non eſſe quemquam præſumendum velle incontinenti ſe corrigere etiam in actibus inter viuos, vt ibidem Caſtrenſis notat. Sed traditio hæc iam olim à Guilielmo de Cuneo reprobata eſt. Quaſi diſtinctio dict. l. non ad ea, locum habeat in teſtatore t[illegible]ntum, ex cuius ſolius voluntate pendet tota diſpoſitio, Non etiam in contractibus, qui pendent ex conſenſu duorum. Bartolus Guilielmi ſententiam magis probat, ſed alia, & meliore, vt videtur, ratione

quod

quod ſuper vna eademque re plures emptiones validæ concurrere non poſſint, ſed ſi prior valida ſit, poſteriorem licet alterius ſpeciei prorſus inualidam, & inutilem eſſe neceſſarium eſt, puta ſi prior fuerit pura, & poſterior conditionalis l. ſi id quod 7. D. de reſcind. vendit. Aliter itaque Bartolus ipſe diſtinguit, & in hunc modum, Aut pactum, inquit, ſecundum apponitur cum vno ex pluribus ſiue venditoribus, ſiue emptoribus, aut cum eodem. Primo caſu pro parte tantum receditur à contractu, neque in totum contractus renouatur, ex dict. §. adeo verſicul. ſed cum duo, vbi ex Iuliano ſcribit Vlpianus, ſi cum duo hæredes emptori extiterunt, venditor cum altero eorũ pactus ſit vt ab emptione recedatur, valere pactionem, & diſſolui pro parte emptionem, quoniam & ex alio contractu paciſcendo alter ex hæredibus acquirere ſibi potuit exceptionem. Secundo caſu, ſubiungit Bartolus, Aut verba non ſunt apta ad renouationem contractus. Verbi gratia, inquit, Rem quam tibi vendidi pro viginti, volo quod emptam habeas prima emptione, & remitto tibi decem, vel primæ emptioni addo decem, Et non videtur renouatus contractus: Aut verba ſunt apta ad renouationem cõtractus vel ſunt ambigua, quia poſſunt trahi ad vtrumque, & videtur contractus renouatus d. §. adeò & l. pacta conuenta 72. verſ. Paulus notat D. de contr. empt. l. ſi vnus 27. §. pactus ne peteret, verſ. quod ſi non vt totum D. de pact. Hancque Bartoli diſtinctionem à Doctoribus communiter probatam eſſe teſtatur Amed. à Pont. quæſt laudim. 38. poſt Caſtrenſem ad l. 1. Cod. quand. lic. ab empt. diſced. num. 3. vbi addit ex ſententia, & illatione quæ fuit primum eiuſdem Bartol. ad dict. §. adeo. Non deberi hoc caſu duplicem gabellam, ſed vnicam duntaxat, eamque ex contractu reformato, & renouato, qui licet nouus, idem tamen ſit cum primo. Quod autem de gabella ex omni contractu ſoluenda ſcripſerunt Bartolus, Caſtrenſis, & alij, trahunt noſtri poſt Amed. à Ponte ad laudimium vt perinde hoc caſu non niſi vnicum laudimium debeatur: Quando, inquit, inter eaſdem partes ſit renouatio, cum ſit quodam-

modo primus contractus in ſecundum tranſlatus, ſecus ſi mutetur perſona quamuis re integra, vt quia vendatur alteri de conſenſu primi. Ex Bald. in l. cum per eos Cod. ſi quis alter. vel ſibi. Et Bertach in tract. De gabell. part. 5. quæſt. 5.

Ego totam quæſtionem iſtam De contractu renouato quantum ad laudimia pertinet, prorſus ocioſam eſſe arbitror. Nã ſi verum eſt, quod nos in præcedentibus tam ſæpe inculcauimus, laudimia non deberi ex contractu etiam qui ſit habilis ad transferendum per mediam traditionem dominiũ, ſed tantum propter traditionem quæ ex eo contractu ſecuta ſit, Quid ſtultius eſt, quam quærere an vnicus contractus ſit, an duplex, vt ſciatur, an laudimium vnicum quoque, an duplex debeatur, & an ex primo an ex nouo, cum ponamus, vnicam duntaxat traditionem interueniſſe, eamq; non ex primo contractu ſed ex nouo. Nam ſi inter priorem contractum, & poſteriorẽ ſecuta eſſet traditio, atque ita res integra eſſe deſiiſſet, nemo dubitaret, quin laudimium ex priore quoque cõtractu deberetur, Vt concludit Amed. à Pont. d. quæſt. 38. vbi addit deberi duplex laudimium ex diſſolutione contractus per viam pacti quando res non eſſet integra, puta inquit, quia iam ad traditionem proceſſum eſſet. Proptereà ꝙ eo caſu magis ſit multiplicatio contractus, quã diſſolutio. Ex Alber. ad l. ab emptione col. pen. verſ. itẽ quæritur quid ſi, Et Bald. col. fin. verſ. ſi verò ibid. & Caſtr. nu. 3. & 10. Quæ ratio tamen licèt in ſe vera ſit, non eſt bona, & ad propoſitum accommodata. Non enim ſola contractuum multiplicatio inducit multiplicationem laudimiorum ſed ſola multiplicatio traditionum, quemadmodum idẽ A. Pontẽ notat quæſt. 43. ex l. quicunque C. de ſeru. fugit. & Angel. in dict. l. ab emptione. Nec eſt, quod cum modernis quos idẽ Amed. à Ponte refert, exigas vt implementum contractus hinc inde ſecutum fuerit, quaſi non ſufficiat vt ab altera tantum parte. Nam imò verò ſufficit vt ab vna parte tantum ſit impletus contractus, dummodò ex parte venditoris qui rem tradere debet non etiam ſi ex parte emptoris, cuius eſt pretium ſoluere. Nihil enim commune habet ſolutio

pretij

pretij cum obligatione laudimiorum, quæ non niſi per traditionem inducitur. In quo ipſo etiam errat Amed. non cum ait poſt gloſſ. in l.1.C. quand. lic. ab emp. diſced. non eſſe rem integram poſt traditionem rei, & pretij vel alterutrius tantum [id enim veriſſimum eſt l.2.C.eod.l.2.D. de reſcind. vend.] Sed cum ait quod quando contractus eſt executioni mandatus non ſolum ab vtraq; parte, qui caſus nullam habet dubitationem ſed ex altera tantum, id eſt vt præcedentia explicant ex parte ſolius emptoris, ſi recedatur à primo contractu, & procedatur ad retrouenditionem; ex illa diſſolutione tanquã ex nouo contractu debet ſolui laudimium Ex Angel. in dict.l.1.Cod. quand. lic. ab empt. diſced. Etſi enim nouus cõtractus eſt, falſum tamen eſt ex eo vllũ deberi laudimium. Cum huiuſmodi retrouenditionem quam nulla, vt ponimus præceſſit traditio, nec vlla quoq; retrotraditio ſubſequi poſſit, propter quã dici queat laudimia deberi. Sed perpetuus Amedei à Ponte, & pragmaticorum noſtrorum error in eo eſt quod putant, Ex ſolo & ſimplici contractu dummodo qui ſit habilis ad transferendum dominium, etiã nulla traditione ſecuta laudimium deberi, quod falſiſſimum eſſe probauimus in ſuperioribus. Et nimis euidenter abutuntur iſti traditionibus Bartoli, Caſtrenſis, & aliorum interpretum qui non de laudimio loquuntur ſed de gabella debita ex ſtatuto ita concepto, vt ex quolibet contractu ſoluenda ſit; quale eſt Bononienſe quod Caſtrenſis refert in d. l.1.C.quand.lic.ab empt.diſced. Tractemus tamen quia elegans, & vtilis quæſtio eſt, etiã de contractu renouato, & Accurſij Bartoliq; diſtinctiones examinemus. Illud primum ſupponendũ eſt in quo interpretes omnes conſentiunt, e renouatione contractus tunc tantũ quæri poſſe cum pactum interpoſitum eſt circa ſubſtantialia contractus, & rebus omnibus adhuc integris. Nam pacta quæ fiunt de accidentalib contractus quæ Papinianus eleganter adminicula vocat in l.pacta conuenta 72.D.de contr.empt.cũ ad ſubſtantiam contractus minimè pertineant, eam vim habere non poſſunt vt cõtractũ nouent aut renouent, ſed tantũ vt cõtra-

ctus præſtationes augeant ſi ſint adijcientia, vel minuant, ſi detrahentia. Rurſum ſecuto implemento ſiue ex vtraq;, ſiue ex altera tantum parte, fieri certè nequit, vt contractus renouetur, qui iam implementum acceperit. Et ſi quid ex eo contractu reformari contrahentes velint, alium in eam rem contractum fieri neceſſe eſt. Porrò emptionis ſubſtantia ne de cæteris contractib. quicquam dicamus, conſiſtit tota ex pretio, vt idem Papinianus ibidem docet. Ideoque dicimus perfectam eſſe emptionem, & venditionem, non cùm vnus ex contrahentibus dixit ſe vendere, alius ſe emere, ſed cum in certa pretij quantitate conſenſerunt §. cùm autem Inſtit. de empt & vendit. Igitur ea demùm pacta de ſubſtantialibus emptionis facta dici poſſunt, quæ facta ſunt de pretio, ſiue augendo, ſiue minuendo, puta, ſi conueniat, vt res vendita decem aureis ſit vendita viginti aut contra. Quæſtio igitur in eo eſt, an per huiuſmodi pactum prior contractus ſit renouatus, De quo numquam quæritur cum pactum ſit de adminiculis. Renouatio dicit, & includit nouationem. Nouatio autem prioris obligationis peremptionem, eiuſque transfuſionem in ſequentem, l. 1. D. de nouat. Proinde quæſtionis effectus ille eſt, An duo ſint cōtractus, an vnicus, & an pactum faciat contractum, an quid potiùs adiectum contractui. Ob eam nimirum cauſam diſtinguebat Accurſius, an in continenti appoſitū eſſet an ex interuallo. Vt ſi ex interuallo appoſitum ſit vnus tantùm contractus ſit ſed renouatus: Si autē incontinenti, duo ſint contractus, quòd non ſit præſumendum voluiſſe contrahentes incontinenti ſe corrigere ex dict. l. non ad ea Mihi diſtinctio non diſplicet, ſed diſtinctionis applicatio non placet. Dicerem enim potiùs ſi pactum hoc incontinenti adhibitum ſit, hoc eſt ſi poſtquàm inter ementem, & vendentem conſenſum eſt in pretio decem aureorum, conuenerit incontinenti de viginti, Vnicum duntaxat contractum interueniſſe videri iam inde ab initio, & perinde eſſe acſi numquam de decem, ſed ab initio de viginti conueniſſet. Hoc enim eſt, quod dici ſolet, & perpetuò verum eſt, ea quæ ex continenti fiunt ineſſe videri

deri dict. l. iuriſgentium 7. §. quinimò D. de pact. l. lecta 40. D. de reb. credit. Non quaſi poſſint ineſſe viginti in decem, quomodo maiori ſummæ minor ineſſet, l. 1. §. ſi ſtipulanti D. de verbor. obligat. Sed vt conuentio de viginti inſit contractui in quo primùm conuenerat de decem, id eſt vt in illo ipſo contractu non niſi de viginti conueniſſe videatur. Nam cùm aliud ſit dicere decem, aliud viginti, quoniam numeri omnes formam, & determinationem ſuam formalem ab vltima vnitate accipiunt, vt aiunt Mathematici, non magis fieri poteſt, vt vna eademque emptio duplex pretium habeat, quàm vt alia res quælibet duplicem ſubſtantiam, cũ ſubſtantia emptionis conſiſtat ex pretio d. l. pacta. Si ergo pactum de viginti quando incontinenti appoſitum eſt ineſt contractui in quo de decem tantùm conuenerat, neceſſe eſt vt poſterior numerus excludat omnino priorem, vt in contractu includi poſſit. Neque diſtinguo an poſterior numerus maior ſit priore, an minor. Vtroque ſiquidem caſu verum eſt alium eſſe numerum, nec magis dici poteſt numerum decem eſſe numerum viginti, quamuis decem ſint in viginti, quam numerum viginti eſſe numerũ decem, quod eſſet multò ſtultius, cùm viginti non poſſint eſſe in decem. Cui conſequens eſt, vt ſecunda conuentio hæc nihil aliud ſit, quàm correctio prioris: Quæ correctio etiam in vltimis voluntatibus neque noua, neque abſurda eſt. Quid enim prohibet priorem ſcripturam poſteriore corrigere, commutare, reſcindere? l. nihil prohibet 17. D. de adim. lega. Nam ſi ita ſcriptum fuerit, Titius imò Seius hæres eſto, Africanus reſpondit Seium ſolum hæredem fore. Idemque dicendum eſſe, & ſi ita Titius hæres eſto, Imò Seius hæres eſto l. ſi ita ſcriptum 47. D. de hæred. inſtit. Nec diſſimiliter idem Africanus in l. Stichus 21. D. de manum. teſtam. cùm teſtator ita ſcripſiſſet, Stichus imò Pamphilus liber eſto, ſolum Pamphilum liberum fore reſpondit. Quodammodo enim, inquit, errorem ſuum emendaſſe teſtatorem. Idemque iuris fore etiamſi ita ſcriptum fuerit Stichus liber eſto, Imò Pamphilus liber eſto.

ERROR

ERROR QVARTVS.

De amico per emptorem electo, & an ex eiuſmodi electione laudimium debeatur.

FREQVENTISSIMVS apud nos vſus eſt eius electionis quam facere emptores ſolent qui pro ſe, vel pro amico eligendo emerunt. Ita enim plerique emunt, & emptiones eiuſmodi, ac quæ inde ſequuntur electiones apud nos valent. Ex conſuetudine inueterata magis, quã ex iuris ratione: quæ proculdubio non patitur, vt quiſquã alij emat quàm ſibi leg. quæcunq; 11. D. de oblig. & actio. Et riſi ſæpiùs cum pragmaticos nonnullos audiui probare hanc conſuetudinem ex Tit. C. ſi quis alteri vel ſibi, quaſi ex eo titulo probetur, quod verba præſeferunt poſſe quem alteri emere non minùs quàm ſibi, Cum tamen nulla in eo titulo lex ſit, quæ non dicat, ſibi quemlibet emere debere non alteri, & factam alteri emptionem non valere. Huiuſque iuris ſicuti generale, & commune eſt ita, & generalis ratio illa certiſſima eſt, quòd obligationes omnes ad hoc comparatæ ſint, vt vnuſquiſque ſibi acquirat, quod ſua intereſt, l. ſtipulatio iſta 38. §. alteri D. de verbor. obligat. Vt autem alteri acquiratur aliquid ſiue ex emptione, ſiue ex qua alia cauſa nihil intereſt mea. Totum igitur hoc ius pendet ex conſuetudine, ſicut & quod in tota ferè Sabaudia noſtra obtinet, vt electiones huiuſmodi intra quadrageſimum diem ab emptionis die numerandum fieri oporteat, Alioqui non valeant, ſed noua emptionis titulus neceſſarius ſit, vt quod vni ex emptione quæſitum eſt, in alium transferatur. Dixi in tota ferè Sabaudia, quoniam apud Focignienſes noſtros alia conſuetudo obtinet, vt intra annum, & fieri electionem ſufficiat, perindeque ſit, ac ſi intra diem quadrageſimum facta eſſet. Huic porrò conſuetudini cauſam dedit haud dubiè ius laudimiorum præſtandorum, Vt inuenta eſſet ratio per quam fieret ne tam facilè lau-

lè laudimia multiplicarentur, quamuis multiplicatis non modo contractibus, ſed etiam traditionibus ipſis dominij-que tranſlationibus, propter quas tamen deberi laudimia iam toties diximus, & veriſſimum eſt. Nec enim negari poteſt quin dominium rei venditæ transferatur à venditore in primum emptorem cùm perſona, quæ eligenda eſt incognita ſit venditori, qui non niſi cum primo emptore negotium gerit, eumque ſolum ſibi obligat ad conuenti pretij ſolutionem: Cui conſequens eſt, vt eiuſdem rei dominiū per ſecutam poſteà electionem neceſſe ſit tranſire à primo emptore in eum, qui poſtmodum vt amicus electus eſt, ac proinde quaſi ex noua emptione adeoque ex noua traditione, quam vtique in perſona electi neceſſariam eſſe nemo dubitat. vt tamen facit poteſtas conſuetudinis, vt cùm ritè ac intra conſtitutum tempus electio facta eſt, vnica tantùm emptio interceſſiſſe videatur, ob idque non niſi vnicum laudimium peti poſſit. Verum ne hoc prætextu, ac veluti commento facilè fraus fiat dominis directis, quorum ſanè intereſſet tot habere laudimia quot eſſent alienationes, & quot perſonæ acquirentium, benè inductum, & proſpectum eſt eadem conſuetudine, vt electionem non tantum intra diem quadrageſimum fieri neceſſe ſit, ſed etiam eodem pretio, ita vt nec plus, nec minùs emptori electus præſtet quam emptor venditori ſuo præſtiterit, aut promiſerit. Nec tantum idem pretium electionis eſſe oportet, quod fuit emptionis, ſed eaſdem quoque vtriuſque contractus leges, & conditiones, ne ſi qua in re vel melior, vel durior fiat conditio electi quàm emptoris, noua potius emptio contracta, quàm electio facta eſſe intelligatur, & conſequenter nouum laudimium debeatur. Nec immeritò, cùm pacta quæ in emptionibus adhibentur partem quandam pretij conſtituant, nihilque interſit, an in pretio aliqua diuerſitas ſit, an in ijs pactionibus quæ pretij vice eſſe poſſint, vt in l. fundi partem 75. D. de contr. empt. l. ſi venditor 6. §. 1. D. de ſeru. exp. l. ſi ſterilis 21. §. ſi tibi D. de act. empt. Ergo quemadmodum diuerſitas pretij nouam planeque diuerſam emptionem conſtituit

ſtituit d.l.pacta cõuenta. Sic & diuerſitas huiuſmodi pactionum ſine quibus non fuerit quis ita cõtracturus, vt ait l.vlt. C.de pact.int.empt.& vendit.& conſequenter perinde vtroque caſu fatendum eſt duplex laudimium deberi, tanquam ex duplici venditione: Quia & duplicem traditionem hoc caſu ſubſequi neceſſe eſt cum traditio facta per venditorem in conſequentiam venditionis factæ certo pretio, non poſſit ei prodeſſe, qui alio pretio rem habere voluit. Quod non ita eſt cum emptio facta fuit eodem pretio, iiſdemq; conditionibus quibus venditio, quia hoc caſu ſufficit vna traditio, quæ per venditorem facta ſit emptori, vt etiam electo prodeſſe poſſit: Ideoque nec mirum eſt non niſi vnicum laudimium deberi, cum vnica tantum traditio interueniat: Quãquã nec ſi traditio noua fieret ab emptore poſſet ea res multiplicare præſtationem laudimiorum, ſiue quod ſuperuacua eſſet poſterior traditio, priore ſufficiente, & vnico ſimiliter domini directi conſenſu. Scilicet ſi poſterior conuentio ſonet in electionem ſimplicem, non in nouam venditionem. Alioqui non eo minus laudimia plura domino directo deberentur, quòd prior emptor non tantum pro ſe, ſed etiam pro amico comparaſſet, tametſi intra diem quadrageſimum poſterior emptio facta proponeretur. Nec enim pactio illa per conſuetudinem approbata, vt poſſit quis ſibi & amico emere, impedit ne emptor poſſit alteri vendere, ſed tantùm facit vt citra nouam venditionem ius ſuum in alium transferre poſſit, neque vendere habeat neceſſe. Hoc autem ideò dũtaxat, vt quamuis duplex conuentio ſit, vnicum tamen laudimium debeatur, aut ſecus, ac ſi vnà tantum eſſet conuentio eſt. Dixi duplicem eſſe conuentionem, quia negari non poteſt, quin noua ſit conuentio, quæ ſit interuẽtu nouæ perſonæ, venditori ipſi fortaſſis incognitæ, aut ſaltem, de qua certè ille non cogitauit. In quo mira planè vis apparet huius pactionis, aut eius potius conſuetudinis, quæ pactionem hanc approbauit. Quid enim à iuris ratione alienius, quàm vt pro emptore habeatur is, qui de pretio non conuenit, & qui vt ſæpè accidit, venditorem, nec de facie nouit? Itemq;

vt

vt per traditionem à venditore factam dominium transeat in eum, qui nec emerit, nec poſſeſſionem ab ipſo venditore, ſed ab emptore acceperit? Eſt enim hic caſus ex eorum numero in quibus euenit, quod interdum euenire teſtatur Iuſtinianus in §. hoc amplius Inſtitu. de rer. diuiſ. vt in perſonã incertam collata voluntas domini transferat rei proprietatem. Vt contingit cum Prætores, & Conſules iactant miſſilia in vulgus, ignorantes quis eorum quid ſit excepturus. Aut cum quis rem habet pro derelicto, vt fieri poſſit primi occupantis. l. ſi id quod 5. §. 1. D. pro derelict. l. nec emptio 8. in fin. D. de contrah. empt. Nam & ſimiliter cum quis vẽdit Titio ementi pro ſe, & pro amico eligendo, licet neſciat quiſnam ille ſit, qui eligetur, hanc tamen habet voluntatem, vt quiſquis ille futurus ſit, dominus fiat non tam per electionem, quàm per traditionem ab ipſo venditore factam Titio, vt electio poſteà ſecuta non tam modus ſit, & cauſa immediata transferendi in electum dominij, quam conditio ſine qua in electum alioqui non transferretur. Vnde eſt, quòd quamuis venditor nihil cum electo contraxerit, perinde tamen agere contra eum poteſt actione ex vendito ad pretium acſi illi ipſi vendidiſſet, quia & emptoris loco is habetur: & è contrario qui electus eſt, ſi nondum ſit res tradita, perinde habet actionem ex empto ad rem tradendam, aut ad id quod intereſt ob rem non traditam, acſi ille ipſe emiſſet: Adeoque ſi ſecuta ſit euictio eandem ex empto actionem habere debet de euictione, quæ non niſi emptoribus, & eorum ſucceſſoribus cõtra venditores, aut eorum ſucceſſores accommodatur. Neque verò vlla in eam rem, aut actionis ceſſione, aut hypotheca opus eſt, quæ in cæteris caſibus eſſet neceſſaria, vt in l. ſi res 59. D. de euictio. Nec eo minus tamen remanet obligatus emptor etiam poſt factam electionem, ad ſolutionem pretij ſi eum potius quàm electum conuenire venditor velit: Ne alioquin ſit in eius poteſtate alium eligendo, qui fortaſſe minus idoneus ſit, & non ſoluendo, ſeipſum liberare & obligationem quã emendo contraxit exuere? Quod certè iniquum eſſet, cum nemo poſſit facto ſuo præterquàm ſolutione

tione obligationem ſuam tollere. l.ſi ſeruum 91. §. nunc videamus. D.de verb. oblig. Nec quòd liceat emptori amicũ eligere, qui ſi non emptor ſaltem in emptoris locum ſubſtitutus dici poſſit, facere poteſt quominus verum ſit dicere vẽditorem ſolius emptoris cum quo contraxit perſonam, & fidem ſecutum eſſe, non etiam eius, qui poſteà eligeretur, cuius neque perſona certa eſt, neque proinde certæ, & cognitæ facultates. Itaque emptor eligendo amicum adiicit venditori ſuo eidemq; creditori nouum debitorem, ſed non ideò ſe liberat, quominus maneat obligatus, acſi electio nulla ſecuta eſſet: quia per electionem poteſt emptor meliorem facere venditoris conditionem, ſed deteriorem non poteſt: Et hæc ſunt quæ de electione iſta conſuetudinaria, & moribus noſtris recepta dici poſſunt. Ex quibus apparet quàm diuerſus hic caſus ſit ab eo quem tractant Interpretes noſtri cum diſtinguunt an renouatio contractus fiat inter eaſdem perſonas, vt eo caſu procedant illa, quæ in ſuperioribus de contractu renouato diſputauimus, An verò mutatur perſona quamuis re integra, putà, inquiunt, quia res vendatur alteri de conſenſu primi, Quo caſu volunt duplex laudimium deberi. Sic enim Amedeus à Ponte in quæſtio. laudim. 38. ex Bertach in tract. de gabell. part. 5. quæſt. 5. argumento eorum, quę Baldus notat in l. cum per eos. C. ſi quis alteri, vel ſibi. Hoc enim poſteriore caſu duo ſunt emptores, quorum poſterior non tàm in ius, quàm in locum prioris ſubintrare intelligitur, nec tam ex alieno contractu, vt electus quàm ex ſuo proprio conuenitur. Sed tamen in hoc ipſo errat Amedeus, quòd vult hoc caſu duplex deberi laudimium quemadmodum ex ſupradicta Bertachini ſententia duplex gabella deberetur. Illa enim perpetua inter gabellam de qua tractant interpretes, & laudimium de quo diſputamus differentia eſt, quòd gabella debetur ex quolibet contractu, ſic ferentibus verbis ſtatutorum, quæ paſſim obtinent in Italia, quale eſt Bononienſe illud de quo Paulus Caſtrenſ. in l. 1. C. quand. lic. ab empt. diſced. Verùm autem eſt, cum quis eam ipſam rem quam vendidit Titio poſteà vendit Mæuio licet

rebus

rebus omnibus integris, & eodem pretio ijſdemque cōdicionibus, duos eſſe contractus, quamuis vnus, & idem ſit venditor, cum duo ſint emptores. Et conſequenter duplicem gabellam deberi neceſſe eſt, vt quot ſunt contractus, tot ſint gabellæ ex ſtatuto debitæ. Laudimium verò non ex quolibet contractu deberi poteſt, nec ſi ſit ille ſui natura habilis ad transferendum dominium, ſed ex eo tantum ex quo tranſlatum re vera fuerit dominium per ſubſecutam traditionem aut petitam ſaltem miſſionem in poſſeſſionem. Quorum nihil ponimus interueniſſe, ſed rebus omnibus integris vni venditam eſſe eam rem quæ iam alteri vendita fuerat: Quæ res facit vt proinde non niſi vnicum laudimium directo domino deberi poſſit. Niſi poneres ſtatuto aliquo æquè cautum fuiſſe vt quot fierent contractus tot ex ijs laudimia deberentur. Quale tamen nullum aut in Italia, aut alibi vſpiam eſt.

ERROR QVINTVS.

Si alienatio facta ſit durante conductione, & petita Inueſtitura poſt tempus conductionis, cui laudimia debeantur.

EST hæc quæſtio cōſequens præcedentibus, Eāque tractat Amedeus à Pōte d. queſt. laudim. 38. Quidam, inquit, conduxerat emolumenta feudi per trienniū, Vltimo anno fuerunt factæ alienationes ꝑ vaſallos. Petita fuit Inueſtitura poſt tempus conductionis. Quæritur ad quem ſpectet laudimium, an ad dominum directum, an potius ad conductorem. Et reſpondet videri quidem dicendum quod pertineant ad dominum potius quam ad conductorem, Ex notat. per Guid. Pap. quæſt. 535. vbi ait pœnam condemnationis ei ex conductoribus deberi qui eo condemnationis tempore in conductione reperitur, non illi qui cōductor fuit tēpore admiſſi delicti, Itēque ex l. ſuſceptores 3. C. de ſuſcept. lib. 10. tit. 70.

vbi conſtitutum eſt vt ſuſceptores noui non tantum præſentis anni debita ſuſcipiant, ſed etiam ſpecies quas ex reliquis inferunt, quia nouæ ſunt ac recentes ſuſcipiant. Concludit tamẽ in contrarium pro conductore, Illa potiſſimum ratione quòd ſtatim poſt contractum incipiat laudimium deberi licet peti non poſſit niſi præſtito demum conſenſu, Vt proinde laudimij dies ceſſiſſe iam anteà videatur licèt nondum veniſſe quod longè diuerſum eſt l. cedere diem 213. De verbor. ſignific. Addit quod vulgo iactari ſolet, in quolibet cõtractu initium eſſe attendendũ l. ſi id quod 58. §. ſi filiusfam. D. pro ſocio l. ſi procuratorem. 8. in princip. D. mandat. l. 1. §. ſi ſeruus depoſuit D. depoſ. l. ſi filiusfamilias 78. De verbor. obligat. Itemque quod quando finis habet neceſſariam conſequentiam à principio retrotrahi debet ad ſuum principiũ. Ex Socino conſ. 70. in fi. vol. 4. Ad contrariam verò ſententiam Guid. Pap. dict. quæſt. 535. reſpondet, eam procedere in commiſſis ex maleficio quia ex delicto pendẽte proceſſu ante ſententiam non poteſt dici aliqua pœna debita, & conſequenter, inquit, neque ceſſit, neque venit dies. Ex Bald. in l. fin. num. 6. Cod. de fructib. & lit. expenſ. Exemplo eius quod tractat Bartol. ad l. 2. in 1. quæſt. per illum textum Cod. de iur. emphyt. & poſt eum Crauet. conſ. 212. quod commiſſio rei emphyteuticæ, vel feudalis dependet à voluntate domini numquid velit eſſe commiſſum, vel non, Nec ante dicitur commiſſum quàm dominus voluntatem ſuam declarauerit. Ideòque tempus declarationis non delicti attendẽdum eſſe concludit Craueta ſupradicto loco. Vbi tamen num. 8. diſtinguit caſum caducitatis à caſu commiſſi propter maleficium. Quaſi in commiſſo propter maleficium maior ſit ratio inſpiciendi tempus declarationis. Et tamen ſubiungit Amedeus, In commiſſis ex maleficio ſtare contra Guidonem Papæ apertam deciſionem Baldi in fin. De iuriſdict. omn. iudic. vbi dicit quod commiſſa tempore vltimæ diei qua finitur dacitum, ſic enim loquitur, debentur primo daciario, licèt proceſſus fiat tempore ſecundi, quia de tempore primi inchoata eſt obligatio. Quam ſententiam com-

munem eſſe teſtatur idem Amed.à Ponte poſt Alexand. ad l. fructus 7. §. Papinianus alias l.diuortio D.ſolut. matrim.in §.ſi vir in fundo.& conſ.7.verſic.quarto volum.3,Socin.dict. conſ.70 volum.4.Boer.deciſ.5.nu.20. Quamuis idem Amedeus ſubijciat, Poſſe diſtingui an pœna committatur ipſo iure,vt tunc tempus declarationis, & ſententiæ retrotrahatur ad tempus commiſſi delicti, An verò non committatur ipſo iure vt eo caſu attendendum ſit tempus ſententiæ. Verum in caſu laudimij,inquit,diuerſi ſunt termini, propterea quod ius acquiſitum ſit conductori ex alienatione tempore ſuo facta, Et ſubiungit poſſe hic adaptari potius aliam diſtinctionem eiuſdem Alex.in dict.§. ſi vir in fundo, & Aret. in l.ſi quid poſſeſſor 31.§.1. D.de hæredit. petit. An id quod petitur debitum ſit propter laborem ſeu operam, & diligentiam,vt ei debeatur qui illam præſtiterit, An ſimpliciter, & per ſe, vt in delictis quia eo ipſo quod delictum commiſſum eſt dicitur quaſi debitum, vt tunc debeatur ei ad quem pertinebant cætera emolumenta de tempore commiſſi delicti. Atqui non eſt debitum, inquit, pro labore laudimium, ſed pro conſenſu, ſtatim atque per dominum, vel conductorem non ſtetit, quin apponeretur. Itaque concludit pro conductore, cuius durante conductione venditio facta ſit. Atque ita vir doctiſſimus ratiocinatur, vt facile ſit intelligere in hac eſſe illum ſententia, vt putet ex die contractæ venditionis laudimium deberi, licèt alio loco ſcribat ex die alienationis pro eodem accipiens contractum venditionis & alienationem: In quo tamen primum fallitur.Aliud enim eſt alienationem dicere, aliud venditionem, Cum alienatio ſit actus omnis per quem transfertur dominium.l.1.C. de fund.dotal.l.alienationis 28. De verbor.ſignific.venditio autem non tam ſit modus transferendi dominij, quam titulus habilis quidem ad transferendum dominium, ſed ſecuta demum traditione,vel vſucapione vulg.l.traditionibus 20 Cod.de pact.l.numquam nuda 31.De acquir.rer.domin. Debuit ergo dicere, vt hinc exordiamur, Ex die alienationis in propoſita facti ſpecie laudimium deberi, Ex die con-

cōtractæ venditionis non deberi. Sicque mihi omnino videtur. Diſtinguendum ſcilicet eſſe an pendente tempore cōductionis tranſlatum fuerit ex vēditione dominium per traditionem factam emptori, an verò nuda tantum, & ſimplex venditio facta ſit, Vt priore caſu laudimium debeatur conductori, licet non ſit petita inueſtitura niſi poſt finitum tempus conductionis, Poſteriore verò caſu non debeatur. Eſt enim hoc conſequens ei quod diximus in ſuperioribus, Laudimium deberi propter apprehenſionem aut ſaltem petitionem poſſeſſionis, ex titulo habili ad transferendum dominium, & ex quo facta ſit ea tranſlatio: Numquam autem ex titulo ſimplici quamuis per ſe habili ad dominij tranſlationem inducendam. Proinde ſi, quod plerumque hodie fit, contractus venditionis adnexam habeat clauſulam conſtituti, aut retentionem vſusfructus aut quam aliam ſimilem, quæ apta ſit ad transferendum dominium, nihil ſanè cauſæ eſt, cur non dici debeat exinde laudimium deberi, quamuis non niſi poſt tempus finitæ conductionis petita ſit inueſtitura, quam nec peti neceſſe eſt, vt laudimium debeatur, cum ſufficiat quod peti poſſit per emptorem, & petita denegari non poſſit à domino directo, quin amittat ille petendi laudimij facultatem, & perſecutionem. Cæterum ſi ſimplex venditio facta ſit pendente conductione, traditio autem non niſi poſt finitam conductionem ſecuta fuerit, nulla ratio eſt, vt laudimium conductori debeatur, à quo numquam emptor petijt inueſtituram, neque petere potuit: Cuius ſcilicet petendæ, neque neceſſitas, neque facultas vlla eſt ante acquiſitionem dominij, quæ porrò ex contractu ſolo numquam ſequitur, adeoque nec per vſucapionem niſi ſecuta demum traditione. Alienatio igitur tunc facta dici debet, non cum venditio, ſed cum dominij tranſlatio facta eſt. Nec proinde inſpiciendum magis eſt tempus inueſtituræ petitæ, quam contractæ venditionis, ſed ſolius alienationis, & tranſlationis dominij à quo demum tempore licet petita non ſit inueſtitura, attamen, vt ita dixerim, petibilis eſt, conſequenter conceſſibilis, Quod ſatis

eſt vt

eſt vt illi qui eo tempore conductor fuit laudimium debeatur. Vereque vſurpari hoc caſu poteſt regula illa iuris quæ habet, Eum qui facere poteſt, vt poſſit iam videri poſſe l. qui poteſt 174. De regul. iur. Quod non ſimiliter bene quis dixerit ante tranſlatum dominium in emptorem, In cuius ſcilicet poteſtate non eſt, vt fiat ea translatio ſi fortè procax, & peruicax venditor malit præſtare quanti emptoris intereſt, quàm rem tradere, diſputauimus in ſuperioribus ex l. ſi traditio 4 Cod. de act. emption. leg. contractus 17. Cod. de fid. inſtrum. Nec ad rem pertinet quod Amedeus poſt alios interpretes obijcit, Vniuſcuiuſque contractus initium inſpiciendum eſſe. Id enim hunc ſenſum habet, vt ſi de natura contractus quæratur, & quiſnam ille ſit, propterea quod negotium tale ſit, vt pluribus diuerſi generis contractibus aptari poſſit initium debeat inſpici, vt in dict. l. ſi procuratorem 8. in princip. D. mandat. & alijs ſuprà in hanc rem citatis. At cum non de natura, & qualitate contractus quæritur, ſed tantum de aliquo iure quod conſequens ſit contractui, & ex eo pendeat, non ſemper initium contractus inſpiciendum eſt, ſed potius traditionis, Vt puta ſi quæratur de dominio ſiue per vſucapionem, ſiue citra vſucapionem acquirendo, quia traditio quæ ex venditione ſequitur illa eſt, quæ dominium transfert non venditio dict. l. traditionibus, & dict. l. numquam nuda, Idem ſi diſputetur vtro tempore bonam fidem habere debeat emptor rei alienæ ad vſucapiendum, an initio emptionis, an tempore traditionis. Initium n. hoc caſu inſpicimus, nō emptionis, ſed traditionis l. ſi aliena 10. in princ. D. de vſucap. Itemq; in quæſtione l. qui bona 23. §. 1. D. de acquiren. rer. domin. & alijs perquam multis. Quare nec illud aduerſatur, quód ijdem interpretes obiiciunt, retrotrahi debere finem ad ſuum principium quoties habet neceſſariam ab eo dependentiam, & conſequentiam. In propoſita enim quæſtione, neque acquiſitio dominij, neque præſtandi laudimij obligatio neceſſariam habet dependentiam, & conſequentiam à venditione, ſed potius à tradi-

tione venditionem ſubſequente; Licèt venditionem aut quem alium contractum ſimilem, id eſt per ſe habilem ad dominium transferendum præcedere neceſſe ſit, vt & traditio ſubſequi, & laudimium deberi poſſit, Cum non ſit neceſſaria cõſecutio, vt quia venditio præceſſerit, dominij tranſlationem omnimodo ſequi oporteat, quæ non poteſt ſequi niſi ex interueniente traditione; quam porrò vt faciat venditor ſi malit condemnari ad id quod emptoris intererit, cogi præcisè vt diximus non poteſt. Ergo ſi contractus talis ſit, non ſolum qui ſui natura ſit habilis ad transferendum dominium, ſed quem præterea neceſſe ſit incipere à traditione, adeoque à translatione dominij, quales ſunt contractus permutationis, donationis, Do vt des, Do vt facias [nã ex his omnibus contractuũ generibus laudimia deberi poſtea oſtendemus] aliud dicendum erit, vt ex ipſo contractus die laudimium debeatur, ac proinde illi qui eo tempore jus habuerit percipiendorum laudimiorum ſiue cõductor is ſit, ſiue alius. Nempe quod in hoc contractuum genere idem ſit tempus, & initi contractus, & tranſlati dominij. Permutatio enim ex re tradita initium obligationi præbet, nec prius inchoata nedum perfecta dici poteſt quam vnus ex permutantibus rem tradiderit, quam nec ſufficit traditã eſſe ſi non per eam traditionẽ dominium quoq; tranſlatum ſit. Ideoq; bene Pedius dicebat, alienam rem dantẽ nullã contrahere permutationem l. 1. D. de rer. permu. At in eo rurſum Amedeus noſter fallitur, quod putat cedere diem laudimij, hoc eſt incipere laudimium deberi ex die venditionis, licèt fateatur non niſi præſtito demum conſenſu veniſſe. Vtrumque.n. falſum eſt, Et ceſſiſſe diem ex die venditionis, Et non veniſſe niſi ex die conſenſus præſtiti. Nempe quia ſicuti non cedit ante traditionem factam ſiue verè, ſiue fictè, vt probauimus; Ita ex die traditionis, & ceſſit, & venit, etiamſi cõſenſus neque præſtitus, neque adhuc petitus ſit cum ex eo tempore, & peti potuerit, & concedi a domino etiam inuito debuerit: quod poſtremum ſufficit vt inuitus quoque emptor ad laudimij ſolutionem vrgeri poſſit, quamuis inueſtituram petere
adhuc

adhuc nolit. Diuerſum eſſet ſi hodie vteremur iure vetere, quo erat in poteſtate domini directi vt non laudaret venditionem ſi forte inſcio, & irrequiſito eo facta fuiſſet: Quo caſu res emphyteutica committebatur ſi id malebat dominus, quam laudimiũ petere dict. l. vlt. in fin. C. de iur. emphyt. Nec enim poſſet videri ceſſiſſe dies laudimij eo tempore quo incertum adhuc erat, an laudimium aliquod deberetur: At cum iam eo iure vtamur vt ad rerum emphyteuticarum non minus quam allodialium venditionem non requiſito domini conſenſu procedi poſſit, laudimium exinde domino deberi certum eſt, ex quo in emptorem dominium per traditionem tranſlatum fuit, quandoquidem nec in domini, nec in emptoris poteſtate eſt vt vllo caſu non tranſlatum videri poſſit dominium quod iam tranſlatum eſt in emptorem. Quamquam poteſt ea res aliquam apud nos hodie habere dubitationem, Poſteaquam Sereniſſimi Ducis noſtri Edicto cautum eſt, vt liceat dominis directis pro eo pretio quod alius emptor obtulerit ſibi retinere dummodo intra tres menſes à die notitiæ voluntatem ſuam declaret. Videtur enim factum hoc edicto, vt non prius poſſit videri acquiſita res emptori in eumque tranſlatum rei dominium, quam directus dominus voluntatem ſuam declarauerit, an rem venditam ſibi retinere velit necne, Vt proinde nec laudimium vllum antè deberi videatur. Ne ſi dicamus interim dominium acquiri emptori, noua traditio neceſſaria ſit quæ ab ipſo emptore fiat domino directo eam rem ſibi retinere volenti. Verius tamen eſt non eo minus ſtatim deberi laudimium ob tranſlationem dominij factam in emptorem. Dum ne tamen dominus directus eam rem poſteà retinere velit. Secuta enim eiuſmodi declaratione quod retinere illam nolit, aut præterito tempore intra quod fieri debuit, remanet dominium emptori acquiſitum irreuocabiliter, ſed acquiſitum per traditionem non per declarationem illam voluntatis, nec per lapſum temporis. Irreuocabiliter verò propter declarationem aut lapſum temporis non propter traditionem ſolam; Laudimium verò

deberi conſtat propter acquiſitionem dominij quamlibet etiam quæ ſit reuocabilis, Non ob ipſam vt ita dixerim acquiſitionis irreuocabilitatem: Alioqui nec ex venditione facta ſub pacto de retrouendendo deberetur, cum ſit illa reuocabilis, Nec enim ideò minus quid noſtrum verè eſt, quod eius dominium à nobis abſcedere aliquo caſu poſſit, vt ſæpius inculcauimus ex l. non ideò 61. De rei vindic. Neque rurſus verendum eſt vt noua ſit opus traditione facienda directo domino, ſi retinere rem malit: cum ſatis ei ſit quod iam penes ſe habeat dominium directum, vt nulla dominij vtilis acquiſitione indigeat; quod neque ſimul cum directo poſſet in vna eademque perſona conſiſtere. Planè quamuis verum ſit quod dicimus, Etiam prius quam dominus directus voluntatem ſuam declarauerit dominium in emptorem per traditionem ei factam tranſlatum intelligi, & ex qualibet dominij acquiſitione etiam quæ ſit reuocabilis laudimium deberi, Facere non poteſt vt domino directo rem retinente aliquod laudimium debeatur; Cum hoc caſu per dominum ipſum ſtet ne ſuum effectum pleniſſimum venditio ſortiatur, quam ad conſequendum laudimium ratam habere potiùs deberet. Totus ergo hic tractatus eo pertinet, vt ſi eo tempore quo facta venditio, & traditio eſt laudimiorum conductor fuerit Titius, Eo autem tempore quo voluntatem ſuam declarat dominus directus quod rem ſibi retinere nolit, aut declarare poſſe deſierit, vel alius laudimiorum conductor ſit vel nullus, laudimia priori conductori Titio, non poſteriori aut domino directo debeãtur, Licèt inueſtitura non niſi poſt prioris conductionis tẽpus emenſum petita, & præſtita ſit.

ER-

ERROR SEXTVS.

De pœna irrogata ex delicto cui ex diuerſorũ temporum cõductoribus aut dominis debeatur. An ei qui tempore delicti fuerit, an qui tempore condemnationis.

COGIT nos huc diuertere quod proximo capite diſputauimus. De laudimijs inter eos controuerſis quorum vnus conductor laudimiorum fuerit tempore factæ alienationis, Alius verò tempore inueſtituræ petitæ. Nam qui contra nos defendũt pro primo conductore, non alterius temporis rationem habendã eſſe quam quo facta, & perfecta venditio ſit, licèt necdum traditio ſecuta fuerit, eo potiſſimum argumento vtuntur, ꝙ cum quis ex delicto ſuo ad certam pœnam mulctamve condemnatus eſt, non ad eum pœna pertinet qui condemnationis tempore fiſcalium pœnarum conductor fuit, ſed ad illũ potius qui tempore admiſſi delicti, quod condemnationi cauſam dedit, & à quo negari non poteſt quin originem, & cauſam ſuam trahat condemnatio. Sic enim Amedeus noſter à Ponte dict. quæſt. laudim. 38. Aſſerens eſſe hanc communiorem noſtrum interpretum ſententiam, ex Boer. quæſt. 5. num. 20. & alijs quos in hanc rem ſuperiore capite citauimus. Reluctante licet Guid. Pap. qui contra ſcripſit quæſt. 535 Sententiæ ſcilicet ac condemnationis tempus ſpectari ſemper oportere. Etſi verò Senatus noſter hanc Guidonis Papij ſententiam probauit ſæpius, quæ & mihi verior ſemper viſa eſt, digna tamen quæſtio videtur, quam hic tractemus paullo diffuſius quod ſicuti grauiſſimorum virorum authoritates pugnantes habet, ita & multa quæ in vtramque partem agitari probabiliter poſſe videantur. Pro priore ſententia quam communiorem eſſe adfirmat Boerius illud maximè facit, quod quandocumque ſecuta ex delicto con-

condemnatio nõ aliam cauſam habeat, quàm ipſius delicti, quòd ſi nullum admiſſum eſſet vtique nec vlla ſequi condemnatio, at nec de pœna tractari quicquam poſſet: Ab eo igitur tempore commiſſi delicti ius aliquod videtur quæſitum fiſco, & conſequenter ei qui fiſci loco eſt, vt ex eo delicto agere pœnamque competentem perſequi poſſit. Non quaſi ex delicto ſolo vlla naſcatur hypotheca in bonis delinquentis ante ſententiam, at neque ante capta pignora in executionẽ iudicati (quod certè nemo vnquam dixit, nec probabiliter poſthac quiſquam dixerit.) Sed quia delictum illud eſt quòd condemnationi quandocunque poſteà ſecutæ cauſam præbet. Ex quo inferunt referri ergo debere condemnationem ad tempus delicti tanquam ad cauſam ſuam, & originem, ac proinde condemnationis commodum, & emolumentum non ad alium pertinere poſſe, quàm ad eum ad quem pertinuiſſet ſi eo ipſo die quo delictum admiſſum eſt ſecuta condemnatio fuiſſet. Videturque pro hac ſententia vrgere maximè quod ſcriptum eſt, in l. poſt contractum 15. D. de donat. ſiue Florentinam ſiue vulgatam lectionem ſequamur. Nam ſiue ſcripſerit Iureconſultus, Poſt contractum capitale crimen donationes factas valere, niſi condemnatio ſecuta ſit, vel quod effectu idem eſſe videtur, non valere ſi condemnatio ſit ſecuta, Apparet Marcianum aut potius Imperatorem Antoninũ cuius conſtitutionem eo loco Marcianus refert, maiorem delicti quam condemnationis rationem habuiſſe. Alioqui eas demùm donationes non valere conſtituiſſet Antoninus non quæ poſt cõtractum capitale crimen factæ fuiſſent, ſed quæ poſt ſecutam ex cauſa contracti capitalis criminis cõdemnationem. Addi etiam pro hac ſententia poteſt, quod Amedeus noſter poſt alios diſputat, Cuiuſque rei cauſam, & originem ſpectandam eſſe non finem l. 3. §. ſcio D. de minor. 25. annis l. ſi procuratorem 8. in princip. D. mandat. l. 1. § ſi ſeruus depoſuit 30. D. depoſ. quoniam vt vulgari noſtrorum iactatur brocardico, Semper à primordio tituli poſterior formatur euentus l. 1. C. de impon. lucrat. deſcript. leg. quædam mulier

77. D.

77.D.de rei vindicat. Vt tamen contrariam ſententiam veriorem eſſe putem illud maximè facit; quòd quamuis delictum aliquod admiſſum eſſe dicatur, Attamen perinde ferè incertum eſt an ex eo ſecutura ſit vlla condemnatio, atq; ſi admiſſum non fuiſſet. Quã enim ſæpè accidit vt delicti probationes deficiant, quæ luce, vt aiunt, meridiana clariores eſſe debent, quoties agitur criminaliter l.vlt.C.de probat. Quod cum euenit licèt ius non deficiat, quia in rerum natura verum eſt admiſſum delictum fuiſſe, ſed tãtùm probatio, vt in l.duo ſunt Titij 30.D.de teſtam.tute. perinde tamẽ impunitum manere delictum neceſſe eſt, atq; ſi admiſſum non eſſet. Id enim eſt, quòd noſtri quoque iactitant, Non entium, & non apparentium idem eſſe iudicium §.ſi aduerſus Inſtit. de nupt. Quam ſæpè rurſum habent delicta ſuas excuſationes aut veras, aut fictas, & commentitias, ſed quę tamen per falſos teſtes probentur, aut etiam, quod interdum fit, iuſtis præſumptionibus adiuuentur. Deniq; quàm ſæpè iudices ob probationum aut inopiam aut perplexitatem in eas ſe conjectos vident anguſtias, vt nocẽtem abſoluere cogantur, ne innocentis condemnandi ſuſpectum periculum incurrant? Quid rurſum ſi per ſordes aut gratiam aut imperitiam iudicis abſoluatur reus de cuius tamen delicto conſtet; & qui omnimodo condemnari debuerit? Quid è contrario ſi quis tanquam delicti reus, & vel per teſtes vel propria confeſſione quam fortaſſis tormẽta expreſſerint conuictus ad magnã pęnam pecuniariã condemnatus ſit, quẽ tamen ex poſtfacto appareat fuiſſe innocentem? Quis dicat ei pœnam deberi qui vel dominus vel conductor fuerit non tẽpore ſententię, ſed tempore delicti, quod nullum fuerit? Itaq; licet quiſquis ex delicto condemnatur ideò condemnetur, quia deliquerit, aut ſaltem quaſi deliquerit, Numquam tamen ob id præciſè pœnam debet, quòd deliquerit, ſed quòd ad eam pœnam condemnatus ſit, quoniam pœna ante condemnationem nulla debetur etiamſi delictum verè præceſſerit. Secuta verò condemnatione debetur pœna ex ſola condemnatione non ex delicto, quia fieri poterat, vt vel nulla vel minoris pœ-

ris pœnæ condemnatio ſequeretur, l. ſi fundus 16. §. ſi pluris, in illis verbis, Semel enim cauſa tranſire videtur ad condemnationem, & exinde pecunia deberi D. de pignor. Nam ſi in ea quoque condemnatione, quę ex contractu obligatorio naſcitur condemnationi plus, quã contractui tribuimus, quia, & contractus per litis conteſtationem quaſi per nouũ contractum, & per delegationem nouatur, l. 3. §. idem ſcribit. D. de pecul. l. delegare 11. §. 1. D. de nouat. itemque ipſa litis conteſtatio, & quæ poſt litem conteſtatam datur actio per condemnationem, l. vltim. Cod. de vſur. rei iudicat. & dict. §. ſi pluris. Quantò magis idem admittendum eſt in obligationibus, quæ ex delicto naſcuntur, quæ ſunt longè incertiores, quia non ſicut de contractibus, vt plurimum, ita etiam de criminibus, & delictis fiunt inſtrumenta, quæ tantæ fidei ſint ad rei geſtæ probationem. Proinde quemadmodum ſi fera beſtia ſic vulnerata ſit, vt capi poſſit, non ideo ſtatim eius fit, qui vulnerauit, tametſi eam perſequi non deſinat, ſed tunc demum cùm eam cœperit, propterea, quod multa poſſint accidere, vt eam non capiat, ſicut contra Trebatium ex aliorum prudentum ſententia Caius diſputat in l. naturalem 7. §. 1. De acquir. rer. domin. Ita & in propoſita quæſtione dicendum eſt, licèt quis ſic deliquerit, vt ob delictum condemnari debeat. Non priùs tamen de pœna tractandum eſſe cuinam debeatur, quàm condemnatio ſecuta ſit cùm fieri queat; vt condemnatio nulla ſequatur. Placuitque mihi ſemper quod Guido Papius eo textu, & argumento ad huius ſententiæ confirmationem vſus fuit. Eſt enim quæſtio noſtra illi ſimillima, quæ olim ipſos etiam prudentes diſſentientes habuit, & digna quæ ipſos interpretes multò magis habeat inuicem contendentes. Proinde non pugnat, quod contra nos obijcitur, Pœnam hanc ob delictum deberi. Non enim conſequens eſt, vt non ex condemnatione magis, quàm ex delicto debeatur. Nec debiti cauſa, & origo inſpicienda eſt, niſi in ijs, quæ ab ea cauſa, & origine conſequentiam neceſſariam trahunt; in quo numero non eſt hoc de quo tractamus,

cùm

cum vt iam diximus, & poſſit nulla ſequi condemnatio vbi delictum præceſſit, & contrà nullo quoque præcedente delicto, ſequi tamen ex falſa accuſatione condemnatio, quæ pœnam irroget. Secuta enim quandocunque, & omni caſu condemnatione non iam de delicto amplius quærendum eſt an admiſſum ſit, ſed tantum de iudicato, an iudicatum ſit, quia res iudicata ſola illa eſt, quæ pro veritate habetur, l. ingenuum 25. D. de ſtat. homin. l. res iudicata 206. De regul. iur. Neque rurſum nobis aduerſatur, quod diximus ex l. poſt contractum 15. D. de donat. quæ primum non de omni crimine loquitur, nec de condemnatione ex quocunque crimine irrogata, ſed tantum de capitali. Propterea, quod ex capitalibus ferè omnibus criminibus iam olim irrogabatur pœna publicationis bonorum, aut totorum aut ſaltem pro parte, Vt proinde non niſi valdè ſuſpecta eſſe poſſet donatio poſt contractũ capitale crimen, quaſi in fraudem fiſci facta: quod non ſimiliter dici poteſt de alijs criminibus, quæ non niſi certæ quantitatis pœnam irrogant, ad quæ tamen etiam quæſtio noſtra pertinet. Deinde probat potius ea lex noſtram ſententiam, ſi vulgatam lectionem, quæ certè emendatior eſt ſequamur, & ſic legamus. Poſt contractum capitale crimen donationes factæ valent ex conſtitutione Diuorum Seueri, & Antonini, Niſi condemnatio ſecuta ſit. Nam ſicuti nulla opus erat conſtitutione Imperatorum, vt non valerent donationes inter viuos, quæ poſt contractum capitale crimen factæ eſſent tanquam non ſine pœnæ ſuſpicione factæ l. ſi quis 7. D. de mort. cauſ. donat. Ita nec alia ratio adferri poteſt propter quam Imperatores conſtituerint valere. Niſi condemnatio ſecuta ſit, ſi non illa eſt, quòd multa poſſint accidere propter quæ fiat, vt condemnatio nulla ſequatur. Quo tamen caſu irritas fieri donationes ob ſolam pœnæ ſuſpicionẽ nimis durum ſanè, ac inhumanum videbatur. Nec tamen eo magis conſequens eſt, quod ad eam legem interpretes noſtri vulgò notant, Secutam poſteà quandocunque condemnationem retrotrahi ad tempus delicti. Non enim ratio illa

fuit

fuit, quæ irritas fecit huiuſmodi donationes: Sed hæc potius quòd ſecuta quandocunq; condemnatione tum demum appareat non ſine ſuſpicione pœnæ factam fuiſſe donationem, quod ſufficit, vt non valeat d.l. ſi quis mortis. Nec illud prætereà requiritur, vt quaſi à iam condemnato facta videatur, quod tamen dicendum eſſet ſi condemnatio ad tempus delicti retrotraheretur. Sanè Florentina lectio, quæ habet, Poſt contractum capitale crimen donationes factas non valere ex Diuorum Seueri, & Antonini conſtitutione, niſi condemnatio ſecuta ſit, defendi nullomodo poteſt, vt in libris Coniecturarum pluribus à nobis demonſtratum eſt. Condēnatio enim quandocunque ſecuta quominus non quo magis valere poſſit donatio facere debet, cum & bonorū adēptio quædam ſit, vt de legati ademptione ſcriptum eſt in l. legata inutiliter 14. de adim. legat. & demonſtret ſatis, pœnæ ſuſpicionem iam ipſo donationis tempore præceſſiſſe. Sed errori cauſam dedit, quòd omiſſa per errorem librarij repetitione vltimæ ſyllabæ dictionis Antonini ſcriptum eſſet ſi pro niſi. Cum tamen non poſſet ea ſententia defendi, vt valerent donationes poſt contractum capitale crimen factæ ſi condemnatio ſecuta eſſet, Neceſſe viſum fuit peritiori ſiue librario ſiue interpreti addere negationem in præcedentib. & legere non valerent, quæ tamen lectio poſt reſtitutam dictionem, niſi æquè vitioſa, & falſi ſenſus plena fuit. Sunt qui pro Baldi opinione adducant prætereà, quod ſcriptum eſt in l. is qui in puteum 11. §. ſi poſteaquàm D. quòd vi, aut clam, ſi poſteaquàm aliquid vi, aut clam factum eſt fundus venierit, nihilominus venditorem hoc interdicto experiri poſſe, nec finiri interdictum venditione, ſed parum accommodatè. Id enim rationem illam habet, quia venditori facta iniuria eſt non emptori, in quem, nec translatum videri poteſt ius, qđ habuit venditor experiēdi interdicto, cum ſatis emptori eſſe debeat quod tantò minoris emerit, vt lex ait. In ea verò ſpecie quam tractamus, nihil tale eſt, quia non de iure actionis, quærimus cui competat, ſed de commodo, & emolumento cōdemnationis cui acquiratur, nec ob id minoris locat præ-

dium

dium ſuum dominus, quod prioris conductionis tēpore crimen aliquod admiſſum ſit, Imò tantò pluris quod ex eo delicto ſperare poſterior conductor poteſt ſecuturam condemnationem, quæ nondum ſecuta fuerit. Tractamus enim de omnium generaliter, & indiſtinctè condemnationum, & pœnarum per eas irrogatarum conductore. Neq; rurſum quęadmodum ex eo, quod vi, aut clam factum fuit, ita ex delicto naſcitur ſtatim pœnæ perſecutio, ſed tantùm ius inſtituendę accuſationis, qua non niſi peracta ſequi poteſt condemnatio, nec rurſus naſci pœnæ perſecutio, niſi ex condemnatione. Quæ porrò cum ſit tempore poſterioris conductoris, non ideò tamen mutatur perſona eius cui per delictum facta eſt iniuria, ideſt domini iuriſdictionis, ſed tantum perſona conductoris, Vt perinde non poſſit quæri, vt in dict. §. ſi poſteaquam, Vtrum ad priorem dominum condemnatio pertinere debeat, an ad poſteriorem. Idem enim dominus eſt, cuius vicem & perſonam repræſentat cōductor poſterior non minus quàm prior, Quod ſi ponas dominij quoque cauſam mutatam eſſe, prioremque dominum eam iuriſdictionem omniaque emolumenta inde dependentia alij vēdidiſſe poſt admiſſum delictum, & ante ſecutam ex eo condemnationem, perinde dicam non dubitari oportere quin poſteriori domino condemnationis pœna debeatur, cum ſit hic fructus iuriſdictionis venditæ, quem proinde neceſſum eſt dominij iure ad emptorem pertinere. Nec enim poteſt prior dominus dicere ſe tantò minoris vendidiſſe iuriſdictionem, quàm imo verò pluris vendidit, ob id quòd in ea delictum ante admiſſum fuiſſet, nulladum ea eo ſecuta condemnatione, vt ſolent auariores, & auidiores domini iuriſdictionum ſuam quiſque iuriſdictionem ob id meliorem exiſtimare, qđ pluribus abundet peſſimis, & ſceleratis hominibus, vt ex delictorum frequentia, & atrocitate tantò plures, & grauiores condemnationes ferant, in quibus ſcilicet totum iuriſdictionis criminalis fructum pecuniarium conſiſtere arbitrantur. Quare nec ad rem pertinet, quod ſimiliter obijcitur ex l. vltim. §. non ſolum. D. de his quæ in fraud. credito.

Venditis bonis venditos intelligi atque ita in reſtitutionem venire fructus, qui terræ cohærent tempore alienationis, nō etiam illos, qui medio tempore, ideſt poſt alienationem, & ante iudicium acceptum percepti ſunt, quia in bonis non fuerunt alienantis. Nec enim ſicut fructus, qui terræ cohærent partem fundi efficiunt. l. fructus 45 de rei vindic. Ita & condemnationes, quæ ſequi poſſunt ex delicto iam admiſſo tēpore alienationis poſſunt dici pars vlla iuriſdictionis, aut fructus aliquis, & emolumētum iuriſdictionis antequam reuera ſecuta ſit, propterea quòd vt diximus multa poſſint incidere, quæ faciant ne vnquam ſequatur. Cohæret quidem iuriſdictioni coercitio delictorum quocunque tempore admiſſorum. Ideòq; nimirum dicimus vendita, aut aliter alienata iuriſdictione ius hoc coercitionis, & irrogandæ condemnationis tranſire in emptorem in quem tranſit, & iuriſdictio, ſed condemnatio ipſa non cohæret quandiu ſecuta non eſt, tanquam res quæ nondum in rerum natura eſt, quæ poteſt nunquam eſſe. Expectandum igitur neceſſariò eſt, vt ſit priuſquàm de illo quæratur, An ſit in fructu, aut ad quem pertinere debeat tanquam fructus iuriſdictionis.

ERROR SEPTIMVS.

De diſtinctione interpretum, An pœna irrogetur ex delicto, An ex cauſa iuris feudalis, vel emphyteutici.

ADFERVNT etiam interpretes aliā diſtinctionem circa pœnas irrogandas, an ex delicto irrogentur, an ex cauſa iuris feudalis, vel emphyteutici, vt in ijs quæ ex delicto irrogantur, delicti, & maleficij tempus ſpectari oporteat non condemnationis quaſi exinde iam nata obligatione, aut ſaltem cauſa obligationis. In ijs verò, quæ ex cauſa iuris feudalis, vel emphyteutici, hoc eſt in commiſſis, & caducitatibus, vt loquuntur, ob non petitam ſuo tempore inueſtiturā,

aut ob non ſolutum canonem ſpectari debeat tempus declararionis non culpæ admiſſæ. Sic enim vulgò pragmatici noſtri poſt Aymonem Crauet. conſ.212.nu.8.in fin.vbi diuerſitatis rationem illam adfert, quod cōmiſſio rei emphyteuticæ vel feudalis dependeat à voluntate domini directi numquid velit eſſe commiſſum vel non. Nec enim iure ſuo cogendus eſt vti dominus inuitus ſi fortè malit laudimium petere quam commiſſum. Exemplo nimirum eius quod de lege commiſſoria ſcriptum eſt in l.2.D.de leg.commiſſ. legē commiſſoriam exercere poſſe venditorem ſi velit non etiam inuitū,quia pro venditore lex illa adijcitur non pro emptore. Mihi verò hæc diſtinctio quāuis ab Amedeo noſtro probata videatur, d. quæſt.38. non modò improbabilis ſemper viſa eſt,ſed etiā multò improbabilior,quam quæ à nobis ſuperiore capite confutata fuit. Eſt enim pœna cōmiſſi,& caducitatis ſimilior cæteris,quæ ipſo iure irrogātur: de quibus proximè diximus credi probabilius poſſe, vt ei qui tempore delicti ius habuit pœnæ perſequendæ potius, quam vel domino, vel conductori poſteriori debeantur. Siquidem certiſſimum eſt,commiſſum fieri iure ipſo ac citra vllā declarationē voluntatis l.commiſſa.14.D.de public.& vectiga. Vbi dicitur commiſſa vectigalium nomine etiam ad heredem tranſmitti. Nam quod commiſſum eſt, inquit Vlpianus ſtatim deſinit eius eſſe qui crimen contraxit, dominiumq; rei vectigali acquiritur. Indeque præterea infert commiſſi perſecutionem ſicut aduerſus quemlibet poſſeſſorem, ita & aduerſus heredem competere. Quamuis autem eo loco Vlpianus de ijs commiſſis tantū loquatur quæ ex cauſa fraudati vectigalis contrahuntur,non etiā de cæteris, de quibus noſtra dſputatio eſt,quæ ex cauſa iuris feudalis vel emphyteutici,cuius eo tempore nullus adhuc vſus erat, Non aliam tamen cæterorum rationē eſſe intelligimus ex ea ipſa Iuſtiniani conſtitutione quæ hoc ius nouum induxit,in l.vlt.C.de iur.emphyt.cuius poſtrema illa verba Sin autem aliter fuerit verſatus quam noſtra conſtitutio diſpoſuit, iure emphyteutico cadat,non alium certè habeat ſenſum,quam vt ob non

impletam ab emphyteuta legis ſollẽnitatem res cadat ipſo iure in commiſſum. Neque enim verbum cadat factum vllũ hominis ſignificat, ſed tantum meram iuris poteſtatem: Vt in antiquis illis caducis eueniebat, quæ per legem Iuliam Papiam introducta tandem à Iuſtiniano ſublata ſunt in l. vnic. C. de caduc. tolled. Itaque falſiſſimum eſt quod Caraueta, & pragmatici ſupponũt pro vero, Rem ſiue feudalem, ſiue emphyteuticam non prius committi quam dominus voluntatem ſuam declarauerit, quod committi rem velit. Nã imò verò committitur ipſo iure neque exquiſita, neq; expectata voluntate domini, & ſola poteſtate conſtitutionis, de qua nemo dubitat quin facere id poſſit, cum etiam dominiũ transferre queat non minus quam lex l. in bello 12. §. ſi quis ſeruum D. de captiu. & poſtlim. hic autem non de trasferendo dominio agatur, ſed tantum de auferendo iure emphyteutæ ne ius vllũ amplius habeat rei retinendæ inuito domino directo qui ſolus dominus eſt, licet à noſtris non ſimpliciter dominus vocetur, ſed cũ adiectione illa, vt directus dicat l. 1. D. ſi ager vectig. vel emphyt. eſl. dic. Nec contrarium eſt quod obijcitur, Non poſſe rem cõmitti domino inuito cuius ſolius fauore ita ius comparatum eſt, vt ob emphyteutæ, vel feudatarij culpã res cõmittatur. Aliud enim eſt de iure commiſſi tractare, aliud verò de acquiſitione. Res ipſo iure cõmittitur etiã ex cauſa feudalis iuris, vel emphyteutici nõ ſecus quã ex alia qualibet. Sed non acquirit inuito, quia nemo inuitus iure ſuo vti cogitur, ſed poteſt quilibet abijcere ac contẽnere, & q̃ pro ſe introducta ſunt vulg. l. pen. C. de pact. l. ſi iudex 41. D. de minor. Aut vt dicã ſubtilius, Duplex acquiſitio in cõmiſſo de quo agimus conſiderãda eſt, vt in legato vindicationis, Reuocabilis vna, & irreuocabilis altera. Prima fit ſola iuris poteſtate, etiã dormiẽte ac ignorante legatario l. cum patre 77. §. ſurdo de leg. 2. atq; hoc ſenſu dicimus dominiũ rei legatæ tranſire recta via à teſtatore in legatariũ l. à Titio 64. in fin. de furt. nũquam factũ hęredis l. legatum 80. de legat. 2. Altera verò legati acquiſitio fit accedente legatarij voluntate cum agnoſcit legatum l. ſi tibi
homo

homo 86 §. cum ſeruus de leg. 1. l. q̃dam 15 D. de reb. dub. l. ei qui 13 D. de cõdict. inſt. Illa enim prima legati acquiſitio quæ ſola legis poteſtate inducitur nõ eſt irreuocabilis cum non obliget legatariũ initum quominus repudiare legatum poſſit ſi id habere nolit. Nũquam enim lex acquirit inuito, licèt deferat inuito. At poſterior acquiſitio quæ fit per agnitionẽ legati, nullũ repudiationi locũ relinquit, quia poſt acquiſitionẽ ſera eſſet repudiatio, cum id quod ita ſemel acquiſitum eſt repudiari poſteà amplius non poſſit l. 1. §. decretalis D. de ſucceſſ. edict. l. Titia cũ teſtamẽto 34. §. Lucia Titia de legat. 2. Sic & in cõmiſſo, ex quacunque cauſa fiat dicendũ eſt acquiri illud ſtatim & ipſo iure cum ſtatim, & ipſo iure res deſinat eius eſſe qui vel crimẽ, vel culpã admiſit d. l. commiſſa. Sed ita tamẽ, vt nõ eo minus ipſi ſit integrũ repudiare rem commiſſam ſi iure ſuo vti nolit quoniam acquiſitio illa prior quã ipſo iure fieri diximus ſemper reuocabilis eſt, & vt ita dicã repudiabilis quouſq; acquirẽdi voluntas acceſſerit. Nec. n. ideò fiunt cõmiſſa vt acquirantur inuitis, ſed tantum vt volentibus. Sic Labeo dicebat bona etiã quæ ſoluendo non eſſent ad fiſcũ pertinere ipſo iure ex varijs illis cauſis quę recenſentur in l. 1. in princip. D. de iur. fiſc. neque tamen dubitabat quin fiſco eſſet integrum ea bona repudiare, quæ ſine manifeſtò damno, & incommodo non poſſet agnoſcere. Cur enim eſſet fiſcus in eo deterioris conditionis, quam cæteri qui numquam ignorantes multo minus inuiti æri alieno obligantur. l. qui in aliena in princp. D. de acq. hęred. l. ſeruo 65. in princ. D. ad SC. Trebell. cum in cæteris ferè omnibus ſit melioris ob priuilegia quæ habet tam multa Tit. C. de priuileg. fiſc. Quamquã prior illa pars ſententiæ Labeonis vera non eſt, vt ea quoque bona quæ ſoluendo non ſunt acquirantur fiſco ipſo iure. Cum aduerſus eam ſententiam edictum perpetuum ſcriptum ſit, ex quo ita demũ bona veneũt ſi ex ijs fiſco acquiri nihil poſſit, vt contra Labeonẽ Calliſtratus diſputat in d. l. 1. §. an bona D. de iur. fiſc. Non enim poſſunt bona vlla ad fiſcum pertinere niſi quæ creditoribus ſuperfutura ſunt, cum id bonorũ cuiuſq; eſſe intelligatur, q

æri alieno ſupereſt l. non poſſunt 11. eod. tit. Cæterum ne à propoſita quæſtione aberremus, ſi verum eſt, vt eſt, Ex culpa feudatarij, vel emphyteutę committi rem, & acquiri ipſo iure domino directo, vel ecqui ab ipſo ius habeat, Planè conſequens eſt vt non alterius voluntas in commiſſo repudiado interuenire debeat quam eius ipſius cui fuerat ipſo iure acquiſitũ. Ergo prioris cõductoris, nõ poſterioris aut domini, No alioqui ſit in poteſtate iſtorum lædere ac tollere ius priori conductori quæſitum, quod neq; ciuilis ratio patitur, neq; naturalis l. id quod noſtrum 11. l. non debet alteri 64. De regul. iur. l. vlt. D. de pact. Quis enim alius repudiare aliquod ius poteſt, quam is ipſe cui acquiſitum ius eſt, vel agnoſcendi, vel repudiandi, & qui ex eiuſmodi agnitione, vel lucrum, vel damnũ aliquod conſequi poſſet l. legatum 7. De legat. 1.
Vnde eſt quod nec filius ſine patre nec pater ſine filio hæreditatem filio delatam repudiare poteſt, ſed ita demum valet repudiatio ſi ab vtroq; facta ſit l. is qui hæres 13. §. vlt. D. de acq. hæred. Nempe quia iam tum erat filiusfamilias acquiſitionis capax, hactenus ſcilicet, vt poſſet ei acquiri hæreditas, ſi eam pater ſibi acquiri nollet l. cum hęres 52. eod. l. 1. C. qui admitt. ad bon. poſſ. l. Imperator. 50. D. ad SC. Treb. Cum igitur eum caſum tractemus, in quo ex culpa ſua feudatarius vel emphyteuta iure ſuo ceciderit. Cui obſecro acquiri cõmiſſum illud põt præterquã illi qui eo tẽpore aut dominus directus fuerit, aut à domino directo ſiue conductionis, ſiue alio titulo cauſam habuerit? Quod. n. fit ipſo iure, ſemper fit in inſtãti, nec proinde aliud inſtãs inſpici poteſt, vt ſciamus cui debeat acquiri quam illud ipſum quo acquiritur. Atqui ponimus eo tempore conductorem aliquem fuiſſe ad quem, & laudimia, & cõmiſſa, & cętera omnia directi dominij commoda, & emolumenta pertinere potuerint ac debuerint. Nõ alij ergo quam priori huic conductori ius commiſſi vindicandi acquiri poteſt, Et conſequenter nec repudiandi. Nam & perpetuum hoc ius eſt vt is demum repudiare poſſit qui poteſt etiam acquirere, & cui delatum fuit ius acquirendi l. 4. leg. is poteſt 18. D. de acquir. hæred. Proinde fatendum

tentum eſt in eius ſolius arbitrio eſſe debere an commiſſi iure ſibi quæſito vti velit, necne. Vt ſi velit, nil ei nocere debeat quod contrariam voluntatem, aut dominus directus, aut poſterior conductor declarauerit, cum eorum nihil interſit ſed prioris tantum conductoris ad quem rei dominiũ ſemel pertinere cœpit, vt in l.ſi ego 9 §.ſi res D.de iur.dot. Si verò nolit, ſiue quod malit laudimium quam commiſſum petere, ſiue quòd nec laudimium petere velit, malitque, & culpæ, & laudimij gratiam emptori facere, nihilomagis acquiretur ius aliquod, aut domino, aut poſteriori conductori: Non equidem, ſi laudimium pro commiſſo petatur, quia nec vtrique locus eſſe poteſt laudimio, & commiſſo, nec prohiberi debet is qui commiſſum vindicare potuit quominus poſſit laudimium petere ne cui quod plus eſt licet, denegetur quod minus eſt contra iuris regulam leg.non debet cui 21. De reg.iur.leg.cui pacto 5.D.de ſerv. export. Neque rurſum ſi nec laudimium petere velit, vt faueat emptori, quia prohibendus non eſt acquirere ſibi beneficij debitorem, quæ omnium optima ſpecies eſt acquiſitionis, dummodò ex ſuo acquirat, non ex alieno l.ſi pignore 54. §. 1. D. de furt. Niſi fortè liberalitatem ſuam ad dominum directum aut ad poſteriorem conductorem potius quam ad emptorem pertinere voluerit, Vt in ſpecie quamuis diſſimili loquitur Vlpianus in l. 1.§.inde Neratius D.ad SC.Trebel. Quo vno caſu dubitandum non eſſet, quin ſiue commiſſi, ſiue laudimij petẽdi ius totum ad eum pertinere deberet, in quem beneficium conferre conductor primus voluiſſet. Quid enim æquius, & rationi naturali conuenientius, quam voluntatem domini rem ſuam, aut quod ferè idẽ eſt, ius ſuum transferre in alium volentis ratã haberi? l.qua ratione 9.§.hæ quoque res D. de acq. rer. domin. Sed extra hunc caſum nego fieri poſſe, vt de re quæ commiſſa ſit durante tempore prioris conductionis alius poſſit agere quam primus conductor, licet per totum illud tempus voluntatem ſuam numqam declarauerit: quam alioqui declarare poſteà quandocunque poteſt: Cum finito tempore conductionis

nō ideò prohibeatur conductor de ſuis iuribus experiri quę conductione durante acquiſiuiſſet. Alioqui dicendum eſſet, ſi quid ei iuris vltimo conductionis die obueniſſet, nullam eo nomine ipſi actionem competituram, quod eam durante conductione non exercuiſſet, quam certè etiamſi maximè voluiſſet exercere eo ipſo die non poſſet: Quod tamen neque ex pragmaticis quiſquam dicturus ſit. Non enim quando actio exerceatur ſpectandum eſt, ſed cui acquiſita, & nata ſit, vt ab eoipſo demum non ab alio niſi ex ipſius voluntate exerceri poſſit, Et longè aliud eſt actionē habere, aliud exercere. Sed etſi declaratio voluntatis aliqua eſſet neceſſaria ad commiſſi acquiſitionem, quod nos negamus, cum ipſo iure fiat eiuſmodi acquiſitiò. Non ideò tamen conſequens fieret vt declarationis potius quam culpæ tempus ſpectari oporteret, Cum ſecuta declaratio quandocunq; neceſſariò retrotrahenda ſit ad id tempus quo fieri potuit, quia nec aliud facit declaratio niſi vt non tam confirmetur acquiſitio quæ ipſo iure facta eſt, nec proinde vlla indiget confirmatione, quam vt appareat acquiſitionē præceſſiſſe, vt in ſpecie dict. l. ſi tibi homo 86. §. cum ſeruus de leg. 1. & dict. l. quædam 15. D. de reb. dub. Quemadmodum euenire ſuprà diximus in ijs pœnis quæ ipſo iure quidem irrogantur. Sed ita tamen vt pronunciatione iudicis declaratoriâ indigeant. Nam & hoc caſu quandocunque ſecuta declaratio facit vt pœna ei debeatur cui ius fuit eius per ſequendæ quo tempore delictum committebatur, non quo facta declaratio eſt, Ne aliter poſito iure dici non poſſit, quid proficiat dicere pœnam in his caſibus ipſo iure irrogari.

ERROR

ERROR OCTAVVS.

De ſententia declaratoria quam exigunt pragmatici in pœna caducitatis iam commiſſa.

MVLTA ſunt alia in quibus peccat idem vir doctiſſimus Aymo Craueta d.conſ.212. de quo ſuprà diximus. In eo primum, quod vult pœnam caducitatis,& commiſſi ob culpam aut delictum feudatarij vel emphyteutæ non committi ipſo iure ſed ita demum ſi dominus directus velit, & quaſi condicionaliter, vt ipſe loquitur nu.9.in fin.quod nos iã refutauimus. Oſtendimus.n.Imò verò ipſo iure committi, nec requiri declarationẽ vllam voluntatis.Quæ tamen etiamſi eſſet neceſſaria, non eo magis faceret ius condicionale. Eſſet.n.hæc tacita condicio,& legalis potius quã conuentionalis, quæ proinde non facit ius ipſum cõdicionale,ſed iuris tantũ executionẽ. Exemplo eius quod ſolemus dicere, Cõpenſationẽ fieri ipſo iure,nec tamen aliter fieri quã ſi opponatur l.ſi ambo §o. in princip.& l.ſeq.iunct.l.2.& paſſ.D. de compenſ.§. vltim. vbi oẽs notant.C.eod.& apertius in §.penult.Inſtitut.de action. Vnde etiam eſt quod compẽſationes ponuntur in numero exceptionum,quia nimirum perinde opponendæ ſunt atque exceptiones, Neque tamen ideò quis dixerit compenſationes omnes eſſe condicionales,aut ob id minus fieri ipſo iure quod non aliter fiant quam ſi opponantur. Quidni.n.relinquatur in arbitrio eius qui compenſandi ius habet an velit ſibi per compenſationem conſulere,an propria, & ſeparata actione perſequi id quod ſibi debetur,ſi putet ex aliqua cauſa ſibi magis expedire? Nam & qui compenſat agere quodammodo dicitur,& petere l.amplius 15.D.rat. rem haber. Ergo quemadmodum is qui obijcit compenſationem , non facit quominus iam antè facta fuerit ipſo iure, ſed tantum ſuam declarat voluntatẽ quod eo iure quaſi iam ſibi quæſito

vti velit: quod vtique facere non poſſet ſi iam ipſo iure facta compenſatio non eſſet: Ita & in propoſito, cum dominus voluntatem ſuam declarat quod rem commiſſam vindicare velit, non ideò facit vt tum res committatur, quam certè iã eſſe commiſſam neceſſe eſt priuſquã quaſi cõmiſſa vindicari poſſit, ſed oſtẽdit tantum iure ſe ſuo vti velle, quod abijcere ſi vellet, poſſet, quo tamen vti non poſſet, etiamſi maximè vellet, niſi iam commiſſi ius apertum eſſet. Eſt igitur ea domini declaratio non cauſa rei committendæ, ſed effectus, & executio commiſſi iam ipſo iure facti, & conſequenter præſupponit commiſſi ius, non ſuſpendit. Errat etiam Craueta in eo, q͛d præſuppoſita neceſſitate declarationis ad cõmiſſum inducendum, quæ vt diximus, non niſi ad commiſſi perſecutionem neceſſaria eſt, exiſtimat declarationem illam à ſolo domino directo fieri poſſe, & debere, non etiam à conductore. Nam & hoc quoque falſum eſt, quoties conductio ſic facta fuit vt omnia feudi, vel emphyteuſis emolumenta, etiam commiſſa ad emptorem pertinere debeant: quod hodie apud nos plerumque fit, Et ita factam eſſe conductionem ponendem eſt, vt quæſtioni locus fieri poſſit. Alioqui certum eſt, commiſſa cum non ſint in fructu quia non renaſcuntur, ad conductorem regulariter non pertinere, vt tractat Guid. Pap. quæſt. 477. nec diſſentit Crauet. dict. conſ. 212. num. vlt. vbi ait ſententiam illam Guid. Pap. procedere de iure communi. Secus, inquit, ſi pacto aliud cautum ſit in ipſa conductione, Vel, quod effectu idem eſt, niſi conductionis verba tam generalia ſint, & prægnantia vt ad talia quoque iura pertineant. Cum verò tale quid factum eſt, Quæro an non domini loco habendus ſit conductor, vt eius ſit non domini directi declarare an commiſſum perſequi velit? Quis enim permittat domino vt declaret nolle ſe iure ſuo vti, vt lædat, & perimat ius conductoris? Aut quodnam hac parte poteſt in effectu eſſe ius domini cum is ius omne ſuum quod habebat commiſſorum omnium ſi quæ obuenirent perſequendorum, in conductorem tranſtulerit? atque ita procuratorem illum velut in rem ſuam conſtituerit? Certum

tum ſiquidem eſt eum qui ſemel procurator in rem ſuam conſtitutus ſit reuocari poſteà non poſſe nec quicquam in eius præiuditium fieri à conſtituente l. illam ſubtilem 33. Cod. de donat. Maximè verò cum quis procurator in rem ſuam conſtitutus eſt per contractum locationis, aut alium eiuſmodi contractum nominatum, In quo genere contractuum conſtat non eſſe locum pœnitentiæ, nec alterutrum contrahentium vel ignorante, vel inuito altero ab obligatione contracta diſcedere poſſe, Ne tum quidem cum alter ex parte ſua contractum non implet l. ea conditione 14. C. de reſcind. vendit. Quanto minus ſi nihil aduerſario imputare poſſit is, qui tamen vult ei nocere? Non ergo ferendus eſt dominus directus ſi poſt tranſlatum in cõductorem certa mercede ius omne commiſſi perſequendi, nolle ſe dicat vti iure ſuo, vt conductorem ſuo proprio vti prohibeat. Sed tertius, & præcipuus Crauetæ error in eo eſt, quod ſecutus Decium conſ. 160 ad fin. & conſ. 185. ait requiri ſententiam declaratoriam in commiſſo ex cauſa iuris feudalis vel emphyteutici. Poſt Iaſon. in l. 2. Cod. de iur. emphyt. & ad l. ſi quis maior notab. 13. Cod. de tranſact. vbi ait generalius, Quoties aliquid inducitur ipſo iure licèt nõ requiratur ſententia diſpoſitiua, requiri tamen declaratoriam in his omnibus quæ non trahunt ſecum executionem, Per tex. in cap. cum ſecundum de hæret. in 6. Nam ſi verum eſt, vt eſt, quod hi omnes fatentur, non requiri declaratoriam in ijs quæ ſecum trahunt executionem, fateri eos neceſſe eſt, non eſſe igitur illam in propoſito caſu neceſſariam. Quãdoquidem negari non poteſt, ceſſante emphyteuta ſoluere aut cætera præſtare ob quæ non præſtita commiſſo locus fiat: Statim ſequi executionem nullo etiam hominis facto interueniente, cum ſtatim, & ipſo iure emphyteuta vel feudatarius à toto iure ſuo cadat vt ſuperiore capite diſputauimus, & probauimus ex l. commiſſa 14. D. de public. & vectig. & l. vltim. in fin. Cod. de iur. emphyt. Nec alia commiſſi executio fieri poteſt. Nam quod Craueta diſputat non aliter executionem commiſſi factam videri poſſe, quam ſi effectu ipſo bona

tranſ-

bona transferantur in dominum in hoc quoque errat. Nec enim dominus directus indiget, vt in eum transferantur bona quorum iam ipſe ſit dominus, & quorum pro arbitrio vindicandorum vtique ius habet tanquam dominus, niſi quatenus iure emphyteutico prohibetur, l. 1. & 2. D. ſi ager vectig. vel emphyt. eſſ. dicat. Atqui iam non poteſt prohiberi iure vllo emphyteutico, cùm emphyteuta ob non factum id quod facere debuit, ſuo penitus cecidit iure. Quam enim exceptionem poſſit dare Prætor ei qui nullum omnino ius habeant? Trahit ergo ius commiſſi ſecum ſuam executionem nec alia vlla executio neceſſaria eſt ſi dominus iure ſuo vti velit. Siue namque dicas cum interpretibus ius illud emphyteutæ eſſe ius vtilis, vt vocant, dominij, certum eſt ipſo iure ac ſine vllo hominis facto conſolidationem fieri vtilis dominij cum directo, perinde atque ipſo iure conſolidatio fit cum vſusfructus extinguitur, §. vltim. Inſtitut. de vſufruct. Siue nobiſcum ſentias ineptam eſſe totam hanc diſtinctionem vtilis, & directi dominij, nec niſi vnicum eſſe dominium, quod neque directum, neque vtile dicendum ſit, ſed dominium ſimpliciter, quod totum ſit penes eum, qui feudum, vel emphyteuſim conceſſit. Penes feudatarium verò vel emphyteutam, nihil niſi ius, quod habet, rei retinendæ inuito etiam dominò quandiu paratus erit facere, ac præſtare quicquid ex natura contractus facere, & præſtare debeat. Conſequens eſt, vt domino ſufficere debeat quod emphyteuta, vel feudatarius omni iure ſuo ceciderit, nec alia vlla commiſſi executione indigeat ad habendam rem, & retinendam. Exemplo eius, quod ſcriptum eſt de hærede rogato reſtituere hæreditatem ei qui, & ipſe poſt certum tempus eandem hæreditatem eidem hæredi reſtituere iuſſus ſit, Sufficere ipſi actiones directas quas tanquam hæres habet nec exigi vt actiones vllæ vtiles in eum tam quam fideicommiſſarium transferantur, quæ in cæteros fideicommiſſarios facta ex Trebelliano Senatuſconſulto reſtitutione transferuntur, l. ſi hæres inſtitutus 70. iunct. l. 1. & paſſ. D. ad SC. Trebellian. Nam neque fieri poſſet etiamſi

maximè

maximè hæres vellet vt actiones vtiles haberet, aut acquireret, qui iam haberet directas, cùm in eandem perſonam directæ, & vtiles concurrere numquam poſſint; quia nimirum directæ tanquam pleniores tollunt ipſo iure vtilles tanquam minùs plenas, vt in cæteris omnibus obligationibus euenit, quarum vna maior eſt, alia minor, l. debitori 50. D. de fideiuſ. l. ſi duo 93. D. de ſolut. l. ſi reus 13. D. de duob. reis. Similiter, & in propoſito dicimus fieri non poſſe, vt per commiſſum quicquam iuris noui acquirat dominus, qui iam dominus eſt, & quidem vnicus, Nec alio lucro, vel commodo indiget, niſi vt emphyteuta, vel feudatarius omne ſuum ius amittat: quod certè fit per commiſſum ipſo iure. Nullâ igitur declaratoria ſententia opus eſt ad commiſſum inducendum, ſed tantùm ad pronunciandum de quæſtione facti, emphyteutam ſcilicet, aut feudatarium non feciſſe, quod facere debuit. Quia pronunciatione quandocunque ſecuta exinde apparet iam à die culpæ contractæ fuiſſe rem cõmiſſam ipſo iure, & acquiſitam domino directo, ſi is in alium neminem ius hoc tranſtulerit: aut conductori, ſi lex conductionis ita ferat, quamuis dominus directus non eo minùs maneat dominus, neque locatio ſoleat transferre dominium l. non ſolet 39 D. locat. quia etiam commiſſa fructuum, & obuentionum iure cenſentur cùm ita placuit contrahentibus, quoniam contractus omnes præſertim, qui bonæ fidei ſunt ex conuentione legem accipiunt, nec decipiendus eſt, qui non aliter fuit contracturus, l. 1. §. ſi conuenit 6. D. depoſ. l. vltim. Cod. de pact. int. emptio. & vendit. Nec obſtat quod pro ſententiæ ſuæ confirmatione Craueta obijcit, Tum quoque cum dominus voluntatem ſuam declarauit, & emphyteutam expulit, Poſſe tamen adhuc eum petere penſionem totius præteriti temporis. Ex Bart. in l. 2. Cod de iur. emphyt per Auth. qui rem Cod. de ſacroſanct. eccleſ. ex quo infert ille: Ergo ante eiuſmodi declarationem, & executionem, adhuc manere emphyteutam, nec bona poſſe dici commiſſa, quia tunc, inquit, peterentur omnes fructus percepti, non penſio. Nam reſpondemus, Non eſſe bonam

conſe-

cutionem, quia licèt commiſſum fiat ipſo iure, vt diximus, & emphyteuta vel feudatarius per ſolam culpam toto iure ſuò cadat prius etiam, quàm dominus voluntatem ſuam declarauerit. Non tamen facit ea res, vt totius præteriti temporis fructus domino debeantur. Quippe cui etiam poſt extinctum ius omne feudatarij, vel emphyteutæ non aliud ius competit, quàm vt rem commiſſam quaſi ſuam vindicare poſſit ſine metu vllo exceptionis. In iudicio autem vindicationis conſtat non venire fructus præteriti temporis, ſed eos tantum qui ex die litis conteſtatæ percepti ſunt, Niſi proponas aut extare adhuc, aut mala fide conſumptos eſſe, leg. certum 22. Cod. de rei vindicat. Penſionem igitur ſaltem vice fructuum peti poſſe ęquum eſt, Ne alioqui ex ſua culpa, & improbitate poſſeſſor lucrum conſequatur. Qui licet per commiſſum toto iure ſuo ceciderit, & emphyteuta eſſe deſierit, vel feudatarius, habet tamen colorem aliquem rei retinendæ cuius poſſeſſionem ſemel ex domini voluntate iuſtoque titulo nactus eſt, quouſque dominus contrariam voluntatem ſuam declarauerit. Cum futurum eſſe poſſit vt iure ſuo vti nolit, malitq; de poſſeſſoris culpa tranſigere, & modico aliquo accepto, vt plerunq; fit, eũdem vaſſallum aut emphyteutam ſub eiuſdẽ penſionis onere retinere arg. l. de eo 63. D. de don. int. vir. & vxor. Statuere enim apud ſe dominus ſtatim debet, an commiſſoriam velit exercere, quòd ſi non faciat, & prudens ſcienſque patiatur vaſſallum aut emphyteutam in poſſeſſione manere fructuſque percipere, videtur iure ſuo vti noluiſſe, nec variare poſteà poteſt l. 4. §. eleganter l pen. D de leg. commiſſ. Quamq̃ ſi quis contra Bartolum vellet defendere, cogendum eſſe vaſſallum vel emphyteutam omnium fructuum rationẽ reddere quos ex die commiſſi percepiſſet abſente fortaſſis, & ignorante domino, is meo iudicio non valdè aberraret. Qđ enim ſcriptum eſt in d. Auth. qui rem, de ſoluenda penſione præteriti temporis ad tempus illud referendum eſt quo ceſſatum fuit in ſolutione canonis, & annuæ penſionis antequã res committeretur. Non ad tempus quod ſecutum ſit culpam

pam

pam quæ commiſſo cauſam dederit. Nec enim ſupponit Iuſtiniani conſtitutio tam negligentem fuiſſe rectorẽ eccleſię, vt paſſus ſit ex die commiſſi fructus vllos percipi ab iniuſto poſſeſſore. Idque ſimiliter in venditionibus, quæ ſub lege commiſſoria fiunt, euenire videmus, vt emptor, qui pacto non paruit, & fidem fefellit, fructus quoque omnes quos interim percepit reſtituere debeat d.l. 4. in princ. D. de leg. commiſſ. quia nihil penes eũ remanere oporteat ex ea re in qua fidẽ fefellerit, inquit Neratius in l.5. eod. tit. Niſi cum emptor pretium perdidit, quo vno caſu æquũ eſt, vt fructus lucretur. d. l.4. §.1. Tantòq; magis hęc noſtra interpretatio ſequẽda eſt, quod Iuſtiniani conſtitutio vnde ſumpta eſt d. Auth. qui rem, loquitur de emphyteuſi eccleſiaſtica, quam ipſi etiam interpretes fatentur omnes hoc gaudere priuilegio, vt in fauorem eccleſiæ committatur ipſo iure, nec declaratoriam vllam ſententiam requirat. Sic enim Decius poſt alios conſ. 146. quem refert, nec improbat Craueta loco ſupradicto. Ille verò alius eiuſdem Crauetę error intollerabilior eſt, quod addit: Etiam poſito quod cõmiſſum acciderit tempore prioris conductionis, non eò magis futurũ vt priori conductori debeatur, propterea quòd inquit, ad conductorem non pertineant fructus, qui pendentes fuerũt tempore finitę conductionis, ſed ij tantùm quos ipſe durãte conductione perceperit. Ex not. in l. defuncta 58. D. de vſufr. & in l. fructus 7. §. Papinianus, aliàs l. diuort 10. D. ſol. matr. Quaſi pęnæ oẽs priuſquàm ſint exactę habendę ſint in fructibus pendentibus non in numero perceptorum. Ex Baldo in l. fin. C. de fructib. & lit. expenſ. Soci. conſ. 100. incip. in cauſa Baptiſtę lib. 1. Primùm. n. negamus verè id dici poſſe de pœnis, quę ipſo iure irrogantur, quę licet nondum ſint exactę cũ tamen iam ſint debitę non ad alium pertinere poſſunt, quã ad eũ qui exigendi ius habuit eo tpe quo fuerũt irrogatę. Eſſet namq; præpoſterum, vt ius agendi eſtimaretur ex ipſa exactione, cum ſit natura, & ordine iuris prius, vt quis actionem habeat ad agendum, quàm vt poſſit exigere. Deinde quòd in perſona cuiuslibet bonę fidei poſſeſſoris

ſis etiam, qui à vero domino cauſam non habeat, receptum eſt, vt fructus percepiſſe videatur ad faciendos eos ſuos ſtatim, atque à ſolo ſeparati ſunt l. ſi fructuarius 13. D. quibus mod. vſuſfr. amitt. quidni etiam in perſona conductoris multò magis recipietur, vt commiſſa iſta poſſit petere, quæ iam ipſo iure ceciderunt? Cum & à vero domino ius habeat, & prætereà illud ipſum ius quod haberet dominus ſi ius feudale, aut emphyteuticum non locaſſet. Atqui haberet ius petendi commiſſi, & quidem tanquam qui dominus fuiſſet eo tempore quo res committebatur, Ergo & ad conductorem pertinet, tanquam fructus, qui iam perceptus ſit ex domini voluntate. vt in l. ſi ſeruus 61. §. locaui D. de furt. Quis enim pro fructibus pendentibus, ac non potius pro perceptis habere debeat hæc iura, quę nō modò iam à ſolo ſeparata ſint, tanquam in iure non in corpore conſiſtentia, ſed quæ ſunt ipſo etiam iure acquiſita? Nimirum acquiſitio hæc pro perceptione eſt, & ſicuti fit acquiſitio hæc ipſo iure, ita pro perceptione haberi debet, non quæ facienda, ſed quæ iam facta ſit, Tanquam quæ ſit perceptio iuris non facti. Quæ enim acquiruntur ipſo iure, etiam ignorantibus acquiruntur, l. cum pater 77 §. ſurdo de leg. 2. l. filiusfamilias 16. §. 1. D qui teſtamen. facere poſſ. vbi quamuis pro perſonales legēdum ſit perſonis tales, vt alibi docuimus. Illud tamen multò magis verum eſt in perſonalibus actionibus, vt ignoranti quoque acquirantur, quia facilius eſt vt ſic acquirantur, quàm vindicationes in quibus præſupponenda eſt acquiſitio dominij quæ perſæpè difficilior eſt, & vt plurimum, licèt non ſemper, factum hominis exigit, & traditionem l. 1. & 2. D de public. in rem act. Quòd ſi noſtro conductori pro quo diſputamus ſola perſonalis actio ignoranti quæſita eſſet ob id quòd durante conductionis, ſuæ tempore commiſſum eueniſſet. Quæro qua fronte, aut quo iuris colore poſſit dominus ei auferre commodum huiuſmodi actionis perſonalis? An ideò fortaſſe, quòd ante finitam conductionem nec egerit, nec exegerit? Atqui ius habuit agendi, quod ſufficit, vt ei ſemel quæſita actio ignoranti, vel inuito auferri non poſſit: Alioqui

ſi non

ſi non tam illud inſpiciendum eſt quo tempore commiſſum euenerit, quàm quo tempore actum ſit. Eodem errore dicendum eſſet, ſi commiſſum ante initam conductionem accidiſſet, nedum tamen dominus eo nomine egiſſet, futurum vt conductori ea actio danda eſſet, quemadmodum, & fructus omnes dependentes ad eum pertinerent. Quod tamen abſurdum ſanè eſſet dicere, nec quiſquam eſt directus dominus tam ſtultus, qui conductori ſuo tale quid petenti vellet id concedere. Quid enim iuris habere poteſt conductor in ea re, quæ ante conductionem fuerit commiſſa, licet nullam ex ea cauſa dominus actionem propoſuerit. Porrò quæ domino iniuria fieri non debet ſi commiſſum locationem præceſſerit, ea neque conductori facienda eſt, ſi durante conductione res in commiſſum ceciderit. Neque verò hic caſus vnus ex ijs eſt in quibus, vt Crauetta putat, præferendus ille ſit qui laborem aliquem, vt ipſe loquitur, ad iuris acquiſitionem impenderit. Nec enim labor vllus verſatur in acquirendo commiſſo, quod ſtatim, & ipſo iure, vt diximus acquiritur, nec tam facto aliquo domini, aut conductoris quàm ob non factum à feudatario, vel emphyteuta id quod facere debuit. Qui verò in agendo labor collocatur actionem acquirere nullam poteſt, cum priùs acquiſitam eſſe actionem oporteat, quàm vt de ea exercenda laborandum habeaтis, qui agere vult. Fuit igitur conſilium illud Aymonis Crauetæ pro amico, vt aiunt potius quàm pro veritate.

ERROR NONVS.

De actione, quæ competit domino ad petenda laudimia, & commiſſa etiam, quę durante conductione obuenerunt.

ETSI verum eſt quod ad finem ſuperioris Decadis diſputauimus, potiorem eſſe conductoris, quàm directi, vt vocant, domini cauſam in petendis laudimijs, vel commiſſis, quæ durante conductionis tempore obuenerunt, quã-

uis

uis ante finitam conductionem eo nomine non egerit: Non ideò tamen pragmaticorum ſententiam probare poſſumus, qui putant, Eo caſu quo aliqua conductori actio competat, nullam penitus directò domino dari debere. Eſſeque illum ſummouendum ſi obuentiones iſtas velit petere, quaſi ſine iure,& ſine actione experiatur, quod facere certè nemo poteſt.l.ſi pupilli 6.§.vlt.De negot.geſt.l. quoties 9.§. & generaliter.D.de adm.tutor.Nos.n.contrà exiſtimamus,nō eo minus actionē competere domino, quòd conductori quoq; competat,ſi aliud nihil ſit,ꝙ obſtet.At vno tantùm illo caſu exceptione repellēdum eſſe dominum quo conductor quoq; agat. Idq; non quaſi actio cōductoris impedire poſſit, ne domino ius agendi competat, vt pragmatici noſtri exiſtimant, ſed quia in vtriuſq; concurſu æquum eſt præferri conductorem qui à domino ipſo ius habet,non dominū qui cum conductore certa mercede contraxit, eiq; agendi ius & exigēdi facultatem conceſſit.Mouemur, quod ſine de petendo laudimio,ſiue de commiſſo perſequendo agatur,nō ex alio fonte ius agendi naſcitur,quàm ex cauſa dominij directi cui accepto ferendū eſt,quicquid ex cā,vel commiſſi,vel laudimij debetur. Atq; in cōmiſſo quidem expeditior res iuxta eorūdem pragmaticorum opinionem, exiſtimantiū nihil aliud eſſe cōmiſſum rei feudalis, vel emphyteuticæ quàm conſolidationem dominij vtilis cum directo. Sic.n.perpetuò loquūtur eo errore ducti,quòd putant eſſe aliquod dominiū vtile, cuius conſolidatio cum directo fieri poſſit. Quem errorem nos iam ſæpius refutauimus, improbata illa duplicis dominij directi & vtilis diſtinctione. Portò ſi ita eſt vt dominium vtile cum directo conſolidetur, quoties aliqua res cadit in commiſſum.Apertiſſimum eſt non in alterius commodum & vtilitatē poſſe fieri eā conſolidationem quàm illius, qui dominium directum habeat,cum fiat conſolidatio in re non in perſona:ſicuti ſolemus dicere in iure accreſcendi extra cām vſusfructus, & alias ſi quæ ſunt ſimiles portionem deficientē velut alluuionem accreſcere portioni non perſonæ. l.ſi Titio 33.§.1.in fi.D.de vſufr. Is enim qui à domino cōduxit

non

idcircò fit dominus cum non ſoleat locatio vlla dominium transferre l nõ ſolet 39 D.locat. Et quamuis à domino cauſam habeat non tamen habet totum ius quod habuit dominus, ſed tantum quatenus neceſſe eſt ad cauſam, & facultatẽ fruendi re cõducta, vt fructus, & obuentiones omnes poſſit percipere de quibus inter contrahentes actum eſt. Ergo tum quoq; cum id expreſſim actum fuit, vt ad conductorẽ omnia commiſſa pertinerent, quod in dubio ac citra ſpecialem cõuentionem dicendum non eſt, vt ſuprà monuimus ex Guid. Pap. quæſt. 477. fatendum eſt domino ſaluum ius eſſe perſequendi commiſſi, & vindicandi iure. ſc. dominij directi quod ſibi retinuit, nec in conductorem transferre vnquam voluit. Cum. n. ſaltem poſt factam conſolidationem vnicum dominium ſit quod totũ reſidet in perſona illius qui anteà directus dominus dicebatur, [nec. n. pragmatici negant. In vnã eandemque perſonam duplex illud dominium directum, & vtile concurere numquam poſſe] omnino conſequens eſt vt domino competat actio ad commiſſum vindicandum, Præſertim cum vindicatio ſoli domino cõpetere poſſit l. in princip. & paſſ. D. de rei vendic. qualis proculdubio non eſt conductor, nec magis poſtquam ante cõſolidationem. Quinimo defendi verè poteſt, Conductorem vindicare cõmiſſum numquam poſſe, nec ſi dominus ipſe conſentiat, cum ex domini voluntate non pendeat, vt vel conductor fiat dominus rei quæ in commiſſum cecidit, aut vt is qui dominus non eſt habere vindicationem poſſit. Sed pendet vtrumque ex poteſtate iuris, quod non habet dominium in earum rerum genere quæ nuda voluntate aut amittantur, aut transferantur: Non. n. aut amittitur aut transfertur niſi certis vel legitimis modis inter quos nuda domini voluntas non eſt l. ſi quis vi 17. §. differentia D. de acquir. poſſ. Proinde actio perſonalis conductori neceſſaria eſt ſi commiſſi aliquam cõtrouerſiam à poſſeſſore patiatur, Eaque non aduerſus poſſeſſorem cum quo non contraxit, ſed aduerſus dominum eundemque locatorem, qui per locationis contractum conſenſit, vt conductor percipiendorum cõmiſſorum ius haberet. Quamquã

nec illud negamus, Poſſe conductorem rectà, & ſine vlla ceſſione actionis contra poſſeſſorem experiri ſuo iure, id eſt tãquam conductorem. At non ex propria perſona, ſed ex perſona domini eiuſdemque locatoris, tanquam procuratorem ipſius in percipiendis omnibus ijs quę in conductionem veniunt quomodo de creditore pignoratitio ſcribit Paulus in l. ſi pignori 29. in fin. D. famil. erciſc. & ex eadem illa locatoris voluntate ex qua cæteros quoq; fructus rei conductæ percipit ſuoſque facit l. ſi ſeruus 61. §. locaui. D. de furt. Eſtque hic caſus proculdubio vnus ex illis in quibus aliquãdo permittitur vni ius alterius in iudicium deducere ſi alter ille patiatur. Adeò vt ſententia contra eum lata qui ius alienum in iudicium deduxit domino quoq; nocere debeat non minus quàm ſi is iudicio adfuiſſet l. ſæpè 63. D. de re iudic. Cur enim alia locatoris voluntate indigeret cõductor qui pro ſe habet profertque titulum conductionis? Sed ſi fortè dominus prohibere velit ne conductor agat ad commiſſum, malitque ipſe agere, non aliud auxilium ſupereſſe conductori poteſt, quàm vt agat ex conducto aduerſus locatorem ad hoc vt vel cedat ei ſua actione, & vindicatione dominij quam habet aduerſus rei commiſſæ poſſeſſorem, Vel ſaltem patiatur eum agere ex perſona, & iure ipſius locatoris cum agendi facultas illa pro fruitione ſit leg. ex conducto 15. in princip. D loca. Quo caſu condemnandus vtique conductori locator erit, vt vel alterutum impleat, vel præſtet quanti eo nomine intererit conductoris. Sed hoc ita, Niſi ꝙ plerũque fit, in ipſo conductionis inſtrumẽto, vel ceſſa iã ſit actio vel mandata conductori. Eſſet enim ea ceſſio irreuocabilis, & mandatum quoque irreuocabile tanquam factum procuratori in rem ſuam, vt ſuperiore capite dicebamus ex l. illã 33. C. de donat. Itaque agere hòc caſu cõductor poterit aduerſus poſſeſſorem. Nec vt contra ſuum locatorem agat remittendus erit, ſed de hoc tantum admonendus, vt agat non ex perſona ſua, ſed ex perſona, & iure locatoris, ad propriã tamen ſuam vtilitatem quemadmodum euenit in perſonis cęterorum omnium procuratorum in rem ſuam conſtituto-

rum

rum l. qui ſtipendia 9. Cod. de procurat. Extra hunc caſum, non poteſt conductor inuito locatore agere aduerſus commiſſi poſſeſſorem abſque ceſſione aut mandato exercendæ vindicationis, quæ ſola poteſt competere aduerſus poſſeſſorem: Ignorãte tamen ac multo magis ſciente, & nõ contradicente locatore poteſt, tanquam ipſius ſaltem procurator, & ex tacita locatoris voluntate per ipſum locationis inſtrumentum ſatis declarata. Exemplo eius quod dicimus Patrẽ poſſe communem ſibi, & filiæ actionem de dote exerecere, quaſi ex tacita voluntate filiæ dummodo filia ſciat, neq; cõtradicat, contradicendi cauſam vllam iuſtam habeat l. 2. §. vltim. l. dotem 37. D. ſolut. matrim. Nec ſanè probè recuſare dominus poteſt, quin conductorem ſuum de commiſſo agere patiatur, adeoq; ſi conductor vehemẽtius vrgeat, vt ei vindicationem præſtet cum ex bona fide id facere debeat, Sed quod ad laudimium pertinet facilius quidem eſt, vt petere id conductori liceat, cum laudimium ſit in fructu feudi vel emphyteuſis quæ locata fuit, & perſonali etiã aut hypothecaria actione peti poſſit, quod in commiſſo ſecus eſt. Verum enimuerò non facit ea res quominus actio petendi laudimij competat locatori, Eodem ſcilicet dominij directi iure, cuius fructus, & emolumentum in laudimijs cęteriſque huiuſmodi obuctionibus, quę renaſci poſſunt magna ex parte conſiſtit l fructus 7. §. ſi vir D. ſolut. mat. Adeo vt nec niſi ex domini perſona laudimium petere poſſit, & tanquã ipſius procurator, eo nomine in rem ſuam conſtitutus, ac proinde irreuocabiliter, ſi actio per inſtumẽtum vel ceſſa ſit, vel mãdata, vt de commiſſo diximus, Reuocabiliter verò ſi conductor nihil aliud iuris habeat, niſi quod conductor eſt, Non enim poſſet titulus ſolus conductionis actionem ei dare cõtra laudimij debitorem qui cum eo non contraxit, quique de laudimio prӕſtando non alij obligatus eſſe poteſt quam domino directo, ad quem ſolum, & perſonalis, & hypothecaria actio pertinet. Ergo hoc etiam caſu id ipſum obſeruãdũ erit, quod de commiſſo proximè diximus, vt contra locatorem agere conductor debeat ad præſtandam, vel actionẽ, vel

ſaltem procuratorio nomine agendi patientiam. Tantum igitur abeſt, vt verum ſit, quod volunt pragmatici, Solum conductorem de laudimijs, & commiſſis agere poſſe nõ dominum, Vt ex cõtrario dominus ſolus ille ſit qui ſuo iure ac inuito etiam conductore, laudimium commiſſumque perſequi poteſt. Conductor verò nullomodo niſi ex voluntate aut expreſſa aut ſaltem tacita locatoris, in cuius arbitrio, & poteſtate manet, vt tacitæ præſumptionem extinguat aperta contradictione, atque ita conductoris actionem impediat, quamuis expreſſam voluntatẽ ſiue ceſſis ſiue mandatis actionibus declarata ſit, reuocare non poſſit, ſicuti nec tacitam reuocare poſſet ſi tam certa eſſet, quam præſumpta. Et quãuis improbè faciat locator, qui conductorem de laudimio, vel cõmiſſo agere prohibet, ea tamen ratio facere duntaxat debet vt locator conductori damnari debeat non etiã poſſeſſor. Nec ſimile eſt quod ſi de dominio contendatur inter duos dominos quorum vnus ſit bonitarius alter quiritiarius præfertur bonitarius, vt conſtat ex Vlpiano in fragment. Tit. 19. De acquiſ. rer. & ex l. dote 9. C. de rei vindic. iunct. l. quamuis 75. D. de iur. dot. Nõ enim comparari domino bonitario cõductor poteſt, qui licèt à domino cauſam habeat, non ideò tamen dominus eſt, nec agendi niſi procuratorio locatoris nomine ius vllum habere intelligitur. Sed & quã falſa ſit hæc pragmaticorum noſtrorum ſentẽtia ex illo etiã intelligimus, quod etiamſi permittendum eſſet conductori agere de laudimio, vel commiſſo aduerſus poſſeſſorem, inuito locatore, quamdiu tamen nec egiſſet, nec aliter voluntatem agendi ſuam declaraſſet, non eſſet prohibendus dominus de iure ſuo experiri, vt dici ſolet de eo qui citra delegationem mandauit alicui in alterum actiones l. 3. C. de nouat. Eſſet enim iſta exceptio ex earum genere quæ dicuntur excluſiuæ iuris agentis non abſolutè, & ſimpliciter, ſed conditionaliter ſi tertius velit. In quo exceptionum genere placet noſtris omnibus poſt Bart. ad l. 2. De except. rei iudic. nõ prius opponi eas poſſe quam tertius ille voluntatem ſuam declarauerit. Summa igitur totius tractationis huius hęc eſt,

Ius

Ius agendi pro commiſſo, vel laudimio ad ſolum dominum pertinere non ad conductorem niſi tanquam procuratorem & ex perſona domini eiuſdemque locatoris, ſed actionis, & exactionis vtilitatem per actionem ex conducto ad conductorem ſpectare debere.

ERROR DECIMVS.

Si ſuus hæres poſt abſtentionem bona paterna vendiderit, An laudimia debeantur.

EX facto quęſitum ſcio, Cum ſuus hęres bonis paternis ſe abſtinuiſſet, deinde ex ijs fundum emphyteuticũ vendidiſſet an ex eo cõtractu laudimiũ aliquod deberetur. In qua quæſtione non erat ex pragmaticis qui non diceret nullũ deberi. Mouebantur autem omnes hac vna ratione, quod vt ſæpius in hoc tractatu diximus laudimium deberi, non poſſit niſi ex tranſlatione dominij, Tranſlatio autem dominij nulla fieri poſſit ex venditione à non domino facta, licet traditio ſecuta ſit l. traditio 20. D. de acquir. rer. domin. Porrò alienam rem venditam eſſe negari non poſſit, quam ſuus hęres poſt abſtentionem vendidit, cum is qui ſe abſtinuit, non habeatur pro hærede apud Prętorem l. ſi filius 12. D. de interrog. in iur. fac. l. neceſſarijs 57. D. de acquir. hæred. Ego contra putabam, Ex huiuſmodi venditione, & dominium transferri, & conſequẽter eo ipſo argumento, quo pragmatici mouentur, laudimiũ deberi. Mouebat me, ꝙ ſuus hæres etiam poſt abſtentionẽ remaneat hæres. Cum non ſit ſine hærede qui ſuum hæredẽ habet quamuis ſe abſtinẽtẽ, Vlpianus ſcribit in l. cũ quaſi 30. §. ſed et ſi ſuus D. de fideic. liber. Hęredis autẽ nomine certum eſt nihil niſi dominũ ſignificari. §. vlt. Inſt. de hæred. qualit. & differ. l. in ſuis 11. D. de liber. & poſthu l. de hæreditate 19. §. paterfamilias verſ. non tamẽ D. de caſtrenſ. pecu. l. 3. §. Pomponius adijcit infr. de minor.

Illa igitur ratio tranſlationem dominij impedire non poteſt, quod traditio in hac ſpecie facta ſit à non domino cum facta ſit ab hærede, nec poſſit non manere dominus qui hæres manet. Atqui non niſi nudo nomine inquiunt pragmatici, hæres eſt filius qui paterna hærediate ſe abſtinuit l. etſi ex modica 6.§. ſi filius D. de bon. libert.l.2.§. ſed ſi ſint ſui hæredes D. ad SC. Tertyll. id eſt non effectu ipſo, & apud Prætorem dict.l ſi filius. Ex cuius tamen opinione æſtimanda ſunt hæc omnia, cum ſolius Prætoris ſit actiones dare vel denegare dict.l.neceſſarijs 57. De acquir.hæred. Et hic certe totius huius difficultatis modus eſt, quem explicare ac diſſoluere difficile eſſet adeòque impoſſibile ijs, qui neſcirent, quod nos iam alio loco primi docuimus, Quod dicitur ſuum hæredem qui ſe abſtinuit, non haberi à Prætore hæredis loco, non vſquequaque, & generaliter verum eſſe. Sed hactenus duntaxat vt nullum ex iure ſui hæredis ſiue commodum, ſiue incommodum pœnes filium remanere debeat, Ita vt neque danda ei ſit actio vlla contra debitores hæreditarios, neque ſimiliter contra eum vlla creditoribus hæreditarijs, quomodo aperte ſcriptum eſt in dict.l.neceſſarijs. Cæterum extra hanc cauſam nō ſolum remanet filius hæres iure ciuili etiam poſt abſtentionem, ſed etiam habetur pro hærede apud Prætorē, & in effectu, quod ad reliqua omnia. Ergo etiam quod ad hoc vt maneat dominus, & tradendo rem aliqua ex bonis paternis transferat dominium, Scilicet ſi alius nemo ſit ad quem bona paterna per ſui hæredis abſtentionem peruenerint. Poſſent enim peruenire ad cohæredem, vel ad ſubſtitutum ſi quis eſſet, vt in l. ex contractu 45. D. de re iudic.l.ſi duo 58.l.cum hæreditate 55. De acquir. hæred. Et quidem ad cohęredem etiam inuitum niſi in caſu d.l. cum hæreditate, & l. ſi minor 61. eod. Ad ſubſtitutum verò ita demum ſi velit hęreditatem ex ſubſtitutione acquirere, vt in l. paterfamilias.28. De reb. author. iudic. poſſid. alias l. 13. De priuil. credit. Nec enim verendum eſt vt eiuſdem rei dominium hoc caſu ſit penes duos in ſolidum contra iuris communis regulas l. ſi vt certo 5.§. ſi duobus vehiculum

culum D.commod.l.de hæreditate 19 §.paterfamilias D.de caſtr pec.l.quod contra 141.§.vni duo De regul.iur.Nempe pœnes ſuum hæredem quem dicimus etiam poſt abſtentionem manere,& hæredem,& dominum, Itemque pœnes cohæredem aut ſubſtitutum ad quem ponimus bona paterna per abſtentionem filij perueniſſe. Nam erunt equidem duo domini, at non eodem dominij genere, Nimirum erit ſuus hæres qui ſe abſtinuit dominus,iure Quiritium,& vt veteres loquebantur dominus quiritiarius,Cohæres verò aut ſubſtitutus erunt domini bonitarij,quoniam bona paterna in bonis ſuis habebunt. Quod non eſſe nouum docet Vlpianus noſter in Fragmentis Tit.19.De acquiſit. rer. & conſtat ſatis ex l.quamuis 75.D.de iur.dot.l.3.D. ſi vſusfr.petet.l.2.§. vltim.ſi ex noxal. cauſ. agat l. ſi finita 15.§. Iulianus ſcribit D.de damn.infect.l.facta 63.in princip.D. ad SC. Trebell. Non ideò tamen erunt duo hæredes in ſolidum quod fieri certè numquam poteſt dict.l.quod contra §. vni duo De regul.iur.Nec enim ſicuti dominus ita hæres bonitarius quiſquam eſt, & hæredem qui dicit, ſemper dominum quiritiarium intelligit, numquam bonitarium. Ex quo fit vt poſt reſtitutam ex cauſa fideicommiſſi ab hærede rogato hæreditatem hæres tamen ſolus maneat ille qui reſtituit hæreditatem §.reſtituta Inſtit.de fideic.hered.Is verò cui reſtituta eſt dominus ſit duntaxat bonitarius, quia poſt reſtitutionē ſtatim res omnes in bonis ſuis habere incipit, prius etiā nūquā corporalem earum poſſeſſionem nactus ſit dict. l. facta. Quod ſi neque cohæres neque ſubſtitutus quiſquam datus ſit ſuo hæredi,qui ſe abſtinuit,aut ſi datus quidem ſit aliquis, ſed qui inuitus onera paternæ hæreditatis ſuſcipere non cogatur, vt in ſpecie dict.l. cum hæreditate 55. & dict.l.ſi minor 61.De acquir.hæred. ſolent quidem bona patris venire vt ſatisfiat creditoribus,vt in dict.l. paterfamilias,aut etiam à creditoribus ipſis poſſideri,& fieri ſub creditoribus,vt loquitur Iulianus in l.quoties.44.De acquir.hæred.Sed tamen aliquando accidit vt nec ad creditores defuncti patris bona perueniant, Vt puta ſi quod plerunque accidit filius ipſe

qui ſe abſtinuit creditor ſit anterior cæteris omnibus aut ex cauſa fideicommiſſi alicuius auiti aut quod eſt frequentius pro dote materna quæ ſemper hypothecam habet anteriorem, tum ſaltem cum dotalis contractus eſt antiquior aut cum cæteri creditores chirographarij tantũ ſunt vel nõ niſi tacitam hypothecam habent, ſecundum eam interpretationem quam noſtri adferunt ad leg. aſſiduis 12. Cod. qui potior. in pignor. hab. Quo caſu fruſtrà, & ſtultè creditores vrgerent bonorum paternorum venditionem ex qua nullũ ſperare commodum poſſent, multorum verò ſumptuum iacturam damnumque incurrere. Melius itaque faciunt ſi ſe ſumptibus non vexent inanibus cum obtinendi quicquam & conſequendi ſpem non habeant, Ex conſilio Vlpiani in l. 1. D. de inoff. teſtam. Nam neque fiſco bona vacantia hoc caſu deferuntur ſi ex ijs fiſco nihil acquiri poſſit l. 1. §. an bona iunct. l. nõ poſſunt. 11. D. de iur. fiſc. Cum igitur neque ad ſui hæredis coheredem ſiue ſuum ſiue extraneum, neque ad ſubſtitutum, neque ad creditores paternos bona defuncti patris peruenerunt, Quid vetat, obſecro, quominus ex venditione, & traditione fundi paterni quam ſuus hæres etiã poſt abſtentionem fecerit, dominium in emptorem transferatur? Nec tantum illud quod quiritiarium diximus, & quod vnicum pœnes ſuum hæredem remanet, alio domino bonitario exiſtente, Sed quod plenum ſit non nudum Toties enim dominium quiritiarium nudum eſt, quoties ſeparatum eſt à bonitario, quod pœnes alium quempiam reperiatur, quia omnes dominij vtilitates, & effectus pœnes eum reſident qui bonitarius eſt, & rem in bonis habet, Cum rem in bonis habere is demum dicatur, qui ſi poſſideat exceptionem habere poſſit ad rem retinendam, ſi amiſerit, etiam actionem ad rem recuperandam l. rem in bonis 52. D. de acquir. rer. domin. Diciturque hoc caſu nudum ius dominij quiritiarij eſſe pœnes dominum quiritiarium l. vnic. Cod. de nud. iur. Quiritiar. tollend. At cum nullus eſt dominus bonitarius, fieri nequit vt quiſquis dominus eſt quiritiarius, non ſit dominus pleno iure, & in effectu cum ius ipſius nullius

lius perſonæ alterius iure aut participatione debilitetur.
Et quemadmodum dicimus, Vſumfructum quem noſtri formalem vulgò vocant couſtitui per ſeparationem, & abſtractionem à proprietate, ita vt ſi ſeparatio nulla fiat proprietatem plenam eſſe ac manere neceſſe ſit. Ita & de dominio bonitario dicendum eſt non poſſe illud conſtitui niſi per abſtractionem, & ſeparationem à quiritiario, quod ex Quiritium iure verum, & vnicum dominium eſt, Ac proinde ſi ſeparatio hæc facta non ſit, Conſequens eſt non vt dominus quiritiarius ſit etiam bonitarius, [nec enim magis fieri poteſt vt in vnam eandemque perſonam vtrumque ius duplicis huius dominij concurrat bonitarij, & quiritiarij, quam vt idem ſit proprietarius, & vſufructuarius l. vtifrui 5. D. ſi vſusfr. pet. l. quod noſtrum 63. D. de vſufr.] ſed vt quiſquis eſt dominus quiritiarius ſit dominus vnicus, & pleno iure. Atqui ſuus hæres qui ſe abſtinuit, cum remaneat verè hæres, & quidem ſolus, remanet etiam dominus ſaltem quiritiarius. Ergo, & ſolus, & pleno iure, & conſequenter cum effectu, nullo alio domino bonitario exiſtente. Quidni ergo ſi fundum paternum vendiderit, & tradiderit, dicetur verè tranſtuliſſe dominium quod ille ſolus habuit, & pleno iure, adeoque cuius controuerſiam ab alio pati nullam potuerit? Planè ſi bona per abſtentionem ſui hæredis aut ad coheredes, aut ad ſubſtitutum, aut ad creditores perueniſſent, defendi poſſet non fuiſſe tranſlatum dominium, niſi quiritiarium in emptorem cum non plus iuris transferre dominus quiritiarius in alium potuerit quam ipſe habuerit d.l. traditio, & l. nemo plus iuris 54. De regul. iur. Hoc autem caſu ſuus hæres qui poſt abſtentionem fundum paternum vendidiſſet ac tradidiſſet nôn niſi nudum ius dominij quiritiarij habuiſſet, manente bonitario pœnes eos ad quos bona perueniſſent. Et conſequēter laudimia deberi ex eiuſmodi venditione ac traditione nulla poſſent, cum non debeantur, niſi ob tranſlationem dominij quod omnes habeat ſecumque adferat dominij vtilitates: quodque ob eā cauſam ab interpretibus noſtris nouo

licèt

licet, ac prudentibus noſtris inuſitato nomine, dominium vtile appellatur. Tota autem bonorũ quibus abſtinuit ſuus hæres vtilitas ipſa ad eos pertinet ad quos per abſtentionem bona peruenerunt, licet hæreditas ipſa ad eos non peruenerit d.l. ex contractu 44. De re iudic. quæ appoſitè, & eleganter bona ſeparat ab hæreditate ijs verbis, & ita bona defuncti ad ſubſtitutos, vel cohæredes peruenerunt. Porrò vbi ſemel dominium bonitarium ad alios pertinere cœpit, fieri nulla ratione poteſt, vt filius tanquam hæres, & dominus tãtùm Quiritiarius eorum ius poſſit lædere, vel diminuere l. ſi ego 9. §. ſi res D de iur. dot. iunct. l. id quod noſtrum 11. l. nõ debet alteri 74. de regul. iur. Sed nullo dato domino bonitario, qui caſus eſt quem nos tractamus, nihil planè eſt, quod impediat quominus ex venditione, & traditione rei paternæ facta per filiũ qui ſe abſtinuit, dominium transferatur cùm facta ſit per eum, qui ſolus hæres fuit, nec tantum nudo nomine ſed pleno iure, cùm nemo alius ſit, qui rem illam hoc caſu poſſit, vel vindicare, vel euincere. Quomodo dicimus videri licere emptori rem habere ſi is, qui emptorem in euictione rei iam vicerat, ante ablatam, vel abductam rem ſine hærede deceſſerit, & ſine ſucceſſore, ita vt neque ad fiſcum bona perueniant, neque priuatim à creditoribus poſſint diſtrahi. Adeò vt nulla emptori competat hoc caſu actio ex ſtipulatu, quamuis iam condemnato, quia rem habere ei licet l. habere 57. in princip. D. de euict. Et verò ad quid bonũ eſſet dicere, impediri hoc caſu tranſlationem dominij cum nemo ſit, qui dominium illud velit vindicare? argum. l. ſi poſt mortem 10. §. liberi De bonor. poſſ. contr. tab. Quàm verum autem ſit, quod dicimus, Suum hæredem qui ſe abſtinuit hæredis loco haberi etiam apud Prætorem, quod ad cetera omnia niſi quod ad hoc, vt ex paterna hæreditate quam omiſit neque commodum, neque incommodum vllum ſentire poſſit, Iam nos alio loco comprobauimus, duabus potiſſimùm ijſque efficaciſſimis rationibus. Quarum vna illa eſt, quod per nudam ſui hæredis exiſtentiam, vt interpretes loquuntur pupillares tabulæ confirmantur, dict. l. paterfamilias 27. de

reb.

reb. author. iudic. poſſid. aliàs l. 13. De priuileg. credit. quod vtique non ita eſſet, nec daret Prætor ſubſtituto pupillari, aut in eum actiones ſi non haberet teſtamentum patris pro confirmato, etiam poſt ſui hæredis abſtentionem. Cùm neceſſe ſit pupillares tabulas corruere ſi nemo ſit, qui paternum teſtamentum ſuſtineat, l. 2. §. quiſquis l. ſed ſi plures 10. §. ſi ex aſſe. De vulg. & pupill. ſubſtit. Altera ratio eſt, quod ſi ſuus hæres rogatus ſit de reſtituenda alteri hæreditate, & ſuſpectam dicat hæreditatem, malitque abſtinere ſe, quàm immiſcere, non cogitur per Prætorem, vt ſe immiſceat, & ſic deinde reſtituat quomodo cæteri hæredes etiam neceſſarij coguntur, qui non ſunt ſui, l. 4 l. recuſare 6. §. hoc Senatuſconſultum [inde namq; inchoandus eſt §.] D. ad S.C. Trebell. Sed iubet Prætor rectà eum hęreditatem reſtituere, nulla pręcedente immiſtione. Nec eo minus transferuntur in fideicommiſſarium actiones ex Trebelliano, quę filio ſe immiſcenti competijſſent, vt diſertè ſcriptum eſt, in l. ita tamẽ 27. §. ſi pater 3. eod. tit. Quod certè falſum eſſet, nullumque iuris colorem haberet, ſi ſuus hęres etiam qui ſe abſtinet, nõ haberetur à Prętore loco hęredis in effectu, quantũ ad tranſferendas actiones in fideicommiſſarium. Quia nimirum nullum in eo verſatur commodum, aut incommodum filij, qui tranſlatis actionibus non eo magis aut conuenire debitores hęreditarios aut à creditoribus hęreditarijs conueniri poſſit, ſed tantò iuſtius exceptionẽ reſtitutę hęreditatis, & adiuuari debeat ſi conueniatur, vel ſummoueri ſi ipſe agat. Exemplo cęterorum hęredum, qui poſt aditam reſtitutamque hæreditatem vel agunt, vel conueniuntur; d. l. ita tamen §. qui ex Trebelliano.

AN-

ANTONII FABRI
I. C. SEBVSIANI
In Supremo Sabaudiæ Senatu Præſidis Primarij.

DE LAVDIMIIS
DECAS III.

ERROR PRIMVS.

De laudimio ex alienatione neceſſaria petito.

CVM de laudimijs quæritur, quæ numquam niſi propter alienationem debentur, ſolent noſtri paſſim diſtinguere alienationem voluntariam à neceſſaria, vt ex ea demùm debeantur, quæ voluntaria ſit non ex ea quæ neceſſaria. Sic enim Amedeus à Ponte q. 26. poſt Iaſon ad l. fin. nu. 48. C. de iur. emphyt. & Andr. Tiraq. De retract. gentilit. §. 29. gloſ. 1. nu. 4 & gl. 2. in princ. & §. 1. gloſ. 14. nu. 18. & ſeq. & nu. 109. Crauet. conſ. 215. & in conſ. pro genero nu. 290. Ex l. Cæſar 15. D. de public. & vectig. & Auth. nauigia. Cod. de furt. & ſeru. corrupt. Neceſſariam verò alienationem eam eſſe interpretantur, quæ fiat authoritate iudiciaria, & cũ decreto iudicis. Idem Amed. q. 27. poſt eundem Iaſ. ad d. l. vlt. nu. 113. Alex. conſ. 52. vol. 1. Et rationem huius cõcluſionis illam adferunt, quod quoties fit alienatio neceſſaria non ſit requirendus conſenſus domini, cum neceſſitas ſemper faciat licitum, quod alioquin eſſet illicitum.

tum. Nec enim neceſſitati lex dicitur, ſed voluntati, & poteſtati. Et conſequenter, inquiunt, nullũ ex eiuſmodi alienatione debetur laudimium, quod non niſi propter conſenſum in alienatione præſtitum deberi domino ſolet. At verò iam nos in ſuperioribus docuimus, Non tam pp huiuſmodi conſenſum deberi laudimium, quàm propter inueſtituram, & dominij tranſlationem, quæ fit in nouum poſſeſſorem: Conſenſum autem etiam olim non alia de cauſa exigi ſolitum quàm ne res in commiſſum caderet, ſi domino irrequiſito alienata eſſet, d.l.vlt. C. de iur. emphy. nõ autẽ vt eo magis minuſve laudimium debeatur. Alioqui dicendum eſſet ſi emphyteuta conſenſum hunc ad alienandum exegiſſet à domino, eumque dominus præſtitiſſet, ſtatim locum fore petitioni laudimij, nulla etiam poſtmodum ſecuta alienatione: quod tamen abſurdum eſſet dicere. Sed & cùm hodie apud nos ius hoc abrogatum ſit de conſenſu domini requirendo, redactis hac parte feudis, & emphyteuſibus omnibus ad inſtar allodiorum, Sequeretur nulla hodie laudimia deberi dominis ſi duntaxat ratione præſtiti conſenſus deberentur: quæ tamen conſtat non minùs, quàm olim deberi ſecuta quandocunque etiam ignorante domino tranſlatione dominij. Nihil ergo intereſt ad laudimiorum obligationem, & pręſtationem inducendam vtrum voluntariæ ſint alienationes, an neceſſariæ, cum alienandi neceſſitas non ſolum non impediat tranſlationem dominij, ſed tantò fortius eam prouocet, & inducat. Scio eſſe diſtinctionem iſtam in pleriſque alijs partibus iuris neceſſariam, vt putà ſi quæratur, An is contra quem inſtituta eſt petitio hæreditatis poſſit interim alienare res hæreditarias l. Diuus 5. D. de hæred. petit. aut ille ex cohæredibus cum quo acceptum eſt iudicium familiæ erciſcundæ, l. alienationes 13 D. famil. erciſc. aut is qui à Prætore impetrauit tempus ad deliberandum, l. ait Prætor 7. § vlt. D. de iur. delib. aut qui prohibitus eſt à teſtatore quic quam alienare extra familiam, vt in l. filiusfamilias 114. §. Diui 2. De legat. 1. Sed cum de laudimijs diſputatur, nego quicquã intereſſe, an voluntaria ſit alienatio, an neceſſaria.

Quid

Quid enim refert domini an vaſſallus, aut emphyteuta vltrò alienet rem feudalem, vel emphyteuticam, an verò ex neceſſitate? Poterat olim ea diſtinctio eſſe neceſſaria cum de commiſſo quærebatur ob factam alienationem irrequiſito domino, at non etiam cum de laudimio tractabatur: Cuius ſcilicet cauſa nihil habet commune cum cauſa commiſſi, à qua diſtat vſque adeò, vt incompatibile ſit eodem caſu, & commiſſo locum eſſe, & laudimio, Niſi quod & commiſſum, & laudimium ab eadem cauſa, & ratione dependet, iuris, ſcilicet feudalis vel emphyteutici. Rurſus quid obſecro intereſt, an emphyteuta ipſe rem ſuam vltro alienet, an verò iudex in executione iudicati, vt ſatisfiat victori, cui emphyteuta fuerit condemnatus? Tritum enim eſt, quod ſæpius monuimus factum iudicis eſſe factum partis, & ab ipſo emphyteuta videri venditum, quod in eius odium, & inuito eo venditum eſt à iudice iudicatum exequente. Ex l. 1. Cod. ſi in cauſ. iudic. pign. capt. ſit. Vnde eſt quod ſi res in executione iudicati vendita poſtmodum euincatur, actio de euictione non contra iudicem, qui vendidit, danda eſt, neque contra creditorem cui ſoluta fuit pecunia, ſed contra debitorem condemnatum cui ea ſolutio proficit, quinq; ex ea ſolutione liberatus eſt. l. ſi ob cauſam 13. C. de euiction. Et verò ſi alienandi neceſſitas excuſaret acquiſitorem à laudimij præſtatione: Conſequens eſſet numquam futurum apud nos, vt ex rei feudalis venditione laudimium vllum deberetur, cum vt benè Amedeus quoque obſeruauit, ex antiquis Principũ noſtrorum decretis, & ſtatutis prohibita diſtrictè ſit omnis feudorum alienatio, niſi quæ facta ſit non modo ex ſubſiſtente cauſa neceſſaria, ſed etiam non extantibus bonis allodialibus ex quorum alienatione ſatisfieri potuerit neceſſitati. Quod non tantum habere locum debet ſi res feudalis à vaſſallo ipſo vendita ſit, ſed etſi à iudice iudicatum exequẽte, vt creditori ſatisfaciat. Alioqui facilè inuenta erit ratio fraudandi ſtatuti, & feudi quoque alienandi etiam extantibus bonis allodialibus ſi ſufficiat iudicis authoritate fieri alienationem. Quomodo licet in ſpecie diſſimili argumentatur

tatur Vlpianus in l.magis puto 5.§. ſi pupillus D. de reb.eo. qui ſub tutel. Semper enim patietur vaſſallus ſe condemnari, vt in bona etiam feudalia iudicati executio fieri poſſit. Nec ſanè inter hos caſus quicquam intereſt, niſi quòd interueniente iudicis authoritate vendit vaſallus feudum inuitus quod alioqui fortaſſis non venderet volens. Iudicium namque in inuitum redditur l.inter ſtipulantem 83 §. 1.D.de verbor.obligat. Quis verò ferat, vt in iudicis potiùs quàm in emphyteutæ, aut vaſſalli poteſtate ſit ius domini lædere, aut diminuere, ſiue quod ad feudi alienationem pertinet, ſiue quod ad impediendam laudimiorum obligationem. Quod enim aliud hoc eſſet, quàm inde naſci occaſionem iniuriæ vnde iura proficiſci debeant? Contra l.meminerint 6. C.vnde vi. Aut quid verius, quàm quod vulgo iactari ſolet, iuris executionem iniuriam habere non debere l. iniuriarum 13, §. 1. D. de iniur. Quod & ante nos benè obſeruauit Baldus conſil. 306.incip. verba inueſtituræ volum. 1.& poſt eum And. Tiraquell.de retr.gentilit.ad §.1.glo.14.num.14. Vbi addit ille aliam rationem, quòd tum quoque cum ex cauſa, & neceſſitate vrgentis æris alieni fit venditio neceſſaria, contrahendi tamen æris alieni cauſa, vt plurimum eſt voluntaria cum nemo, niſi volens æri alieno ſe obſtringat. l. qui in aliena 6. in princip.D.de acquir.hæred. Vnde fiebat olim ex lege 12. tabul. vt qui ingens æs alienum contraxerat cui ex ſoluendo par non eſſet, creditoribus ſuis manciparetur in partes, & fruſta diſcerpendus, quòd poſſet ei imputari cur ſe vltrò in eam neceſſitatem conieciſſet, quamuis teſtetur A. Gellius ad terrorem potius quàm ad vſum eam legem fuiſſe conſcriptam, nec vnquam obſeruatam: Neque lex diſtinguebat, an ex cauſa neceſſaria contractum eſſet æs alienum, an ex voluntaria, quoniam tum quoque cum eius contrahendi neceſſitas ſubeſt, ex voluntate tamen contrahitur, quia hoc maluiſſe videtur, vt in l.ſi patre cogente 22. D.de rit.nupt.l. ſi mulier 21.§.vltim.D.quod met.cauſ. nec vnquam parcendum eſt ei, qui ſe vltrò in neceſſitatem coniecit, quam præuidendo, & prouidendo anteuertere, ac impedire potuerit. l. 2.

§. ſi

§.ſi quis tamen. D. ſi quis caution. Vniuſcuiuſque enim rei cauſa, & origo ſemper ſpectanda eſt, tanquam à qua totius negotij effectus, & euentus pendeat. l. ſi procuratorem 8 in princip. D.mandat.l ſi filiusfamilias 18 D.ad Senatuſc.Maced.l.1.§.ſi ſeruus depoſitus. D.depoſ. Vix itaque alienatio vlla inueniri poterit tam neceſſaria cui non aliquod voluntarium alienantis factum cauſam dederit. Qua ratione dicimus, prohibita generaliter alienatione, ſiue legis, ſiue teſtatoris prohibitio ſit, ſiue etiam per contractum facta prohibitam cenſeri pignoris quoque dationem. l.vltim. Cod.de reb.alien.non alienand. quia licet certum ſit per traditionẽ pignoris nullam fieri alienationem, cum alienatio non ſit, niſi cum transfertur dominium. l.1. C. de fund.dotal. quod porrò numquam transfertur ex cauſa pignoris l.pignori 13. D.de vſucap.l.1.§.cum prædium,& paſſ.D.de pignor. tamẽ per mediam cauſam pignoris tandem ad alienationem peruenitur cum ſit pignus inutile, quod vendi non poteſt, vt ex eius pretio ſatisfiat creditori. l.4. D.de pignor. act. l. mulier 11.& tot.tit.C.de diſtract.pignor. Sed etſi poneres aliquam ab initio fuiſſe cauſam neceſſariam contrahendi æris alieni, vt facias alienationem omnino neceſſariam initio quoque inſpecto: Numquam tamen facies vt non ſit voluntaria acquiſitio ex parte emptoris cum nec emere, nec alio titulo acquirere quiſquam cogatur.l.nec emere 16. C. de iur.delib. Contractus enim omnes licet ex poſt facto ſint neceſſitatis, ab initio tamen ſunt voluntatis, maximè verò ex parte acquiſitoris.l.ſicut 5. C.de obligat. & action. Nam neque lex vnquam acquirit inuito, licet acquirendi ius & facultatem, plerunque inuito deferat, vt in hæreditatibus,& legatis cernere eſt.l.ei qui 13.D.de condit.inſtitut.l.4.& paſſ. D.de acquiren. hæred. Et duo ferè tantum caſus ſunt in quibus acquiritur inuito: Scilicet ex ſtipulatione ſerui etiam vetante domino ſtipulantis.l.ſeruus vetante 62.de verbor. obligat.l. etiam inuitis 32.De acqui.rer.domin. Et per ſolutionem ab alio factam noſtro nomine, aut quod effectu idem eſt ſi alius pro nobis etiam inuitis iudicium accipiat.l.ſoluendo 39 D.

de

de negot.geſt.leg.ſolutione 23. D de ſolut. Atqui laudimiū quod ex alienatione debetur domino, non debetur à venditore quem fingimus omnino neceſſariam vendendi cauſam habuiſſe, ſed ab emptore, qui ſemper voluntarius eſt, tùm quoque cum cum affectio, vel opportunitatis, vel vicinitatis vel cœli, vel quod illic educatus ſit, vel parentes ſepulti, aut quid aliud ſimile pellicit emptorem ad emendum, vt in l. 1. §. & aliàs videamus. D. ſi quid in fraud. patron. Inuitant enim iſta, & alliciunt, non cogunt. Nulla igitur ratio eſt propter quam dicendum ſit. Ex venditione quantumuis neceſſaria laudimium domino non deberi ab emptore cuius eſt non venditoris laudimium ſoluere, & qui nullam acquirendi neceſſitatem poteſt obtendere.

ERROR SECVNDVS.

Si laudimium ex diuiſione inter cohæredes, vel alios condiuiſores facta petatur.

DISTINCTIO illa interpretum, quæ ſuperiore capite à nobis relata, & refutata eſt circa feudales, & emphyteuticarias alienationes, an voluntariæ ſint, an neceſſariæ, ſicuti, & erronea, & communiter approbata eſt, ita plerisque, & quæſtionibus, & erroribus cauſam dedit. Ac primum in quæſtione illa quam plerique proponunt, Vtrum ex diuiſionis contractu laudimium aliquod debeatur.

Nec enim deſunt, qui putent deberi: Ex ratione illa, quòd diuiſio quælibet ſpeciem quandam alienationis in ſe contineat cum faciat, vt vniuſquiſque ex condiuiſoribus partis ſuæ fiat dominus in ſolidum cuius non erat anteà, niſi pro parte: Vnde fit, vt ſi duorum pupillorum communia

ſint aliqua prædia neuter eorum poſſit alterum ad diuiſionẽ Prouocare, adeoque nec eorum tutores, Non alia de cauſa quam quod omnis alienatio ſit ijs interdicta l.ſi pupillorum 7.D.de reb.eor.qui ſub tutel.Nam & diuiſionem prædiorum vicem emptionis obtinere dicimus l.1. C cõmun.vtr.iudic. Cur non ergo,inquiunt ex diuiſione perinde atque ex venditione,& alia qualibet alienatione laudimia debebũtur? Etſi verò receptiſſima in contrarium ſententia eſt interpretum eaque veriſſima, Ex diuiſione laudimia nulla deberi, vt teſtatur Amedeus à Ponte quæſt. laudim. 25. poſt Bart. Bald. Caſtr.& alios in l. & ideò D. de condict. furt. Illi tamen ipſi. qui verè ſentiunt falſis rationibus mouentur,nec ad contrariæ opinionis rationem benè reſpondent. Mouẽtur enim q; & emphyteuſis, & feudũ poſſit diuidi ſine conſenſu domini, & eo irrequiſito. Ex not. in cap. primo.§. prætereà Ducatus De prohib. feud. alien.per Feder.& per Alex.conſ. 180. num.3.vol.2 Brun. conſ. 173. col. 4. vbi addit non tantum ignorante,& irrequiſito domino poſſe hanc diuiſionem fieri ſed eo quoque inuito Iaſ. in l. fin. num 43. C.de iur.emphyt. Item quod diuiſio non ſit propriè alienatio ex Nou, 112.De litigioſ.in princ.Aut ſi alienatio eſt, portio tamen vnius ſuccedat loco alterius Deniq; quod vt maximè alienatio ſit,neceſſaria tamen eſt,cum nemo inuitus in communione remanere cogatur l.vlt.C.comm.diuid.non magis quam incidere in communionem l. ſi non ſortẽ 26.§.ſi centum D. de cond. indeb. propter diſcordias quas materia communionis excitare ſolet.l.cum pater 77.§.dulciſſimis de leg.2.l.in re cõmuni 26 D.de vrba.præd.Atqui iam ſuprà oſtẽdimus. Quoties quęritur an ex alienatione aliqua laudimium debeatur, non illud inſpiciendum eſſe, an fieri poſſit ſine conſenſu domini, quæ inſpectio eo tantum pertinet ne poſſit videri res in commiſſum cecidiſſe ob id ſolum, quod vaſſallus vel emphyteuta irrequiſito domino rem alienauerit. Sed hoc duntaxat, vtrum dominium rei feudalis,vel emphyteuticæ trãſlatum ſit in nouum poſſeſſorem, quod certè per diuiſionem quamlibet contingit. Ideòque nec negari poteſt,quod aduerſarij

uerſarij obiiciũt, diuiſionẽ eſſe alienationem, cũ alienatio ſit omnis actus per quem dominium transfertur. l. 1. C. de fund. dotal l. alienationis 28 de verbor. ſignific. Neque verò cõtra ſcriptum eſt in diſt. Nouell. 112, de litigioſ. cap. 1. Sed hoc tantum quod nemo negauerit, Cum res litigioſæ ad plures eiuſdem poſſeſſoris hæredes perueniunt, non eſſe prohibitam inter eos ipſarum diuiſionem, quaſi inter eos rei litigioſæ alienatio facta dici poſſit. In quo tamen ratio dubitandi alia non erat, quàm quòd diuiſio ſine alienatione fieri non poſſit: Sed decidendi hæc fuit, quòd diuiſio rei litigioſæ non poſſit videri alienatio rei litigioſæ cum per eam non mutentur perſonæ poſſeſſorum. Ideò namque duntaxat prohibita eſt rei litigioſæ alienatio ne facto, & dolo poſſeſſoris nouus actori obiiciatur aduerſarius, quæ res non fit ſine damno, & incommodo magno actoris, tum quoque cũ nec in potentiorem facta eſt alienatio, nec iudicij mutandi cauſa, vt in Tit C. ne lic. potent. & Tit. de alien. iudic. mut. cauſ. fact. Cæterùm inter cohæredes ipſos diuiſio fieri non poteſt quin fiat alienatio, ideſt quin alter in alterum partem ſuam alienet, quam in re communi habebat. Neque bona noſtrorũ reſponſio illa eſt quam adferunt ex Paulo Caſtrẽſi in l. cum hi 8 §. ſi vni. D. de tranſact. quòd in diuiſione portio vnius ſuccedat in locum alterius. Non ideò minus verũ eſt partem quæ vnius factam eſſe partem alterius, quod ſufficit vt alienatio verè facta dici poſſit. Alioqui nulla ratio eſt prohibendæ diuiſionis inter pupillos eorumvè tutores cum non ſit pauperior pupillus qui partem ſuam diuiſam habet quæ anteà erat indiuiſa. Quod verò ijdem noſtri addunt Diuiſionem eſſe alienationem neceſſariam, minus ad rẽ pertinet, Cum ſicut nemo inuitus manere in communione cogitur, vt diximus, Ita neq; ad diuiſionem ſocium prouocare quiſquam cogatur. Nulla igitur neceſſitas ſubeſt faciendæ diuiſionis ſaltem ex parte prouocantis. Qua de cauſa ſunt qui diſtinguant inter prouocantem, & prouocatum, Vt prouocans ad diuiſionem debeat laudimium quia ex eius parte non ſit alienatio neceſſaria prouocatus verò non debeat,

 quod

ne quid eo inuito faceret in re cõmuni l. Sabinus 28. D. cõmun. diuid. Illa etiam ratio mihi accomodatiſſima videtur, nec minus vera, & germana, quam tamen ex interpretibus nemo adducit, quod quæ dominij tranſlatio fit per diuiſionem non tam fit poteſtate traditionis aut aliquo facto condiuiſorum, quam anthoritate legis 12. tab. id eſt per adiudicationem ab arbitro factam qui vnus eſt ex modis ſex acquirendi iure Quiritium dominij à traditione diſtinctus, & ſeparatus, Nec minus efficax quam ſit traditio facta ex iuſta cauſa præcedente, aut ſepius iam à nobis ſupra dictum eſt ex Vlpiano Tit. 19. De acquiſit. rer. & Iuſtiniano in §. vlt. Inſtit. de offic. iudic. Atqui non debetur laudimium ex qualibet tranſlatione dominij, ſed ex ea tantum, quæ fiat per traditionem, & facto ac voluntate alienantis, atque ita debet accipi quod ſcriptum eſt in d. l. vlt. C. de iur. emphyt. Alioqui dicendum eſſet, Etiam ex acquiſitione hæreditatis, aut legati per q̃ dominiũ acquiritur heredi, aut legatario laudimimum ſoluendum eſſe: quod tamen nemo vere vnquam dixerit, quia licet in ea acquiſitione factũ aliquod legatarij, vel hæredis interuenire neceſſe ſit, ad declarandam voluntatem extra cauſam ſuorum, vel neceſſariorum heredum, lex tamen illa eſt quę dominium quod fuit defuncti transfert recta via in hæredem, & legatarium nulla interpoſita perſona, nullaque poſſeſſionis apprehenſione l. 2. D. de publician. in rem action. l. cum hæredes 23. D. de acquir. poſſeſſ. l. cum pater 77. §. ſurdo l. legatum 80. de legat. 2. l. à Titio 64. ad fin. D. de furt. Nec ad rem pertinet. ſi quis ſubtilior obijciat, Legem non minus eſſe proprium modum transferendi iure Quiritium dominij à traditione diſtinctum, ac ſeparatum quam ſit adiudicatio, ac proinde nõ eſſe poteſtati legis tribuendum quod fiat vi & poteſtate adiudicationis, non magis quam quod fiat vi & poteſtate traditionis. Cum in cæteris omnibus modis per quos dominium ex iure Quiritium transfertur, legis quoq; auxilium neceſſarium ſit, tanquam quæ ipſa exiſtat domina, & regina omnium rerum, quæ ſunt in repulica leg. 2. D. de legibus. Nam illud quidem

verum eſt,tum dici dominium trãsferri per legem, cum perſona nulla interuenit ad illud transferendum, vt accidit in hæreditate, & legato. Interuenit enim voluntas hæredis aut legatarij non ad transferendum dominium ſed ad acquirendum, Ne ſcilicet acquiratur hæreditas aut legatum inuito: At in adiudicatione præter poteſtatem legis interuenit etiã factum iudicis adiudicationem facientis, ideoq; nimirum conſtituit adiudicatio diſtinctum, & ſeparatum à lege modum transferendi dominij,ſed qui tamen legis potius quam hominis factum,& poteſtatem habet pro cauſa. Iudex enim, & arbiter diuiſorius ſiue in iudicio Familiæ erciſcundæ, ſiue in iudicio Communi diuidundo datus ſit, non hominis factum ſupplet,id eſt condiuiſorum ſed legis duodecim tabularum quæ duo illa iudicia induxit,ne quis inuitus in communione manere cogeretur, quod ea res maximè ad publicam vtilitatem pertinere videretur,cuius potiſſimũ intereſt, nullam ſi fieri poſſet,inter ciues relinqui materiam litium, & diſcordiarum,quæ tamen ex communione non infrequentes naſcuntur. Supplet aliquando lex,& repræſentat factum hominis, vt cum ſeruum qui intra certum tẽpus manumitti debuit ſi non ſit manumiſſus habet pro manumiſſo, vt in l. 2.l.vlt.C.ſi mancip.ita fuer.alien.l.3.D.qui ſine manum. ad libert.peruen.l.ſed ſi 10,D.de in ius voc.aut conſenſum qui præſtari debuit,pro præſtito,vt in l.ſi ego 9.§.ſi res D.de iur. dot.ſi tamen is locus Triboniani non eſt potius quam Vlpiani, vt alio loco monuimus. Aut deniq; traditionem pro facta,vt in l.eius rei 46.cum ſeq.D.de rei vindic. Sed interdum etiã accidit vt homo ſuppleat factum, vt ita dicam, & poteſtatem legis, Vt euenit in adiudicatione quæ fit per arbitrum Familiæ erciſcundę,& Cõmuni diuidundo,qui cum adiudicatio nulla fieri poſſit aut debeat, niſi præcedente, & interueniente arbitrio, [quod quoniam ex facti circumſtantijs pendet ſemper incertum eſt,ideoque per legem fieri numquam poteſt,]cogitur lex ob eam cauſam factum arbitri requirere,& implorare,vt quod lex ipſa facere nõ poteſt, faceret tamen ſi poſſet, arbiter faciat, authoritate tamen

legis

legis quoq; interueniente ſine qua nullum certè ius habere poſſet arbiter transferendi in vnum ex condiuiſoribus dominium quod eſſet alterius,& quod ipſe non haberet.Vnde fit vt extra hunc caſum adiudicationis faciendæ per iudicẽ in tribus illis iudicijs Familiæ erciſcundæ, Communi diuidundo,& Finium regundorum de quibus ſolis agitur in d.§. vlt.Inſt.de offic.iud.numquam verũ eſſe poſſit, quod volunt interpretes, Ex ſententia iudicis, dominium ipſo iure transferri,vt hac ipſa Decade oſtendemus.

ERROR TERTIVS.

De diuiſione per licitationem facta.

Qvæ proximo capite diximus oſtendunt quam imperitè faciant interpretes noſtri, cum in illa quæſtione, An ex diuiſione laudimia debeantur diſtinguunt diuiſionem ab adiudicatione.Sic.n. ratiocinantur,vt ex diuiſione laudimium minimè debeatur, At ex adiudicatione debeatur.Ideò,inquiunt, quod diuiſio ſit alienatio neceſſaria, At non ſit neceſſaria adiudicatio. Ita Gabriel.conſ.84. num.4.& 16. quem refert, & ſequitur Amedeus à Ponte quæſt.25.vbi ex hoc infert,ſi adiudicatio non ſit voluntaria ſed neceſſaria,vt puta in re quæ commodam diuiſionem non patiatur,laudimium ex ea adiudicatione nullum deberi ab eo cui adiudicata ſit res indiuidua, & qui ex licitatione partem condiuiſoris emerit, vt in l. ad officium 3.Cod. commun. diuid. quod hoc caſu neceſſaria adiudicatio ſit. Quomodo à Senatu Pariſienſi iudicatum fuiſſe idem refert quæſt.26. in fin. poſt Ioannem Paponium in ſyntagmate Arreſtorum lib.13.Tit.2.§.22.ex Paul.Caſtr. conſ.144.incip.Dubium videtur facere volum.1. Ego verò neq; ſententiam hanc, neque ſententiæ rationem probare poſſum. Etſi enim cum diuiſio per licitationem fit,neceſſe eſt ſubeſſe neceſſitatem aliquam quæ impediat ne aliter

diuidi commodè res poſſit, quoniam licitationis remedium extraordinarium eſt, & habet in ſe aliquid iniqui l. nam ad licitationem 6. D. famil. erciſcund. Vel ob id maximè quod per hoc remedium is qui præ inopia fortaſſis non poteſt licitatione vincere, partem ſuam inuitus quodammodo vendere, qui verò vincit, partem ſocij emere cogitur, contra iuris communis regulas l. nec emere 16. Cod. de iur. delib. l. ſicut 5. Cod. de obli. & action. Non eſt tamen bona ratio, vt eo minus laudimium debeatur, quod neceſſaria ſit alienatio, quemadmodum ſuperiore capite probauimus. At neque verum eſt magis neceſſariam eſſe hanc alienationem quam quæ in qualibet diuiſione fit per adiudicationem ſine licitatione: Eſt enim neceſſaria ex parte tantum iudicis, qui aliter facere non poteſt quam quod eum facere lex iubet, id eſt ad diuiſionem procedere, Sed non ex parte licitantium, cum in licitatione nec vincat, nec vincatur, niſi qui aut vinci velit, aut vincere. Quod enim licitari coguntur, parum eſt, cum poſſit licitatio vel ab vno nummo incipere l. ſi vſusfructus 66. De iur. dot. nec ſicut licitari ita, & vincere quiſquam ex condiuiſoribus cogatur. Atque ita eſſe vt diuiſio quæ fit per licitationem non eò magis ſit alienatio neceſſaria, ex eo manifeſtè apparet, quod cum ad licitationem peruenitur, etiam extraneus ad licitandum admittitur dict. l. ad officium 3. Cod. commun. diuid. in poſtremis illis verbis nonnum quam ad licitationem etiam extraneo emptore admiſſo maximè ſi ſe non ſufficere ad iuſta precia alter ex ſocijs ſua pecunia vincere vilius licitantem profiteatur. Cui ſimile eſt quod in l. 1. eod. tit. ſcribitur in hæc verba, & ea actione aut uniuerſum prædiũ ſi licitatione vinceris, ex ſoluta ſocio parte pretij obtinebis, aut pretij portionem ſi meliorẽ alius condicionẽ obtulerit conſequeris. Non enim dixit, ſi meliorem ſocius condicionem obtulerit, ſed ſi alius, vt intelligamus pretij quidem partẽ nõ niſi ſocio qui licitatione victus eſt præſtari poſſe. Sed eum qui licitatione vicerit, quamuis extraneus ſit, totum pretium ijs debere quibus res communis fuit. Atqui nemo dixerit, admiſſo ad licitationẽ extraneo

qui

qui vicerit, neceſſariam eſſe acquiſitionem. Quis enim coëgebat eum ad licitationem accedere, tantumque pretium offerre. Nec igitur negari poteſt obligatum eum eſſe ad præſtandum laudimium: neque, vt puto, hoc quiſquam negat, cum nouus emphyteuta ſit is, qui hodie rem feudalem, vel emphyteuticam poſſidet, nec poſſit videri ex diuiſione rem poſſidere extraneus qui non fuit ex condiuiſoribus, quique ex ſola licitatione rem habet, quamuis diuiſio licitationi cauſam dederit. Porrò ſi admittas ex huiuſmodi licitatione deberi laudimium ab extraneo. Quæro cur non debeatur etiam ab vno ex condiuiſoribus, qui in licitatione victor fuerit, ſiue is condiuiſorem ſolum, ſiue etiam extraneum vicerit? Quid enim refert domini vter vincat, an vnus ex condiuiſoribus, an extraneus aliquis? An ob id fortaſſe minus iuris habet ad petendum laudimiũ, quod condiuiſor nõ extraneus licitatus ſit, & vicerit? Quaſi verò perſona emptoris locũ facere debeat laudimio, ac non potius ipſa alienatio. Hoc verò ſi ita eſſet, dicendũ foret permittendã non eſſe licitationẽ rei cõmunis inter cõdiuiſores ſolos ignorante domino, multoque minus eo inuito, vt eſſet in ipſius arbitrio quærere, & inuenire emptorẽ extraneũ qui poſſet licitatione vincere, ne laudimij cõſequendi ſpes ei auferretur. Quidni enim illi concederemus id quod ſine condiuiſorum diſpendio, imò vtriuſq; cõpendio futurum eſſet? arg. l. in creditore 38. D. de euict. At falſum eſt exigendũ eſſe conſenſum domini ad licitationẽ rei cõmunis: Non n. magis exigitur, quam ad diuiſionẽ ſine licitatione faciendã: Neq; verò extraneus hoc caſu omnimodo ad licitationẽ admittendus eſt etiamſi maximè dominus velit, ſed tunc tantum cum alter ex condiuiſoribus profitetur ſe non ſufficere ad iuſtum pretium offerendum, vt ſcriptum eſt in dict. l. 3. Cod. commun. diuid. Qua de cauſa non improbabiliter meo iudicio quis dixerit, Poſtquam extraneus poſtulante vno ex condiuiſoribus ad licitationem admiſſus eſt, non eſſe ferendum eum qui extraneum admitti petit, ſi rurſum licitari velit vt vincat extraneum, ſed relinquenda licitationis æmulatio eſt inter alterũ

condiui-

condiuiſorem, & extraneum. Niſi quòd ceſſante victoq; extraneo non eſt prohibendus condiuiſor, qui extraneo admittendo cauſam dedit, quominùs licitetur adhuc, & condiuiſorem vincat, ſi poſſit. Cum vtriuſque condiuiſoris interſit creſcere pretium rei per licitationem, vt tantò plus eorum quiſq; pro ſua parte ferat. Vtcumque ſit, certum eſt extraneũ qui ad rei communis diuidendæ licitationem admiſſus ſit ſi vicerit laudimium præſtare domino debere. Idem igitur, & in condiuiſore qui per licitationem vicerit, dicendum eſt, cum vtroque caſu eadem ratio locum habeat, pro domino, quòd is qui per licitationem vicit, verè emptor ſit, neque ex diuiſionis, ſed ex emptionis cauſa rem poſſideat. Quod ſi ad laudimium impediendum ratio illa eſſet bona, quam interpretes, adferunt, quòd licitatio, & adiudicatio, quæ ex licitatione fit, ex neceſſitate fiat, eaque alienatio neceſſaria ſit magis, quàm voluntaria, Dicendum eſſet eadem penitus ratione, Nec laudimium vllum peti poſſe ex venditione, quæ facta ſit in executione iudicati per iudicem poſtulante actore qui vicit. Cum hæc quoque venditio ex vtraque parte tam eius, qui vicit quàm qui victus eſt perinde neceſſaria videri poſſit, Non volente eo, qui victus eſt victori ſatiſfacere, ac parere iudicato. Et viciſſim non valente eo, qui in lite ſuperior fuit, exequi iudicatum niſi captis diſtractiſque pignoribus. Attamen hoc etiam caſu laudimia deberi iam ſupra diximus, & probauimus, eoque iure nos vti nemo eſt ex pragmaticis noſtris qui neſciat. Neque tantum ſi extraneus ille ſit, qui emit, qui caſus nullam penitus habet dubitationem cum ex eius parte emptio ſit merè voluntaria, ſed etiamſi creditor ipſe quo poſtulante fit executio iudicati. Hoc enim ſæpius euenit, vt pro quantitate debiti, quæ iuſti pretij vice oblata ſit, victori res addicatur, nullo alio exiſtente emptore, qui aut tantundem, aut plus offerat, l. 2. Cod ſi in cauſ. indic. pign. capt. ſit iunct. l. cum bona 16. De reb. author. iudic. poſſid. alias l. 1. De priuileg. credit. Et tamen multò magis neceſſaria videri deberet hęc alienatio, Cum victor idemque creditor, qui iudicati executionem

cutionem vrget, alio nullo emptore exiſtente aut exiſtente quidem, ſed minus pretium offerente, non ſolum ad licitationem admitti poſſit, ſed etiam alterius cuiuſlibet emptoris vice, & ex officio pignus in cauſa iudicati captum emere debeat, Vt habent verba dict.l. 2. Cod. ſi in cauſ. iudic pign. capt. ſit. Ex quibus inferri poſſe videtur, eſſe hanc non modò alienationem, ſed etiam acquiſitionē neceſſariam quod non poſſit victor recuſare quominus hanc ipſam viam ſequatur quam elegit ad debiti ſui ſolutionem cōſequendam, vt in l. ſi mulier 21. §. vltim. D. quod met. cauſ. Præſertim ne alioqui maneat inanis, & eluſoria ſententia cuius vigor totus in iudicati executione conſiſtit, l. pen. Cod. de execut. rei iudic. Aut ne fiant de lite lites, ſi non in executione iudicati capta pignora omnimodo diſtrahantur, l. 4. §. ait Prætor l. à Diuo Pio 15. §. ſi pignora, & paſſ. D. de re iudic. Neque tamen quod hæc & alienatio, & acquiſitio neceſſaria ſit, facere poteſt, vt eo minus laudimium debeatur, ſiue extraneus emerit, ſiue ipſe creditor, quia emit, ex officio quidem, id eſt vt ego interpretor ex neceſſitate, ſed vice tamen extranei emptoris. Ergo, & laudimium debet quiſquis rem communem quæ diuidi commodè non poterat per licitationem emit, non magis ſi ſit ille vnus ex condiuiſoribus, quàm ſi extraneus, Nulla namque inter hos caſus differentia eſt, Niſi quòd cum rei communis licitatio pro diuiſione fit extraneus non niſi ex neceſſitate ad licitationem admittendus eſt, & ita demum ſi vnus ex condiuiſoribus diffidens ſuis facultatibus extranei auxilium implorare cogatur, ne alioqui aduerſarius vincat viliore, quàm par ſit pretio dict. l. ad officium 3. Cod commun. diuid. In diſtractione verò pignoris quod in cauſa iudicati captum ſit, extraneus prior ad licitationem admittitur. Victor verò non aliter, quàm ſi vel nullus ſe offerat extraneus ad licitandum, vel ſe quidem aliquis offerat, ſed qui iuſtum pretium offerre nolit, d. l. 2. C. ſi in cauſ. iudic pign. capt ſit. Sed hæc differentia diuerſitatem iuris inducere non poteſt quominus æquè vno caſu atque altero laudimium debeatur domino, cuius fuit res feudalis,

vel

vel emphyteuticaria,quæ per licitationem diſtracta eſt Maiorque ratio ſubeſſe videtur,vt dicamus deberi ab eo ex cōdiuiſoribus,qui licitando vicit,quā vt à creditore,qui in iudicati executione comparauit, nullo ſe offerente extraneo emptore aut offerente ſe quidem ſed viliore pretio rem ambiente: Debetur ſanè certius, & efficacius priore illo noſtro caſu quàm poſteriore. Qui enim ex condiuiſoribus in licitatione vicit is rem communem acquirit ſibi non modò in ſolidum ſed etiam irreuocabiliter: Qui verò in executione iudicati,habet quidē rei dominiū ſtatim,& ex inſtanti ipſo addictionis q̄ pragmatici noſtri expeditionem vocant,idq; authoritate Statuti,quod ex ea cauſa lucrum fructuum à die illo expeditionis emptori tribuit,ſed tamen reuocabiliter,cū ſiue luendi pignoris ſiue redimendæ rei venditæ ius ſuperſit debitori reſtituto emptori quiſquis ille ſit pretio ſubhaſtationis,& venditionis publicæ intra ſex menſes. Et quidē ob hoc ipſum ne laudimia prius debeātur, quàm ſemeſtre illud præterierit,ne miſer debitor eorū præſtatione,ac reſtitutione oneretur ſi paratus ſit pretium reddere intra tempus cōſtitutū cum legitimis acceſſionibus. Quod ſi qua eſſet ratio, pp quā dici oporteret nullum ex diuiſione per licitationem facta laudimium deberi, petenda illa eſſet nō ex neceſſitate licitationis,ſed ex eo,quòd licitatione facta, ſit adiudicandà res ei qui licitatione vicerit, vt conſtat ex l. item Labeo 22.§.1.& l.55.D.fam.ercisc. Semper enim adiudicatio neceſſaria eſt cum agitur inter cōdiuiſores ſolos.Ex adiudicatione aūt vt diximus,qm̄ legis poteſtate dominiū transfert nulla laudimia debeātur: Sed neq; ratio hæc ſatis bona eſſe videtur,quia cum ad licitationē deuenitur etſi ſit adiudicatio tamen ex emptionis potius,quā ex diuiſionis cauſa rem totā ſibi poſſidet,q vicit licitatione, quiſquis ille ſit,hoc eſt ſiue condiuiſor,ſiue extraneus,maximè verò ſi extraneus. Quis enim dicat extraneo, qui ad licitationem admiſſus fuerit,& vicerit faciendam eſſe aliquam adiudicationem ab arbitro qui neq; ab eo petitus, neq; pro eo datus ſit, ſed inter ſolos condiuiſores? Neque verò negari poteſt, quin factum aliqđ

inter-

interueniat hominis quoties per licitationem res expeditur. Nec ſola legis poteſtas transfert hoc caſu dominium, ſed traditio, quæ poſt licitationem neceſſariò fieri, & ſequi debet, vt in qualibet alia emptione. Quid enim aliud licitatio quàm vera emptio eſt? Nimirum ſi agatur de extraneo. Nam in condiuiſore aliud eſt, & in eum transferri poteſt dominium ſine traditione per adiudicationem, quæ ad hoc nòn ſolùm vtilis, ſed etiam neceſſaria eſt. Sed non impedit adiudicatio quominus licitatio faciat emptionem etiam in perſona condiuiſoris, in qua mutatur certè cauſa poſſeſſionis, licèt de titulo dubitari magis poſſit, quaſi diuiſionis titulus etiam poſt licitationem duret initio ſcilicet inſpecto, vt in l.3.§.ſcio in ſi.De minor.l.ſi procuratorem 8 in prin.D mandat.l.1.§.ſi ſeruus D.depoſ.l.ſi tantum 12. D.de SC.Maced. Laudimium igitur omni caſu debetur ab eo, qui licitatione vicit ſiue extraneus ſit ſiue vnus ex condiuiſoribus. Sed cum hac tamen differentia, quod ab extraneo debetur ſolidum, quia ſolidam rem acquiſiuit, nouuſque pro re ſolida poſſeſſor eſt. A condiuiſore verò non debetur, niſi pro parte quæ fuerat alterius condiuiſoris quoniam non niſi eam partem per licitationis victoriam ſibi acquiſiuiſſe intelligitur, nec mutatur cauſa dominij, & poſſeſſionis niſi pro illa parte, cum antea iam eſſet idem dominus, & poſſeſſor ſuę portionis. Nõ poteſt autem deberi laudimium niſi à nouo poſſeſſore, & quatenus poſſeſſor nouus eſt.

ERROR QVARTVS.

Si diuiſio ſic facta ſit vt vnus totam rem feudalem, vel emphyteuticam habeat, alius verò totam allodialem.

ALIQVANDO accidit, vt arbiter Familiæ erciſcundæ aut Communi diuidundo, nequeat ſine licitatione diuiſionem peragere, Non modò ſi vna tantum res aliqua ſit, quæ in diuiſionem veniat, & quæ tamen diuidi

commo-

commodè non poſſit, quod euenit perſæpe in bonis mobilibus, quæ non niſi numero diuiſionem recipiunt, nonnumquā tamen etiam in immobilibus, vt in ſpecie l. 1. C. commun. diuid [qui caſus eſt à nobis ſuperiore capite tractatus] ſed etiam cum plura ſunt prædia, quæ ſingula ſint per ſe indiuiſibilia, vt in l. ad officium 3. eod Hoc verò cum accidit faciliimè fit vt ſit, vt ſingula prædia ſingulos habeant dominos directos qui laudimium velint conſequi, ſi vni ex coheredibus alijſvè condiuiſoribus vtraq; prædia adiudicentur, facta vt oportet æſtimatione cuius partem is cui adiudicatio fit ſoluat alteri. Q āquam, & in eodem fundo quantũuis indiuiſibili facilè poteſt contingere, vt totus ſit feudalis, vel emphyteuticarius, ſed duorum dñorum: Q emadmodũ pōt ē euenire, vt pars vna ſit feudalis, vel emphyteuticaria, & allodialis altera: Quod & in duobus fundis qui alioquin diuidi commodè non poſſunt, licet per ſe non modo diuiſibiles ſed etiam diuiſi iam ſint, facilius frequentiuſq; vſuuenit. Hæc verò quæſtio eſt quam tunc tractandam ſuſcipimus, ſi res feudalis, vel emphyteutica tota vni adiudicata ſit, allodialis autem alteri, An domino laudimium debeat is cui res feudalis, vel emphyteuticaria adiudicata eſt. Locus autem fit huic quæſtioni, non ſolum ſi eiuſmodi adiudicatio fiat per licitationem, vt in d. l. 3 C commun. diuid. ſed etiamſi ſine licitatione ſiue fundi per ſe ſinguli commodè diuidi poſſint, ſiue non poſſint, Cum arbiter ad diuidendum datus illud potiſſimum ante occulos habere debeat, quod vtrique condiuiſorum magis expedit, vt omnibus æquè conſulat l. item Labeo 22. §. 1. l. ſi familiæ 55. D famil. erciſc. Frequens autē noſtrorum ſententia eſt, Quoties in diuiſione tota emphyteuſis, vel totum feudum vni ceditur, & aſſignatur [ſic enim loqui ſolent pro eo ꝙ prudentes noſtri dicerēt adiudicatur] ꝓ dimidia parte ſoluendum eſſe laudimium ſi modò emphyteuſis ſit noua, vel feudum nouum. Ita Ferrarienſ. in form. libell. pro hæred. vel re ſingul. diuid. in verb. domum vnam. Aufrer. ad deciſ. Tholoſ. 75. Steph. Bertr. conſ. 88. incip ex caſu vol. 1. part. 2. Tiraq. De retract. gentilit. §. 1. gloſ. 14.

num.

num 77. Guid Pap. quęſtio. 46. quos refert ac ſequitur Amedeus noſter dicta quæſtion. 2. vbi rationem huius ſententiæ adfert, quòd ſicuti noua emphyteuſis eſt, quæ à fratribus ipſis acquiſita fuit, Ita quòd ad portionem fratris noua eſt acquiſitio. In qua proindę licet prior conſenſus domini nō ſit neceſſarius ad eiuſmodi faciendam diuiſionem, cum neq; prælationis ius hoc caſu locum habere poſſit, ne alioqui cogātur fratres aut in communione perpetua manere, aut rem communem domino inuiti vendere, quod vtrumque abſurdum, & iniquum eſſet l. vltim. C. commun. diuid. l. non enim 9 D. rer. amot. l. ſi filiofamilias 25. §. maritum D. ſolut. matr. Poſterior tamē conſenſus neceſſarius eſt, & approbatio domini in nouo emphyteuta retinendo. Quemadmodum, inquit Amedeus, ſolemus dicere in donatione, & permutatione, in quibus tametſi de conſenſu domini ante contractum exquirendo, & de offerendi iure tractari nihil poſſit, non eo minus tamen neceſſaria eſt domini approbatio, vt nouus poſſeſſor retineatur: ideòque etiam ex donatione ac permutatione laudimium deberi placet, vt in ſequētibus dicemus. Loquuntur autem ſupradicti Doctores de noua emphyteuſi quia in paterna aliud iuris eſſe volunt, quòd ex alienatione in emphyteutam, vel vaſſallum facta laudimium nullum debeatur. De quo poſteà fortaſſe latius dicendum nobis erit. Iidem addūt ſi totum feudum, vel tota emphyteuſis vni adiudicaretur mediante pretio, Etiam priorem conſenſum domini requirendum forę ex Franciſc. Rip. ad l. qui Romæ §. duo fratres nu. 86. De verb. oblig. Steph. Bertr. conſ. 112. vol. 1, Gabriel: conſil. 84. num. 4. & 16. Huiuſque differentiæ rationem illam adferunt, quod licèt diuiſio ſit alienatio neceſſaria, non eſt tamen neceſſaria adiudicatio. Quod aiunt his omnibus caſibus deberi laudimiū, cum emphyteuſis noua eſt, & feudum nouum, certè veriſſimum eſt, & ijs maximè conſentaneum quę ſuperiore capite tractauimus. Nam ſi eo quoque caſu quo adiudicatio eſt neceſſaria, vt in re quæ commodam diuiſionem non patiatur, laudimium deberi tamen defendimus, quanto magis illud deberi dicendū eſt in

ea ad-

ea adiudicatione quam interpretes habent pro voluntaria? Nimirum his omnibus caſibus pro parte ſocij quam acquirit condiuiſor, qui totam rem ſibi habere incipit cuius non niſi partem habebat anteà, fatendum eſt eſſe illum nouum dominum nouumque poſſeſſorem nouæ portionis, Quod vnum maximè inſpiciendum eſſe docuimus quoties de laudimio an debitũ ſit diſputatur. Sed ratio quã adferunt quod huiuſmodi adiudicatio ſit voluntaria, nõ neceſſaria, facit vt appareat cõtigiſſe ijs in hac quæſtione, quod in alijs plerisque vt caſu magis quam certa ratione verum dixerint. Sic enim ſentire debuerunt, In omni diuiſione quæ ab arbitro fiat ſiue familiæ erciſcundæ arbiter datus ſit, ſiue Communi diuidundo neceſſariã eſſe adiudicationẽ, ſiue per licitationẽ fiat adiudicatio, ſiue abſque licitatione d.l. item Labeo 22. §.1.& ſeq & dict.l.ſi familiæ 55.D.famil erciſc.l.communi 7.in princip & §.1 & paſſ.D.commun. diuid.l.1.& 3.Cod. eod. Non ob id ſolũ quod credendũ ſit bonum,& æquũ arbitrum nihil meliùs aut cõmodius facere potuiſſe, Verum etiã quia fieri aliter non poteſt vt dominium acquiratur ei cui ſit adiudicatio, Quomodo.n.acquireretur ſi adiudicatio nulla fieret? An fortè per traditionem? Vnicum ſiquidem, & ordinarium illud remedium eſt ad transferendum dominium, quoties neque mancipatio, neque ceſſio in iure, neque vſucapio, neque adiudicatio, neque lex ſola dominium transferre poteſt. Atqui verum quidem eſt, partem certa pro indiuiſo ſicut poſſideri ita,& tradi, & vſucapi poſſe.l. locus 26. D de acquir.poſſ. Sed illud tamen prius eſſe oportet vt poſſideatur, quam vt tradatur vel vſucapiatur. At verò iudiciũ Familiæ erciſcundæ, itemque Communi diuidundo non expectat vt coheredes vel condiuiſores poſſideant. Nihil enim refert an poſſideant necne l.1.§.1.l hæredes 25.§.quantum verò D fami erciſc. Eſt igitur adiudicatio ſemper neceſſaria vt expectata poſſeſſione, aut traditione partis indiuiſæ dominiũ transferri ſtatim poſſit quod alioqui non poſſet. Non enim arbitro Familiæ erciſcundæ vel Communi diuidundo lex 12. tabul. dedit poteſtatẽ aut tradendi res cõmunes aut

impe-

imperandi traditionem,ſed tantum adiudicationes, & condemnationes faciendi. Nihil ergo eſt quod in his iudicijs de traditione facienda tractari poſſit,cum actiones illæ deſcendant ex lege 12.tabul. quæ de adiudicatione tantum nō etiā de traditione locuta eſt. Tum vero quid ſi alter ex coheredibus qui rem communē aut in ſolidum aut ſaltem pro ſua parte poſſideret, tradere illam nollet? Vtique præcisè cogi ad tradendum non poſſet, cū traditio ſit facti vt toties diſputauimus ex l.conſil.7 §.vlt.D de curat furioſ. ad factū autem præcisè cogi nemo poſſit l. ſi quis ab alio 13. in fin. D.de re iudic. Proinde eò tandem deueniendum eſſet vt eum qui tradere iuſſus eſſet,nec obtemperare vellet,condemnari oporteret in id omne quod intereſſet aduerſarij,vt fit in cæteris omnibus tradendi, & faciendi obligationibus l.1.D. de act.empt.l.ſi traditio 4.C. eod.l. quoties quis 81. iunct.l. ſtipulationes non diuiduntur 72.verſ. Celſus l. cum ſtipulatus.113.§.vlt.De verb. oblig. Atque ita fieret vt contra voluntatem arbitri rem communē haberet ac retineret is quē arbiter tradere iuſſiſſet, is verò habere nō poſſet cui arbiter tradi darique eam voluiſſet.Et conſequenter vt ille ex condiuiſoribus qui totā rē habere deberet ex arbitrio, & officio iudicis è contrario partē ſuam vel inuitus certo pretio vendere cogeretur,quod iniquiſſimum eſſet l.nō enim 9. D.rer. amot.d.l.25.§.maritum D.ſolut. matr. Præſertim cum etiā ante vllam diuiſionē rerum cōmunium,vnuſquiſque ſociorū iam ſit dominus ſuæ portionis,nec ſit neceſſaria adiudiudicatio niſi ad transferendum dominium alterius partis quæ pertinet ad condiuiſorem. Quæ tranſlatio nullo cōdiuiſoris facto impediri poteſt cum ſit per adiudicationem ab arbitro poteſtatem legis exequente. Falſiſſimum igitur eſt quod interpretes ſentiunt, Non eſſe in his iudicijs neceſſariam adiudicationem. Nec ad rem pertinet ſi quis obijciat, Etiam facta adiudicatione perinde futurū vt is cui adiudicatio rei communis facta eſt cogatur re ſibi adiudicata carere, eamque vendere ſi cōdiuiſor qui eā poſſidet pertinacior, & pertinacior eſſe velit in recuſanda traditione. Multū namq; in-

intereſt, an agat condiuiſor aut coheres factus iam dominus per adiudicationem, an verò priuſquam dominus effectus ſit: quia ſi agat poſt acquiſitum dominium directa rei vindicatione quæ hoc caſu ſola competit, nec ei res ſua reſtituatur, poterit ex iuris ratione admitti ad iurandum in litem quod non ſit cogendus rem ſuam iuſto pretio vendere dict. l non enim, & dict. §. maritum. Adeoque ex eo iure quod ſub Vlpiani nomine Tribonianus inuexit in l. qui reſtituere 68. D. de rei vindic. impetrare vt manu militari poſſeſſio condiuiſori auſſeratur quod non ſimiliter facere poſſit ſi agat antequam factus ſit dominus quia neque iuſiurandū in litē neque auxilium illud extraordinarium manus militaris vnquam datur ei qui alienam rem petit aut repetit, ſed ei tantum qui ſuam, Excepto, quod ad iuſiurandum attinet, caſu l. in actionibus 5 §. planè De in lit. iur. vt alibi ſæpe docuimus. Denique prouidendum fuit per legem 12. tab. vt coheredes cæterique condiuiſores qui iam erant pro ſua quiſque parte domini rei communis, poſſent nanciſci per diuiſionē, & per officium arbitri dominium alterius partis etiā inuito condiuiſore, ſi quando ita arbitro videretur, Quod vtique non alio remedio fieri potuit quam introducto vſu, & iure adiudicationis, vt idem Vlpianus noſter teſtatur in Inſtit. Tit. 19. De acquiſit. rer. Imò verò tum quoque cum regionibus fundum aliquem diuidere vult, & poteſt arbiter, neceſſaria perinde eſt adiudicatio vt ſuæ quiſque portionis pro diuiſ. fieri poſſit dominus, quamuis eſſet iam anteà pro indiuiſo cum in parte qualibet, vel minima ſinguli habeant ſuam portionem iuris intellectu, quamuis non diuiſione corporum, vt loquitur Papinianus in l. Mæuius 66. §. duorum de leg. 2. Sed tamen inter hos caſus differentia illa eſt, quod in hoc poſteriore nulla debentur laudimia, quia non mutantur perſonæ poſſeſſorum, quæ tamen mutantur quoties tota res feudalis, vel emphyteuticaria, quæ antè fuerat communis fit propria vnius in ſolidum, Licèt alia viciſſim detur coheredi aut condiuiſori non tantum ſi ſit illa libera, & allodialis, in quo mihi conuenit cum interpretibus, ſed

etiamſi

etiamſi ſit ex eodem feudo vel ex eadem emphyteuſi. Hoc enim addo interpretum ſententiæ, qui non putant in hac ſpecie laudimium deberi. Et moueor quoniam hoc caſu permutatio quædam, tametſi per ſpeciem,& occaſionē diuiſionis contrahi videtur inter condiuiſores, vt in l. ſed & ſi lege 25.§.conſuluit D.de petit.hæred.& apertiùs in l. ſi filia 20. §.ſi pater verſic. quaſi certa lege permutationem fecerint D famil.erciſc. Ex permutatione autem laudimium debetur, vt infrà tractabimus. Tantò igitur verius eſt quod volunt interpretes, Eſſe hoc caſu neceſſarium poſteriorem conſenſum, & approbationem domini ad nouum emphyteutam in ſolidæ rei poſſeſſione reſtituendum qui anteà non erat emphyteuta niſi portionis in vnaquaque re communi: Quæ portio licèt æquè certa, & eadem ſit cum adhuc indiuiſa eſt, quæ cum diuiſa dict.l.locus 26.D.de acquir.poſſ.alia tamen fit cum vnus ex hæredibus aut condiuiſoribus pro ſua parte totam rem aliquam conſequitur, & alius aliam ſimiliter totam: quia ſingulorum corporum cauſa, & dominium inſpici debet, Ne alioqui paullatim dicamus ſi fundus vnus ſit de feudo vel emphyteuſi Titij, alius verò de feudo vel emphyteuſi Sempronij nulla fore debita laudimia neque Titio neque Sempronio: quod euidenter iniquum eſſet, cum eorum quilibet amittat hoc caſu veterem ſuum emphyteutam pro parte quam habebat condiuiſor in re illa communi, & acquirat nouum, quod ſine laudimij præſtatione fieri vix vnquam poteſt. Nec ſanè credendum eſt aut legis duodecim tabularum ſi de præſtandis laudimijs cogitare iam tum potuiſſet, aut arbitrorum qui adiudicationes tales fecerint, voluntatem illam fuiſſe vt directi domini ius læderent, & laudimiorum præſtationem impedirent eo caſu quo ex regulis iuris feudalis vel emphyteutici laudimium deberetur. Aliud enim eſt de condiuiſorum, aliud de domini directi iure aliquid conſtituere. Illud planè verum eſt quod interpretes volunt non eſſe hoc caſu exigendum priorem conſenſum domini an diuiſionem inter coheredes alioſve condiuiſores fieri velit, & an vel hoc vel illo modo. Cum lex

duodecim tabularum vel vno ex condiuiſoribus poſtulante iubeat fieri omnimodo diuiſionem,in eamque cauſam arbitrum conſtitui, cuius arbitrio, & æquitati totum negotium committatur: Ne ſcilicet cogatur quiſpiam inuitus manere in communione,vt diximus, & rixarum materiam pati quam tolli penitus intereſt reipublicæ cuius vtilitas ſemper ſpectanda eſt, & præferenda priuatæ, Tum quoque cum citra alterius aliquam iniuriam fieri id non poteſt, vt in l.ita vulneratus 51.§. vltim. D. ad leg. Aquil. Authen. res quæ Cod. commun.de legat. Diuiſionis,& arbitrij quod ad diuidendũ interponitur cauſa publica eſt,Domini directi,priuata. Quæ ratio me mouet vt non æquè illud etiam probare poſſim, quod addunt ijdem interpretes, ſi diuiſio per officium arbitri ſic fiat vt vnus totam rem communem, ſibi propriam habeat per adiudicationem, certo tamen pretio, ad cuius præſtationem ſit ille viciſſim condemnatus ,(quod fieri neceſſe eſt cum ad licitationem deuenitur, fit tamen interdum etiam nulla interueniente licitatione dict.l.item Labeo 22. § 1. & l. ſi familiæ. 55. D. famil. erciſc. Non modò laudimium deberi, ſed etiam priorem conſenſum domini requiri. Quid enim ſi nollet dominus conſentire vt diuiſio ſic fieret ac oblato eodem pretio rem ſibi retinere vellet? An non rectà impediret poteſtatem legis duodecim tabularum,quæ vtrumque præcipit, Vt & diuiſio fiat rerum communium ſi alter ex condiuiſoribus in communione perſtare nolit, & vt fiat eo modo quem arbiter commodiorem exiſtimauerit, non vt ex domini directi ſi quis eſſet, vel ex alterius arbitrio res pendeat. Atqui certum eſt nihil poſſe fieri contra leges, nec priuatorum vtilitates, & cautiones legum authoritate cenſeri l. vltim. D. de ſuis, & legit. l. iuris gentium 7.§.ait Prætor leg.contra 30.D.de. pact. Non igitur conſenſus domini directi exquirendus eſt ea in re quæ poteſt fieri ipſo quoque inuito Ex reg.l. qui poteſt 26. D.de regul. iur. Neque verò, quod in huiuſmodi adiudicatione pretium interueniat facere debet, vt vel condiuiſores vel arbitri ad diuidendum dati,animum vendendi,& alienandi

habuiſſe

habuiſſe videantur : Non equidem condiuiſores, quia non ex eorum voluntate id pendet, ſed ex ſolius arbitri officio, & arbitrio, quod etiam in inuitos pronunciatur, vt in alijs omnibus iudicijs euenit quæ in inuitos redduntur. l. inter ſtipulantem 83. §. 1. De verbor. oblig. Non etiam arbiter diuiſorius quia non ad vendendum datus eſt, aut ad impetrandam venditionem, ſed ad diuidendum, & ad faciendam quantum commodè fieri poſſit diuiſionem. Nec exiſtimandum eſt ſtatim atque pecunia pro re datur, emptionem eſſe, & venditionem, ſed illud primum ac ante omnia exigi vt animus adſit, & voluntas contrahendæ venditionis ex vna parte, & emptionis ex altera, & vt venditor rem venalem habuerit. Sic enim omnino accipi debet quod ſcriptum eſt in l. naturalis 5. §. 1. D. de præſcript. verb. vt conſtat ex leg ſi voluntate 8 Cod. de reſcind. vendit. l. 1. Cod. de rer. permut. Pecunia enim datur hoc caſu non pro pretio, ſed tanquam alia res quælibet, quoniam pecunia cuiuſlibet alterius rei vice fungi poteſt l. 1. D. eodem. l. 1. D. de contr. empt. Omne pretium conſiſtere neceſſario debet in pecunia numerata, ſed non omnis pecunia numerata pretium eſt ne tum quoque cum pro alia re datur leg. vltim. D. de condict. cauſ. dat. In ſumma numquam diuiſio emptio eſt licèt ſemper verum ſit eam obtinere vicem emptionis dict. leg. 1. Cod. commun. vtriuſ. iudic. Emptiò enim contrahitur nudo conſenſu, Diuiſio verò non niſi per adiudicationem ſi fiat per arbitrium aut per traditionem. Nudum ſiquidem placitum diuiſionis nullius momenti eſt ad agendum, niſi vel traditione vel ſtipulatione munitum ſit leg. diuiſionis 45. D. de pact. Vendi etiam aliena res poteſt, leg. rem alienam 28. De contr. empt. Diuidi niſi res quæ communis eſt, & inter eos inter quos communis eſt non poteſt, venditio non traſfert dominium niſi ſecuta demum traditione quæ à domino facta ſit, Diuiſio autem tranfert ſi adiudicatio facta ſit, nulla licèt traditione ſecuta §. vltim. Inſtitut. de offic. iudic. Planè quoties ſaluo iure diuiſionis ius quoque domini directi ſaluum, &

integrum conſeruari poteſt, dubitari non oportet quin vtriuſque ratio ſit habenda, Vt euenit cum de poſteriore tantum domini conſenſu, & diuiſionis approbatione, hoc eſt de ſolo laudimio præſtando tractatur. Nihil enim vetat, & diuiſionem ſtare inuito domino directo ad eum modum quem arbiter conſtituerit, Et nihilominus laudimium deberi domino ſi is ex diuiſione nouum emphyteutam, vel vaſſallum aut in ſolidum, aut pro parte accipere coactus ſit, Vt ſi in ſolidum etiam laudimium ſolidum petere poſſit, ſi verò pro parte, partem, quamuis verum ſit neutrum ex condiuiſoribus factam eſſe ex diuiſione locupletiorem. Non.n. quis, aut in quantum fiat locupletior inſpiciendam eſt cum de laudimijs quæritur, ſed tantum an nouus ſolidæ rei, vel partis emphyteuta acceſſerit, necne.

ERROR QVINTVS.

De dominio per ſententiam ſolam transferendo.

Vnde ſequitur ex adiudicatione laudimium non deberi.

DRÆBVIT noſtris magni erroris materiam. quod ſcriptum eſt in §. vlt. Inſti. de offic. iudic. & à nobis vſurpatum ſæpius eſt in præcedentibus: id quod in tribus iſtis iudicijs Familiæ erciſcundę, Communi diuidundo, & finium regundorum alicui adiudicatum eſt ſtatim eius fieri cui adiudicatum fuit. Inde nãq; in ferre ac probare vulgo ſolent, Ex ſententia iudicis dominium transferri. Quo falſius dici nihil in iure noſtro poteſt: Nec ſcio an apertior vlla huius erroris probatio afferri poſſit quam ex eo ipſo §. vlt. vbi cum Iuſtinianus ſcribit. In tribus iſtis iudicijs quod adiudicatum fuerit ſtatim eius fieri cui adiudicatũ eſt, an non oſtendit manifeſtè, quod volumus, In alijs ergo iudicijs omnibus aliud eſſe, nec tantam poſſe vim

eſſe,

eſſe,& authoritatem ſententiæ vt dominium rei in iudicium deductæ in alium transferre queat. Quid enim haberent ſpeciale hac parte tria iſta iudicia, ſi ius idem eſſet in omnibus cæteris? At neq; exiſtimandum eſt in his tribus iudicijs vi & poteſtate ſententiæ fieri, vt dominium in vnum ex collitigãtibus transferatur. Totum enim id non ſentẽtiæ iudicis acceptũ ferendũ eſt,ſed poteſtati adiudicationis, quam voluit lex duodecim tabularum eſſe vnum ex modis ſex acquirẽdi iure Quiritium dominij, Vt ſæpè retulimus ex Vlpiano in Inſtit. Tit. 19. De acquiſit. rer. Atqui non eſt locus adiudicationi prætèrquam in tribus iſtis iudicijs. Et cæteris omnibus dicitur iudex tantum iudicare non etiam adiudicare. Fieri ergo nequit,vt in alijs iudicijs dominium per ſententiã trãſferatur. Error primus ác præcipuus interpretum in hoc tractatu ille eſt quod pronunciationem quamlibet iudicis quæ pro actore fiat habent pro adiudicatione puta ſi quid iudex declarauerit, aut meum eſſe,aut mihi debitũm. Eamque loquendi rationem praxis noſtra paſſim retinet vt quoties pronunciatum eſt,& declaratum per ſententiam,aut meum,aut mihi debitum eſſe quod petij,toties id mihi adiudicatum dicatur. Quaſi inter iudicationem,& adiudicationem nihil diſtet, ſi modo iudicetur pro actore, & petitore. Quod tamen non ita eſt, Numquam enim videas prudentes noſtros eo adiudicationis verbo vſos fuiſſe, niſi cũ de tribus iſtis iudicijs tractant Familiæ erciſcundæ,Communi diuidundo,& Finiũ regundorum: Extra quę ſi quando poſſet pronunciatio facta pro actore dici adiudicatio. Maximè id locum haberet in iudicio vindicationis in quo non de alio quæritur, quam cuius res ſit, Et tamen longè aliter Paulus in l & ex diuerſo 35. § 1 D. de rei vindic. Vbi autem inquit, alienum fundum petij, & iudex ſententia ſua declarauit meum eſſe. Et in l. ſi inter me 15. D. de excep. rei iudi. in illis verbis intereſt vtrũ meam eſſe hæreditatem pronunciatũ ſit, an contrà. Et paulò poſt, quia eo ipſo quo meã eſſe pronunciatum eſt. Et alibi paſſim eo. tit. vbi frequentiſſima talium pronunciationum mentio fit,& rei iudicatæ, nunquã verò adiudicationis, aut

rei adiudicatæ. Et verò ſi adiudicatio nihil aliud eſt quã modus quidam trãſferendi dominij quomodo fieri poteſt vt cũ in iudicio vindicationis iudex ſuper facti quæſtione, & ante redditum arbitrium pronunciat, Videri rem eſſe petitoris, videatur hoc ipſo rem petitori adiudicare? An non hoc eſſet agere, vt res quæ iam eſſet petitoris fieret eius magis, ac magis? quod ipſum tamen fieri certè nullomodo poteſt §. ſic itaque Inſtit. de actio. l. non vt ex pluribus 159. De regul. iur. Niſi fortè, vt hunc errorem interpretum tueamur, in alium incidamus, & adiudicationis nomen vſumq; ad eũ caſum coanguſtemus quo iudex pronunciauerit petitoris eſſe fundum, qui re vera erat alienus, vt in dict. l. 35. § 1. De rei vindic. Hoc verò numquam fieri poteſt niſi per errorem vt conſtat ex dict. §. 1. vbi dicitur debere iudicem in hac ſpecie eodem errore de fructibus quoque pronunciare, Et in l. ſi per errorem 17 D. de vſucap tracta Marcellus de eo, qui per errorem de alienis rebus, vt de communibus iudicium Communi diuidundo acceperat, & ex adiudicatione fundum poſſidere cœperat. Nempè quia, vt ſuperiore capite diſputauimus, cum adiudicatio ſit modus transferendi dominij non de alia re fieri poteſt, quam de ea cuius dominium transferri in alium poſſit: quod de re aliena inuito vel ignorante domino numquam poteſt contingere. Quis autem admittat, tantam eſſe debere vim ac poteſtatem ſententiæ per errorem redditæ, vt dominium transferre poſſit, quod neque per tradionem à vero domino factam ſi modo per errorem facta eſſet, transferretur, leg. ſi ego pecuniam 18. D. de rebus credit. leg. 3. §. ſubtilius D. de condict. cauſ. dat. Errantis enim voluntas nulla eſt, nec quicquam conſenſui tam cõtrarium quàm error qui imperitiam detegit l. ſi per errorem 15. D. de iuriſd. leg. ſed hoc ita 20. D. de aqua, & aquæ pluu. arcend. Non ſum neſcius tantam eſſe authoritatem rerum iudicatarum, vt etiamſi non modo per errorem, & imprudentiam, ſed etiam quam quod indignius, & intolerabilius eſt per ſordes, aut per gratiam malè, ac perperam iudicatum ſit, executioni tamen mandanda ſit

ſententia

ſententia ne nullus ſit litium finis ſi à rebus quoquomodo dum ritè iudicatis ſub eo erroris aut iniquitatis prætextu recedere liceat l. ſeruo 65. §. cum Prætor D. ad SC. Trebell. l. ſi per imprudentiam 51. D. de euict. l. 2 & tot. tit. Cod. de re iudic. Sed longè aliud eſt tractare de iudicato exequēdo quod per errorem iudicatum ſit, Aliud verò eam ſententiæ erroneæ vim tribuere, vt dominium ſtatim, & ipſo iure transferre poſſit, quod neque iudex habeat, neque is contra quem iudex pronunciat. Idque ita eſſe apparet euidenter ex dict. l. ſi per errorem. 17. De vſucap. vbi tractans Marcellus de facta per errorem adiudicatione rei alienæ quæ communis eſſe credebatur in iudicio Communi diuidundo, negat tranſlatum eſſe dominium, quamuis adiudicatio eſſet non tam titulus quam modus habilis ad dominium transferendum, ſed per eiuſmodi adiudicationem erroneam vult tranſlatam eſſe duntaxat vſucapiendi cauſam, & conditionem. Vt adiudicatio ex modo transferendi dominij fiat titulus ad vſucapiendum, Ne vſucapio ſine titulo procedere videatur. l. Celſus 27. l. penu. D. de vſucap. aliàs l. 3. pro ſolu Quod ſi ſententia quæ adiudicationem erroneam continet, & hanc vim nō habet, vt dominium transferre poſſit, Quanto minus habebit ſententia quælibet alia quæ nullā faciat adiudicationē? Ac ſtatim replicabunt interpretes. Ex quibus cauſis vſucapiēdi tantum conditio per ſentētiam acquiritur ſi res aliena, ex iiſdem transferri dominium per ſententiam ſi contra dominum pronunciatum ſit. Quomodo cum de traditione tractamus, ſolemus dicere, Ex quibus cauſis re à non domino tradita vſucapiendi condicio quæritur ex iiſdem ſi res à vero domino tradatur, dominium acquiri l. clauibus 64. D. de contr. empt. l. traditio. 20. D. de acquir. rer. domin. Atqui vſucapiendi condicio per ſententiam acquiritur ſi aliena res per errorem adiudicetur d. l. ſi per errorem 17 De vſucap. iunct. l. Pomponius 13. §. ſi iuſſu D. de acquir poſſ. Ergo, inquiunt, ſi res adiudicētur eius qui ſit dominus transfertur dominium. Nos verò totam ratiocinationem admittimus dummodo adiudicationis nomen retineatur. Certiſſi-

mum enim eſt, eo caſu quo facta ſit, & fieri potuerit adiudicatio dominium ex ea transferri ſtatim, & ipſo iure ſi dominus rei fuerit is contra quem facta eſt adiudicatio, ſolam verò vſucapiendi conditionem ſi dominus non fuerit. Sed negamus poſſe tractari de adiudicatione, niſi in ſupradictis tribus iudicijs, in quibus ſunt, & alia pleraque ſingularia, l. in tribus 13. D. de iudic. Negamus in alijs iudicijs ſententiam, quæ adiudicationem nullam contineat poſſe transferre dominium ſi res eius ſit contra quem fertur ſententia, quia non poteſt hoc caſu ſententia non eſſe erronea. Nec proinde vſucapiendi conditionem ſi res non ſit condemnati, niſi alius anterior, & iuſtior præcedat titulus ex quo ſequi vſucapio poſſit. Finge poſſediſſe quem bona fide fundum Titij quaſi ſuum ex cauſa emptionis, vel alterius tituli: quem tu ſiue iuſtè, ſiue iniuſtè cœperis poſſidere. Nemo dubitat quin potuerit eum vſucapere, & eo nomine Publicianam habere debeat, contra te, ſi cum eſſet in curſu vſucapiendi tu eius poſſeſſionem interpellaueris, §. namque Inſtitut. De actio. l. 1. & tot. tit. D. de Public. in rem act. Quid ergo ſi iudex datus in actione illa Publiciana, quæ eſt ex arbitrarijs, iuſſerit te rem illam actori reſtituere? Arbitrium enim tale præcedere neceſſe eſt ante quàm ad condemnationem, vel abſolutionem perueniri poſſit. Si arbitrio parueris, & rem reſtitueris non quæ adiudicata ſit (nec enim magis in Publiciana, quàm in ciuili, & directa vindicatione poteſt adiudicatio vlla fieri) ſed quæ reſtitui iuſſa eſt, victor vſucapionem cœptam proculdubio complebit, proderitque illi poſſeſſio tua, vt computetur ei tempus tuæ poſſeſſionis acſi ſemper ille poſſediſſet. Verum hòc ita non propter poteſtatem iuſſus, & arbitrij, de quo textus loquitur in d. §. ſi iuſſu l. Pomponius 13. D de acquirend poſſeſſ. Multò minus propter ſententiam, & pronunciationem illam quæ in arbitrarijs iudicijs debet ſemper arbitrium præcedere, de qua nullum ibi verbum, ſed propter titulum illum præcedentem cum bona fide coniunctum ex quo cœperat currere vſucapio ante motam Publicianam redditumque arbitrium

triuum

triũm de re reſtituenda. Itaque non ſic loquitur Vlpianus in dict. § ſi iuſſu, vt dicat ſi per ſententiam iudicis res aliena quam petebam mihi adiudicata ſit. Sed ita ſi iuſſu iudicis res mihi reſtituta ſit. Quis verò neſcit, Aliud eſſe rem reſtitui, aliud verò adiudicari? Nihil ergo is locus contra nos probat. Neque verò ideò fertur ſententia, vt ius aliquod nouum victori tribuat, aut vt rem alienam eius faciat, ſed tantum vt ius, quod habebat actor aut reus declaret, ſiue iuſtè id faciat, ſiue per errorem, vt in dict. l. ex diuerſo 35 §. 1. De rei vindic. l Pomponius 40. § ſed & is qui D. de procurat. Ideoque nec ex ſententia naſcitur vnquam rei vindicatio quomodo naſceretur ſicut ex alio quouis titulo habili ad transferendum dominium ſi per ſententiam transferretur, ſed ex ſententia, & re iudicata nulla vnquàm alia naſcitur actio quàm in factum quæ perſonalis eſt l. actori 8. Co l. de reb. credit. & iureiur. aut rei iudicatæ exceptio. Cuius non poſſet eſſe vſus neceſſarius, præſertim contra eum, qui vindicatione egiſſet, ac victus eſſet agentem iterum eadem actione ſi per priorem ſententiám dominium tranſlatum fuiſſet in victorem. Exceptio namq; omnis præſupponit actionem præcedentem eamq; competentem, cum nihil aliud ſit, quã actionis excluſio, l. 1. & paſſ. D. de except. rei iud. Nemo aũt agat ſine actione, l. ſi pupilli 6. §. vlt. D. de neg geſt l quoties 9. §. & generaliter D. de admin. & peric. tutor. Atquin actio vindicationis cõpetere non poſſet domino, qui in priore iudicio victus fuiſſet. Imò competere deſijſſet ipſo iure ei, qui per ſententiã dominus eſſe deſijſſet, tranſlato nimirum in victorem dominio, quod penes duos in ſolidũ eſſe non poſſet vulg. l. 5. §. vlt. D. commod. l. de hæreditate 19. §. pater D. de caſtrenſ. pecul. Et tamen veriſſimum eſt, Eum qui vindicatione egit, & ſuccubuit nihilominus iterum agere poſſe de eadem re eamq; vindicare, nec alio modo proſpici poſſe reo, quã per exceptionẽ rei iudicatæ, l. 3. & 5 l. ſi quis 7. per tot. l. ſi à te 9. §. 1. l. ſi mater 11. in prin. & paſſ D. de except. rei iud. Exceptio n. iuſti dominij de qua in l. pen. D. de publ. in rem act. pòt quidẽ opponi contra Publicianam in qua actor non

inten-

intendit ſe habere iuſtũ dominiũ, ſed tantũmodo quaſi dominium. At contra directam, & ciuilẽ vindicationẽ opponi non poteſt, cum directa vindicatio non alij poſſit cõpetere, quàm ei qui ſe probet dominũ aut iure gẽtium, aut ciuili l. in rem 23. in prin. D. de rei vindic. quiq; intentionẽ ſuã impleat l. vlt. C. eod. Alioquin actore nõ plenè probante abſolui reus debet etiamſi nihil præſtiterit vulg. l. qui accuſare 4. Cod. de edend. nec de exceptione quærendũ eſt priuſquã fundata ſit actio & intentio actoris. Neq; rurſus in exceptionẽ illud ipſum deduci vnquam poteſt, quod deducitur in petitionẽ cũ in eã rẽ ſufficiat reo negare ad elidendã intentionẽ actoris quouſq; probata illa ſit, l. vlt. C. quib. ad libert. proclam. non licet. Cùm ergo in directa rei vindicatione non alia ſit intẽtio actoris, quàm intentio dominij, l. 1. §. cùm prædiũ D. de pign non pôt reo etiamſi iã vicerit eadẽ intẽtio iuſti dominij competere, & iuſtam exceptionẽ ei præbere quin duo in ſolidum eiuſdẽ rei domini admittantur à Prætore cuius eſt, & actionem dare, & exceptionem. E contrario is, qui in iudicio vindicationis obtinuit, per iniuriam iudicis tanquam dominus cùm dominus non eſſet, nõ ideò pôt fieri dominus, & tanquam dominus agere poſteà vindicatione, ne quidem contra condemnatum, aut vt meliùs dicam contra eum, qui in priore vindicationis iudicio victus eſt, nullamque ex ea ſententia propriam actionem habere poteſt, vt eleganter ac diſertè Papinianus ſcribit in l. 3. §. 1. eod. tit. De pignor. Vbi quod magis eſt ait, Eum qui per iniuriam iudicis victus eſt in directa rei vindicatione non eo minus poſſe rem illam quaſi ſuam dare pignori, quamuis res aliena pignori dari non poſſit, ſed eã tantum quam creditor probare poſſit in dominio bonisve debitoris fuiſſe eo tempore quo dabatur pignori dict. l. 3. in princip l. & quæ nondum 15. §. quod dicitur eodem tit. Ideoque non poſſe Prętorem huic creditori tãquam pignoratitio denegare quaſi Seruianam actionem, ſed tamen futurum, vt ſi agat contra victorem, qui per reſtitutionem factam ex arbitrio iudicis poſt pronunciationem redditò poſſeſſor factus ſit, ſummoueri debeat exceptione

rei iu-

rei iudicatæ, quemadmodum, & debitor ipſe iam victus ſi rem vindicare pergeret eadem exceptione ſummoueretur. Nec enim creditor pignoratitius plus iuris habere poteſt, quàm habet debitor qui pignus dedit vt benè Papin. ratiocinatur. Debitor autem poſſet quidem adhuc vindicationem exercere ipſo iure, tanquam qui reuera dominus manſerit etiam poſt iniurioſam ſententiam iudicis, ſed tamen exceptione rei iudicatę ſi ageret ſummouẽdus eſſet, cùm in eo iudicio fuerit ſuperatus. Similiter igitur, & creditor qui ab eo poſt ſententiam pignus accepit habet quidem ipſo iure quaſi Seruianam eamque mouere poteſt, tanquam cui pignus rectè, & à vero domino conſtitutum fuerit. Sed ſi agat ſommouendus eſt exceptione rei iudicatæ, quippè quæ ab authoris perſona tranſire ſoleat contra ſucceſſorem etiam ſingularem, d. l. ſi à te 9. §. vl. De except. rei iudic. Cum negari non poſſit quin ſucceſſerit in ius victi qui poſt ſententiam pignus accepit. Diuerſum enim eſſet ſi ante ſententiam pignus accepiſſet ab eo qui poſteà in quæſtione dominij victus fuiſſet, l. iudicatæ 9. § vlt. eod. quamuis non per iniuriam iudicis ſed ob non plenè probatam intentionem dominij, vt in d. l. 3. in princip. De pign. Nam tametſi maximè, inquit Papinianus, nullam propriam actionem, qui vicit, exercere poſſit, Non tamen quid ille non habuit, ſed quid in ea re, quæ pignori data eſt debitor habuerit conſiderandum eſt. Debitor autem habuit quidem ius dominij, ſed tamen tale, quod ei prodeſſe non poterat propter exceptionem rei iudicatæ partem poſſeſſori ex authoritate ſententiæ quantumuis iniurioſę. Ergo nec in perſona creditoris poteſt eſſe vtilis & cum effectu intentio pignoris, quæ ius & intentionem dominij præſupponit, cùm eandem rei iudicatæ exceptionem pati debeat is qui in ius victi ſucceſſit. Vincet igitur hoc caſu creditorem iuſtè, idem ille poſſeſſor, qui dominum iam vicerat per iniuriam. Sed non tam ob proprium aliquod ius quod in ea re habeat, Aut quòd poſt ſententiam nullum victo ius ſuperfuerit quàm quod ius agentis infirmum factũ ſit, & inefficax per ſententiam contra debitorem latam.

Quæ

Quæ omnia falſa eſſent tam in creditoris, quàm in poſſeſſoris perſona ſi per ſententiam dominium transferretur, aut aliquod ius victori acquireretur præter exceptionem rei iudicatæ.

ERROR SEXTVS.

De Laudimijs ex datione in dotem debitis.

VARIÆ ſunt noſtrorum diſtinctiones, & ſententiæ in quæſtione illa ſępius in foro,& ſcholis agitata: Vtrum pro ea re,quæ in dotem, ſiue à patre,ſiue ab alio data ſit, laudimium aliquod debeatur. Etſi enim ſtricti iuris ratio repugnare videtur quominùs feudum, vel emphyteuſis in dotem dari poſſit domino pręſertim irrequiſito, vel non conſentiente cap. 1.§ donare qualit.olim poter.feud.alien.in vſib.feudor.lib.2. Iam tamen obtinuit fauore dotium,vt poſſit: non ſolum apud nos qui ex generali conſuetudine bona omnia feudalia, & emphyteuticaria pro allodialibus habemus, ſed etiam apud cæteros,qui iuris feudalis & emphyteutici naturam,& regulas retinuerunt: Eo ſaltem caſu quo alia bona allodialia nulla ſint, quæ in dotem dari poſſint: Quo caſu etiam ſtatutum apud nos extat, de feudalibus quoque bonis ex hac cauſa obligandis,& alienandis. Sed etſi conſenſus domini, vt vocant directi exigendus eſſet, ac ante omnia requirendus ex Iuſtiniani conſtitutione in l.vltim.C de iur.emphy.adhuc tamen fieri poſſet locus propoſitæ quęſtioni de laudimio. Solet enim domini ſaluis iuribus ſuis cæteris conſentire, vt in l.4.§.1.quib.mod.pign.vel hypoth.ſoluit.nec conſenſum domini interueniſſe ad aliud proficit, niſi vti ne commiſſo locus eſſe poſſit. Prima opinio eſt diſtinguentium, An feudum detur ęſtimatum,& quidem tali æſtimatione,quæ faciat emptionem, an verò inęſtimatum, vt hoc poſteriore caſu,& requirendus ſit conſenſus domini,& ſolui debeat laudimiũ,

Priore

Priore verò contra, neque requiri conſenſum domini, neq; laudimium ei ſolui oporteat. Ita Specul. ex quorundam veterum quos refert ſententia, in Titul. de locat §. nunc aliqua verſic. 110. Hoſtienſ. in ſumma eiuſd. Titul. de locat. § quid ſit de natura, verſ. nunquid ergo. Guid. Pap. quæſt. 40. Aufre. ad deciſ. Capell. Tholoſ. 278. Eamque communiorem eſſe interpretum opinionem teſtatur Amed. à Pont. quæſtio. 29. poſt Stephan. Bertr. conſ. 380. incip. duo ſunt vol. 2. & Andr. Tiraquell. de retract gentilit §. 1. glo. 14. nume. 95. & 108. Alij magis probant vt indiſtinctè dicendum ſit, pro re in dotem data laudimium nullum deberi. Quam ſententiam mor dicus defendit Iaſon ad d. l. fin. num. 49. C de iur. emphyt. & rationem adfert, quòd alienatio hæc ſit neceſſaria, cum neceſſe ſit dotes dari, vt poſſint mulieres nubere ad propagandam, & replendam liberis hominibus ciuitatem. In quo præcipuus quidam reipublicæ fauor elucet. l. 2. D. de iur. dot. l. 1. D. ſolut. matrim. l. intereſt 18. D de reb. author. iudic. poſſid. aliàs l. 3. de priuil. credit. Sunt & qui aliam rationē adferant. Quòd dos ſuccedat loco legitimæ, quam poteſt filia capere in corporibus hæreditarijs. l. ſcimus 36. §. repletionem. C de inoffic. teſtam. Sicque ratiocinatur Io. Paponiusin ſyntagm. lib. 13. titul. 2. §. 24. & 33. Addunt alij diſtinguendum eſſe an bona alia ſint allodialia, quæ in dotem dari potuerint, vt ſi nulla ſint, procedat eo caſu ſententia Iaſonis, ſi verò ſint aliqua, ſecus dicendum ſit, quòd neceſſaria videri non poſſit alienatio bonorum feudalium, vel emphyteuticorū quoties alia ſuperſunt, in quibus conſtitui dos poſſit. Ita Crau. conſ. 215. num. 6. & ſeqq Ex not. per DD. in cap. potuit. extr. de locat. per tex. in § emphyteuſim Nouel. 7. de non alien. & permut. reb. eccleſ. Exemplo eius quod alias dici ſolet de bonis fideicommiſſo ſubiectis non poſſe dotem conſtitui, ſi ex alijs poſſit, vt tractat Corneus conſ. 3. poſt noſtros ad Auth. res quæ C. commun. de legat. ex l. mulier 22. §. cum proponeretur D. ad SC. Trebell. Addit ibidem Crauet. num. 8. Interdum tamen etiamſi alia bona ſint allodialia, permittendum eſſe patri, vel de bonis feudalibus, vel emphyteuticis

filiam

filiam dotet: Nimirum quoties filia eſt ex perſonis in inueſtitura comprehenſis, & ad quam poſt mortem vaſſalli, vel emphyteutæ res erat peruentura. Ex tradit per Iaſ.in d.l.fin. col. 2.verſ ſecundò iuxta proximam quæſtionem quæro, & Rp.in l qui Romæ.§.duo fratres de verb.oblig. Adeò vt nec aliud hoc caſu dicendum exiſtimet, etiamſi alienatio ſit voluntaria. Sunt denique qui diſtinguant, vtrum dos detur ab eo, qui dotare tenebatur an ab alio, vt priore tantùm caſu procedat eorum ſententia, qui pro re in dotem data laudimium deberi negant, non etiam poſteriore, quia non tantù fauore dotis nitatur communis ſententia, ſed illa etiam potiſſimum ratione quam diximus, quò l ex cauſa omnino neceſſaria fieri videatur, cum neq; frater, neque alius quilibet extraneus dotem dare prohibeatur ſi velit, quamuis vt det inuitus cogi non poſſi. Fuitque olim hæc vna ex differentijs dictæ & promiſſæ, vel datæ dotis. Dotem enim dicere, certis tantùm perſonis conceſſum erat, promittere verò vel dare dotem cuilibet licebat, eaque dos aduentitia dicebatur, & ſpecialiori nomine receptitia ſi eam extraneus ſibi reddi ſtipulatus eſſet, vt Vlpianus in fragmentis teſtatur titul. de dotib eiuſque veteris iuris veſtigium extat in l. promittendo 41.D de iur.dot. Nec deſunt rurſum, qui in ea quoque dote quam pater dederit, diſtinguendum exiſtiment, an dederit eam filiæ, an generò, vt ſi filiæ laudimium nullum debeatur, ſecus ſi generò, quia tunc ſupradicta diſtinctio adhibenda ſit, An res in dotem data fuerit æſtimata, an inæſtimata. Et ita ſentit Amedeus à Ponte d.quæſt.29. quamuis Craueta ſupradicto conſ.215.num.2. hanc diſtinctionem nolit admittere. Quaſi ex cauſa dotis omnimodo transferatur dominium, ſiue dotem pater det filiæ ex l. Pomponius Philadelphus 35 D.fam.ercifc. ſiue genero, vt in l.doce 9. C.de rei vindic. Miror ego nec ſatis mirari poſſum in tanta opinionum, & Doctorum varietate, neminem dixiſſe, quod meo equidem iudicio dicere oportuit, Ex omni contractu dotali ſi modò res dotales traditæ ſint, translatumq; earum dominium, perinde atq; ex alia qualibet dominij translatione, laudi-

laudimium deberi. Mouet me perpetua illa ratio quæ in ſuperioribus Decadibus tam ſæpè à nobis repetita, & inculcata eſt, quod ex omni tranſlatione dominij per quã nouus vaſſallus, aut emphyteuta conſtituatur, laudimiũ deberi certum eſt, Non inſpecto eo, An cõſenſus domini ad trãsferendum dominium requirẽdus fuerit, necnẽ: Aut an alienatio neceſſaria fuerit, an voluntaria, Quod huiuſmodi diſtinctiones ad commiſſi potius, quàm ad laudimij cauſam pertineant. Atqui certum eſt ex cauſa dotis, quæ bene cõſtituta ſit traditione rei dotalis ſecuta dominium transferri in maritum qui dotem accipit, vt habeat vnde ferat onera matrimonij d.l. dote iunct. l. pro oneribus 20. C. de iur. dot. & Tit. quib. alien. licet vel non Inſtit. in princip. Et ſi enim ſoluto matrimonio dos data, & tradita ad eum qui dedit plerunq; reuertitur, puta ad patrem ſi dos profectitia ſit. l. iure ſuccurſum 6. D. de iur. dot. l. dos à patre 4. C. eo. aut etiam ad extraneum ſi ſit receptitia, aut deniq; extra hos caſus ad mulierem ipſam, ſiue ex ſtipulatione expreſſa, ſiue ex tacita quã ei Iuſtinianus dedit in l. vnic. C. de rei vxor. act. dotis tamẽ cã perpetua eſt, quia datur eo animo, & voto, vt penes maritum perpetuo remaneat, inquit Paulus in l. prima. D. de iur. dot. quod non aliam ob cauſam monitum Paulus voluit, quã ne dubitari poſſet quin dominiũ rei dotalis in maritum transferretur, quod transferri non ſolet ex cauſa temporali, vt ex illo Pauli loco bene Iaco. Cuiacius notauit. Ac quamuis pleriſq; iuris locis ſcriptũ ſit dotẽ eſſe mulieris non mariti. l. quãuis 75. eo. tit. l. ſi conſtante 24. §. ſi maritus D. ſolut. matr. Id tamen ita accipiendum eſſe conſtat, vt dominium rei dotalis ſi quod eſt mulieris, ſit nudum quiritiarium, bonitariũ verò ad maritum ſolum pertineat, ita vt ſi quando in vindicatione cum eo mulier velit cõcurrere, ſit ille mulieri præferendus d. l. quamuis, & d. l. doce, quemadmodum alio loco explicauimus, aut vt rem dotalem à dote diſtingui oporteat; & res quidem dotalis in dominio ſit mariti: Dos tamẽ ipſa ſit mulieris, quæ ſola dotata dici poteſt, non maritus. Eſt enim dos ius quoddam vniuerſale, quod penes mulie-

rem reſidere nihil vetat ne alioqui dicendum eſſet mulierē quæ dotē marito daret hoc ipſo indotatam fore, quod eſſet ridiculum l.apud Celſum 4.§. ſed etſi 21.D.de doli mal.excep.Nam quod ſequitur in §.apud Iulianum 22.ead.leg.repelli poſſe maritum exceptione doli ex perſona mulieris. Propterea quod dos quam ab hærede ſoceri petit,intelligatur quæri filiæ quæ per hoc dotem ſit habitura,quaſi nullum mariti ius ſit in dote, ſed mulieris duntaxat, ad eum caſum omnino reſtringendum eſt quo maritus agat de dote poſt diuortium,aut aliter ſolutum matrimonium, vt in l.purè 5. §.ſi eum eod. tit. Ne alioqui obſtet quod ſcriptum eſt in d.l. ſed etſi & d.§.ſi eum, Nulla exceptione repelli poſſe maritū ex perſona mulieris,cum is petendo dotē non tam mulieris, quam ſuum negotium gerat,qui non fuerat indotatam vxorē ducturus. Quod, & ſatis apertè Iulianus expreſſiſſe mihi videtur,cum duobus locis tractans de muliere ſubiunxit cui pecunia quæreretur. Non enim mulieri ſed marito acquireretur pecunia quam ex cauſa dotis maritus peteret conſtante matrimonio, ideòque nec doli exceptione repelli poſſet ex perſona mulieris. Quamuis tum quoque cum agit poſt diuortium proprij doli exceptione repellēdus ſit di&.§. apud Iulianum in fin. vbi quod additur licèt videatur nulla dos filiæ vt ait quæri,euidenter mendoſum eſt legendumque illa pro nulla, vt conſtat ex præcedentibus in quibus eadem Iuliani ſententia relata fuerat,illo loco intelligitur inquit filię acquiri. Quo verbo intelligitur,& ſequēti illo videatur,ſatis innuit Vlpianus, acquiri reuera pecuniam marito, mulieri verò minus propriè ac non niſi velut in conſequentiam, & ex cauſa quadam lucratiua, cum tamen ad maritum pertineat ex cauſa oneroſa l.vlt.§.ſi à ſocero D.quæ in fraud.credit.l.ex promiſſione 19.D.de oblig.& act. Vnde fit vt in omnibus de dote quæſtionibus magis ſpectanda ſit perſona mariti quam mulieris d.l.doce l.Titia.62.D.de iur.dot.Planèque peruerſa eſt Triboniani Iuriſprudentia in l.in rebus.30. C.eod.tit. cum ait dominium rerum dotaliū, mera quidem iuris ſubtilitate tranſire in maritum, ſed tamen reuera eſſe

mulieris.

mulieris. Cum è contrario debuiſſet potius dicere, Earum dominiũ eſſe reuera ſolius mariti, Iuris verò ſubtilitate eſſe mulieris quæ habet nudum quiritiariũ, tenente marito bonitarium, Adeò vt etiam poſt ſolutum matrimoniũ eſſet olim neceſſaria mulieri actio de dote ad repetendam dotem, nec poſſet authoritate propria nanciſci poſſeſſionem rerum dotalium inuito marito ſi matrimonium diuortio ſolutum fuiſſet, aut inuitis vel ignorantibus mariti hæredibus ſi morte mariti, Multò minus hæredes mulieris ſi ea marito prædeceſſiſſet l. dotis actione 9. & paſſ. C. ſolut. matrim. Tantum aberat vt poſſet mulier res dotales vindicare tanquam ſuas priuſquã fuiſſent ei reſtitutæ, & per retrotraditionem à marito vel mariti hæredibus factã acquiſitæ. Vt proinde dubitari non poſſit, quin à iuris ratione omnino alienũ ſit quod ſub Iuſtiniani nomine Tribonianus induxit in d. l. in rebus, vt rerum dotaliũ vindicationẽ habeat mulier quaſi ſuarum propriarũ ſoluto matrimonio citra vllã dotis reſtitutionẽ: ſicut, & illud quod cũ directa dominij vindicatione vult cõcurrere poſſe hypothecariam. Vt ſi quis velit admittere dominiũ eſſe mulieris, det ei vindicationẽ, ſi negare, ſaltẽ hypothecariam ei concedat. Id enim eſt quod lex ait vt ſiue ex naturali iure eiuſdẽ mulieris res eſſe intelligantur, ſiue ſecundum legum ſubtilitatem ad mariti ſubſtantiã perueniſſe videantur. Quibus verbis oſtendit planè ſe neſcire vtrum potius dicendũ ſit, & tamẽ quaſi vtrumque ſimul dici poſſit, Et mulieris eſſe, & non eſſe, quæ ſunt cõtradictoria. Vtramque dat ei actionem, & vindicationem dominij, & hypothecariam, ſed tanquam optimo ad contradictionem euitandã tẽperamento, diuerſis reſpectibus. Vindicationem ſcilicet tanquã dominæ, & hypothecariã tanquã non dominæ cum nemini res ſua poſſit eſſe obligata l. neque pignus 45. De regul. iur. Nec videt contradictionem in eo ſemper manere quod hoc ipſo vult, Eam rerũ dotaliũ dominam, & manere, & non manere. Nam ſi manet, quomodo poteſt habere hypothecariam, ſi nõ manet, quomodo vindicationem? Denique quomodo manere, & non manere? Hic nimirum ap-

plicanda eſſe diuerſorũ reſpectuum diſtinctio, ne videri poſſent iſta contradictoria, qualia certè ſunt. Nec debuit Tribonianus hac parte opponere ius naturale rationi iuris ciuilis, quam ille ſubtilitatem legum vocat, Cum ſi ius naturale ille intellexit, quod diſtinctum ſit à iure gentiũ defendi ea propoſitio non poſſit quia iure naturali erant omnia cõmunia, nec niſi à iure gentium cœpit diſtinctio dominiorum l. ex hoc iure 5 D e iuſtit. & iur ſi verò ius naturale dixit pro iure gentium, æquè falſum eſt iure naturali manere res vxoris quæ ſiue à muliere ipſa, ſiue ab alio pro muliere traditæ ſint marito. Quid enim tam rationi naturali conueniens eſt ex qua vna ius gentium æſtimatur, quam voluntatem domini rem ſuam in alium transferre volentis ratam haberi l. qua ratione 9. § hę quoque res De acquir. rer. domin. Rurſum qui fieri obſecro poteſt, vt rerum dotalium dominium habeat mulier quas, aut pater, aut alius extraneus quilibet rectà tradiderit marito, non interpoſita mulieris perſona. Nam & ita plerumque fit, & quod magis eſt, ita fieri omnino neceſſe eſt cum dos à patre datur, quippè qui ſi dotem tradat ipſi filiæ ac non potius genero nomine filiæ nihil agit, proptereà, quod ius patriæ poteſtatis impediat ne aut obligatio aliqua inter patrem, & filiam contrahi poſſit l. imperator 50. D. ad SC. Trebell. aut dominium à patre in filiam tranſire l. 2. C. de inoffic. donat. l. ſiue emancipatis 17. C. de donat. l. donationes 31. §. pater D. eod. Idque omniũ optimè probat Papiniani reſponſum illud elegans quod extat in d. l. Pomponius 35. famil. erciſc. licet eo paſſim noſtri abutãtur, vt defendant donationem, & traditionem inter patrem, & filiam ex cauſa dotis valere, quod nos in ſecunda Chiliadis huius parte ex profeſſo confutauimus pluribus, & verũ Papiniani ſenſum aperuimus. Debuerat igitur Tribonianus ad eum ſaltem caſum reſtringere conſtitutionem, quo res dotales aliquando, & ab initio, vt ipſe loquitur, mulieris fuiſſent, id eſt cum mulier ipſa dotem dediſſet ac res ſuas dotis nomine marito tradidiſſet. Numquam enim mulieris fuiſſe dici poſsũt eæ res quas aut pater aut alius marito primũ tradiderit,

diderit, non per mediam filiæ perſonam, Niſi fortè hoc quoque priuilegium mulieribus, ac dotibus dare volumus, vt dominium quod ex cauſa dotis per traditionem marito factam marito acquiſitum eſt ipſi etiam mulieri acquiſitum intelligatur: Quod etiam ſi maximè quis ſine lege ac ratione facere velit, numquam tamen perſuadebit poſſe hoc admitti cum pater nomine filiæ dotem genero dedit, & tradidit, vt in d.l. Pomponius, Ne alioqui traditio marito facta quã fingeremus factam mulieri plus poſſet ficta, quam poſſet vera quæ ſi à patre facta eſſet filiæ, nullũ vt diximus in eam dominium transferret. Ex quo etiam intelligimus, quam verum ſit quod ſupra dicebamus, ſeparandam eſſe in hac dominij quæſtione cauſam dotis à rebus dotalibus. Nam cum pater nomine filiæ dotem genero dedit, & tradidit, filia quidem ipſa eſt quæ habet dotem [quis enim hoc caſu eam indotatam dicat?] & tamen dotalium rerum dominium ad ſolum maritum pertinet, quod in mulierem à patre etiam volente tranſire nullomodo poteſt. Vnde petenda videtur elegans dubitandi ratio ad l. etiamſi 8. Cod. de iur. dot. vbi mater quæ dotem pro filia dederat, pacta erat, Moriente in matrimonio filia, non dotem ſibi reddi, quomodo ſtipulari debuerat, ſed vt ea quæ in dotem dederat matrem ſequerentur, & ad eam pertinerent. Quæ ſtipulatio inutilis videbatur cum de dote ipſa reſtituenda non de rebus dotalibus interponi debuiſſet. Itaque non niſi ex æquitate ſtipulationem hanc Gordianus valere reſcribit. His igitur ita conſtitutis concludimus, Ex dotis conſtitutione ac traditione marito facta per eum qui dominus fuerit, ſicuti dominium trãſfertur in maritum, ita & laudimium à marito deberi domimino directo. Sed ſi fundus dotalis à patre traditus eſſet ipſi filiæ, non genero aliud probarem quia cum nulla hoc caſu fiat tranſlatio dominij neque in filiam obſtante iuris poteſtate, neque in maritum quia traditio ei facta non ſit à patre, licèt maritus etiam ex voluntate, & mandato ſoceri eius fundi fructus, & reditus exegerit, vt in dict. l. Põponius, Nullum quoque laudimium deberi conſequens

eſt. Et in hoc ſolo caſu cum interpretibus ſentio, ſed alia quam ipſi moueantur, ratione.

ERROR SEPTIMVS.

De fundo dotali æſtimato vel inæſtimato.

PRIMA illa eſt diſtinctio interpretum, vt diximus, cum quærunt de laudimio quod pro rei in dotē conſtituta, & tradita petatur; An res dotalis tradita fuerit æſtimata, an inæſtimata, Vt ſi quidē æſtimata ſit dummodo tali æſtimatione quę faciat emptionem, laudimium omnimodo debeatur, Non etiam ſi inæſtimata. Quam diſtinctionem qui non probant, defendunt indiſtinctè laudimium pro fundo in dotem dato numquam deberi, ne tum quidem cum fundus fuit æſtimatus, etiam ad contrahenda emptionem dotis cauſa. Omnes, meo iudicio æquè malè. Sic enim ſentio, ſemper pro dotali fundo cuius dominium ex ea cauſa ſiue in maritum, ſiue in mulierem tranſlatum ſit, laudimiū deberi, tum quoq; cum æſtimatus non fuit. Sed grauius errant poſteriores quā priores, quoniam longè maior ratio eſt, vt pro fundo æſtimato, quam vt pro inæſtimato laudimium debeatur. Vtroque quidem caſu fundus dotalis fit mariti nec minus is qui æſtimatus non fuit, quam qui fuit, adeò vt quod magis eſt, fundus dotalis propriè is dicatur qui æſtimatus non eſt, vt Iuſtinianus ſcribit in l. vnic. §. cumque ex ſtipulatu C. de rei vxor. act. Verumtamen in fundo æſtimato duplex ratio eſt propter quam dicendum ſit laudimium pro eo deberi. Vna, quæ inæſtimato quoq; fundo communis eſt quod ſit dotalis, & conſequenter factus mariti: Altera quod ſit venditus marito, & extra periculum reſtitutionis, ſi quando contingat ſoluto matrimonio reſtitui dotem oportere. Ideoque, & periculum omne ad maritum hoc caſu pertinet, quod alioqui melius æquius eſſet, ad mulierem pertinere l. plerumque 10.

D. de

D. de iur. dot. Niſi cum conuenit vt fundus ipſe redderetur habita ratione augmenti, & diminutionis, vt in l. æſtimatio 50. D. ſolut. matr. l. vlt. D. de pact. dotal. ob eamque cauſam æſtimatio facta eſt vt ſciri poſſet fundo perempto vel deteriore aut meliore facto quid, & quantum reddi oporteret, vt in l. ſi inter 21. C. de iur. dot. Ideòq; bene interpretes, cum de fundo dotali æſtimato loquuntur, adijciunt tali æſtimatione quæ faciat emptionem, quia non omnis æſtimatio facit emptionem, ſed ea tantum quæ fit eo animo contrahendæ emptionis l. 1. D. de æſtimat. act. l. cum poſt 69. §. cum res D. de iur. dot. Etſi autem æſtimatio fundi dotalis non facit emptionem ſimplicẽ ſed ſecundũ quid, id eſt dotis cauſa, cuius longè diuerſa ratio eſt ab emptione ſimplici, vt conſtat ex l. quoties 16. eod. tit. eandem tamen vim, & poteſtatẽ habet quam ſimplex emptio, ad acquirendũ irreuocabiliter marito dominium fundi dotalis. Et idcirco nulla ratio eſt, cur pro eiuſmodi fundo laudimium deberi quis neget, quod alia qualibet facta venditione deberetur. Quid.n. refert an dotalem rem vel emphyteuticã maritus emat, an alius quilibet? Aut quis dicat neceſſariam eſſe hanc alienationẽ quę per viam venditionis, & emptionis fiat? Etſi enim maximè concederem, quod nego conſtitutionem dotis eſſe alienationem neceſſariã, cum & matrimoniũ poſſit eſſe ſine dote l. 3. D. de iur. dot & quãtulacunq; ſumma dotis nomine data poſſit dotem facere, nec alius quam pater dotem filiæ dare teneatur l capite. 19. De rit. nupt. l. vltim. C. de dot promiſſ. l. cum plures 12. §. vltim. D. de admin. tutor. ita vt dicatur mulier habere dotem ex cauſa lucratiua l. vlt. §. 1 D. quæ in fraud. credit. Numquam tamen patiar, vt alienatio quæ fit per conſtitutionem dotis æſtimatæ dicatur neceſſaria, cum mera emptio, & venditio ſit ſine qua conſtitutionem dotis inæſtimatæ fieri non modò nihil prohibebat, ſed etiam naturæ dotalis contractus magis conueniebat. Nec me mouet quod Amedeus reſpondet dict. quæſt. 29 Poſſe etiam in dote conſtituenda æſtimationem eſſe neceſſariam propter modũ conſtitutionis, cum non liceat vaſſallo totum feudũ in dotẽ

 date,

dare,vt neque grauato hæredi, totum fideicommiſſum ſi dē parte dotari congruè filia poſſit. Ex Pariſ.conſ.16.num.32. vol.1.Purpur conſ.343.Nam hæc ratio concludit duntaxat æſtimationem totius feudi eſſe faciendam, non autem rei ſolius dotalis quæ ex feudo in dotem datur.Alioqui ſi ex tribus aut quatuor fundis feudalibus, vnus tantum in dotem datus ſit, quid proderit æſtimatum eſſe dotalem, vt ſciatur an dos tanta dari potuerit,ſi nōn cęteri quoque æſtimentur, ex quorum ſcilicet comparatione congruæ dotis proportio ſumenda ſit? Sed & cum totum feudum ſimul, & confusè vno pretio æſtimatum eſt, ſi vnus fundus ex tribus aut quatuor in dotem detur, quid neceſſe eſt eum æſtimari ſeparatim,cum nihilominus ſciri facilè poſſit non fore conſtitutio nem ſupra modum congruæ dotis? Finge quatuor eſſe fundos æquè bonos, & fertiles,nec tamen æſtimatos. Quis non videat nulla etiam facta,ſiue omnium, ſiue ſingulorum æſtimatione poſſe vnum ex ijs in dotem dari,nec idcirco immo dicam dotem fore? Denique talem æſtimationem ſatis eſſet fieri quandocunque poſtulante domino directo qui dotis conſtitutionem immodicam vellet dicere, idque ſumptibus domini qui eam conſtitutionem immodicam eſſe contēderet.At æſtimatio illa de qua nunc tractamus, planè alterius condicionis eſt. Fit enim inter ſolos coniuges, ac proipſorum arbitrio, & ob id nec domino directo nocere poteſt tanquam res inter alios acta,& eo inaudito. Alioqui vocandus eſſet ad ineundam æſtimationem ſi ad eos fines fieret vt ſciretur quatenus diminutio feudi fieri deberet per dotis conſtitutionem.l. de vnoquoque 47.D. de re iudica.l. nam ita 39.D. de adopt. Ergo tametſi neceſſitas alienationis ad hanc rem aliquid pertineret,quod nos in præcedenti Decade falſum eſſe oſtendimus, non eſſet tamen hæc bona ratio propter quam dici deberet, Pro dotali fundo æſtimato laudimium non deberi. Cum hæc non ſolum dotis conſtitutio ſit,ſed etiam venditio ac emptio,& conſequenter voluntaria. Nec enim aut emere aut vendere quiſquam cogitur l.nō enim 9.D.rer.amot.l.nec emere 16. C. de iur.delib. Neque

illorum

illorum etiam diſtinctio recipi poteſt qui exiſtimant pro dote quidem æſtimata deberi laudimium, ſed non ſtatim cum facta emptio eſt, at eo demum tempore quo fundus remaneat penes maritum ex illa emptione. Accidit enim aliquando vt reſtituatur mulieri ſi maritus id eligat tanquam debitor, aut etiam mulier ipſa ſi mulieris fuit electio l. plerunque 10. §. vlt. D. de iur. dot. Etſi namq; facultas eligendi ſemper differtur in tempus vſque ſoluti matrimonij, tamen dominij tranſlatio non idcircò dilata videri poteſt, Cum per traditionem ex dotis ſimul, & emptionis cauſa factam dominium ſtatim transferatur in maritum, Cuius, & periculũ eſt tanquam domini ſi ante factã electionem ſiue cõſtante ſiue ſoluto matrimonio res perierit, aut deterior facta ſit d. §. vlt. iunct. l. ſeq. iuxta eã lectionem, & emendationem quam nos docuimus lib. 7. Conient. cap. 5 Nam facultas electionis in fundo reſtituendo non tollit intellectum traditionis, vt verbis vtar Papiniani in l. ſi patroni 55. §. vlt. D. ad SC. Trebell. quippe quam potius præſupponit, quandoquidem nõ alia de cauſa fundus reſtituendus eſt, quam quia traditus marito fuit. Statim ergo laudimium debetur, nec tam inſpiciendum eſt, quid in reſtitutionem venire poſſit quod in dubio euentu poſitũ eſt, quam quid tranſlatum fuerit, & alienatũ, quod ab initio certum eſt: Non enim ideò minus quid noſtrũ eſt, quod eius dominium à nobis abire aliquo caſu ſperetur l. non ideò 66. D. de rei vindic. Illa tantum dubitatio poteſt incurrere, An ſi mulieri fundus reſtituatur ex electione ſiue mariti, ſiue mulieris, laudimium ab ea reſtituendum ſit quod maritus ſoluerit. Et quidem ſi mariti electio fuit, non puto laudimij reſtitutione onerandã mulierem, ne in mariti poteſtate ſit facere condicionem eius deteriorem, cum debeat ille ſibi potius imputare cur fundi reſtitutionem elegerit, Quandoquidem ſi pretium reſtituere maluiſſet, de laudimij reſtitutione quærendum hodie nihil eſſet. At ſi mulieris electio fuit, eadem ratio facere videtur vt condemnari debeat ad laudimij reſtitutionem quaſi imputandum ei ſit, cur fundum habere maluerit, quã pretium. Verum cum eligen-

do

do fundum vtatur iure ſuo nec quicquam in conuentione di-ctum ſit de laudimio in eum caſum viciſſim reddendo, Non puto facilè permittendum vt huius laudimij reſtitutione mulier oneretur eiuſque dos minuatur, non magis quàm ſi dotem æſtimatam maritus ſimpliciter accepiſſet: Quo caſu ſicuti nihil niſi pretium ſoluto matrimonio reddere debuiſſet, Ita nemo dubitat quin totum laudimiorum onus ſibi retinere deberet, perinde acſi rem aliam quamlibet extra dotis cauſam emiſſet. Nam & cùm inæſtimatum fundum vir accepit in dotem, idem dicendum arbitror, Et laudimium deberi domino à marito, & ad onus mariti ſic ſpectare, vt cùm dotem reſtituet, nihil poſſit ex dote pro laudimij indemnitate retinere. Nec ſimile eſt, quod cum venditio facta eſt ſub pacto de retrouendẽdo, emptor cũ venditori retrouẽdit, & pretium totum, & ſimul cum pretio laudimium conſequitur, qđ ſoluit, adeoque tametſi nondum ſoluerit, cum ſufficiat quod ad ſoluendum ſit obligatus, hactenus ſaltem vt à venditore indemnitas ei repromittatur, ſi quando fortè à domino directo pro laudimio conuenietur, Vt ſolent pragmatici noſtri dicere, Seruitiorum petitionem eſſe in rem laudimiorum in perſonam. Nam cum interceſſit pactum de retrouendendo, ſecuta quandocunq; retrouenditio fit ex contractus pręcedentis neceſſitate, ideoq; mirum non eſt venditorem laudimiũ reſtituere emptori cui rẽ auffert pro qua laudimiũ ſolutũ eſt. Quaſi id actum ſit vt neq; lucri neq; damni quicquã ex ea venditione penes emptorem remaneat, quemadmodum ſolemus dicere cum reſoluitur venditio, quæ facta fuerat ſub lege commiſſoria, vel ſub pacto addictionis in diem, Licet ex his cauſis quandiu reſolui ipſo iure venditio poteſt & fundus inemptus fieri laudimium non debeatur, vt in ſequentibus fortaſſe dicemus. At dotis cauſa perpetua eſt, vt ſuperiore capite docuimus quoniam datur eo animo, & voto vt ſit perpetuò penes maritum, d. l. 1. D. de iur. dot. Et qđ poſteà contingit aliquando, vt eã reſtitui oporteat fit ex accidenti, & non tantum præter ſed etiam contra votum contrahentium, ideoq attendi non debet, l. nam etſi 15 in prin.

D. de

D.de inoffic. teſtam.l.ſcripto 7.§.1. D.vnd.liber.l.Iulianus 26.verſ.denique D.ſi quis omiſſ. cauſ.teſtam.l.cum tale 72. in princip. De condic. & demonſtr. Sed & dici poteſt, facta retrouenditione reſtitui à venditore laudimium emptori nõ tam ex iuris ratione quàm ex conuentione,quę ea de re paſſim ſolet interponi, & quæ ſi nulla interueniret, aliud fortaſſe probandum foret, Quandoquidem nihil niſi venditionis pretium quod ab emptore accepit venditor, ei reddere cogitur retrouendenti,vt in l.2.C.de pact.int. empt. & vendit.Conſtat autem laudimium, quod pro re empta debetur, pretij partem nullam facere, nec pretio imputari vllomodo poſſe,cum licet ex cauſa venditionis proficiſcatur debitum ſit tamen extra cauſam ipſam venditionis,& tale quid quod extrinſecus accidit,in conſequentiam perfectę iam emptionis,vt & ſumptus qui ab emptore fiunt ad confectionem inſtrumenti, quos nemo diceret venditorem redimentem cogendum emptori reddere ſi de eo nulla pactio interueniſſet. Imputare namque ſibi deberet emptor qui legem apertiùs non dixiſſet ex reg.l.veteribus 39.D.de pact. ſibique melius nõn proſpexiſſet, quod hodie paſſim facere prouidi emptores ſolent, Et benè vel ob hoc maximè ne quis dubitationi locus relinquatur. Argumento eſt, quòd facta venditione certo vt fieri neceſſe eſt pretio, ſi poſteà venditor velit eam reſcindere ex cauſa læſionis immodicæ beneficio, l.2.C.de reſcind. vendit. non poteſt emptor ad excludendam læſionem intendere laudimij,quod ſoluerit, ac ſumptuum in vẽditionem, & inſtrumentum venditionis factorum rationem haberi oportere,Non alia vtique de cauſa,quàm quòd nihil iſta ad pretium pertinent,& extranea ſunt venditioni, licèt ijs venditio cauſam dederit, Vt in Codice noſtro docuimus.

ERROR OCTAVVS.

Si dos ſiue per patrem ſiue per extraneum conſtituta ſit,& tradita marito,ſiue æſtimata,ſiue inæſtimata. Et ad l. vnic. C. de inoffic. dotib.

NON valere dotis conſtitutionem,& traditionem à patre factam ipſi filiæ iam diximus ex ea ipſa lege qua mouentur interpretes,vt cõtra ſentiãt, ideſt ex ea l. Pomponius Philadelphus 35 D famil. erciſc.ideoq; nec vllum ex ea laudimiũ deberi poſſe ſiue æſtimata ſiue inæſtimata dos proponatur. Nullus ergo ſupradictæ diſtinctioni locus relinquitur, niſi cum dos a patre data,& tradita eſt marito,filiæ nomine. Quo caſu valere cõſtitutionem,& traditionem nemo dubitat,quamuis per eam fiat vt filiafamilias dotem à patre habere incipiat,& quidem veluti ex cauſa quadam donationis, vt ſcriptũ eſt in l. vlt. §. 1. D. quæ in fraud. credit. Fit enim hoc per conſequentiã,nec repugnante iuris ratione,quę non ſolet impedire id quod fit per cõſequentias, l. 1. D. de author.& conſenſ tuto.& ex quodam iuris ordine l. cum vnus 12. in princ. D. de reb. author. iudic. poſſid. Sed ſi dos ab extraneo non à patre conſtituta ſit,non diſtinguimus,an mulieri ipſi data ſit, an marito nec an mulier ſit filiafamilias,& in poteſtate,an ſui iuris,cũ hodie filia quoq; familias ſit capax acquiſitionis etiam inuito patre,ex l cum oportet 6. & l. vlt. C. de bon quæ liber. Solo vſufructu ad patrem ſpectante, ſed ita demùm hic ipſum, Niſi ea lege datum ſit ab extraneo filiæ, ne ad patrem vſusfructus perueniret. Hoc enim Iuſtinianus tandem ad priores ſuas addidit Nouel 117. c. 1. vnde ſumpta eſt Auth excipitur C. eod. tit. De bon. quæ liber. Satis autem voluntatem ſuam declarat is qui dotem dat filiæfamilias, quòd nolit ad patrẽ vſumfructũ pertinere, cum dat ei vt habeat ipſa in dotem, ſiquidem dotis fructus ad maritũ ſpectare conuenit pro ſerendis oneribus matrimonij l pro oneribus 20. C. de iur. dot. nec vnquam capienda eſt ea interpretatio quæ fructus dotis

ab

ab onerib. matrimonij ſeparet l. cum pr̃ 11. D de pact. dotal. Olim ſanè aliud iuris erat: Nã ſi extraneus dotẽ dediſſet, ac tradidiſſet filiæfamilias nõ marito, dominiũ per filiã acquirebatur patri, cùm iure vetere eſſent filijfamilias acquiſitionis incapaces patre volẽte ſibi acquiri, adeo vt ne momẽto quidem tpis acquiſitio conſiſteret in perſona filij aut filiæ, l. placet 79. D. de acq. hęred. l. 1. D. ſi à parent. quis manum. ſit. Acquiſitum aũt patri dominium non potuiſſet ignorante, ac multo minus inuito patre tranſire in maritum, l. ſi ego 9 § ſi res D de iur. dot. fuiſſetq; neceſſaria noua traditio quam pater ipſe marito facere debuiſſet. Ob eamq; cauſam paſſim videas prudẽtes noſtros cum de dote cõſtituta, & tradita tractant, ſemper ita loqui vt dicant dotem marito traditã fuiſſe non filiæfamilias, aut promiſſam ſi de promiſſa dote diſputent: Idemq; obſeruãt etiam cum de alia muliere loquũtur, quę ſit ſui iuris, quia licèt mulier quęlibet ſi capax dotis habendæ etiam filiafamilias d. l. Pomponius, non tamen capax eſt acquirẽdi dominij ex cauſa dotis, ſed neceſſe eſt trãſferri dominium rei dotalis in maritum, vt mulier dotem habere exiſtimetur. Et quemadmodum non poteſt dos eſſe ſine matrimonio, quamuis matrimoniũ poſſit eſſe ſine dote l. 3. D. de iur. dot. adeo vt ſtipulatio dotis tacitam illam conditionem habere intelligatur, ſi nuptiæ ſequantur, l. ſtipulationẽ 21. eod. l. cũ multæ 20. C. de donat. ant. nupt. ita neq; poteſt eſſe dos ſine marito, id eſt tam citò verũ eſſe debet maritũ factũ fuiſſe dominũ fundi dotalis, quàm citò verum eſt mulierem habere dotem. Quinimò debet ius mariti ordine naturæ, & intellectus præcedere, quia prius eſt, vt maritus ſit dominus rei dotalis, quàm vt dotem mulier habeat. Sicuti dicimus, legatum quidem tam cito facere rem legatam legatarij, quàm hæreditas facit hæredis res ſingulas, l. legatum 80. de leg. 2. ſed tamen prius eſſe ordine intellectus, vt hæres aliquis factus ſit per aditionem, quàm de legato legatiq; dominio, & acquiſitione tractari oporteat, l. ſi nemo 9. D. de teſtam. tutel. l. ſi tibi homo 86. §. cum ſeruus de legat. 1. l. ea quã 14. C. de fideic. Proinde q̃uis titulus dotis ſit iuſtus

& ha-

& habilis ad transferendum dominium, vel ob hoc ipſum, quod cauſam habet perpetuam.d.l.2.de iur.dot.iunct.l.doce 9.C. de rei vindic. Si tamen ex cauſa dotis tradat quis rem mulieri, nuda traditio eſſe intelligitur, & conſequenter ineſficax ad dominium transferendum. l numquam nuda 31.de acquir.rer.domin. quia ſiue ante matrimonium traditio facta eſt, dos eſſe nondum poteſt, ſiue poſt contractas nuptias, penes maritum debet eſſe dominium dotis, non penes mulierem d.l.1.d.l.ſi ego.§ ſi res de iur.dot. Penes maritum aũt non aliter eſſe poteſt, quàm ſi traditio illi ipſi facta ſit. l. traditio 20.de acquir.rer.domin. Vnde fit, vt quemadmodum querela inofficioſi teſtamenti non exercetur, niſi contra heredem, & adita demùm hæreditate. l Papinianus 8.§.vnde ſi quis D.de inoffic.teſtamen. (in quo differt à bonorum poſſeſſione contra tabulas, quæ ideò dicitur eſſe contra lignũ. l.quod vulgo 19.de bon poſſ contr.tabul.) ne quærela inofficioſæ donationis, niſi contra donatarium l.1.& eod.tit.C. de inoffic.donat. Ita nec querela inofficioſæ dotis, niſi contra maritum, tanquam qui dotis remaneat dominus perpetuus, etiam ſoluto matrimonio cum morte mulieris, quę dotem dederat, ſolutum fuit.l.vnic.C.de inoffic.dotib. in cuius ſpecie mater proponebatur bona ſua omnia dediſſe poſteriori viro in dotem, deque eo conqueſtos filios prioris thori, quòd eo modo fraus ijs facta fuiſſet in legitima, de qua nullus quęrendi, aut conquerendi locus viua matre eſſe potuiſſet.l.1.§.ſi impubere.D.de collat.bonor. Reſcribit verò Cõſtantinus, audiendos eſſe filios, & admittendos ad querelam inofficioſæ dotis, non vt tota dotis conſtitutio infirmetur, quemadmodum in alijs querelis inofficioſi teſtamenti, & inofficioſæ donationis eueniret, vt alibi diſputauimus, ſed ad portionem vſque legitimam: quod apertè ſignificant verba illa, & filijs conquerentibus emolumenta debita conferantur. Nam & ratio diuerſitatis euidens eſt, quod hæreditatis, & donationis tituli ſint lucratiui, quorum vtilitatem, & fructum hæredibus, ac legatarijs eripi minùs iniquum ſit. Dotis autem titulus onerouſus quantum ad maritum propter

onera

onera matrimonij,d.l.vlt.§.1.D. quæ in fran.credi.l ex promiſſione 19.D.de oblig.& act.quamuis veteres dotis dationem etiam inter donationes annumerarent, vt Iuſtin.refert in l.cum multæ 20.C.de don.ant.nupt.ſcilicet ex parte dantis, non ex parte mariti accipientis, ideoque minus ex dote quàm fieri poſſit marito auferendum eſt,qui non aliter vxorē ducturus fuit.l.Titia 62.in fin.D.de iur.dot. Niſi cum dos à tutore conſtituta eſt ex liberalitate, quæ arbitrio pupilli ſanè ſeruanda eſt.l.cum plures 12.in fin.D.de adminiſt.turor. Idque eſt, quod ait Conſtantinus leges legibus concordare promptum eſſe. Leges enim volunt ex vna parte non auferri dotem marito,qui ea lege vxorem duxit non aliter ducturus l.purè 5.§ penult.D.de doli mal.except.l.ſi donaturus 9.§.1. de condit.cauſ.dat. Ex alia verò parte volunt etiam leges, vt certa portio,quæ ob eam cauſam legitima dicitur, ex bonis parentum liberis relinquatur.l.vltim.D.de bon.damnat. Sic ergo leges legibus concordandę ſunt, vt dotis conſtitutio, quę vniuerſorum bonorum fuit (nulla enim lege prohibitum eſt mulieri bona ſua omnia in dotem marito dare.l. nulla 4. C.de iur.dot.l.mulier 62. D. eod.) non quidem tota infirmetur, ſed hactenus tamen, vt ſaluam legitimam liberi habeant. Vt aliàs euenit,cum parens ipſe, qui donationem inofficioſam fecit, vult liberis ſuis proſpicere ne debita ſucceſſione fraudentur, vt præueniat poteſtatem querelę inofficioſę donationis, quæ donationem totam reſcinderet. l.ſi totas 5.C.de inoffic.donat. In quo tamen obſeruandum eſt, quod nemo obſeruat vix hodie locum eſſe vllum poſſe huic querelæ inofficioſæ dotis, & legi Conſtantinianę, cum ex Iuſtiniani conſtitutione in l.vnic. C.de rei vxor. action. ſiue mulier ipſa dotem det,ſiue pro ea extraneus quilibet, intelligatur ſtipulatio tacita interueniſſe de dote mulieri eiuſuè hæredibus etiam extraneis ſolutio quandocumque matrimonio reddenda. Quæ res facit vt non ſit liberis prioris matrimonij neceſſaria querela inofficioſę dotis, quia nec mariti lucro dos vnquam cedit, ſiue ex matrimonio ſuo liberos aliquos habeat,ſiue nullos, niſi ponas expreſſum pactum inter-

terceſ-

tercessiſſe de lucranda tota dote. Cuiuſmodi pactum valere certum eſt etiam in dote profectitia, quæ alioqui ratione miſerationis ſemper ad patrem reuerteretur. l. ſi pater 12. in princip. D. de pact. dotal. iunct. l. 5. & 6. D. de iur. dot. Nullũ enim hoc caſu liberis auxiliũ ſupereſſet, niſi in querela inofficioſæ dotis, in qua illud ipſum temperamentum ſequendũ eſſet quod ſupradicta Conſtantini lex probauit, ac fortaſſe induxit. Vt liberi ſaluam legitimam habeant, & prætereà nihil, ſi non alia Iuſtiniani conſtitutione prohibitum eſſet matri liberos ex alio matrimonio habenti plus in dotem ſecundo viro dare quàm ei dederit ex liberis cui minus reliquit. l. hac edictali 6. C. de ſecund. nupt. Poſt quam legem concludendum eſt Conſtantini legem non ſolum ſuperuacuam eſſe hodie, vt Cuiac. loquitur in parat. ad C. ſed etiam abrogatam. Nec minus quantum ad liberos naturales quorum ſcilicet ratio nulla haberi poteſt viuo marito, vt nec ſuperſtite coniuge, niſi hactenus vt boni viri arbitrio paſci eos oporteat. Auth. licet. C. de natur. liber. Scilicet ex bonis, quę in hæreditate matris defunctæ reperiantur, ſi quæ ſint non etiam, vt querelam inofficioſę dotis contra maritum habere debeant. Quidni enim mulieri liceat etiam naturales liberos habenti dare omnia bona in dotem marito ex quo ſperare poſſit legitimos? Quare ad rem non pertinet, quod habent etiam tales liberi querelam inofficioſi teſtamenti. l. ſi ſuſpecta 29. §. 1. D. de inoffic. teſtam. Eſt enim fauorabilior querela inofficioſi teſtamenti quàm inofficioſæ dotis, vt ex eo conſtat, quod reſcindit teſtamentum in totum, hęc verò non niſi vſque ad legitimam: In propoſito autem etiamſi locum habere deberet pro naturalibus liberis, non poſſe tamen reſcindere, niſi vſque ad alimenta dict. Authen. licet. Cur enim deterior conditio ſit mariti ſuperſtitis quàm vxoris, nam nec Authen. illa loquitur de matre, ſed tantùm de patre. Noua igitur lege opus eſſet, vt ad hunc caſum pro alimentis lex Conſtantini produceretur. Et hæc quidem de illius legis ſententia, & praxi dicta ſint: quæ nos dicere oportuit, non ſolum, vt illius tituli vim, & poteſtatem non-

dum

dum ſatis benè cognitam aperiremus, ſed ob id maximè vt vt oſtenderemus quam verum ſit quod voluinus dotis titulū habilem eſſe ad transferendum dominium in maritum non etiam in mulierē, quæ licèt quandiu viuit, dotem habere dicatur, ſi tamen bona ſua in dotem omnia marito dederit, & marito ſuperſtite moriatur licèt ſuperſtitibus quoque liberis ex alio matrimonio, nulla tamē bona reliquiſſe intelligitur, ex quibus citra querelā inofficioſæ dotis legitima liberorū poſſit detrahi. Ergo vt ad inſtitutā de laudimio quæſtionem redeamus, ſiue à patre qui filiam in poteſtate habeat, ſiue ab extraneo dos datur, tradi eam non mulieri oportet ſed marito, vt dominiū in eum transferatur. Et conſequenter omni caſu laudimium à marito deberi fatendū eſt tanquā qui dominiū nactus ſit, & quidem ex cauſa nō neceſſaria ſed merè voluntaria, ſiue perſonam mariti inſpicias, in cuius arbitrio fuit aut nullā vxorem ducere, aut indotatā penitus, aut ſaltē minus dotatā l. ſi patre cogente 22. D. de rit. nupt. Siue perſonā extranei qui dotem dederit, cum veteres etiam dotem hac ratione inter donationes annumerarent, vt ſuprà diximus ex Iuſtiniano in d. l. cū multæ 20. C. de donat. ant. nupt. Siue denique mulieris quæ dotē habere dicit ex cuaſa lucratiua, & quodammodo, donationis, tū quoq; cū à patre illam habet d. l. vlt. §. 1 D. quæ in fraud. credit. Nec ad rē pertinet ꝙ patri ex officij neceſſitate incumbit, vt filiam dotet d. l. vlt. C. de dot promiſſ. d. l. capite 19. D. de rit. nupt. Neq; enim dotis negotiū inter patrē, & filiā geritur, ſed inter patrē nomine filię, & maritū cui traditio vt diximus facienda eſt: quò reſpectu ex vtraque parte ſunt omnia voluntaria, Illa verò Paponij ratio minus obſtat, licèt ab alijs probata, quod dos ſuccedat loco legitimæ, cuius tamen debitū voluntariū eſſe nemo dixerit cū ſit neceſſariū. Eſt enim hic alius error vulgaris interpretum quem nos in priore huius Chiliadis parte confutauimus, & oſtendimus, dotē quidē quę à patre vel alio parente data ſit imputari debere in legitimā ex l. quoniam Nou 29. C. de inoffi. teſtam. ſed nō ideò videri poſſe in locū legitimæ ſuccedere, quæ nulladū debet, eo tēpore quo dos à

 patre

patre conſtituitur. Quare illud quoq; impertinens eſt, quod idem Paponius adducit, Poſſe filiam accipere legitimam portionem in corporibus bonorum, Quo caſu nullum vtiq; pro legitima laudimium deberetur. Legitimam enim haberet filia in vicem portionis hæreditariæ quam in hæreditate patris ſperare poterat, ideòq; laudimium nullum deberet, ſicuti nec ſi patri ex parte aliqua hæres extitiſſet. At dotis dominium non acquiritur filiæ cuius nomine dos datur, ſed marito cui ſoli dos traditur, & tradenda eſt vt probauimus, & cui tamen in bonis ſoceri nulla debetur legitima. Quidni ergo laudimium maritus debebit perinde ac ſi fundum dotalem ex alia quam ex dotis cauſa adquiſiuiſſet? Nam etſi mulier quæ iam in bonis defuncti patris legitimā conſecuta fuiſſet, eam ſubinde nubens in dotē marito dediſſet perinde diceremus hoc quoq; caſu debitum iri laudimium à marito eadem penitus ratione. Neque ea res mulieris damno aut dotis diminutioni cedit, cum debeatur laudimium non à muliere ſed à marito numquam illud ab vxore aut ab ipſius hæredibus repetituro, vt ſuperiore capite docuimus. Cum igitur placeat interpretibus noſtris magis communiter laudimium deberi à marito cui fundus dotalis inæſtimatus traditus ab extraneo fuerit, vt Amedeus à Ponte teſtatur dict. quæſt. 29. poſt Steph. Bertr. conſ. 315. vol. 3. part. 2. & conſ. 57. volu. 7. Brun. conſ. 44. in fin. Nulla prorſus ratio eſt cur aliud ſentire debuerint in dote ſiue per patrem, ſiue per mulierem ipſam tradita marito. Quominus omni caſu debeat laudimiū ſicut omni caſu fit ille dominus, nouuſque emphyteuta per traditionem. Ex quo etiam reſponderi poteſt ad rationem illam quam in contrarium adducit Crauet. conſ. 215. num. vlt. ex Angel ad l. in ſuis 11. De liber. & poſthum. & Dec. conſ. 226. colum. 3. quod dominium à patre in filiam continuetur, ita vt per mortem patris non tamen nouum dominium acquiri filiæ videatur, quam illud ipſum continuari quod iam habuerat viuo patre d. l. in ſuis l. 1. §. largius D. de ſucceſſ. edict. Nihil. n. hic de illa dominij cōtinuatione tractari poteſt, cū interrupta fuerit per traditionē à patre

factam

factâ marito, in quem dñium fundi dotalis ita tranſlatum eſt, vt moriẽte patre nec in pr̃is, nec in filię bonis eſſe dici poſſit.

ERROR NONVS.

Si aliqua bona ſint allodialia ex quibus conſtitui dos potuerit quæ conſtituta fuit ex feudalibus aut fideicommiſſis.

QVI defendunt pro bonis feudalibus, & emphyteuticis in dotem datis nullum deberi laudimiũ ſiue æſtimata tradita ſint, ſiue non ęſtimata, ſiue mulieri, ſiue marito, dum à patre non ab extraneo, quam ſententiam mordicus tuetur Crauet. conſ. 215. vt ſuprà retulimus, Iidem addunt exceptionem hanc, & limitationem vnicam, ſi modò pater non habebat alia bona allodialia ex quibus dotare filiam poſſet. Nam ſi pater, inquit idẽ Crauet. nu. 7. haberet alia bona, non poſſet filiam dotare de bonis feudalibus aut emphyteuticis ſine cõſenſu domini quod hæc alienatio non poſſet neceſſaria dici alijs bonis exiſtentibus, quemadmodũ dici ſolet de bonis fideicommiſſo ſubiectis. Ex notat. in Anthent. res quæ C. commun. de legat. Sed huiuſmodi exceptio neq; accommodata eſt, neque bonam habet rationem: Dico nõ eſſe accommodatam, quia ſi verum eſt quod iſti volunt, ſi bona nulla ſint allodialia, laudimium nullũ pro feudalibus, & emphyteuticis in dotem datis deberi, Multò magis dicendum eſſet nulla deberi ſi eſſent aliqua bona allodialia, Et illa præſuppoſitio, quod exiſtentibus aliquibus bonis allodialibus, nõ poſſit pater ex reliquis dotem conſtituere, facit potiùs ut nullus huic quæſtioni locus fieri poſſit: Stulta enim quæſtio eſt, An ex dotis conſtitutione quæ ipſo iure nõ tenuerit laudimium aliquod debeatur: Aut ſi ponas dominum directum ex tali quoque conſtitutione laudimiũ petere, Stultior erit ratio quã adfert Craueta in contrarium, quod hoc caſu bona feudalia in dotem dari nequeant, Cum alienationi, & dationi in dotem ſatis hoc ipſo conſentiat dominus directus cum ex ea laudimiũ petit, quæ expreſſa contractus approbatio eſt l. cũ pater

77.§.qui dotale De lega.2.l.cũ vir 42.D.de vſurp.& vſucap. l.ſeruum Titij 49.D.mandat. Nam,& fatetur Craueta valere hanc conſtitutionem accedente conſenſu domini directi. Quidni verò,cum liceat cuilibet iuri ſuo,& pro ſe introducto renunciare? l. ſi iudex circumuento 28. D. de minor. l.pen.C.de pact. Quid porrò intereſt an præcedat conſenſus domini, an ſequatur? Nam & in eo iuris interpretes omnes conſentiunt,ſufficere etiã ad euitandã pœnã caducitatis,vt dominus conſentiat alienationi quãdocũq; & eã ſciens prudenſq; approbet,vt omnes notant ad l.vlt.C.de iur.emphy. Imò,& quantũ ad petitionẽ laudimij interdũ,& iuxta eas diſtinctiones quas in hanc rem adfert Amed. à Ponte quæſt. laudim. 15. quibus tamen nullus poteſt eſſe locus, cum approbatio contractus ex ipſa laudimij petitione inducitur. At neque verum eſſe puto quod vulgò creditur,ſi aliqua ſint bona allodialia quæ ad congruam dotem conſtituendã ſint ſufficientia,ex alijs bonis aut feudalibus,aut emphyteuticis factam conſtitutionem ipſo iure non valere:Cum enim hæc res habeat implicitam quæſtionem facti, An alia ſint bona allodialia necne,de qua neceſſariò ante omnia cognoſcendum,& pronunciandum eſt, nec tam iuris ſit quam iuriſdictionis, vt Papinianus loquitur in l. inter tutores 36.D.de admin.tutor.fieri nequit, vt talis conſtitutio ipſo iure nulla eſſe videat:quomodo eleganter ac ſubtiliter Claudius Tryphoninus ratiocinatur in ſua ad Scæuolã nota in l.filiæ 88. D.de ſolu. Maximè verò hoc apud nos obtinet ex veteribus ſtatutis Sabaudiæ, quæ feuda etiã in dotẽ dari poſſe volunt, & ꝓ dotib.obligari,& alienari quoties bona alia nulla ſunt, tum quoque cum etiã fideicommiſſo ſubiecta inueniuntur, quamuis eo caſu duplex prohibitio legis cõcurrat quæ ſolet efficacior eſſe ad impediendam alienationem aut obligationem l.vlt.vbi omnes notant C.de reb.alien.nõ alienand. Et ad l. filiusfamilias 114.§. Diui 2.de leg.1. & ad l. vlt.§. penul.C.commun.de legat.Cur enim aut maritum futurum, aut nupturam mulierem in eas velimus conijcere anguſtias vt non prius matrimonium contrahere, & de dote danda

conue-

conuenire poſſint,quam explorauerint, an bona aliqua ſint allodialia quæ in dotem dari poſſint, an nulla. Quamquam neque ſufficeret id benè exploraſſe, Niſi poſt alia bona reperta illud etiam exploraretur, an eſſent illa idonea ad dotem congruam conſtituendam? Quod ipſum vix aliter ſciri poteſt quam ſi omnium bonorum,& feudalium, & allodialium iuſta æſtimatio ineatur, quæ porrò niſi ſcientibus, & vocatis omnibus quorum intereſt, ac proinde ipſo etiā domino directo iniri nō poteſt, Ex regula l. de vnoquoque 47. D. de re iudic. Quod ſi ita eſt, quis non videt, quantas hæc ſententia moras,& perplexitates obijciat contrahendo matrimonio,ad quod inuitari potius contrahentes deberent,& matrimonij quodammodo libertatē,quod magis eſt reſtringat? l. cum ita 63 l. Titio centum 71.§.1. De condic. & demonſtr. Quotus enim quiſque eſt qui tam duris,& incommodis legibus vxorēm ambire, & expectare velit? ac litiū prius quam matrimonij faſtidia experiri? Verius igitur eſt huiuſmodi conſtitutiones ex bonis feudalibus, & emphyteuticis factas valere ipſo iure, tum quoque cum alia bona ſunt allodialia, etiā quæ congruæ doti cōſtituendæ forent idonea. Sed tamen poſteà reuocandas eſſe dummodo ex allodialibus ſatisfieri commodè marito poſſit arg. l. Titia 62. D. de iur. dot Et reuocandas quidem,tanquam in fraudem domini directi factas Quemadmodum ſolemus dicere de dote conſtituta ex bonis fideicommiſſarijs, reuocari eam debere quaſi factam in fraudem fideicommiſſi, niſi cum ſpecies talis occurrit qualis in l. mulier 22.§. cū proponeret. D. ad SC. Trebell. in qua poſſis dicere cum Vlpiano, Non poſſe videri in euerſionem fideicommiſſi factum quod, & mulieris pudicitiæ,& patris voto congruebat. Porrò cū in alicuius fraudem alienatio facta eſt, conſtat non eo minus valere ipſo iure alienationem, ex eaque transferri dominium, Propter quam cauſam cōparatum eſt iure Prætorio interdictū fraudatorium,& actio fraudatoria, q̄ alio,& elegantiore nomine dicitur reuocatoria,& ab inuentore Pauliana de qua in tit. Quæ in fraud. credit D. & C. Neq; tamen ea actione aliud

conſequitur actor,niſi vt reſcindatur ꝑ Prætorē traditio, q̃ in fraudē facta fuerat, & per q̃ translatum erat dñium, non vt dominium quiritiarium, quod per tradionem alienatum fuerat in acquirentē, licet fraudis participē auferatur, & ad priſtinum dominum recurrat. (Prætor enim ſicuti non potuit facere legem,neq; legi ſimilem conſtitutionem, ita nec dominium quiritiarium,aut dare,aut adimere.§.quos autem Inſtit.de bonor.poſſ.)ſed vt reſciſſa traditione,ac pro eo habita quaſi numquã facta eſſet,res alienata perinde habeatur acſi in bonis debitoris manſiſſet,vt poſſit venire in vēditionem vniuerſalem bonorum debitoris,à quibus ꝑ alienationem diſceſſerat, quemadmodum explicat Iuſtinianus in §. item ſi in fraudem Inſtit.de action.Deniq; per hanc actionē fit debitor inuitus dominus bonitarius eius rei cuius anteà erat quiritiarius: idq; in fauorem actoris duntaxat,de fraude ſibi facta conquerentis: Quinimò nonnumquam euenit, vt fraus alienantis impunita ſit,putà ſi emptor, aut alius acquiſitor fraudem non participauerit.l.1. & tot.iil.tit. D.quæ in frau.credi.Aut ſi pater in fraudem fideicōmiſſi, quod poſt mortem ſuam filio ſuo reſtituere rogatus eſt,multa ex bonis fideicommiſſis alienauerit. vt in l. Imperator 50. D.ad SC. Treb.vbi dicitur patrem hoc caſu eam ſuæ fraudis pœnam pati ex reſcripto Diui Hadriani, vt damnum conditionis ei infligatur,ideſt,vt fideicommiſſum.quod fuit in diem incertum atq; ita conditionale,habendum ſit pro puro, ſtatimq; reſtituendum filio, non quaſi emancipato, ſed potiùs quaſi militi, Ita vt quandiu filius viuat,nihil in ijs bonis pater iuris habeat, nec aliud eſt ſi hæres rogatus de reſtituendo eo, ꝙ ex hæreditate ſupererit, alienet omnia, aut maiorem hæreditatis partem in fraudē fideicommiſſarij.Nam & hoc caſu alienationes valere conſtat,adeò,vt nec reſcindi poſſint, quia ad hūc caſum neq; interdictum fraudatoriū,neq; actio Pauliana pertinet. Solaq; ſupereſt eo noīe perſonalis actio fideicōmiſſario contra hr̃dem, qui alienauit ſi dolo malo in ea re verſatus probetur, quia ſupradictis fideicommiſſi verbis,De reſtituendo eo tantum ꝙ ſupererit,bonam fidē ineſſe
conſtat,

conſtat, vt Papinianus ait in l. Titius 64. D. ad SC. Treb. q̄d quia olim minus vagum, & incertum erat tanquam, ꝗ totum in arbitrio boni viri poſitum eſſet, ſic tandem à Iuſtiniano reſtrictum, & temperatum eſt, vt hæres ita grauatus nihil ſupra drodrantem alienare poſſit, quartam autem fideicommiſſario ſeruare teneatur, niſi ex certis cauſis Nouell. 108. De reſtit. cap. 1. vnde ſumpta eſt Auth. contra rogatus. C. ad Trebel. Alia ſanè ratio eſt hodie bonorum, quæ ex fideicommiſſo reſtitui debuerunt ſi interim alienata ſint per hęredē Etſi enim quandiu pendet dies, aut conditio fideicommiſſi valet interim, & tenet ipſo iure alienatio non minus quàm olim ex l. ſi hæres 70. §. 1. D. eod. Attamen eueniente quandocunque die, vel conditione, alienatio incipit ipſo iure nō valere propter authoritatem conſtitutionis Iuſtinianeę quæ fideicommiſſi alienationem fieri hoc caſu prohibuit, & alienationes omnes irritas fecit in d. l. vlt. § pen. C. commun. de legat. Alienationis enim prohibitio præſertim facta per legem, quæ rerum omnium domina, & regina eſt, omnē impedit tranſlationem dominij l. vltim. C. de reb. alien. non alienand. Sed cum Iuſtiniani Nouell. 39, de reſtit. & ea quæ parit 11. menſ. vnde ſumpta eſt Auth. res quæ C. commun. de legat. ſic ab interpretibus ferè omnibus accepta ſit, vt pro dote, ac donatione propter nuptias, ſiue conſtituenda, ſiue reſtituenda poſſint bona fideicommiſſo ſubiecta, & alienari, & obligari, eo ſaltem caſu, quo alia bona nulla ſint, quę ſufficere queant, quod vetere ſtatuto Sabaudiæ apertius expreſſum eſt, tum quoque cum eadem bona, quę fideicommiſſo ſunt obnoxia etiam feudalia reperiuntur (id enim plerunq; in nobilioribus familijs accidit). Apparet hic euenire neceſſariò quod ſupra diximus, vt propter implicitam facti quæſtionem, quæ non iuris, ſed iuriſdictionis eſt; An alia bona ſint, extra cauſam fideicommiſſi, quæ doti congruæ ſufficiant necne, nō poſſit dici, nullam eſſe ipſo iure alienationē, quæ aliquo caſu poteſt eſſe valida arg. dict. l. filiæ 83 de ſolu. Sufficit enim vt aliquem caſum vtilem habere poſſit. l. Stichus 39. in fi. D. de teſta. manumiſ. l. hæres à debitore 21. §. cū

tu,& Titius D.de fideiuſſ. Quod ſi non ipſo iure nulla eſt, fateri ſtatim oportet, ex ea igitur transferri dominium, cùm alienatio nihil aliud ſit, quàm dominij tranſlatio. l. 1. C.de fund.dotal.l alienatio 28.l.alienatum 67.de verbor.ſignificat. Porrò quoties dominium transfertur, & per conſequẽs nouus aliquis emphyteuta conſtituitur, laudimium domino directo debetur, qui nouum hunc emphyteutam admittit. Ergò ex dotis quoq; conſtitutione, quæ ex bonis, aut feudalibus, aut emphyteuticis, aut fideicommiſſarijs facta ſit, laudimij petitio omnimodo competet, etiamſi proponas alia eſſe bona, ex quibus æquè congrua dos conſtitui potuerit, quia etiamſi maximè id verum probaretur, nihil tamen aliud ex eo inferri poſſet, niſi quòd reuocanda eſſet dotis conſtitutio tanquam facta in fraudem domini directi, aut fideicommiſſarij, & ex alijs bonis ſupplenda ne maritus damno afficiatur, vt in l. Titia.62 D.de iur. dot. Sed non faceret ea res quominus verùm maneret tranſlatum ſemel fuiſſe dominiũ, quod ſufficit vt laudimium debeatur. Alioqui dicendum eſſet, Nullum quoque laudimium deberi poſſe ex alienationibus quæ per Paulianam poſteà reuocatæ ſint, aut reuocari quandoque poſſint, quod tamen eſſet ridiculum. Quid enim domini directi intereſt, an alienatio in fraudem facta ſit, an non, aut an reuocata ſit, necne. Nam neque de fraude tractandum eſt, niſi cùm tenet alienatio, neque de reuocatione ſi alienatio non teneat ipſo iure. Aut ſi quis contrà ſentire velit, fateri eum oportebit In omnibus huiuſmodi actionibus reuocatorijs ita obſeruandum vt nihil inaudito domino directo conſtituatur, Ne ipſius inauditi, & ignorantis ius lædatur, & quod iam ei quæſitum eſt auferatur contra l. vltim. D.de pact. iunct. l. de vnoquoque 47. D.de re iudic. l. nã ita 29. D. de adopt. Multum tamen intereſt, an de ijs bonis tractemus, quæ in fideicõmiſſi fraudem alienata ſint, an de ijs, quæ in fraudem domini directi cùm eſſent feudalia, vel emphyteuticaria. Nam in ijs quæ fideicommiſſo ſunt obnoxia, vtrumque procedit, quod diximus, Vt & laudimium domino directo debeatur, & nihilominus alienatio in frau-

dem fideicōmiſſi facta reuocetur ſi appareat ex alijs bonis allodialibus æquè congruam dotem conſtitui marito pōtuiſſe, quia ſcilicet nihil commune habet ius domini directi laudimium ex dotis conſtitutione petentis, cum iure fideicommiſſarij nihil niſi fideicommiſſum, & alienationis reuocationem perſequentis. At in bonis feudalibus, aut emphyteuticis, non poſſunt hæc ſimul ſtare, vt, & dominium, quod per dotis conſtitutionem tranſlatum fuerat in maritū dominus directus reuocet tanquam in fraudem ſuam alienatum, & nihilominus laudimium petat, Quandoquidem laudimij petitio manifeſtam approbationem inducit, quæ reuocandi ius, & facultatem omnino extinguit. Eſt igitur hæc quæſtio, & Crauettæ traditio dict. conſil. 215. num. 7 inutilis & ocioſa prorſus in bonis feudalibus, & emphyteuticis. Vtilis tamen, & digna, quæ à nobis tractata ſit in bonis fideicommiſſarijs dotis cauſa traditis, ſi dotis conſtitutio, & traditio in fraudem fideicommiſſar.j facta probetur. Nec enim dotis fauor Paulianæ, & reuocatoriæ actionis poteſtatem tollit ſi maritus quoque fraudem participauerit d. l. vlt. §. 1. D. quæ in fraud. credit.

ERROR DECIMVS.

Si domino ignorante maritus pactus ſit de lucranda dote quæ fuerit conſtituta ex bonis feudalibus, vel emphyteuticis. Et de augmento dotali conſuetudinario.

STATVTA pleraq; ſunt in Italia de lucrāda per maritum in multis caſibus, vel tota dote, vel ſaltē parte dotis, Præſertim verò in caſum, quo mulierem prædecedere contingat nullis ex matrimonio ſuperſtitibus liberis. Nec quiſquam dubitat quin eiuſmodi ſtatuta valeāt, quia & per pactū id fieri poſſet et in dote profectitia, quæ alioquin, ad patrem ratione miſerationis reuerteretur, nullis maximè liberis interuenientibus

l. ſi pater,

l.ſi pater 12. D.de pact. dotal. quamuis in eum caſum, quo maritus præcederet, aie pactū ſeruari non oporteret, l.2. eod.tit.Ne ſcilicet mulier aut indotata penitus eo pacto, aut minùs dotata efficeretur. Vulgare autem noſtrorum brocardicum eſt,ea omnia quæ per pactum fieri poſſunt, etiam per ſtatutum fieri poſſe,& contra, Ex Bar.& alijs ad l.vlt.§.1.D. ad S.C.Tertyll. quod an verè dicatur in ſecunda huius Chiliadis parte diſputauimus,neq, huius eſt loci. Sed hæc quidē ſtatuta, & pacta indubitatè valent, cum dos in bonis allodialibus conſtituta eſt, de quibus liberè ac pro arbitrio diſponere contrahentes potuerint: At cum de bonis feudalibus,vel emphyteuticis agitur in quibus dos fuerit conſtituta,dubitari ſæpè ſolet an ex ijs bonis lucrum dotis conſequi maritus poſſit,ſi dominus directus dationi dotis conſenſerit non etiam pacto de lucranda dote,ſiue lucrum hoc ſibi maritus vindicet ex pacto,ſiue ex ſtatuto. In qua dubitatione ſtatim occurrit interpretibus vulgaris illa diſtinctio, an dos conſtituta ſit ex neceſſitate,id eſt à patre vel ab alio ex aſcēdentibus,qui dotare tenētur,an ab extraneo,& ex mera voluntate. Nam priore caſu volunt nullum deberi laudimium non magis pro lucro dotis, eueniente caſu lucri, quàm pro ipſa conſtitutione dotis, Poſteriore verò admittunt laudimium deberi.Sed exigunt tamen vtroque caſu, vt in tali pacto de lucranda dote conſenſus domini directi interueniat. Ex not.in §.donare Tit.qualit. olim poter.feud.alien.Adeo, inquiunt,vt etiamſi dominus conſentiret,quod feudum daretur in dotem,ſi tamen expreſſim non conſentiret pacto de lucro dotis, non poſſet maritus lucrari dotem ex pacto, Ne quidem ſtante ſtatuto, quòd maritus dotem lucrari debeat aut partem dotis. Sic enim Bart. conſ. 346. incip. puncta volum.2.& Brun.conſil.285 in fin.volum.3. quos refert, & ſequitur Amedeus à Ponte dict. quæſt.29. Niſi quòd in caſu ſtatuti dubitat,Propterea quod is qui vult antecedens, velit etiam omne id quod eſt conſequens ab eo. Ex Crauet. conſ. 79. numer.4. præſertim ſi dominus ſtatuta non ignorabat. Ego nihil horum omnium probare poſſum. Non illud pri-
mum,

mum, quod aiunt, Alienationem quæ fit per pactum de lucranda dote eueniente caſu lucri eſſe neceſſariam quoties apponitur in ea dote, quæ ex neceſſitate conſtituta fuerit, hoc eſt ab eo, qui dotare tenebatur. Nam vt maximè verum eſſet, quod nos in præcedentibus negauimus, neceſſariam eſſe alienationem, quæ fit ex cauſa dotis per patrem conſtitutæ, quia dos non in filiam alienatur, quæ dotanda eſt, ſed in maritum cuius reſpectu ſunt omnia voluntaria, Non eſſet tamẽ bona conſecutio, vt ea quoq; alienatio quę pactũ de lucranda dote caſu lucri eueniente conſequeretur, æquæ dici deberet neceſſaria, cum nil neceſſe ſit tale pactũ adijci, nihilq́; prohibeat, & filiam nubere, & ei dotem congruam dari, nec tamen de dote dotiſve parte lucrãda quicq̃ paciſci. Eſt enim hoc pactum ex vtraque parte tam mulieris, quàm mariti planè voluntariũ longeque illi diſſimile, quod apud nos frequentatur de augmento dotis mulieri conſtituendo, Cuius interponẽdi neceſſitatem ex eo intelligimus, quòd tum quoq; cum interpoſitum nõ eſt ſiue per incuriam, ſiue per imperitiam contrahentium, aut notarij, pro interpoſito tamen habetur, Adeoque ſi expreſſa conuentione dictum ſit, vt vel nullum mulieri augmentũ debeatur, vel vt minus præſtandũ ſit, quã faciat dimidia pars dotis pecuniariæ, aut tertia pars dotis in fundis, & bonis immobilibus conſtitutæ. Dicimus tale pactũ non valere, tanquam quod augmẽti dotalis conditionem faciat deteriorem. Perinde ac ſi dotẽ ipſam imminueret ex l. Attilicinus 17. D. de pact. dotal. ne à dote ſeparetur ea pars dotis quę additamenti cauſa datur, l. inter ſocerũ 26. §. cum inter eod. tit. l. etiamſi 8. C. de iur. dot. vt ex Senatus noſtri ſententia diſputauimus in C. de pact. conuent. tam ſup. dot. At pactum de lucranda dote in fauorẽ mariti, neq; interponendum neceſſario eſt, neq; vero apud nos interponi ferè vnquam ſolet, vtpote quod odioſum ſit, & mulierum commodis atque vtilitatibus contrarium. Quonam igitur colore poſſet, obſecro, dici neceſſarium? Niſi ob id fortaſſe, quod maritus non aliter fuerat matrimonium contracturus. Sed hoc ad neceſſitatẽ pacti nil pertinet.

Alio-

Alioqui dicendum erit nec pacti neceſſarij commodo priuandum eſſe maritum, qui in accipienda dote pactus ſit de lucranda ea in caſum, quo ipſe prior, & ſaltem ſuperſtitibus liberis moreretur, quod tamen falſum eſt. Conſtat enim tale pactum ſeruandum non eſſe per quod mulier indotata, vel minus dotata conſtitueretur, vt initio huius capitis diximus ex dict. l. 2. D. de pact. dotal. Et tamen æquè poſſet maritus dicere non alia lege contracturum ſe fuiſſe, neque pacti ſui commodo ſe defraudandum eſſe, l. vlt. C. de pact. int. empt. & vendit. l. 5. § penult. De doli except. Non igitur pacti neceſſitas ex eo ſumi poteſt, quod maritus non aliter contracturus fuerit, ſed ex eo ſolo æſtimanda eſt, quod aliter contrahi matrimonium non potuerit. Quod certè pacto de lucranda dote nullomodo conuenit, quod numquam niſi ex contrahentium mera voluntate interponitur. Etiam ijs in locis in quibus vigent ſtatuta, quæ citra vllam conuentionem lucrum dotis addicunt marito. Nec enim ſtatutorum huiuſmodi mens illa eſt, vt omnimodo inuitis quoq; contrahentibus maritus dotem lucretur, ſed ita demum ſi aliud nihil in contrarium actum ſit. Semper enim ſequi nos oportet id quod inter contrahentes actum dictumque eſt, niſi vel contra leges ſit, vel contra edictum Prætoris, vel contra bonos mores l. ſemper in ſtipulationibus 34. De regul. iur. l. iuriſgentium 7. § ait Prætor D. de pact. Qua ratione ſuſpectum mihi ſemper viſum eſt ius illud quo tamen vti nos modò dixi, De improbandis pactis dotalibus, per quæ augmenti dotalis conſuetudinarij quantitas apud nos minuatur. Nam & conſuetudo, ſtatuti exemplo, ſic interpretanda eſt, ſi non aliud conuenerit, niſi verbis conſuetudinis, quæ fortè ſcripta eſſet, vt ſunt apud nos conſuetudines Auguſtanorum, talis conuentio eſſet prohibita. Quo caſu dubitandum non valet, quin valere non poſſet pactum aduerſus conſuetudinē interpoſitum, quæ vim legis habet, non magis, quàm ſi contra leges interpoſitum proponeretur: Largaque videtur eſſe differentia inter pacta, quæ dotis conditionem deteriorem faciant, quæ nos admittimus non valere, ex d. l. Attilicinus

17. De

17.De pact. dotal. Et illa quæ dotalis augmenti quantitatē minuunt, cum huiuſmodi augmentum non ſit pars dotis à muliere vel pro muliere marito conſtitutæ, ſed ex mera mariti donatione,ac liberalitate proficiſcatur, ideoque potius ſponſalitiæ largitati æquiparari debeat.De qua Iuſtin.Nou. 119.vt ſpōſal.larg.aut veteri illi donationi propter nuptias, de qua in l cum multæ 20.& tot.tit.Cod.de donat.ant.nupt. cui certum eſt nullum certæ quantitatis modum præſcriptū fuiſſe,in id vſq; tempus,quo Iuſtinianus conſtituit, vt æqualitas eſſe debeat inter dotem, & donationem propter nuptias Nouell.97.De æqualit.dot.& propt.nupt donat.& augment.dot.c.1.Vnde ſumpta eſt Auth. æqualitas C.de pact. conuent.tam ſup. dot. quæ tamen conſtitutio vſu contrario abijt in deſuetudinem,fiuntq; quotidie pacta in contrarium de quibus tamen longè probabilius dici poſſet ea non valere,tanquam facta contra Iuſtiniani legem cuius authoritate priuatorum cautiones cenſeri non debeant, l. vlt. D de ſuis & legit.quam de illo de quo nunc tractamus, cuius nulla in libris noſtris mentio fit. Quod enim de additamento dotis ſcriptum eſt,in d §.cum inter, & d.l.etiamſi & dict. Nouell. 97.ad eam pecuniam pertinet, quæ ex parte mulieris datur marito,ſiue à muliere, ſiue ab alio qui pro muliere dotē dedit, aut promittitur ad augendam dotem prius datam, vel promiſſam. Poſtquam placuit etiam conſtante matrimonio augeri dotem poſſe dict.l.cum multæ, quamuis eo tempore interdictæ ſint omnes inter virum,& vxorem donationes.Neque mirum eſt quicquid iuris eſt in dote,id etiam obtinere in ea parte dotis, quæ conſtante matrimonio augendæ dotis animo data fuit vel promiſſa,quoniam & ipſa quoque dos eſt. Non etiam pecunia illa quæ ex parte mariti datur mulieri, quamuis eodem dotalis augmenti nomine apud nos cenſeatur. Idq; ita eſſe ex eo quoque apparet quod pragmatici etiam noſtri admittunt,Mulierem quæ à priore marito augmentum hoc dotale habuit, ſi nubat iterum non videri hoc augmentum ſecundo viro in dotem conſtituiſſe, quamuis totam primam dotem ei dediſſe exiſtimetur.

Ex l.dotem 30.D.de iur dot.qua tamen,vt hoc quoque obiter adnotemus valde meo iudicio abutuntur noſtri, licèt Duce Bartolo in quæſt.incip. Mulier amplum habens patrimonium, Cum Paulus in d l.dotem, de eo matrimonio ſecundo loquatur, quod cum eadem perſona contractum ſit, quod ſæpiſſimè olim accidebat in tanta licentia, & frequẽtia diuortiorum,non quod inter alios. Diuerſitas enim perſonarum eam interpretationem recipere non poteſt, vt eadem dos continuata,videri debeat, aut eædem dotis conuentiones,non magis,quàm vt nouus conductor,ab eodem quamuis locatore iiſdem legibus, & conditionibus quibus prior reconduxiſſe intelligatur. Id enim tunc ſolum obtinet cum idem conductor eſt qui ante fuit, l. item quæritur 13 §.qui impleto D. locat. Ergò ſi verum amamus, Ne quidem pactum hoc de augmento dotali præſtando neceſſariũ videri poteſt, ſed potius voluntarium, Nec quod propter deflorationem debetur ad rem facit. Cùm non ex comparatione virginitatis conſtituatur, quæ nullo certo precio æſtimari poteſt,vt de hominis ſalute ratiocinatur Paulus in l.pen.§.1. D. de donat. Sed ex comparatione dotis, quæ tantò minor eſſe deberet, quanto certior eſſet virginitas. Neque verò pragmatici negant, Bonis immobilibus in dotem datis,quæ fortaſſis maximæ ſint æſtimationis, eam ſolã quantitatem pro dotis augmento deberi, de qua conuenerit. Nam quod diximus ad tertiam vſque æſtimationis partem deberi ex conſuetudine apud nos inueterata,tum obtinet,cum ſpecialis de ea re pactio nulla interceſſit, Ne alioqui ab egregia dote accipienda, & conſequenter à contrahendo matrimonio deterreatur maritus,eo metu ne immẽſi dotalis augmenti onere prægrauetur,vt in l.Iulianus 42. De acquir.hæred.Quantò minus igitur dici poteſt neceſſarium eſſe pactum de lucranda dote, & neceſſariam alienationem ex eo pacto ſecutam ſi caſus lucri euenerit? Admitto tamen quod volunt interpretes,Pro dotis lucro laudimium nullum deberi. At non ratione illa quam adferunt, quod ſit hæc alienatio neceſſaria,ſed alia longè diuerſa, qđ ex hoc pacto

quantum-

quantumuis valido nulla fiat alienatio, Ex eo autem ſolo actu laudimium debeatur, ex quo dominium träsfertur quid enim aliud eſt Paciſci maritum de lucranda dote, quã conuenire vt ſoluto matrimonio dos penes maritum remaneat dict.l.2.& dict.l.ſi pater 12.in princip.De pact.dotal. Nimirum non alia lucri acquiſitione maritus indiget, cui dos ipſa tota iam acquiſita eſt ex ipſa conſtitutione, quam traditio ſecuta ſit, vt in præcedentibus probauimus, Indiget tantum ne ſoluto matrimonio dos ab eo aut ab eius hæredibus reſtituenda ſit, quod nos lucrum dotis appellamus. Neque ſanè ex ſolo pacto lucrandæ dotis transferri dominium vllũ poſſet in maritum, ſed neceſſaria eſſet traditio, l.traditionibus 20. C. de pact. Porrò noua traditio fieri non poteſt marito cui iam ex cauſa dotis res omnes dotales ſint traditæ, vt neque magis fieri poſſet dominus ex poſteriore cauſa is, qui iam eſſet ex priore leg.non vt ex pluribus 159.De regul. iur.§.ſic itaque inſtit.de action. Neque verendum eſt, vt hæc noſtra ſententia iniuriam faciat domino directo, cui laudimium deberi volumus ex ipſa dotis conſtitutione propter dominium ex dotalium rerum traditione tranſlatum in maritum, qui proindè duplicis laudimij præſtatione oneraretur ſi pro dotis quoque lucro nouum laudimium præſtare cogeretur, cum vna tantum ſit acquiſitio licèt duæ ſint cõuentiones in duplicem caſum conceptæ. Quòd ſi quis pactum huiuſmodi de lucranda dote ideò neceſſarium eſſe cõtenderet, quòd non aliter fuerit maritus contracturus, ſequeretur nec aliud dicendum fore tametſi ab extraneo, & ex mera voluntate non ex neceſſitate dos data proponeretur. Mariti enim accedentis ad matrimonium contrahendum certis legibus, quid intereſt à quo dotem accipiat, aut cum quo paciſcatur? Et tamen non eſt ex interpretibus qui non fateatur laudimium deberi pro lucro dotis, ſi ex voluntate non ex neceſſitate dos conſtituta ſit. In quo ipſo nihilominus errant. Nos enim eo quoque caſu deberi vllum negamus, Eadem ipſa ratione, quàm modo attulimus, quòd eueniens caſus nullam ſecum lucri no-

uam

uam acquiſitionem trahat, neque nouam, vllam traditionem, ſed priore illa contentus ſit, quæ ex dotis conſtitutione ſecuta fuit, & propter quam ius habuit dominus directus petendi laudimij, vt ipſi quoque interpretes fatentur etiam cum inæſtimatus fundus in dotē datus eſt. Diſtinctionem enim illam, vtrum æſtimatus fuerit fundus dotalis, necne ad eum caſum reſtringunt quo dos à patre vel ab alio qui dotare tenebatur data ſit, non ab extraneo. Cur ergò duplici laudimio mari ū onerari patiuntur pro eadem eiuſdem dominij acquiſitione? Reſpondebunt haud dubiè, quia ad validitatem pacti De lucranda dote conſenſus domini directi requiritur. Hoc verò eſt quod nego, Et illud magis quod addunt, Non ſufficere vt dominus conſenſerit dationi dotis, niſi etiam pacto De lucro dotis expreſſim conſentiat, Nam ſiue talis caſus proponatur in quo dos coſtitui potuerit ex bonis feudalibus vel emphyteuticis etiam inuito nedum igorante domino directo aut ex ratione iuris communis, puta ſi alia bona non fuerint ex quibus congrua dos dari potuerit, ſiue ex generali illa conſuetudine quæ apud Gallos, & apud nos non modò emphyteuſes verum etiam feuda reduxit ad inſtar patrimoniorum, Nego conſenſum eſſe neceſſarium in pacto De lucro dotis, cum ſit acceſſorium ad dotem, & inutile quantum ad tranſlationem dominij quod per dotis conſtitutionem. & traditionem tranſlatū iam fuit. Et quantumuis eſſet neceſſarius, nō ideò tamen conſequens ſtatim eſſet laudimium deberi, quippe quod non propter conſenſum debetur ſed propter tranſlationem dominij, & approbationem noui emphyteutæ, qui hoc caſu nullus eſt. Quamquam nec illud ferre poſſum, vt dominus qui ſemel conſenſerit dari in dotem bona feudalia vel emphyteutica quæſtionem de lucro dotis faciat marito, ſiue lucrum illud maritus ſibi vindicet ex pacto, ſiue ex ſtatuto. Maximè verò ſi ex ſtatuto, quod dominus non ignorauerit, Non ratione illa quam adfert Amedeus, quod quiſquis vult antecedens velit etiam conſequens, Id enim non niſi de neceſſario conſequēti intelligi poteſt, quale hoc eſſe iam negauimus, quod

& Craueta

& Craueta fatetur d. conſ.79. nu.4. Sed quia pactum de lucro dotis cum ſit non modò acceſſorium ad cõſtitutionem dotis, ſed etiam ex more, & conſuetudine apponi ſolitum apud eos maximè apud quos eiuſmodi ſtatuta vigent, ſatis approbatum ipſum quoque videtur per contractus dotalis approbationem. Debetque ſibi imputare dominus quod conſentiendo dari in dotem bona feudalia vel emphyteutica non dixerit legem apertiùs l. veteribus 39. D. de pact. nec prohibuerit huiuſmodi pacta dotalia quæ proſpicere debuit futurum vt interponerentur, adeoque vt etiamſi expreſſa non eſſent pro expreſſis tamen, & interpoſitis haberentur authoritate ſtatuti quod conuentionis vicem, & authoritatem ſupplet. Præſumendi enim ſunt contrahentes velle contrahere, vt ſecundum leges, ita & ſecundum ſtatuta loci in quo contrahunt l. ſi fundus 6 D. de euict. Nam, & ſolemus dicere, Ea quæ ſunt moris, & conſuetudinis venire in bonæ fidei iudicijs l. quod ſi nolit. 31. §. quia aſſidua D. de ædilit. edict. Qui ergo conſentit, vt bona feudalia vel emphyteutica dentur in dotem illo etiam caſu quo alioquin dari non poſſent, hoc ipſo conſentit vt dentur adiectis pactionibus quibuſlibet dummodo ſolitis licitis, & honeſtis in quarum numero hanc eſſe nemo ambigit, etiam vbi ſtatutum hac de re nullum eſt. Quare nec valde intereſſe arbitror an ſtatutum dominus ſciuerit an ignorauerit. Quod ſi ponas talem caſum eſſe, in quo dos conſtitui potuerit ex bonis feudalibus vel emphyteuticis etiam inuito domino, quod alia bona nulla ſint, & à patre aut ab alio qui dotare tenebatur, dos conſtituta fuerit, Sicuti conſenſus domini non eſt neceſſarius ad conſtitutionem dotis, etiam interpretibus ipſius fatentibus: Ita neque ad validandum pactum de lucro dotis. Enimuerò quamuis conſenſus ille eſſet neceſſarius nihilomagis laudimium deberetur ex eo pacto, Ex quo ſcilicet numquam transfertur dominium ſiue nobiſcum ſentias fuiſſe iam tranſlatum per cõſtitutionem dotis, ſiue quod nullam ex eo pacto traditionem ſequi vnquam neceſſe ſit, aut poſſibile. Alioqui maritus iam lucratus do-

tem. cogendus, eſſet hæredibus mulieris dotem reddere aut illam ipſam dotis partem quam lucratus eſſet, vt poſſet ab ijs poſtmodum accipiendo nanciſci dominiũ, quod eſſet abſurdiſſimum. Pro illo autem dotis augmento conſuetudinario quod apud nos obtinet, ac de quo diximus, licèt neceſſarium eſſe exiſtimetur, non tamen dubito quin laudimiũ debeatur domino directo ſi in bonis feudalibus, & emphyteuticis conſtitutum proponatur, licèt vt plurimum conſtitui ſoleat in pecunia numerata, iiſdem nimirum rationibus quas attulimus vt probaremus, Pro fundis quoque dotalibus laudimium deberi etiamſi dos à patre conſtituta ſit.

ANTONII FABRI

I. C. SEBVSIANI

In Supremo Sabaudiæ Senatu Præſidis Primarij.

DE LAVDIMIIS,

DECAS IV.

ERROR PRIMVS.

De laudimio ex permutatione debito Ad l. vlt. C. de iur. emphyt.

NON defuerunt ex interpretibus qui dixerint Ex permutatione laudimium nullum deberi. Inter quos ita ſenſit Io. Montanus in vſus Feudor. l. b. 6. cap. 4. Ratione illa moti potiſſimum vt videtur quod Iuſtiniani conſtitutio quæ hoc ius induxit in l. vlt. Cod. de iur. emphyt. diſertè conſtituit vt pro laudimio quinquageſima pars pretij prǽſtetur. Pretium aũt nullum eſſe poteſt niſi cum emptio, & venditio eſt l. naturalis 5 §. 1. D. de præſcript.

præſcript.verb.iunct.§. pretium Inſt.de empt. & vendit.l.1. D.de contr. empt. Atqui permutatio differt toto genere ab emptione licèt origo emendi vendendique à permutationibus cœperit dict.l.1. cum in permutatione pecunia nulla interueniat,in qua cōſiſtere pretium neceſſariò debet, ideòque neſciri poſſit vtra res ſit merx, vtra pretium, vter emptor, vter venditor l.1. D. de rer permut. Deinde emptio contrahitur, & perficitur nudo conſenſu d.l. . De contr. empt. Permutatio autem re ac traditione, & vt ſcriptum eſt in d.l. 1. De rer.permut. in permutatione res tradita initium obligationi prębet, Emptio non transfert dominium niſi ſecuta demum traditione, adeòque nec ſecuta quoque traditione niſi etiam pretium ſolutum ſit aut fides habita de pretio l.quod vendidi 19. D. de contr. empt. §. venditæ Inſt. de rer. diuiſ. At permutatio transfert dominium cum incipiat à traditione nec quicquam aliud exigat quod traditionem ſequatur. Vnde illud etiam fit vt alienæ rei venditio valeat quantum ad contrahendas inter emptorem ac venditorem empti,& venditi obligationes quamuis res emptori aufferri poſſit l. rem alienam 28 De contr. empt. At rei alienæ permutatio fieri non poteſt. Id enim eſt quod aiebat Pedius, Alienam rem dantem nullam contrahere permutationem d.l.1.De rer.permut.quod, & nomen ipſum permutationis ſonat, vt alibi docuimus, ſignificat enim mutationem nō poſſeſſionis tantum,ſed etiam dominij,eamque efficacem, vt aliquid addat ſyllaba per quæ cum additur augere ſemper ſolet.Cum ergo tam multæ ſint inter emptionē & permutationem differentiæ vt cæteras taceamus quę ſunt nō paucæ, difficilè videtur vt Iuſtiniani legem de emptionė duntaxat locutam ad permutationē protrahere debeamus. Sed tamen ab omnibus ferè interpretibus hæc ſententiā meritò exploſa eſt,tanquam quæ & legis verbis repugnet,& multò magis menti Iuſtiniani. Nam vt prætermittam quod ſcriptum eſt in l. ſtatuliberi à cæteris 29.§.1.D. de ſtatulib. legem ipſam duodecim tabularum cum de ſtatuliberis locuta eſt,& de implēda per ſtatuliberū cōdicione, emptionis

appellatione omnem alienationem complexam eſſe. Ex ipſis etiam verbis Iuſtinianeæ conſtitutionis apparet generalem eam eſſe, nec tantum ad emptionem, & venditionem, ſed ad cæteras quoq; alienationes pertinere. Quæſtio.n. quæ in ipſius legis initio proponitur, de omni alienatione eſt, & de qualibet iuris emphyteutici in alium tranſlatione, vt apparet ex illis verbis alienare, vel ius emphyteuticum in aliũ transferre. Deindè in ipſa legis diſpoſitione ita ſcribit Iuſtinianus, vel ſi ius emphyteuticum ad perſonas non prohibitas, ſed conceſſas, & idoneas ad ſoluendũ emphyteuticũ canonem tranſponere emphyteuta maluerit. Tũ verò cũ laudimij modum, & quantitatem præſcribit ne poſſit dominus plus q̃ quinquageſimam precij partẽ exigere, ſubiungit ſtatim ne quis fortè ad ſolã emptionis cauſam reſtringi legem velit, vel æſtimationis loci qui ad aliã perſonam trãsfertur. Et paulò poſt ſi autem nouum emphyteutã, vel emptorẽ meliorationũ [ſic enim legendum eſt non meliorationes] ſuſcipere dominus noluerit. Et poſtremò ad finem legis licere emphyteutæ etiam nõ conſentientibus dominis, ad aliũ ſuũ ius, vel emphyteumata transferre. Loquitur ergò cõſtitutio non de emptore tantũ ſed de quolibet nouo emphyteuta, & acquiſitore qui p̃ quãlibet ſpeciẽ alienationis in prioris emphyteutæ ius ſucceſſerit. Nec ſanè ratio vlla eſt cur domini directi ius aliud ſit, & deterius permutata re feudali, vel emphyteutica, aut aliter alienata, quàm ſi fuiſſet vendita. Quid enim ipſius refert, quonã titulo dominium nactus ſit is, qui nouus poſſeſſor, & nouus emphyteuta inuenitur? Quocunq; igitur titulo facta ſit alienatio, laudimium domino deberi dicendum eſt. Et vt ſciatur ad quam vſque pecuniæ quantitatem aſcendat laudimium ineunda eſt rei feudalis, vel emphyteuticæ æſtimatio ad cuius ratam laudimij quoque æſtimatio ſumatur, vt tractat Amed.q.28. poſt Capell. Tholoſ. quæſt.27. Chaſſan. in couſue. Burgund. Tit. Des cenſes. §.7. num.1. & alios ibi allegatos. Nec enim omnis æſtimatio facit emptionẽ, ſed ea tantũ, quæ fiat animo contrahendæ emptionis, vt in ſuperioribus diximus ſæpius ex l. æſtimatis. 50. D. ſolut.

D.ſolut.matrim.l.ſi inter 21. C. de iur. dot.l.cum poſt 69. §. cùm res D.eod. Nec iſtorum errorem adiuuat quod denunciatio illa quam Iuſtinianus præcipit fieri ante alienationẽ, vt declaret dominus an velit eodem precio, quod ab alio emptore offertur, rem feudalem, vel emphyteuticariam retinere, permutationi conuenire non poteſt, in qua precium nullum verſatur. Vulgo autem creditum eſt poſt Bartolũ ad l.& ideò in princ. D. de condict. furt. quòd cùm quæritur, an ſoluendum ſit laudimium prius inquirendum eſt, an in alienatione ſit neceſſarius conſenſus domini. Vt ſi res abſq; eius conſenſu alienari poſſit, nullum laudimium debeatur. Quaſi conſenſus domini ſit cauſa, quæ effectum laudimij præcedere debeat, & ceſſante cauſa ceſſet effectus. Nam reſpondemus, quod nec interpretes ignorarunt de duplici conſenſu loqui Iuſtinianum, quorum vnus interponitur ante contractam emptionem, ſi dominus pro eodem precio retinere rẽ nolit, eamq; in alium transferri patiatur, alter poſt contractam, vt nouus emphyteuta in poſſeſſionem mittatur, aut in poſſeſſione retineatur. Prior conſenſus non inducit obligationem præſtandi laudimij, ſed tantùm interponitur ad effectum illũ, Ne dominus poſſit iure illo prælationis vti, quod ei Iuſtinianus dedit, Neuè ob non factam denunciationem cauſari aliquando poſſit rem in commiſſum cecidiſſe. Poſterior verò conſenſus ille ſolus eſt, pro quo laudimium debetur. Prior cõſenſus ad emptionem duntaxat pertinet, in quà ſola ius prælationis locũ habet pro eodẽ precio ſi dominus rẽ retinere malit, & ſi quis alius contractus eſt, adeò emptioni ſimilis vt ſi non habeat precium, habeat ſaltem aliquid, quod ſit loco precij, qualis eſt datio in ſolutum, quæ in vicem precij habet eam ipſam pecuniam quæ debetur, & pro qua res in ſolutum datur l. à Diuo Pio 15 §. ſi pignora D. de re iudic. l. ſi quis aliam 46. D. de ſolut. l. ſi non ſortem 26. §. ſi centum D. de condict. indeb. Itaq; de hoc conſenſu nihil tractari poteſt, cùm res aut permutatur, aut donatur, aut legatur, quia neq; his caſibus ius prælationis locum habet. At poſterior conſenſus omni caſu neceſſarius eſt ad nouum emphyteutã

in poſſeſſionem mittendum, aut in poſſeſſione retinendum: Ergò in his omnibus etiam caſibus laudimium debetur. Atque ita ſupradictam Bartoli concluſionem Amedeus intelligit, & reſtringit quæſt. laudim. 13. ſcilicet vt procedat vbi cõſenſus ſimpliciter, & abſolutè nullus requiritur, id eſt neque antè, neque poſt contractum. Quod tamen vereor ne nõ ſatis conueniat menti Bartoli qui hac in re vt, & in alijs pleriſque nimis generaliter, & indiſtinctè locutus videtur, ac de primo illo conſenſu ſolo ſenſiſſe quem Iuſtinianus exigit ante contractam emptionem. In quo ſanè deceptus fuit, ſicut & decipiuntur meo iudicio cæteri interpretes qui tùm quoque cùm emptio contrahitur duplicem conſenſum requirunt, vnum qui ante contractam emptionem interponatur, Alterum qui poſt contractam. Cùm enim prior conſenſus à domino præſtitus eſt declarante nolle ſe rem feudalem, aut emphyteuticam pro eo precio retinere, quod Titius offerat [emptoris enim perſona nominanda, & deſignanda eſt] quid obſecro neceſſe eſt alium eiuſdem domini conſenſum interuenire vt emptor qui volente domino cõparauit, poſtmodum in poſſeſſionem mittatur. An enim veremur ne qua domino fiat iniuria, qui ſemel voluit? l. in diem 9. §. 1. D. de aqua, & aquæ pluu. arcend. Aut cur iſta ſuperuacua ſollennitate emptorem onerare volumus, cum id quod ſemel placuit, poſteà diſplicere amplius non poſſit? vulg. iuris Pontificij regula, iunct. l. hæc ſtipulatio 14. in fin. D. vt legat. ſeu fideic. ſeruand. cauſ. caueat. Neque ad hunc caſum vt arbitror illa Iuſtinianeæ conſtitutionis pars pertinet, qua conſtituit, vt ſecuta alienatione non poſſit dominus contradicere ſed nouum emphyteutam per ſe ſuaſvè literas, aut ſaltem per ſuam depoſitionem ſuſcipere compellatur. ſed ad illum potiùs de quo in præcedentibus verbis legis, id eſt quo dominus accepta denũciatione noluerit voluntatẽ ſuam intra duos menſes declarare, ita vt emptorem alium vetus emphyteuta quæſiuerit, Alium inquam ab eo, quem prius nominauerat. Nec enim illa nominatio impedit ne alius emptor quæri poſſit dummodò ſit idoneus ad ſoluendum canonem,

& ex

& ex ijs perſonis in quas alienatio prohibita non eſt vt ipſa quoque habet conſtitutio. Cæterùm ſi, & ille ipſe emat qui domino fuit nominatus, & expreſſus domini cõſenſus interueniat, nihil certè impedit quominus poſt factam à vẽditore traditionem, quæ omnimodo neceſſaria eſt, & ad transferẽdum in emptorem dominium, & ne emptor potius prædo videatur l. ſi ex ſtipulatione 5. De acquir. poſſ. liceat emptori propria auctoritate, & irrequiſito domino ingredi poſſeſſionem eamque pro arbitrio nanſciſci, & occupare. Grauiſque hic interpretum noſtrorum error eſt, quòd exiſtimant hoc caſu rem cadere in commiſſum, ſi nouus cõſenſus domini ante apprehenſam poſſeſſionem non fuerit requiſitus ex dict. l. vlt. C. de iur. emphy quæ de hoc ſanè caſu non loquitur. Nec tamen eo minus debetur à nouo emphyteuta laudimiũ propter dominij tranſlationem, quæ in eum facta eſt per traditionem, licet irrequiſito domino ſecutam, cùm fuerit dominus ante emptionem requiſitus, & emptioni cõſenſerit. Planè ſi alium emptorẽ venditor quęſierit, quàm quem domino directo nominauerat, nouum domini conſenſum merito lex exigit, non vt liceat emphyteutæ rem ſuam alij vendere, ſed ne ignoranti, aut inuito domino directo nouus emphyteuta acquiratur de quo nihil adhuc audierit. Ex quo intelligimus, quàm verum ſit, quod toties inculcauimus, Laudimium non magis propter hunc poſteriorem cõſenſum deberi quã propter priorem, ſed propter ſolam dominij tranſlationem, & emphyteutæ ac poſſeſſoris mutationem. Alioqui nullum hodiè laudimium deberetur cùm moribus noſtris poſſit quilibet rem feudalem, vel emphyteuticam vendere, & emptorẽ in poſſeſſionem inducere, licèt nec à venditore dominus requiſitus ſit ante contractam venditionem, nec ab emptore poſt perfectam emptionem. Sunt enim duæ iſtæ requiſitiones quas conſtitutio exigit in eo differentes, quod prior à venditore facienda eſt emptorem nominante, Poſterior ab emptore venditorem deſignante, quia, & laudimium ab emptore debetur, non à venditore. Ad obligandũ verò emptorẽ vt laudimiũ præſtet ſufficit, quòd nouus ſit, & dominus, & poſ-

ſeſſor rei emphyteuticæ, vel feudalis. Quemadmodum, & quod prioris requiſitionis neceſſitas hodie ſublata eſt non efficit quominus ſaluum ſit domino ius prælationis, ſi prò pretio quod alius iam non ſolū obtulerit, ſed etiam ſoluerit, rem retinere malit. Quam in rem ſpatium trium menſiū præſtitutum eſt eo Sereniſſimi Ducis noſtri edicto, quo prælationis ius illud quod priſcis moribus noſtris antiquatum fuerat, reſtitutum tandē fuit, vt in Codice noſtro ſcripſimus, Idque ſiue de feudo agatur ſiue de emphyteuſi. Nam, & in feudis habet locum ius prælationis Cap 1.§.potrò, vbi glo. & alij Qualit. olim feud. alien poter. Eamque communem eſſe ſententiā teſtatur Amed.à Ponte dict. quæſt. 13 vbi multos citat. Denique licentia vendendi hodie nulla impetranda eſt, quæ olim erat impetranda, non tanquam neceſſariā ad inducendum ius prælationis, ſed tantum vt ſciri poſſet an dominus directus iure ſuo vti vellet, præferrique emptori. Sed non eo minus etiam poſt perfectam emptionem iure ſuo vti poteſt ſi velit, ſimiliter, & ſublata neceſſitas eſt impetrandæ licentiæ ad poſſeſſionem apprehendendam, ſed perinde tamen laudimium debetur ac ſi ea de re dominus requiſitus fuiſſet, & conſenſiſſet. Conſenſus igitur omni caſu ſufficit vnicus tum quoque cum duplex olim requirebatur, Eumque conſenſum ſatis eſt ex poſtfacto interuenire, qui olim præcedere debebat, vnus quidem venditionem, alius vero poſſeſſionis apprehenſionem. Nam ſi dominus directus poſt perfectam emptionem approbet nouum emphyteutam, quod facere intelligitur, ſiue inueſtituram ei concedat, ſiue ab eo laudimium petat, ſatis iuri prælationis renunciare intelligitur, & ſuam voluntatem declaraſſe, quod eo iure vti nolit: Eaq; contractuum diſtinctio, quam ſuprà diximus, ſolo illo caſu retinenda eſt quo erat olim denunciatio neceſſaria, id eſt quo etiam hodie ius prælationis habere locum poteſt, Vt differat emptio, itemq; e datio in ſolutum à cæteris contractibus, in quibus nec pretium vllum eſt, nec quicquam loco pretij non in laudimio, ſed in iure tantum prælationis: Differat autem in duobus, Primum in eo quod modò

diximus

diximus vt in emptione, & datione in ſolutum prælatio locū habeat, nō in cæteris. Deinde in eo ſi ius ſcriptum inſpicias, non quo vtimur hodie, vt denunciationem præcedere oporteat in emptione ac datione in ſolutū, non item in cæteris. Rurſus in emptione quoq; diſtinguere olim oportebat, An emptor ille eſſet, qui nominatus erat in denunciatione facta domino, an alius, Vt ſi idem ille ſufficeret vnicus, & primus conſenſus, nec ſecundus requireretur: ſi verò alius emptor eſſet, nouū conſenſum in apprehendenda poſſeſſione interuenire neceſſe olim erat ne res cōmitteretur. Hodie non eſt hæc diſtinctio neceſſaria ſiue prælationis iure vti dominus velit, ſiue laudimium petere. Vtroque n. caſu ſuppletur conſenſus facto, & voluntate domini præſupponentis vēditionē valere, quā nec poſſet impugnare tametſi maximè vellet, cū noſtris moribus nūquā ex hac cauſa res hodie in cōmiſſū cadat. Cæterū variæ poſſunt occurrere ſpecies circa permutationē de quibus dubitari queat, An ex permutatione laudimiū debeatur. Aut. n. permutatio fit rerum ex vtraque parte feudalium, vel emphyteuticarum, vel rei feudalis, & emphyteuticæ ad rem liberā, & allodialē. Illū enim caſum quo res allodialis cum allodiali permutetur, etſi frequenter poteſt contingere, conſultò tamen prætermittimus quia nullū huic quæſtioni locum relinquit. Sed & interdum contingit vt res feudalis cum emphyteuticaria permutetur: qui caſus nouam etiam habere quæſtionem poteſt apud eos qui rectis, & proprijs vtuntur feudis, quæ permulta habent à iure emphyteutico ſeparata, ſi permutatio fiat rei feudalis ad feudalem, vel emphyteuticariæ ad emphyteticariam, magis communiter probatum eſt, laudimium nullum deberi, ſiue quod ſine conſenſu domini poſſit fieri huiuſmodi permutatio, vt tractat Bald. ad l. ſi domus 71. §. vlt. de legat. 1. Rip. ad l. qui Romæ 122. §. duo fratres De verb. oblig. & ad l. 2. in princ. num. 38. D. de reb. credit. Siue quod reperiatur perſona iam approbata vt ratiocinatur Amedeus à Ponte quæſt. laudim. 28. Vbi tamē addit exceptionē Dummodò bona fide facta ſit permutatio. Nam ſi in fraudē facta eſſet, id eſt, vt explicat

Iul.

Iul. Clar. in § emphyteuſis quæſt. 17. ſi effectu ipſo emphyteuta rem venderet, ſed verbis contractus aſſereret ſe permutare vel donare, vt priuaret dominum iure prælationis, nihilominus poſſet dominus directus fraude probata, vti ſuo iure prælationis, vt ex Baldo, & Ripa concludit Clarus: Addens fortè etiam de iuris rigore dici poſſe, quod hoc caſu emphyteuta propter huiuſmodi alienationem cadat à iure emphyteutico. Atq; ita multos ſenſiſſe ait, licet non audeat ipſe affirmare ſententiam eorum veram eſſe. Ego verò ſicuti cum fraus in permutatione admiſſa eſt defendo intrepidè, Emphyteutam omni iure priuandum eſſe, adeoque ipſo iure rem ſic permutatam in commiſſum cadere, perinde ac ſi in quauis alia parte circa ea quæ ad alienationem rei feudalis, vel emphyteuticæ pro forma præſcripta ſunt, peccatũ eſſet, Ita ceſſante fraude contendo ex permutatione huiuſmodi laudimium deberi. Atque vt ab eo caſu exordiamur, quo fraudem admiſſam eſſe conſtet, quis ferat impunitam eſſe fraudem vaſſalli aut emphyteutę id agentis, vt dominum directum cuius beneficio rem habet, iure ſuo priuet ac ſpoliet? Nam ſi ratione agendum eſt, an nõ aperta ingratitudo eſt eius, qui aduerſus dominũ à quo beneficium accepit [nã & emphyteuſim dare beneficij ſpecies quædam eſt] iniuriã machinetur? & conſequenter digna quæ commiſſi, & vt vocant, caducitatis pœna coerceatur? Præclarè Seneca, Nullam iure noſtro ingrati actionem comparatam eſſe, quod tãto ſceleri nulla par ſatis, & congrua pœna irrogari poſſe videretur. Quid verò iuſtius, adeoque humanius quam vt in eo ſaltem in quo peccauerit puniatur, vt in ſpecie l. reſcriptum 6. D. de his quæ vt indign. l. Paulus 21. in princip. D. ad leg. Falcid. Etſi verò fraus omnis punienda eſt, nec dolus malus debet vnquam manere impunitus, ne tum quidem cum alij nulli nocet, l. procurator 11. §. 1 D. de doli mal. except. odioſior tamen illa fraus eſt, quæ fit clam & per cuniculos, q̃ quæ aperto dolo. Ideoq; grauius puniri ſolet, qui clam peccat quàm qui palàm. Propterea quod palam delinquentes, vt errantes maiore pœna excuſantur, Clam verò committẽ-

tes vt cõtumaces plectuntur, inquit Paulus in l. vlt. in fin. D. de rit. nupt. iunct. l. pupillus 5. §. ſed ſi per interpoſitam D. de author. tutor. Et grauius quoque peccare intelligitur, qui in fraudem legis aliquid facit, quam qui directò contra legem, quia contra legem facit is demum qui id facit, quod lex fieri prohibet. In fraudem verò legis ille, qui ſaluis verbis legis ſententiam eius circumuenit, l. contra legem 29. D. de legib. Ergo & in propoſito ſimiliter fatendum eſt Vaſſallum aut emphyteutam qui rem feudalem vel emphyteuticariam permutare ſe dicit quam reuera vendit, neq; id alia mente, quã vt domino directo ius offerendi præripiat, peccare grauius quàm ſi contra legem apertè venderet extraneo, nulla prius facta domino denunciatione. Et ideò quamuis ſuprà diximus, ſublatam eſſe noſtris moribus neceſſitatem illam quam Iuſtinianus induxerat denunciationis faciendę domino, & requirendi an velit ipſe præferri necne, nec proinde rem hodie cadere in commiſſum etiamſi non ſit ſeruata forma quam conſtitutio illa præſcripſit, Non idcircò tamen conſequens eſt, vt eo quoq; caſu quo fraus admiſſa ſit pœnã commiſſi, & caducitatis pariter ſublatam dicere oporteat, cum longè maior ſit ratio eius retinendæ, quando tanta fraus admiſſa eſt, quàm ſi per imperitiam, aut iniuriam duntaxat emphyteutæ, ac ſine dolo malo legis ſolemnitas omiſſa fuiſſet, præſertim cum ea omiſſio non auferat domino ius prælationis propter quod volebat lex fieri denunciationem. Nec quòd hodie feudalia bona, & emphyteuticaria redacta ſint ad inſtar patrimoniorum, facere debet, vt vaſſallo vel emphyteutæ permiſſum videatur impunè fraudem domino facere in bonis feudalib & emphyteuticis, quę nulla fieri poteſt in allodialibus. Alioqui ſequeretur, nec vlla domino directo laudimia hodie deberi ex feudalium, vel emphyteuticorum bonorum alienatione, quia neque ex allodialium vlla deberentur, quod tamen falſum eſt. Nihil enim aliud facit hæc conſuetudo niſi vt tam vaſſallus, quam emphyteuta liberam habeat de bonis etiam feudalibus, & emphyteuticis etiam irrequiſito domino diſponendi facultatem,

tatem, neque verendum habeat ne ex hac cauſa res in commiſſum cadat. Sed ita tamen vt ſalua maneant iura cætera omnia domini directi, maximè verò quàtum ad laudimium, & ius prælationis. Cæterum non inducit hæc conſuetudo fraudandi licentiam, nec proinde tollit pœnam quæ fraudi debetur. Alioqui corruptela dicenda eſſet non conſuetudo, nec valere poſſet quæ vaſſallum, & emphyteutam ad delinquendum inuitaret, l. iuriſgentium 7. §. illud nulla D. de pact. l. vltim. Cod. eod. Pœna igitur commiſſi, & caducitatis quam Iuſtinianea lex induxit, ſublata videri hoc caſu non poteſt, adeoque ſi nulla adhuc lex hac de re lata eſſet, nouam vtique ferri oporteret, ne dolus maneret impunitus. Neque enim punitus videri debet, ob hoc ſolum, quod perinde ad ſolutionem laudimij emptor condemnetur, qui emit ſub ſpecie permutationis acſi palam emiſſet, itemque vt perinde directus dominus habeat ius prælationis. Hoc namque modo nihil aliud conſequimur, niſi vt nullum fraudis ſuæ fructum contrahentes ſentiant, at nō etiam vt eorum dolus coerceatur: Aliud ſiquidem eſt lucrum quod ex fraude ſperabant ipſis auferre, aliud verò dānum ijs aliquod infligere, l. quod autem 6. §. ſimili modo dicimus D. quæ in fraud. credit. l. 3. De vi & vi armat. Damnum autem aliquod propter fraudem ſemper infligendum eſt d. l. procurator 11. §. 1. De doli mal. except. l. Imperator 50. D. ad S. C. Trebellian. Deinde hac ratione puniretur emptor ſolus non etiam venditor ſi res in qua fraus facta eſt, non caderet in commiſſum. Ius enim prælationis emptori tantum rem auffert, non etiam pretium venditori, qui iam in alium rem tranſtulit, & ſimiliter laudimij ſolutio ad emptorem ſpectat non ad venditorem. At pœna commiſſi, & caducitatis venditorem potiſſimùm afficit, qui pro re quam amittit, nullum pretium aut à domino directo, aut ab emptore conſequitur Quamquam ſi iam emptor pretium venditori vltrò ſoluiſſet, difficile eſſet dicere dandam ei aduerſus venditorem vllam repetitionem ſi particeps ipſe fraudis fuiſſet, cum in pari cauſa, & turpitudine melior debeat

eſſe conditio poſſidentis,& eius qui conuenitur,l.2 §.vltim. l.3.4.& penultim.D.de condict. ob turp.cauſ.iunct. l. ſuæ rei 16.l. ſi in emptione 34.§. 1.ibi niſi vltro quod conuenerit præſtet.D.de contr.empt. Nam qui ſcit,& fraudem participat non ab alio decipitur, ſed à ſeipſo, l. nam ſi ſcit 26. De rei vindic.l. 1.& tot.tit. Quæ in fraud.credit. nec quicquam æquius eſt, quàm vt conſilium malum conſultori ipſi ſit peſſimum, l. conſilij 47.De regul. iur. Sed ſi fraus nulla in permutando interuenerit, dico adhuc tamen ex permutatione laudimium deberi, tametſi rerum vtrimque feudalium, & emphyteuticarum permutatio facta ſit.Cum ex vtraque parte dominium transferatur, & laudimium ex quacunque dominij tranſlatione, ac vaſſalli aut emphyteutæ mutatione debeatur, æſtimatione ſcilicet facta rerum permutatarum, vt ad ratam æſtimationis quantitas laudimij certa conſtitui poſſit. Ex dict.l. vltim. Cod. de iur. emphyt. Nec me mouet quod noſtri obijciunt. Non eſſe hoc caſu neceſſarium conſenſum domini. Nam ſi de eo conſenſu intelligunt,qui præcedere debet acquiſitionem,Iam diximus toties in præcedentibus, nihil commune habere conſenſum illum cum iure laudimij, cui cauſam dat ſola dominij tranſlatio, non etiam domini conſenſus ante contractum præſtitus, Maximè in eo genere contractuum in quo nihil de iure offerendi tractari poteſt neque de iure prælationis, in quo genere, ac numero permutatio eſt. Si verò de illo conſenſu loquuntur, quem Iuſtiniani lex vult interponi poſt contractum,& ante apprehenſam poſſeſſionem, & quem hodie ſufficit etiam poſt apprehenſionem poſſeſſionis interuenire,falſum eſt non eſſe hunc conſenſum neceſſarium, Cùm vel ab initio, id eſt ante poſſeſſionis apprehenſionem adhiberi debeat,vel ſaltem ex poſtfacto, id eſt intra tempus, intra quod petenda, & concedenda eſt inueſtitura; Ne alioqui nouum vaſſallum, aut emphyteutam dominus directus inuitus habeat, licèt conſentire cogendus ſit ſi non habeat iuſtam contradicendi cauſam, hoc eſt dum ne facta ſit alienatio in perſonam prohibitam, vel minus idoneam d.l.vlt.

Cod.

Cod.de iur.emphyt. Neque contrarium eſt quod habet iuris regula, Ea quæ alio inuito fieri poſſunt, fieri etiam poſſe illo ignorante l. qui poteſt 26. de regul.iur. Id enim tum verè dicitur cùm ea de re agitur quæ poteſt fieri alio inuito ſimpliciter, & abſolutè. Hoc verò non eſt eiuſmodi, cùm aliquo caſu poſſit euenire vt non ſit cogēdus dominus conſentire, Nimirum ſi iuſtam aliquam contradicendi cauſam habeat. Scire igitur debet vt videatur non contradicere, quemadmodum in l. 2. §. vltim. D. ſolut. matrim. Sed, & eo caſu quo contradicere non poteſt, nihilominus æquum eſt approbari ab eo nouum vaſſallum, aut emphyteutam, ob eamque approbationem laudimium ei præſtari tanquam verò eius rei domino dict. l. vltim. Cod. de iur. emphyt. cum tranſlatio, quę ex cauſa permutationis facta eſt nō impediat quominus maneat ille dominus directus, Cùm habuerint permutantes dominium duntaxat iuris illius feudalis, vel emphyteuticarij, quod inuicem tranſtulerunt, non etiam proprietatis rerum permutatarum dict. l. ſi domus 71. §. vltim. de legat. 1. l. 1. & 2. D. ſi ager vectigal vel emphyt. eſſ dicat. Minus me altera illa ratio mouet, quod perſona vtriuſque emphyteutæ iam ſit à domino approbata: Non enim facit vetus approbatio quin ſit opus noua quoties noua dominij tranſlatio ſit. Nec quicquam vetat eſſe quem idoneum ad ſolutionem canonis pro vna re debiti, qui tamen non æquè eſſet idoneus, ad ſoluendum canonem pro alia re, quæ onerata eſſet vt quotidiè accidit, grauiore penſione: Et vt maximè ſit idoneus, & eum admittere cogendus dominus, Perindè tamen laudimium deberi dicendum eſt, quia verum eſt nouum hunc eſſe vaſſallum, nouumque emphyteutam, & poſſeſſorem huius rei, quam ex permutatione acquiſiuit, & cuius nomine numquam fuit approbatus. Neque verò inſpiciendum eſt an cauſa aliqua ſit propter quàm, aut approbari debuerit, aut potuerit non approbari, ſed tantùm an approbarit, Imò verò an paratus ſit approbare. Hoc enim ſufficit, vt ius habeat laudimij petendi, quod per eum non ſtet quominus approbet, & ſuſcipiat nouum poſſeſſorem. Nam

etſi

etſi vellet dominus directus contradicere qui tamen nullam ſatis iuſtam contradicendi cauſam haberet, non idcircò petendi laudimij ius amitteret, ſed ſiue de prælationis iure, ſiue de caducitatis pœna multè contenderet, non alia contra eum ſententia ferri poſſet, quàm vt laudimio contẽtus eſſe cogeretur. Quomodo Senatus noſter paſſim pronunciat. Tumque demùm inciperet ei competere ius agendi ad pœnam commiſſi, & caducitatis, cùm nouus emphyteuta laudimij ſolutionem iniuſtè denegaret. Semper enim iuſtum eſt deſiderium domini directi, ad commiſſi pœnam agentis, cùm nouus emphyteuta per contumaciam, & dolo malo recuſat, vel laudimium ſoluere, vel quid aliud facere, quod vel ex lege inueſtituræ, vel ex iuris ſiue feudalis, ſiue emphyteuticarij ratione facere, & præſtare teneatur. Cùm ex ſola ipſa debiti, & officij denegatione appareat quanti referat, & interſit directi domini, talem vaſſallum, aut emphyteutam non habere. Solet tamen Senatus noſter ſummo æquitatis temperamento quoties talis caſus emergit, locum relinquere pœnitentiæ, nec priùs pœnam commiſſi, vel caducitatis irrogare, quàm prærerierit tempus quod ei præſtituit Senatus ad ſoluendum laudimium, aut ad faciendum, id de quo faciendo inſtè vrgetur, Non quidem quaſi concepta condemnatione ſub conditione quod fieri numquam debeo ſed quomodo concipi pronunciationes ſolent, vulgaribus his verbis à faute de payement des louds, & autres choſes demandees dans le mois. Quibus verbis laudimiorum ſolutio non in condemnatione eſt, ſed tantùm in præſtatione, vt in l. 1. De pen. legat. l. 1. §. item ſi ita D. ad legem Falcidiam l. cùm ſine præfinitione 19 l. ſi penum 14 D. quand. dies legat. ced. l. nuda 5. Cod. de contr. & committ. ſtipulat. Nihil igitur cauſæ eſt cur hoc caſu ad inducendam laudimij præſtationem exigamus cum Amedeo à Ponte dict. quæſt. 28 vt in recognitionibus hoc ipſum expreſſum ſit vt ex permutatione quoque rei feudalis, vel emphyteuticariæ etiam cum alia re feudali, vel emphyteuticaria laudimium debeatur. Fruſtra namque in pactum deducitur, quod iure communi

concedi-

conceditur l. ſi quis duas 6. alias l. ſi in venditione in fin. D. commun. præd. Debuerat potius Amedeus caſum illum excipere quo res permutatæ ambæ quidem feudales eſſent, aut emphyteuticariæ at non reſpectu eiuſdem domini directi, ſed, quod plerumque accidit, reſpectu diuerſorum. Hoc enim caſu ceſſant duæ rationes illæ quibus noſtros moueri diximus vt nullum ex permutatione laudimium deberi putent. Quidni enim hoc caſu conſenſus vtriuſque domini ſit neceſſarius, non quidem ad permittendam permutationem quam, & irrequiſito, & inuito vtroque domino fieri poſſe admittimus, ſed ad nouum vaſſallum, aut emphyteutā approbandum, qui vtique nondum poteſt videri approbatus, cùm fiat non modò nouus emphyteuta, ſed etiam noui domini, in re illa quam ex permutatione acquiſiuit. Nec ſanè puto quemquam eſſe tam imperitum rerum æſtimatorem qui nō hoc ſaltem caſu admittere debeat, Ex permutatione laudimium deberi.

ERROR SECVNDVS.

Si res feudalis, vel emphyteuticaria permutata ſit cum allodiali, vel feudalis cum emphyteuticaria.

FIVNT plerunque permutationes rei alicuius feudalis, vel emphyteuticariæ cum re allodiali. Nec tamen, ſine fraudis ſuſpicione apud eas gentes quæ rectis, & proprijs feudis vtuntur: Quorum natura, & conditio illa eſt vt moriente vaſſallo ſine maſculis, ea ad dominum reuertantur, etiam filiabus ex vaſſallo ſuperſtitibus tit. 8. De ſucceſſ. feud. in vſib. feudor. lib. 1. Solent enim qui prævident fore, vt breui abſque prole moriantur, eiuſmodi res feudales cum allodialibus permutare, quarum commodum ſine vllo metu ad hæredes quantumlibet extraneos ſint tranſmiſſuri. Et quamuis in emphyteuſi aliud ſit, quæ ſui natura ad quoſcunque hæ-

redes

tedes ſi nõ ſit eccleſiaſtica tranſmitti poteſt. Euenit tamen aliquando vt hac parte idem iuris ſit in emphyteuſi, quod in feudo, ſiue quod ab initio lex talis emphyteuſi dicta ſit, quæ ſemper haud dubiè ſeruanda eſt l. 1. C. de iur. emphyt. Siue quod ita ferat loci conſuetudo, quæ in his potiſſimum quæſtionibus maximè attenditur, dummodò neque legibus, neque bonis moribus repugnet, vt interpretes omnes conſentiunt. Suntque apud nos huiuſmodi emphyteuſes nõ paucæ, quas nos vulgò talliabiles appellamus, & quas ſub nomine vel homagio talliabilitatis recognitas eſſe ſatis eſt, vt appareat reuerti eas debere ad dominum ſi contingat poſſeſſorẽ ſine liberis mori, quoniã qui apud nos ſunt fundi talliabiles recti feudi naturam quodammodo retinent, quantũ ad onus reuerſionis, niſi quod in feudis rectis, & proprijs fœminæ nõ ſuccedunt, ſed in ijs tantum quæ non habent propriam naturam feudi, de quibus in vſib. Feudor. Tit. De feud. non habent. propr. natur. feud. lib. 2. In feudis verò talliabilibus apud nos etiam fęminæ ſuccedunt pleriſque in locis, quamuis non in omnibus pro varijs locorum, & prouinciarum moribus, vt in Codice noſtro clarius à nobis explicatum eſt. Vnde fit vt notarij noſtri, qui cenſualium recognitionum inſtrumenta ſtipulantur, nomina iſta feudi, & emphyteuſeos confundant, & paſſim pro ſynomis accipiant, ſcribantque talem poſſeſſorem recognouiſſe talem rem in feudum, & emphyteuſim à tali domino directo, Cum tamen non poſſit eadem res, & feuda'is eſſe, & emphyteuticaria. Feudum enim merum infeudantis beneficium continet licèt vix ſit vt non aliquod habeat onus admixtum. Emphyteuſis verò emphyteutam onerat ab initio vt rem alioqui ſterilem, aut minus vberem impenſa ſua faciat meliorem, & vberiorem, propter quam cauſam contractus hic emphyteuticus etiam contractus meliorationis appellatur, Et meliorationes cum iuribus emphyteuticis confunduntur in d. l. vltim. & tot. tit. Cod. de iur. emphyt. Neque rurſum dare feudum omnes poſſunt, vt conſtat ex Tit. feudor. Qui feud. dar. poſſ. At emphyteuſim conſtituere quilibet poteſt

§. adeò Inſtit. de locat. ſicut, & vendere, & locare. Ex quibus differentijs aliæ pleræque naſcuntur de quibus nunc dicere nihil attinet, quia nec de ijs inter noſtros dubitatur. Licet dici ſoleat, In ijs omnibus in quibus aliud expreſſim conſtitutum non eſt in feudo, quam in emphyreuſi, regulis ijſdem regi emphyteuſim quibus, & feudum regitur. Quomodo de venditione, & locatione ſolemus dicere, de quibus tamen nemo dubitat quin diuerſi ſint, & ſeparati contractus l. 2. l. item ſi pretio 22. §. vltim. locat. Sed, & ſunt apud nos pleræque emphyteuſes ſic ab initio contractæ vt moriente quandocunque ſine liberis emphyteuta fundus ad concedentem reuertatur, adiecta nonnunquam in conditione qualitate maſculorum, vt non impediat reuerſionem, quod dominus filias reliquerit. Nonnumquam etiam prætermiſſa, vt ad excludendum dominum ſufficiat emphyteutæ ſuperſtitem, vel vnam filiam reliquiſſe. Quas etiam emphyteuſes pragmatici noſtri appellare talliabiles ſolent, minùs honeſto ſanè ac apud nos propemodum infami licèt frequenti vocabulo. Parùmque verè, cùm ſola conditio reuerſionis non faciat rem talliabilem. Alioqui feuda omnia recta, & propria quantumuis nobilia, poſſent dici talliabilia, quod ſtultum eſſet. Siue igitur feudalis res eſſe proponatur, ſiue emphyteuticaria quę ex conuentione reuerti ad dominum debeat moriente quandocunque emphyteuta ſine liberis, Quæritur ſæpiſſimè, Vtrum ſi talis res permutata ſit cum allodiali, valeat permutatio, quaſi hoc ipſo fraudis ſuſpicio non leuis incurrat. Quid enim ſi prætereà illud concurrat vt ab infirmo facta ſit? Quid ſi etiam illud, vt ex ea infirmitate poſt breue tempus, vt puta poſt vnum aut alterum menſem deceſſerit is, qui rem iſtam permutauit cuius reuerſionem verebatur? His ſanè concurrentibus putant plerique non modò ſuſpectam, ſed etiam euidenter fraudulentam eſſe permutationem, ideòque faciendam irritam, vt ea non obſtante perinde res permutata reuertatur ad dominum acſi in permutandis bonis manſiſſet. Atque ita in Camera Pedemontana

tana iudicatum fuiſſe in perſona illius qui iam in infirmitate conſtitutus, & ſine prole rem feudalem cum allodiali permutauerat, & ex ea infirmitate poſt duos menſes deceſſerat, Amedeus ſupradicto loco teſtatur. Ego verò, quod ſalua tantorum Iudicum dignitate tantique viri authoritate dictum ſit, aliter iudicatum vellem. Ita enim eſto, vt qui rē aliquam poſſidet ſiue feudalem, ſiue emphyteuticariam, quam ſcit ſe moriente abſque liberis ad dominum reuerſuram, ſi cùm ſe, & infirmum, & ſpe habendæ prolis deſtitutum videret, eam rem cum allodiali permutauerit, ea mente id fecerit, vt ius domini excluderet ac ſpem reuerſionis extingueret. Nego tamen inde fieri vt in fraudem domini quicquam feciſſe videatur. Cùm ſibi potius proſpexerit ne rei ſuæ iacturam faceret, & vt hæredibus quos habiturus eſſet ſiue teſtamentarijs, ſiue legitimis opulentiorem hæreditatem relinqueret: quod certè nullo iure prohibitum eſt: Sicut enim dicimus non videri dolo facere illum qui fraudem excludit l. cùm pater 77. §. Titio fratri antep. De legat. 2. Sic neque dolo facere videtur, qui agit quantum poteſt ne cum via bonorum quoque ſuorum iacturam incurrat, licet eo modo futurum ſit vt lucri ſpem alteri adimat. Non enim damnum vllum intelligitur in iactura lucri, quod ſperabatur l. quod autem 6. §. ſimili modo dicimus D. quæ in fraud. credit. l. 3. in princip. D. de vi, & vi armat. Et quamuis verum ſit quod ait Vlpianus ita licere cuilibet facere condicionem ſuam meliorem dum ne vicini deteriorem faciat l. 1. § ſed & foſſas D. de aqua, & aquam pluu. arcend. l. quidam Hiberus 13 D. vrban. præd. l. ſicut 8. §. Ariſto 5. D. ſi ſerui t. vindic. Attamen illud quoque verum eſt, aliud eſſe nocere, aliud non prodeſſe dict. l. 1. §. ſicut autem De aqua, & aquæ pluu. arcend. Prodeſſet ſanè domino directo mori hunc emphyteutam, & ſine liberis, & poſſeſſorem rei feudalis, vel emphyteuticariæ, vt ea res ad dominum reuerteretur. Sed cùm emphyteuta rem permutat ob hoc ipſum ne ad dominum reuerti poſſit, non tam nocet domino directo quam non prodeſt, impediendo ne lucrum ei deferatur: quod cùm fit, non ideò tamen domi-

nus ſit pauperior cui lucrum eripitur, quemadmodum nemo dicitur ob id factus locupletior quod alieno beneficio conſecutus ſit ne expenderit pecuniam quam alioqui fuerat expenſurus l. 5. §. conceſſa §. ſi maritus § cum igitur, & ſequent. De donat. int. vir. & vxor. Denique nulli interdictum eſt lucri occaſionem alteri præripere ne damnum ipſe ſentiat, nec in eo fraus vlla verſatur l. quia autem 6. §. ſi patronus in fi. D. ſi quis omiſſ. cauſ. teſt. Adeò vt nec ſuos creditores fraudare dicatur is qui delatã ſibi hæreditatẽ aut legatũ repudiat. licet ex eo futurũ ſit vt creditores morentur in damno quibus ex hæreditate ſi adita fuiſſet, aut ex legato ſi nõ fuiſſet repudiatum ſatisfieri commodè potuiſſet l. quod autẽ 6. in princ. & §. 1. D. quæ in fraud. cred. Quod ego ſic intelligo, Etiamſi fecerit eo animo vt creditoribus ſuis noceret. Non enim ijs nocet niſi hactenus quod eis prodeſſe non vult, cũ poſſet ſi vellet: Nec cogẽdus eſt alieni cõpendij cauſa hæreditatẽ adire extra cauſam hæreditatis fideicõmiſſariæ ex Trebelliano reſtituẽdæ l. nã quod 14. §. non omnis l non eſt cogendus 53. D. ad SC. Trebell. nec ſimiliter prohibendus id facere per quod ſibi proſpiciat, ne damnum incurrat, etiamſi ex eo futurũ ſit vt alius lucri ſpe fraudetur. Eſt enim ſic à natura cõparatum, vt omnes ſibi malint bene eſſe quam alteri, nec attẽdenda ſunt etiã damna, quæ non accidunt niſi per conſequentias d. l. quod autem iunct. l. 1. & l. quod dicitur 7. D. de author. tutor. Alioqui paulatim eò abſurdi decurrendum erit in propoſito, vt neque huic emphyteutæ nullos habenti liberos permittamus vxorem ducere ex qua liberos ſperare poſſit, Ne dũ liberorũ ſpem ſibi parat, domini directĩ ſpẽ diminuat, & hoc ipſo eum fraudare velle exiſtemur. Quid enim refert vtro modo ſibi cõſulat, aut vxore ducta, aut re permutata? Nam quod in ea ſpecie quã Amedeus tractat, proponitur emphyteuta infirmus iã fuiſſe tempore permutationis, & ex ea infirmitate deceſſiſſe, fraudem inducere non poteſt ſed neceſſitatem potiùs capiẽdi prudẽtis cõſilij, & prouidẽdi, ne quid ex præuiſa morte damni hæreditas patiatur. Itaque vel dolus hic nullus eſt, vel ſi qs ſit bonus eſt,

quem

quem ciuilis legiſlator laudat potiùs quàm improbat l. :. D. de dolo malo. Et verò quid abſurdius eſſe poteſt, quàm huic emphyteutæ imputare cur eam rem feudalē, vel emphyteuticariam quam ſciebat ſe mortuo ad dominum reuerſurā non retinuerit diutiùs ob hoc ſolùm vt ad dominum reuerti poſſet? An nō tale hoc eſſet, quale ſi velles alicui teſtato imputare, quod inteſtatus non deceſſiſſet? vt argumentatur I. C. in l. poſthumus 6. in prin. D. de inoffi. teſta. Nam quemadmodum ait ille non poſſe hoc dici, quia nemini interdicitur factio teſtamenti, Ita, & in propoſito poſſum dicere, Non poſſe emphyteutæ imputari conſilium fraudis ob id ſolùm quod infirmus, & cœlebs ſi voles rem feudalem vel emphyteuticariam vendiderit aut permutauerit, Nec enim cuiquam interdicitur permutandi vendendive poteſtate. Sed & me illud valdè mouet, quod negari non poteſt, quin per eiuſmodi permutationem etiamſi maximè in fraudem facta eſſet dominium in eum, cui permutatio fit, transferatur, neque tantùm ſi emphyteuta ſolus conſilium fraudis inierit, ſed etiam ſi acquiſitor quoq; fraudem participauerit l. ſi ſciens 16. in fin. D. de contr. empt. vbi hæc differentia perelegans ponitur inter eum qui emit à prodigo, aut ab alio quem Prætor ex alia cauſa prohibuerit alienare, Et eum qui emerit à debitore fraudante ſuos creditores. Ob eamque nimirum cauſam neceſſaria eſt actio reuocatoria, quæ alienationem hanc reſcindat vt res in fraudem vendita reuerti poſſit ad bona debitoris §. item ſi quis Inſtitut. De action. & tot. Tit. Quæ in fraud. credit. D & Cod. quæ porrò non datur, niſi contra ſcientem acquiſitorem, qui fraudem participauerit l. 1. l. ait Prætor 10. §. ſciente te, & paſſ. D. ill. tit. Finge igitur in ea ſpecie quam tractamus, Eum qui rem allodialem putauit, non fuiſſe conſcium fraudis, quam emphyteuta meditabatur, quod facilè poteſt contingere ſiue quòd putet æquè allodialem illam eſſe, ſiue quòd reuerſionis conditionem ignoret, Vt eſt alieni facti ignorantia ſemper non modò tolerabilis ſed etiam præſumenda l. vltim. D. pro ſuo l. doli 19. §. diuerſum D. de nouat. Quæro, quanam

ratione vel actione poſſit dominus directus huic ius aufferre qui nactus eſt ex rei feudalis vel emphyteuticæ permutatione? Nam vtique reuocatoria hoc caſu non competit quæ nec in caſu edicti prætorij daretur contra eum qui particeps fraudis non fuiſſet. Et tamen ſi verum eſt quod interpretes omnes adfirmant dominiũ quod illi vocant vtile transferri in accipientem, fieri certè nequit vt poſtquam ei acquiſitum fuit qui rem allodialem permutauit, ei poſtmodum inuito aufferatur l. ſi ego 9. §. ſi res D. de iur. dot. cum alieni facti, & doli pœnam pati non debeat. Ergo debuerat Amedeus hunc ſaltem caſum excipere quo rei allodialis permutator fraudem vaſalli vel emphyteutæ non participaſſet. At neque video, quænam fraus ex parte huius acquiſitoris excogitari poſſit, cum dat rem allodialem pro emphyteuticaria vel feudali: Nec rurſus, quodnam adeò magnum damnum pati videatur dominus directus ex permutatione huiuſmodi, cum æquè ſpem reuerſionis habiturus ſit, etiam rata manente permutatione. Quid enim vetat etiam hunc allodialis rei permutatorem quamuis tempore permutationis, & infirmus ſit, & liberos habeat, priorem tamen mori ſine liberis, ita vt per eius obitum ea res ad dominum reuertatur? An non ea rerum humanarum viciſſitudo, & inconſtantia eſt, vt quotidie tale quid accidat? Quod etſi nõ tam citò eueniret quoniam aliud eſt, Poſſe eum quoque qui iuuenis, & ſanus ſit citò mori, Aliud verò, Non poſſe infirmum aut ſenem diutius, viuere, An ideò tamen fit vt ſpes domini quæ differtur tantum, etiam aufferatur ei, & intercidat? Minimè verò. Poſtquam eo iure vtimur ex conſuetudine pleriſque Senatus noſtri conſultis approbata, vt condicio illa ſi ſine liberis emphyteuta deceſſerit, non adeò ſit perſonalis quin transferatur in nouum poſſeſſorẽ, Ita vt moriente eo quandocumque ſine liberis res ad dominum reuertatur, licèt ille ipſe qui recognouit aut adhuc viuat, aut moriens liberos reliquerit, quaſi condicio ſit realis potiùs quàm perſonalis, & afficiat poſſeſſionem perſonamque cuiuſlibet poſſeſſoris. Quod tamen ſit ex conſuetudine apud nos inueterata potius

tius

tius quam ex iuris ratione quæ condiciones omnes pro perſonalibus habet, nec patitur vt eius cui adſcriptæ ſunt perſonam egrediatur l. qui hæredi 44. l. Mæuius 55. l. à teſtatore 109. De condicion. & demonſtrat. l. cum pater 77. §. ab inſtituto De legat. 2. Sed neque video qua ratione poſſit dominus directus ob huiuſmodi ſpē dici creditor vt in eius fraudē facta permutatio dici poſſit, & vt aliquo modo pertineat ad Tit. Quæ in fraud. credit. Nihil enim vaſallus aut emphyteuta ei debet hoc nomine, & quod moriente vaſallo vel emphyteuta ſine liberis, res ad dominum reuerſura eſt, onus & qualitatem rei reſpicit non perſonæ. Itaq; non facit hæc ratio dominum creditorem, Cui ſufficit quod eueniente cōdicione rem vindicare poſſit quaſi ſuam, & iure directi dominij, quod impedit potius ne id quod iam ſuum poteſt dicere, adhuc ſibi deberi poſſit dicere l. nō vt ex pluribus 159. De regul. iur. cum magis eius fieri non poſſit §. ſic itaque Inſtitut. de action. Nihil enim aliud addit euentus condicionis, niſi quod poſſeſſoris ius extinguit, quo durante dominus rem licèt ſuam vindicare non potuiſſet l. 1. & tot. tit. D. ſi ager vectig. vel emphyt. eſſ. dicat. l. lex vectigali 31. D. de pignor. Cæterum extincto iure dominij vtilis, vt vocant, ſolum directum manet, quod liberam domino, & directam dat vindicationem, impeditque ne quid ſibi debitum poſſit dicere: Exemplo eius quod ſcriptum eſt in l. ſi hæres 70. in princip. D. ad SC. Treb. Si hæres inſtitutus rogatus ſit de reſtituenda hæreditate Titio, & rurſum Titius de eadē hæreditate poſt aliquod tempus eidem hæredi reddenda, tempore adueniente ſufficere hæredi actiones directas, nec vlla eum reſtitutione indigere. Atqui creditorem eſſe dominum directum oporteret, vt poſſet conqueri fraudatum ſe ex permutatione. Nec enim qui dominium habet fraudari in re ſua poteſt, adeoque nec qui creditor eſt pignoratitius, cuius quippe ius per nullam alienationem deterius fieri poteſt, licèt dominium rei obligatæ in alium transferatur l. debitorem 15. C. de pign. l. 1. §. 1. D. eo. Idque eſt quod ſæpe monuimus Tit. quæ in fraud. credit. nō ad pignoratitios, ſed ad chirograꝑ ha-

rographarios tantum creditores pertinere. Porrò non aliter poteſt exiſtere condicio reuerſionis quam ſi is qui moritur ſine liberis poſſeſſor inueniatur, & dominus vtilis tempore mortis ſuæ quoniam ea condicio ad tempus mortis relata eſt. Ergo quandiu vaſallus viuit aut emphyteuta liberum ei eſt permutare citra ſuſpicionem fraudis, & vẽdere, adeoque donare dummodo bene merentibus perſonis, & inter viuos vt dicemus in ſequentibus, Solumque ei eſt interdictum ne quid per legatum aut aliam ſpeciem vltimæ voluntatis relinquat, vt de liberto, cui non malè hic comparatur de quo agimus, ſcribit Iulianus in l. viuus 9. D. ſi quid in fraud. patron. qui textus ad hanc noſtram ſententiam confirmandam omnium accommodatiſſimus eſt Nam, & qui ipſi ſunt tallia biles, & dedititiæ apud nos condicionis, quandiu tamen viuunt liberam de bonis ſuis inter viuos diſponendi facultatem habent, ſolaque teſtamenti factio ijs interdicta eſt quia viuunt liberi quamuis moriantur quodammodo ſerui vt in noſtro Codice ſcripſimus ſub Tit. De dedit. libert. tollend. Quantò magis eadem alienandi libertas illi relinquẽda eſt, qui plenam, & romanam libertatem habet, licèt rem poſſideat quæ moriente eo abſque liberis ad dominum ſit reuerſura? In ſumma non fraudat qui impedit ne condicio aliqua exiſtat ex cuius euentu alius lucrum ſentire potuiſſet d. l. quod autem 6. § 1 D. quæ in fraud. credit. nec prohibetur quiſquam hæredibus ſuis perinde ac ſibi ipſi prouidere l. ſi pactum 9. D. de probat. l. tale pactum 40. §. vltim. D. de pact. Obſtant tamen huic noſtræ ſententiæ quidam iuris loci de quorum ſententia dicendum nobis eſt, vt tota hæc quæſtio quę in foro ſatis frequẽter occurrit melius tota diſcutiatur.

ERROR TERTIVS.

Si permutatio rei feudalis vel emphyteuticæ fuerit ſimulata, Ad l. ſi filia 5. D. de diuort. & ad l. filiæ meæ 59. D. ſolut. matrim.

HIS quæ proximo capite diſputauimus pro permutatione ab ægro, & cœlibe facta rei feudalis aut emphyteuticariæ, quæ ad dominum directũ reuerſura ſperabatur, cum re allodiali, & quidẽ ea mente vt ius reuerſionis impediretur, Valde obſtare videntur quidam iuris loci, quorum authoritate mouentur qui contra nos ſentiunt vt permutationem hanc irritandam putent, quaſi in fraudem domini directi factam. Primus locus eſt in l. ſi filia 5 D. de diuort. vbi Vlpianus ſcribit, ſi filia emãcipata idcircò diuerterit vt maritum lucro dotis adficiat, eam fraudare patrem qui profectitiam dotem potuiſſet petere ſi conſtante matrimonio filia deceſſiſſet. Et ideò patri ſuccurrendum eſt, inquit, ne dotem perdat. Non enim patri minus quam marito ſuccurrere Prætorem oportet. Danda igitur ei eſt dotis exactio, ait Vlpianus, atque ſi conſtante matrimonio filia deceſſiſſet. Alter locus eſt in l. filiæ meæ 59. D. ſolut. matrim. vbi Iulianus, Filiæ meæ, inquit, emancipatæ, & ægræ vir in hoc repudium miſit, vt mortua ea dotem potius hęredibus eius, quam mihi redderet, Sabinus dicebat vtile mihi eius dotis recuperandæ iudicium dandum eſſe: Non alia vtiq; ratione quam quod non niſi in fraudem meã diuortium hoc factum eſſe videatur. A quibus non eſt valde alienum, quod Paulus tractat in l. pater 71. D. de euict. Si pater nomine filiæ in dotem dederit fundum, qui poſteà ſit euictus, patri permittendum eſſe vt contra venditorem ſuum agat vel ex empto, vel ex duplæ ſtipulatione, quaſi damnum ipſe quoque patiatur. Etſi enim non ſicut mulieris dos eſt, ita & patris eſſe dici poteſt, vt ex eo colligere licet quod pater hic dotem à ſe profectam non cogitur fratribus

ſuis

ſuis conferre conſtante matrimonio, Ipſius tamen intereſt, inquit Paulus, filiam habere dotatam, & ſpem quandoq; recipiendæ dotis, omni caſu quo filiam eo viuo mori contingeret ſiue in matrimonio, ſiue poſt diuortiũ. Vtiq; ſi filia fuit in poteſtate, quę ſine patre repudium nec mittere poteſt, nec admittere. Sed ſi emancipata proponatur, Vix poterit defendi ſtatim committi ſtipulationẽ, Cum minus interſit patris habere hanc filiam dotatam, quandoquidẽ non niſi vno caſu ad eum regredi dos poſſit, id eſt ſi cõtingat eam in matrimonio mori, Vt proinde non prius videatur ei permittendum agere, quàm mortua in matrimonio filia potuerit dotem repetere ſi euictus fundus non eſſet. Sed tamen concludit Paulus hoc quoque caſu intereſſe patris dotatam habere filiam ita vt promiſſorem euictionis ſtatim conuenire poſſit quod magis, inquit, paterna affectio inducit. Ex quo Pauli loco probatur, Videri damnum pati etiam eum, qui ſpem habet alicuius rei quandoq; recipiendæ ſi eam ſpem amittat, Nec aliud probandum eſſe, tametſi de ea re agatur, quæ vno tantum caſu reuerſura eſſe ſperetur. Ergo vt hæc omnia ad propoſitam quæſtionem accommodemus, Cur non dicamus damnum pati dominum directum cui per factam à vaſſallo vel emphyteuta alienationẽ ſpeş eripitur habendæ rei, quæ ſi permutatio nulla facta eſſet, ad eum fuerat reuerſura? Quidni etiam videri in eius fraudem, & dolo malo factam permutationẽ, quam ponimus ea mente factã fuiſſe, vt reuerſionis ius illud impediretur, & quã alioqui vaſſallus, aut emphyteuta facturus non fuiſſet? Specioſa ſanè obiectio eſt, & quæ non parum difficultatis habere videatur: Sed quam tamen facilè diluemus ſi diſtinguamus, quod interpretes, & pragmatici noſtri diſtinguere neſciuerunt, An ſimulatè facta ſit permutatio à vaſſallo, vel emphyteuta. An verò tantum eo animo, & cõſilio vt ius reuerſionis impediatur. Quicquid ſimulatè fit, ſemper in fraudem fit: Quorſum enim ſimulandi conſilium caperetur, ſi nulla fraudis cogitatio interueniret? Sed tamen deterioris conditionis eſt ſimulatio, quàm fraus in eo, quod ſimulata nullius omnino ſunt momenti, &

pro

pro infectis habenda ſunt, l. ſi ex pretio 8. C. ſi cert. pet. in illis verbis ſimulatis pro infectis habitis. Et tot. tit. C. plus valer. quod agit. quam quod ſimul concip. Quæ autẽ in fraudẽ geruntur, ẽt participante fraudẽ eo cũ quo cõtrahitur, ipſo iure tenent quouſque irrita facta ſint per actionem reuocatoriam l. ſi ſciens 26. in fin. D. de contr. empt. l. quoties 44. D. de acquir. hæred. l. 1. & tot. tit. D. quæ in fraud. credit. Et rurſum non quicquid in fraudem fit, etiã ſimulatẽ fit: ſed vt plurimũ eo animo vt ſuum effectum habeat. Vtriuſq; propoſitionis exemplum apertũ eſt in ea permutatione de qua tractamus. Poteſt enim talis permutatio rei feudalis, vel emphyteuticæ cum allodiali ſimulatẽ fieri ſi fortẽ nõ ea ſit mente vaſſallus aut emphyteuta, vt rei ſuæ dominium in alium trãsferre velit, ſed fingere duntaxat trãſlationem, hoc acto priuata cautione inter contrahentes, vt ſi ex ea infirmitate ſaluus euaſerit, res ei reſtituatur: ſin mori eũ contigerit, hæredibus eius recepta ab eis re allodiali quã in vicem ſuæ permutator hic acceperit. Poteſt etiã fieri eo animo vt omnimodo, & cũ effectu ex vtraque parte dominium transferatur, remq; acceptã ſibi quiſque ex contrahentibus retineat, ſed tamen non alia de cauſa nec alio fine, niſi vt impediatur ne moriente vaſſallo vel emphyteuta ſine liberis res ad directum dominũ reuertatur. Priore caſu admittimus permutationem, & ſimulatẽ & in fraudem factam eſſe, ideoque nec valere poſſe, nec domini directi ius extinguere, At non tam quod in fraudem facta ſit, quam quod ſimulatẽ. Nam ſi nihil ei noceret, niſi quod in fraudem facta eſſet, vtique teneret ipſo iure quouſq; reſciſſa eſſet, ac reuocata. Cum autem ſimulata eſt adeo inanis, & irrita eſt ipſo etiam iure vt nulla opus ſit reuocatione, ſed tantum ſimulationis probatione. Neque enim remedium vllum iure noſtro contra ſimulationes comparatum eſt, quia nec fuit neceſſe. Sed hic caſus, & ea ſpecies permutationis ad quæſtionem noſtram nil pertinet. Ponimus enim factam eſſe permutationẽ veram, & animo permutandi, transferendique dominij, nulla reſtitutionis faciendę exacta cautione, ſed tamen hoc conſilio, vt reuerſio quæ per vaſſalli

aut

aut emphyteutæ mortem ſperabatur, impediretur. Tractamus itaq; de poſteriore ſpecie permutationis, quam ſicuti nemo dixerit eſſe ſimulatam, ita in fraudem domini factam dici poſſe negamus. Dic ſi voles factam eam eſſe in damnum, & diſpendium domini, ad quem ſi ea facta non fuiſſet, res feudalis, vel emphyteuticaria hodie per mortem vaſſalli vel emphyteutę ſine liberis reuerteretur. Hoc ego admittam facilè, ſed negabo ſemper, in fraudem domini factam eam videri Ex rationibus ſuperiore capite diſputatis. Et illa potiſſimum, quòd nec lædit nec fraudat quemquam is, qui iure ſuo, & communi vtitur, l. ſi duorum 42. D. de action. empt. ſicuti nec læſus dici poteſt, qui iure communi vſus eſt, l. inter eos 51 §. penult. D. de fideiuſſ. l. vlt. C. de in integr. reſtit. minor. Negabo rurſum, quod pragmatici ſupponere videntur, Videri factam huiuſmodi permutationem nocendi animo duntaxat: quod ſi ita eſſet, vtiq; rata ea nunquam haberi deberet, cum malitijs non ſit indulgendum l. in fundo 37. D. de rei vindic. Id enim primum agit quiſquis hoc animo reuerſioni obnoxiam rem permutat, vt ſibi primum conſulat, deinde vt ſuis hæredibus, quibus tanto locupletiorem hæreditatem relicturus eſt, ſi res illa ad dominum non reuertatur. Quod autem eiuſmodi permutatio nocet domino directo, & ius reuerſionis ei competens ſi non extinguit prorſus, ſaltem minuit, & remoratur, non fit niſi per conſequentiam quandam, quæ non poteſt non eſſe licita, cum antecedens ſit licitum, l. cum eo 9. l. inter ſeruitutes 15 D. vrban. præd. l. ex quo 12 §. 1. C. de ædific. priuat. His ita conſtitutis, facilè eſt ad ſupradictos Vlpiani, & Iuliani locos reſpondere. Nã vtroque loco agitur de diuortio, quod non alio conſilio ſiue à filia ſiue à marito factum erat, quàm vt patri noceretur, adeoque quod non verum erat, ſed ſimulatum, ac proinde fraudulentum. Diuortium enim non eſt, niſi verum, quod animo perpetuam conſtituendi diſſenſionem fit, vt Paulus ſcribit in l. 3. D. de diuort. Atqui apud Vlpianum in dict. l. ſi filia 6. eod. tit. filia proponebatur, & emancipata fuiſſe, & idcirco tantum diuertiſſe, vt maritum lucro dotis afficeret,

Cum

Cum fortè conueniſſet, quæ olim frequens, & iuſta erat conuentio, vt dotem lucraretur maritus, à quo vxor temerè ac ſine cauſa diuertiſſet, aut quæ culpa ſua iuſtam diuortij cauſam præbuiſſet: An verò poteſt videri animum habuiſſe conſtituendi perpetuam diſſenſionem inter ſe ac maritum, quæ id vnum egit, vt maritum dotis lucro adficeret? Quid verò maius præſtare illa marito potuiſſet? aut quam eximiorem præbere ſuæ erga maritum, & beneuolentiæ, & obſeruantiæ ſignificationem? Finxit ergo duntaxat, & ſimulauit ſe diuertere cum nihil minus, quam de perpetua diſſenſione inter ſe ac maritum conſtituenda cogitaret: Neque id verò vt ſibi ſuiſque hæredibus prodeſſet, ad quos nihil vnquam per occaſionem illius diuortij peruenire poterat, ſed tantum vt prodeſſet marito, noceret patri, eique profectitiæ dotis recuperandæ ſpem omnem eriperet. Ideoque bene Vlpianus dignum putat eſſe patrem cui ſuccurrat Prætor data ei dotis actione, viua quoque adhuc filia perinde ac ſi iam illa in matrimonio deceſſiſſet. Nec enim expectandum eſt, vt in matrimonio decedat filia quę dicit ſe verè diuertiſſe. Nam ſi ad maritum poſtea redijſſet, dummodò breui tantum interiecto temporis ſpatio, nec diuertiſſe videretur, ſi fortè per calorem iracundiæ repudium miſiſſet dict. l. 3. vbi exemplum hoc proponitur diuortij, non veri quidem, ſed tamen nec ſimulati. Non enim ſimulatum dici poteſt, cum à muliere miſſum eſſet repudium animo perpetuam conſtituendi diſſenſionem, Niſi euentus docuiſſet per calorem iracundiæ potius quam certo iudicio id factum fuiſſe. Quia quicquid in calore iracundiæ, vel fit vel dicitur, non prius ratum eſſe debet quam ſi ex perſeuerãtia apparuit iuditium animi fuiſſe, vt lex ait, Non omne diuortium non verum, ſimulatum etiã eſt, licet omne ſimulatum ſit non verum. Cuius exemplum non aliunde peti clarius poteſt, quàm ex ſpecie, dict. l. ſi filia. In qua vix ſanè eſt vt fraudis conſilium maritus non participaſſet cuius lucro, & commodo hæc tota cedebat ſimulatio. Quæ res tanto iuſtiorem faceret, ac fauorabiliorem cauſam patris, cui ſuccurrere Prætorem debere ait Vlpianus nõ

minus quam marito. Sed tamen etiamſi poneres fraudis huius conſcium maritum non fuiſſe, perinde tamen cum Vlpiano dicerem non fuiſſe permittendum filiæ, vt fraudaret patrem, qui eo ſolo caſu reuerſionem dotis ſperare poterat ſi filia emancipata in matrimonio moreretur, Ne ſcilicet, & filiæ præmortuę, & amiſſæ dotis iacturam ſentiret l. iure ſuccurſum 6. D. de iur. dot. Qui locus oſtendit, cur in d. l. ſi filia, ſic loquatur Vlpianus, vt dicat, Prætorem patri ſuccurrere oportere. Nam ſi verum eſt vt eſt, quod diximus ſimulata pro infectis habenda eſſe, Vtrumque mirum videtur, & ſuccurri patri, & egere patrem vt ei ſuccurratur: ſi enim diuortium nullum factum eſſet, non prius haberet maritus dotis profectitiæ repetitionem, quàm filia in matrimonio deceſſiſſet. Et tamen placet Vlpiano, Dandam eſſe patri ſtatim dotis exactionem non expectata morte filiæ. Rurſum ſi perinde habenda eſt filia, quæ per ſimulationem diuertit acſi eo ipſo ſimulati diuortij die in matrimonio deceſſiſſet, quid neceſſe eſt, vt patri ſuccurratur, qui vno illo caſu ſine dubio repetere dotem potuiſſet? Verum reſpondendum eſt, Filiam quæ diuertit in fraudem patris, habendam eſſe pro mortua, quia per eam factum eſt ne poſteà mori in matrimonio vnquam poſſit, atque ita ne poſſit vnquam exiſtere conditio, quæ proinde cum amplius non pendeat habenda eſt pro impleta potius quàm pro defecta, quamuis ſecus eſſet ſi poſt ſimulatum diuortium pendere adhuc poſſet, vt in l. hæc conditio 10. in princip. ſecundum veram, & rectam Cuiacij emendationem D. de condict. & demonſtrat. Eget autem pater, vt ei à Prætore ſuccurratur, quia etiamſi filia in matrimonio deceſſiſſet, adhuc tamen ſuccurri ei oporteret, cum non tam ex iuris poteſtate dos ad eum redeat, quæ marito per conſtitutionem, & traditionem ſemel acquiſita fuit, quã ratione illa miſerationis, ne & amiſſæ filiæ, & dotis iacturam ſentiat d. l. iure ſuccurſum. Sed cum morte quidẽ filiæ ſolutum eſt matrimonium ſuccurritur patri à iure ipſo, vt ea lex ait, cum autem non niſi per ſimulatum, & fraudulentum diuortium ſolutæ ſunt nuptiæ, patri non poteſt iure
ſuccur-

ſuccurſum eſſe, quia in hunc caſum nihil à iure prouiſum eſt. Ideoque neceſſario ſuccurrendum ei eſt a Prætore, vt quod à iure omiſſum eſt, nnn omittatur religione Prætoris, vt loquitur Papinianus in l. quæſitum 13. D de teſtib. ad quem ſcilicet pertinet, vt non minus patris quam iuris rationem habeat, vt in l. pater 10. §. 1. D. de captiu. & poſtli. Tanto enim dignior pater eſt commiſeratione, quanto durius eſt, vt pater à filia ſua fraudem patiatur, maximè verò in dote quæ à patre ipſo profecta ſit. Ex parte vero mariti mirum quoq; illud eſt, quod tractat Vlpianus an ei ſuccurrendum ſit, ſed illud magis quod negat ei ſuccurrendum eſſe. Nam cum rei dotalis dominiū nactus ſit per ipſam dotis conſtitutionē, & traditionē, vt diximus, quid eget ille vt ipſi ſuccurratur, cū ſit dominus ipſo iure ac iuſti dominij exceptione tueri ſe poſſit? Aut ſi indiget, vt ei ſuccurratur, quid ni potius ipſi ſuccurrimus, quam patri, cum ſuæ vxoris fraudem non participauerit? Hunc enim caſum ab Vlpiano tractari ex hoc ipſo conſtat, quod diſputat an ei ſuccurrendum ſit. Quis enim ſuccurrendum ei putaret, qui fraudis particeps, & conſcius ipſe fuiſſet? Verum reſpōderi poteſt, Præſuppoſita illa quæſtione, an ſuccurrendum ſit patri aduerſus fraudem filiæ, illā quoque quæſtionem ſtatim emergere, An non marito etiam ſuccurrendum ſit contra patrem eo ſcilicet caſu quo maritus fraudē vxoris ignorauerit, non vt fiat dominus dotis, ſed vti ne patri ratione miſerationis dotem reſtituere teneatur. Nam & ipſe commiſeratione dignus eſt, ne factum vxoris ei neſcio, & ignoranti noceat, vt dotem citius patri reſtituat, quam potuiſſet fortaſſis numquam reſtituere, Nimirum ſi filiam aut poſt diuortium verum, cui cauſam ipſa dediſſet, aut conſtante quidem matrimonio, ſed poſt mortem patris decedere contigiſſet. Denique ſi patri ſuccurrat Prætor in hac ſpecie potius quam marito, faciet ſanè vt marito dos auferatur cui tamen nihil imputari poſſit, quòd à communis iuris regulis alienum eſt, l. Titia 62. in fin. D. de iur. dot. l. 2. D. quod vi aut clam. Sed tamen concludit Vlpianus patri potius ſuccurrendum eſſe, quàm marito, quia licet in eo par

vtriuſq;

vtriuſq; cauſa ſit, quod neutri poteſt imputari, nec cuiquam eorum fraus filiæ nocere debet, In hoc tamen fauorabilior eſt pater, quòd ab eo dos profecta fuit, & minus fauorabilis maritus ꝙ nulla fert amplius onera matrimonij Ponimus.n. diuortium durare quamuis ſimulatè factum, & non verè, nec redijſſe mulierem ad virum ne ſimulatio detegeretur. Quid ergo ſi redire quandoque vellet? Non puto ei permittendũ poſt ius quæſitum patri, Ne alioqui nouæ fraudis excogitandæ materiam ea res filiæ præbeat, vt iterum patri noceat. Nec diſtinguendum arbitror an breui poſt reuerti velit, an interiectio longiore temporis ſpatio. Ea namque diſtinctio tunc locum habet cum calore tantum iracundiæ non certo iuditio repudium miſſum eſt, vt in d.l.3.De diuort. At diuortium de quo in d.l.ſi filia, non eo minus certo animi iuditio factum videri debet, quod ſimulatè factum ſit, habetque effectum licet non cauſam diuortij. Quamquã ſi redintegrare matrimonium filia vellet, paternę pietati, & adfectioni ſanè conueniret, vt maiorem honoris filiæ, quàm ſui commodi rationem haberet, ſicuti non facilè permittendum ei eſt vt bene concordans matrimonium turbet, tum quoq; cum habet filiam in poteſtate, l.1 §.vlt. D.de Liber. exhib. Atq; hoc caſu ſi Vlpiano fuiſſet ille propoſitus, fortaſſis putaſſet ille, marito potius ꝙ patri ſuccurrere Prætorem oportere, ſcilicet ſi priùs vellet filia redintegrare matrimonium, quàm de dote recuperanda pater egiſſet. Accepto enim iuditio nullus planè locus pœnitentiæ relinqueretur, arg. l. ſi Titius 9.l.ſi inſulam 84.De verb.oblig. cum per litis conteſtationẽ quaſi contrahatur, l.3 § idẽ ſcribit D.de pecul.ſiatq; ſpecies quędam delegationis, l.delegare 11.§ 1.l.aliam 29.D de nouat. Eadẽ omnino tractari poſſunt, circa ſpeciem illam de qua Iulianus in d.l.ſi filiæ meæ 59.D.ſol.matrim. Nam & ibi diuortium fuit ſimulatũ, nec tam animo conſtituẽdæ diſſenſionis perpetuæ factũ quàm in fraudẽ patris, vt ei noceretur nullo commodo fraudatoris. Hac ſola differentia, quòd maritus ille erat, qui fraudem fecerat, neque rurſum vt vxorem ſuam quam perditè amaret lucro aliquo afficeret, quod minus indi-

Indignum videri potuiſſet,ſed vt hæredibus mulieris fortaſſe adhuc incertis, vel incognitis dotem reſtitueret potius quã ſocero à quo eam accepiſſet. Quo caſu cum maritus nullo penitus fauore dignus ſit quod hanc fraudem ipſe commentus ſit, minor erat dubitandi ratio quin aduerſus eum patri ſuccurrere Prætorem oporteret. Reſtabat vt ad Paulum in d.l.pater 71.De euict.qui contra nos quoque vrgere videretur aliquid reſponderemus, ſed quia longiores hic iam fuimus,& de illius loci ſententia ac emendatione pluribus tractandum eſt,totã rem, & quod dicendum ſupereſt de laudimijs ex permutatione pręſtãdis in ſequens caput reijciamus.

ERROR QVARTVS,

De Triboniani manu,& inſcitia obſeruata in l.pater 71.D. de euict.

ETSI de huius loci ſententia iam aliquid ſcripſimus in libris Coniecturarum,cum quæſtionem illã tractauimus,An dos à patre data filiæ emãcipatę reuerteretur olim ad patrem mortua in matrimonio filia, Nondum tamen ſatis plenè omnia diximus,quæ hodie circa illius legis interpretationẽ, & emendationem occurrunt. Habet lex duas partes, Vtraque eſt de fundo in dotem dato à patre nomine filiæ, & poſteà euicto,ſed prior pars de dote nomine filiæfamiſias,Poſterior verò de ea q̃ data ſit nomine filiæ emancipatæ.Prior pars argumentũ ſuppeditat aduerſarijs, vt probent contra nos,Videri permutationem factã in fraudẽ domini directi ſi vaſallus vel emphyteuta iã ægrotus, & ſine prole rẽ feudalẽ vel emphyteuticariã permutauerit cum allodiali ea mente ne defuncto ipſo ſine liberis res ad dominum reuerteretur. Vident.n.Paulũ in d.l.pater, apertè ſcribere, Patrẽ damnũ pati aliquod videri ſi fundus dotalis euincatur, & ſpes recipiendæ quandoq; dotis ei auferatur. Sed fortius argumentũ præbet pars poſterior, quæ idẽ ius tribuit patri, vt ſtatim

poſſit agere ex empto aut ex duplæ ſtipulatione, tum quoque cum dos data fuit pro filia emancipata, quamuis in illa ſpecie vno tantum caſu dos reuerti potuerit ad patrem, Nimirum ſi filia emancipata in matrimonio deceſſiſſet viuo patre quâuis caſus ille mali omnis plenus eſſe videatur, & contra votum patris l. cum tale 72. in princ. De condic. & demonſtr. l. nam etſi 15. in princip. D. de inoff teſtam. l. Iulianus 26. in fin. D. ſi quis omiſſ. cauſ. teſtam. Quidni enim ſimiliter dicemus in propoſito, Nō eò minus videri damnū pati dominū ex fraude vaſalli vel emphyteutę quod vno tantum caſu res ad ipſum reuerti potuiſſet, ſcilicet ſi res illa in tempus vſque mortis in bonis vaſalli vel emphyteutæ manſiſſet. Nos, vt hoc primum expediamus, ad vtramque obiectionem reſpondemus, In priore illius legis ſpecie duplicem rationē adferri, propter quā videatur damnum pati pater ex fundi dotalis euictione, quarum neutra quęſtioni noſtræ conuenit. Vna eſt, quod interſit patris dotatam habere filiam, quæ ſit in eius poteſtate, Altera, quod ſpem habeat recipiendæ quādoque dotis: Aut potius vna tantum ratio eſt ex his duabus conflata, Quod patris interſit dotatam habere filiam in poteſtate propter ſpem quam habet recipiendæ dotis quandoque, id eſt quandocunque, vt in l. hæres quandoque 54. D. de acquir. hæred. l. verbis ciuilibus 7. De vulg. & pupil. ſubſt. hoc eſt, omni caſu ſiue ſoluatur matrimonium diuortio ſiue morte aut ipſius filiæ aut mariti. His enim omnibus caſibus dos ad patrem reuertitur, aut ſi adhuc filia viuit communis eſt dos, & actio de dote patri, & filiæ, ſed ita vt ſolus pater agere poſſit, & debeat dummodò ex filiæ cōſenſu, & voluntate l. 2. §. 1. & vltim. D. ſolut. matrim. ita tamē vt eam ſeruet ſi quando poſteà iterum nubere filia velit Auth. ſed quamuis Cod. de rei vxor. act. In poſteriore verò ſpecie, quod pro ſententia noſtra maximè facit, lex fatetur non ideò poſſe patrē agere de euictione, quod ſpem habeat recipiendę dotis, quia inquit, hanc ſpem non habet, niſi vno illo caſu quo filia emancipata in matrimonio moriatur. Qui caſus præterquā quod vnicus eſt, etiam abominalis eſt patri, cuius votum eſt,

quale

quale parentum omnium vt præmoriatur ipſe filiæ non vt ei ſuperuiuat d l. cum tale. Ideoque vix eſt vt conueniat bono patri dicere,& credere,ſua quicquā intereſſe, quod mortua in matrimonio eo viuo filia,dos ad eum reuerſura ſit,vt argumentatur Papinianus in l.ſeruus 7.iunct l.præced. § 1. De ſeru. export. & dict.l. cum tale. Non enim videtur intereſſe niſi ex honeſta probabili, & optabili cauſa interſit l.3.§. ſciendū D.ad exhib.l.tum 15.11.D.de furt.Ergo ſimiliter,& in propoſita ſpecie dicere poſſumus, Nihil intereſſe domini directi quod vendita ſit à vaſallo vel emphyteuta res feudalis aut emphyteuticaria,quæ ad ipſum reuerſura erat, ſi vaſallus vel emphyteuta ſine liberis deceſſiſſet. Nam & mortē liberi hominis, vt & aduerſum alium quemlibet caſum expectari periñde nefas eſt,& vt Paulus loquitur in l.inter ſtipulantem 85.§.ſacram De verb.oblig. neque ciuile, neque naturale l.ſi in emptione 34.§ ſi liberū hominē D.de contr. empt. Atqui,inquies,non dubitat Paulus in dict.l.pater,quin patri qui filiæ emancipatæ fundum in dotem dederat,poſteà euictum danda ſit actio de euictione, tum ſaltem cum caſus euenerit,vt filia in matrimonio moriatur. Quidni igitur per inde dabimus actionem domino directo nō quidem quādiu vaſallus aut emphyteuta viuit, ſed eo tādem ſine liberis defuncto vt rem alienatā reuocet,quā ſi alienata nō eſſet,nunc haberet? Verum reſpondeo eſſe iſta longē diſſimilia. Hic n. danda eſſet actio ad reuocandum id quod iure licito factum fuiſſet, idque ob caſum ſuperuenientē qui cum negocij geſti tempore ſperari minimè deberet, fraudis materiam vel occaſionem præbere non potuit. Fraudem namque præſentem eſſe oportet, inſpecto eo tempore quo negotium geritur, neque ex eo quod poſtea contigit æſtimari poteſt l.quoties 14. D de acquir.hæred. § item ſi quis in fraudem Inſt.de action. At in ſpecie d l.pater,datur actio patri non ad reuocandum ex ſuperueniēte caſu aliquid antè geſtum, Sed actio iā antè nata,& cōpetens ex contractu emptionis, & quā ſecuta euictione iam inde ab initio exercere pater potuiſſet ſi non ei ratio illa obſtitiſſet quod nihildū eius intererat,quamuis ſpē

iam haberet dotis profectitiæ vnico illo caſu,quem diximus recipiendæ. Actio autem quam pragmatici noſtri dant domino directo ad reuocandam alienationem rei feudalis vel emphyteuticæ,nõ incipit competere,vt illi ipſi fatentur niſi à caſu,id eſt à quo tempore vaſallus vel emphyteuta ſine liberis deceſſerit Nec enim ex inueſtitura eam cõpetere quiſquam dixerit. Vt neque ex contractu alienationis,Adeòque nec ex ea fraude, quam fingunt ipſa in alienatione interueniſſe,Quoniam actio fraudatoria,& reuocatoria exigit fraudem quæ interuenerit non tantum conſilio, ſed etiam re,& euentu. Nihil igitur ex ſupradicto Pauli reſponſo ad propoſitam quæſtionem inferri poteſt. Sed indiget reſpõſum illud maiore luce ac interpretatione vt à Triboniani iniuria Paulus vindicetur. Neque.n.verũ eſſe puto,nec proinde à Paulo ſcriptũ eſſe,quod habet poſterior pars legis,ſi pater fundum pro filia emancipata in dotem dederit qui poſteà euictus ſit, permittendum eſſe patri,vt ſtatim, & conſtante licèt adhuc matrimonio agat de euictione, quod eius interſit hoc quoq; caſu dotatã haberem filiam quamuis emancipatã. Nam, & hæc ratio falſa eſt, cum patris qui ſemel dotẽ dedit pro filia emancipata, nihil penitus iuterſit, an maneat illa dotata, necne ſiue reſpectu ipſius filię, ſiue reſpectu etiam mariti. Namque ſi mariti ius,& perſonam inſpicias, certũ eſt, quãuis, & fundus dotalis ei euictus ſit, maximeq; ipſius interſit habere vxorem non indotatam, nullam tamen eum habere poſſe de euictione, nec contra illum qui patri fundum vendiderat, quandoquidem cum eo non contraxit,niſi ponas ei ceſſas fuiſſe à patre actiones l.ſi res 59.D.eod.tit.neque contra patrem qui dotẽ dedit ſi modò bona fide dederit, quod in dubio præſumendũ eſt,nec de euictione ſaltẽ nuda pollicitatione ſe obſtrinxerit l.1.C.de iur.dot.quæ addit, Nec ſi mulier ipſa dotem dederit aliud probandũ eſſe, Niſi dolo malo fundus alienus in dotẽ datus ſit,quo caſu ſi extraneus fuit qui dotẽ dedit,de dolo actio marito dãda eſt l. cum poſt 69.§.cum res D. eod. aut in factũ ſi mulier ipſa vel mulieris pater d.l.1.in fin.Satis.n.marito eſſe debet ꝙ in caſum quẽlibet

libet reſtituendæ dotis quá ipſe reſtituturus ſit, quod oſtendunt verba illa Pauli in d.l.pater, potuit dotem repetere ſi euictus fundus non eſſet, vt intelligamus euicto dotali fundo ſicuti nulla marito de euictione actio competit, ita neque actionem de dote contra maritū vllā ſupereſſe. Ne alioqui cogatur reſtituere id quod nō habet, Poteſtate ſc. euictionis tollēte intellectū traditionis vt in alia ſpecie loquitur Papinianus in l.ſi patroni 55.§.vlt.D.ad SC.Trebell.Iunct l.mulier 22.§. ſed enim eod. Quamuis poſſit dici inſputare eum ſibi debere, quod promiſſionem euictionis non exegerit ab ea perſona quæ dotem dedit. Sed nemo iudex propitijs auribus mulierem audiat hoc obijcientē ſi ea ipſa ſit quæ dederit, aut ſi eius pater arg.l.ſi extraneus.33.D.de iur.dot. Nam ſi extraneus fuit, nullius intereſt præterquā mariti apud quē remanere omnimodo dos olim debebat niſi extraneus eam ſibi reddi fuiſſet ſtipulatus, quod tamen hodie immutatū eſt, l vnic.§.accedit C.de rei vxor.act. Si verò in patre qui fundū alienū poſteà euictū in dotē dedit, nihil niſi ipſius patris perſonā, & ius intueamur, Dico nihil eius planè intereſſe an filia emancipata dotē aliquā habeat, necne. Primum.n. verendū nō eſt ne iterū dotare illā teneatur, cū ſemel habuerit dotē, & pater bona fide[hoc.n. ſemper requirimus]officio ſuo functus ſit. Nec eo minus cogebatur eo iure ꝙ Pauli tēporibus obtinebat, totā dotē quā maritus accepiſſet cōferre fratribus ſi ab inteſtato cū ijs volebat ſuccedere Tot.tit. De collat.dot. Etiāſi nihil à marito cōſequi, & repetere potuiſſet, vt Iuſtinianus teſtatur in Nouell.97.de æqual.dot.c. 6.§.illud quoque. Vnde ſumpta eſt Auth. quod locum C de collat. vbi nullū ille dat auxiliū filiæ emancipatæ aduerſus hoc incōmodū. Ei verò quæ in poteſtate retenta ſit, nō aliud niſi vt actionē quamuis inanē fratribus cōferens, liberetur. Neq; hoc ſemper, ſed ita demū ſi patri aliquid poſſit imputari potiùs quā filiæ quod in propoſita ſpecie nō contingit. Quid.n poſſis patri imputare qui fundū in dotē dedit alienū quidē ſed tamen bona fide quemq; ſuū eſſe, & venditoris ſui fuiſſe arbitrabatur. Nec.n. quod in caſum euictionis duplū

 ſtipulatus

ſtipulatus ſit,facit eum malæ fidei emptorem, cum ita facere potuerit iure communi, & debuerit vt indemnitati ſuæ benè prouideret.Cum ergo filiam emancipatam iterum dótare pater nullo caſu teneatur, Dici non poteſt quicquam eius hoc reſpectu intereſſe,vt dotatam habeat filiam emancipatam. Vtrum verò magis ob id quod ſpem habeat recipiendæ quandocunque dotis, quæ ab ipſo patre ſit profecta? [nam in aduentitia nihil omnino iuris ſperare vnquam poteſt.] At ne hoc quidem: Cum hanc ſpem recipiendæ dotis non poſſit habere pater, niſi vno illo caſu quo prior filia in matrimonio moriatur. Quem tamen caſum iam diximus eſſe abominalē,& vt loquitur Papin.in d.l.cum tale.ominoſum, & conſequenter talem, vt eius contemplatione non poſſit pater dicere probabiliter, & honeſtè ſua quicquam intereſſe. Nec eſt contrarium quod prima pars legis habet, ac nos admittimus, Intereſſe patris habere dotatam filiam quæ ſit in poteſtate ob ſpem recipiendæ dotis. Nam præter id quod non ſic loquitur Paulus,ſed ita vt dicat intereſſe patris habere dotatam filiam, & ſpem recipiendæ quandoque dotis, [nā certè intereſſet patris habere dotatam filiamfamilias etiamſi nullam recipiendæ dotis ſpem retineret, vel ob hoc ſaltem ne iterum eam dotare cogeretur, vel hæredē eam habere ex teſtamento aut ab inteſtato,aut ſaltem exheredem eam facere. Quorum omniū nihil dici poteſt de filia emancipata, quæ poſt emancipationem omnino extranea intelligitur,l.quineriam 55.in fin.D de rit.nupt.]Dico totā vim ratiocinationis Pauli cum loquitur de ſpe dotis recipiendæ conſiſtere in verbo illo quandoq; id eſt vt interpretati ſumus quandocunq;.Cuius ſenſus eſt, Omni caſu dotē à patre datam filiæfamilias ad patrem reuerti. Non vno illo ſolo,quo per mortem filiæ emancipatæ eſſet reditura. Nam ſiue moriatur filiafamilias in matrimonio, ſiue extra matrimonium poſt diuortium, ſiue etiā morte viri matrimoniū ſolutū ſit,ſemper dos profectitia redit ad patrem, Nec abominabilis eſt ſpes hæc reuerſuræ dotis ad patrē omni caſu,licèt inter cæteros caſus ille quoq; ſit quo filiam in matrimonio

mori

mori patre viuo contingat, quia quod omni caſu euenturum eſt, vtique omnimodo extiturum eſt, & perinde habendum ac ſi iam extitiſſet, l. quod ſi ea conditione 18. l. Iulianus 60. De condict. indeb. l. ſi quis ita ſcripſerit 33. D. de hæred. inſt. l. ſi pupillus 9. §. qui ſub conditione D. de nouat. Nec quicquam abſurdi eſt in vniuerſalitate caſuum aliquem cōtineri qui per ſe ſit abominabilis ſicut dici ſolet, multa per vniuerſitatem tranſire quæ alioqui per ſe ſingula non poſſent alienari, l. 1. §. 1. D. de fund. dot. l. quædā 62. De acquir. rer. dom. Non eſt autem abominabilis patri caſus ſoluti matrimonij per mortem viri, cum ex humanæ naturæ conditione neceſſe ſit vtrumque coniugem mori, & alterutrum præmori. Caſus autem diuortij eſt quidem etiam abominabilis, cum dos detur eo animo, & voto vt penes maritum perpetuò remaneat, l. 1. D. de iur. dot. quod interueniente diuortio fieri non poteſt: Abominabilior autem ille quo fiat diuortium in ipſius patris fraudē à marito, vt in l. filiæ meæ 59. D. ſolu. matri. Maximè verò ſi ab ipſa filia, vt in l. ſi filia 5. de diuort. de quarum legum ſententia, & ratione proximo capite ſcripſimus. Sed tamen cum cæteris iunctus hic caſus non cenſetur abominabilis, quia conſideratur ſub formalitate, vt loquuntur generica, id eſt tanquam caſus ſoluendi matrimonij, non tanquam talis caſus. Itaque licet eſſent omnes caſus abominabiles ſinguli, & per ſe, tamen ſimul iuncti non eſſent abominabiles, quia ſunt neceſſarij, non quaſi ſit neceſſe, vt præmoriatur filia, vel vt fiat diuortium, ſed quia neceſſe omnino eſt ſolui tandem, & quoquomodo matrimonium, aut morte alterutrius coniugum, aut diuortio. Si morte, aut mariti, aut vxoris, ſi diuortio, vel vero, vel ſimulato, & in fraudem facto licet perpetuo. Quòd ſi in fraudem patris, vel à filia ipſa, vel à marito. Atqui omnibus his caſibus habet ſpem pater recipiendæ dotis profectitiæ quam pro filiafamilias dedit. Verum igitur eſt intereſſe patris dotatam habere talem filiam quandiu matrimonium durat dicatur hæc quoq; dos abſceſſiſſe à bonis pr̄is, & ęris alieni loco eſſe ſi tantùm promiſſa ſit; l. vlt. D. de dot. collat. Dices, poſſe dari

caſum,in quo dos etiam profectitia data filiæfamilias nomine ad patrem non reuertatur, Nempe ſi pater ipſe præmoriatur manente filiæ matrimonio. Nam nec ad patrem qui iam defunctus ſit reuerti poteſt,neque ad ipſius hæredes ſiue extranei ſint, ſiue ſui, in quibus ſcilicet non habet locum eadem ratio miſerationis quæ in patre d.l.iure ſuccurſum 6.D.de iur.dot. Sed reſpondeo, Imò verò reuerti hoc caſu dotem, non quidem ad patrem iam mortuum ſed ad hæreditatem, cùm ab inteſtato cogatur filia dotem conferre minus accipiendo ex hæreditate, & bonis patris tot.tit. D. de dot.collat. Facto autem teſtamento ſiue filia exhæredata ſit, ſiue ex minore quàm ex legitima portione inſtituta; imputare ſibi dotem in legitimam ex l quoniam nouella 29. C.de inoffic.teſta Vt proinde hoc quoque caſu quo pater ſit præmortuus,opulentiorem tamen hæreditatem propter hãc dotem reliquiſſe videatur: quod non eſſet ſi per euictionem fundi dotalis amitti do.e pateretur; Quidni ergo permittamus ei ſtatim agere ex ſtipulatione duplæ ſi qua interceſſerit, aut ex empto ſi nulla aduerſus venditorem qui rem alienam vendidit,& euictionis nomine ſe obligauit: At in filia emancipata ſunt omnia diſſimilia; vt oſtendimus, quia ſiue mariti morte,ſiue diuortio ſoluatur matrimoniũ, dos ad patrem non reuertitur,ſed filiæ emancipatæ ſoli,& dos, & dotis actio acquiritur d.l.2.in prin.l.Titia 34.D.ſolut.mat. niſi cùm ſimulatè,& in fraudem patris factum diuortiũ eſt,vt in d.l.ſi filia,& d.l.filiæ meæ. Quo caſu redit dos equidẽ ad patrem,at nõ tanquã in caſum diuortij,ſed tanquã ſi morte mulieris ſolutum eſſet matrimoniũ,cùm per fraudem alterutris côiugũ factũ eſt,ne amplius in matrimonio mori filia poſſit; In quo egregiè falluntur,qui vnũ illum caſum,de quo Paulus loquitur in d.l.pater,ſumendũ putãt ex d.l.ſi filia,& d.l.filiæ. Quaſi pater eo caſu ſuccedat alia ratione, quã illa ipſa quã ſuccederet,ſi in matrimonio filia deceſſiſſet. Quod tamẽ falſum eſt, Quænam enim fraus patri à filia fieri poſſet aut ſocero à genero, ſi quod iſti exiſtimant, ita ius olim fuiſſet vt mortua in matrimonio filia emancipata dos ad patrẽ reuerteretur?

ſeretur? Imò verò tota fraus in eo eſt quod per tale diuortiũ ſit vt caſus alter mortis filię in matrimonio euenire nunquã poſſit. De quo plura ſcripſimus lib. 13. Coniect. Nõ igitur de hoc caſu fraudulẽti diuortij qui longè abominabilior eſt, ſenſit Paulus in d.l. pater, ſed de illo quo morte filiæ emãcipatæ matrimoniũ ſoluatur. Nec ideo tamẽ duo ſunt caſus ſed vnus, quia caſus fraudulẽti diuortij pro caſu mortis habetur. Quemadmodum caſum ſeruitutis caſui mortalitatis cõparamus l. ſeruitutẽ 209. de reg. iur quia ſeruus iã ꝓ mortuo habetur, nec proinde expectandũ eſt vt amplius moriatur cũ bis mori nemo poſſit l. quod attinet 32. eod. Illud tantũ in filiafamilias, & in emãcipata ſimile eſt quod vtraque ſi ab inteſtato velit ſuccedere dotẽ confert Tot. tit. de collat. dot. Sed facto teſtamento ſicuti de collatione nullus olim quæſtioni locus erat, ita neq; de imputatione in legitimam ſi ius illud inſpicias quod Pauli temporibus obtinebat ante Leonis, & Iuſtiniani cõſtitutiones in l. quoniam 29. & ſeq. C. de inoff. teſt. ſiue inſtituta eſſet filia emancipata, ſiue exhæredata, ſiue præterita, quoniã dos data à patre pro filia emãcipata omnino abſceſſit à bonis patris, Multò magis quàm quæ data eſt pro filiafamilias, de quã in l. vlt. D de dot. collat. Nimirum quia nõ niſi vno illo caſu quẽ diximus ad patrẽ reuertitur. Ergo benè Paulus noſter in d.l. pater, ſententiã ſuã reſtrinxerat ad eam ſpeciẽ qua fundus in dotẽ datus eſſet pro filia in poteſtate, ijs videlicet verbis vtique ſi in poteſtate ſit, Quòd ſi emancipata eſt, vix poterit defendi, ſtatim cõmitti ſtipulationẽ: cũ vnõ caſu ad eũ dos regredi poſſit. Nec poterat apertiùs aut elegãtiùs q̃d in filia emãcipata ſentiret, exprimere. Solẽt. n. prudẽtes noſtri cũ aliquid modeſtiùs negãt ita ſcribere vix põt dici, vix puto, vix defendi põt, aut aliud q̃d ſimile: Aut quomodo Papinianus in l. 1. in prin. D. de pig. Fateor verũ eſſe quod vulgò iactatur, Id quod vix fit tamen fieri. Sed quod prudentes noſtri dicũt ſe vix putare id nullomodo putãt, & modeſtè quidem, ſed apertè negant. Et tamẽ Tribonianus quaſi morẽ hũc loquendi prudẽtibus tãtopere frequentẽ ignoraret, exiſtimauit indeciſã à Paulo quæſtionẽ

relin-

relinqui, vt locum aperiret dubitationi, & per dubitationem opinioni quam cõtra iuris rationem Pauliq; ſenſum obtrudere volebat, & quæſtionẽ latiùs ita concepit, Numquid ergo tum demum agere poſſit cùm mortua in matrimonio filia potuit dotem repetere, ſi euictus fundus non eſſet? An & hoc caſu intereſt patris dotatam filiam habere vt ſtatim cõuenire promiſſorem poſſit? Q...bus verbis rationes vt apparet in vtramq; partem adfert quibus moueri quis poſſet, vt & pro patre, & cõtra patrẽ reſponderet, Concluditq; tandẽ pro patre contra Paulũ ijs verbis quod magis paterna adfectio inducit. Sed ita tamen vt facilè intelligas nõ moueri eũ ratione illa quã attulerat, quaſi ex iure ſumptã, q̃ hoc etiã eã ſu interſit patris dotatã habere filiũ, licèt emancipatam, ſed ratione ſola adfectionis. Quaſi verò patris adfectio aliquid poſſit in ijs q̃ pendẽt non ab ipſius voluntate ſed à mera iuris ratione. Fuitq; perpetuus error Triboniani in eo quod adfectioni perſonarũ indulgẽda eſſe multa credidit cõtra manifeſtã iuris rationẽ. Quale illud eſt, vt ex vnius ſtipulatione alteri actio acquiratur qui neq in poteſtate ſtipulatoris fuerit neq; habuerit eum in poteſtate, vt in l. Caius 45 D. ſolu. mat. de cuius ſententia, & emẽdatione ſcripſimus lib. 13. Cõiect. c. 5. & fuſius lib. 19 c. 19. Sed quis obſecro color hic fuit paternæ adfectionis ad ius violandũ? Cũ etiãſi fauere velles patri inuita iuriſprudẽtia vt ſtatim cõuenire venditorem ſuum poſſet, nõ tamen cõmodo filiæ ea res cederet, ſed ipſius patris, qui nõ idcircò, quod per actionẽ ex empto aut ex ſtipulatione duplæ cõſecutus eſſet, filiæ dare cogeretur, ſed ſibi retineret, cũ impunita ſit patri euictio tã quod ad filiam quam quod ad maritũ quoties bona fide fundũ quãuis alienum in dotẽ dedit. Nec æquũ videri poteſt, cogi patrẽ vt quod per alterutrã illarum actionum conſequetur præſtet marito pro dote filiæ, vt hoc ſaltẽ habeat filia ex bonis paternis, vt in l. dotem 6. D. de collat. bon Non enim habet actionẽ de euictione pater ob dotẽ ſed propter ſuã emptionẽ, nec in dote dãda quicquã aut de euictione, aut de actione quã in caſum euictionis haberet cauit. Tũ verò ſi duplę ſtipulationẽ præſtaret,

ſtaret maiorē dotē ex cauſa haberet filia quā quæ ipſius nomine fuiſſet ab initio cōſtituta. Denique multo eſſet iniquius eā fieri iniuriā vēditori, vt quia inter eſſet mulieris cū qua nihil cōtraxiſſet citiùs cōueniri poſſet à patre eodē q; emptore, cuius nihil adhuc reuera intereſſet, & cuius nunquā fortaſſe intererit putà ſi extra matrimoniū filiā emancipatam mori contingat. Idq; apertius erit ſi de actione nō ex ſtipulatione duplæ tractemus, ſed ex empto, quæ ſui natura nō datur niſi ad id quod intereſt, nec proinde alij quam ei qui ſua probet intereſſe l. ſi in venditione 60. D de euict iunct l. vlt. De prætor. ſtipul. Manifeſtiſſimū igitur eſt, totam illā additionē ab ijs verbis numquid ergo Triboniani eſſe nō Pauli cū, & à iuris ratione, & à Pauli ſenſu omnino aliena ſit, quē tam apertè præcedētia declarant. Redeamus iam ad tractatum noſtrum vnde digreſſi ſumus. De laudimio ex permutatione petito, & cōcludamus, Ex ea quoque permutatione quæ ab infirmo paucis ante obitū menſibus aut diebus facta ſit, laudimium deberi quidem vt ex alia qualibet permutatione rei feudalis, vel emphyteuticariæ cū allodiali, aut quod interpretes addere debuerunt [eadem enim ratio eſt] cum alia feudali æquè vel emphyteuticaria, ſed cuius dominiū directū ad alium pertineat, ſed dominiū vtile quod in compermutātem tranſlatum eſt, nullomodo quaſi in fraudem alienatum reuocari poſſe à domino directo. Etſi autem de permutatione tantū tractauimus, Eadem tamen in venditione quoq; locum obtinent, & in donatione, de qua in ſequentibus dicemus. Nec enim minùs integra laudimia debentur ex alijs contractibus ex quibus dominium per traditionem trāsfertur quàm ex permutatione, nec rurſum ex permutatione minùs quàm ex alijs contractibus. Quamuis pleriſq; apud nos locis vt, & apud Sebuſianos meos non niſi dimidiata præſtentur ex inueterata quadam conſuetudine potiùs quàm quod vera ſit ſentētia Guid. Pap hoc tēperamentū inducētis quæſt. 92. Nā alijs locis quāplurimis, pſertim verò in ea pụincia quā ſpecialiore nomine Sabaudiā appellamus, integra debētur, vt à nobis in Codice noſtro traditū eſt ſub Tit. De iur. emphyt.

ERROR

ERROR QVINTVS.

De tertia venditione ex permutatione in qua vel pecunia interuenit, vel donat.o,& quid ſi fundus permutatus ſit cum ſpeciebus recipientibus functionem in ſuo genere.

SECVNDVM abſoluimus omnia quæ de laudimio circa permutationem tractari poſſunt. Nam ſicuti varijs modis permutatio fit, ita alijs atque alijs diſtinctionibus opus eſt, & alij caſus alijs ſunt dubitabiliores. Aliquando ita fit permutatio vt cum re interueniat pecunia ex vna tantum parte, & quidem principaliter non acceſſoriè, ſcilicet quando precium illius rei quæ permutatur maius eſt quàm ſit valor alterius rei cum qua fit permutatio, ſecus ſi eſſet minus. Cum enim precium eſt maius, venditio potius quàm permutatio contrahi videtur, Vt tractat Amedeus à Ponte quæſt. laudim. 28. ex Iacob. de Sanct Georg. in tract. de roydis nume. 33. & Guido Pap. quæſt. 92. Vbi verò precium minus eſt quàm ſit valor rei, credibile eſt videri appoſitum precium addilamenti cauſa, & ad ſupplendum rei valorem iuſtum potius quam animo contrahendæ emptionis, neque mutare debet ea res ſubſtantiam actus, niſi de contraria voluntate contrahentium appareat, vt de venditione ac emptione potius, quàm de permutatione contrahenda cogitarint, Ex Canoniſtarum traditione ad c. ad quæſtiones. Extr. de rer. permut. Andr. Tiraq. de retract. gentilit. §. 30. gloſ. 1. in prin. & num. 11. & ſeq. Placet autem videri ſatis conſtate de voluntate illa contrahentiũ, non modò ſi maius ſit precium quam ſit valor rei cũ qua fit pmutatio. ſed ẽt ſi ſit ęquale aut parũ diſtet ab ęquali. Hoc enim caſu licet verbo permutationis contrahentes vſi ſint, verius tamen creditur, præſumendam eſſe in dubio emptionem, Vt ſupradicto loco concludit Amedeus ex Afflict. poſt Bald. in prælud. feudor. nu. 87. & Alciat. lib. 3. De

verbi

verb ſignific.& in l.2 nu.19.De verb.oblig.vbi etiam dicit, Non niſi pro dimidia ſoluendum eſſe eo caſu laudimiũ propter mixturã contractus, Cum in cæteris permutationibus, de conſuetudine inquit, núllum præſtetur. Mihi videtur tota hæc inſpectio non tam ad quæſtionem De laudimio, quam de tertia vt vocant, vẽditione pertinere. Nam quod ad laudimium pertinet, iam diximus ex ratione iuris; quod nec Alciatus negat, integrũ deberi, Adeòque ex cõſuetudine apud nos pleriſque in locis licet in alijs non niſi dimidiatum. Et cum in ea ſpecie quam Alciatus tractat fatendum ſit fraudem factam eſſe ab eo qui permutationis colorem quæſijt vt veram faceret emptionem, Illud quoque fateri nos oportet, Iis etiam in locis in quibus conſuetudo inualuit, vt vel nulla penitus vel dimidiata duntaxat laudimia ex cæteris permutationibus debeantur, hoc tamen caſu deberi integra, Ne alioqui fraudis ſuæ fructum quem totum ſperauerat ſaltem pro parte emptor ſentiat, quem ſentire improbus fraudator nũquam debet l.ne ex dolo 12.D.de dolo.mal. l. procurator 11.§.1.D.de doli mal.except. Nec mixtũra illa contractus quę tãto magis coniecturã fraudis inducit, fauere debet emptori at nocere potiùs vt plus valeat ꝙ actũ eſt reuera, quã quod ſimulatè conceptũ. Tot. tit. Cod. plus valer.ꝙ agit, quã quod ſimul concip. Idque apud nos paſſim obtinet, vt quoties in permutatione pecunia interuenit, etiam additamenti dumtaxat, & ſupplementi gratia, quod pragmatici noſtri, & notarij appellant vulgari vocabulo les tornes, laudimia integra pro rata ſaltem pecuniæ debeantur, Tùm quoque cùm alia nulla ex permutatione peti poſſunt ratione fundi permutati. Quaſi pro ea parte non tam permutatio quàm emptio inita videatur. Sed quod ad aliud emolumentum dominij directi, quas vulgò, & barbarè vendas vocant, Gallicè les vends, alegantiùs, vt ſibi videntur tertiam venditionem, Neceſſaria inſpectio, & diſtinctio illa eſt, An contractus qui permutationis dictus eſt à contrahentibus, dicendus ſit potiùs contractus emptionis. Nam ſiue vendas, ſiue tertiam venditionẽ appelles nomen

ipſum

ipſum ſonat non deberi laudimium hoc niſi ex venditione. Ergo non ex permutatione, vt neque ex alio vllo contractu, quamuis ex eo dominium transferatur, ſi modò venditionis appellatione contineri non poſſit cap. 1. vbi Panormit. De ijs quæ fiunt à Prælat. & l. fin. C. de præd.decur.lib. 10. Maximè verò in ſtatutis quæ ſemper ſunt odioſa hoc ipſo quo derogant iuri communi, multò magis ſi ſint pœnalia, licet non deſint qui putent in fauorabilibus permutationem contineri appellatione venditionis quantum ad mentem licèt non quantùm ad verba. Poſt Baldum in l.fin.verſ.extra hoc nota D.de condict.ob cauſ.quem Amedeus loco ſupradicto refert. Alia tamen, meo iudicio, ratio eſt dationis in ſolutum. Etſi enim is quoq; contractus reuera diſtinctus ſit à contractu vēditionis, & in eo maximè diuerſus quod vēditio fit nudo cōſenſu, nec inducit trāſlationē dominij, ſi vēditor non ſit dominus l.ex empto 11.D.de act.empt.iūct.l.1.§.vlt. D.de cont.empt. Datio aūt in ſolutū à datione incipit, id eſt à dominij trāſlatione quæ fit per traditionē l. ſi quis aliā 45. l qui res 98.in prin.De ſolu.l ſi nō ſortē 26.§.ſi centū D. de cōdict.indeb. Attamē accedit tā proximè ad venditionē quę à domino facta ſit ſi effectū inſpicias potiùs quā originē, & cauſā cōtrahendi, vt parū ab ea diſtare videri poſſit. Nihilq; eſſet facilius quā fraudē domino directo facere ſi nō venditionis iure datio in ſolutū hac parte cēſeretur, Cùm in datione in ſolutū pecuniā quoq; interuenire neceſſe ſit, iā q dē debitā, ſed quæ tamen iuſti pretij loco eſſe poſſit l.ā Diuo Pio 15.§.ſi pignora D.de re iud.l 2 C.de exec.rei in cauſ. iudic. pign.c.ſi l.ſi prędium 4.C.de euict. Quid enim refert an is cui res acquiritur ſoluat pretiū venditori tanquam emptor, mox aut illud ipſum numero aut tantundē recepturus tanquā creditor à debitore eodēq; vēditore, An verò in ſolutū eius pecuniæ quæ debetur accipiat rem debitoris. Vereq; hoc caſu obtinet quod dici ſolet æſtimationē facere emptionē l. 1. & 2.D.pro emp.aut ſaltē contractū ſimillimū emptioni, & qui emptionis appellatione cōtineri debeat, etiam in ſtatutis, vt puto, quantūlibet odioſis, quibus nō magis fraus fieri debet

quàm

quàm ſi eſſent fauorabilia. Cúm id quod directè fieri prohibitũ eſt nec indirectè permittendũ ſit l. magis puto 5. §. ſi pupillus D. de reb. eor. qui ſub tutel. l. ſcire oportet 21. §. 1. D. de legi. tutor. Q. áquã non video, cur odioſum videri debeat ius, quod habet dominus directus petẽdi vel laudimium, vel tertiã venditionem, aut aliud quodlibet ſui directi dominij emolumentũ, Cũ percipiat tanquã rei ſuæ propriæ fructũ, & cõmodum, & ex lege quã ab initio rei ſuæ dixit nõ aliter eã, aut vaſſallo, aut emphyteutæ traditurus l. vlt. C. de pact. int. empt. & vend. l. 1. C. de iur. emph. In traditionibus enim rerũ quodcũq; pactũ appoſitũ ſit, id valere certũ eſt l. in traditionibus 44 D. de pact. tũ quoq; cùm tale eſt quod alioqui non valeret l. vẽditor 13. D cõmu. præd l. ei fundo 19. D. de ſeru. vrba. præd At ex pmutatione admitto facilè quod pragmatici volũt. licèt laudimiũ omnimodo debeatur, ſi cõſuetudinẽ contrariã excludas. Tertiã tamen venditionẽ non deberi, quia permutatio vera nec vẽditio eſt, nec hac parte ſimilis venditioni cũ pecunia nulla intercedit, in qua preciũ cõſiſtere neceſſe eſt §. preciũ Inſt. de emp. & vẽdit. Vt & ſubſtantiã emptionis ex precio l. pacta conuenta 71. D. de contr. empt. Ideòq; excipienda eſt ea ſpecies permutationis quę fit pecunia interueniẽte, ſi modò præter pecuniã fraus quoq; interueniſſe probetur. Nec enim ſufficiet interueniſſe pecuniã ſi additamenti tantũ cauſa id factũ ſit, & ad ſupplendũ ex vna parte valorẽ rei qui in permutatione ex vtraq; parte par, & æqualis eſſe debet Cũ inter permutantes nõ id agatur quod in emptione, & venditione naturaliter cõtrahentibus licere dicitur vt ſe inuicem decipiant l. in cauſæ 16. §. idẽ Pomponius D. de minor. l. item quæritur 13. §. vlt. D locat. l. ſi volũtate 8. C. de reſcind. vend. ſed vt æqualiter quantũ fieri põt vna res cũ altera permutetur, dũ mauult quiſq, alienã rẽ habere quam ſuam Quod ſi cõmodè fieri non poſſit niſi pecunia aliqua ſupplendi cauſa data, nihil vetat quantitatem aliquam eo nomine dari ſalua permutationis ſubſtantia, vt nõ idcircò degeneret permutatio in emptionem. Sed tunc tantum cũ pecunia quæ vna ex parte datur æquiualet valori rei

ab

ab alia parte datæ, aut parum ab eſt quin æquiualeat. Qua de cauſa etiam ex permutatione hoc caſu tertia venditio debebitur, tanquam ex venditione ob fraudem in permutãdo factã. Sed extra hunc caſum debebitur quidem laudimium vt ex alia qualibet permutatione, ſed tertia venditio nulla debeatur. Neque mirum id videri debet, cum aliter venditiones fiant, aliter permutationes: quomodo argumentatur Vlpian. in l. ſciendum eſt 63 De ædili edict. Illa ſanè diſtinctio neceſſaria eſt quam interpretes adferunt, An permutatio rei alicuius fiat cum re quæ ab initio detur æſtimata, necne, Vt priore caſu nõ tam permutatio quam venditio facta videatur. Sic enim Gordianus Imperator in l. 1. C. de rer. permut. Si cum patruus tuus, inquit, venalem poſſeſſionem haberet, pater tuus pretij nomine licèt non taxata quantitate aliam poſſeſſionem dedit, idque quod cõparauit, nõ iniuria iudicis nec patris tui culpa euictum eſt, ad exemplũ ex empto actionis non immeritò id quod tua intereſt, ſi in patris iura ſucceſſiſti, conſequi deſideras, Ex quibus tamen verbis apparet non illud exigi quod interpretes exigunt vt res quæ permutata eſt fuerit æſtimata, ſed ſufficere vt ex vna parte res fuerit venalis Ex alia verò tradita ſit res nomine pretij, licèt non taxata quantitate. Nã ſi taxata quãtitas eſſet, duplex cõtractus foret: Primus venditionis, quę cõtracta eſſet per taxati pretij conuentionẽ, Secundus dationis in ſolutum, quæ & ipſa venditioni ſimilis eſſe dicitur in d. l. ſi prædiũ 4 C. de euict. Vtroque autem caſu ſecuta euictionę datur actio ad id quod intereſt, quemadmodum ſi ex empto ageretur. l. ſi in venditione 6c. D de euict. Quod ita videtur accipiẽdũ, Non vt æque agi non poſſit ad id quod intereſt euicta re permutata quæ non fuerat venalis [nã, & eo caſu euicta re competit actio in factum ad id quod intereſt l. 1. §. 1 D. eod. l. ſi permutationis 29 C. de euict.] Sed vt priore caſu cum ex vna parte res fuit venalis, non poſſit dari condictio quæ ſcilicet ex cauſa venditionis numquam datur, ſed omnimodo, & præciſè agendũ ſit ad id quod intereſt. Altero autem caſu electionem habeat is qui euictionem paſſus eſt, an agere malit ad id quod

intereſt,

intereſt, an condicere rem quam dedit. Id enim ſignificant verba illa ſi hoc elegeris poſita in ſecunda parte d. l. 1. C. de rer. permut. vt alibi fuſius à nobis explicatum eſt. Ergo non tantum ſi vna res ex permutatis fuerit æſtimata, ſed etiamſi venalis tantùm fuerit non modo laudimium debebitur, ſed ēt tertia venditio, tanq̃ ex emptione, & vēditione, neq; hoc caſu obijci poterit quod Paul. ſcribit in l. naturalis 5. §. 1. D. de preſcrip. verb. Addit Amedeus ſupradicta q. 28. Idem eſſe dicendum etiamſi effectus, & executio pendeat ęſtimationis ab initio factæ. Vt puta ſi dictum ſit in permutatione quòd poſſit quis recuperare rem permutatam pro centum aureis. Hoc enim caſu, & laudimiū debebitur ex permutatione ſtatim & tertia venditio ex poſteriore contractus parte, Non quidem ſtatim ſed tunc cum oblato eo pretio rem recuperare alter ex contrahentibus volet Hoc verò ēt rectè. Apertū enim eſt, in hac ſpecie æſtimationem facere emptionem, ſed nō ſtatim, at eo demum tempore quo executio pacti fiet. Nā neq; ex ſolo pacto transferri poteſt dominium, quod tamen tranſlatum eſſe neceſſe eſt prius quam vel de laudimio vel de tertia venditione tractari poſſit. Nec ad rem pertinet quod ijſdē interpretibus vulgò placet, Ex noua tranſlatione dominij, quæ in præcedentis contractus executionem facta ſit nouum laudimium aut aliud directi dominij emolumentum nullum deberi, vt plurib. tractat Amedeus quæſt. 37. ex Angel. Bert. & alijs ibi citatis. Id enim ſi quando verum eſt, de quo alibi ſcripſimus, tunc procedit, cum ex priore contractu illud ipſum emolumentum quod petitur iam ſolutum eſt, vt idem Amedeus benè explicat quæſt. 26. Alioqui, inquit, ſi præceſſiſſet promiſſio de vendendo, & ſecuta eſſet venditio, dicendum eſſet laudimium nullum deberi, quia fieret talis venditio in executionem pacti de vendendo: quod tamen abſurdum eſſet dicere, Nempe quia ex promiſſione vendendi ſicut non fuit tranſlatum dominium, Ita nec laudimium vllum vel debitum extitit vel ſolutum. In hoc autem toto tractatu ſemper meminiſſe oportet, In omnibus contractibus ex quibus neque laudimium, neque tertia

 ven-

venditio deberi ſolet diligenter, & ſubtiliter inquirendum eſt quid actũ ſit propter fraudes quas vaſalli vel emphyteutæ quotidie aduerſus dominos directos comminiſcuntur, aduerſus quas digni ſanè ſunt domini directi quibus ſuccurratur, benigna ſemper dummodò iuſta interpretatione, Vt ſemper plus valeat quod actum eſt, quàm quod ſimulatè cõceptum. Nec bona eſt ratio Andr. Tiraquell. in locis ſupra relatis, cum ait, Non verſari nos in dubio ſed in caſu claro, cum permutationis verbo contrahentes vſi ſunt. Cùm in ijs, quæ ſuſpecta ſunt, nihil periculoſius ſit aut ſtultius quàm ſi partium aſſertioni ſtetur, vt benecontra Tiraquellum diſputat Amedeus dict. quæſt. 28. ex Bartolo in l. ſi fortè D. de caſtrenſ. pecul. & notat in l. ſi donatione Cod. de collat. l. qui teſtamentum de probat. l. Titia teſtamento 34. §. codicillis De leg. 2. Textus eſt omnium optimus in l. ex conducto 15. §. Papinianus aliàs l. ſi vno D. locat. vbi ex Papiniano ſcribitur, pro tranſactione accipiendum eſſe in illa ſpecie cõtractum, quem contrahentes dixerant eſſe donationẽ. Guid. Pap. quæſt. 186. in fin. Dec. conſ. 164. num. 3. Fit etiam interdum permutatio ita vt merces permutentur ex vna parte non cum alijs mercibus, ſed cum fundo. Quod cum accidit, quæri ſolet apud interpretes, qui nullum ferè caſum intactum reliquerunt, An ex eiuſmodi permutatione laudimium aliquod debeatur, & an ius prælationis eo caſu competat domino directo ſi tantundem frumenti vel olei dare paratus ſit fundo permutato. Et pleriq; putant, Etiam ius prælationis in hac ſpecie locum habere ex l. vlt. Cod. de iur. emphyt. propter identitatem vt inquiunt rationis, Quamuis in ſtatuto difficilius id obtinere putent propter ſtrictam in ſtatutis vocabulorum interpretationem, vt poſt Petr. Iacob. ratiocinatur Amedeus dict. quęſt. 28. ad fin. vbi tamen concludit, Etiamſi ex ſtatuto agatur laudimium hoc caſu deberi, Nimirum vt ego quidem interpretor, ſuppoſita etiam conſuetudine, quod ex cæteris permutationibus laudimium nullum debeatur, vt illa facti circumſtantia quòd permutatio facta ſit ſpeciei quæ functionem recipiat in ſuo genere aliquid

quid addat iuri communi. Huius verò ſuæ ſententiæ rationē illam adfert quod pecuniæ appellatione veniant omnia quę pondere,numero,menſurave continentur, & in genere ſuo functionem recipiunt. Ex l. pecuniæ 178. in princ. De verb. ſig. vbi ſcriptum eſt, Pecuniæ verbum nō ſolū numeratā pecuniam complecti,verum omnē omnino pecuniā, id eſt omnia corpora. Nā pecuniæ appellatione corpora quoq; contineri neminē eſſe qui ambigat. In quo tamē nemo nō videt, quantopere vir doctiſſimus fallatur. Quod n. Vlpianus ſcribit in d.l.pecuniæ,apertum eſt nō ad verbū illud pecuniæ referri quo vtimur cū de emptione tractamus,& cū dicimus p̄cium in pecunia conſiſtere debere, alleq; emptionē ſi q̄s det pecuniā vt rē accipiat l.naturalis 5.§.1.D de præſc.verb.nā id nō niſi de numerata pecunia intelligi debet § preciū Inſt. de emp.& vendit.l.1.D de cōtr.emp.l.1.D.de rer. permut.] Sed ad verbum pecuniæ quo vſa eſt lex duodecim tabularū cū dixit: Vti paterfamilias ſuper pecunia tutelave rei ſuę legaſſit ita ius eſto,l.ſæpe 53.iūcta l.verbis legis 120.De verb. ſignif. Eo namque pecuniæ nomine cum totum ciuis Romani patrimonium lex comprehendere voluerit quod non tātum in pecunia numerata, ſed etiam in omni genere corporum poteſt conſiſtere, Nec dubitandum eſt quin omnia corpora contineantur. Quo exemplo illud etiam non malè receptum eſt, vt ſi quis hæredem à ſe inſtitutum rogauerit de tota pecunia reſtituenda perinde accipiendum ſit ac ſi de tota hæreditate reſtituenda rogaſſet, Ita vt & tranſeant actiones, & Trebelliano ſi hæres vltrò adierit, & totam hæreditatem reſtituerit, & cogi poſſit ex Pegaſiano adire ſi ſuſpectam dicat l.nam quod 14.§.vlt.D.ad SC.Treb. Tritum ſiquidem eſt priſcis illis temporibus præcipuam viam patrimonij cuiuſque in pecoribus,& pecudibus conſtitiſſe, indeque nomen pecuniæ deriuatum fuiſſe, quo patrimonium vniuerſum ſignificaretur. Nam & ſimiliter in alia lege duodecim tabularum ita ſcriptum erat ſi furioſus quis exiſtet, agnatorum gentiliumque in eum pecuniamque eius poteſtas eſto, vt teſtatur author ad Herennium. Itaque æquiuocū eſt

nomen pecuniæ,ſed quod ſemper accipiendum eſt, aut pro pecunia numerata, ſecundum communem vſum loquendi, Aut pro omni eo quod eſt,& eſſe poteſt in patrimonio,ſi quis priſcam illam ſignificationem retinere velit, Numquā verò pro mercibus in pondere,numero, vel menſura conſiſtentibus. Quid enim magis commune aut ſimile habet pecunia numerata cum hoc genere mercium quam cum cæteris rebus ſiue mobilibus, ſiue immobilibus? An non, & merces iſtæ per numeratam pecuniam æſtimandæ ſunt, vt res cæteræ, non pecunia per res iſtas? l.ſi ita fideiuſſorem 42. D. de fideiuſſ. Alioqui paullatim dicendum erit, Emptionem ita quoq; fieri poſſe vt pro fũdo merx aliqua detur quæ pondere vel menſura conſtet,perinde acſi pecunia daretur,quod euidenter falſum,& ridiculum eſt d.l.1.De contr.empt.& d.l.1. D.de rer.permut.Falſum igiť eſt,quod vult Amedeus, ſi permutatio fundi facta ſit cum frumento aut vino,vel oleo,deberi ex ea permutatione laudimium vel tertiam venditionẽ, quaſi facta venditione potius quam permutatione, perinde acſi permutatus eſſet fundus cũ pecunia,niſi nobiſcum ſentias,Ex permutatione qualibet etiam fundorum,& rerũ immobilium,nulla licèt interueniente pecunia laudimium deberi. Nam quod de fundis dicimus, etiam in permutatione vini vel frumenti,vel olei perinde dici verè poteſt. Neq; verò harũ rerum tractatus ſeiungi vix vnquã ſolet, niſi cũ agitur de mutuo contrahendo,quod ſicuti in pecunia numerata cõſiſtit,ita etiã in ijs rebus,quæ pondere ac menſura conſtant: at in rebus immobilibus conſtitui nõ poteſt l.2 §. mutui D. de reb.cred.Et ideò certi condictio ex mutuo competit, nõ minus ſi frumentũ creditũ ſit,quam ſi pecunia.l. vinum 22. eo.tit.licèt latius pateat condictio certi quam mutuum,cum ex omni alio contractu competat etiã ex quo fundus petať, ſi modo agatur ad pecuniã numeratã,Alioqui triticaria cõpetit,& quidẽ ſola l.1.D.de condict.tritic.vt in præcedentibus Decadibus explicauimus. Fateor quod Amedeus ſubiungit,Non adeò reſtringendã eſſe hanc materiam vt dominis pereant directa eorum iura, directique dominij commoda;

deturq;

deturq; ſubditis anſa fraudandi. Nec quicquam eſt in quod magis incumbere bonos iudices velle, quam vt prouiderent, ne qua fraudibus via pateret, & vt ſi quãdo fraus aliqua admiſſa probaretur, ea non tantum laudimij præſtatione exactiſſima, ſed etiam ipſius rei, dominijq; vtilis amiſſione vindicaretur. Sed nego futurum vt periculum ſit, ne qua fraudis materia conquiratur ſi non ita ius conſtituetur, vt etiam ex permutatione quæ in vino, vel frumento, alijſq; huiuſmodi ſpeciebus facta ſit laudimium debeatur. Aliter.n. emptiones & venditiones, aliter verò permutationes contrahuntur, vt ſuperiore capite dicebamus ex l. ſciẽdũ. 63. D. de ædil edict. Planè ſi poneres quod ab vſurarijs pleriq; factitatum eſſe ſcio, in vicẽ certæ quantitatis pecuniæ, de qua conuenerit, permutatas fuiſſe eiuſmodi merces ea mente, vt ex earũ venditione preciũ redigeretur, quod cõuentæ quantitati reſpõderet, Non negarẽ manifeſtã directo domino fraudẽ factã videri, ne quid laudimij vel tertiæ venditionis nomine ex eo contractu petere poſſet: Ac quamuis ſoleã hac parte diſtinguere laudimiũ à tertia venditione vt ex permutatione laudimiũ ſemper debeatur, Tertia venditio nũquã, quippe quæ vt nomen ipſum ſonat ex ſola venditione deberi poſſit, In propoſita tamẽ facti ſpecie nullũ huic diſtinctioni locũ relinquo, quia fraus facit vt quã contrahentes permutationẽ dixerunt, ea verè dici emptio potiùs ac venditio debeat: Vt quẽadmodũ fraus ſine dolo malo eſſe numquã põt, ita neq; impunita vnquã remaneat, ſicuti nec cuiuſquã dolus manere impunitus debet, Ne tum quoq; cum alteri quã ei qui dolũ feciſſet, profuturus eſſet l. procurator 11. §. 1. D. de doli. mal. except. Extra hunc caſum admittere non poſſum vt ex permutatione vini aut frumenti laudimium aliquod debeat ex ſpeciali aliquo iure, vt Amedeus noſter exiſtimat, ſed ex generali potius illa iuris ratione quã in pcedentibus probauimus, ꝙ ex pmutatione qualibet ſi neq; cõſuetudo vlla neq; ſtatutũ vigeat in cõtrariũ, laudimia pſtari oporteat, Nimirũ ſuppoſitis, vt ſolemus dicere, terminis habilibus, id eſt quãtũ ad fundos q̃ aut feudales, aut emphyteuticarij eſſe pponũt.

Neq;.n.vina,frumenta,& aliæ res eiuſmodi quæ ſiue pōdere, ſiue numero, ſiue menſura cōſtant laudimij obligationē aut pſtationē admittere poſſunt, Nō magis quàm vt vel feudalia vel emphyteuticaria exiſtimenī,tametſi ex fundo feudali,vel emphyteutico percepta ſint: quia nō ꝙ ex feudali re vel emphyteutica perceptum eſt, continuò feudale vel emphyteuticariū dici debet quando nec niſi prædia in feudum vel emphyteuſim dari ſolent: quippe quorū fructus aliquis eſſe poſſit ſalua eorū ſubſtantia,non etiā earum rerū quæ & ſeruando ſeruari nequeunt,& non vtendò conſumuntur. Eſt autem hęc noſtra ſententia quod ad tertiam venditionem pertinet tantò clarior, quantò tertia iſta venditio creditur eſſe odioſior laudimio, quod nec Amedeus diffitetur: Siue quòd grauior ſit laudimio,in quantitate pecuniæ,quæ hoc nomine p̄ſtanda eſt,ad tertiā ſemper vſq; partem precij [qua de cauſa mallem dicere tertiam venditionis quam tertiā vēditionē] ſiue quod onus hoc ſoleat accedere oneri laudimiorū Durumq; ſit duplici onere quē prægrauari l. iure ſuccurſum 6.D.de iur.dot.l.Vitia 34 §. qui inuita De legat. 2. Proinde ſtrictiùs accipi debent verba contractus,cum de tertia venditione agitur quàm cum de laudimio,nec tā facilè capienda illa interpretatio, vt qui ſe permutare dixit, vēdere potius voluiſſe intelligatur. Et quàuis placeat quod idem Amedeus ſubijcit, Verba contractuum quamuis ſtrictè accipiantur, non eſſe tamen iudaicè accipienda. Nihil tamē eſt ꝙ verendum ſit ne iudaicè fiat ſi permutationem pro permutatione accipiamus, venditionem verò pro venditione: Eſſetq; potius dicenda iſta rerum, & verborū fœda confuſio ſi his diuerſorum cōtractuū nominibus promiſcuè vteremur: Vt in ſpecie nō diſſimili loquit Iuſtinianus in l.vlt.C.de legit.tute. Nec ſimile eſt quod veteres legimus vſos fuiſſe promiſcuè nominibus emptionis,& venditionis, Itemque locationis,& cōductionis l.veteres 19.cum l.ſeq.D.de act emp. Nec enim alia emptionis, alia venditionis contrahendæ ratio eſt cùm vnus ſit contractus, licet pro diuerſitate perſonarum quas in eo contractu interuenire neceſſe eſt, diuerſa ſortiantur

homi

nomina, Quod & in locatione, & conductione tractari ſimiliter poteſt vt ad earum legum interpretationem alias docuimus contra Cuiacium, quem non puduit ſcribere, Veteres adeò malè ac impropriè locutos fuiſſe vt venditionem aliquando dicerent pro locatione, & emptionem pro conductione, Cuius tamen improprietatis tantæ ne quidem veſtigia vlla in libris noſtris poſſum agnoſcere, quoniam ita ius ſemper fuit, vt aliter venditiones, aliter locationes contraherentur d.l. ſciendum. Quamuis dici ſoleat, & veriſſimum ſit venditiones, & locationes iiſdem fere iuris regulis conſiſtere l.1.& 2.l. item ſi pretio 22.§. vlt. D. locat. Sed quantò diſſimilius venditiones, & permutationes contrahi certum eſt. Vt proinde nulla prorſus ratio ſit cur vllo caſu venditionem pro permutatione accipiamus, aut contra; Niſi cum in fraudem domini directi permutationis color quæſitus eſt ad ſubdolam venditionem faciendam. Perpetua enim eſt, & ſine exceptione illa iuris propoſitio, Plus valere quod agitur quam quod ſimulatè concipitur l.1.& tot. ill. ti. C. plus valer. quod agit. De iur. prælationis minor dubitatio eſt quin competat domino directo in re feudali vel emphyteuticaria quę cum vino vel frumento aliiſque huiuſmodi mercibus permutata ſit, Cùm habere locum debeat in qualibet alienatione etiam ex qua nullum alioqui laudimium debeatur, propter ius antiquius dominij directi quod in ea re dominus habet, vt cæteris omnibus non modò tanquam poſterioribus iure pignoris ſi eo vti malit, ſed etia iure dominij præferatur arg. l. in liberto 77. D. de ſolut. l. ex facto 52. D. de pecul. Nam quid intereſt domini, an res feudalis, vel emphyteuticaria cum fundo permutetur, an cum vino vel frumento cũ vtroq; caſu perinde fiat vt res illa feudalis vel emphyteuticaria verè alienetur, aliumque dominum, & poſſeſſorem ſortiatur? Quod vtique ſufficit, vt iuri prælationis locus eſſe, & poſſit & debeat. Hoc verò quia nec interpretes ipſi negant, pluribus non confirmabimus.

ERROR SEXTVS.

De laudimio petito ex donatione.

EX pura donatione laudimia nulla deberi pleriq; interpretum crediderunt, ſecuti Spe. in Tit. De locat § nunc verò aliqua verſ. 107. & Petr. Iacob. in Tit. de actio. in rem pro re emphyt. verſ. itē excepta donatione. Moti ea potiſſimū ratione, quod in donatione pretiū nullū interueniat, nec iuri praelationis locus eſſe poſſit. Quotus enim quiſque eſt, qui non ſibi potius quàm alij donatum vellet? ſiquidem ſic à natura comparatum eſt, vt omnes ſibi bene eſſe malint quam alteri. Videtur autem Iuſtin. in l vlt. C. de iur. emphyt. præſtandi laudimij neceſſitatem non alijs caſibus induxiſſe, quam in quibus etiam ius prælationis locum habere poſſit, Non quaſi in eundem caſum eandemq; perſonā duo hæc iura concurrere debeant, Sed vt quemadmodum nulla de laudimio ſupereſſe poteſt quæſtio, cùm directus dominus prelationis iure vti mauult, Ita dicendum ſit eo demum caſu de laudimio tractandum eſſe, quo potuiſſet dominus vti iure prælationis ſi maluiſſet. Et conſequenter, vt quo caſu nihil de iure prælationis tractari poteſt, nec de laudimio tractandum quicquam ſuperſit. Hinc verò fit, vt ijdem interpretes qui ex pura donatione laudimia nulla deberi volunt, aliud iuris conſtituant in donatione, quæ certa lege, & ſub modo facta ſit. Vt puta ſi conuenerit de alimentis donatori præſtandis, & vt eius creditoribus ſatisfacere donatarius teneatur. Nimirum quaſi pretij cuiuſdam, aut ſaltem permutationis vice iungi debeat onus, quod donatario iniungitur, ex cuius oneris comparatione quinquageſima pretij conſtitui poſſit. Sic enim Capell. Tholoſ. quæſt. 278. Sed neque deſunt qui putent rem emphyteuticariam donari non poſſe irrequiſito domino directo quin cōtinuò, & ipſo iure cadat in commiſſum. Quam ſententiam, & refert & probat Guid. Pap q. 45. vbi rationem illam adfert, quod alioqui nullo remedio nullaq; actione prouiſum eſſet domino directo aduerſus donatarium,

tarium,cum perſonalis obligatio eum ſequi non poſſit,l ęris alieni 15. C. de donat. vt nec alium quemlibet ſingularem ſucceſſorem,l. 1. §. ſi hæres D. ad S.C. Trebell. l vltim. §. 1. de contr. empt. Neq; rurſus poſſet dominus directus commiſſi pœnam petere ob factam donationem non requiſito ipſius conſenſu qui ex iuris ratione requiri nullomodo debuiſſet. Qua de cauſa ſunt, qui remedij loco inducendam putauerunt mediam quandam ſententiam vt poſſit quidem emphyteuta rem emphyteuticã donare etiam irrequiſito domino, quod ſane frequentior Doctorum ſchola ſentit, ſed tamen debeat conſenſum domini requirere ad poſſeſſionem accipiendam,vt non niſi per manus domini rem accipiat,ideoq; laudimium offerre cogẽdus ſit, ne alioqui res in commiſſum cadat. Quæ Salyceti primùm ſententia fuit ad d. l. vlt. C. de jur. emphyt. & aliorum quos ſupradicto loco idem Guido Papius commemorat. Vbi addit ſe credere quod iſta ſit veritas, quia inquit ſic ſubuenitur domino directo circa conſeruationem iuris ſui emphyteuticarij. Quoniam donatarius recipiendo inueſtituram à domino directo, & ei ſoluendo laudimia (ſic enim ſcribere debuit non ſibi) obligatur eidẽ domino ad ſolutionem canonis in futurum,& ad præſtationem aliorum iurium emphyteuticorum. Ex quo infert quod emphyteuta vendendo vel donando rem emphyteuticariam non transfert dominium in donatarium nec in emptorẽ, donec per dominum directum fuerit retentus, & inueſtitus. Etiam poſito, quod in vẽditione aut donatione interueniat precarium, vel retentio vſuſfructus per quã transferri aliàs ſolet poſſeſſio,& cum poſſeſſione dominium ex l. quod meo 18. D. de acquir. poſſ. l. quiſquis 28. C. de donat. Quia,inquit, hoc eſt verum quod donans vel vendens transfert poſſeſſionem per precarium, aut retentionem vſuſfructus in donante,vel vendente rẽ françam ſeu allodialem,ſed in re emphyteuticaria ſecus. Verba ſunt Guidonis Papij hanc Salyceti mediam ſententiam probantis. Alij tamen ſunt qui Christophorum Porc. ſecuti ad Tit. Inſt. De locat. exiſtimant poſſe totam hanc controuerſiam æquiore temperamẽto ſic dirimi

vt

vt qui rem emphyteuticariā donare vult, denunciet domino directo priuſquam donet, ſub hac forma, Ego volo donare Titio melioramenta, vnde tibi notifico vt ſcias per quē poſſideas. Eamq; ſnīam apoſtillator ad Guid Pap. pręſtātiorem eſſe putat, quaſi per eam prouideatur meliùs, & donatori ne res in commiſſum cadat, & donatario ne laudimium vllū eo nomine ſoluere teneatur, & deniq; domino directo vt ex eo tpe poſſit à donatario tanquam à nouo poſſeſſore canonem annuum accipere, quem ſi donatarius vltro non offerat, cogi poſſit ad eius præſtationem aut per actionē negatoriam, aut per directam rei vindicationem. Mihi longè alia de his omnibus ſententia eſt, nimirum, Poſſe quidem donari rem emphyteuticam irrequiſito domino hactenus, vt non ſit denunciandum domino directo an velit rem retinere, Ne ſit in poteſtate domini directi alienam liberalitatem donatario eripere, & in ſe transferre inuito donatore, qui non domino directo, ſed amicò donatum voluit, quod eſſet abſurdiſſimū, & iniquiſſimum. Sed non ita vt alienatio per donationem fieri poſſit inſcio domino directo. Cuius certè intereſt ſcire, quem habiturus ſit rei ſuæ emphyteuticariæ dominum, vt vocant vtilem, & poſſeſſorem. Non ſolum vt ab eo poſſit exigere canonem annuum quem alius præſtare non debet, quàm qui poſſidet, ſed etiam quod fieri poſſit vt in eum collata ſit donatio, quem in emphyteutam nouum admittere directus dominus cogendus non ſit. Quid enim ſi is homo ſit qui capitales cum domino directo inimicitias gerat? Aut tam infamis vitæ, vt dedecori futurum ſit directo domino habere emphyteutam adeo ignominioſum, vt in l. 3. §. ſi emancipatus D. de bonor. poſſ. contr. tabul. Quid ſi donatum ſit Eccleſiæ, quæ rem ſemel factam eccleſiaſticam alienare poſteà numquam poſſit? ita vt exinde nulla conſequendorum vnquam laudimiorum ſpes domino directo ſit ſuperfutura? An non ipſius intereſt eiuſmodi donationem non admitti? Nam & inde comparatum eſt, vt ſi quando tales donationes fieri cōtingat, indemnitatem domino directo præſtari oporteat, quā pragmatici noſtri amortiſationē vocant.

Denique

Deniq; tã ex ſupradictis cauſis,q̃ ex alijs plurimis,quæ conquiri,& congeri poſſent,negari non pôt quin domini directi intereſt non minus ſcire donationẽ quæ facta ſit rei emphyteuticariæ quàm ſpeciem aliam quamlibet alienationis: nec bona conſecutio eſt, vt qm̃ ſcientia, & denunciatio illa quã requirimus nihil profutura ſit ad ius præiationis, adeo contemni debeat dominus directus, vt inſcio eo, & ignorante donatio fieri impunè poſſit. Exquirenda igitur ſemper eſt directi domini voluntas,vel ob hoc ipſum,vt ſciatur an donationi conſentire velit, quamuis verum ſit cogendum eum conſentire,ſi nullam habeat ſatis iuſtã cõtradicẽdi cauſam. Neq; rurſus bona eſt alia illa conſecutio quæ fit à pleriſque Doctoribus, vt quia non pôt dñs directus habere ius prælationis in re donata,laudimiorũ quoq; iacturam pati debeat. Cum tãto magis laudimia deberi æquũ ſit pro eo incõmodo quod ſentit dominus directus,vt in hac ſpecie nullũ ius prælationis poſſit obtendere:Itemq; ꝙ laudimiorũ præſtandorum obligatio à Iuſtiniano inducta ſit non in conſequentiã iuris prælationis,ſed in eũ potius caſum quo iure prælationis vti dominus noluerit. Quid enim refert an vti nolit, an non poſſit etiamſi maximè vellet?An non eſſet,quod magis imputaretur domino,qui iure illo prælationis vti noluiſſet cũ potuiſſet,quàm ei qui non potuiſſet,quamuis voluiſſet. Verùm neq; audiendus eſt nouus emphyteuta ſi ad recuſandã laudimiorum præſtationem velit imputare domino cur ſuo iure prælationis vſus nõ ſit. Cum ex eo facto commodũ ipſe ſentiat,qui alioquin rem emphyteuticariam hodie non haberet arg.l.ſi extraneus 33.l.cum in fundo 78.§. quod ſi mulier D. de iur.dot.In ſumma ſunt hæc iura prælationis,& laudimiorũ diſtincta omnino,& ſeparata, vt proinde ab vno ad alterum inferri nihil poſſit. Sufficitq; ad inducendã laudimiorũ obligationẽ mutatio emphyteutæ,quę cõtigerit per quamcũq; ſpeciem alienationis, & quod nouum emphyteutam in poſſeſſionem inducere,vel admittere dominus paratus ſit,vt in præcedentibus à nobis ſæpius diſputatum eſt. Proinde nec illam diſtinctionem probare poſſum Capellæ Tholoſanæ

quæſt,

quæſt 278. An donatio purè facta ſit, an ſub modo, & certa lege: Neutro enim caſu poteſt dominus in re donata ius vllũ habere prælationis. Vtrũque autem ſicut perinde verum eſt alienationem ex caſu donationis factam eſſe, ita & laudimia deberi fatendum eſt. Nec quod in donatione facta certis legibus aliquid ſit quod pretij loco eſſe queat, nõ item in pura donatione ad rem facit, Cum non propter conuentionem pretij laudimia debeantur, ſed propter emphyteutæ, & poſſeſſoris mutationem, licèt laudimij præſtandi quantitas ex comparatione pretij ſumatur, ſcilicet cum pretium aliquod conuentum eſt. Quod ſi factum non fuerit ad ineundam rei alienatæ æſtimationem recurrimus, ex cuius ſimiliter comparatione laudimij quantitas æque ſumi poſſit. Quid enim poteſt intereſſe an res emphyteuticaria quæ alienata fuit æſtimata ſit à contrahentibus, an per probos viros officio iudicis æſtimari poſſit? Niſi quod cũ à contrahentibus ipſis æſtimata eſt, ſtandum eſt conuentioni pretij nec alia vel maior vel melior æſtimatio facienda eſt. Idq; verba etiam ipſa Iuſtinianeæ conſtitutionis euincunt. Miror verò magis quid in mentem illis venerit qui ſcripſerunt, Ideò non poſſe fieri donationem irrequiſito domino, quod alioqui nullo remedio poſſet domino eſſe conſultum qui neque ad cõmiſſi pœnam agere, neque perſonalem obligationem contra emphyteutam exequi poſſet. Nam quid attinet de perſonali obligatione tractare, aut in perquirenda ea laborare, cum dubitari nõ poſſit quin dominus directus vindicationem directã habeat contra quemlibet poſſeſſorem nulla exceptione repellendus ne quidem ab ipſo emphyteuta cum quo contraxit ſi non offeratur ei penſio de qua in emphyteuſi ipſa conſtituenda cõuenit l. 1. & vlt. D. ſi ager vectig. vel emphyt. petat. Quantò minus ergo licebit extraneo vindicantem ſummouere, prætextu illo ſolo quod perſonalis obligatio nõ ſequatur ſingularẽ ſucceſſorem? Sanè quod alij volunt poſſe hoc caſu agi negatoria aduerſus donatarium, prorſus ridiculum eſt. Neque enim comparatæ ſunt actiones negatoriæ, niſi ſeruitutũ petendarum gratia, non autem pro rebus corpo-

ralibus,

ralibus, licèt, & ipſæ ſint vindicationes l. 1. l. loci 4. §. competit, & paſſ. D. ſi ſeruit. vindic. Nec q̃ exemplo ſeruitutũ ēt pro alijs iuribus huiuſmodi actiones dantur, fauere huic errori poteſt. Nam cũ dominus directus nō tantum verè domi nus ſit, ſed ēt ſolus dominus, cōſequens eſt vt nullum planè aliud ius quā dominij aut in re ſua, aut in rē ſuā habere poſſit, cum nemini res ſua ſeruiat l. vti frui 5. D ſi vſuſfr petat l. in re cōmuni 26. D. vrban. præd. Adeò nimirũ potens, & magnum eſt ius dominij, vt cætera omnia aut cōplectatur aut abſorbeat. Ius verò ipſum emphyteuticũ totũ penes emphyteutā eſt, Vt ſcilicet ius habeat retinendi rē ēt inuito domino, dũ ne ceſſet in ſoluenda penſione, præſtandiſq; cæteris de quibus ab initio cōuenit dict. l. vlt. Cum n. dominũ emphyteuta nō habeat, nihil niſi ius illud in re habere pōt. Qua de cauſa nec illud probare poſſum, quod pragmaticis noſtris paſſim video placere, Dandā dn̄o directo ēt actionē hypothecariā in rē ipſam emphyteuticā ad auocandā poſſeſſionē ſi fortè emphyteuta ceſſat in canonis annui aliorumq; iuriũ emphyteuticorum præſtatione. Qui. n fieri pōt vt concurrat ius dominij cum iure pignoris in vnam eandemque rem, & perſonam? vulg. l. neque pignus 45. De reg. iur. l penult. §. 1. in fin. D. de except. rei iudic. Scio reſponſuros pragmaticos diſtinguendũ eſſe hac parte duplex dominiũ directũ, & vtile, nec abſurdum eſſe, vt dominus directus qui non niſi directũ dominium habet, etiam vtile obligatum habeat, etiā quod eſt penes emphyteutam. Sed præterid quod ridicula, & tota commentitia eſt hæc diſtinctio duplicis dominij, vt toties inculcauimus, Inauditum etiam eſt vt qui dominium habet directum, etiam vtile obligatum habeat, aut obligatione vlla dominij vtilis indigeat, ad ſuum cōſequendum. Quemadmodum enim ſolemus dicere, Non indigere vtili actione illum qui directam habeat, vt neq; honoraria indiget is, qui habet ciuilem l. 1. D. de public. in rem act. l. 2. §. item Varus D. de aqua, & aquæ pluu. arcend. ac l. ſi hæres 70. in princip. D. ad SC. Trebell. Ita neque dominij vtilis aliqua vtilitas contingere pōt ei, qui directum habeat, Cum neq; dominiũ

illud

illud vtile impetrare vnquam poſſit tanquam ꝗ per conſolidationẽ ipſo iure extinguitur, Neque vtilis dominij diſtractionem vnquã vrgere ꝗ nec emere ipſe vnquã poſſit, nullo etiam ſe offerente extraneo emptore cum nõ magis emptio quam pignus rei propriæ conſiſtat l. ſuæ rei 16. D. de contr. empt & d. l. neque pignus Quænam aũt põt eſſe vtilitas pignoris ꝗ neque diſtrahi vnquã poſſit neque eni iã creditore nec demq; dominium eius impetrari l. ſi conuenerit 4. D. de pignor. act. l. mulier 17 C. de diſtract. pign. l. 2. C ſi in cauſ. iudic. pign. capt. ſit Nec ſimile eſt ꝗ obijciunt pragmatici, Pro legato nõ ſolũ vindicationẽ cõpetere cum actione perſonali, ſed etiam hypothecariam ex l. 1, C. cõmun. de legat. Nam vt alibi docuimus, debet ea cõſtitutio ſic accipi vt hypothecariã habeat legatarius pro re legata nõ in rem ipſam legatam, ſed in cæteras quæ non ſunt in legato, Ne contra iuris rationem maniſeſtiſſimam vindicatio cum hypothecaria concurrat: quod fieri nullo caſu põt. Sed & illud ſcio, Placere vulgo interpretibus, Feudũ itẽmq; emphyteuſim ſpeciẽ quandam eſſe ſeruitutis, qua ratione potiſſimum moueri deberent qui pro iuribus emphyteuticis dant negatoriã. Sed ſi ita eſt, vtiq; fateri nos oportet ſeruitutẽ eſſe emphyteutæ debitam, non quam emphyteuta domino debere poſſit, cui res ſua, vt iã diximus, ſeruire nequit, Cogitur nãque dominus pati vt emphyteuta rẽ retineat. Et qđ viciſſim emphyteuta canonem annuum præſtare cogitur, & laudimia, & ſi quid aliud eſt in horum numero iurium quæ emphyteutica appellantur, non tã ſunt iſta iura domini directi, quam fructus, & emolumenta quædã directi dominij, Non alio planẽ iure ad dominum directũ pertinentia, quam quia dominus eſt, Eodẽ prorſus modo quo vſusfructus quẽ ijdẽ interpretes cauſalẽ vocant, ad ipſum rei dominũ pertinet, Nempe nõ tam vſusfructus quam plenæ proprietatis iure d. l. 5. D. ſi vſusfr. petat. l. ſi alij 19. D. de vſusfr. legat. l. qui vſumfructũ. 58. De verb. oblig. Ergo ſi quis volet defendere, Non poſſe rem emphyteuticariã donari irrequiſito domino, Non ratione illa moueri debet qua moueri ſe teſtatur Guido Papius, quod alioqui

qui nullo remedio ſuccurri domino poſſet aduerſus donatarium,ſed illa potius,quod nõ ſit cogendus dominus emphyteutã nouũ admittere quẽ vel nolit,vel neſciat. E contrario nec bona illorum ratio eſt,qui rem emphyteuticariã irrequiſito domino poſſe donari ideò volunt quod non poſſit directus dominus prælationis ius vllũ in re donata prætendere. Nihil.n.vetat ceſſante propter ius prælationis denunciandi neceſſitate aliam cauſam ſupereſſe propter quã fieri denunciationem oporteat,ſc.vt ſciat dominus,quem poſſeſſorem, & emphyteutam ſit habiturus,& à quo ſui dominij cõmoda & emolumẽta petiturus. Quoties.n.duæ ſunt eiuſdẽ effectus cauſæ ſublata vna ſufficit alterã ſupereſſe vt idẽ effectus aut maneat,aut ſequatur l.cum is 32.§.mulier D.de condict.indeb.l.quoties duplici 91.De regul.iur.ſed grauior Guidonis Papij error in eo eſt ꝙ putat,Nouũ emphyteutã cogendum accipere nouã inueſtiturã vt eã accipiendo, & laudimiũ ſoluendo,ſe obliget in futurũ ad præſtationẽ canonis annui,& cæterorũ iuriũ emphyteuticorũ. Quaſi verò nõ ſit obligatus niſi ſoluat laudimiũ. Quid.n.ſi nolit laudimiũ ſoluere? at neque inueſtiturã recipere? An non erit obligatus vt ei laudimium prẽſtet,& in futurũ ea faciat omnia,quę prior emphyteuta facere,& præſtare tenebatur? Imò erit, Non quidem præciſè vt ille qui ex ſuo ac proprio contractu conuenitur, ſed neceſſitate,vt vocant cauſatiua, id eſt ſi rẽ emphyteuticariã retinere ſibi velit, nec malit eã amittere. Cũ nihil habiturus ſit,ꝙ obijcere poſſit domino rẽ ſuã vindicanti ſi nõ pareat legibus contractus, quamuis inter alios celebrati: Neque verò neceſſe eſt,vt de cõmiſſi pœna quicquã quærat, quia & priuſquã res cõmittatur, perinde cõpetit vindicatio domino.acſi iam commiſſa eſſet,Nec aliud adijcit commiſſi pœna,niſi vt poſſeſſor vindicantẽ dominum ſubmouere nequeat nec ſi paratus ſit leges contractus implere,quomodo poſſet ſi adhuc cõmiſſa res non eſſet.d.l.vlt.D.ſi ager vectig. iunct.l.commiſſa 14.D.de public.vectig & commiſſ.Et ſi lex illa de commiſſis eſt earum rerum quarum dominium ante commiſſi pœnam ad alium pertinebat. Nos autem de eo

commiſſo

commiſſo tractamus, quod nullum domino directo nouum acquirat dominium, ſed tantum noui poſſeſſoris,& emphyteutæ ius totum extinguat.

ERROR SEPTIMVS.

De pluribus qui eandem rem emphyteuticariã diuerſis temporib. emerunt quorum poſterior inueſtituram prior acceperit.

QVæſtionem hanc cogimur interſerere, non vt ea retractemus quæ à nobis in ſuperioribus Decadibus iam ſatis ſuperq; diſputata ſunt circa interpretationem. l. quoties 15. C. de rei vind. Sed vt Guidonis Papij ſnĩam confutemus, qui ſupra dicta q.46. exiſtimat, id quod ſcriptum eſt in d. l. quoties,& verũ eſſe fatentur omnes, Ex pluribus emptorib. in cauſa, & quęſtione dominij præferendum eſſe non qui prior emerit, ſed ꝙ prior ex traditione rem acceperit, non niſi ad res francas, vt ipſe loquitur, & liberas pertinere non etiã ad emphyteuticarias. Quod ſi verum eſſet, vtiq; ſequeretur parum abfore, quin eã legem pro abrogata haberi oporteret cum res ferè oẽs immobiles, præſertim apud nos, ſint emphyteuticarię: Paucę admodum liberę,& allodiales. Mouetur autẽ ex eo potiſſimum, ꝙ ſcriptum eſt in l. vlt. C. de iur. emphyt. Emphyteutã ſi aliter verſet in re emphyteuticaria, quàm ſecundũ eam formam quæ ibidem à Iuſtiniano præſcripta eſt, cadere à iure ſuo. Quod nihil aliud eſt, inquit, quàm amittere illum, & dominium,& poſſeſſionem: quo admiſſo fit conſequens, vt nec dominium nec poſſeſſionẽ transferre in emptorem poſſit. Ne alioqui contra iuris regulas plus in aliũ transferat, quàm habeat ipſe. Atq; ſecundum hanc ſnĩam bis à Senatu Gratianopolitano iudicatum fuiſſe ibidem teſtatur. Fortaſſis ꝙ eo tempore nondum inualuiſſet generalis illa conſuetudo, quæ poſteà inualuit vt non tm̃ emphyteuſes, ſed ẽt feuda redacta ſint ad inſtar patrimoniorum,& bonorum allodialiũ, niſi quantum ad ius ſuccedendi, vt idem Papius loquitur

decif.

deciſ.59.nu.2.quæ tamen conſuetudo poſteà latius accepta eſt ēt quod ad ius alienandi, vt apud eūdem Guid.Pap.notat Ranchinus d.q.59. & pragmatici omnes Galli recentiores. Nā admiſſa eiuſmodi conſuetudine generali dici certè non poteſt, Cur in quæſtione d.l.quoties, potiùs quam in cæteris admittenda ſit diſtinctio an res vendita plurib.libera ſit, & allodialis, an emphyteuticaria. Neq; verò Senatus noſter eā diſtinctionem vnquam ſecutus eſt, tametſi ſæpius, ac ſæpius inter plures emptores de dominio rei venditæ inter ſe contēdentes iuxta ſententiam d.l.quoties pronunciauerit. Cùm.n. iam exoleuerit ꝙ Iuſtiniani conſtitutio in d.l. vlt.induxerat, vt non prius fieri poſſet alienatio rei emphyteuticariæ, quàm alienaturus emphyteuta conſenſum dñi exquiſiuiſſet, eique ex hac cā denunciaſſet, nec aliud hodie ius ſit hac parte dñi directi, niſi vt venditionem etiam ſe inſcio factam approbare, & laudare teneatur, emptoremq; in ea poſſeſſione tueri in quam venditor eum induxerit, apparet neq; dominij, neque poſſeſſionis translationem à perſona venditoris in perſonā emptoris impediri hodie ex eo ſolo poſſe, ꝙ nondum venditioni dominus conſenſerit, Ideòq; eandem iuris rōnem, quæ olim faciebat ꝓ emptore cui priori tradita res eſſet, vt priori emptori tardius poſſeſſori facto anteponi deberet, ēt hodie durare, neq; ex iuris emphyteutici quo nunc vtimur, rōne immutatam eſſe. Maximè verò apud eós populos qui dñum directum iure prælationis vti minimè patiuntur, quomodo apud nos obtinebat non ita dudum, vt nullum dominis eſſet ius prælationis, quemadmodum in noſtro Codice ſcripſimus. Quod etſi poſteà reſtitutum fuit ſpeciali edicto ante octo circiter annos condito: Non ideò tamen correctū fuiſſe putandum eſt ius quo anteà vtebamur, quantum ad tranſlationem dominij, & poſſeſſionis rei emphyteuticariæ, nullo etiam requiſito domini conſenſu. Quia etiam hodie non niſi poſt perfectam venditionem ſecutamq; traditionem vtitur dominus hoc iure prælationis, nec vti prohibetur ob id, ꝙ iam translatum ſit dominium itemq; poſſeſſio in emptorem, cum in re emphyteuticaria ſemper ſit anterius ius dñi quan-

diu non laudauit alienationem,nec poſſeſſorem nouum,aut in poſſeſſionem induxit, aut in poſſeſſione retinuit, arg.l.ex facto 52.D.de pecul.l.in liberto 77.D.de ſolut. Sed etſi hodie vteremur eo iure, q̃ à Iuſtiniano certas leges, & regulas accepit,inter quas eſt ius illud prælationis: Non tñ ſtatim eſſet conſequens,q̃ vult Guido Papius, vt ob eam cauſam præferri deberet is, qui prior inueſtitus à dño fuiſſet,ei qui prior à venditore poſſeſſionem rei emphyteuticæ accepiſſet. Imò ſi bona eſſet rõ qua mouetur Papius,nullus q̃ſtioni huic locus fieri vnquam poſſet. Ait.n. ideò præferri non poſſe illũ cui priori res tradita eſt à dño vtili, quòd venditor non denunciando directo domino venditionem,aut aliam,quã facere velit alienationem, ſtatim & ipſo iure, ipſoq; facto cadat à iure ſuo,vt proinde,neq; dominium vllum, neq; poſſeſſionem vllam habeat, quam transferre in emptorem poſſit. Atquin ſi ita eſt prima ſtatim venditione ius oẽ ſuum amiſit, & conſequenter nihil ei ſuperfuit, quod alij poſſet vendere, niſi eo ſenſu quo dicimus,Etiam rem alienam vendi poſſe.l. rem alienam 28.D.de contr. empt. Sed quæſtio noſtra in rei alienæ venditionem non cadit,quia certiſſimum eſt,re aliena vendita quantumlibet tradita neutrum ex emptorib.potuiſſe dominium ſibi acquirere ab eo, qui dominus non fuit, Et quamuis per eiuſmodi traditionem vera poſſeſſio transferatur,dominium tamen transferri nullum poſſe.l.traditio 20.D de acquir.rer.domi.& d.l.rem alienam. Et vt quæſtioni noſtræ fieri locus poſſit, neceſſariò ponendum eſt venditorem fuiſſe dominum, & traditionem ab eo factam fuiſſe poſteriori tantùm emptori,non priori. Nam ſi priori facta eſſet à dño,& cætera concurrerent, quæ ad transferendũ ex cauſa venditionis dominium requiruntur.i. vt vel ſolutum eſſet pretium,vel habita fides de pretio, quis dubitaret quin potior eius cauſa eſſe deberet,qui & prior emiſſet, & poſſeſſor factus prior fuiſſet? Itaq; potuit Guido Papius,& debuit ea potius moueri rõne,vt pro priore inueſtito rñderet;quòd ſolus habeat cauſam à domino: Cum veriſſimum ſit quod in hoc tractatu toties inculcauimus,ſolum rei emphiteuticarię

domi-

dominum eſſe illum quem directū appellant: Emphyteutam verò nihil, niſi ius illud in re emphyteuticaria habere, vt q̃diu penſionem ſoluet auferri res ab eo non poſſit.l.1. & vlt. D.ſi ager vectig.vel emphyt.petat. Qui ergo prior à domino directo inueſtitus eſt, ille eſt, qui à vero dño emit: qui verò ab emphyteuta, ille eſt qui à non domino. Et conſequenter dubitari non pōt quin præferendus ille ſit qui à domino inueſtitus eſt quemadmodū contingit quoties ex duob. vnus emit à domino, alius a non domino.l.ſi ea res 31.in ſin. D.de act. empt. Quòd ſi ambo inueſtiti ſint à dño directo, is vtiq; pręferetur, qui prior inueſtitus fuerit, vt & alius quilibet, q̃ prior à domino poſſeſſionem acceperit. Cum inueſtitura propriè nihil aliud ſit quam poſſeſſio, licet abuſiuè dicatur inueſtitura quando haſta, vel quid aliud corporeum porrigitur à dño feudi dicente ſe facere inueſtituram. Tit.2. quid ſit inueſtit. in vſib.feudo.lib.2. Quidni verò præferetur is, qui prior fuit inueſtitus à domino, Cum & ex pluribus, qui ab eodem non domino emerunt, præferendus ille ſit, cui priori res tradita eſt.l.ſiue autem 9.§.ſi duobus. D. de public.in rem act. Sed & admiſſa illa duplicis dominij directi, & vtilis diſtinctione, non facilè poſſum probare quod vult Guido Papius tranſlationem poſſeſſionis impediri ſi res emphyteuticaria à domino, vt vocant, vtili alienata ſit nulla p̄cedente denunciatione, & contra Iuſtiniani conſtitutionem. Etſi.n. venditio & alienatio quælibet diſtrictè a Iuſtiniano ꝓhibita eſt, quouſq; domini voluntas exquiſita ſit. Quis tamen neſcit, Etiã ex contractu inutili, & prohibito transferri poſſeſſionem.l.1.§.ſi vir vxori. D.de acquir. poſſeſſ. quippè quæ facti ſit magis quèm iuris, vt ibidem ſcriptum eſt, & in l.deniq; 19.D.ex quib.cauſ.maior.l.1.§.Scęuola D.ſi is, qui teſtam.lib.eſſ.iuſſ. ſit. De dominio autem etiam vtili, quamuis difficilius ſit, vt contra legis prohibitionem transferatur. l.vltim. C.de reb. alien.non alienan. Si tamen venditio incipiat à traditiobe, quod fieri facilè poteſt, puta ſi tractatus, & pactum de vendendo certo pretio præceſſerit (nec.n.pactum de vendendo venditio eſt) & venditor poſtmodum tradat eã rem illo p̄tio;

Non puto dubitandum quin idem dici debeat, vt hoc caſu dominium quoque vtile in emptorem transferatur. Quandoquidem ſupradicta Iuſtiniani conſtitutio factum ipſum notat venditionis aut alterius alienationis perfectæ non ſolam, nudamque faciendi voluntatem. Nemo.n.dixerit, Ob id ſolum quod emphyteuta rem emphyteuticariam vendere aut ius ſuum emphyteuticarium alienare, & in alium transferre voluerit, cadere illũ à iure ſuo: Neque verò Iuſtiniani conſtitutio hoc habet. Sed poſtquam prohibuit Iuſtinianus initio legis ne liceat emphyteutæ ſine conſenſu domini meliorationes ſuas alijs vendere, vel ius emphyteuticum trãſferre, ſubijcit in fine legis ſin autem aliter fuerit verſatus, quam noſtra conſtitutio diſpoſuit iure emphyteutico cadat. Quod ipſum nihil aliud eſt, quam ſi diceret, ſi emphyteuta meliorationes ſuas vendiderit alij, aut ius ſuum emphyteuticum in alium tranſtulerit. Non igitur impedit lex venditionem, aut iuris emphyteutici tranſlationem faciendam, ſed factam punit, & irritam facit quantum ad vtilitatem domini directi. Qui ſi iure ſuo, ac beneficio Iuſtinianeæ conſtitutionis vti nolit, ſiue expreſſa, ſiue tacita voluntatis declaratione, quis dubitat quin valitura ſit venditio, dominijque vtilis tranſlatio inter venditorem, & emptorem? Vt ſi fortè velit venditor eam rem quaſi non venditam nec alienatam vindicare, perinde ſit repellendus exceptione rei vẽditæ, & traditæ ac alius venditor quilibet l.1. & tot. tit. De except. rei vendit. & tradit. Quemadmodum dicimus, pactũ inter debitorem, & creditorẽ inuitum vt creditor onus tributi prædij pignorati non agnoſceret, ſed eius ſoluendi neceſſitas ad debitorem ſpectaret, quãtum ad rationem quidẽ fiſci ſeruandum nõ eſſe l. inter debitorem 42. D. de pact. ſed inter ipſos paciſcentes iuſtum, ideòq; ſeruandum eſſe l. epiſtola 52. §. pactum eod. Nec.n. Iuſtinianus ſupradicta conſtitutione id egit vt emphyteutæ noceret, ſed potiùs vt dño conſuleret, ac proſpiceret ne quid ei factũ emphyteutæ nocere poſſet. Itaque nolente domino directo ius ſuum exequi, adeòq; quandiu pendet an iure ſuo ſit vſurus, remanent oĩa

in

in diſpoſitione iuris communis,& in eo ſtatu in quo eſſent,ſi conſtitutio illa non interueniſſet. In eoq; interpretes omnes conſentiunt,non vſq; adeò rigidè ac iudaicè,vt loquunt̄,eā conſtitutionem accipiendā eſſe vt nō ſit opus declaratoria ſententia,id eſt ꝑ quā pronunciet̄ emphyteutā contra legem feciſſe, & caducitatis pęnā incurriſſe. Supereſt.n.adhuc illa ex facto,& iuriſdictione pendēs quæſtio,An factū ſit aliquid contra legem,& quidem ita vt nullā excuſationem mereat̄, quomodo in diſſimili quāuis ſpecie,Claudius Tryphoninus ad Scæuolā notat in l filię 88.D.de ſolut.Adeò vt ſi emptorē ab extraneo poſſeſſore vindicantē eā rē emphyteuticariā quā non requiſito dn̄i directi conſenſu emiſſet ſummouere vellet eo prætextu quaſi nullo iure ageret tanquā qui per eā emptionē ēt ſecuta traditione dominus fieri non potuiſſet, vtique non eſſet audiendus, Propterea ꝙ eſſet exceptio illa de iure tertij,Excluſiua quidē iuris agentis ſed nō aliter quā ſi tertius velit. In quo exceptionū genere vt receptiſſima,ita veriſſima eſt Bartoli traditio ad l.2.D.de excep.rei iudic.nō eſſe illas admittendas. Neq; rurſus in iure noſtro nouū eſt vt ex aliqua iuſta cā dominiū interim trāsferatur , ꝙ tn̄ poſteà pro numquam tranſlato haberi debeat, Vt euenit in re ſub condicione legata,q̄ interim pleno iure eſt hr̄dis, fitq; emptoris ſi eā hr̄s ſuſpenſa adhuc cōditione alij vendiderit. Et tn̄ ſi qn̄cunq; poſteà exiſtat condicio legati,neq; heredis neq; illius qui ab ipſo emit,vnq̄ fuiſſe intelligitur,ſed,à teſtatore ad legatariū recta peruiniſſe l.& poſt litē 12.§.res quę D. famil.erciſ.iunct.l.is cui via 11.§.1.D.quemad.ſeruit.amitt. l quædam 15.D.de reb.dub.l. generaliter 29.§.1.D.qui & à quib.manu.l.de hr̄ditate 19.§.pater D. de caſtrenſ. pecul.ꝙ & in donatione inter viuos per traditionē ſub condicione factā iuris eſt l.2.§.ſi pecuniā D de donat.& alijs pleriſq; caſibus alibi ꝑ nos adnotatis. Quod ſi dn̄us directus approbet venditionē,ēt quę poſteriori emptori facta ſit,eūq; inueſtiat an non manifeſtè declarat nolle ſe vti iure ſuo? Alioqui nō poſſet approbare,& confirmare vēditionē q̄ nulla eſſet, Nec ſufficeret ad tranſlationē dn̄ij ꝙ vēditionē approbaret ſi nō

ét ipſe venderet: Cùm aliud longè ſit vendere, aliud venděti conſentire: vt habet iuris regula 160. de reg. iur. Proinde cũ iure ſuo non vtatur, remanent omnia in iuris cõis diſpoſitione, vt q̃ prior fuit in poſſeſſione acquirenda, potior ſit in retinenda. Nec ꝙ poſterioris tãtum emptoris gratia q̃ inueſtitus fuit, credendum ſit dominum directum ius ſuum remiſiſſe, poteſt anterioris ius lædere. Non enim acquirit ius ſuum ex inueſtitura, quæ ſcilicet alij non ipſi facta eſt, ſed ex ſuo contractu ibiq; facta traditione, Exemplo non ineleganti eius ꝙ ſcriptũ eſt in l conditionibus 5 D de condic. & & demonſtr. Pupillum etiam ſine tutoris authoritate conditionibus parere poſſe, Nec in contrarium moueri quemquã ex eo debere quod ita futurum ſit aliquo caſu vt ſine tutoris authoritate neceſſarius hæres fiat. Id enim iure poteſtatis fieri, non vi expletæ conditionis. Proxima ſiquidem, & immediata cauſa inſpicienda eſt, tanquam quæ magis influit, non quæ remota. Eſt autem remota cauſa illa, & extrinſeca, quod directus dominus iure ſuo vſus non ſit: Hæc verò proxima, & immediata, quod hic emptor, & emerit, & prior per traditionẽ rem acceperit. Sed neq; cauſari poteſt alius emptor, qui prior quidem fuit inueſtitus, ſed poſterior accepit poſſeſſionem, quod nõ aliter voluerit dominus directus ſuũ ius remittere quam ſi poſterior emptor priori præferretur: Nam præter id quod eiuſmodi interpretatio tũ demùm habere locum poteſt, cum domini intereſt, qui non aliter ius ſuum remiſſurus fuerat, vt de creditore pignoratitio ſcriptũ eſt in l. voluntate 8. D. quib. mod. pig. vel hypoth. ſoluit. Hic autem nihil intereſt domini directi, qui laudimia quæ à poſteriore poſſeſſore non poſſit petere, à priore habiturus ſit, atque ita plenam indemnitatem conſecuturus. Illud etiam apertum eſt poſterioris emptoris, qui prior inueſtitus fuit nõ eſſe allegationem hanc, ſed domini directi, qui ius ſuum remiſit. Quamquam nec domino directo eſſet permittendum, vt iuris ſui remiſſionem à ſe factam reuocaret eo prætextu quaſi contractus quem appprobare voluiſſet, effectum non habuiſſet. Satis enim effectum habuit, cum effecit, vt ob ſecutam

cutam

cutam euictionem regreſſum habere poſſit hic prior inueſtitus contra ſuum venditorem, Non habiturus ſi dominus iure ſuo vti, ac venditionem irritam facere voluiſſet, quaſi factam cõtra legis prohibitionem. Venditionem enim aliquã præcedere neceſſe eſt, vt actio de euictione naſci poſſit quæ nihil aliud eſt quàm actio ex empto l. ex empto 11. & paſſ. D. de actio. empt. l. ſi in venditione 60 D. de euict. Venditio autem alienæ quidem rei valet d. l. rem alienam, ſed eius quæ alienari prohibita, & interdicta ſit non valet, ne quidem ad actionem de euictione producendam, d. l. vlt. C. de reb. alie. non alienand. l. ſi creditor 7. in fin. D. de diſtr. pign. Nullus igitur dari caſus poteſt, in quo melior, ac potior cauſa eſſe debeat eius qui prior à domino directo inueſtitus fuit, quàm illius, qui prior à venditore, eodemq; domino vtili poſſeſſionem acceperit: Etiam inſpecto eo iure ꝙ circa emphyteuſes Inſtinianus induxit. Multò minus ſi inſpiciatur ius quo vtimur hodie redactis feudis, & emphyteuſibus ad inſtar patrimoniorũ, & allodialium, Poſt reſtitutum quoq; dominis directis ius prælationis, ꝙ contraria cõſuetudo ijs abſtulerat.

ERROR OCTAVVS.

De laudimijs petitis ex legato vel ex hæredis inſtitutione.

QVI ex donatione laudimium deberi putant, ijdẽ exiſtimant deberi perinde ex legato, & ex hæredis inſtitutione, vt ex cõmuni Doctorũ ſententia tractat Amed. à Ponte q. 31. poſt Bert. conſ. 78. incip. ex caſu vol. 1. par. 2. Iaſ. in l. vl. nu. 50. C. de iur. emph. c. 141. An quando is cui, ſiue quod legatum quoq; donatio ſit, l. legatum 36. De leg. 2. & apud Iuſti. §. 1. De legat. Hæreditates verò per inſtitutionis titulũ pleniore liberalitatis honore deferantur, l. filiũ 5. §. ſed etſi portio D. de legat. præſt. Siue etiam, quòd laudimia propter alienationem dominijq; mutationem potiſſimum debeantur, vt ſæpius docuimus ex d. l. vlt. C. de iur. emphyt. quæ alienatio, & mutatio nõ minus per legatũ inducitur, & per hæredis inſtitutionẽ aditione ſe-

ſecuta quàm per donationem l. à Titio 64. D. de furt. l. cum hæredes 23. D. de acquir. poſſ. Addunt tamen exceptionem, præterquam in hærede ſuo, vel qui ab inteſtato in emphyteuſi vel in feudo eſſet alioquin ſucceſſurus, & alienatio iſta hoc caſu ſit neceſſaria. Ex Aret. in l. is poteſt 18. in fin. D. de acq. hæred. ſitq; in ſucceſſurum qui ex tenore primæ inueſtituræ reperitur vocatus, vt ſupradicto loco Amedeus ſcribit, Addens ob hanc ipſam rationem idem dicendum eſſe in legatario qui ſub prima inueſtitura ſit comprehenſus. Puta ſi ſi inueſtituram quis acceperit pro ſe, & hæredibus, & ſucceſſoribus, multò magis, ſi addita ſit dictio, quæ vt plurimum addi ſolet quibuſcunq;. Sic enim Saly. etiam ſecluſa dictione quibuſcunq; ad d. l. vlt. col. 4. verſ. quæro an res. Quod tamē alij ſic intelligunt, vt ſucceſſorum appellatione ita demum legatarij contineantur ſi ex ijs ſint, qui alioquin abſque diſpoſitione teſtatoris eſſent de vocatis puta ex deſcendentibus à primo inueſtito ex Soc. iun. conſ. 70. vol. 3. Apud nos quæſtio hæc planè ocioſa eſt Habemus enim Statutū Ducale quo expreſſim cautum eſt, ne qua laudimia de bonis hæreditariis debeantur, nec de legatis vel fideicommiſſis, nec de bonorum diuiſione. Nec tamen deſunt qui putent etiam citra ſtatutum idem dici ex iuris ratione debuiſſe quantum ad hæredis inſtitutionem, inter quos fuit Ioannes quidam Raynaud. in ſuo comprehēſ. feud. §. habito nu. 19. quē Amedeus ſupradicto loco refert, & cuius ſententiā in tertijs quidem venditionibus omnino procedere admittit, ſed in laudimijs non item, non dubitans quin de iure communi debeantur tam ex hæredis inſtitutione, quàm ex legato. Mihi nihil improbabilius dici poſſe videtur. Nam ſiue illorum ſententiam ſequamur, qui putant obligationem præſtandi laudimij ex eo deſcendere, quod ante omnia conſenſus domini ſit exquirendus, vt rei emphyteuticariæ alienatio licitè fieri poſſit, ſiue aliorum, qui totam cauſam ad alienationem referunt, nulla certè ratio eſt propter quam laudimia ex hæredis inſtitutione vel ex legato vlla peti poſſe, fateri debeamus. Non illa quidem prior, quoniam abſurdum eſſet dicere,

Non

Non aliter in bonis emphyteuticarijs valere poſſe inſtitutionem aut legatum q̃ ſi prius ſit exquiſitus,& præſtitus directi dn̄i cōſenſus. Cum iuris ciuilis regula certiſſima ſit à priſcis illis temporibus iam olim conſtituta, Teſtamentorum iura per ſe firma eſſe ipſa oportere,nō ex alieno arbitrio pendere l.illa inſtitutio 32.princ. D.de hæred.inſtit.iunct.l.captatorias 70.eod.tit.Itaq; vel negandū eſt abſolutè bona emphyteuticaria legari poſſe, quomodo de bonis feudalibus ſcriptum eſt in Titul.9. qualit.olim feud.alien.poter.§.donare. Et Tit.55 de prohib.feud.alie.per Frider.verſ habito lib.2. in vſib.feud.[quod etſi Doctorū pleriq; crediderunt,minus tamen cōiter probatum eſt ſi Iulio Claro credimus in §.emphyteuſis, q. 15.] Vel fatendum eſt poſſe legari etiam irrequiſito domino. Alia verò illa ratio quam pleriq; adferunt propter quam laudimia debeātur, ad alienationem relata, multo minùs ad caſum noſtrum pertinet. Quæ enim à teſtatore in hæredem fit alienatio, non tam ab homine fit quàm à lege,nec tam voluntatis quàm iuris poteſtate,Niſi quod in extraneis hæredibus neceſſaria eſt aditio,vt quis hæres,id eſt dn̄s fiat l.cum hæredes 23.D.de acq poſſ. Cæterū lex illa eſt quæ & hæreditatem, & hæredē facit ſiue ex teſtō,ſiue ab inteſtato l.filiusfamilias 18.D.ad leg.Falc.l.1.2.& 3.D.de hæred petit.l.lege obuenire 130.D.de verb.ſign.Et conſequēter cùm alienatio fiat ab ipſa lege,quamuis ſubſequente voluntate teſtatoris cum teſtm̄ factum eſt,de lege potius quam de teſtatore conqueri debet dominus directus, ſi quam iuſtā querelæ cauſam habeat,quod ipſius conſenſus nō fuerit exquiſitus. Nec ſanè verius dici quicquam poteſt, quam quod ſcio etiam veteribus placuiſſe,inter quos Petr.Iacob.quem citat Amedeus à Ponte, Ex nulla dominij tranſlatione quæ ipſo iure fiat poſſe deberi laudimium: Sicut neque ius prælationis dn̄o directo aduerſus hæredem inſtitutū competere vllum poteſt. Quid enim abſurdius eſſet,quam vt ob inſtitutionem collatam in alium directus dominus inuaderet bona teſtatoris, atque ita ſupremum defuncti iudicium euerteret,qui hæredem alium reſtituendo nihil minus quam

de

de directo dño cogitauit? Nec quod remedij loco adferunt quidam interpretes,præſertim Iulius Clarus d.q.15.in fin.vt bona defuncti per viros probos æſtimari oporteat, eamque æſtimationem à directo dño præſtari, ne infructuoſa ſit hæredi hæreditas, aut legatario inutile legatum, huius iniuriæ potiùs quam iuris iniquitatẽ poteſt corrigere. Ita.n.ſemper fiet,vt ad extraneum bona defuncti perueniant cõtra ipſius voluntatem fortaſſis expreſſam,ſi quod plerunque fit,bonorum ſuorum alienationem hæredi prohibuerit, vt ea perpetuò in familia remanerent.Deinde quis æquum putet,vt pro corporibus bonorum quæ ad hæredem peruenire teſtator voluit, cogatur hæres contentus eſſe æſtimatione? An non hoc eſſet inuitum eum cogere vt res ſuas venderet, quod tamen iniuſtum ſemper eſſe lex ait,ſiue iuſtum,ſiue iniuſtum ẽt & immodicum pretium offeratur? l. nec quaſi 70.D.de rei vindic.l.non.n.9.D de rer.amot. Rurſum an nõ ẽt hoc eſſet ſupremi iudicij libertatẽ conſtringere, quæ ſemper amplianda potiùs eſt,reſtringenda numquam l.cum duobus 52.aliàs l ſi fratres § idem reſpondit ſocietatẽ D.pro ſocio. Fieret.n. plerunque vt eo metu reuocaretur quis,& deterreretur à cõſilio teſtandi, ne dum id ageret vt teſtamentarium aliquem haberet hæredem hoc ipſo directum dominum ad bona ſua inuitaret,quem exoſum fortàſſis iuſtiſſimè habuiſſet. Impugnat igitur hæc ſententia publicam vtilitatem,quemadmodum de quadá Iuliani ſententia Marcellus dicebat in l. Iulianus 42.D.de acquir.hæred.Nec vnquam imputandum eſt teſtatori cur non potiùs inteſtatus deceſſerit l.poſthumus 6. §.1.D.de inoff.teſtam. Quamquã ſi interpretibus credimus, nec prodeſſet quicquã defuncto, quod inteſtatus deceſſiſſet. Etſi.n admittunt,nulla per hæredem ab inteſtato ſuccedentem laudimia deberi,quod alienatio illa ſit neceſſaria,Intelligunt tamen de eo hærede qui ab inteſtato poſſit in emphyteuſi vel in feudo ideò ſuccedere quod ex tenore primæ inueſtituræ vocatus reperiatur,vt Amedeus tractat dict.quæſt. 31.Atqui facilè fieri põt,vt ſucceſſor inteſtati non ſit agnatus proximus,nec de comprehenſis in inueſtitura. Quid.n.ſi
mater

mater ſit aut alius proximior ex linea materna, qui cognatus tantum ſit, non ẽt agnatus? Nulla ſiquidẽ hodie quantũ ad ſucceſſionem inteſtati differentia eſt inter agnatos, & cognatos Nouell. 118 De hæred. ab inteſt. venient. An fortè adhuc imputabimus patrifamilias, cur matrẽ legitimam hęredem habere voluerit, aut aliũ quemlibet proximiorem cognatum? Id ſanè conſequens omnino eſt huic interpretum traditioni, Aut fateri eos neceſſe eſt: Numquã ſucceſſorem inteſtati debiturum laudimia, nec ſi ex ijs ſit, qui in priore inueſtitura cõprehenſi non fuerunt. Cumq; neceſſarium omnino ſit, aut teſtatum, aut inteſtatũ decedere quemlibet, & ita, ſiue per teſtati, ſiue per inteſtati ſucceſſionẽ bona ſua in hęredem aliquem alienare. Quis non videt oĩmodo neceſſariam eſſe alienationẽ illam, quæ per viam hr̃ditatis à defuncto fit in hæredem, ac proinde nullo caſu poſſe deberi ab hærede ſi verum eſt, ꝙ ijdem interpretes volunt, & nos admittimus, nunquam deberi ex neceſſaria? Etſi nec illud facilè poſſum admittere, vt alienatio quæ fit per viam ſucceſſionis inteſtati neceſſaria videri debeat: Cum in poteſtate ſit cuiuſlibet habentis teſtamenti factionem actiuã, vt teſtando inteſtati ſucceſſores eludat, qui nec alio iure ſuccedunt quoties nullum teſtm̃ factum eſt, quàm quaſi ſcripti, tacitoq; defuncti iudicio ad hæreditatem vocati. l. 3. l. conficiuntur. 8. §. 1. D. de iur. codicil. l. ab exhæredati 126. de legat. 1. ideò vt ſi quis fundum non tantũ prohibitus ſit alienare extra familiã ſed ẽt in familia relinquere iuſſus fuerit, videatur feciſſe cõtra voluntatem ſi ſe inteſtatum mori paſſus ſit, vt ab inteſtato hæredẽ haberet eum qui non eſſet ex familia. l. penult. §. penul. de legat. 2. Sed quænam, obſecro, iſta rõ eſt, vt ex inſtitutione hr̃dis debeãtur laudimia, quòd alienatio illa ſit voluntaria, non debeantur autem ex ſucceſſione inteſtati, ꝙ hæc ſit neceſſaria? An non. n. æquè neceſſarium eſt, vt quis teſtetur ſi nolit inteſtatus decedere, quàm vt inteſtatus decedat, ſi teſtari nolit? Deinde verò in perſona hæredis legitimi etiamſi ſit ex agnatis, quænam alienationis neceſſitas eſt, cum poſſit hæreditatem, ſi velit, prætermittere? Nec. n.

quiſquam

quiſquam inuitus ſit hæres extra cauſam neceſſariorũ hęredum,l.cet inuito deferatur hæreditas. Qđ verò ad neceſſarios ſuoſq; hæredes pertinet,æquè mihi abſurdum eſſe vr̃,vt ob id ſolum à præſtandis laudimijs ſint immunes, ꝙ in eorũ perſona ſit hæc alienatio neceſſaria.Etſi.n. ipſo iure exiſtũt, apparéntq; hæredes,ita vt nec aditio in iis vlla requiratur.l. in ſuis 14.D de ſuis,& legit.nec hęreditas vlla eſſe videatur l.in ſuis 11.D de liber.& poſth. cum tñ habeant beneficium abſtentionis per ꝙ in effectu tantum conſequuntur, quantũ hæredes non eſſent,ſitq; in eorum arbitrio, vt vel abſtineāt, vel non abſtineant.l.ei qui 12.l,neceſſarijs 57.& paſſ.D. de acquir.hęr.l.&ſi 6.§.ſi filius de bon.libert.l.ex contractu 44. D.de rei vindi.quis non admittat ēt in perſonis ſuorum hæredum eſſe hanc alienationē planè voluntariam? Nã.& cæteris hr̃dibus,qui tãtùm neceſſarij ſunt non ēt ſui ferè idem obtinet, cum licet beneficium non habeant abſtentionis, habeant tñ ſeparationis ſi modò nihil attigerint hr̃ditariũ l.1.§.vlt.D.de ſeparat. quamuis nõ eo minus ſint,& maneāt effectu ipſo hæredes quantũ ad bona,quæ à defuncto ad eos peruenerunt. Q o ſolo reſpectu admitto poſſe hanc alienationem dici neceſſariã, ſed aliam præterea nullam,quæ fiat per viam ſucceſſionis At neq; põt dici neceſſaria,niſi ex parte hæredum neceſſariorum. Non ēt ex parte teſtatoris,quia nemo inuitus neceſſarium hæredem habére cogitur.l.poteſt 36.D.de vulg.& pupil.ſubſtit. Ne quidem ſuum,ſiue quòd ēt ſui hæredes poſſint exhęredari.d.l.in ſuis 11.De lib.& poſth. Siue quod tum quoq; cum non exhęredantur nulla ſubſiſtēte ſatis iuſta exhęredationis cã, poſſint inſtitui ſub cõditione poteſtatiua dummodò in defectum conditionis exhęredētur.l.ſuus quoq; 4.D.de hęred.inſtit. Quo caſu fiunt vtiq; ex neceſſarijs hęredibus volũtarij,quemadmodũ ſi apertiùs filium quis ſuum ſub hac conditione ſi volet hæredem inſtituiſſet.l.verba hæc 12.D de cõdic.inſtit. Nulla igitur eſt ex omnibus iſtis alienationibus,quæ abſolutè dici poſſit neceſſaria. Proinde vel nullo penitus,vel omni prorſus caſu dicēdum eſt ex hæreditaria ſiue teſtati, ſiue inteſtati ſucceſſione

laudi-

laudimia deberi. In legatis verò, res multò apertior eſt, cum alienatio, quę fit ex cā legati per vindicationē relicti adeò ſolam legis poteſtatē pro cā proxima, & immediata habeat, vt dñium rei legatæ tranſeat recta via à teſtatore in legatariū, numquam factum hæredis. l. legatū 80. de lega. 2. & acquratur legatario, ēt dormienti, & ignoranti. l. cum pater 77. ſ. ſurdo eod. quāuis non inuito. l. ſi tibi homo 86. ſ. cum ſeruus de legat, 1. l. quædā 15. D. de reb. dub. Vt intelligamus non magis eſſe neceſſariā hanc quoq; alienationem, q̄ cæteras, de quib. diximus quæ fiunt per ſpeciē vltimæ voluntatis. Ideò aūt loquor de legatis per vindicationē relictis, quia iuris veteris rō ita faciebat, vt id legatorū genus in eo, quemadmodū in alijs multis differret à cæteris, teſte Caio, itēq; Vlpia. in Inſtit Hodie tñ in omnib. idem iuris eſt, poſtquā Iuſtiniano placuit vt oīum legatorum vnà, eademq; natura ſit, & ex oībus vindicatio competat. l. 1. C. commun. de lęgat. quę res translationē, & acquiſitionem dominij præſupponit in neceſſarium antecedens, cum non alij poſſit vindicatio cōpetere quàm dño. l. in rem 23. & paſſ. D. de rei vindic. l. quintus 27. ſ. argento. D. de aur. & argent legat. Scio pleriſq; Sabaudiæ noſtræ locis, vt apud Maurianenſes in vſu eſſe, vt dominis directis ad mutationem cuiuslibet dñi vtilis aliquid p̄ſtetur, qđ illi placitum vocant Gallicè le plait, ſiue mutatio illa contingat per mortem, ſiue per aliā ſpeciē alienationis, quæ facta ſit inter viuos. Adeoque interdum etiamſi ſolius directi domini perſona mutetur. Sed id fit, aut ex conuētione aliqua, aut ex conſuetudine, quæ nihil commune habet cum iuris ratione, de qua diſputamus.

ERROR NONVS.

An ex pignore laudimium debeatur.

ABſurdum à bonis Iureconſultis videri poſſit hęc quęſtio, cum ſit iuris certiſſimi ex cā pignoris nullā fieri alienationē, cum per eā nō trāsferatur dñium, ſed ſola poſſeſſio ſi

pignus propriũ contractum ſit, non hypotheca l. cum & ſortis 15.§.1. D.de pign. act.l. pignori 13.D de vſuca. quamuis ꝑ cauſam pignoris aut potiùs per occaſionem perueniatur interdũ ad alienationẽ ꝓ eo iure ꝙ habet creditor pignoris diſtrahendi l.qui à creditore 18.& paſſ.C.de diſtract pigno. Vnde factum videtur quod Iuſtinianus conſtituit in l.vltim. C.de reb.alien nõ alienand.vt prohibita ſiue per legem, ſiue per hominem alienatione pignoris quoque datio prohibita eſſe intelligatur. Quomodo iã olim ex oratione Diui Marci, & Senatuſconſulto ad eam facto oppigneratio ſuburbanorum vel ruſticorum prædiorum minoris perinde interdicta erat, atq; alienatio l.1.l. ſi pupillorum 7.§.& ſeqq. De reb. eor.qui ſub tut. Sed aliud eſt alienare, aliud verò alienandi viam,& rationẽ quærere aduerſus prohibitionem alienationis. Prohibita namq; alienatione cenſentur prohibita quoq; omnia, per quæ alienandi ratio aliqua inueniretur l. magis puto 5.§.ſi pupillus eo tit. quia prohibitio aliquo fine, cenſentur prohibita etiam omnia ad illum finem tendentia ne quod directè fieri prohibitum eſt, per indirectum permittatur l.ſcire oportet 21.§.1.D.de legit.tutor. At non ideò conſequens eſt, vt cum de alienatione permiſſa tractetur, vt putà cum de laudimijs agitur, alienationis appellatione comprehendantur omnia quæ prohibita alienatione etiam prohibita cẽſerentur. Quia nihil eſt quod in caſu permiſſæ alienationis facere debeat, vt alienare videat is qui dat pignori, quomodo è contrario alienatione prohibita pignoris quoque datio prohibita intelligitur, Non quia ſit alienatio, vt dixi, ſed ne inuenta ſit alienandi ratio contra prohibitionẽ, cum per conſtitutionem pignoris etiam ad alienationem tandem perueniatur, vt dixi. Certum igitur eſt etiam apud interpretes, Laudimia quæ ex prædecẽtis alienationis cauſa debentur, ex pignoris datione deberi nulla poſſe, Cum vt toties in hoc tractatu diximus, ea demum alienatio dicenda ſit per quam proprietas, & dominium transfertur l.1.C de fund.dotal.l.alienationis 28.l.alienatũ 67 De verbor.ſignific. Hancque concluſionem probari video ab interpretibus

non

nō minus in feudo, quam in emphyteuſi, licèt inter feudum, & emphyteuſim hac parte differentia illa ſit quod feudum pignori dari nón poteſt irrequiſito domino: At emphyteuſis poteſt, vt ex communi noſtrorum ſententia concludit Amedeus quæſt. 33. poſt glo. & DD. in cap. 1. De alien. feud. & Iaſ. in l. vltim. nu. 78. C. de iur. emphyt. Sed tamen dubitandi, & aliter atque aliter diſtinguēdi caſum pleriſque interpretibus dedit, quod ſæpè ac ſæpiùs huiuſmodi contractus pignorum contrahuntur in fraudem domini directi ab ijs qui potiùs id agunt, vt venditio emptioque contrahatur. Cuius fraudis materia, & occaſio inde proficiſcitur, quod contractus pignoris eo ſaltem caſu quo antichreſim permixtam habeat, quod plerumque fit, proximè accedat ad contractum venditionis factæ ſub pacto de retrouendendo: Quandoquidem vtroq; caſu, & poſſeſſor fit, fructuſq; lucratur is, qui rem accipit, & redhibendi, ac recuperandi ſpem retinet is qui tradit, reſtituta ſc. ea pecunia, quæ ſiue pro venditionis pretio, ſiue debiti nomine accepta fuit: Vt proinde ſi rei effectum inſpicias potius quā modum contrahendi, parùm referre videatur an vendas mihi fundum certo pretio ſub pacto de retrouendendo, an mihi des in antichreſim pro ea lè quantitate. Indeq; primum diſtinguendi ocaſionem ſumunt interpretes, mox errandi. Prima autem, quæ ab ijs adhibetur diſtinctio illa eſt: An res feudalis vel emphyteuticaria pignorata ſit pro æquiualenti pretio rei, vt veriſimiliter nulla ſit ſpes luitionis, an pro minore. Vt priore caſu non ſit permittenda oppigneratio ſine conſenſu domini, & ideò laudimium ex huiuſmodi contractu pignoris, quaſi in fraudē laudimiorum facto debeatur. Ex Bald. in d. l. fi. C. de reb. alien. non alienand. & in c. 1. in princ. Notab. 1. de prohibit. feud. alien. per Federi & Alex. conſ. 169. in fi. vol. 6. Per text. in l. qui habebat 101. de leg. 3. Alia diſtinctio eſt: an oppignerationem ſecuta ſit actualis traditio nec ne. Vt ſi ſecuta ſit, vēditio magis contracta eſſe videatur quàm pignus. Ita enim Afflictus ad d. c. 1. nu. 42. & 46. & diſtinctionem hanc rōnabilē videri ait Amed. d. q. 33. & à Senatu Pedemontano cō-

probatam.

probatâ.Per tex.in tit.5.quib.mod.feud.amitt.lib.1.verſ.aut ſi libellario Et per Alex.in l.1 §. per ſeruũ corporaliter cir, fin De acq.poſſ. Tertia diſtinctio, & quæ omnium probabiliſſima videri poſſit, An is cui pignus datum eſt fructus percipiat quos alioquin ſuos non faceret,inquit Amedeus, niſi ex tranſlatione dominij. Quaſi hoc caſu dubitandum proinde non ſit quin id actum ſit inter contrahentes, vt dominium transferretur, velut in neceſſarium antecedens: quo præſuppoſito, conſequens neceſſario eſt, vt laudimium debeatur. Ego, quod pace tantorum virorum dixerim, omnes iſtas diſtinctiones inanes ac nugatorias eſſe arbitror. Et generaliter concludo, Numquam ex contractu pignoris laudimia deberi, niſi fraudis conſilium probetur, ſimulatione cõtractus probatâ,& quod id egerint contrahentes, vt ſub pignoris nomine venditio contraheretur. Hæc enim neceſſario ſubijcienda eſt exceptio,quia numquam fraus impunita eſſe debet in ea re præſertim quæ tam multis fraudibus obnoxia eſt, Cùm nemo neſciat id paſſim agere feudatarios,& emphyteutas quantum poſſunt, vt vndequaque coloribus quæſitis dominos directos fraudent ſuis iuribus, præſertim quantum ad laudimiorum præſtationem. Sed non ideò fit conſequens, vt quiſquis fraudem comminiſci potuit, ſtatim voluiſſe ac feciſſe credendus ſit, quandoquidem à poſſe ad eſſe non valet argumentum,vt aiunt philoſophi: Quod Doctores noſtri ſic exprimunt vt dicant, Probationes non debere à poſſibili concludere,ſed à neceſſario,l.vlt. C.vnd.legit.l.neq; natales 10.& leg.non epiſtolis C.de proba. Atqui conſtat contractum pignoris licitum eſſe nec prohibitum in emphyteuſi etiam irrequiſito domino, vt præfati ſumus, & aliter pignora contrahi,aliter venditiones, vt Vlpianus ratiocinatur in l. ſciendum 63.D.de ædilit.ædict. quemadmodum,& aliter venditiones quæ fiunt ſub pacto de retrouendendo. Aliter verò antichreſes, quæ nihil aliud ſunt, quam pignora eo pacto data, vt liceat creditori frui pignore in vicem legitimarum vſurarum,l.ſi is qui 11.§.1. D.de pignor.l. ſi pecuniam 33.D.de pign. actio. Non ergo ſtatim atq; con-

tracta eſt antichreſis, dicendum eſt contractam eam eſſe in fraudem domini directi, & in vicẽ pacti de retrouendendo, ſicuti nec in dubio præſumenda eſt facta eſſe in fraudẽ legitimarũ vſurarum, quamuis natura contractus ad hoc longè ſit procliuior l.ſi ea pactione 14.C.de vſur. Sed fraus omnimodo probanda eſt,& quidẽ aliter q̃ ex fructuũ perceptione ſola Nam probãda eſt fructuũ quantitas immodica, vt probari poſſit facta antichreſis in fraudem legitimarũ vſurarũ d.l.ſi ea pactione. Et ſimiliter probanda eſt intentio cõtrahentium,ꝙ voluerint vendere,& emere ſub pacto de retrouendendo, vt antichreſis poſſit dici facta in fraudem laudimiorum. Alioqui ſtatim inducetur fœda,& nominum,& rerũ confuſio ſi contractum pignoris,& antichreſim pro ea venditione accipiamus,quæ facta ſit ſub pacto de retrouendendo. Præſertim cum è contrario, Pactum de retrouendendo adeò ſit ſuſpectum apud interpretes, vt venditionẽ q̃æ ſub eo pacto facta eſt plerique interpretum habeant pro contractu ſimulato,& pignoratitio antichreſtico ſi qua læſio dũ ne modica interuenerit. Quamuis Senatus noſter aliorum ſententiam magis probare ſoleat qui exigunt prætereà fœnerandi conſuetudinem in emptore, vt in Codice noſtro ſcripſimus. Ita fiet circulus,& circuitus perpetuus ſi, & venditionem factã ſub pacto de retrouendendo habeamus pro antichreſi,& viciſſim ipſam antichreſim pro venditione facta ſub pacto de retrouendendo. Sed & ratio illa falſa eſt, qua mouentur noſtri vt antichreſim habeant pro contractu ſuſpecto,& in laudimiorum fraudem facto, quod non poſſit creditor fructus, ſuos facere quos ex pignore percipit, niſi per mediam tranſlationẽ dñij. Etſi.n.verum eſt regulariter fructus non percipi nec acquiri niſi iure ſoli d.l.qui ſcit.25. §.1.D.de vſur. Non eſt tñ id perpetuum Alioqui nec bonæ fidei poſſeſſor fructus ſuos vnquam faceret cum non ſit dñs ſoli,nec vſufructuarius, nec conductor. Quæ tñ omnia falſa ſunt l.ſi fructuarius 13.D. quib. mod. vſusfr. amitt. l. bonæ fidei 48. De acqui.rer.domin.l.ſi ſeruus 61.§.locaui de furt. Nimirũ ad fructuũ acquiſitionẽ ſufficit,ꝙ ꝑcepti ſiat ex dñi

voluntate, vt ſcriptum eſt in dict. §. locaui. Percipit autem ex domini voluntate non minus creditor cui pignus traditũ eſt, quam fructuarius, & conductor cum rem obligatam ab ipſo creditore ac per ipſius manus acceperit. Ideoque facit ſuos fructus creditor pignoratitius tum quoque cum nulla antichreſis contracta eſt nec de fructibus percipiendis quicquam conuenit, ſed hac tamen differentia, quod ita ſuos eos facit, vt iã ipſos non lucretur, ſed perceptos cogatur in ſortẽ imputare, vt ait l. 1. 2. & aliæ paſſ. C. de pignorat. act. quod antichreſi cõtracta diuerſum eſt, quippe quæ facit vt fructus lucretur creditor nec eos in ſortem imputet, quoties licita eſt. Inde namque nomen ſuum ſumpſit antichreſis quod ſit quædam veluti contrafruitio, Vt dum fruitur debitor pecunia creditoris viciſſim ac vſurarũ loco fruatur creditor pignore, & re debitoris. Quemadmodum alio loco ſcripſimus, Bonæ fidei poſſeſſorem percipiendo facere fructus ſuos, & quidem ſtatim atque à ſolo ſeparati ſunt dict. l. bonæ fidei, & dict. l. ſi fructuarius, Sed tñ non prius eos lucrari quam vel conſumpſerit, vel vſuce perit l. 4. §. poſt litem D. fin. regund. iunct. l. 4. §. lana D. de vſucap. l. certum 22. C. de rei vindic. Proinde illa quoque diſtinctio ſuperuacua eſt, An rei pignoratæ traditio actualis facta ſit, necne, Quia pignoris natura illa eſt, vt requirat actualem rei obligatæ traditionem, aut eam ſaltem, quæ fiat per clauſulam conſtituti. Cum ſit ex eorum contractuum genere qui re cõtrahuntur §. creditor Inſtit. quib. mod. re cõtr. oblig. iunct. l. 1. §. creditor quoq; D. de oblig. & act. l. ſi rem 9 §. propriè, & dict. l. cum & ſortis 35. §. 1. De pignorat. act. in eoque maximè differt pignus ab hypotheca dict. §. Propriè, licet quantum ad formulam hypothecariam non differant, l. 5. §. 1. D. de pignor. Sed neque diſtinctio illa placere põt an pignus datum ſit pro debito, quod æquipolleat iuſto rei precio, an nõ, Etſi. n. ita ferè obſeruari ſolet vt pignus ſit maioris æſtimationis, quo magis cautum ſit creditori [quæ præcipua vel potius vnica pignoris dandi cauſa eſt l. ſi mandatu 59 §. vltim. D. mandat. l. 4. §. addici D. de fideic. libert.] nihil tñ vetat dari pignori rem æquiualentem,

adeoque ēt quæ ſit minoris æſtimationis ſi quando ita conuenerit, Neque.n.tam alienum illud eſt à natura pignoris, vt non facilè hanc patiatur conuentionem. Nec verum eſt eo caſu videri pignus venditum aut datum in ſolutum, quaſi nulla ſpe reliqua luitionis. An.n pignus eo minus lui poteſt, quod pro æquiualenti pretio ſit obligatum? An non illa ſaltem luendi vtilitas ſupereſt debitori quod luendo rem ſuam recuperaturus ſit ſi fortè malit eam habere quam pecuniā, Puta quod aliquam iuſtam habeat cauſam, & affectionē ad rem retinendam, quam nec iuſto nec iniuſto pretio venditā vellet, vt in l.ſi in emptionem 35.D. de minor.l 1.§.& alias videamus D.ſi quid in fraud.patron.l.lex quæ tutores 22.C. de admin. tuto. Denique nemo dixerit rem pignori datā pro æquiualenti ſumma eo magis alienatā videri, quamuis nulla luitionis vtilitas ſperari poſſet, Quia certi ſunt, & legitimi transferendi dominij, Inter quos hic non eſt, vt pignus pro ſumma æquiualenti detur, Semperque remanet pignus in dominio debitoris, quandiu ius dn̄ij impetratum non eſt à creditore ſecundum formam à Iuſtiniano præſcriptā.in l.vlt.C. de iur.domin.impetr. Generaliter igitur verum eſt quod defendimus, Numquam ex cauſa pignoris deberi laudimium quod ex ea nullo penitus caſu dn̄ium transferatur, Cum nō ſit titulus habilis ad inducendā dn̄ij tranſlationē nec ſi millies actualis traditio ſecuta proponatur l.numq̄ 31.D.de acquir.rer.dom.iunct.d.l.pignori 13.D.de vſucap.d.§.propriè & d.l.cum,& fortis §.1. Si modo venditioni factæ ſub pacto de retrouendendo color pignoris quæſitus ſit. Tunc.n.venditio potius contracta videri debet, vt plus valeat quod verè actum, q̄ quod ſimulatè conceptum fuit: Cum tn̄ apud nos directi dn̄i pleriq; omnes conquererentur quod per emphyteutarum fraudem paſſim contractus pignorum per antichreſim fierent, venditiones verò iam ferè nullæ, Placuit edicto Sereniſſimi Ducis noſtri nouū ius induci, vt ēt ex eiuſmodi contractibus ſi antichreſis per decennium durauerit, laudimia ex decennij præteriti die debeantur. Quod tn̄ ipſis edicti verbis ad futuras antichreſes reſtrictū eſt ne q̄s fortè

ius nouum,& à legibus noſtris alienum ad præteritas quoq; vellet extendere, nec ſi per decennium ab edicti publicati die duraſſe proponerentur. Idque nonnullis etiam Senatus noſtri decretis ita interpretatum eſt.

ERROR DECIMVS.

De locatione ad longum tempus,& an laudimiũ ex ea debeatur.

PErinde abſurda videri poſſit hęc quęſtio atq; illa de qua proximè diximus apud eos q omnia æſtimant ex mera,veraque iuris ratione. Tam enim certum eſt ex locatione dominium transferri nõ poſſe quàm ex pignore cũ neuter titulus habilis ſit ad transferendũ dñiũ l.non ſolet 39.D.loca vbi quod dicitur nõ ſolere locationẽ dominiũ mutare, nõ ita accipiendũ eſt quaſi aliquo caſu mutet,ſed ſic potius vt nullo caſu poſſit mutare. Cum ne quidẽ poſſeſſionem transferat,quia conductor non ſibi ſed dño poſſidet,l.2.C.de pſcript.30.vel 40.ann.quamuis in poſſeſſione illũ eſſe neceſſe ſit,vt re conducta frui poſſit.Sed aliud nimirum eſt poſſidere, aliud eſſe in poſſeſſione l.ſi quis ante 10. D.de acq. poſſ. In eoq; melior condicio eſt creditoris pignoratitij quàm cõductoris.Creditor enim etſi æquè ſcit rem alienã ſe poſſidere,l.pignori 13. D.de vſucap. ſibi tamen non debitori poſſidet,quod ad omnia,prærquã quod ad cauſam vſucapionis,l.ſerui noĩe 16.eod.tit.Conductor verò in poſſeſſione tantùm eſt, fruendi dũtaxat gratia, eoq; nomine præſtat penſionem dño, qui per eam penſionis perceptionẽ non tantum rei ſuæ poſſeſſionem retinere, ſed ẽt re ipſa frui intelligitur,l.non vtitur 38.cũ ſeq.D.de vſufr. Vnde illud etiam eſt,quod creditores pignoratitij tanquam verẽ poſſidentes habent interdictum vti poſſidetis,quod nõ habent conductores, & cæteri qui tãtum ſunt in poſſeſſione l.3.§.creditores D.vti poſſid.iunct.l.officiũ 9. D.de rei vindic.Ergo ſi ex cauſa pignoris laudimium numquam debetur vt ſuperiore capite diſputauimus, multò magis dicendũ eſt ex conductione nullũ deberi: Adeo vt nec fortaſſis in loca-

tione

tione adhibēda ſit illa exceptio, quam in pignore antichreſuco adhibuimus, niſi in fraudem dñi directi ac laudimiorũ facta locatio proponatur. Non enim video qua ratione vel arte poſſit per locationem fraus fieri laudimio, vel quonam demùm caſu poſſit locatio euadere in alienationē, cum nullum ius cōductor habeat percipiendorũ fructuum, niſi beneficio pēſionis quam locatori annuam ſoluit, vt ex penſionis ſolutione appareat locationē durare, quæ porrò cũ acquiſitione dominij nō pōt conſiſtere l. neq; pignus 45. de reg. iur. Vnde eſt, quod nec ſi per 30 vel 40. annos durauerit, vlla tamen conductori poteſt cōpetere præſcriptio, nec magis 30. vel 40. quam 10. annor. d. l. 2. C. de præſcrip. 30. vel 40. annor. Atq; ita interpretes quoq; omnes ſentiunt in locatione quæ facta ſit ad breue tp̄s, id eſt quod ſit breuius decēnio, tametſi ſæpius renouata fuerit, atq; ita per plures annos durauerit. Et eo ſenſu admittũt procedere omnia, quæ modò diximus. Sed in locatione facta ad longum tp̄s non minùs decennio, aliud eſſe volunt magis cōiter; vt eiuſmodi locatio ſpecies quædam ſit alienationis, ex qua proindè laudimium debeatur. Sic enim ex communiore noſtrorum ſentētia concludit Amedeus noſter Quæſt. laudim. 34. ne authores hic omnes congeram, quos ille refert contra Boer. q. 234. & alios ibid. citatos. Ratio vnica, quã omnes adferunt, illa eſt quod per huiuſmodi locationem transferatur ius in re, & vtilis in rem actio conductori acquiratur, Ex l. vltim. D. ſi ager vectig. vel emphyt. petat & lege prima § quod ait D. de ſuperfic. Quibus tamen locis non ſimpliciter de conductione agitur, quæ facta ſit ad longum tempus, de qua nunc loquimur, ſed de fundo vectigali, vel emphyteuticario, vel ſuperficiario qui locatus ſit, vel in perpetuum, vel ſaltem ad non modicum tempus non ſolùm conſtituta certa penſione annua, ſed illa etiã lege adiecta, vt quandiu vectigal aut penſio ſoluetur non poſſit dominus rem auferre conductori, vt ſcriptum eſt, in l. 1. D. ſi ager vectig. Hęc enim pactio illa eſt, quę ius in re & in rem præbet cōductori, propter ius retentionis quod ei tribuit, vt inuito etiam domino poſſit rem ſibi reti-

nere:quod in cæteris vulgaribus,& ordinarijs conductionibus diuerſum eſt. Ex qua l. 1. ſupplendũ eſt ꝙ ſcribit Paul. in l. id eſt 74. D. de rei vind. Superficiariũ eum eſſe qui in alieno ſolo ſuperficiem ita habet vt certam penſionem præſtet, nimirũ eo prętereà cõcurrente, vt quandiu penſio pręſtabitur, auferri ei res à dño non poſſit, Alioqui ſimplex erit conductor ſuperficiei, non ẽt ſuperficiarius. Accedit.n. proximè ius ſuperficiei ad ius vectigale aut emphyteuticũ, Sicut & vtrũque ius hoc vectigale,& emphyteuticarium proximè accedit ad locationẽ, Ita vt dubitatũ olim fuerit apud ipſos ẽt prudẽtes an emphyteuſis eſſet locatio, vt Iuſtin. refert in § adeo Inſt. de loca. & conduct. Nempè propter magnã ſimilitudinẽ ꝙ habet id genus contractus cũ locatione. Sed tñ qm̃ habet etiã pleraq; differentia, nec minùs proximè accedit ad venditionẽ, vel ob id maximè quod alienationis ſpeciẽ quandã continet, cùm faciat vt ab inuito poſſeſſore dñs auocare rẽ non poſſit. Ideoq; beneplacuit nouũ hoc eſſe,& tertiũ genus contractus à locatione ac vẽditione diſtinctum: A quo proinde nihil inferri pôt ad locationem quandoquidẽ, vt eſt in vulgari noſtrorum brocardico non benè à ſeparatis infertur vulg. l. Papin. 20. D. ex quib. cauſ. maior. Nã ſi poneres locationẽ non modo ad longũ tp̃s factã eſſe, ſed hoc ẽt addito vt quandiu ſoluet̃ penſio nõ poſſit locator rẽ ſuã à conductore auocare, iã erit emphyteuſis nõ locatio, & hoc demum caſu admittã,& habiturũ conductorẽ ius in re,& per conſequens laudimia debiturũ ꝗ ex emptione aut alia qualibet alienatione debuiſſet. Nã & emphyteuſis ſpecies proculdubio ꝗdã eſt alienationis l. vlt. C. de reb. alien. non alienand. Non eo ſenſu quo in eadem lege dicitur ẽt pignoris dationem alienationis nomine cõtineri, quippè quod per eam ad alienationem perueniatur, vt ſuperiore capite explicauimus, ſed per ſe, & abſolutè, quia quiſquis rẽ accipit in emphyteuſim iam inde ab initio totum ius ſuum nanciſcitur rei in perpetuum ẽt inuito dño retinendæ, nec ſi per mille annos rẽ retineat plus iuris ſibi acquirere vnquã poſt, quamuis ex varijs cauſis,& pluribus caſibus amittere rem poſſit l. vlt. C. de

iur.

iur.emphyt. Neq; tñ hoc volo ſic accipi, vt putē cum interpretibus in cōductorē, & poſſeſſorē fundi vectigalis aut emphyteuticarij dñium vtile tranferri. Semper n. negaui & negabo, aliquod eſſe dñium vtile quod ſeparari à directo poſſit, ſed quia vix eſt vt non alienatū quodammodo videri debeat id quod neq; dñs vindicare vnq̃ poſſit neque poſſeſſor inuitus cogi, vt dño reſtituat propter ius illud ꝙ habet, vt diximus, retentionis. Qua de cauſa videtur Tribonianus, licèt propriè loquendi parū ſtudioſus in d.l.vlt.C.de iur.emphyt. cum de venditione per emphyteutam facta loquitur, non ita loqui vt dicat emphyteutam rem ipſam vendere aut in aliū transferre ſed emphyteuſim tm̃, id eſt meliorationes in rem alienā factas, & ius ſuum emphyteuticū, Vt doceat rē ipſam emphyteuticariā, quia nō eſt emphyteutæ nec alienari ab eo nec transferri poſſe, ſed tm̃ à dño directo, tanq̃ qui ſolus ſit dñs rei. Habet tñ vtilem actionē in rem. Fateor, quam. ſ. dat Prętor ex æquitate non ex legibus: neq; ex iuris ratione, Ob idq; appellatur vtilis, & dicitur à Paulo in l.tutor 16.§.1.de pign.act. vbi quod ſcriptū eſt, ſuperficiario dari vtiles actiones hodie, ſatis oſtendit neq; olim datas fuiſſe, neq; dari hodie ex natura, & vi ac poteſtate cōtractus, ſed ex mera æquitate, & indulgentia Prætoris. Nempe quia rem illam habet in bonis ſuis, ob idq; habet eum Prætor pro dño bonitario, quod ſufficit vt det illi vtilem actionē in rem, vt cernere ēt eſt in Publiciana quam idem Prætor dat ei qui in curſu tantum vſucapiendi eſt, necdum vſucepit tanquā habenti rem in bonis licet iure ciuili nullomodo ſit eius dñs l.1. & paſſ. D.de Public.in rem act. & §.namque Inſtit.de actio. Non eſt igitur bona illa interpretū collectio, vt quia conductor ad longum tps habet aliquod ius in re, & ob id actionē in rem habendus tamen ſit pro domino ſaltem vtili: quia non omne ius in re aut in rem parit dominium, Alioqui etiam creditor pignoratitius dicēdus eſſet dñs ſaltem vtilis, cum negari non poſſit, quin habeat ius in re quandoquidem certiſſimum eſt vinculo pignoris rem ipſam affici, non perſonam, l. pignoris 17.D.de pigno.l.pignoris 15.C.eod. Sed neq; verū

eſt cuilibet conductori ad longum tp̃s competere ius in re, aut tam generaliter interpretandum eſſe quod ait d.l. vlt. ſi ager vectig. vt de quolibet conductore ad longum tp̃s intelligatur. De illo enim ſolo intelligi debet, qui preterea ex cõuentione ius illud habet, vt quandiu penſionem ſoluet, non poſſit ei res auferri. Qua pactione interueniente vereor ne idem ſit dicendum, etiamſi conductio non ad longum tẽpus facta proponatur. Cum in d l.fin. nõ adhibeatur hæc diſtinctio, quam deſumunt, & ſupplent interpretes ex d.l. 1.§ quod ait D.de ſuperfic. quo tamen loco non de conductore fundi agitur, de quo in d.l.vlt. ſed tantùm de conductore ſuperficiei, quem tantò minus iuris habere æquum eſt quantò minus eſt habere ius in ſuperficie, quam in fundo ipſo. Vt difficilior ſit Prætor in dãda actione aliqua vtili, ſuperficiario, quàm ei qui fundum habet vectigalem, vel emphyteuticariũ. Nam in his non diſtinguit, an conduxerint fundum vectigalem vel emphyteuticarium in longũ tempus, an in breuius: quomodo diſtinguit in ſuperficiario d.§. quod ait. Et ſuperficiarium minus iuris hac parte habere quam cæteros, ex eo quoq; apparet, quod Prætor edicto ſuo ſpeciale interdictum ſuperficiario propoſuit. De quo in tit de ſuperfic. & in l.Aquilius 27.D.de donat. ſecundum eam loci illius emendationẽ, q̃ in præcedentibus attulimus, cũ docuimus pro fructuario legendũ ibi eſſe ſuperficiario. Quo interdicto vtilem quoq; actionẽ de ſuperficie cauſa cognita daturum ſe Prætor pollicitus eſt, qui tñ de cæteris ius aliquod in re habentibus nihil nominatim edixit, nec interdictũ aliquod ſpeciale propoſuit, contentus ſola rei æquitate, & ſuæ iuriſdictionis poteſtate. Multa enim facit Prætor pro ſua iuriſdictione citra edictũ: ſicut, & multa ſunt quæ authoritatẽ edicti exigũt, vt ea Prætor facere poſſit. Ergo non illud tantùm inſpiciendũ eſt, quod vnũ inſpiciunt interpretes, an locatio facta ſit ad longum tp̃s, ſed hoc potiſſimum, an facta ſit eo pacto adiecto, vt quandiu penſio ſoluetur poſſit conductor rem retinere. Quod ſi neq; pactio hęc ſufficit in ſuperficiario, niſi & illud cõcurrat vt ſuperficiem ad longum tp̃s conduxerit, Quanto magis
dicen-

dicendũ eſt in cęteris conductoribus qui minus iuris habẽt, quam ſuperficiarius in eo, quod eiuſmodi conuentione non nituntur, nihil eis prodeſſe debere quod ad longum tp̄s cõduxerint: ſiquidem plus poteſt iſta pactio ad rem afficiendã, q̄ longi tp̄is ratio. Nam ſi tp̄s per ſe non eſt modus tollendæ aut inducendę obligationis perſonalis, l. obligationum ferè 44. §. placet de verb. oblig. ita vt ne quidẽ poſſeſſio lõgi tp̄is cõiuncta cũ titulo, & bona fide dñium vllum poſſet tribuere ſed tantum præſcriptionem, & exceptionem Tot. tit. C. de præſcript. long. temp. l. præſcriptio 45. in princ D. de vſucap. Quantò minus poterit eſſe modus p̄ ſe acquirendi, vel amittendi dominij Qđ ſi ponas ita factã eſſe locationẽ, vt quãdiu pẽſio ſoluet, nõ poſſit res aufferi cõductori ſiue ad lõgũ tp̄e ad breue tp̄s facta ſit, iam nõ erit ſimplex locatio. ſed in alı́ũ degenerabit contractũ, fietq; ex locatione emphyteuſis, q̄m & ad tp̄s conſtitui emphyteuſis poteſt, licèt in fundis vectigalibus aliud ſit quos neceſſe eſt in perpetuũ fruendos dari d. l. 1. in princ. ſi ager vectig. Emphyteuſis enim omnes formas, & conuentiones admittit quæ cõtrahentibus placent, nec aliam habet naturam, quàm quæ certis cõuentionibus cõſtituta eſt l. 1. C. de iur. emphyt. Cæterũ citra emphyteuſim non poteſt in locatione cõmuni valere conuentio, vt non liceat domino eidemq; locatori rem ſuam à conductore auocare, l. cum precario 12. D. de precar. egrediturq; ea res notiſſimos locationis terminos, vt loquitur l. Lucius 24. D. depoſit. Ex quo intelligimus, contractum locationis minus capacem eſſe fraudis comminiſcendæ aduerſus dominum directum, quàm ſit cõtractus pignoris. Quoniam in antichreſi valdè ſuſpecta eſt illa pactio, ſi conueniat inter debitorem, & creditorem, vt ante certum tempus lui pignus non poſſit. Debet enim libera eſſe debitori luitio pignoris non ſolum ne antichreſis in fraudem legitimarum vſurarum facta eſſe videatur, in quo Theologi quoq; cum interpretibus noſtris conſentiunt, ſed etiam ne quid in fraudem domini directi, & laudimiorum excogitatum dici poſſit. Et ad has demum antichreſes, ideſt ſic factas, vt non liceat debitori pignus

luere

luere ante certum tempus, putabam ego reſtringendum ius illud nouum quod edicto Principis noſtri inductũ diximus, De laudimijs ex contractu antichreſtico poſt decennium ſoluendis quod ſolæ illæ ſint ſuſpectæ, & ad venditiones propiùs accedãt. Pluribus tamen placuit, tandemque obtinuit contraria ſententia, vt in qualibet antichreſi etiam quę liberè lui poſſet idem iuris conſtitueretur.

ERROR VNDECIMVS.

De moderatione laudimij ex locatione ad longum tempus facta debiti. Et de venditione fructuum, & de conſtitutione vſusfructus.

QVI defendunt ex locatione ad decennium facta laudimiũ deberi tanq̃ ex alienatione, in eo maximè laborant, & laborandũ hñt. Ad quam vſq; quantitatẽ laudimium ęſtimari hoc caſu debeat. Et fateri tandẽ coguntur ratã eſſe moderandã arbitrio iudicis, vt concludit Amedeus à Ponte quæſt. 34. Nam ꝙ Iuſtinianus conſtituit in l. vlt. C. de iur. empyt. vt ſit quinquageſima pretij, certum eſt ad hunc caſum aptari non poſſe. Cum neq; pretiũ vllũ ſit in locatione, neque integri decennij penſiones poſſint æquiualere vero rei pretio, vt manifeſtiſſimũ eſt. At neque rurſus poteſt, in hoc caſu remediũ illud induci, ꝙ in alijs contractibus alienationum quæ pretium nullum habent inducere ſolemus, vt in permutationibus, donationibus, & dotibus. Vt ſcilicet res alienata æſtimetur, & pro laudimio quinquageſima pars æſtimationis præſtet̃, aut alia portio quanta laudimiorum nomine ex loci conſuetudine præſtanda eſt, Iuri ſiquidem ſcripto hac parte derogatum eſt generali locorum ferè omnium conſuetudine, nec vſpiam gentiũ, ꝙ ſciã quinquageſimæ vllus amplius vſus eſt. Quis enim æquum putet, vt locata res æſtimetur, & ex æſtimationis comparatione quinquageſima ſumatur: Cum is qui rem ſuam locat certis penſionibus non id agat vt rem ſuam aut ipſe æſtimet, aut ab alijs æſtimari velit, ſed tantum vt rei ſuæ fructus annuos tanti faciat quanti penſio eſt in ſingulos annos

nos

nos conſtituta. Qua ratione fatendum ſanè eſt locationem accedere propiùs ad fructuum venditionem, licèt ab ea in pleriſque differat vt alio loco docuimus: Sed ex hoc ipſo intelligimus tantò magis diſtare locationem à venditione rei, quantò diſtat longius res ipſa à fructibus, & pretium rei à pretio fructuũ. Idque nec diffitentur ij ipſi interpretes, qui contra nos ſentiunt, Fatentur enim, quod & veriſſimum eſt, ex venditione fructuum, quanticumque temporis illa ſit laudimia nulla deberi, quod ex ea, inquiunt, nullũ ius in re, nec in rem transferatur, vt ex Aluaroti, & veterũ omnium ſententia ſcribit Amedeus d.q.34. Licet ſubijciat aliter pronunciatũ fuiſſe à Senatu Pedemontano, vt ẽt ex fructuum venditione vltra nouennium facta laudimium debeatur quod tñ mihi prorſus improbabile videtur nec minus ab interpretũ traditionibus, q̃ a iuris ratione alienum. Et tñ apertiſſimum eſt propius accedere venditionem fructuum ad ipſius rei venditionem quam accedat locatio, Quoniam licèt locatio ſit rei non fructuum, nihil tamen in conductorem transfert niſi commodum, & emolumentum percipiẽdorum fructuũ, Vt proinde duplici extenſione aut potius conuerſione opus ſit ad tranſmutandã locationẽ quantumuis longi temporis in alienationem, Vna eſt vt ex locatione fiat vẽditio, Altera vt venditio fructuũ fiat vendito rei, quæ tñ poſterior multò facilior eſt, q̃ prior. Cum nõ fiat de vna ſpecie ad aliã ſpeciẽ contractus, ſed tantum de vna contractus materia ad aliam eiuſdem contractus materiã. Aliter namq; venditiones contrahuntur, aliter locationes l.ſciendũ 63.D. de ædilit. edict. Non ẽt aliter venditio rei, aliter venditio fructuum, quãuis aliæ atque aliæ ſint conuentiones.l. in ædibus 9.§.1.D. de donat. Vnde ẽt ſit vt multò facilius ſit fraudes comminiſci per venditionem fructuum q̃ per locationẽ fundi ad longũ tempus, in necem domini directi ne laudimia ei vlla deberi vnquam poſſint. Quæ ſola ratio errandi cauſam tribuit illis qui ex vẽditione quoq; fructuũ laudimiũ deberi volunt. Igitur cum neq; in locatione ad longũ tempus, neque in fructuum venditione precium vllum ſit, neq; ratio vlla ineundæ æſti-

mationis rei, quæ ipſa vendita non eſt, ſed tantũ locata, aut cuius tantũ fructus ſunt venditi. Apparet nihil eſſe ex cuius cõparatione laudimij quãtitas, & cõputatio iniri poſſit. Nihil ſiquidẽ cõmune habet æſtimatio rei cũ æſtimatione fructuũ, vt circa legis Cinciæ interpretationẽ quæ certũ modũ donationibus impoſuerat, Pomponius tractat in dict l. in ædibus 9 §. 1. D. de donat. Nec illud quoque poſſum prætermittere quod nondũ dixi, Non poſſe fieri venditionẽ fundi ad tempus, quoniã iuris ratio non patitur vt dominia vnq̃ à ad certũ tempus transferantur, ideoque nec ex cauſa temporali transferuntur ſed ex perpetua tantum l. 1 D. de iur. dot. quia vbi ſemel acquiſitũ eſt dñium nõ põt amitti niſi certis modis, inter quos non eſt tempus. Fac ergo ſiue locationem fundi, ſiue venditionem fructuum, in q̃ longũ tempus voles. Nunq̃ aſſequeris vt dominiũ vllũ tranſlatum intelligatur, quia non niſi ad tempus illud tranſlatum eſſe poſſet: q̃ ratio iuris non admittit. Sed etſi poneres venditionem fructuum factam eſſe in perpetuũ, etſi maxima ſubeſſet ſuſpicio fraudis excogitatæ. Vix tñ adhuc crederẽ laudimia deberi, quoniam ad vitam emptoris ea cõuentio referri potius deberet, vt de ſocietate in perpetuum inita ſcriptum eſt in l. 1. D pro ſocio. Ne alioqui ſemper abſcedente commodo fructuum inutilis maneret proprietas penes venditorem. Quomodo dicimus fore vt inutiles eſſent proprietates conſtituto vſufructu niſi ita comparatum eſſet vt certis modis vſusfructus amitteretur l. 3. D. de vſufr. Quod ſi adderes, Etiam de hærede locutam conuentionem vt ad eum quoque perpetua illa fructuum venditio pertineret [nemo. n dubitat qui conuentione id fieri poſſit, cũ ex cæteris ferẽ cauſis omnibus quiſquis ſibi ſtipulatur ẽt hæredibus ſuis proſpicere velle cenſeatur, tametſi de ijs nihil prorſus exprimat vulg l ſi pactum 9. D de probat.] adhuc tamen dicerem, Ita interpretandam conuentionem vt primi hæredis perſonam nõ egrederetur, quemadmodum de vſufructu à Iuſtiniano conſtitutum eſt in l. antiquitas 14. C. de vſufr Quid ergo, ſi venditio fructuũ ſic cõcepta eſt vt omnes hæredum gradus ẽt remotiſſimos cõplectatur?

plectatur? Non eò magis tñ admittam deberi laudimiũ ex eiuſmodi venditione, niſi addas conſtitutum ea venditione vnicum pretium pro fructibus omnibus in perpetuũ percipiendis. Quo certè caſu ſicuti non poſſet dubitari, quin precium illud eſſet ipſius rei potius q̃ fructuũ tam propter abdicatamſpem omnẽ rei vnq̃ recuperandæ, q̃ quia vel viginti duntaxat annorum fructus computati ad ratam vſurarum quincunciũ iuſto rei pretio æquipollere credantur, quemadmodum vſuræ quicunces anno demũ viceſimo æquant ſortẽ: Ita certè fatendum eſſet, ſi aliud nihil obſtaret, laudimium deberi ex comparatione pretij, ꝙ perpetuæ fructuum venditioni vnicum eſſet conſtitutum. Nihil n ex eo abſurdi ſequeretur. Sed ſi poneres venditos in perpetuũ fructus annuos certo pretio in ſingulos annos conſtituto diceremnullum deberi poſſe laudimiũ quia neq; pretiũ vllũ eſſet, neq; aliud quicq̃ vice pretij ex quo poſſet ſumi comparatio ad ineundã & computandam laudimij quantitatẽ, niſi fortè vellet quis dicere tot eſſe ſoluenda laudimia, quot eſſent pretia in ſingulos annos conſtituta ꝙ eſſet abſurdiſſimũ. Quis.n. dicat tot eſſe hoc caſu venditiones quot ſunt anni? Cum ẽt ſi in annos plures annuum quid ſtipulatus aliquis proponatur, non tot ſtipulationes eſſe placeat quot ſunt anni, ſed vnicã duntaxat ſtipulationem, quamuis in legato annuo diuerſum ſit l. ſi Stichum 16. §. 1. De verb. oblig. Porrò ſi plures nõ ſunt venditiones, nec illud ſanè fieri põt vt plura laudimia debeantur. Enimuerò vt ne vnum quidẽ laudimium deberi exiſtimem, illud ẽt me non parum mouet, ꝙ poſt factam quoq; perpetuã fructuũ venditionem, nihil vetat dominũ ipſam rem alicui vendere ac tradere, atq; ita eius dominiũ in aliũ transferre: Veriſſimũ.n. eſt, ꝙ pragmatici noſtri iactitant, Locationem diſſolui per venditionẽ fructuum, Ipſam verò fructuum venditionem, per ſubſequentem venditionem fundi. Nec videri põt hoc caſu eadem res duobus vẽdita, vt & emptor fructuũ potior haberi debeat, tanq̃ cui priori res tradita ſit ex l. quoties 15. C. de rei vindic. & in crimen falſi aut ſtellionatus incidat vẽditor, quo incidit is q eandẽ rẽ duobus vendidit aut

pigno-

pignorauit, l. qui duob. 18. D. ad leg. Cor. de fal. l. ſi quis 11. ʃ. 1. D. de pign. l. 5. §. 1. de crim. ſtelio. Cum aliud ſit rē vēdere, Aliud verò rei fructus, vt iam diximus ex d. l. ædib. 9. §. 1. D. de donat. Nec certè minus alieno nomine poſſidet emptor fructuum q̃ conductor, licèt fructus cogat ſuo nomine tanq̃ emptor l. Pomponius 29. D. quib. mod. vſusfr. amitt. Quis uerò æquũ putet, vt is, cui in perpetuum fructus ſunt venditi p̃inde teneat̃ laudimia ſoluere, atq; ſi alienatio rei in eũ facta eſſet, & ei tñ res auferatur ab illo, qui poſteà fundum emit? Quinimò ſi verum amamus, quõ fieri poteſt, vt venditio illa fructuũ quantumuis perpetua, venditionis fundi, & alienationis vim habeat, cum impedire nõ pòſſit, quominus alteri fundus vendi poſſit? Alioqui duę erunt eiuſdē fundi venditiones in ſolidũ, & duo eiuſdem rei dñi vtiles in ſolidum: quod planè iuris rõ non admittit. Ex quo intelligimus tũ quoq; cũ facta eſſet ꝑpetua venditio fructuum vno p̃tio, adhuc tamen poſſe defendi nullã intelligi factã alienationem, nullaq; laudimia deberi, ſi non p̃tereà illud concurrat, vt cõuenerit, ne res illa vendi poſſit conſtituto emptori iure in rē ipſam p̃ obligationem pignoris ſpecialē, aut generalem quidē, ſed cum clauſula cõſtituti, q̃ impediat ne alienatio ſequi poſſit, iuxta l. ſi creditor 7. § vlt. D. de diſtrac. pign. de cuius tamen ſñia, & emendatione videri volumus, quæ alibi ſcripſimus. Denique aliquod ius in re acquiſitum eſſe oportet emptori fructuũ, vt ex doctrina quoq; interpretum venditio fructuum venditionem, & alienationē ipſius fundi includat. Quõ euenire diximus in fundo vectigali, vel emphyteuticario. Quia quandiu fundus auferri poſſeſſori, & alienari põt, nullomodo alienatus videri debet, tametſi cõpetitura ſit emptori fructuũ, aut conductori actio perſonalis ad indemnitatem, i. vt quicquid eo nomine ipſius intererit præſtetur. Nihil enim commune habet actio perſonalis cum iure dominij, adeoq; nec cum iure vllo, quod rei cohęreat. Poteſt autem venditioni fructuũ ſiue temporali, ſiue perpetuæ, quæ non vno pretio facta ſit, ſed conſtituto pretio in ſingulos annos, melius conuenire pactio illa, vt quandiu pretium venditionis fructuum ſoluetur

tur non poſſit res auferri emptori. Nam cum vno pretio facta venditio eſt, ſolutumq; ſemel pretium, nihil faciendum ſupereſt ex parte emptoris, ꝙ facere poſſit, vt ad venditorē eundemq; dominum res redeat vllo caſu, ideoq; difficilius eſt, vt id genus contractus in emphyteuſim tráſeat, aut quid ſimile habeat cum emphyteuſi. Vt proinde tantò ēt alienius ſit, vt ex eiuſmodi cōtractu laudimium debeatur. Quid ergò ſi vſusfructus vēditus fuerit, aut aliter conſtitutus ab eo, qui conſtituendi ius habuerit? Eſt enim longè aliud fructus vēdere. Aliud verò, vſumfructum conſtituere: cum vſusfructus ſit quid diſtinctum à perceptione fructuum, quia vſusfructus in iure conſiſtit, fructuū aūt perceptio in facto. l. ſi vſusfru. 66. D. de iur. dot. Nec rurſum negari poteſt, quin vſufructuarius habeat ius in re l. 2. D. de vſufr. prohibitaq; alienatione etiam vſusfructus conſtitutio prohibita intelligatur. l. vlt. C. de reb. alien. non alienand. An ergo erit conſequens, vt ex vſusfructus conſtitutione laudimium debeatur? Ita plerique putant, diſtinguentes conſtitutionē vſusfructus à venditione fructuum, vt refert Amedeus à Pont. d. q. 34. poſt apoſtill. ad Bald in c. 1. in verb. alienationes de his qui feud. dar poſ. Ita ut feudatarius vel emphyteuta fructus quidem poſſit vēdere, ſed alium vſufructuarium facere non poſſit. Gloſſ. in c. 1. §. præterea de capit. Corrad. Petr. Iacob. in verb. ita etiam quod nu. 14. Alex. conſ. 18. nu. 6. vol. 5. Cremon. ſing. 85. Hippol. de Marſil. ad l. 1. §. cum quidam de quæſt. Ego tamen adhuc contra puto. Sunt. n. omnino ſeparata iura vſusfructus, poſſeſſionis, & proprietatis, neq; permiſceri debent, vt ait l. penultim. D. de acquir. poſſeſ. iunct. l. naturaliter 12. § nihil commune eodem. Et quamuis prohibita ſiue per legem, ſiue per hominem alienatione, vſusfructus quoque conſtitutio prohibita intelligatur d. l. vlt. C. de reb. alien. non alienand. Non ideò tamen bona conſecutio eſt, vt qui vſumfructum alicuius rei conſtituit, rem ipſam ideò alienare cenſeatur, non magis quàm qui dat pignori, de quo diximus in præcedentibus, & cuius tamen æquè mentio fit in d. l. vltim. Imò contradictionem implicat, vt qui in re aliqua, vel pignus, vel

vſumfructũ conſtituit, licèt transferat ius in re, ipſam tñ rẽ alienare exiſtimetur. cum fieri nequeat vt eiuſdem rei idem, & dñs ſit, & fructuarius, aut pignoratitius l. vt i. frui. 5. D. ſi vſusfr. pet. l. neque pignus 45. De regul. iur. Quis. n. dubitat quin ille ipſe qui vſumfructum alicui conſtituit, poſſit adhuc eiuſdem rei proprietatem alteri vẽdere? Idque in vſufructu tantò certius eſt, ꝙ ſui natura finitur ille certis, & pluribus modis, nec vnquam patitur illam conuentionẽ vt ſit perpetuus, & æternus, Ne vt iam dixi maneat inutilis proprietas ſemper abſcedente vſufructu d. l. 3 §. 1. D. de vſufr. Nec ꝙ vſufructuarius habeat ius in re ad vtendum fruendũ inuito quoque proprietario, & ius retentionis eiuſmodi vt inuito ei quandiu vſusfructus durabit, aufferri res non poſſit, facere pôt, vt vſusfructus conſtitutio alienationi, aut emphyteuſi ſimilis videri debeat, Cum neque directum, neq; vtile dñiũ habeat fructuarius, quemadmodũ nec olim habebat bonitarium, non magis q̃ quiritiarium, adeoque nec veram, & ciuilem poſſeſſionem, ſed naturalem tantum quæ in detentatione mera conſiſtit dict. l. naturaliter 12. in princip. D. de acquir. poſſ. quia ſcilicet non ſibi poſſidet ſed dño quamuis ſibi, & ſuo nomine fructus percipiat vt, & conductor l. certè 6 § is qui rogauit D. de precar. Qui ergo fieri pôt, vt ob conſtitutionem vſusfructus laudimia vlla debeantur, cum nullo caſu ne per fraudem quidẽ poſſit vſusfructus conſtitutio in alienationem aut emphyteuſim degenerare? Fateamur igit̃ quod res eſt, neque ex locatione, neque ex vẽditione fructuũ, neq; ex conſtitutione vſusfructus laudimia deberi vlla poſſe. Poteram addere varias quæſtiones alias ad hunc tractatum De laudimijs pertinẽtes nec inſubtiles, & in quotidiano vſu forenſi poſitas. Sed quoniam Chiliadis meæ portum hic iam video, & ex ijs quæ hucuſque diſputauimus, quid de alijs ſentiendum ſit intelligi facilè poteſt, Tam multa de laudimialibus quæſtionibus dixiſſe ſufficiat.

FINIS.

CAROLI ANTONII BLANCARDI I.C. CESPITELLENSIS,

Sereniſsimi Sabaudiæ Ducis Fiſci Patroni.

NOTÆ LAVDIMIALES.

Ex eiuſdem manuſcriptis Annotationibus, nunc primum decerptæ,

Et Quæſtionibus Amædei à Ponte accommodatæ.

N O T A I.

Nominis derivatio. Deſcriptio. cur laudimia excogitata, & quomodo inter naturalia emphyteuſeos.

Ad Q. 1. VTI lege Pompeia debebant omnes hi, qui Buleutæ legebantur, pro introitu certam pecuniæ quantitatem dare, teſte Plinio epiſt. 113. lib. x. ita Iuſtinianea ſanctione omnes, in quos em-
1 phyteuſis transfertur, iubentur certam pecuniam domino inferre, ex qua colligimus, quæ prædia ſint emphyteutica, vel non. Menoch. conſ. 409. num. 81. quæ præſtationes hodie confeſſione omnium laudimia quaſi à laudando appellãtur. Duaren. c. 13. de feudis. nu. 9 Roſentall. c. 6. concl. 66. num. 1. quoniam laudare veteribus idem valeat, quod approbare Gellius lib. 2. noct. Atticarum. cap. 6. nominare, appellareq; tenetur. §. ſi tibi vt ibid. Goth. ex Feſto Nõ Macrob. 2. Satur. cap. 16. l. 6. D. de actio. empt. Gell. 3. cap. 16. quaſi huiuſmodi præmia, ſeu honoraria ideo præſtari videantur, quod à do-

 mino

mino directo nouũ emphyteutam laudari, nominari, approbariq; deceat, vt inde commiſſi pœnam effugiat, aut non videatur parum dignus, in quem emphyteuſis transferretur; aut dominus ſe inſcio alienationem ſecutam deinceps obijcere, iuſuè prælationis proponere minimè poſſet. Quapropter non malè Connan. commentar. iuris lib. 7. cap. 5. & Roſentall. d. nu. 1. poſt Budęum, & Alciat. docent laudatiuũ latinius dici quam laudimium à laudo: quemadmodum donatiuum à dono. Cuiac. ad l. 1. C. de iur. emphyt. ait appellari εἰσδεκτικόν. in Nouell. Leonis 13. De perpetuis emphyteuſibus quaſi ſcilicet datum admittendi, & ſuſcipiendi poſſeſſioris cauſa. Inde Franciſcus obſeruat. lib. 5. c. 9. Gothofre. l. vlt. C. de iure emphyt. laudimia recipere quaſi εἰσδεκτικὰ, quæ ab emphyteuta nouo præſtantur, vt à directo domino recipiantur. Imperiti ſanè, qui laudamentum cum laudimio confundunt, quid enim aliud laudamentum ſignificat, quam arbitrium, iudicium, conſilium. vt annotauit Cuiac. de feud. lib. 1. tit. 17. & tit. 20. rurſus lib. 2. tit. 20.

2 Variè deſcribitur à recentioribus, nam Roſentall. cap. 6. concl. 66. poſt Afflictum, Frecciam, & alios, ait eſſe id quod pro inueſtituræ renouatione, ſeu feudi in aliam perſonã tranſlatione conſuetudine, vel pactis domino pręſtari ſolet. anguſta deſcriptio, vt apertiora, grandioraq; vitia reticeamus vtpotè, quæ feudatarijs laudimijs duntaxat adaptari videatur, cum emphyteutæ præſertim iuris communis ſanctione ad laudimij præſtationem obſtringantur. l. vlt. C. de iure emphyt. Duaren. verò de feudis. cap. 13. num. 9. ita deſcribenda cenſuit honoraria quæ pro renouatione vtiliſq; dominij cõfirmatione à beneficiario dominis tribuantur, & tamen Iuſtinianus in d. l. vlt. poſſeſſionis trãslationem magis quam dominij conſideraſſe videtur, neq; enim iuſſit à domino nouum emphyteutam in dominium ſuſcipiendum, ſed in poſſeſſionem, in his verbis, neceſſitatẽ autem habere dominos nouũ emphyteutam in poſſeſſionem ſuſcipere per ſe, vel per literas ſuas, vel per depoſitionem apud magiſtratum cenſuum, vel præſentibus tabellarijs per atteſtationem in prouincijs

apud

apud Præſides, vel defenſores celebrandam. & ne tenti domini auaritia magnam molem pecuniarum propter hoc efflagitent non amplius eis liceat pro ſubſcriptione ſua, vel depoſitione, niſi quinquageſimam partem pretij, vel ęſtimationis loci, qui ad aliam perſonam transfertur accipere. Sufficit igitur. quod veniente nouum emphyteutam in poſſeſſionem dominus ſuſcipiat reique alienationi in eum factę conſentiat. Sola ad Decreta Sabaud de iure emphyt. glo. 1. nu. 1. Oinot. §. adeo n. 12. Inſt. de locatione. Cuiac. l. vlt. C. de iure emphyt. eſſe quinquageſimam partem pretij, vel æſtimationis eius rei, quæ venditur, vel alienatur. verba quidem ſunt Iuſtiniani, & veriſſima in d. l. vlt. quibus molem, & quantitatem laudimij ſe deſignaſſe apertè oſtendit, non autem eius naturam, quam niſi deſcriptio ea qua fieri poteſt ratione delineet, & adũbret inutilis cenſenda eſt. l. 1. D. de dolo laudimij moles, & quantitas quamuis iure definita ſit, pro morũ tamen, & regionum diuerſitate, eã immutatã experimur, at ſubſtantia, vt ait I. C. in l. pacta 72. D. de contrah. empt. immutata remanſit, non inuulgatũ enim eſt, accidentia mutari poſſe in mutatis ſubiectis. l. ſed & ſi 26. §. 2. D. de acquir. rer. dom. & l. naturalium. 5. §. 5. eod.

Alij dicunt eſſe pręmium domino ſuperiori debitum ob nouum emphyteutam, vel beneficiarium in poſſeſſionem ſuſceptum, & cõſenſum alienationi ſcriptis interpoſitum. Nõ ſpernenda ſi detraxeris ea verba, domino debitum, id enim controuerſum, cum pleriq; velint deberi domino duntaxat, vt Franciſcus N. obſer. 5. c. 9. Alij verò frequentius deberi etiam vſufructuario. Molina de primogen. lib. 1. c. 22. nu. 12.

3 Hinc facilè proſpicimus cur laudimiorum præſtatio excogitata, diſſentiunt hac in re noſtri, plerique cenſent deberi ob nouam inueſtituram actualemq; poſſeſſionis traditionem nouoemphyteutæ factam. vide Surd. deciſ 200. num. 3. Riminald. conſ. 579. nu. 19. Rodoan. de reb. eccleſiæ non alien. q. 66 num. 2. & 3. Burſat. conſ. 56. nu. 16. Alij propter approbationem alienationis in nouum emphyteutam, aut propter translationem dominij vtilis in nouum emphy-

teutam, vel beneficiarium. Menoc.conſ.226.nu.66.& conſ. 291.nu. 14.15.16. Alij ob nouam inueſtituram, & laborem quem dominus patitur, dum nouum emphyteutam in poſſeſſionem inducit Surd.deciſ 31.nu.8. quamuis dubium nõ ſit, quin domino cõſentiente propria authoritate nouus emphyteuta poſſeſſionem ingredi poſſit. Iuſtinia. apertè ſcripſit ob Domini ſubſcriptionem, & vt d.l. verbis ſuperius tranſcriptis propalam fit.

Præſtari propter conſenſum domini Marta Voto.33.nu. 2. in ſuis nouiſſimis deciſionibus idem Sola ad decreta antiq. Sab. de iur. emphyt. nu 40.

Alij deberi ratione contractus non eorum, quæ veniũt in conſequentiam Ripa l 1.num.59.D ſi certum petatur, Bald. Rub.C.de rer.permut.

4 Cum autem in contractu emphyteutico ſicuti, & in cæteris quatuor peruulgata reperiantur ſubſtantialia ſcilicet, naturalia, accidentalia, ſolemnia, laudimium inter emphyteuſeos naturalia reponendum eſſe conſtat: cum apertè fateantur omnes id eſſe de natura contractus, Surd.deciſ.31.nu.6. Verum ex iuris diſpoſitione Menoch.conſ.297.num.14.15. Alex.conſ.123.num.7. verſ. præterea lib.5. vbi Natta annotauit id ſingulariter animaduertendum. & Menoch. conſil. 444.num.15.

Ideoq, non mirum eſt ſi priuatorum pactionibus, regioniſque conſuetudine augeri diminuue poſſit Chopp.de morib. Pariſior.lib.1.tit.3.nu.5. Natta conſ 49.nu.18.lib.1.

Imò, & prorſus tolli, quoniam naturalia contractuum dũmodo ſubſtantiam non reſpiciant in arbitrio contrahentiũ ſita ſunt. l.pacta conuenta 72.D.de contrah.empt.

N O T A II.

Varia laudimiorum nomina. Eſſe rerum onera, & odioſa.

Ad q.2. IMmenſi eſſet operis ſingularia laudimiorum nomina aliarumvè penſionum, & præſtationum, quæ ſuperioribsu

tibus dominis præſtari conſueuerunt recenſere, de ijs ad ſatietatem ſcripſerunt. Molina de contract. diſp. 159. num. 1. verſic. quot autem. Gerard decif. 45. lib. 4 Chopinus de morib. Pariſ. lib. 1. c. 4 & 3. & plerique alij à Mainardo adducti. Alex. cõſ. 14. lib. 5. in fi Pereg. de iure fiſc. lib. 6. tit. 4. nu. 46. Faber definitione 54. de iure emphyt. Marta de iuriſdict. parte 4 cen. 1. caſu 17. Omot. inſt. de locat. §. adeò nu. 12. Hinc orta trezena, accapita, retrocapita, releuia, capſolda, penſiones, præſtationes annuæ. & ſexcenta huiuſmodi, quæ tędet recenſere, appellatur & decima quædam Menoch. conſ. 297. num. 33. Surd. decif. 31 num. 15. Sed cur hic immoror? hominum arbitrio cũ ſingularumq; regionum, & ciuitatum vſu varientur mutenturque nomina. l. Labeo. 7. §. tubero. D. de ſupp. legat. in quibus imperitorum vſus, imo error dicitur facerę ius. l. ſuppellectili. 3. §. vlt. D. eo. vt explicat. Gouean. lib. 1. variar. cap. 6 Cuiac. obſer. 10 c. 13.

An verò odioſa habenda ſit laudimij præſtatio diſſentiũt noſtri: nam Menoch. conſil. 444. nu. 42. acriter defendit eſſe fauorabilem, tum quia excogitata ſit, vt ad munificentiam dominos directos incenderet, & opulentos, qui latifundia ampliſſima poſſident, ad eorum diſtributionem; tum quia tametſi reſpectu emphyteutę onus vulgo appelletur, id tamẽ à lege approbatum eſt, de qua nõn niſi bene ſentiendum. l. proſpexit 12. D. qui & à quibus.

Tùm, quia præſtetur in dominij vtilis recognitionem, ꝙ ab emphyteu. alteri traditur. Vt dixi not. 1. ex l. vlt. C. de iur. emphyt. odioſum tamen in cauſa feudali ab omnibus appellatur. Quoniam in his, & debetur, & præſtatur aduerſus propriam naturam feudi: nam iure communi feudali inſpecto inueſtituræ gratis fieri deberent. Henningius Goed. conſ. 25. cent. 1. Roſent. de feudis cap. 6. concluſ. 66. litera. a. in fi. qui hanc ob rem exiſtimauit laudimia pro feudis, neque deberi, neque poſſe peti, niſi in ijs caſibus, in quibus inueterata conſuetudine id introductum, & receptum reperitur, tametſi adeſſet eadem iuris ratio. Roſent. cit. litera. D. ex Sigiſm. Neap. conſ. 14. num. 14. mihi tota hæc quæſtio de odio,

vel fauore, tam in tractatione laudimij, quam in cæteris, ex eorum genere eſſe videntur, quæ in vtramque partem facilè circumuoluuntur, quod enim vni damnum inferre videtur alterius lucro cedit, cur igitur potius à damno, quam à lucro denominationem accipiet? emolumēta potiora, & optatiora ſunt, ideoque fortiora, & propterea ab ijs denominatio facienda, l quæritur 10. D. de ſtatu hominum: & cur malint laudimij præſtationem damnoſam appellare, eo quòd emphyteutæ incommoda ſit, quā lucroſam, in eo qđ domino directo non minimum emolumenti afferat cū ſint correlatiua in quibus à dominante perpetuò fit denominatio, vt docet Iul. Pacius aduerſus. Coraſ. C. de ſeru. & aqua, & l. vlt. C. eod. ex tit. Inſtit. de ſeruit. § 1 & 2.

Scio ipſum Menoch. alibi ſimpliciter laudimium appellaſſe onus reale conſ. 297. num. 1. Surd. deciſ. 31. num. 3. Cæſar Manent. de contractu liuellar. pacto 9 num. 1. ideòque eius gratia minus rem vendi, ex Valaſc. deciſ. 70. nu. 14. neque ambigendum, quin ſint rerum onera. Vndè venditor tenetur id notum facere emptori, quando laudimiarijs præſtationibus res ſubijcitur Sola ad decret. antiq. Sab. de iure emphyt. num. 30.

N O T A III.

De feudo præſtentur laudimia.

Ad q. 3. NIhil eſſet facilius, quam eorum errorē refellere, qui opinantur ſicuti iure emphyteutico cautum eſt, ex emphyteuſis alienatione dari laudimium, ita iure feudali præſcriptum, vt ex alienatione feudi, vel pro Inueſtitura aliquid domino præſtetur. verum nos hoc onere liberarunt. Roſental. de feud. c. 6. concl. 66. Innumeri ab eo relati in allegationib. lit. A. Menoch. conſ. 444. nu. 16. Surd. deciſ. 200. num. 2. Boer. in conſuetudines Bituricenſes tit. de feud. & cenſ. § 5. verbō dominus directus. Hartman. Piſtorius lib. 1. quæſt. iuris. q. 50. nu. 61. Schrader. par. 10. ceſſ. 2. num 49. Fachin.

thin.lib.7.contr.iuris.cap.98.cur enim nouo onere vaſſallos abſque lege,& ratione pręgrauare? Duaren.de feud.cap.13. nu.9.Faber definit.44.C.de iure emphyt.excipiunt, vbi pacto, vel conſuetudine introductum, aut conuentnm eſt, vt aliquid pro inueſtitura præſtetur. Roſental.cit.

Proindè varia referuntur arreſta ſupremarum curiarum in Gallia,quib.deciſum attenta vniuerſali,& inueterata regni Francici cōſuetudine deberi laudimia,ſiue de nobili,ſiue de cuiuſuis generis feudo agatur,Maynard.deciſ.33.li.4. Chopp.de legib.And.capit.4. numero 2. Ranchi. in annotat.ad Guid.Pap.quæſt.167.Duaren.cap.13. nu. 9. de feud. Eadem conſuetudo contra ius commune in Sabaudia recepta eſt Faber.d.def.44.Sebuſianis exceptis.

In pleriſque Germanæ regionibus,& in Ducatu Montēſi in Epiſcopatu Colonienſi. Roſental.d c.6.cōcl.66. nu. 2.

In Hiſpaniæ Prouincijs, & de Cathalonia teſtatur Peghuera deci.159.& ea de re adeſſe Caroli. V.cōſtitutionem.

In Regno Neapolitano.Afflic.deciſ.248.265.Capyc.deciſ.415.Marin.Freccia lib. 2. de ſub feudo Baronis auth. 3.

NOTA IV.

Quam varia laudimij quantitas. in ea obſeruandas eſſe regionum conſuetudines,etiamſi iuri ſcripto repugnent.

Ad q.4. IN omnibus ferè prouincijs,& regionibus varij sūt laudimialium præſtationum ritus, vnde alibi eſt decima æſtimationis, & pretij alibi quarta,alibi quinta, alibi ſexta, octaua,vt videre licet apud Follerium, Mauricium Burg.ex Rendella.de iure prothomiſeos in verbo per emphyteuſim. num. 32.

1 Tantæ varietatis ratio apertiſſima eſt;quoniam in laudimijs perſoluendis obſeruandæ ſunt locorum regionumq́ue conſuetudines. Anton.Piagius de conſuetud.quæſt.11. nu. 334.ex Burſat.conſ.165.cauſa.num.61. lib. 2. Marta deci-

ſione nouiſſimorum Collegij Piſani voto.33.num. 9.& Riminald.iunior conſ 38 lib 1.num. 22. at quot loci tot ferè conſuetudines. Piagius de cōnſuetud. queſt 11.num.446.vndè dicitur conſuetudinis ius eſſe locale. A Piagg.quæſti.9.& num.4.6.& ſeq. De conſuetud.

Hanc tamen laudimiorum quantitatis varietatem, & cũ
2 iure communi, quo quinquageſima pretij duntaxat danda eſt, quaſi repugnantiam à conuentionibus pactiſque cōtrahentium oriundam eſſe cenſet. Sola ad decreta antiqua de iure emphyt.num.8.9 & 10.Cùm in emphyteuticarijs inſtrumentis pactiones cōſcriptas obſeruari ſanxerit. Iuſtinianus l.in emphyteuticarijs. 2. C. de iure emphyt. potuit ſanè, & pacto,& cōſuetudine introduci aduerſus ius ſcriptum:quoniam.§.& ne Auaritia. l. vlt C.eodē Ius vtilitatemque priuatam principaliter reſpicit,cui licet pacto renũciare.l.pen. C.de pact. & conſuetudines tametſi legibus Iuſtiniani repugnantes ſeruandæ ſunt. Alex.conſ.23 lib. 5 Henricus de Bartholomęis,Cardinalis Hoſtienſis in ſua ſumma in titulo de locato.cum leges non ſolum ſuffragio legiſlatoris, ſed etiam tacito conſenſu omnium per deſuetudinem abrogentur. l. de quibus. 32. l. ſed & ea. 35. l. imo magnæ. 36. D. de legibus. Neque obſtat quod Fulgoſ. conſil. ſexto,
3 contrarium ſentiat nullaque conſuetudine rectè introduci poſſe dicat,vt plus quinquageſima Iuſtinianea lege præfixa pro laudimio præſtetur motus forſan.l. conſuetudinis. 2. C.quæ ſit longa conſuetudo,vbi conſuetudinis nōn tanta dicitur eſſe authoritas,vt vincat legem.Reſpondendum enim huius legis ſententiam eſſe, quod conſuetudo in ſuo genere non eſt fortior, & robuſtior lege,nō maiorem vim habet, quam habeat lex in ſuo, ſed eſt ei æqualis. Itaque ſicuti lex poſterior priorem abrogat & legem,& conſuetudinem,l.vltima.D.dè conſtit.Principum,l 1. D. ad leg. Aquil.l.1.D.ad leg.Falcidiam,ita & conſuetudo poſterior legem præcedentem abrogare poterit, Data tamen paritate legis, & conſuetudinis,vt ſcilicet conſuetudo generalis, æque fortis ſit atqui generalis lex;conſuetudo in ſpecie in vno municipio

atqui

atqui ius municipale. Igitur quis conſuetudo hæc poſterior legem abroget Iuſtiniani de quinquaſima pretij, vel æſtimationis pro laudimio danda, ob id non dicitur lege fortior: quoniam etiam alia lex poſterior legem Iuſtinianeam abrogare poterat, quemadmodum iuſtinianus ead. l. vltim. abrogauit anteriores, aut leges, aut mores, quib. plus quinquageſima pro laudimio dari introductum erat. l. ſed et poſteriores. D. de legibus, l. vlt. C. quæ ſit longa conſuetudo. latè Bart. d. l. de quib. d. l. vlt. D. de conſtit. l. 1. ad leg aquil. l. 1. ad leg. Falcid. l. 1. §. ſi ſerui. D. de quæſtionibus. Duaren. lib. 2. diſput. ann. c. 32. ad titulum de legibus cap. 12.

4 Ex his infertur, ſi emphyteuta in alienationibus pro laudimio quinquageſimam offerat, & dominus maiorem quantitatem, aut pacto, aut conſuetudine deberi contendat, onus probandi incumbere Domino, quia intentio emphyteutæ eſt iuri cõmuni ſcripto ſubnixa, & conſuetudines ſunt locales pactaq; sũt facti l. ſi vnus. D. de pact. ideoq; probãda. Sola. de iur. emphyt ad antiqua decreta Sab. num. 2. & Alex. conſ. 5. lib. 5. & alij. Hoſtienſ. de conſuetudin. num. 9. Bart. d. l. de quib. num. 7. Crau. conſ. 234. ex datione num. 2. Dec. conſ. 2. num 22. & in ſpecie conſuetudinem iuri communi repugnantem cuiuſmodi eſt, ſi pro laudimio ſexta, vel octaua, uel decima ab eo probandam eſſe qui eam allegat Menoch. conſ. 8. num. 16. conſ. 32. num. 65. conſ. 37. nu. 92. Petrus Santerna de ſpõſionib. mercatorum, qui tractatus eſt inſertus in tractatu de fideiuſſoribus Taurini impreſſo 1615. parte 3. nu. 6. Illuſtriſſimus, & Eruditiſs. Iacob. Puteus Cardinalis Nicienſis. deciſ. 306. Piagius de conſuetud. quæſtione decima, num. 1. & ſeq.

5 Quot verò Annorum curriculum ad huiuſmodi conſuetudinem maioris laudimij præſtandi introducendam neceſſarium? Manent. de cont. liuel. pacto 9. num. 17. cenſet requiri continuam Annorum quadraginta obſeruationem, ex Alex. conſ. 5. num. 13. lib. 5. eo quod hæ præſtationes, præſumantur extorſiones, non ſpontaneæ ſolutiones ideoque in futurum non obſtringant, vi enim metuvè extortà ſerui-

tia

tia obligationē efficacem non pariunt Couar.c. poſſeſſor. §. 4.nu.1.de reg.iuris in 6.

NOTA V.

Præſtatur proportione pretij rei alienatæ oneribus detractis, vt ex hæreditatibus ære alieno deducto, & qua ratione laudimium rei pretium diminuat.

Ad q.5 QVantitas laudimij, ſiue quinquageſima ſit, ſiue ſexta, aut maior, debetur proportione pretij quo res diſtrahitur, non autem valoris. Sola de iure emphyt. Ad decreta
1 antiqua.num.1.& Crauetta conſi.398. Hugho Celſus conſ. 60.num.27. Rendella. de iure prothomiſ. in verbo per emphyteuſim, num.32. Viuius deciſ.496.nu.8.

Idque locum ſibi vindicat quamuis pretium conuentum iuſto rei valore longè minus, vel maius ſit Crau.d.conſ.398. Sola.d.num.1.vt enim & ſi minus ſit pretiū, tunc incommodū eſſe volunt Domini. Ita ſi maius eiuſdem commodo debet cedere, l. ſecundum naturam de reg. iur. vt hac ratione commodum cum incommodo compenſari poſſit, & ait l.1. §.vlt. ff. de aqua pluu.arcend.

2 Vndè his caſibus quibus ex hæreditate, vel fideicommiſſo laudimium dandum eſt. Earum rerum ratio duntaxat habenda erit, & æſtimatio facienda quæ aere alieno detracto ſupereſſe reperientur. Sola loco cĩtat. num.22. Celſ. conſil. 60.nu.27. ratio verò eſt quoniam, ex l.vlt.C.de iure emphyt. habetur rō æſtimationis, vel valoris. tantum autem valere dicitur hæreditas, & æſtimari quantum ſupereſt aere alieno detracto. l.tantum.88 D.de verb.ſignific. l.ſubſignatum, 34. §.bona, D.eo.l.2.§.1.D.de collat.bonor.l.1.D.de iure fiſci. l.vlt.§.4.C.de Bonis q; liberis.§ vlt.inſt.ad.l.Fal.

3 Hinc cum onera, & penſiones rei pretia diminuant Cæſar Manentus de contractu Liuellario pacto 9.num.1. Cagnol.l.2.C. de pactis inter empt.num.236.ad diminuendum rei pretium, vt minor laudimij quantitas ab emptore detur, com-

computabitur duplum eius, quod pro penſione canoneque ſoluitur, quæ detractio fit duplicatione vnius in ſingulis viginti, vt declarat Rendel. de iure prothomyſ. in verb. per emphyteuſim nu. 32. exempli cauſa fundus valet centum aureis ſoluitur annuatim aureus pro Canone, dum vendetur fundus detrahetur decima, vel octaua pars pro laudimio, & ita ſuperſunt nonaginta, iam aureus annuus qui pro pēſione ſoluitur duplicabitur, ad rationē vnius pro ſingulis viginti, qđ onus cum ſit perpetuum, & ab emptore dandum verū pretium emptori ſoluendum erit ſeptuaginta aureorum.

4 An vero in æſtimatione rei pro laudimio dando faciēda, ratio haberi debeat ædificiorū, quę in fundo poſtmodum constructa reperiuntur negant Viuius deciſ. 496. nu. 8. Boer. deciſ. 16. nu. 3. fructuum itaq; habebitur ratio, nos inferius.

NOTA VI.

Ex pretio, quo æſtimatur pactum de retrouendendo ſimileſuè commoditates ab emptore reſeruatæ, non debetur, neque de ſumptibus alienationum.

Ad q. 6. CVm pactum de retrouendendo pars pretij eſſe dicatur, ſi incontinenti venditionis contractui adijciatur l. fundi partem. 79. D. de contrahen. empt. l. ſi venditor. 6. §. 1. D. de ſeru. expor. l. vlt. C. de pact. inter empt. & vend. & quando liberam, atque perpetuum pars tertia pretij exiſtimetur. Tiraquel. de retractu conuentionali in præfat. num. 20. & 25. Ludouic. deciſ. 97. non abs re quærunt an ēt pro portione illius æſtimationis laudimium detur, porrò. l. vlt. C. de iure emphyt. indiſtinctè quinquageſimam pretij, vel valoris dari iubet. Rectè tamen ſubducendum huius pacti pretium cum Cagnol. & Ponte omnes concludunt Valaſc. deciſ. 70. num. 14. Pantaleon. d. l. 2. C. de pact. inter empt. num 25. Onus enim tale pactum eſt, & facit rem minoris pretij, ideoque verum pretium diminuit, ita vt res, quæ eſſet digna nōningentis aureis, non æſtimetur niſi ſexcentis

ſihi-

ſi huiuſmodi pactũ contractui inſit, dicitur igitur pars pretij tertia, non ꝙ faciat rẽ tanto pluris valere, ſed quoniã tertium pretij tunc detrahatur, neque iuſta rei æſtimatio eſſe dicatur, iuſtumvè pretium, niſi ſubducto quanti minoris ob tale pactum res ſit, vt ait Ludo. d. deciſ. 97. Tiraquel cit. d. l. fundi partem, ſed ex his, quæ de pretio rei ſubducuntur, remq; minoris ualoris reddunt non datur laudimium, DD. d. l. vlt. C. de iure emphyt. & dixi nota. 5.

Hinc ſæpius reſpondi de tertio minoris ſub quo debitoris bona in executionem iudicati licitatoribus deficientibus creditori addicuntur factis prius ſubhaſtationibus iuxta formã conſtitutionum Sabaudiæ ſub tit. *delli Incanti, & deliberamenti de' beni ſtabili*.

Non deberi laudimium, ſed tantum de pretio, quod eo tertio ſubducto ſupereſt, ex his, quæ traduntur hic à Ponte quoniam non de toto eo pretio quo res digna laudimium debeatur, ſed de eo tantum quo apud emptorẽ æſtimatur, & quod ab eodem perſoluitur, aut pro quo accipitur, ſiue pluris, ſiuè minoris res valeat, vt alibi dixi ex Sola de iur. emph. nu. 2. & probat. l. vlt. §. pen. C. de iure emphyt. ibid. DD. Iaſ. Coraſ. Cuiac.

Sumptuum qui extra rei pretium impenduntur pro ſalario Tabellionis ꝓxenetæ, vel hodiè ꝓ vectigali inſinuationis ſimilibusvè de cauſis nullam habendam rationẽ in laudimijs Viuius deciſ. 406. nu. 8. quamuis fateatur hæc regulariter rei pretium augere, vel diminuere.

NOTA VII.

Neque de fructibus à ſolo ſeparatis; neque de alijs mobilibus, vel ſe mouentibus.

Ad q. 7. RAtio verò, cur ex fructibus à ſolo ſeparatis, cæterisq; mobilibus laudimia non dentur, apertiſſima, nam emphyteuſis cõſtituitũ tm̃ in his, quæ ſunt ſoli, & immobilib. Angel. Faber. Mynſinger. in §. adeò *Inſtitu.* de locatione

Iaſ.

Iaſ.Cuiac.l.1.C.de iure emphyt.& l.2.& 3.perpetuo immobilium fit mentio,quæ dantur ad meliorandum. Vnde quæſtiones an ob ſterilitatem,ob chaſma, & huiuſmodi Canon diminuatur Gail.obſer 23.lib.2,Gothofred.l 1.lit.a.facit l. 1.& vlt. ff. ſi ager vectig.vel emphyteutic. auth. de alien.& emphyt. & nouella leonis de perpetuis emphyteuſibus. Laudimium autem de alienatione emphyteuſeos tãtum debeatur,l.vlt C.de iure emphyt. ergò nõ debebitur neque de fructibus ſolo ſeparatis,neque de cæteris,aut mobilibus, aut ſe mouẽtibus feruis pecudibus annuis redditibus breui duraturis,l.& ſi chorus de leg. 3. veſtib.& aliis l penul.C.de iure dotium.l.vnic. d. cũ autea,C.de rei vxor de quib.l.1.D.de ædil. ædict. l 93.de verbor.ſign. vbi Alciat.ex l.2.§.certè de furtis Connan.lib.3.com.iur.ciuilis,c.2.num.11.

NOTA VIII.

AEdificia,& Aluuionis Incrementa.

Ad q.8. CVM Aedificia cedãt ſolo cui ſuperpoſita ſunt, vt docet quidam ex recentioribus in princ.inſt.de act.nu. 16.earumq; proprietas, & ciuili, & naturali ratione eius ſit cuius eſt ſolũ, vt ait Alciat.ex §.cũ in ſuo ſolo.inſt.de rer.diuiſ. l adeo 7.§. ea D. de acquir.rer.domin.tametſi viuus deciſio.496.vt ſuperiùs notaui aliter tradiderit parsq; fundi cẽſeantur l. 81.§ qui fundum de leg. 1.& meliorationes ideo emphyteuſeos naturam induere videantur ſi fundus,& ſolum talia ſint, & de his ẽt laudimijs præſtandum.

Pro his,quæ alluuionis beneficio acceſſerũt, ſubdubiã reddunt Amedei ſnĩam ſcripta ab eruditiſs Menochio conſ. 26. 1.vbi validiſſimis rationibus Amedei ſententiam conuellit, & ni fallor conſultus reſpondit pro ea ipſa cauſa quam à Senatu Pedemontano deciſã refert Amed & aduerſus Amedei ſententiam iudicarat Senatus Pedemont. apud Theſ. deciſi. 140.licet in cauſa reuiſionis Amedei ſententiã ampliſſ.ordo amplexus ſit:attamen valdè vrgent rationes Menochij, &

Ozaſchi

Ozaſchi conſ. 4 . & nouiſſimè Fachine. lib. 2. controuerſ. iuris cap.6.qui contrarijs ſatisfacit,& alluuionis incrementum ad primum emptorem libere pertinere docet ex l. 1. C. de periculo,& cõm. rei vend.l.id quod D.eod. l.ſi id quod. §. vlt.D.de reſcind'.vend.l.pen.C.de ſolutionibus, quæ ſententia ſi uera eſt, vti incrementum alluuionis in retrouenditionem non veniet.Ita neq; pro eo iura emphyteutica dominus ſuperior expoſtulare poterit vel canones , vel laudimia , vel quidpiam aliud,quoniam emphyteutica non euadant , quæ aluuionis beneficio prædio emphyteutico accedunt de alluuione eiuſq; iuribus fusè Pereg. de iure fiſci lib. 8. nu. 67. vſq; ad num.82.

N O T A IX.

Laudimium ab emptore ſoluendum .

Ad q 9. 1 AD emptorem rei emphyteuticæ pertinet onus laudimij perſoluendi Fachin.controuerſ.iuris lib.11.c. 58 à quo propterea petendum eſt,& prçſtandum Menochius 434.nu. 17. Viuius deciſ.496. nu. 4. ſicuti in his locis in quibus gabella pro inſtrumento ſoluenda eſt ab emptore præſtatur,quoniam commodum cõtractus principaliter ad emptorem pertinet,qui dominium acquirit. l. ſecundum naturã de reg. iuris maioris enim momenti res ſoli quam pecunia, iuuat.l.'debet.D.de ædilit.edict. quamuis Bartol. & Cçpolla in d.l. debet,æqualiter ab vtroque perſolui ſcripſerint . Primo, quia ſint correllatiua emptor , & venditor, quorum eadem diſpoſitio.l.vlt,C.de iud.vid. tol. Secundo quia contractus ſiunt gratia vtriuſque l. actionum D. de actio. & oblig. Tertio quia dict. l. debet interpretandam cenſeant quando vel ita conuentum , vel ita iure municipali ſtatutum , vel de parte laudimij , & gabellç non de toto. vide Ripam Cagn.in Rub. D.ſi cert.petat.

2 Extenditur , vt etiam in feudis ſoluendi laudimij onus ad eum pertineat , qui inueſtituram expoſtulat. Marta voto 33. nu.10.

nu.10.& 11.quoniam onus huiuſmodi reale eſt, & à rei ſucceſſore ſiue vniuerſali ſiue ſingulari ſubeundum, atque ita decidit Rota R.in nouiſſimis deciſ.464.p.1. nec refert Freciam,& alios exiſtimaſſe dari pro laudimio perſonalē actionem erit enim perſonalis in rem ſcripta, quæ datur quidem contra perſonam ſed ratione rei Alciat. Bologn. in Rub. D. ſi certum petat.reuera tamen Marin.Frecia lib.2.auth.3.nu. 4.de feud.quem videtur ſequi Surd.deciſio.200.num.2. cenſet dari merè perſonalē nō in rem ſcriptam ideoq; non competere contra ſucceſſorem eiuſque præſtatione rem non eſſe affectam fatetur tamen Surd. num. 4. pertinere hoc onus ad emptorem.

Hinc quoties agnatus iure gentilitio conſanguinit.vel vicinus alio iure congrui rem extraneo venditam extorquet, & retrahit. vbi primum rem conſecutus eſt ad laudimium tenebitur,pro quo primus emptor erat obnoxius. Rendella de iure prothimiſeos in verbo per emphyteuſim num. 34. Maurit.parte 1. inſpect.3. nu.4. & 6. de laudimijs ſi à priore non ſit ſolutum,nam ſi ſolutum à primo emptore,eidem à retrahente reſtituendum eſt. Rendella cit.nu.34.Sola nu.2.vbi quando ipſemet venditor retrahit ad antiq.decret. Sab.pag. 205. ad Decretū ex frequentib.glo.4.par.1.Imo addit Rendella quamuis primus emptor laudimia non ſoluiſſet eo, qđ eidem donatum, aut remiſſum à domino directo adhuc tamen poſſe id conſequi à retrahente iure prothimiſeos,& ita deciſum Laurent. Deciſ.26.nu.3.Rendella cit.nu.34.

5 Hinc ſi prior emptor non dederit domino laudimium datē actio aduerſus oēs poſteriores emptores quaſi onus hoc rem ſequatur ad quemcunque tranſeat Marta voto 33.nu.13. In deciſionib.nouiſſimis,& Ita vidi cōdemnari eūdem emptorem ad duplicis laudimij præſtationem, alterum pro alienatione ſibi facta.alterum pro alienatione, auctori ſuo facta ex qua laudimium nondum ſolutum eſſe conſtabat, in cauſa D.Equitis Maglioni.

NOTA X.

Datur ab nouum feudum.

Ad q.10 APpellatione noui emphyteutæ, vel vaſſalli venit is q ſub priori inueſtitura nõ cõprehendebãtur. Marta.in deciſionib.Collegij Piſani voto 33.n.8.qui dicta Amedei comprobat,& toto eo voto oſtendit propter feudi in nouam perſonam tranſlationẽ dari laudimium.De nouo feudo Roſental. de feud. c. 2. cõcl. 9. nouum de nouo acquiſitum quod in primi acquirẽtis perſona cõſiſtit neque adhuc vlla ſucceſſione ad alios peruenit, vel qđ quãuis per deſcendentes primi acquirentis propagatum, tamen reſpectu collateralium qui ex primo acquirente non deſcẽdunt appellabitur nouum q̃uis reſpectu alterius lineæ eſſet antiquum de eodem Duaren.de feud c.4.& alij copioſè à Roſental. adducti qui omnibus pro ſolus ſufficere poterit.

NOTA XI.

Ex prima alicuius rei in feudum emphyteuſim ſiue conſtitutione, & datione.

Ad q.11. VIdentur omnes eo ipſo fateri ex prima hac conſtitutione, & datione non deberi cum tantum dubitent de emphyteuſi, vel feudo ſemel iam ineſſe producto ab emphyteuta,vel feudatario alienando.Roſentall.c.6.concl.66. per totũ. Marta voto 33.deciſ.Collegij Piſan dari ob mutatione feudi,vel emphyt.Cuiac.& Coraſ.& DD. l. 1. & vlt.C. de iure emphyt. certè cum vniuerſum ius laudimiorum ſm leg.vlt.C.de iur.emphyt.moderetur & ea de ijs tantũ alienationibus, quæ ab emphyteuta fiunt,diſputet, de his inquam in quibus expoſtulãdus dñi conſenſus: in quibus habet locũ ius prælationis, ius etiã retẽtionis in quibus propterea poſt duos menſes à die oblationis, dominus ſuperior expectãdus

vnde

vnde ea lecta nullum adeò peruicacem, futurum arbitror qui hac de re amplius digladiandum putet.

Imo in Sabaudia non ſolum ob primam dationem, quæ vt plurimum gratuito fit. Verùm etiam ſi ad dominũ feudi, & ſubfeudi vtrumque aliqua ratione rediret, & deinceps diuerſis perſonis eodem tamen tempore ab eodem venderetur nulla laudimia præſtanda, quaſi per acquiſitionem ad priorem naturam reuerſa fuerint prioriq; dationi hæc noua vẽditio aſſimiletur. Fab def. 3. C. de iure emphyt. Id etiam patet ex vulgato diſcrimine inter libellarium cõtractumuè colonarium, & emphyteuſim quod in illo pro introitu quædam ſumma pecuniæ pendatur, iuxta Galliæ conſuetudinẽ vt notat Gothof. l. 1. C. de iure emphy. in prin. litt. R. ex Paponio, & alij ſecus in emphyteuſi.

NOTA XII.

De alienatione in alterum ex comprehenſis in inueſtitura, vel agnatis, vel ſucceſſoribus. De Prælato qui anteceſſoris emphyteuſim nanciſcitur.

Ad q. 12. OB alienationem in alterum ex his, qui inueſtituræ verbis ad emphyteuſim vocantur, vti ſi agnati ſint, fratres, ſocij, ſucceſſores, laudimium non eſſe præſtandum, docuerunt Crauetta conſil. 251. num. 4. verſ. quod dictum magis ex Brun. Ripa. item conſil. 215. num. 8. vbi ex inde infert, re emphyteutica data in dotem propriæ filiæ non deberi laudimium, quia alienatio in eam facta, quæ inueſtitura comprehendatur ex Bald. conſil. 353. nouiter ſcripta Amedei recenſuit, & approbauit Viuius decif. 496. num. 4. 5. & 6. cuius rei ratio multiplex afferri poteſt. nam l. vlt. C. de iure emphyt. nominatim laudimium à nouo emphyteuta præſtandum iubet. at qui in inueſtitura comprehenditur haud quaquã nouus emphyteuta eſt. Marta. voto 33. num. 8. altera ratio, quoniam omnia verba, & pacta quæ emphyteu-

ſeos alienationem vetant, aut alienatione ſubſecuta quidpiam præſtandum ſuadent, interpretantur de alienatione quæ fiet in extraneos non vero in cognatos fratres qui inueſtituræ verbis continentur, & aliquando ad emphyteuſim admitti poſſunt, in quos propterea inuito, vel ignorante Dño Superiore res transferri poteſt. Cephal. conſil. 104. num. 12. lib. 1. licet aliter ſcripſerit conſil. 257. nu. 32. propriè enim alienari res non dicitur, quæ in eum qui in inueſtitura continetur transfertur cap. 1. §. etſi clientulus. de alien. feudi.

Idem iuris eſt in alienatione feudi, quoties enim in eum abalienatur, quem inueſtituræ verba ad ipſum feudum vocant, nullum debetur releuium, vel laudimium, vt ſcripſit Roland. conſil. 41. num. 19. lib. 2. ex Affliѐto, & alijs. Marta. Viuius locis ſuperius adductis, tum prædictis rationibus quod videlicet hæc alienatio verà non ſit, & quod inſcio domino fieri poſſit. Imò quamuis quis promiſerit non alienare, in huiuſmodi tamen perſonam alienare poteſt, ex Io. Ray. Oldrad. Pariſ. & DD. in cap. 1. de alienat. feudi paterni, quia etiam refutatio potius, vel renunciatio cenſeatur quam alienatio, dum fit in vocatum. multo magis ſi in ſucceſſores: At ex renunciatione ſucceſſori facta quamuis complures contenderint laudimium deberi, quorum argumenta recenſet Afflict. cap. 1. §. ſed, & res per quos fiat inueſtitura, num. 22. vera tamen ſententia eſt non præſtari. Roſſentall. cap. 6. concl. 66. nu. 8. ex Alex. Bruno, Freccia.

Excipiunt quando id fieret in fraudem domini directi, vt ſi omnia bona renunciarentur. arg. l. quæ in fraudem. l. omnes. §. lucius D. quæ in fraudem creditorum. Excipe quandò cõſuetudine, vel pacto ſtabilitum vt ex quacũq; alienatione præſtaretur laudimium, vel quomodocunq; re in alium trãſlata, ea enim verba omne trãſlationis genus ſiue inter viuos, ſiue per vltimam voluntatem complectuntur Afflict. cit. nu. 25. per l. 1. C. de oper. libertorum. Roſſental. cap. & concluſ. prædicta hinc oritur elegantiſſima ratio, cur ob donationem filio factam laudimium non debeatur, qua de re deinceps.

Hinc

Hinc in altera quæſtione de laudimio, vel releuio præſtando, quando in locum prælati demortui qui feudum, vel emphyteuſim habebat nouus prælatus ſubſtituitur; non aliena à ratione negantium opinio eſt; quorum Anteſignanus extitit Iſernia in cõſtitutiones Regn. incip. poſt mortem, & cap. 1 de cap. Conradi nu. 15. ibidem Afflict. § ſimiliter, nu. 17. eamque pluribus probat Marta cit. caſu 17. num. 9. vſq; ad num. 21. parte 4. de iuriſdictione neque ob frequentes vnius alteriuſue prælati in eo caſu laudimiales præſtationes Principi ſeculari factas præſcriptum cenſeri ius laudimium ab alijs non conſentientibus deincepſque in Eccleſia ſuccedentibus conſequendi. Afflicti diſtinct explosa. vti etiam cenſuit Menoch. conſil. 409. num. 84. cum enim omnes in inueſtitura comprehendantur, abſque laudimio rem poſſunt obtinere, neque anteceſſorum ſolutiones ſucceſſoribus nocere poterunt, niſi omnia ad præſcribendam laudimij exigendi facultatem requiſita interueniſſent.

N O T A XIII.

An immunis à laudimio, cui alienare licet Domino irrequiſito.

Ad q. 13. Aſſeuerandum eſt quis domino irrequiſito emphyteuſim alienare liceat, ad huc tamen deberi laudimium, ſi poſt alienationem, vel admiſſionem, vel inueſtituram à Domino expoſtulare, aut conſequi oporteat ex Cuiac. l. vlt. C. de iure emphpt. Marta voto 33. num 6 & 7. Viu. deciſ. 496. ex Bald. Iaſ. Corbulo, idque validiſſimo argumento quoniam in l. vlt. C. de iure emphy. non ſolum conſtituitur, vt domini expectetur conſenſus per bimeſtre antequam emphyteumata in alium transferrentur à die requiſitionis, & interpellationis, ſed etiam vt ſiue cum conſenſu, ſiue ſine conſenſu domini alienatio facta ſit, rurſus alienatione ſecuta interpelletur ad nouum emphyteutam admittendum in poſſeſſionemque ſuſcipiendum, & vt vulgo dicunt, inueſtiendum. laudimium non datur ob voluntatem, & conſen-

ſum à domino alienationis tempore, vel antea præſtitum, ſed pro ſuſceptione admiſſioneque in poſſeſſionem, et inueſtitura ſubſequenti, vt probat §. neceſſitatem, autem iuncto §. & ne auaritia ibi magnam molem pecuniamuè propter hoc efflagitantes. qui verſiculus agit de laudimio, & de cã & ratione propter quam debeatur, ideoque adijcitur dictio, propter, quæ dicitur cauſalis, ſeu cauſæ connotatiua. §. ſanè. in proemio decretaliũ, l. 1. §. 1. D. quod vi, aut clam, l. 1. §. ex incendio, D. de incend. ruin. & naufrag. igitur cum duret ad huc cauſa laudimij, licet quis irrequiſito domino alienare poſſit, vtpotè cum nouum emphyteutam adhuc admittere, & approbare oporteat. non debet ceſſare effectus, & laudimij præſtatio, durante enim ratione legis, & ipſa lex durat, l. illud 32 D. ad l. Aquil. l. Lucius 46. D. de

Quapropter licet in inueſtitura ampliſſima alienandi facultas emphyteutæ, vel feudatario data ſit ob id non cenſetur condonatum onus laudimij. Corbulus de cauſis ex quibus emphyteuta ſuo iure priuetur tit. de cauſa priuationis ob alienationem irrequiſ. domino factam ampliat. 1. num. 7. Viuius, & Marta locis præcitatis.

Rurſus licet pleriſque locis inualuerit conſuetudo non requirendi, vel expectandi domini conſenſum, quando de alienatione emphyteuſeos agitur, non ob id infertur, eximi eadem conſuetudine à laudimij ſolutione, vti obſeruatur in regionibus Pedemontanis teſte Sola de re emphyt. num. 6. ad decreta antiqua poſt Purpur. & Amedeum. quemadmodũ etiam in Sabaudia vbi feuda ſunt ad inſtar Patrimonialium Faber. C. de re emphy. def. 8. Idem receptum in Gallia Io. Faber in auth. ingreſſi, C. de Sacroſanctis Eccleſijs. Sola d. num. 6. quod obtinere deberet, vbicunq; adaucta eſt laudimij quantitas, pluſque pretij, vel æſtimationis quinquageſima præſtatur ex Sola Tiraq. Freccia de auth. & poteſtate Baron. lib. 2. §. pluribus q. 27. num. 80. 82. &c. vt oneratus in vno in alio releuetur. l. ex empto. 11. §. 2. D. de act. empt.

Hæc autem facultas alienandi domino irrequiſito ex ſẽtentia Solæ priuat dominum prælationis iure, licet aliter

ſen.

ſen.Pedemõtanus iudicauerit,& operatur ne ceſſet diſpoſitio l.quoties 15.C.de rei vind. in emphyt.re abſque domini conſenſu diſtracta.

NOTA XIIII.

An Dominus cenſeatur remiſiſſe ius laudimij, data facultate liberè rem abalienandi.

NOn amiſit dominus laudimij exigendi ius,quamuis in inueſtitura, vel feudi, vel emphyteuſeos, vel alibi ſcriptũ reperiatur, conceſſum emphyteutæ in quemcunque volet nullo conſenſu domini adhibito, rem libere transferre in quemcunq; volet. Roſental.de feud.cap.9. concl. nu. 12. poſt Iſerniam Afflictum, Veſembecium, Martã voto 33.nu. 6. idque duplici de cauſa,prima eſt quoniam licet ampliſſima alienationis facultas data ſit, adhuc tamen neceſſarium eſſe domini conſenſum plures arbitrantur Roland.conſil.2. num. 134. lib. 1. qui aſſerit frequentiori DD calculo id approbatum Marta voto 32. per totum aſſeuerans hanc eſſe communem veriſſimamq; ſententiam num. 3. ex Riminald. iun.conſ. 18.num.87.lib.1.vnde Ozaſch.deciſ.163.num.11. & alijs oſtendit, licet feudum Francum factum ſit atque à ſeruitijs liberum,ob id tamen non euaſiſſe abſq; domini cõſenſu alienabile, quoniam verba ſecundum naturam actus intelliguntur,l.ſi ſtipulatus D.de vſuris. hanc tamen rationẽ non amplectitur Roſental.d.cap.12.concl. nu.12.ait enim data facultate alienandi poſſe rem etiam feudalem abſque domini conſenſu alienari. Altera ratio eſt quoniam non dependet laudimium ab eo conſenſu, ſed ab inueſtitura vel approbatione, & in poſſeſſionem,vel dominium tranſlatione,vt dixi Notis ſuperiorib ideoque ex diuerſis non valet illatio.l.Papinianus exuli.D.de minorib l.vlt.C.de Calumnia. neque data facultate alienandi, colligi poteſt laudimialis prẽſtationis liberatio,q̃a remiſſio,& donatio ceſſat,niſi alia interpretatio adhiberi poſſit quam liberalitatis exercen-

dæ, l. cum indebito, D. de ꝓbat. Menoch. de arbit. caſu. 88.

Et de emphyteuſi quod conceſſa facultate alienandi nō cenſeatur ius laudimij exigendi remiſſum. Surd. deciſ. 200. num. 4. & 5. Corbul. de cauſ. priuat. ob alienat. ampliat. 2. num. 7. Contrarium quidem conſuluit Cęphalus conſ. 699. num. 30. frigidis tamen rationibus eius opinio ſubnixa eſt ideoque non abs re à Surdo num. 5 refutata. Iuuant ſcripta Fabri def. 49. Theſ. deciſ. 169. Papij deciſ. 48. alienandi licentia conceſſa ceſſare ius ꝑlationis. l. quoties ab omnibus. 11. C. de fideicom. quemadmodum etiam ſi cogente magiſtratu venditio publicè contrahatur: niſi vbi contraria inualuit conſuetudo. Non tamen ob id volunt ceſſare ius laudimij expoſtulandi.

NOTA XV.

Ad q. 15. AMędei diſtinctionem vtrum dominus emphyteutam approbauerit alienationiq; conſenſum adhibuerit poſt factā alienationē vel ante. priori caſu videri amiſsū, & remiſsū laud. non aūt poſteriore cōuellere auſus nō eſt, Surd. dec. 200. nu. 6. dominū quidem ſubijcit num. 7. videri in culpa ſi tranſlationi poſſeſſionis, & cōtractui aſſentiat ante laudimij receptionem, ex Mar. Freccia lib. 2. de feud. auth. 3. nu. 4. ideo ſibi imputare ſi quidpiam damni ex inde percipiat c. damnū. De regul. iuris in 6. verūtamē cur is q. ex parte ſua cō tractum adimpleuit alienæ fidei confiſus, ob id implementum ex parte ſocij expoſtulare prohibebitur? Roland. conſ. 69. lib. 1. Fráſ. Becius conſ. 45. nu. 6. l. cum proponas, C. de pactis.

NOTA XVI.

Quomodo Canonis receptio caducitatis condonationem arguat, & quàm varia de laudimijs ratio ſit.

Ad q. 16. PLerique ſinuoſæ huius quæſtionis anfractus indiſtinctè, celeriterque traſgreſſi veritatis planiciem

vix

vix potuerunt aſpicere, ideo cautius, qui duodenis capitibus diſtinctis eam introſpiciunt. Primum caput eſt. Dominus caducitatis non inſcius canonem futurum accipiens caducitatis pęnam condonare præſumitur, liberaſſeq; emphyteuticarium à pęna commiſſi. Cuiac. l. 2. q. 5. de iure emphyt. Ruin. conſ. 110. lib. 2. Bart. l. 2. num. 8. C. de iure emphyt. Iaſ. nu. 114. quãdoq; dẽ iniuria diſſimulatione abolet̃ §. vlt. Inſtit. de iniurijs. II. Idem obtinet ſi Canonem expoſtulauerit. Cuiac. cit. Iaſ. l. vlt. num. 128. quemadmodum pretiũ petendo receſſiſſe à lege ſua videtur l. Aemilius Largianus, D. de minorib. l. poſt diem. D. de lege commiſſi III. cęterum remiſſa pęna nõ p̃ſumitur ſi emphyteuta conuentus canonis ſolutionem abneget, l. pen. D. ne quis eum qui in ius vocatus eſt vi eximat. IV. quando Canonem recipit nihil prodeſt proteſtari ſaluum ſibi velle ius caducitatis. Iaſ. cit. nu. 124. Corbul. de iure emphyteut. cap. 15. declar. 25. num. 2. quoniam proteſtatio contraria facto inutilis d. l. Aemilius Largianus 38. D. de minoribus l. 1. §. 1. D ſi vſusfructus petatur, & qui facit actum iuri quæſito repugnantẽ, cẽſetur id remittere. l. poſt diem 7. D. de lege commiſſ. At hic, dominus ipſe ſecum pugnat, nam dum penſiones futuri temporis poſt caducitatem exigit vult eum in emphyteuſi perſeuerare. V. excipe ſi emphyteuta huic proteſtationi aſſentiatur, arg. l. vlt. §. vim ſi prædixit. D. Nautæ Caupones, ſtabul. non ſufficiet tacere. Menoch. lib. 3. præſump. 112. nu. 22. VI. dñus emphyteutę laici canonem præteritum recipiens, præſumitur laudimiũ caducitatemq; remiſiſſe Sarmient. ſelect. interpretationum c. 6. lib. 3. Imol. c. potuit, de locato nu. 4 cũ enim vti poſſit duplici iure, vel expulſionis, vel receptionis canonis, dum altero vtitur, altero priuatur. l. reſcriptum 10. §. ſi pactum, D. de pactis, l. 3. §. labeo ait; D. de doli mali exceptione. l. vlt. §. vlt. D. de eo, quod certo loco, ſed Cuiac. d. l. 2. q. 5. C. de iure emphy. cõtrariũ ſentit cũ Fulgoſ. motus Nouel. 120. neque obſtare l. poſt diem, D. de l. commiſſ. & ſimiles. Nã ibi qui p̃tium exigit ideo rẽ petere poſtea non poteſt, quia variaret, & ſecum pugnaret. At qui exegit præteritas

penſiones, & poſtea laudimium, neque variat, neque ſecũ pugnat VII. Hoc tamen ſexto caſu proteſtatio reſeruat ius laudimij,& caducitatis, argum. eorum quæ tradit Menoch. præſumptio. lib.3.cap.11.num.18. quia proteſtatio reſeruat ius animumq; patefacit.l.ſi debitor.10.§.1.D.quibus mod. pignus,vel hypoth.ſoluit. VIII. Emphyteuta Eccleſiæ quãuis elapſi temporis canonem recipiat ob id non præſumitur renunciaſſe caducitati. Auth.qui rē C.de Sacroſ.Eccleſ.& Nouel.120. Iaſ.l.2.nu.127.ibid.Cuiac.IX.Ignorãs caducitatē licet canonē recipiat non ꝑſumitur iura ignota caducitatis remittere. Corbul.de iure emphy.c.15.declar.21.num. 14.quoniam nemo præſumitur renuntiare iuri, quod ignorat ſibi ſpectare,l.mater 206. D. de inoff.l.cum de indebito 25. D.de probat. X. Procurator canonem recipiēs caducitatē remittere minime præſumitur, vt enim ius quæſitum remittatur à procuratore, ſpeciali mandato opus eſt, l. contra iuris, §.filij,D.de pactis, Ruin. conſ. 110. num. 10 lib.3. Dec. conſil.319. nu. 3. XI. Nuſquam receptio canonis laudimij remiſſionem arguit. Surd. deciſ.200. num. 5. verſ.ſic videmus, qui fatetur male Amadeum hic fuiſſe ſubdubiũ. Primo quia donatio tunc temporis cēſetur facta quoties alia actus interpretatio operantiſuē intentio haud commodè aſſignari poteſt niſi liberalitatis exercendæ, nam ſi alia coniectura adſit, ea perpetuo recipienda eſt l.eleganter.§.qui reprobas D.de pign.act.l.ſi cum D de ſolut. potiuſque error, & fatuitas quam donatio præſumenda,l.etſi me putem,iuncta, l.1.D.de cond.indebit. Menoch.caſu 88.de arbitrar.in prin. Secundo, quoniam quoties duo coniunctim ſunt in obligatione, vti altera obligatio ex alterius omiſſione non proficiſcitur, tunc etiam neque vnius proteſtatio alterius remiſſionem inducit à contrario caſu,argu.l.3.§ labeo. D.de doli mali except. l. 2. D.ſi quis caut.l.reſcriptũ,10.§.ſi pactũ.D. de pactis iuxta vulgatum axioma, quemadmodum ſe habet oppoſitum in oppoſito, ita propoſitum in propoſito, l. vlt. §.vlt. de leg.3. Tertio, quoniam in petitione, præſtationeq; laudimij,& canonis nullum adeſt obſtaculum, quod vtriuſq; actio-

actionis concurſum remorari poſſit, neque iniquum eſt, & laudimium petere, & canonẽ conſequi cum neq; ex hiſdem fontibus exoriantur, neque inter ſe pugnent, neque tandem adſit vllum ex his quę actionum concurſum impedire recẽſentur à Bart. Alciat. Cagnol. & alijs in l edita. C. de edẽdo. Actionum ſcilicet origo, exercitium, ſententiæ præiudicium, executioué, vt in l. 1. C. de furtis. l. ſi mihi, & tibi de leg. 1. l. cũ quęritur. D. de except. rei iudic. l. de eadem re. l. plures de act. & oblig. l. fundum de except. l. 1. D. ſi fam. furtum feciſſe dicatur. Itaque multo magis diuerſis ſeparatiſque iudicijs ꝓponi poterunt, neque alterius actionis inſtitutio alteram perimere poterit. Quarto, namque ſeparata toto cęlo ſunt caducitas, & laudimium, diuerſa penitus vtriuſq; ratio, vnde mirum contrariæ ſententiæ autores ideo ex canonis receptione præſumere laudimium remitti, quoniam ea patiat caducitatis pręſumptam indulgentiam, repugnante vulgato axiomate ex diuerſis diuerſam ſeparatamq; rationem habẽtibus non valere argumentum l. Pap. exuli D. de minor. l. vlt. C. de calumniat. XII. Quoniã à Ponte, & alij plerique vndecimę aſſertioni refragari videntur. Subiungo poſtremã vulgo nullo diſcrepante receptã. Quoties canon recipitur, vel ab ignaro laudimialis obligationis præcedentis, vel ab eo qui apertè proteſtatur, ſe nullo pacto laudimium condonaturũ, vel ob emphyteuſim Eccleſiaſticã, vel à ꝓcuratore ſpeciale mandatum renunciandi laudimij, non habente tũc abſque dubio laudimiali præſtationi ob canonis expoſtulationẽ, & receptionẽ ſubſequẽtes dñm renũtiaſſe nõ ꝓſumitur, huius veritas patet ex ſuperioribus capitibus, & ex traditis à Corbulo capit. 15. declar. 21. num. 14 de iure emphyt. Menoch. lib. 3. præſumpt. 112. num. 22. Iaſ. l. 2. num. 127 & ſeqq. & quoniam ius ignotum non præſumitur remiſſum, l. ſi quando, §. vlt. C. de inoff. ꝓteſtatio conſeruat ius proteſtãti competens l. & ſi quis §. plerique, D. de relig. & ſumpt. funer. emphyteuta Eccleſiæ, in Nouell. de alien. & emphyt. §. ſi verò aut locator. De procurat. quoniã deſiderat ſpecialem mãdatum iuris quæſiti renunciatio d. l. contra iuris, §. filius, de pactis Berous conſ. 16. nu. 10. lib. 1. NO-

NOTA XVII.

De amiſſione laudimij ob negligentiam, vel diſſenſum domini in nouo emphyteuta admittendo, & inueſtiendo.

Ad q.17. QVatuor aſſertionibus tota hæc res accuratè expediri poteſt Aſſertio prima reuera.l. vlt.prẽfigere duorum menſium ſpatium domino directo ad conſenſum alienationi prẽſtandum; idque traditur verbis expreſſis.§.vltim. eiuſdem legis. Verum hos duos menſes intra quos nouum emphyteutam debet admittere, diſtinctos eſſe ab alijs duobus quibus eidem domino denunciatur, an velit rem emere, necne.vt oſtendit eadem l.vlt.§.ſin autem duorum menſium coniuncto.ſ.vltim.& ibid.Cuiac.

Secunda aſſertio, niſi intra duos poſteriores menſes dominus requiſitus, & teſtato conuentus nouum emphyteutã admiſerit, his elapſis non eſſe neceſſariam ſuſceptionẽ, neque dari quinquageſimam pretij.ſeu laudimium. Sed valere alienationem perinde, ac ſi fuiſſet nouus emphyteuta à domino receptus.d §.vlt.& ibidem Cuiac.nam qui ſinit tempus labi dicitur renunciare conceſſionibus, & priuilegijs intra tempus impartitis. Bald.l.1. C. de in integr. reſtit.atque ius conceſſum intra tempus poſtea dicitur denegatum. l.ſi vnus 27.§.1. D. de pact. Limitatiq; temporis ea vis eſt, vt poſtea inducat contrariam diſpoſitionem. l. fratres. D.de pœnis. Vnde colligimus, vel dominum renunciaſſe, vel excluſum duobus menſibus elapſis poſt factam alienationem.

Tertia aſſertio, incontinenti dominum poſſe emendare moram conſenſu adhibito, nouumque emptorem admittere dummodo priuationis laudimij iudiciaria declaratio nondum ſecuta ſit. Primum quoniam exploratum eſt etiam in pœnalibus regulariter conceſſam eſſe moræ purgationem incontinenti. l. ſi ſeruum.§. ſequitur l.ſi inſulam. ſ. continuus. §.item qui inſulam. l. ſi ita quis. ſ. Seia Cauit. D. de verb.oblig. Secundo quoniam ipſemet emphyteuta, de quo

ex-

expreſſim ſancitum eſt, vt iure emphyteutico cadat ſi aliter verſatus fuerit, quam Iuſtinianea conſtitutio præſcribat. d. l. vlt. § vlt. C. de iure emphyt. poteſt celeriter, & incontinenti negleċta erga dominum officia peragere, & moram emendare. text. in cap. potuit, de locato, vbi id expreſsè deciditur. Sarmient. lib. 3. ſeleċt. interpræt. c. 5. Bald. l. ſi pacto quo pœnam, C. de pactis. Ang. l. & ſi poſt tres. D. ſi quis cautionibus. Menoch. de arbitr. caſu 7. Idem Ius domino officio ſuo fungi negligente, & conſenſum procraſtinante concedendum, vt relatiuorum eadem ſit diſpoſitio. l. vlt. C. indict. vid. toll. l. 2. C. de cupreſſis, vt ſeruetur in contractibus æqualitas, & ne rigidiores erga dominum, quam erga emphyteutam videamur; maximè cum magis domino officiat mora emphyteutæ in canone præſtando, quam offendat emphyteutam, mora domini in conſenſu interponendo.

NOTA XVIII.

Non deberi laudimia ex feudo franco, niſi aliter conuentum.

Ad q. 18. NEgant deberi ex franco, & ex cæteris, niſi vel pacto in inueſtitura, ita conuentum, vel vniuerſali regionis conſuetudine id receptum, quod etiam fatetur hic Amedeus Roſentall. cap. 6. concluſ. 65. Mar. Frecc. lib. 2. de ſubfeud. Baron annot. 3. nume. 2. Capic. Marin. Syluan de eo Marta voto 32. per totum, feudum francum hac in re à cæteris differre à veraq; feudi natura degenerare, vt ſit immune ab omnibus ferè ſeruitijs. Roſſentall cap. 2 concluſ. 59. nu. 1. & 2. cap. 8. concluſ. 8. num. 1. Surd. de alimen tit. 1. quæſtio. 55. num. 25. Decian. conſ. 19. num. 196. lib. 3. Verumtamen quamuis ſit à ſeruitijs militaribus liberum, vaſſallum debere, & conſilio, & taciturnitate domino opitulari. Roſſentall. d. concluſ. 59 num. 3. & 4. alioquin repugnantia contineret ſi eſſet feudum, & non eſſet fidelitati obnoxium.

Cæterum in amittendo, non dicitur ita francum, quin ijſdem quibus alia delictis, culpiſq; deperdatur, excepta cauſa ſerui-

ſeruitiorum non præſtitorum. Roſſentall ibidem num.3.in allegat Alex.conſi.19.& 20.lib.1.Bald.prælud. feud.nu.53. Non eſſe immune à iuramento fidelitatis. cap.6.concluſ.39. num.3 Roſſentall d.cap.2.concluſ.69.lit.A Tiraquel.in l.ſi vnquam,C.de reuocand.donat.numer.339. verſ. donatione largitus In repentinis debet ſuccurrere domino. Roſſentall cap.8.concluſ.21. nu.6. hoſtibus irruentibus, Turca, Tyranno,de quo idem agit cap.5. concl. 79. num.8.

Tandem inſpicienda inueſtitura eſt,quia ex pactis ibi adiectis plus minuſvè præſtabitur cap.8. concl.8.nu.1.

NOTA XIX.

An in commiſſum feudum emphyteuſiſve incidant: Laudimij ſolutione neglecta.

Ad q.19. LAudimij ſolutione, & præſtatione neglecta emphyteuſim non incidere in commiſſum pœnamvè caducitatis deciſum in Senatu Mantuano deciſ.200.apud Surdū, nam priuationis pœnæ non niſi in caſibus à iure nominatim expreſſis infliguntur.§.cum igitur.verſ.non eſt lex. Nouella de non elig.ſecundo nub.mulier. quinq; alijs rationib. hanc veriſſimam ſententiam Surdus ſtabiliuit quem vide. Idem exiſtimauit Sol.de iure emphyt.ad decreta antiqua Sabaud. num.32. nullumq; exſtare tempus à iure præfixum intra cuius curriculum Laudimij ſolutionem non requiſitus,& minimè interpellatus facere cogatur, ideoq; nunquam in mora, quia mora,aut per interpellationem, aut per diei lapſum cōmittitur l magnam C.de contrah.& committ.ſtipul.l.videamus.ff.de vſur. neque ēt præfixum eſſe tempus ad inueſtiturā petendā in emphyteuſi ſecus in feudis, ex Burſ.conſ.137. nu 48 ſed hęc ex: ēdit̄ prima ſnīa vt idipsū in feudis recipiat̄. Sola cit.&rationes Surdi id cōuincūt,licet de feudo nō eſſet apud eum orta diſceptatio,& quoniam mora.aut per diei lapsū,aut per interpellationem dumtaxat regulariter contrahatur. d.l. videamus.d. l.magnam. ab his diſſentire videtur

Molina

Molina de contractibus diſp. 459. nu. 2. cuius ſententia reſtringenda. quando alienatio fit domino inconſulto, alioquin erronea eſt, tamen in Pedemontio, licet abſque domini conſenſu alienare. Sola loco citato num. 6. apertè diſſentiūt Viuius deciſ. 496. Laurent. deciſ. 143. quorum opinio rigidior, quam vt amplecti mereatur.

Quid ſi interpellatus emphyteuta, vel feudatarius laudimij, præſtationem recuſet affirmant plerique incidere in commiſſū apud Viuium deciſ. 496. num. 13. ex Rom. conſil. 12. num. 6. vbi Mandoſ. alij negant, alij diſtingunt, an alienatio agnato, an extraneo facta. Cenſeo ſi recuſet, conueniendum, & condemnabitur non ſolū ad laudimiū, ſed etiam ad intereſſe; hęc .n. eſt pœna moroſi, quoties alia non eſt lege nominatim ſtatuta. l. mora. D de vſuris omnes in l. quod te D. ſi cert. petat. idem conuincunt ſupra Sol. & Surd.

An verò ſuppoſito, quod alicubi receptum dari tantum annum, & diem ad laudimium præſtandum, vti cenſet Viu. deciſ. 496. num. 1?. elapſo eo tempore licitum ſit emendare moram? negat Rota Auenion. apud Laurent. deciſ. 143. nu. 6. affirmat Viu. deciſ. 496. num. 14. verſi. ſed iſtam. cuius ſententia ſectanda, quoniam regulariter eſt conceſſa moræ purgatio in cauſa caducitatis antequam res declarata ſit caduca, & ita deciſum apud Rotam Rom. teſte Cantuc. deciſ. 28. inter deciſ. diuerſor.

NOTA XX.

An Laudimium pertineat ad proprietarium, vel ad vſufructuarium.

Ad q 20. FRequentius in foro recepta ſnīa eſt, vt ad fructuarium pertineant laudimia, quæ durante vſufructu obueniunt Gutierrez de tutelis part. 3 c. 24. num. 16 qui ita teſtatur communiter frequentari ex Menoch. conſ. 66 num. 36. lib. 1. Barboſa in l diuortio §. ſi vir num 43. D. ſol matr. Faber C. de iure emphyt. def. 46. quamuis fateatur commiſſū eſſe proprietarij, ſi dominium directum cum vtili conſolidetur

tur

tur ex Oldr.conſ.24.Pap.q.477.Lud.Molina de iure primogen lib.1.cap.22.num.12.& 13. qui & vſufructuario deberi, & maioratus poſſeſſori luculenter diſſeruit. Sola ad decreta antiqua de iure emphyt.num.33. qui hanc ob rem ait in legatum vſusfructus venire laudimia,& releuia ratio in promptu,quoniam ſunt obuentiones,& inter fructus.

Hanc tamen ſententiam aliqui ex recentioribus abſurdiſſimam appellant Franciſcus N.obſer.lib.5.cap.9.in tractatu feudali. Et in emphyteuſi eam refellit Peralta apud Molinam in l.Titia cum teſtamento. §. Titia cum nuberet, D.de leg.2.n.9. verſ.alij vero,tametſi fateatur deberi maioratus poſſeſſori, mouetur Franciſcus N. quoniam obuentionum aliæ ſunt reales, quę propter rem ipſam,vel ex re ipſa debentur,quas æquum eſt poſſeſſori cōcedi, quia rei quoque onera ſuſtinet. l.vſufructu. 7 §.1. l.vſusfructus 58. D.de vſufruct. aliæ verò perſonales, quæ propter ius perſonæ debētur veluti fidelitatis præſtatio lib.2.tit.5.& tit.26. Feudorum,vt reuerentia, & honor ſeniori præſtetur,ſicuti patrono à liberto.l.liberto 9 D. de obſeq. patrono præſtandis. l. generaliter, D. de in ius vocand. Sed laudimia non ob rem, ſed ob perſonam debentur, vt ſint teſtificationes, & recognitiones quædam autoris beneficij ſicuti cenſus qui ex prædiorum prouincialium venditione fiſco dabantur. l. 7. C.ſine cenſu vel reliq.igitur domino directo debētur, ita vt vſusfructuarius omnes quidem fructus ex re, vel ob rem prouenientes percipiat.l.meuius 66.§ penult.de leg.2. dict.l. vſufructu 7. D. de vſufructu. Verum reſpuenda hæc ſententia, debētur enim laudimia ob rem ipſam,& ex re licet non niſi domini voluntate interueniente à quo inueſtiturā accipere oportet.arg.l. ſi ſeruus 61. §. locaui.iuncta l. falſus 43.§.vlt.D.de furtis.l.ſi quis mihi 25.D.de acq.rerum.Secūdo mouetur, quoniam vaſſallus fructuarium facere nō poſſit quaſi is fructuarius ſit, cui alium fructuariū facere non licet.l.ſi vſusfructus.66. D. de iure dotium. Verum id apertè falſum eſt,conſtat enim & vaſſallū, & emphyteutam verum vſumfructum poſſe cōſtituere, ſaltem durāte eorum vitę curriculo

riculo. Molina de iure primogen. lib. 1. cap. 19. num. 23. & c.20.nu.6. Tertiò mouetur quoniam ſolius domini ius erit inueſtire.l.vlt.C.de iure emphyt.igitur & ad eũ ſolum pertinebit laudimia recipere.Reſpondeo verum eſſe ꝙ iũs inueſtiendi ad dominũ,& proprietarium,non aũ. ad vſufructuarium ſpectat,quia vſufructuarius dominus nõ eſt.l.pen.D.de acq.poſſeſſ.& nemo poteſt, aut dominium vtile transferre, aut translatum approbare qui dominus non ſit.l.vltim.C.h.t.verum quid prohibet, quominus vni laudimia præſtentur,& ab alio inueſtituræ accipiantur? vt ait Faber loco citato &c. nam laudimia ad cõductorem pertinẽt Aenn.Rob. lib.3.c.18.qui tamen laudare non poteſt.

NOTA XXI.

De emphyteuſi à domino directo acquiſita, & ita conſolidata.an laudimium conductori præſtandum ſit.

Ad q.21. VEndita emphyteuſi vtilive rei emphyteuticæ dominio ipſimet domino directo iure prælationis aliavè ratione nullum laudimium conſiderari poſſe, neque per fructuum conductores ipſum dominũ expoſtulari. Coſta de retrotractionibus cap.8.caſu 11. numer.6. Mauritius Burg.de laudimijs parte 1.inſpect.4.num 49.Odofred.Alberic.Iaſon acquiſito enim per conſolidationem integro, & toto rei dominio omnia iura emphyteutica extinguntur,eo quod nemo poſſit eſſe dominus directus, & vtilis eiuſdem rei non magis quam debitor,& creditor,l.debitori.50. coniuncta l.hæres. 24 §.quod ſi ſtipulator,D.de fideiuſ.l.vranius. Et quia facilis eſſe dicitur vniuſcuiuſque rei reditus ad ſuam naturam Can.quauis de conſecrat.diſt.4.l.ſi vnus 27.§ pactus ne peteret.D.de pactis,at natura ſua omnes res ſunt, & laudimiorum præſtationibus,& alijs ſeruitijs,atq; oneribus immunes arg.l.altius.C.de ſeruit.& aqua,omnia natura ſua libera.

NOTA XXII.

De eadem re. alienata ſcilicet emphyteuſi Domino directo.

Ad q.22. QVærit Rendela an ſi eo caſu quo emphyteuſis domino directo alienatur,& nullum præſtatur Laudimium contigerit iure congrui ab eodem amoueri. Ita cenſeatur ius laudimij p cõſolidationẽ exſtinctum,vt id repetere non poſſit, & aſſerit poſſe conſequi, ac ſi reuera id perſoluiſſet, nu. 34. de iure ꝓthomiſeos verbo p emphyteuſim eiuſdemq; ſententię auctores citat Tiraquell. & alios.

Quærit ſola ſi pro ea emphyteuſi quę domino directo alienatur is Principem recognoſcere teneatur an laudimium Principi conſolidationis gratia dandum ſit mihi videtur ſubdubius,& anceps, in eam tamen ſententiam inclinat, vt non debeatur quoniam tunc extinguitur potius quam trãſferatur vtilè dominium pro quo laudimium debetur,l.vlt.C. de iure emphyteutic, ſentirũt Faber, & Angel. Solæ opinio cẽſetur verior quẽ vide num.26. de iure emphyteu.ad Anticqua Decreta Sabaudiæ, excipe niſi adſit conſuetudo in cõtrarium quam ſeruari,& in laudimijs, & in cęteris, niſi aperte irrationalis ſit,iuri cõſonum eſt,l.circa locationem 19. C. locati,l venditor,13.§. ſi conſtat D. communia prædiorum, c.vlt.de conſuetud. l.de quib.de legib. l.vlt. C,quæ ſit longa conſuetudo Biaggius tractatu de conſuetudine.

Iuuat quod tradunt acquiſito feudo, per Principem, ius ſubfeudi extingui Faber.def.1.C.de iure emphyt.vide Petrũ Gregor. Tholoſan. Sytagr.iuris p.3. lib.45.cap.16.num. 5. & 6. ſimiliter acquiſita emphyteuſi per primũ emphyteutã à ſecundo emphyteuſeos ius extinguitur, propterea nullum laudimium præſtabitur.

NOTA XXIII.

Si fundus emphyteuticus in alterum ex plurib. dominis directis abalienetur.

Ad q.23. NIhil prohibet quin ſolutio laudimij, pro rata alijs debeatur,quia laudimia ſunt onera realia emphyteuſeos,

teuſeos, vel feudi quæ rem ſequūtur quocunque eat Chaſſan.
1 in conſuetud. Burg rub. 11. gloſſ. 11 num. 9. res progrediuntur cum ſuo onere, l. alienatio 67. D. de cōtrah. empt. Dein-
2 de quoniam laudimia sūt inter fructus, cum omnis vtilitas occaſione rei ꝓueniēs fructuū nōie veniat Cuiac. in Paratit. Digeſt. de vſuris & fructibus Alexand. l. diuortio, D. ſol. matr. l. cum autem 23. §. vlt. de ædil. edict. & æquum non ſit ſociū à ſocio debita fructuum portione priuari, l. non debet acto-
3 ri de reg. iur. Tertio neque inconueniens dominium vtilē, vel iura emphyteutica pro parte propria extingui, & confundi atque conſolidari, pro parte vero ſociorum inconfuſa, & integra remanere, vt in ſimili in l. frater à fratre, D. de cond. indebit. l. filium quem. C fam. erciſc.

4 Quid e conuerſo ſi res emphyteutica inter plures ſocios fratreſuè diuidatur? Dicendum diuiſionem quoque penſionis fieri, Verum ex ſingularū portionum alienationibus laudimia D. directum conſecuturum, Faber C. de iure emphyt. def. 39. & def. 10. Duo tamen adnotanda ſunt, primū diuiſionem factam debere apparere pro diuiſo certis portionib. & ſeparatim vnicuique adſcriptis, alioquin quandiū ita diuiſio facta non eſt ius Canonis eſſe indiuiduum, l. communi 7. D. cómm. diuid. arg. l. tale pactum, §. poſt diuiſionem, D. de pactis. Secundum duram, & ſumptus in diuiſo canone diſtribuendo poſſeſſorum fieri expenſis, neque dominū ad aliud teneri quam inſtrumenta oſtendere, ne tantopere lędatur ius domini directi d. l. cōmuni 7. D. communi diuid. & niſi omnes ſoluāt poſſe emphyteuſin auocare, quoniā ea actio indiuidua natura ſua ſit. l. rem hæreditariam, 65. D. de euict. Faber locis citatis Polidor. Ripa, & Caballinus ad Bart. de diuid. & indiuid.

NOTA XXIV.

Cui dandum laudimium vbi adeſt feudum, & ſubſeudum, vel primus, & ſecundus emphyteuta. quid fiſco emphyteuſim ad ſe deuolutam alienante.

Ad q.24. VBi adeſt feudum, & ſubfeudum domino immediato feudi non ſuperiori laudimia debentur Roſſentall. de feud. c.6. cõcl.66. nu.10. Menoch.conſ.226.nu.16. quoniam ad eum omnia feudi emolumẽta pertinent Roſſentall cap.8 q 10.num.2.d.cap.6. q. 63.num.1. laudimia autẽ ſunt inter fructus, & emolumenta arg. l. mercedes 29. D. de petit. hæred. nos ſupra q.

Quid ſi fiſcus priuato in ſub feudo, vel emphyteuſi ſuccedat aliqua ratione, & ea bona alienet? Dicunt præſtanda laudimia aliáſque obuentiones quæ à priuato diſtrahente remque poſſidente in cuius locum ſucceſſit perſoluerentur Pereg. de iure fiſci lib. 6. tit. 4. num. 48. qui aſſeuerat in Cameris Reip. Venetæ id obſeruari quoniam fiſcus ſuccedens priuato vtitur iure priuati, l. fiſcus, 6. D. de iure fiſci, l. cum quæritur 17. § fiſcus D. de vſuris. l. via. 23. § ſi fundus, D. de ſeru. ruſt. p̃dior. proinde ſicuti priuato cuius bona ad fiſcum deuoluuntur alienante daretur laudimium, idem in fiſco ſtatuendum, quia etiam fiſcus vtitur iure communi niſi in caſib. in quib. reperitur nominatim priuilegiatus l. non puto D. de iure fiſci quam Gribaldus Cherienſis eleganti commentario illuſtrauit.

NOTA XXV.

De diuiſione vni. ex ſocijs fratribuſuè totius rei aſſignatione à Iudice aut cohæredibus, aut ſocijs facta. Atque ſocietatis redintegratione.

Ad q.25. CEſſare laudimiorum onus in diuiſione, inter fratres coheredes, vel inter ſocios initauẽ repudiatis diſtinctioni-

ſtinctionibus hic à Ponte adductis ſolemniter coniunctis claſſibus edictum in Curia Pariſienſi teſtatur L. Charondas reſponſorum lib. 7. cap. 207. in Curia Toloſana Maynard. deciſ. 43. lib. 4. num. 1. Molina de contractib. diſp. 460. Gāma deciſ. 242.

1 Itaque Sola de iure emphyt. ad decreta antiqua, num. 24. aſſerit quidem, diſtinctiones à Ponte vtrum emphyteuſis vel feudum ſit antiquum, paternum, vel nouum in Patria Pedemontana obſeruari, & pro ea adduci poſſe Angel. in l. in fuga, C. ad l. Flau. de Plagiar. ingenue tamen fatetur iuri cōmuni haudquaquam congruere.

2 Quid ſi vni, ex coheredib. vel ſocijs res tota adiudicet̃ quę haud cōmodā recipit diuiſionē non deberi laudimiū oēs cōſentiunt Sola, Molina, Maynard. Charondas, qui ita deciſū referunt in Curia Pariſienſi, & Toloſana. Addunt Gabriel. conſil. 84. Idque ſeruari etiamſi Iudex vni ex cohęredibus vel ſocijs non tanquam cohęredi, ſed tanquam plus offerēti adiudicet, ſolet enim iudex diuiſorius rem quæ incōmodam diuiſionem recipit licitationib. inter ſocios, vel cohęredes exponere, & plus offerenti aſſignare, vt vnus rem, alter p̄cij partē cōſequatur. §. ſi familiæ, inſt. de iudicis officio, nec id domino ſuperiori graue eſt, imo vtile rę non diuidi, ne à pluribus penſiones diuiſim recipere cogatur, quod valde incōmodum, l. 3. D. famil. erciſ. l. 3. D de alim. & cib. legat. l. cū hi 7. §. vult igitur, D. de tranſact.

3 Quid ſi commodè res diuidi poſſit, vni tamen aſſignetur, reſpondent dandum eſſe laudimium Gabriel. d. conſil. 84. Sola d. nu. 24. Maynard. d. deciſ. 43.

Alij diſtingunt, vel aſſignatur res vni, ex ſocijs aut cohęredib. ante diuiſionem, vel poſt diuiſionem priori caſu non deberi laudimium, poſteriori deberi, Molina diſp. 460. nu. 8. de contractib. autores refert huius ſententiæ Bartolum Cald. Sylueſtrum, &c.

4 Benignior videt̃ ſententia non deberi ex aſſignatione alteri ex ſocijs facta dummodo, vel ante diuiſionem, vel in ipſa diuiſione id fiat, neque caret ratione, naturæ enim lex eſt

Aaa 2 commo-

commodum compenſari cum incommodo, l. ſecund. naturam de reg. iuris, l. .. ſ vlt. D. de aqua plu. arc end. at ex aſſignatione totius emphyteuſis vni facta dominus ſummum habet commodum, teneretur enim à pluribus petere, quod ab vno per hanc aſſignationem conſequetur, quæ res ceſſet per Nattã. d. l. 3. fãm. ercisc. igitur compenſari hoc cõmodum poterit cum laudimij immunitate, qua huiuſmodi aſſignationem gaudere decet, & certè ſi diuiſio, quæ cauſat domino incommodum, immunis à laudimio, eſt cur nõ, & aſſignatio quæ eidem vtiliſſima præſertim ſi iudicis auctoritate id factum ſit, cuius factum dicitur ius, legiſque facto ęquiparatur, l. pen. D. de iuſt. & iure.

Cœterum ſi poſt diuiſionem omnium portio vni tradatur alieneturue, vel vnius alteri, etiam inter fratres æquum eſt dari laudimium, vt aiunt Molina Maynard Charũd. & Sola locis citatis, quia tunc eadem ratio, quæ in alienatione extraneo facta, nouaque inueſtitura opus, & domini admiſſione, dominijque translatio interuenit propter quæ præſtatur laudimiũ, l. vlt. C. de iure emphy. qua de cauſa Sola id obtinere in feudis cenſet, quando dominus excludit fratrem, neque frater in inueſtitura comprehenſus, quoniam tunc cẽſeatur extraneus, c. 1. ſ. cũ verò Conrad. qui feud. dare poſſ. vti dicit Bar. de filia excluſa. l. 1. §. ſciendum, D. de ſuis, & legitimis.

Quid ſi diuiſione abſoluta cohęredes fratres, vel ſocij rurſus ſocietatem reſtaurare communionemque redintegrare affectent? Negant deberi laudimium Sola, & Purp. loco ſuperius. cit. nu. 25 de iure emphyt. ad antiqua Decret. Sab. quorum opinio duplici ratione validatur quoniam laudimium præſtetur dominio translato d. l. vlt. hic non eſt translatio, ſed potius communicatio, l. ſi tibi areæ D.

NO-

NOTA XXVI.

In alienatione neceſſitate vrgente facta, laudimia non deberi, excipiuntur aliqui caſus. Agnatum qui rem retrahit laudimia refundere.

Ad q. 26. CVm neceſſitatis innumera priuilegia, quæ id quod illicitum erat, licitũ reddit l. alienationes 13. C. famil. erciſcund. l. minorib. C. de prædijs min. Hinc fit, vt ſiue publica, ſiue priuata neceſſitate ſuadente rei emphyteuticæ ſequatur alienatio; regulariter laudimiorum onus ceſſare frequentius, & in foro, & in ſcolis traditum ſit, vt præter Brunum, Crau. & Iaſ. teſtantur Roland. conſ. 25. num 16. lib. 1. Bart. l. & ideo D. de condict. furt. Maynard. deciſ. 44. lib. 4. vti ſi quis fauore religionis, libertatis, pacis, ædificiorum quæ ad Decus vrbis fiunt quis vendere cogatur, atq; ita ſæpius deciſum. vti etiã refert Chopp. de morib. Pariſ. lib. 1. tit. 3. num. 14. Idem tradit Faber def. 23. in fin C. de iure emphyt. etiamſi agatur de iuris feudalis neceſſaria venditione Guid. Pap. q 41 1. num. 2. Io. Papon. lib. 13. tit. 2. §. 22.

Excipiunt, quando poſtulante creditore bona debitoris publicè diſtrahuntur, tunc enim deberi laudimium inueterata conſuetudine receptum. ait Faber def. 23. C. de iure emphyteut. duplici de cauſa Prima quoniam non tam ex præciſa neceſſitate id fieri dicitur, quin ex voluntate debitoris pendeat, qui id malle videtur, quam aliter ſoluere, Ranch. ad Guid Pap. q. 48 l. ſi ob cauſam 1 ?. C. de euict ſecunda eſt quoniam licet huiuſmodi diſtractio ſub haſta poſtulante creditore fiat, intelligitur tamẽ à debitore non à creditore fieri not. in l. 1. & 2. C. ſi in cauſa iud. pign. cap.

Excipiunt ſecundo quoties adeſt conuentio inter dominum, & emphyteutam, vel feudatarium, vt alienatione quandocunque ſecuta, vel quomodocunque detur laudimium, virtute clauſulæ illius vniuerſalis. Sola de iure emphyteu. numero 37. ad Decreta antiqua Sabaud.

de quorum vt̄ Crau.conſ.290. nu.4. alioquin videtur ea verba ſuperfluo adiecta, quod non eſt ſentiendum Crau.conſ. 84. num 12.

Agnatum verò, qui iure retractus aduerſus emptorem vtitur, debere eidem refundere laudimium domino directo ſolutum, & ſi nondum ſint ſoluta debere ea domino directo præſtare voluit Curia Toloſana apud Maynard.deciſ.36.lib. 4. vide Charũdam lib 7.reſpõſ.c.21. Chopp.de morib.Pariſ. lib.1. tit.3. num.8. qui præterea cum Amedeo ſentiunt vnũ duntaxat laudimium etiam ſi retractus ſubſequatur, deberi.

NOTA XXVII.

De datione inſolutum. ſubhaſtationibus, iudicialique addictione in concurſu creditorum.

Ad q.27. ETiam ex datione in ſolutum præſtantur laudimia Theſ.lib.2.qu.forenſ.q.82.in princip. Fab. def.30. C.de iure emphyt. Theſ. deciſ.139. Contrarium tamen cenſuit Francus deciſ.277.p.2.in caſu ibidem deciſo.

Extenditur prima ſententia, primo ad dationes inſolutũ, quæ in executionem rei iudicatæ ſubſequuntur, vt creditori ſatisfiat præcedentibus ſubhaſtationibus, ita deciſum refert Faber. in Senatu Sab.def.30. & def.31. & def.38. quẽadmodum de addictione bonorum authoritate iudicis facta deciſum refert Maynard. in Curia Toloſan.deciſ.30.num 1. quamuis hac de re nõ omnium eadem opinio, vt videre licet apud Franc. loco ſup.cit.in patria Pedem. res eſt extra controuerſiam ex quacunque datione in ſolutum præſtari laudimium, vt teſtatur Theſ. d. deciſ.139.

Extenditur ſecundo etiãſi addictio iudicialis fiat præuijs ſubhaſtationib. in cauſis diſcuſſionis ſententia iudicis creditorũq; cõcurſu interueniente, vti deciſum in Curia Toloſana ſcripſit Maynard.deciſ.42.lib.4.idque exacte obſeruari in vniuerſo Galliæ Imperio.

NO-

NOTA XXVIII.

An laudimium in permutatione locum habeat.

Ad q.28. SEnatus Tholoſanus iudicauit regulariter ceſſare laudimium in permutationibus late Maynard.deciſ.37 lib.4.

1 Crebrior videtur contraria ſententia, quam ſequuntur Cuiac. l.vlt.C. de iure emphyt. in fin.Molina diſp. 461. nu. 1. Laurent. deciſ.143. Viuius deciſ.496. num. 9. probatur

2 que apertiſſimis verbis d.l.vlt. Prioris ſententiæ ſectatores varios caſus excipiunt. Primo quando permutatio ſimulata, vel fraudulenta maxime quando fraus de contractu ad cōtractū, vt ſi fingatur permutatio,& ſit alia conuentio.C.plus valere quod agitur argum.l ſi ſponſus,§.circa venditionē.D. de donat. inter virum, & vxorem.

3 Excipiunt ſecundo, vbi conſuetudo contraria inualuit, quia conſuetudo in laudimijs ſeruanda. Piag. de conſuetudine cap.11.num.334.

4 Excipiunt tertio quando pro ſpecie datur, & ſpecies, & precium,ſi precium rei valorem excedat quaſi præponderāte pretio cenſetur contractus emptionis.Ita deciſ.Maynard. d.deciſ. lib.4.

NOTA XXIX.

Dos. Dotis augmentum.donatio propter nuptias. lucrum dotis perpetuò in laudimio priuilegiata.

Ad q.29. INter innumera dotis priuilegia hoc reponendum,vt ſit à laudimijs immunis, ſiue quod ea alienatio neceſſaria & in Reip.vtilitatē l.1.D.ſolut.matrimonio,quę alienatio nes laudimiorum onera nō ſentiunt,Maynard.dec.44.lib.4.

1 ſiue quoniam mulier adhuc dotis domina perſeueret l.ſi cōſtante 24.§.ſi maritus, D. ſol.matr.l. in rebus 30. C. de iure

dotium quamuis maritus vtile dominium, & bonitariū naſciſcatur, l. doce ancillam 9 C. de rei vind. l. quamuis 75. D. de iure dotium atque ita deciſum in Curijs Gallicis Maynard. deciſ. 41. lib 4. Charond. & Ranchinus ad Guid. Pap. q. 48. in Sabaudia Faber. def. 55. C. de iure emphyt. in Regno Neapolitano Viu. deciſ. 496. nu. 9. in Pedemontio Sola ad Decreta antiqua, de iure emphyt. num 17. in Regno Luſitaniꝗ, alibi in Hiſpania, Gam. deciſ. 283. deciſ. 127. Molina de contractib. diſp. 451.

2 Quid de lucro dotis? negat deberi laudimium Sola d. nu. 17. ex Bart. in l. 1. C. de impon. lucrat. deſcrip. Purpur. conſ. 3. num. 2.

3 Quid de dotis augmento facto à marito? neque deberi cenſent Purp. & Sola locis citatis.

4 Quid de donatione propter nuptias? Molina, & Gamma diſtinguunt, ſi fiat à parente, non præſtabitur. ſi verò ab extraneo præſtabitur. Sed conuellitur huiuſmodi diſtinctio ex his quæ ſcripſere Faber, Maynardus, Purpur. Barto. Sola, idque rationibus elegantiſſimis.

5 Quid ſi fundus in dotem datus æſtimetur? neq; tunc deberi quamuis deſinat eſſe fundus dotalis. Ita deciſum refert Maynard. dicta deciſ. 41. num. 3. & 4.

6 Quid ſi dos in pecunia numerata promiſſa, & poſtea fundus datus fuerit in ſolutū conſtante matrimonio? pleriſque rationibus Faber ait tunc deberi laudimium neque enim eſſe contractum dotis, ſed multum à dote differentem def. 55. num. 7.

7 Quid ſi dos ab extraneo promiſſa dataue ſit? negāt Molina d. diſp. 461. de contractibus Gamma d. deciſion. 6. Viuius deciſ. 496. num. 9. ex Proſpero Paſeth. conſ. 137. nu. 1. quāuis magis fauendum facienti actum, neceſſario qui volenter, l. vlt. C. de alim pupillo præſtandis, l. ſi fideiuſſor. §. ſi neceſſaria, D. qui ſatiſdare cogantur. Verumtamen aperte tiſſimè aberrant, neque enim laudimium præſtaretur ab eo, qui actum facit, & à dotante, ſed ab ea quæ dotatur, aut eius marito, ideoque non eſt fauor dotantis, imò dotatæ, vt

laudi-

laudimium non prǣſtetur? cum ab eo dandum ſit in quem res transfertur. l. vlt. C. de iure emphyt. nullum itaq; diſcrimen ponẽdum an dos à patre, aut ab extraneo cõſtituatur, vtroq; enim caſu adeſt æquabilis dotis fauor, & ita deciſum in Curia Pariſienſi, & Toloſana, Maynard. cit. dec. 41. lib. 4. Charondas Ranch. &c.

NOTA XXX.

Laudimium ex donationibus.

Ad q. 30 ARdua quæſtio magnis contentionib. in Curia Neapolitana exagitata, nec tamẽ definita teſte Franch. deciſ. 201. Rendella de iure prothomiſeos in verbo pro emphyteuſi, num 33.

1 Prima ſententia eſt, iure communi inſpecto laudimium ob donationem deberi, quam communiter receptam eſſe docent. Molina de contractibus diſput. 461. numer. 8. magis communiter Faber C. de iure emphyteut. def. 29. Viu. deciſ. 496. num. 9. Laurent. deciſ. 14. num. 1. Intrigl. de feud. quæſtio. 9. cent. 1. num. 208. Cuiac. l. vlt. C. de iure emphyt. propè finem.

2 Secunda ſententia negantium indiſtinctè deberi, quam in iudicando amplecti ſolet curia Toloſana teſte Maynard. deciſ. 41. num. 1. & 2. qui etiam aſſeuerat, ita eſſe magis communiter à noſtris traditum, num. 1. ex gloſſ. Odofred. Iaſ. l. vlt. num. 69. C. de iure emphyt.

3 Tertia ſententia eſt diſtinguentiũ an donatio ſit pura, & ſimplex, an oneroſa vel ſub onere, & conditione, priore caſu non deberi laudimia, ſecundo deberi. Chaſſan. ad conſuetud. Burgund. tit. des cenſes, &c.

4 Prior iuri conſentanea, nam licet. l. vlt. velit pro laudimio præſtari pretij quinquageſimam, tamen addit vel æſtimationis, ſeu valoris; nihil itaque prohibet data æſtimari, vt ſciri poſſit laudimij quantitas. Itaque laudimiũ eſt quinquageſima pretij in emptionibus. At in cæteris alienationibus

bus quinquageſima æſtimationis,vt in permutationibus,donationibus, tranſactionibus,alijsque contractibus innominatis, non obſtat deinceps quod donatio fieri poſſit abſque domini ſuperioris conſenſu, & laudimium ob conſenſum præſtetur.d l.vlt.C de iure emphyt. requiritur enim conſenſus in poſſeſſione appræhendenda ,cum debeat donatoris inueſtituram efflagitare, quamuis in ſtipulatione,vel pacto quo fit donatio non requiratur, vel etiam quamuis neque in ipſa traditione, attamen l. vlt. expreſſim iubet etiam poſt rem traditam expoſtulandum domini conſenſum, & quidem in ſcriptis,ſeu approbationẽ,& inueſtituram. Vbi autẽ inueſtitura neceſſaria,ibi præſtatur laudimiũ,vt dixi Nota I. ex Surd. Menoch &c.

5 Qui ſecundam ſententiam amplectuntur excipiũt qñ appareret,factam eſſe donationem animo fraudandi dominum ſuperiorem debito laudimio,vel ſi detegeretur ſimulatio ex notat.in l.ita donat D.de donat.cauſa mort. Gerard. Maynard.d.deciſ.41.lib.4.

6 De donatione in qua donans vſumfructum ſibi reſeruauit. Rurſus de remuneratoria, & ob cauſam late Sola ad decreta antiqua Sabaud.de iure emphyt.gloſſ.1. numer.14, & 15. Non deberi niſi finito vſufructu,& pro portione cauſæ ſi ex donationibus non deberetur.

7 Quid de donationibus,quas parentes filijs, aut filij parentibus faciunt inter viuos iuramẽto vallatis. Pronunciatum in Senatu Sabaudo nulla deberi laudimia Faber C. de iure emphyt.def.71.ea ratione mouetur, quia nõ tàm acquiſitio eſt ex parte donatarij, quàm debitæ ſucceſſionis præoccupatio quædam cum filij etiam viuo patre domini cenſeatur.l.in ſuis 11.D.de liber.& poſthum.parentib. vero pietatis intuitu præpoſtero mortalitatis ordine filiorum bona debeantur.l.ſcripto 11.§.1.D. vnde liber.l. nam & ſi 15. D.de inoff.

NO-

NOTA XXXI.

Quid ſi inſtitutionis, legatiuè titulo emphyteuſis in alium transferatur.

Ad q.31. CRebrius haud dubiè recepta eſt Amedei de laudimio ob hęreditariam ſucceſſionem pręſtando diſtinctio, vti atteſtatur Sola ad decreta antiq. Sabaud. de iure emphyt. num. 17. non iniucundum tamen, infrugiferumve erit, quid alij deinceps ea de re ſcripſerint admiſcere. Cuiac. igitur in l. vlt. C. de iure emphyteutico contendit indiſcrimina im in-ſtitutionis iure emphyteuſi in alium trãslata laudimium de-beri, quod iuxta Nouellam Leonis εἰσδεκτικὸν appellat mo-uetur eadem l. vlt. dum Iuſtinianus ait præſtari quinquageſi-mam pretij, vel æſtimationis, vt pretium ad venditionem re-feratur æſtimatio ad omne aliud alienationis genus, etiam per vltimam voluntatem vniuerſali, ſingulari ve titulo. neq; referre, quod virtute inueſtituræ, aut pactorum cum ſuperio-re domino initorum in pluresque hæredes etiam domino in-ſcio, imò & reclamante emphyteuſis tranſire poſſit; quoniã etiam donare, permutareque licet legis authoritate abſque domini conſenſu, & tamen nõ ideo minus dantur laudimia. Molina contra ſententiam hanc iuraſſe videtur, ait enim in-diſtinctè titulo hæreditario re in alium translata nuſquam omnino deberi εἰς δεκτικά, idque ſubfrigidis rationibus con-firmare ſtudet. Tractatu de contractib. diſput, 461. num. 11. quoniam Iuſtiniani verba in d. l. vlt. de translatione dominij per contractum facta tantum interpretari debeant etiam la-tè ſumpta contractus appellatione. Quam rationẽ non alijs quam ipſius conſtitutionis verbis lubet conuellere, quæ hic tranſcribere ſuperſedeo.

Secunda ratio Molinę eſt, quoniã in hæredem trãſeat emphyteuſis virtute primi cõtractus inter dominum, & em-phyteutam celebrati etiam vnius decennij curriculo dura-turi. §. adeo. Inſt. de locato. Itaque non eſt neceſſe nouiter

dominũ requirere,aut admonere, ſed hęc ratio priore haud ſtabilior, neque enim verum eſt,cuiuſuis generis hæredes primæ inueſtituræ virtute ad emphyteuſim ſemp admitti, ideo cum communi diſtinguendum erat: non autem ſimpliciter aſſeuerandum ob titulum hæreditariũ numquam deberi laudimium, quod illemet proſpiciens ad priorem rationem recurrit,qua nixus addidit.d.num.11. verſ.neq; imò, neque deberi, tametſi minus capaci res hæreditario titulo relinquatur,quoniã conuentio deficiat, in qua ſcripſit locum ſibi tantum vindicare laudimiales præſtationes,quod abſonum, & ab omnibus refutatũ.Rectè hoc ſolum docet, incapacem debere intra certum tempus alteri rem alienare, eamque ob id non incidere in commiſſum. Manent.de contractu liuell, pacto 9.num. Securius ſentiunt qui è medijs pugnantium opinionũ fluctibus euecti peruulgatæ diſtinctioni adhærendum cenſent,videlicet an emphyteuſis transferatur in eum de quo prima inueſtitura mentionem facit,an non. ſecundum quam ſæpius iudicatum legimus apud Viuium deciſ. 496.Franchum deciſ.447. quam ſequitur Roſſentall cap.6. concluſ.66.num.7. quamuis alicubi conſuetudinem inualuiſſe atteſtetur,vt ſemper hæres feudalis, vel emphyteuticarius aliquid præſtet.

Quid ſtatuendm quando teſtator remotiores in gradu legitimæ ſucceſſionis vocat ad emphyteuſim proximioribus, qui ab inteſtato ſuccederent, excluſis, omnesq; in inueſtitura compræhenduntur? Viuius ait iudicatum,neque tunc deberi d.deciſ.496.nu.6.eiuſdemque ſententiæ ſectatores affert Io.Vincent.de Anna.ſing.187.& in allegat.106.res tamen abſq; controuerſia non eſt,cum Franch. & alij d.deciſ. 447.p.3.deberi cenſuerint.

Quid ſi extraneus inſtituatur in emphyteuſi data pro ſe, & hæredibus?neque etiam laudimium præſtabitur,quoniam emphyteuſis pro ſe,& hæredibus data tranſit ad extraneos, vt deciſum eſt apud Franch deciſ.235.p.2. ex Craue.conſil. 251.num.4.Pariſ.Hippol.Riminal, Gozad. Viu.deciſ.496. num.1.

Ob

Ob acquiſitionem iure legati factam ſemper deberi ait Cuiac.d.l.vlt.in fin. ſequitur Sola cit. nu. 17. Diſſentit Molina qui negat vnquam titulo legati deberi d. diſp.461.num. 11.aſſeritq; idem cenſuiſſe Lopez. quoniam legatarius dicatur quaſi hæres l.id tempus.§.1.de vſucap.& quoniam d.l. vlt. Intelligendam tantum arbitretur de alienatione conuentionali,quod & verbis,& rationi ipſius textus repugnat, apertaque eſt ratio diuerſitatis inter hæredem,& legatarium, quoniam in ſingularem ſucceſſorem non tranſeunt actiuè, & paſſiuè iura teſtatoris,l.vlt D.de contrahen.empt.quas in hæredem proficiſci conſtat.l.1.& 2.C.de hæredit. actionib.l. hæreditas,D.de reg.iur.l.cum hæredes.D.de acq. rer.dom.

NOTA XXXII.

Deberi laudimia ex cauſa tranſactionis non tamen perpetuo.

Ad q.32. IVſtinianeæ Conſtitutioni conſentanea eſt eorum ſententia,qui diſtingunt an conſtet tranſactione translatam eſſe poſſeſſionē, necne, priori caſu dandum laudimium non autem ſecundo. ſecundum quam definitum videtur a-

1 pud Afflict.deciſ.232. Feudatarius & eam frequentius amplectuntur Doctores Nat conſ 145.num.20.lib.1.conſ.441. num.3.& 4.Rom.conſ.146. initio Pariſ.conſ.1.lib.1. Alex. conſ.32.lib.2.Rol.conſ.15.num.44.lib.1.conſ.2.nu.18. lib. 3.Menoch.caſu 171.num.74 Iaſ.l.2. D. de off eius. l.ſi pro fundo 33.C.de tranſact.l.nulli 19. D.de tranſact.ratio vero in promptu, quoniam translata nouiter in aliquem rei emphyteuticæ poſſeſſio haud legitima eſt, niſi à domino approbetur,nouusque emphyteuta admittatur,atq; ſuſcipiatur teſtatione adiecta pro qua re deberi, darique ὡς δεσποτικὸν opi-

2 nantur in l.vlt.C.de iure emphyt. Hæc ceſſant vbi contraria conſuetudo,vnde Monopoli,neque ex tranſactione, neque ex alio contractu præſtatur,venditione, eaque voluntaria excepta,vt atteſtatur Rendella de iure prothomiſeos, in verbo.p emphyteuſim nu.33.vulgatū.n.eſt in tractatu laudimiali

miali conſuetudines obſeruandas. Piag. de conſuet, quæſt, 11.num.334.nos ſuperius nota 2.

NOTA XXXIII.

De pignoratitio contractu, & Antichriſi.

Ad q.33. REgulariter ex pignoratitio contractu laudimia non debentur: nec abs re cum debitor rei in pignus traditæ dominium non amittat.l.reſcriptum 12. D. de diſtract. pignorum l.ſi pecunia 33 D. de pign. act. & conſequenter in creditorem dominium nullum transferatur, l. cum & ſortis 35.in fin.D.de pign.act.l.pign.13. D. de vſuris, ita deciſum Tholoſæ refert Maynard.lib.4.deciſ.40. In Senatu Sabaudo Faber defi.67.C.de iure emphyt. vide Neguz. de pignor, 2 p.2.Mem.num.43.& ſeq.

Extenditur hæc ſententia, etiamſi per mille annos pignoris nomine respoſſideretur: nunquam enim eo iure poſſidendi dominium transfertur, ſemperque liberũ eſt debitori jus ſoluendi,& ex eius mera voluntate creditor pignus detinet. d. l.pign.13. D de vſuris,at non translato vtili dominio,regulariter laudimia nõ debẽtur,l.vlt. C.de iur.emphyt. alia ratione corroboratur hæc ſententia, quoniam nuſquam traditum extat eum qui rem ſuam pignori dedit,aut iure ſibi competentis alteri rem aliquam ceſſerit domini approbatione,& admiſſione,inueſtiturave indigere.

Extenditur ſecundo in Antichriſi quando videlicet debitor patitur creditorem percipere fructus rei oppignoratę in locum legitimi intereſſe,ea lege,vt non poſſit inuitus vrgeri ad ſortis ſolutionẽ quamdiu creditorẽ re frui patietur de qua in l.ſciendum 15.§.creditor,D.qui ſatiſd.cogan. l.1. §. per ſeruum.l.qui pign.D.de acq. vel amitt. poſſ.l.ſi is qui 12. §.1.ff.de pignorib.l.ſi pecuniam 33.de pign.act.vti deciſum referunt Maynard.deciſ.40.lib.4.Charondas libro legum,& morum Franc. in annotat. tit. de feudis in conſuetud. reform. Pariſ. art. 20. quoniam Antichriſis verum pignus eſt, quod

quod dominium nunquam transfert l. cum & fortis 35. D. de pign. act. ſemperq; enim lui poteſt. l. 1. C. de licit. pign.

Ceſſat primo in Sabaudia vbi ſancitum, vt ex pignore poſt decennium à die contractus laudimium debeat. Faber C. de iure emphyt. def. 74.

Ceſſat ſecundo, quando Antichriſis ita contracta, vt ante decennium ius luendi non competat, qui contractus tunc ſuſtineretur ſi fructuum rei opignoratæ quantitas, ei, quod frequentius ineſt, reſpondeat, vt in l. cum debitor 8. D. in quib. cauſis pign. vel hypotheca tacite contrahatur, vbi de Antichriſi tacita, nam expreſſam vix dicunt ſeruare legalē intereſſe menſuram. l. ſi ea portione 14. C. de vſuris, ratio huius receptionis, quoniam tunc conductioni æquiparetur, & ex conductione ad decennium laudimia præſtari conſueuerint, quaſi trāsferatur vtile dominium, vtilisq; actio in rem competat. l. 1. §. quod ait prætor D. de ſuperficiebus. iuncta, l. vlt. C. de reb. alienis non alien. à Ponte quæſt. 34.

Ceſſat tertiò ſi oſtendatur titulum, & colorem pignoris à contrahentibus fraudandi laudimij gratia quæſitum. Faber def. 60. in fi. C. de iure emphyt. vti ſi pecunia mutuo accepta iuſto pretio rei æquiualeat, plus enim valere debet, quod agitur, quam quod ſimulatē concipitur tot. tit. C. plus valere.

NOTA XXXIV.

Non dantur laudimia conductionis gratia niſi fiat ad decennium.

Ad q. 34. NOn datur laudimium locationis gratia. Menoch. conſ. 444. num. 16.

Omnes tamen admittunt frequentius præſtari ob conductionem ad decennium. Faber defin. 74 num. 15. Viu. deciſ. 496. num. 10. Molina de contractib. diſp. 461. num. 3. idem videtur ſentire Lud. Molin. de iure primogen. lib. 1. cap. 21. num. 33. Valaſc. de iure emphyt. q. 13. numer. 11. Cald. de renouat. emphyt. q. 13. nu. 10. & q. 16. num. 10.

Rationes excogitarunt, primò quoniam huiuſmodi conductio

ductio dicatur alienatio,& emptioni aſſimiletur. cap.ad audientiam,de reb.eccl.non alien.l.vlt.D. ſi ager vectig. Viu. Sylua com.opin.1007.tutores num.3. lib.3.

Secundò,quoniam dominium vtile transferri videatur,l.1.§.quod ait prætor.D.de ſuperficieb.iuncta l.vlt. C.de reb. alien.non alien.

Tertiò,quoniam neq; ab eo qui rem in decennium conduxit res inuito auferri poſſit, quod oſtendit habere ius in re, & dominium vtile. Faber defin 60 num 2. C.de iure emphyt defin 74.num.15.quamuis dicat Boerium contrarium verius exiſtimare.

Quartò,quoniam non alia de cauſa qui rem locat ad decennium irrequiſito domino ipſam rem amittit caducitatiſque pęna coercetur Mareſcot.variar.reſolut. lib.2. cap.25. num 9. Valaſcus cit.Caldas Molina,Viuius locis prædictis.

Diſſentiunt Couuarr.lib.2. variar. cap.16.num.3. A. Pinell.l.1.C.de bonis matern §.3. numero 71.Molina de iure primogen.cap.20.numer. 17. quoniam in pœnalibus verba ſtrictè accipi debeant: Alijs tamen reſpondentibus in tractatu emphyteutico,quamuis de caducitatis commiſſivè pęna agatur,nunquam alienationis nomen anguſtè, & ſtrictè accipiendum, alioquin dominium directum ſolummodo oſtenderet,& conſequenter nulla quæſtio de commiſſo cum de dominio vtili transferendo duntaxat pertractetur.

NOTA XXXV.

De venditionis promiſſione, tractatu, & declaratione, alteriuſque conſocietate.

Ad q.35. NEque ex nuda venditionis promiſſione laudimium peti poteſt. Maynard. deciſ.40.lib.4. Faber de fin. 31.num.2. Sola num.12. Ad Decreta Sabaud. de iure emphyt. gloſſ. 1.

2 Neque ex tractatu de vendendo ſi rę integra ab eo diſceſſerint Maynard.cit. num.1.

3 Ne-

3 Neque ſi venditionis conuentio fiat pretio ab alio declarando, qui nunquam ſuam declarationem protulerit, Sola num. 13.

4 Neque ſi quis, & pro ſe emerit, & pro eo quem deinceps declarare volet vllum ob huiuſmodi declarationem datur laudimium vt late oſtendit Sola, nu. 11. cit.

Maximè .n. differt promiſſio, aut tractatus de vẽdendo à venditione, l. ſi voluntate 8. C. de reſcind. vend. Io. Faber l. 1. C. quando liceat ab empt. diſcedere, l. contractus, C. de fide inſtrum.

5 Secus verò ſtatuendum ſi interuenerit non ſolum tractatus, & conuentio de precio, ſed etiam ſecuta ſit rei traditio, tunc enim perfectus eſt venditionis contractus, & tranſlata poſſeſſio pro qua laudimium ſolui debet, l. vlt. Cod. de iure emphyt. Sola cit. num. 4 & quamuis deinceps ab emptione diſcedant, non tamen ob id ius dño ſuperiori quæſitũ diminuetur, neq; à laudimij ſolutione qui rem accepit, liberabitur, vt docet Maynard. cit. deciſ. 40 lib. 4. ex Maſcerio arg. l. pen. C. de reſcind. vend. & l. vlt. C. de iure emphyt. arg. l. vlt. D. de pact.

6 Adnotandum eſt, ſi forſan ob venditionis promiſſionem vel tractatum laudimium quis perſoluerit, quod re vera tũc non debebatur venditione reiq; traditione poſtmodum ſubſequente aliud laudimium non eſſe præſtandum, & priorem ſolutionem licet indebitam ſufficere, & ita ſoluẽti proficere Faber def. 31. in prin. C. de iure emphyt. ex Iacobin. de Roydis num. 38. Sola d. num. 12.

7 Cœterum, quando venditione perfecta emptor alteri rẽ communicat, eumq; ea in re cõſocium accipit, pro quo neq; in toto neque in parte ſe emptionem facere contractus tẽpore declarauerit, tũc nouiter ꝑ portione Cõmunicationis & aſſociationis laudimium præſtabitur, nouus enim contractus eſt. l. iuriſgentium. §. adeo. D. de pactis, Sola cit. 1. de iure emphyt.

N O T A XXXVI.

Dantur laudimia ex contractu conditionali: & cui ex diuerſis colonis exiſtentib. contractus, & ceſſantis, purificateuè conditionis tempore.

Ad q.36. TRactant hac de re Aenneus Robert. rerum iudicatorum lib.3.c.18. Io. Baptiſta Coſta de retrotract. cap.8. caſu 11. Theſ. quæſtionum forenſ.lib.2.q.82. Anton. Faber def. 30. C. de iure emphyt. Gomeſ. reſolut. variar. tom.2. de empt. & vendit. c.2. nu.24. Sola de iure emphyt. gloſſ. 1.nu.44. ad antiq. Decret.Sabaud.

Cui verò ex diuerſis colonis laudimia debeantur aliquot caſus recenſendos duxi.

Caſus primus, in vēditionibus ſub haſta ſi aliquis habeat ius dominij directi ſubhaſtationis tempore, dum res emptori expeditur, & in poſſeſſionem miſſio fit, alter verò deinceps dum redimendi tempora, & ſequeſtrique labuntur, laudimium debebitur priori non poſteriori, ſiue de dominis agatur, ſiue de iuris dominici conductoribus, Ita eliganter Faber def. 30. C. de iure emphyteu. venditio enim perfecta eſt ab ipſo expeditionis die, & pura, tametſi habeat conditionem reſolutiuam ſi intra ſex menſes bona à debitore redimantur, debetur itaque laudimium priori, qui Dominij iure non cuſtodiæ rem ſubhaſtatam poſſidere cœpit. l. vlt. C. de iure emph. quia lapſus ſex menſiū non transfert dominium, ſed tollit reuocabilitatē, & laudimiū ob trāslationē dominij non ob qualitatem irreuocabilitatis præſtatur.

Caſus ſecūdus, idē dicendū videtur in omnibus alijs cōtractibus cōditionē legis cōmiſſoriæ addictioniſuè in diē reſolutiuam in ſe habentibus. dominium enim in ſuſpenſo nō eſt, ſed à die initi contractus in emptorē purè trāsfertur, l.1. D. de lege commiſſ. l. 2. D. de in diem addict. & fructus percepti tēpore primi cōductoris ſunt illius, ergo etiā laudimiū venit enim fructuum nomine cum naſcatur, & renaſcatur

argu.

argu.l. fructus. 7. alias eſt l. diuortio. §. ſi vir. D. col. matr. ex Fabr. & Rob. cit. ita deciſ.

Caſus tertius, quando venditioni redhibitionis pactum adijcitur, laudimium debetur colono, qui tempore contractus fuit, non ei qui finita redimendi facultate, ita deciſum in Senatu Pariſienſi auctore Robert. rerum iudicatarum, lib. 3. cap. 18. apud quē elegantes huius ſententię rationes videri poſſunt.

Caſus quartus, Data re in ſolutum creditori niſi infra cōuentum temporis curriculum ei integrè ſatisfiat, neque dationis tempore vera rei ęſtimatione facta, ſed tantum lapſo tempore conuento. Debebiturecundo colono laudimiū vt deciſum refert Theſ. d. q. 82. quoniam re vera perficitur contractus dationis inſolutum dum vera æſtimatio fit, anteaque cenſetur nullus Io. Paponius lib. 11. tit. 3. arreſto 2. at ex contractu nullo dominium nō poterat eſſe translatū l. 4. §. cōdemnato, D. de damno infect. l. ſi cū nulla D. de re iud. l. marcellus, D. de iud. qua autem re ceſſante dominij tranſlatione ante veram rei æſtimationem laudimium debebitur l. vlt. C. de iure emphyt.

Caſus quintus, quando conuentioni b. & alienationib. conditio ſuſpenſiua adijcitur, debetur tempore purificatæ conditionis Ita Rober. Theſ. Faber tunc enim conditionis euentus inſpicitur, l. plerunque. §. ſi ante. D. de iure dot. l. 2. §. ſi ſub conditione. D. pro emptore. l. neceſſario. D. de periculo, & comm. rei vend. Vnde ſententia Coſtæ d. c. 8. c. 11. num. 2. Argentiæ; & aliorum aut intelligi debet de conditione reſolutiua, aut aſpernanda: licet eam tanquam veriorē æquioremque attollat. num. 5. longè enim elegantiores, & validiores ſunt Fabri, & Roberti rationes quas hic cogor tacitus præterire. Notas enim deſcribimus quæ vltra cōpendium increſcere recuſant.

NOTA XXXVII.

An duplicia laudimia præſtanda ſint venditione, retrouenditioneque ſecuta, vi pacti de retrouendendo.

Ad q.37. PRima ſententia eorum eſt, qui exiſtimarunt, quoties res redimitur à domino virtute pacti de retrouendẽdo, ſiue in continenti, ſiue ex interuallo pactum adijciatur, vel etaim ſi ius illud redimendi, alteri cedatur, qui poſtmodũ
1 redimat vnũ tantum laudimium domino directo deberi. Ita ſemper curia Tholoſana, alięq; pleręq; in Gallia iudicarũt, vt refert Maynard. lib. 4. deciſ. 38. num. 1. in fine, & ſeqq. de curiæ Pariſienſis conſuetud. Charond. in annotationibus ad ius Pariſienſe. art. 76. Mouentur quoniam quando
2 incontinenti retrouenditionis pactum apponitur, cenſetur eſſe pars contractus, eaque retrouenditio eiuſdem executio l. lecta 40. D. ſi certum petatur. l. iuriſgentium. 7. §. quinimò & § adeo, D. de pactis, l. fundi partem 78. & l. pacta conuenta 72. D. de contrahen. empt. Bart. Bald. Alciat. Donellus in l. petens 27. C. de pactis, Ideoq; dicitur eſſe tertia pars pretij cuius in venditione ob locationem reſcindenda sũma ratio habenda. Ant. Faber. C. de reſcin. vend. def. 27. 28. & 29. Sanè quando pactum ex interuallo adijcitur vigor iu-
3 ris duplex laudimium expoſcit retrouenditione ſubſecuta cum huiuſmodi pacta, neq; in contractibus bonæ fidei, neq; ſtricti iuris amplius cenſeantur eſſe pars prioris contractus quamuis in bonæ fidei contractibus renouationem cauſare dicantur re integra. d. l. 7. §. adeo. D. de pactis. l. 1. & 2. C. quãdo liceat ab emptione diſcedere. beneuola tamen quadam iuris interpretatione communiter receptum teſtatur Maynard. vnico laudimio dñm debere eſſe contentũ, vnum verò ſaltẽ deberi ratio aperta, quia verè tranſlatum dñium eſt, cũ adſit traditio, & iuſtus titulus. l. traditio. 20. D. de acquiren. rerum dominio. Theſ. deciſ. 35. Alſona de laudim. coll. 10.

4 Secunda

4 Secunda ſententia eſt aſſerentium duplicia laudimia prę-ſtanda eſſe, alterum ex priori venditione, alterum retrouenditione ſecuta. C. de iure emphy. quam Faber. defi. 30. nu. 20. 21. approbaſſe videtur, & huius teſtationem citat Theſſ. qui videt aliter ſentire, quoniam duplex traditio hic neceſſaria eſt, & duplex dominij tranſlatio argum. l. ab emptione 58. D. de pactis, neque enim pactum de retrouendendo dominij tranſlationem impedit l. 2. C. de pactis inter emptorem, & venditorem, at variæ dominij, poſſeſſioniſque translationes laudimiorum ſimiliter variam petitionem domino directo ſubminiſtrant. l. vlt. C. de iure emphyt.

5 Neque obſtant contraria, quamuis enim pactum de retrouendendo cenſeatur eſſe pars prioris cōtractus, tñ nullus vñquam aſſeruit retrouenditionem eſſe partem prioris venditionis; maxime enim differunt promiſſio de retrouendendo, & retrouenditio. l. contractus 17. C. de fide inſtrum.

Proinde cum hic adſint duo contractus, duæque traditiones, interueniāt & conſequenter duplex dominij translatio cur potius præſtabitur laudimium ex priore, quam ex poſteriore, aut igitur dimidium laudimij ex vtraque, aut nullum debebitur; quę videntur abſurda, aut ex vtraque integrum, cur enim duplicata cauſa laudimij duplex laudimium non cauſabit cauſa in entibus ciuilibus poſita ponatur effectus. l. ſi quis. D. de prędijs decurionū. l. cū. C. ſi aduerſus rē iudic.

Itaque contrariæ ſententiæ autores magis conſuetudine Gallicana quam rationibus eam ſubmuniunt, tametſi æquitati congruentior videatur prior opinio. & vſitatior.

NOTA XXXVIII.

De reſolutione alienationis.

Ad q. 38. NOn eo minus deberi laudimia quod dominio ſemel traslato diſſoluatur alienatio Faber def. 28. C. de iure emphyt. & def. 65. Specul. Io. And. Chaſſan. ab eo allati. poteſt verò reſolutio huiuſmodi tripliciter contingere primo vtriuſque contrahentis conſenſu interpoſito. l. ab

emptione 58. D.de pactis,l.prout. D.de ſolut.l.1. & 2.C. q̃ſi liceat ab emptione diſcedere.

Secundo vi, & auctoritate legis, vt in caſu.l.ſi vnquam.C. de reuocand. donat.

Tertio, virtute pacti adiecti ipſimet alienationi contractus, vt in pacto de retrouendend.l.2.C.de pact.inter emp.& vendit. & omni caſu laudimia præſtabuntur, ſaltem ſi dominium ex ea cauſa transferatur, quæ ſui natura poſſit eſſe perpetuo, qualis eſt regulariter Cuiac.l.1.D.de iure dotium.

Ius caducitatis ſaluum contrariam ſententiam æquiorẽ, & Communiter receptam ait Mareſc.lib.1. variarum reſolut.c.5.num.4.ex Alberico in emphyt. Eccleſiaſtica, vt ſcilicet per redemptionẽ rei alienatæ eueſtigio ab emphyteuti facta ceſſent.l.caducitatis pœnæ eamque ſequi. Alb.Berou, Riminald. Verumtamen re accuratius diſcuſſa fatetur Amedei ſententiam etiam in emphyteuti obtinere, & ita frequẽtius exiſtimare interpretis ex Iaſ. Imol. Dec. atque ita iudicaſſe Rotam Romanam vnde hanc opinionem pleriſq; rationibus exornat, aduerſariorumq; argumentis latè ſatisfacit num.7.vſque ad num.22. quidam conduxerat, vide Solam ad Decreta Antiqua Sab. De iure emphyteut. num. 40. qui ſcripta D.de Ponte ſequitur, & ampliat. affertque Bart. Io. de Platea, Loffred. Boer. Lud. in deciſ. Rot. Peruſ. deciſ. 114.

NOTA XXXIX.

De contractu nullo, vel re euicta.

Ad q.39. NVlla deberi laudimia merito receptum eſt, quod enim nullum eſt, nullum poteſt producere effectũ l filium.20. D.de bon.poſſeſſion.contra tabulas, & lex vlt. C.de iure emphyteutico, dum ait, ob alienationem emphyteuſeos quinquageſimam præſtari, accipienda eſt, de ea quæ ritè facta eſt, ita vt ſi aliqua occaſione nullius momenti ſit non debeatur, vt in ſimili ait l.ſi ſe non obtulit.4.§. condedematum.

mnatum.D.de re iud.l.vnica.C.non licere habitatoribus metrocom.ita deciſum Peghuera deciſ. 256. Faber definit.65. C.de iure emphyt.in princip.Sola de iure emphyteutico,nu. 37.in fin. ad Decreta Antiqua Sab. ex Crau.conſ.389.

Idque habet locum etiamſi cõtractus non à Principio nullus videatur, ſed poſtmodum interiori vitio aliquo detecto annulletur. Faber.d.def.65. parum namque refert, an quid à principio inualidum an ex poſt facto annulletur. Ita deciſum Peghuera.d.deciſ.356.num.3.& 4.nulla enim tunc dominij translatio facta eſſe poteſt arg.l. filiusfamilias.§. diui, de leg. 1. l. peto §.fratre de leg. 2. l. lex quæ tutores. C.de adm. tut.l.ſi in emptione de minorib. nihilque refert, quod rei traditio tunc forſan interuenerit, vera enim debetur eſſe traditio iuſtęque, & habili cauſæ coniuncta, vt dominium pro ea transferatur, l. nunquam nuda 31. iuncta l. traditio 20.D.de acq. rerum domin.l.vlt.C. de minorib. & perpetuo laudimium ceſſare debet, vbi non ad adeſt validitas conuentionis, & alienationis argum.l. 1.& l.2. §. ſi liber. D. de cõd.ob causã. Caſtr. in l.ſi ab emptione nu.12. D.de pactis.

Hinc ex donatione inter virum, & vxorem non iurata nõ inſinuata nullum laudimium præſtatur,quoniã ipſo iure nulla l. 1.tot.tit.C.de donat.inter virum,& vxorem,ita definitur Faber def.28.C. de iure emphyt. Verum cum morte confirmetur ſi donator in liberalitatis exercendæ voluntate perſeueret,l.donationes quas parentes.C.de donat.inter virum, & vxorem,mortuo marito debebitur tanquam ex legato de quo dixi ſupra q.

Hinc ex rei alienæ venditione nulla quoque debetur laudimia Faber cit.def.74. licet enim alienæ rei venditio valere dicatur l.rem alienam. D de contrah. empt.id tamen non dicitur quaſi dominium transferatur, quomodo enim transferre potuit,qui nõ habuit.l.nemo plus iuris 54.l.nemo 120. de regulis iuris. c.nemo 79. de reg. iuris in 6.l.traditio 20. D de acq.rerum dominio ,ſed vt venditor intelligatur perſonaliter de euictione obligatus.l. ſi in venditione 60.l.euicta re 70. D.de euict.

Excipiunt à prædictis, primo quando contractus à principio validus, & poſtea irritatur, aut partium conſenſu, aut alio emergente, quia non debet eſſe in contrahentium arbitrio ius domino directo quæſitum auferre l. potior. 11. D. qui potiores, & ſufficit ſemel recte dominium translatum. ſemel enim acquiſitum ius amplius niſi eo conſentiente auſertur, l. habere 57 l. euicta 16 § ſi ſeruus, D. de euict. l. quod noſtrum de reg. iuris. Vnde dummodo ſemel dominium p alienationem in nouum emphyteutam translatum quamuis partes diſſoluant contractum dabitur laudimium Faber cit. definit. 65.

Excipiunt ſecundo, quando iureiurando contractus validatur. tunc neque ſoluta quamuis indebita repetuntur, & non ſoluta perſoluuntur, vi iuramenti c. debitores, de iureiuran. Faber loco cit. def. 66. ſublimitat niſi reſtitutio in integrum aduerſus contractus, & abſolutio à iureiurando expoſtuletur.

Excipiunt tertio. ſi re aliena vendita ſubſequatur dominij approbatio, ea enim ſecuta conualidatur rei alienæ venditio, & tran ſfertur domin um, Faber def. 74. cum ratihabitio retrotrahatur, vt actus alioquin inualidus corroboretur. Io. Baptiſta Coſta de retrotract cap 8. caſu. 4.

Quid euictione interueniente, vt puta ſi creditores alienantis hypothecaria rem extorquant? Diſtingunt. ſi iam ſolutum ſit laudimium, non repetitur, ſi vero nondum ſolutum, amplius nō præſtabitur Coſta de retrotract. cap. 8 caſu 11. num 8. ex Collona. Burg. &c. Annotatione dignum videtur re euicta dominum directū non teneri, niſi ad pretij reſtitutionem Fab def. 51. C. de iure emphy.

NOTA XL.

Si vſufructuarius dominium proprietatis acquirat, vel èconuerſo proprietati vſuſfructus conſolidetur.

Ad q. 40. VSufructu in fundo feudali, vel emphyteutico conſtituto iuxta l. 1. §. & parui, D. quibus mod. vſuſfr. amittatur

amittatur ſi deinceps contingat ꝓprietatem ad vſufructuarium transferri laudimium dandum eſt, interueniunt enim hoc caſu omnia ad laudimij præſtationem requiſita, alienatio ſcilicet rei emphyteuticæ, admiſſio, & approbatio noui emphyteutæ, atque inueſtitura quorum gratia laudimiũ efflagitatur, vt notatur in l.vlt.C.de iure emphyt. quis enim ambigat adeſſe hic veram alienationem, cùm, & dominiũ, & poſſeſſio in vſufructuarium transferatur, quæ translatio vera alienatio eſt l.vlt.de reb. alien non alienand.§.alienationes. Nouella de non alienandis, c.nulli de rebus Eccleſiæ non alienandis.l.alienationis de verb. ſignif. transferẽdum inquam dominium eſt, quoniam vſufructuarius non eſt dominus, cum vſusfructus ſit ſeruitus, & conſequenter in re aliena inſtit. de vſufructu in princ. Neque vllus rei propriæ dicatur vſufructuarius.l.pen.D.de acquir.poſſeſſ.l.vti frui.5. D.ſi vſusfructus petatur. Vnde dicitur ius vſusfructus extingui, vbi vſufructuarius proprietatis dominium acquirit. l. ſi tibi fundi 17.D.quib.modis vſusfructus, vel vſus amittatur. translato igitur nouiter in eum dominio, inueſtitura, & approbatione domini ſuperioris opus erit, & conſequenter pręmia atque honoraria eam ob rem debita præſtanda. Nec ſolum dominium nouiter in eum transfertur, verum etiam poſſeſſio, maximè ſi vera ſit Baldi, Cumani, Romani, & aliorum ſnīa exiſtimãtiũ vſufructuariũ nequidẽ naturaliter ſibi poſſidere, ſed domino in l.naturaliter 12.D de acqu.poſſeſſio. & quamuis naturaliter proprio nomine rem detinuiſſe concederemus, integram tamen poſſeſſionem ciuilem ſcilicet, & naturalem proprietatis acquiſitione nanciſcitur, cum omnes fateantur plenè eum antea non poſſediſſe Iaſ. Bart. Ripa.d. l.naturaliter. Fachi.lib.8.c.18.controuerſ.iuris. Quapropter interueniente, & dominij, & poſſeſſionis translatione, vbi vſufructuarius proprietatem acquirit, laudimium abnegare non poterit.

At è conuerſo proprietario vſumfructum emente, aliauè ratione conſolidatione ſecuta non dabitur laudimium triplici de cauſa. Prima quia non acquirit vtile dominium cũ

perpe-

perpetuo illud retinuerit, neque enim ſeruitutis impoſitione dominium deperditur, Nec alia ratione vſufructus retẽtio dicitur ſpecies traditionis, quàm quod qui vſumfructum retinet, & ſeruitutem habet, fateatur alibi eſſe dominium, & per l certa. §. is qui rogauit. D. de precario, & probatur d. l. pen D. de acq. poſſeſſ. & d. l. vti frui. At vbi dominium vtilè non trâsfertur, laudimium non præſtatur. altera ratio quia neque etiam transfertur poſſeſſio, dominus enim proprietatis ſemper poſſeſſor extitit, & per vſufructuarium poſſedit, Cuiac. obſeruat. 9. c. 33. l. 1. §. quod ait prætor, D. quorum legatorum, l. acquiritur. 10. D. de acq. rerum dominio, l. ſciendum. § poſſeſſor D qui ſatiſdare cogâtur. Vnde ſi ſemper ꝓprietarius poſſedit, vſufructu extincto, vel conſolidato nouâ poſſeſſionem non acquirit. At ſine poſſeſſionis translatione non datur laudimium. Poſtremo quia per conſolidationẽ vſusfructus cum proprietate non tranſit aliquid ab vſufructuario in proprietarium, ſed tollitur, & extinguitur illud ius ſeruitutis. l. Pôponis quęrit 29. D. quibus modis vſusfruct. amittatur; & de repente res euadit libera, in priſtinumq; ſtatum ipſo iure reſtituitur. Quid igitur erit ab vſufructuario in proprietarium translatum, propter quod laudimium præſtâdum aſſeuerare poſſimus. cum iure vſufructuarij dicâtur deſtructa, extincta, perempta, non tranſmiſſa. quis verò adeò ſupinus, vt ob ius aliquod extinctum laudimia deberi exiſtimet? tandem non eſt nouus emphyteuta, non opus noua inueſtitura, &c.

N O T A XLI.

De cõſtitutione cenſus in re emphyteutica, vel feudali, eiuſuè liberatione.

Ad q. 41. 1 NOn omnium eadem hac de re ſententia eſt. Nam Preſes Faber C. de iure emphyt. defin. 72. aſſerit nô deberi laudimium pro venditione penſionis annuæ perpetuæ impoſitæ ſuper fundo feudali, vel emphyteutico. Com-

plures

plures alij aſſerunt deberi Surd.deciſ.204. num.6. Menoch. lib.3. præſumpt. 107. num.15. Sola ad decreta antiqua Sabaudiæ,de iure emphyt.gloſ.1.num.8.

His potiſſimum rationibus ſuffulti,quod valeat argumẽtum à Gabella ad laudimium, & pro conſtitutione cenſus eadem gabella præſtetur, quæ pro rerum immobilium alienatione, vt deciſum extat apud Surd. dict. deciſ. 204.

Secundo quoniam ex cenſu oriatur actio in rem ſcripta qua dominus cenſus experiri poteſt aduerſus omnes rei cenſui obnoxiæ poſſeſſores.Gabriel conſ.141.num.14.& conſ. 47.nu.6.Surd.cit.nu.8.& 9.Molina de contractib.diſp.389. 390.ei dari omnia remedia poſſeſſoria, habereque ius in re Corbul.de iure emphyt.tit.de cauſa priuat. ob alienat. nu.8.

Tertiò quoniam frequentius receptũ cenſus inter res immobiles connumerandos,& de his, vt de cæteris immobilibus ſentiendum ratione ſolemnium,onerum,actionum,iudiciorum, quæ alienationis immobilium cauſa conſtituuntur tex.in clem.exiui de paradiſo,§.cumq; annui redditus, extra de verb.ſignifi.l.ſi quis inquilinos de leg. 1.l. iubemus,C.de ſacroſ.eccl.vbi Blot.& DD.& in cap.nulli, de reb. eccl.non alien. Sed pro immobilium alienatione datur laudimium.l. vlt.C.de iure emphyt.

Ipſe ſi rationum non auctoritatum numero, & pondere quæſtionum hanc definire velimus,ambigo ne affirmantium opinionem reſpuere cogamur. Neque enim rectè ita arguimus,cenſus immobilis res eſt,ex eo datur actio in rem ſcripta,remedia poſſeſſoria competunt, igitur pro eo laudimium dandum eſt, aliud enim erat addendum, nempe cenſus eſt res feudalis, vel emphyteutica, vel in conſtitutione cenſus transfertur dominium vtile rei in cenſus emptorem, aut ipſa res ita dicitur ei alienata, vt eius dominus appellari poſſit: nullus enim vnquam negauit Iuſtinianea conſtitutione laudimium ob alienationem rei emphyteuticæ, dominijque vtilis translationem præſtandum.l.vlt. C. de iure emphyt. vt gloſſa, & DD. quapropter ſi proculcatum eſt apud omnes,

neq;

neq; rem alienati dominum cenſus conſtituitur, neque illum rei dominium in emptorem tranſire, vt ait Bulla Pij V. nullum quoque laudimium exinde deberi omnes fateri oportet. mirum profectò eſt Corradum de contractib. q. 83. concluſ. 14. col. 15. Menoch. d. præſumpt. 107. lib. 3. admittere dominum cenſus nullum omnino nanciſci dominium in re obnoxia, & tamen in eam inclinare ſententiam, vt laudimium præſtetur, duo enim hic reperiuntur ſummopere diuerſa cẽſus, & prædium, dominium cenſus, & dominium prædij. Dominus cenſus, & dominus prædij, neq; valet argumentum ab vno ad alterum iuxta axioma. l. Papinianus exuli. D. de minorib. neq; cenſus dicitur emphyteuticus, vel feudalis quãuis ſuper re feudali, vel emphyteutica imponatur, neque in eo imponendo, vel tollendo requiritur domini conſenſus, quem adhibendum Iuſtinianus voluit dum res emphyteutica diſtrahenda foret, neque approbatio, aut admiſſio, aut inueſtitura, neque canon annuus pro eo à domino cenſus præſtandus, quæ omnia cum ſint luce clariora, paſſimque recepta, cur priorem ſententiam non amplectemur. Verum quidem eſt cenſus annuos perpetuos emphyteuticos, feudaleſque reddi poſſe in feudum emphyteuſimvè dari, & accipi; Sed falſum eſſe aſſerere eo ipſo quo cenſus conſtituitur ſuper re feudali, vel emphyteutica euadi, cenſerivè feudalem, aut emphyteuticum. Bald. & Cardinalis in proœmio feudorum Laud. c. 1. §. 1. ver. quæro an in iuribus titulo qui feudum dare poſſint. Itaq; ſi neq; feudalis, neq; emphyteuticus cẽſus eſt, neq; feudum, neq; emphyteuſis, licet in feudo, vel emphyteuſi impoſitus, quis abneget ſummã eſſe imperitiã, vel nimiã credulitatẽ exiſtimare re nõ feudali nõ emphiteutica Empta aut vendita dandum eſſe laudimium, ſolaque Doctorum auctoritate in eam ſententiam trahi repugnante iuris æquiq; ratione, atq; onera inuita iuriſprudentia, nullavè neceſſitate cogente multiplicare? contra l. habemus 62. de leg. & fid. l. qui dotem 16. de dote præleg. Nouiter hanc ipſam ſententiam ſequuntur Cæſar, Manent. de contract. liuell. pacto 9. num. 6. ex Virgin. Boccac. de cenſibus parte 2. num. 66. p. 3. num. 33.

Ex-

Exciperem à priori ſententia, primò quando ipſe cenſus datus acceptuſve in emphyteuſim, vel feudũ ex Baldo, Laudenſ. Fabro locis citatis.

Secundò, quando in fraudem domini directi factum appareret. Faber cit. videretur enim bene emptio rei colorata, & pars pretij. l. in venditione 41. l. ſi ſterilis. 21. §. ſi tibi de act. empt.

Tertiò excipio, quando alicubi contraria conſuetudo inualuit præualet etiam in laudimijs conſuetudo. Ant. Piag. de conſuetud. nos ſuperius.

NOTA XLII.

De ceſſione, renunciatione, repudiatione, atq; abſtentione.

Ad q. 42. EX mera iurium ceſſione iure creditoris facta laudimium non deberi, iudicauit Senatus Sabaudus teſte Fabro. C. de iure emphyt. def. 67. quoniam neque dominium, neque poſſeſſio in ceſſionarium transferatur cũ apud cedentem non extiterint, & nemo det quod nõ habeat, l. nemo, de reg. iur. at his non translatis laudimiũ non perſoluitur omnes fatentur. l. vlt. C. hoc tit. de renunciatione. vide Solam de iure emphyt. glo. 1. nu. 24. ad antiq. decreta Sabau.

Excipe quando creditor pignus vendit iure creditoris, quoniam tunc transfert dominium. l. qui à creditore, C. de diſtract. pign.

De repudiatione, & abſtentione nihil agit Amedeus. Alia vero eorum ratio eſt à renũciatione, qm̃ renunciatio dr̃ eſſe hæreditatis aditæ, repudiatio delatæ. Iaſ. l. ſicut, C. de repud. vel abſt. hered. abſtẽtio in ſuis reſpectu paternæ hæreditatis, cui nondũ ſe immiſcuerũt. Inſt. de hr̃dum, q̃ lit. & differentia. ob renunciationem hæreditatis deberi laudimium, voluit Sola cit. num. 24. etiam quando frater monaſterium ingreditur ex Purpur. conſ. 114. remittitur enim tunc ius iam quæſitum, nam hæreditas paterna vbi adita eſt, non eſt amplius hæreditas, ſed adeuntis patrimonium, l. 1. §. veteres, D. de acq.

acq.poſſ. ideoq; vel donationi aſſimilanda ſi fiat gratis, vel venditioni ſi accepta pecunia. At repudiatio eſt iuris nondum acquiſiti, propter eaque ex ea nullum dabitur laudimium: nihil enim dat, cum nihil adhuc habeat. d.l. nemo, de reg. iuris, excipiendum cenſent quando pluribus exiſtentibus ad quos æquabiliter res repudiata deferretur, & in vnius tãtũ fauorẽ celebratur, repudiatio vt ait Sola d. nu. 24.

NOTA XLIII.

De alienationũ laudimiorumq; concurſu intra eiuſdem anni periodũ.

Ad q. 43. DE feudis, ita ſentit Roſſental. vt ſi plures caſus inueſtituræ expoſtulandæ eodem anno, ſimulq; contigerint exempli cauſa ſi filius vaſſalli intra annum moriatur ante renouationem factam, tunc nepos vnicam duntaxat renouationẽ expoſtulat de duplici verò laudimio dãdo eſt? Diſtinguendum, ſi adſit vel conuentio, vel conſuetudo, vt pro quacunque manus mutatione præſtetur, laudimium duplex debebitur. Deficiente verò, & conſuetudine, & cõuentione, vnicum duntaxat, cum enim iure ſcripto feuda ſint à laudimiorum onere immunia, ſupra quæſt. 3. Afflict. Alex. Guid. Pap. in obſcuris ad id quod minimum eſt redigenda ſumma eſt l. ſemper in obſcuris. l. ſemper in ſtipulationibus, D. de reg. iur. Roſſentall. cap. 6. concl. 66. num. 10. æquitas idem ſuadet in emphyteuſi.

NOTA XLIV.

An domino directo laudimia petenti inſtrumenti emphyteuticarij editio à poſſeſſore denegari poſſit.

Ad q. 44. NOn obſcura quæſtio, ſi diſt nctè progrediamur. Dico primo, editionem inſtrumenti non eſſe faciendã à poſſeſſore qui ſe emphyteutam, prædiumve à ſe poſſeſſum emphyteuticum, vel feudale, minimè eſſe profitetur. Iaſ in l. ſi legatum 2. D. de edendo Cæphal conſ. 508. lib. 4. Menoch. caſu 554. num. 8. ex Rol. conſ. 66 num. 15. lib. 3.

Primò, quia editio actori à reo regulariter facienda non eſt, niſi in caſibus exceptis ad eius intentionem fundandam. l. 1. C. de eden. ibi Alciat. Ripa, & l. minus graue 7. C. de teſtibus. l. qui accuſare 4. C. de edendo.

Secundò,

Secundò, quoniam reo negante rem eſſe emphyteuticam, vel feudalem actor habet præſumptionem cõtra ſe, cum omnia libera præſumantur. l. altius, 8. C. de ſeruitutib & aqua, l. loci corpus, §. competit, D. ſi ſeruitus vindicetur, ſed editio aliquando quidem fit contra regulam actori, vt quando pro eo adeſt prçſumptio, non ſi cõtra vt notant in l. 1. & vlt. C. de edendo. l. qui concubinã. §. cum ita l pdijs §. Titio, de leg. 3.

Tertiò, quoniam inter cætera hoc adnotatur diſcrimen inter petitionem hæreditatis, & ſpecialem in rem actionem, vt in priori iudicio conuentus ſuæ poſſeſſionis titulum oſtẽdere teneatur, non in ſecundo. Cuiac. lib. 10. obſer. c. 1. l. cogi 11. C. de petit hæred. quç lex extat in l. 12. C. Theod. de fide inſtrum. vt inibi notat Gothofred. l. vlt. C. eod. tit. Socin. regul. 430. Verùm domino intentionem ſuam probante, in pœnam mendacij emphyteuta, vel vaſſallus cadet in commiſſum, cap. 1. §. vaſſallus, ſi de feudo fuerit controuerſia. Oldrad. Bald. Faber C de iure emphyt. defin. 21. arg. l. vlt D de rei vindic. Hanc ſetentiã, vt ſubaudio ſecutus eſt ampliſſ. Senatus Pedem. in cã Tonduti Nicien. acriter, & erudite eã ẽ propugnantibus clariſſimis I.C.D. Io. Baptiſta Planauia, & D. Camillo Richelmo diſſertiſſimis cauſæ patronis.

Dico ſecundò ad dñi qui laudimium petit replicationẽ ſtabiliendã ſicuti et ad eius intẽtionẽ adiuuãdã à reo edẽdũ, & titulũ, & inſtrumentũ, ratio quia ad replicãdũ ſicuti et ad adiu uandã, & corroborandã intentionẽ actoris editio à reo regulariter fieri debet, qd ſcilicet editionẽ ſolũ lex impediat cũ origo intentionis fundatur nõ cũ iã fundata adiuuatur: id .n. facilius concedendũ l. 1. §. ſi quis ædificiũ. ff. de oper nou. nunciat. Alciat. d l. vlt. DD. coĩter l. vlt. C. de eden. vbi Purp. & Alciat. d. l. qui concubinam, & l. prædijs de legat. 3. quibus autem rationibus res præſumatur laudimio ſuppoſita. Menoch. lib. 3. præſumpt. q. 1. Vniuerſa hæc tractatio editionis æquitate ſubnixa eſt. l. edita. l. 1. C. de edendo. cap. quoniam contra de probat. Menoch. caſu 175. num. 5. at æquitas non ſuadet veritatem occultari ſi intentio actoris adminiculis nõ leuibus ſubnixa demonſtretur.

Dico

Dico tertiò, dum emphyteuta, vel vaſſallus ſe tales eſſe fatentur, cogi poſſunt inſtrumenta dominis laudimium ex poſtulantibus edere, ſi ea habeat penes ſe, dummodo dominus iuret de calumnia, & hic eſt caſus ſingularis, cum nemo regulariter titulum ſuæ poſſeſſionis oſtendere cogatur. Iaſ. d.l.ſi legatum, num. 8. & 9. D. de edendo, ex Bald. & Roman. conſ. 163 conſtitutio Curię Mercantiæ. Specul. tit. de locato §. nunc aliqua, Iuuant adnotata à Menoch. caſu 554. num. 1. de arbitr. Mouentur argumento. l. cum plures 15 vel l. vlt. D. de bon. aut. iud. poſſid. & l. prætor ait 4. §. huius edicti, & l. ſi quis. § pertinere, D de edend. vbi Angel. idem ſcripſit gloſſ. in l 2. C. quando & quibus quarta pars debeatur in cap. 1. §. illud, de prohibita. feud. alien. Faber C. de eden. def. 3. num. 3. qui ſimpliciter ait quemlibet poſſeſſorem cogi edere inſtrumenta domino directo, & C. de iure emphyt. def. 21. vnde plerique cenſent niſi edoceat, quæ ſint feudalia, vel emphyteutica omnia talia eſſe præſumenda, niſi adſit veriſimilis ignoratio, quæ iuſtis de cauſis ſæpius contingit Menoch. d. caſu 554. num 5. & 6.

Dico quarto, qui fatetur ſe emphyteutam, vel vaſſallum, neque reperiri inſtrumenta ſui tituli oſtendit, vtpotè, quæ extare abneget, poteſt de repente expelli, niſi titulo præſcriptionis ſe tueatur. Ang d. l. prætor 4. §. 1. D. de edend. Iaſ. d. l. legatum 2. num 10. D eod. Abb. conſ. 75. duo principalia, quoniam ſcilicet finita emphyteuſis eam ob rem præſumatur. arg. l. ſi ſeruus. C. quod cum eo. vbi Bald. præſcriptio autem huiuſmodi quadragenaria eſſe debet ait Iaſ. ex l. iubemus, C. de fundis patrimonialibus lib. 11.

Dico quintò editionem nõ ſolum ab eo, qui primùm fundum in emphyteuſim accepit peti poſſe, ſed etiam à quouis alio, qui ab eo rem conſecutus eſt quoquo titulo Faber. C. de iure emphyt. def 21. quaſi hoc ſit onus rei, non perſonę, atq; hæc editio propter rem facienda ſit. l. vlt. C. ſine cenſu, vel reliquis fundum comparari non poſſe, res vero tranſit cum ſuo onere. l. alienatio, D. de contrahen. empt. eiuſdem ſentẽtiæ ſunt Menoch. I. ſ. Angel. locis citatis. quia de quocunque

rei

rei emphyteuticæ poſſeſſore loquuntur.

Dico etiam à Notario venditionis inſtrumenti copiam domino laudimia petenti faciendam, quamuis regulariter tantum his inſtrumēta deſcribat, ad quorum petitionem facta ſunt. Fab. def.3. nu.3. C.de edend. Bart. l.vlt. D.de tab. exhib. Nouella de tabellionib.

NOTA XLV.

An detur hypotheca tacita pro laudimio.

Ad n.45. ADeo proculcatum eſt apud noſtros, dari à lege hypothecariam domino directo pro laudimio à quocunque poſſeſſore conſequendo, vt pauci id in controuerſiā amplius adducere audeant, itaq; id pro indubito ſuppoſuerunt. Faber C.de iure emphyt.def.4.def.7.def.2.def.68.Menoch.conſ.444.num.21.Franc.Salſona de laudim.cellula 1. num.9.& 12.alijq, innumeri ab his, & à Ponte hic connumerati. vnde ait Faber ſi in actione hypothecaria cęteri creditores cum dom no concurrant hunc anteponendum, quoniam nemo priuilegium habere potuit contra dominum in re quæ eſt ipſius dominij, per l.ex facto 52. verſ. reſpondi, D. de Peculio, l.in liberto 77. D.de ſolut. quemadmodum etiam præferri ait pro annui canonis penſitatione, qua de re latè Surd. deciſ.32. & proinde triplici actione munitum eſſe rei vindicatione, ſcilicet & hypothecaria aduerſus poſſeſſorem, & perſonali aduerſus primum emphyteutam, qui alienauit, eiuſve hæredem def.7. excipit creditores rem ipſam poſſidētes pro cuius venditione laudimia à domino ſuperiore petuntur. def.4. nu.6. pereleganti ſana ratione.

Cenſeo verius, emphyteuſim pro laudimio præſtando non eſſe hypotheca affectam, ita Mar.Frecc. de feud lib.2.tit.de aut.Baronis. auth.3. num.4. quam ſententiam, eò lubentius amplector, quoniam Senatus Mantuanus eam in iudicando ſequutus ſit, itaq; extet deciſum apud Surd.deciſ.31. num.8. omnis enim hypotheca, aut eſt legis, aut conuentionis, de

Ccc hac

hac non agimus: Scio enim nihil impedire quominus in inſtrumento emphyteuſeos, vel recognitionum inter emphyteutam, & dominum directum conuentio fiat ſub hypotheca omnium bonorum, & ipſius rei emphyteuticæ de laudimio præſtando quotieſcunque rem alienari contigerit, omnia enim conceſſa domino exiſtimantur, quæ nominatim interdicta non reperiuntur quando ſumus in genere permiſſorum. l. 1. §. adhiberi autem. D. de teſtibus. validiſſimo autem fundamento nitimur, quod ſcilicet hypotheca tacita, ſeu legis his tantum caſibus competat quibus nominatim aliqua lege data reperitur. tit. D. & C. quibus cauſis pignus, vel hypotheca tacitè contrahitur. Ripa l. 4 §. 1. num. 9 D. de priuil. credit. Rom. conſ. 454. nuſquam in iure noſtro huius hypothecæ vlla ſit mentio plura habentur apud Surdum.

NOTA XLVI.

Numerus liberorum à Laudimiorum præſtationibus neminem excuſat.

Ad q. 46. OB duodecim liberorum numerum nullum priuatis oneribus, quæ propter emphyteuſim, vel cenſum præſtanda ſunt immunem cenſeri. Rimin. conſ. 25. num. 42. lib. 1. Surd. deciſ. 31. num. 10. in fin. & num. 11. ex Men. conſi. 297. Rodoan. de reb. eccl. non alien. quæſ. 66. num. 2. qui plura exoptat de priuilegijs, & immunitatibus ob duodecim liberorum numerũ parenti concedendis adeat Ferraro pace in tractat. de excuſ. parent. de munerib. ob liberorum numerum. Couuar. de ſponſa lib. 2. parte cap. 8. Franch. deciſio. 259. lib. 2. Theſſ. deciſ. 267. Fachin. lib. 3. controuerſ. iuris c. 49. Menoch. conſ. 486. de arbitr. caſu 379. Surd. deciſ. 123. Alb. conſ. 519 Interpretes in l. ſi quis decurſis, C. de decurionib. Rol. conſ. 52. lib. 2. Viu. com. opin. in verbo pace habens. Guid. Pap. quæſtio. 301. ex quibus ſubſequentia effata depromere perfacile eſt. Primum potiri immunitate munerum perſonalium. l. ſemper 5. §. demonſtratur. D. de iure immunit.

munit.l.ſiquis decurio.C.de decurionib. lib. 10.ibi honeſtiſſima munerum quiete donetur. Secundum à Ciuilibus muneribus excuſari.l.ſextumdecimum 2.§.numerus 5.D.de vacat.& excuſat.munerum.Tertium à muneribus patrimonialibus liberari.dict.l.ſi quis decurio, C.de decurionib.lib.10. quamuis iure ſcripto indiſtinctè id condonandum minimè videatur,nam d.l.2. ait onera quæ patrimoniorum ſunt numero liberorum non excuſari verum l.reſcripto. 6. §.munera,D.de mun.& honorib.munera quæ patrimonijs,vel intributiones talia ſunt, vt neq; numerus liberorum, neque alia prærogatiua,quæ ſolet à perſonalibus exuere excuſet, id ipſum reſcripſerunt Imperatores in l. neque 5. C. de mun.patrim.neq; tempore ætatis,neq; numero liberorum à muneribus, quæ patrimoniorum ſunt excuſationē quis habere poteſt. Scio Cuiac.& alios frequentius de numero quinque liberorum hos locos interpretari. Quartum ſed eum liberorū numerus indiſtinctè, & pleniſſimam tribuit excuſationē dict. l. ſemper §. demonſtratur, & l. 24. C. de decurionibus. Quæ omnia recipiuntur, ſiue ſint maſculi, ſiue fœminæ, ſiue nupti, ſiue emancipati, ſiue legitimi, ſiue legitimati. argumento Nouellæ quibus modis naturales efficiātur leg. ſiue in militia mortui, ſiue nepotes patre prædefuncto, placuit enim Philippo Imp. Nepotes in locum parentum ſuccedentes vice eorum prodeſſe. l. nepotes 3. C.de his qui numer.liberorum,vel paupert. excuſationem merent. l.vlt. C. qui numero liberorum ſe excuſant. Non ceſſat licet poſt numerum completum aliquis deceſſerit, neque in bonis deinceps acquiſitis, neque in patre diuite. Ceſſat patre mortuo etiam filijs in communione perſiſtentibus,ſecus tamen Mediolani ſancitum, ceſſat in adoptiuis, ceſſat in vectigalibus pro mercimonijs impoſitis, niſi quando in vſum familiarem comparātur,ceſſare volunt in oneribus, quæ ingruentibus, imminentibusq; hoſtibus indicuntur, quemadmodum ſi opulentiſſimum extet patrimonium ampliſſima latifundia ne in anguſtias cęteri Ciues municipeſuē adducātur,immenſoq; omnes pondere ob vnius exemptionem prægrauentur.

NOTA XLVII.

Præſcriptio in Laudimijs.

Ad q. 47. TRiginta annorum curriculo dominum ſuperiorem excludi à iure laudimiorum deciſum in Curia Toloſana authore Mainard. lib 4. deciſ. 46. cuius ſectatores refert Carondam lib. 2. cap. 7. Ferronum in conſuetudines Burdegalenſes. tit. de feudis, quoniam omnes actiones triginta annorum ſpatio extinguntur. l. competit 6. C. de præſcript. 30. vel 40. annor. l. cum notiſſimæ. 7. §. vlt. De præſcriptione longi temporis, in futurum tamen laudimiorum exactio nõ præſcribitur, adeo vt ſi in poſterum alienationes ſubſequãtur dominus directus laudimia non nauciſcatur iuuat quod triginta annorum curriculo ius retentionis feudi præſcribi velint. c. porrò in fin. quæ fuerit prima cauſa amittendi beneficium. Cuiac. l. 2. C. de iure emphyt.

Non eſt arbitrandum pręſcriptionem etiam ad laudimia in poſterum exigenda non poſſe extendi, dummodo interueniant tria quæ ab omnibus requiruntur inſeruientibus negatiuis de quibus Oinoto. in tit. de vſucap. inſtit. Canoniſtæ in cap. cum Eccleſia Sutrina de cauſa poſſeſſionis. Fachin. lib. 8. c 22. Theſ. deciſ. 114. Boer. deciſ. 336. DD. l. ſi certis annis, C. de pactis, Cuiac. cit.

Nam quota etiam cenſus in recognitionem domini ſuperioris debita pſcriptioni ſubiacet, nõ alias tamen niſi immemorabilis temporis ſpatio tranſacto, vt refert Mainard. lib. 4. deciſ. 47 ex Marco Bald. Salicet. Ferronio, Anchar. & alijs ab eo luculentius tranſcriptis.

NOTA XLVIII.

De liuellario contractu. Et colonario perpetuo.

LIuellarij contractus varia formula pro regionum varietate, vtpotè conſuetudine magis, quã iuris ſcripti rationibus

bus introductus. Felician. de Solis de cenſib. cap. 1. nu. 17. lib. 1. frequentiſſimus tamen eſt etiam in hac patria, vt ait Purpur. conſil. 505. ob quem non deberi laudimiũ pleriſq; rationib. nouiter, & eruditè oſtendit Cæſar Manent. de contractu liuellario pacto 9. & propterea conſuetudinarias laudimiorum eam ob rem ſolutiones, quæ paſſim irrepſerunt, prorſus abolendas, & abrogandas, tanquam iuri, & rationi repugnantes, eo quòd in huiuſmodi liuellis neque duplex dominus, neque duplex dominium ſit, vt in feudo, vel emphyteuſi l. 1. & vlt. D. ſi ager vectigalis, laudimiũ verò à domino vtili præſtetur ei qui ſuperius dominium habet, vt traditur frequẽtius in l. vlt. C. de iure emphyt. & nos latè ſuperius nota. 1. q. a etiam liuellaria conuentione res quaſi oppignoretur potius quam abalienetur. At propter hypothecam non datur laudimium, vt diximus ſuperius, & luculentius docent Crauet. conſ. 464. Bero. conſ. 117. num. 7. Burſat. conſ. 151. num. 56. Amædeus quæſt. 33.

Verũtamen cum in laudimij tractatione, vti etiã in cæteris conſuetudo faciat ius, vt dixi Nota. 4. ceſſabit Manẽt. ſententia, vbi ex re liuellaria laudimium dari, moribus receptum eſt. Vnde in Gallia præſtatur certa pecuniæ quantitas pro introitu ob liuellarium contractũ, vt teſtatur Gothofr. ex Io. Papon. ad l. 1. C. de iure emphyt. Atque hæc conſuetudo dummodo legitimè præſcripta, nõ reſpuenda, quando contractus liuellarius non eſt in fraudem cenſuum, quales ſunt hi, de quibus agit Manent. q. 1. nu. 24. vel quando nulla adeſt ſuſpicio vſuraria, vel vbi emphyteutici contractus naturalia non deficiunt, vel in cenſum res non incidit, cuius gratia proculcatum eſt laudimium non præſtari. Virgin. de cenſib. p. 2. nu. 66.

Scio Cœpolam de ſimulatione contractuum num. 66. & 62. tradidiſſe rem liuellariam laudimio, quod teloneum appellat obnoxiã: eius tamen opinio coarctanda eſt intra eas regiones, in quibus aut immemorabili conſuetudine ita frequentatur, aut res liuellaria ab emphyteutica in omnibus aſſimilatur, & ratione periculi, & ratione dominij, inueſtitura

modici annui Canonis, adeo vt emphyteuſis non immeritò appellari poſſit, tametſi aliquantulum à Iuſtiniani, vel Leonis Imperatoris emphyteuſi diſſimilis, non in ſubſtantia, ſed in naturã, cuius variatio nouã contractuum ſpecificationem introducere non debet, aut ſi inducat valebit ratione æquiparationis argumentum ab vno ad alterũ quoad effectũ nõ erunt diſſimiles. Felician, de Solis de cenſib. lib. 2. c. 4. nu. 2 5. Iaſ. l. 1. C. de iure emphyt. nu. 37. Rolãd. conſ. 87. nu. 1. lib. 1. Menoch. conſ. 372. nu. 3. Cæterum vbi ceſſat inueſtiendi in poſſeſſionem, dominiumq; transferendi neceſſitas, abs re laudimiaria præſtatio eſſ lagitabitur, cum ijs deficientib. nẽ quidem in vera emphyteuſi laudimium debeatur, vt ſcribitur in d. l. vlt. vbi Iaſ. num. 52. & nos ſuperius. Multò igitur minus in libellario contractu cum pleriſq; alijs onerib. ſubijciatur de quib. Cuiac. lib. 1. tit. 2. quib. modis feudum amittatur Fælicianus de Solis. De cenſib. lib. 2. cap. 4. nu. 22. 23. Cepol. d. nu. 62. & ſeqq. & tot. oneribus aliquem prægrauare iniquum. Menoch. conſ. 195. nu. 9. conſ. 840. nu. 6.

Quemadmodum vbi frequentantur colonarij contractus ſummoperè ab emphyteuſi differẽtes, nõ eſt locus laudimio iure coloniæ diſtracto; tametſi huiuſmodi coloni pro ſe, & hæredibus coloniam obtinuerint, vti tradiderunt Paris de Puteo de redintegratione feudorum c. 88. nu. 10. qui teſtatur ita obſeruari in territorio Neapolitano, quem ſequitur Sola de iure emphyt. gloſſ. 1. nu. 41. Nec immeritò, cum neq; inueſtitura opus ſit, quando colonus ſuum ius in alium transfert, neque domini conſenſu, vel approbatione, vt ait Pariſ. nu. 9 quia etiam laudimium onus rei eſt, Menoch. conſ. 444. num. 34. & conſ. 297. num. 1. 153. nu. 21. ideoque coanguſtandum, non autem multiplicandum, & extendendum à cõtractu ad cõtractum ab emphyteutico ſcilicet ad colonariũ vel etiam ad libellarium, cum onera nunquam cenſeantur repetita niſi id nominatum cautum, & expreſſum Menoch. conſ. 1079. nu. 27. vtpotè odioſa, idem conſ. 436. nu. 2. arg. l. cohæredi §. cum filio. D. de vulg c. odia. de re reg. iuris.

Sanè ſi res emphyteutica libellario, vel colonario perpe-
tuo

tuo titulo in alium ab emphyteuta transferretur æquius videtur laudimium domino cæteris præſtari, quia libellarij contractus venditio, eſt ex. Cuiac. citatio, aut alienationis ſpecies nouiter iure ciuili excogitata, vt volunt Clar. Iuſ. Menoch. Roland. locis citatis, & per coloniam perpetuam pro ſe, & hæredibus alicui conceſſam emphiteuſim ab alienari, haud quaq, ambigi poteſt cum communiter id cenſeant de locatione decennali, &c. vt diximus ſuperius.

N O T A XLIX.

Ius acreſcendi in laudimijs.

Ad q.48. PActo certè fieri poteſt, vt portio laudimialis vni debita, aut delata alteri adcreſcat ſi repudietur, vel omittatur, vel alia de cauſa non acquiratur, Quemadmodum de emphyteuſi tradidit Mareſcot. variarũ reſolut. lib. 1. c. 75. quo loci docet conuentione ius accreſcendi ibi introduci poſſe, vbi alioquin iure communi inſpecto defeciſſet, ex Decio conſ. 326. Socin. iun. conſ. 119. lib. 2. Anchar. & alijs c. 1. de benef. fratr. c. 1. de duob. fratrib. c. 1. de fratrib. de nouo beneficio inueſtitis. Zaſ. de ſucceſſ. feudi. num. 34. Quamuis in tractatu iuris accreſcendi haud minus rectè arguere forsã liceat à iure feudali ad cætera. Feuda enim Principum beneficia ſunt in quib. ſancitum eſt iure quodam ſingulari, vt licet de contractibus ageretur locum obtineret ius accreſcendi. l. vn C. ſi liberalitatis Imperial. Soc. Duaren. c. quod regulariter ceſſat in contractibus §. quod ſi qs inſt. de inutilib. ſtip. & l. ſi mihi de ver. oblig. ab Amedeo hic allata, Duaren. lib. 1. cap. 15. de iure accreſc. potior igitur ea eſſet ratio, quoniam certa voluntas contrahentium ſeruanda eſt pro lege. l. iuriſgentiũ. 7. §. prætor ait. D. de pactis. Itaq; ſicuti omnes admittunt legem atq; iuriſprudentium interpretatio ſub obſcura teſtatoris mente inſpecta ius accreſcẽdi in vltimis voluntatib. repoſuiſſe. in l. vn. C. quando nõ per ſonis patitur Cagnol. Maſſin. idipſum in contractib. pactis

conuerſionibuſq; concedant neceſſe eſt, dicuntur enim pacta lex contractus, l. legem. C. de pactis. l. contractus, de reg. iuris.

Non placet tamen indiſtinctè abnegare laudimijs ius accreſcendi. neque enim res quæ debetur ea eſt quæ huiuſmodi ius alicubi adeſſe, aut exinde abeſſe operatur, ſed titulus, & coniunctionis forma, aut legis aut realis, verbalis mixta, vt docent noſtri in l. re coniuncti de leg. 3. in l. vn. C. quãdo non petentium partes petentib. accreſcant. Quid enim ſi plurib. eiuſdem laudimij exactio indiuiſim legaretur, & alter non concurreret? Quid ſi æquis partibus eodem tamẽ ſermonis, & verborum nexu? His certè interuenientibus, quæ ad ius accreſcendi ſufficiunt ipſum quoq; ad eſſe oportet, ſiue de laudimijs, ſiue de emphyteuſi, vel de quacunque alia re agatur, vt exploratum vnicuiq; eſſe poteſt ex his quæ Cagnol. Maſſin. & ceteri docuerũt ad. l. vn. C. quando nõ pet. partes. Bart. Iaſ. Ripa ad l. re coniuncti de leg. 3. Integriſque, & elegantib. de iure creſcendi tractatibus Duaren. Gouean. Graſſ. tradiderunt vnde altius repetenda diſputatio fuerat, quam nobis hic Curſim ſcribentibus attexere non licet.

NOTA L.

Simulatio.

Ad q. 49. SVperuacaneum diutius hic hærere cum omniũ manibus verſentur, quæ luculenter ſcripſerunt Farinac. quæſt. 161. quæſt. 162. & ſeq. Cardinal. Tuſch concluſ. practicarum in verbo ſimulatio nu. 257. Mantica de Tacitis, & ambig. contractuum lib. 13. tit. 35. & 37. Menoch. lib. 3. præſump. 129. Sola ad Decreta Antiqua Sabaudiæ, de iure emphyt. num. 38. ex quib. colligimus non deberi, niſi fraudem dominus arguat. C. plus valere, quod agitur, &c.

NOTA LI.

An hæres grauatus fideicommiſſo laudimia reſtituat, pænaſuè caducitatis.

AD hæredem pleno iure pertinere laudimia ante aduentum conditionis, ſub qua fideicommiſsum reſtitueudum;eſt receptũ. Faber def.47.C.de iure emphyt. Pereg. de fideicom. art. 10. num. 6. quæ ſententia ſtabilita eſt apertiſſimis rationibus. Prima, ad hęredem omnia ea pertinent,quæ sũt in fructu.l.in fideicommiſſaria.18.§.quoties.D. ad S.C. Trebell. ſed laudimia connumerantur inter fructus, & obuentiones prædiales. Amedeus hic quæſt. 20. Guid.Pap.q.477. nu.2.Imo licet plerique cenſeant non pertinere laudimia ad fructuarium,quaſi ſint obuentiones perſonales non reales Franc.§. obſ. lib.5.cap.9. eos tamen fateri oportet deberi hæredi grauato, quia eidem etiam vtilitates perſonam reſpiciẽtes,vt obſequia libertorum,& ſeruorum opera debẽtur.l.ita tamen ex d.l.in fideicommiſſariam. D.ad S.C.Trebell. Tertiò, quoniam antè purificatam cõditionem eſt verus rerum hæreditatiarum dominus,& bonæ fidei poſſeſſor,imò perpetuò remanet hæres, etiam hæreditate reſtituta.l.1.§.reſtituta, ad S.C. Trebell. Inſt. de fideicõmiſſ. hæreditatib. ſed dominus, & bonæ fidei poſſeſſor laudimia omneſque alias vtilitates, & emolumenta ſua faciũt.l. & ex diuerſo 35.§.1.D.de rei vind.l.q́ ſcit 25.D.de vſuris,l. bonæ fidei 48.D.de acq.rerum domin. Quartò, plus etiam iuris habet quã fructuarius quoniam ad fructuariũ nõ pertinet ius inueſtiendi, & laudandi nouum emphyteutam, vt dixi not.20.& Ponte.q.20.& tamen hæres grauatus inueſtiturã dare debet non alius. Faber d def.47. quoniam dominus eſt, & inueſtire eſt iuris dñicalis,l.vlt.C.de iure emphyt. Quintò, quoniam ſiue laudimiũ preſtetur ratione conſenſus aut trãslationis in poſſeſſionẽ,aut admiſſionẽ,& inueſtiturã, aut in recognitionẽ dñij ſuperioris ꝓut late.q.1. à Pōte,&

te, & nos nota.1. hæc omnia in hærede concurrere vnde qui ſentit incommodum comodum quoque ſentiat æquum eſt l.ſi vſufructu 4. D.de nouat.l.cohęredi 41.§. quoad ſi, D. de vulg. l. alteri non debet dari commodum, & alteri incommodum. Incommodum inueſtiendi datur fideicommiſſario ergo, & commodum laudimij.

De commiſſo. Dicendum venire in reſtitutionem niſi ſi ob graue iniuriā hæredi illatam dominium vtilē factū ſit caducum, & directo conſolidatur. Pereg.d.art.10. nu.10. Faber def. 47. C. de iure emphyt. rationes referre ſuperſedeo.

NOTA LII.

De mulcta ob non ſolutum laudimium præſtanda, vel remittenda.

OB non ſoluta deſtinato tempore laudimia emphyteutis, & feudatarijs variæ pœnæ indicuntur, ob varias regionum, vbi feuda empyteoſeſuē exiſtunt conſuetudines, de quib. eruditē, & perelegantet Lud. Carōdas lib. 3. reſponſ. c.35. Chopinus de morib. Pariſiorum tit.3. nu.9. Gerardus Maynard. lib.4. deciſ.44. qui fatetur eiuſmodi pęnas veluti nimiū aſperas profundo obliuionis fluuio in Toloſana curia ſubmerſas. Nos vt res lucidius appareat ſubſequentes caſus ſeparatim ex animandos deſtinauimus.

Primus caſus ſecundum Iuſtinianei iuris rationem emphyteuta, qui fraudem in laudimio perſoluendo committit, incidit in commiſſum, & omni iure emphyteutico priuatur. id totidem verbis ſcriptum eſt in l. vlt. C. de iure emphyteut. in fin.

Secundus caſus, quando ob ſpretas iuris communis ſanctiones emphyteuſis in commiſſum incidit culpa emphyteutæ, vel feudum culpa vaſſalli non ſolum amittit rem in emphyteuſim acceptam, verum etiam ipſas meliorationes Mareſcot. var. reſol. cap. 110 num. 13. lib.2.

Tertius caſus, ceſſant mulctæ iure communi inflictæ, vbi

penſio annua fructibus reſpondet, & æqualis eſt Mareſcot d.lib.2.c.116.num.14. atque ita decidit Rota Rom. quę ſententia ea ratione nititur, quoniam huiuſmodi emphyteuſis ſapiat naturam locationis Bart.l.1.num.4.C.de iure emphyteut. At conductor quamuis culpa propria, è fundo cōducto deijciatur, nunquam tamen meliorationes à ſe factas deperdit, l.colonus.D.locati.

Qiartus caſus, in his regionibus in quib. per vſum, diuturnāq; conſuetudinem bona emphyteutica caducitati non ſubijciuntur, neque etiam ob laudimium non ſolutum in commiſſum res emphyteuticæ, vel feudales incidunt, vti ſeruatur in regione Pedemontana. Purpur.ad Iaſ.l. vlt.nu. 10.Sola ad Decreta antiq. Sab. de iure emphyteu. num.6.& in Occitania. Maynard.lib.4.deciſ.44. alibi Freccia de auctorit. & poteſt. Baronis libr.2. §. plurib. quæſt. 27.nu.81. & ſeq.

Quintus caſus, ſi conuentum ſit inter dominum, & emphyteuticarium, vt emphyteuticarius ceſſatione laudimij intra aliquod tempus à die alienationis expellatur valet conuentio, & expelli poterit.l.2.C.de iure emphyt. vbi ſeruandæ pactiones inter dominum, & emhyteuticarium notat Cuiac.d.l.2.præſertim cum non repugnet ſubſtantię emphyteuſeos.l. cum precario 12. D.de precario.l.72. D. de contrahen. empt.

N O T A LIII.

Immunitas Eccleſiæ in laudimijs an tranſeat in laicum Eccleſiæ ſucceſſorem.

MEnochius conſil.444. tantopere rem laudimio affici arbitratus eſt, vt licet ſtatuto cautum reperiretur ne laici laudimiorum ſolutionem pretendere poſſint, ſed duntaxat Eccleſia, attamen ſcripſerit laicum in re laudimiario onere affecta ſuccedentem huiuſmodi ius nanciſci ex Salſona de laudimijs cell.1.nu.10.11.& 12. Primo, q̃a iura realia rem ſequan-

ſequantur,quocunque proficiſcatur l.reſcripto.§.ſciendum, D.de mun & hon.& laudimium ſit onus rei. Secundo, quoniam res laici tranſit in Eccleſiam cum ſuo onere, aut decimarum, aut laudimiorũ, aut cẽſuum c.nuper de decim. Sali, in l.placet.C.de Sacr. Eccl. Crau.conſ.217. num.5. igitur è concurſo,&c. Tertiò, quia iura prędialia in emptorem trãſeunt, ſiue fauorem, ſiue onus reſpiciant l.aquæductus. D.de contr.empt. Quartò, quia qui in ius alterius ſuccedit, &c. l.qui in ius, D.de reg iur. Quintò, quia per indirectum Eccleſiæ detrimentum inferretur: minus enim res venderetur, ſi vbi primum ab Eccleſiæ poteſtate receſſit, tali iure deſtitueretur; Id verò non licet arg.c. Eccleſiæ Sanctæ Mariæ, de conſtit. Sextò, qui ex perſona propria incapax eſt, ex perſona venditoris capax reddi poteſt. Bar. in l. 1. §. ſed ſi iure.D.ad leg.Corn.de falſ. arg.l.quædã, §.nihil. D.de eden. Septimò, licet laudimiale ius perſonale eſſet, iura tam perſonalia virtute pacti in rem prouenientia tranſeunt in emptorẽ,l.ſi tibi,§.pacto cõuenit, D.de pact.vbi Bar. Octauò, quoniam immunitates Eccleſiaſticæ in eos, qui cauſam habent ab Eccleſia tranſeunt; & propterea plures volunt Eccleſiæ emphyteutam non minus, quam Eccleſiam ipſam à collectis, & tributis immunẽ. Bar.in l.priuatæ.C.de excuſ. mun.fac. tradita à Fach.lib 1.contr. cap. q.1.

Vereor, ne hæc Menoch. ſententia reſpuenda: frequentiori enim. DD calculo receptum eſt, priuilegia realia clericis conceſſa nõ prodeſſe ijs,qui à clericis cauſam,titulũuè obtinuerunt, vt latè Menoch. caſ. 562. num.22. de arbitr. qui hanc ſententiam indiſtinctè ſequitur rurſus caſ. 180. ex Bertrand.conſ.4.lib 1.Iaſ in l.1.num.12.C.de ind. vid.toll. Alex.101.num.11.lib 1. Vallaſc Brun Curt. Barbat. Rol. & alijs: reuera enim vbi ab Eccleſiæ dñio res receſſit, prophana, & laica efficitur, cur igitur ſecularibus ſtatutis non ſubijciatur? argumenta in contrarium excogitata facilè diluuntur.

NOTA

NOTA LIV.

A laudimijs etiam ſtatutarijs, vel conſuetudinarijs Eccleſiam non eſſe immunem.

Ad q.51. PRæſtationi laudimiorum Eccleſiam obnoxiam fatetur. Marta de iuriſd p.4.cent.1.caſu 17.num.25. Verum non Cæſareæ Conſtitutionis vi quaſi, ea ſit in foro Pontificio obſeruanda in ijs, quę canonibus non repugnant.c.1, & 2. de operis noui nunciat. c. ſi in adiutorium; & c. quoniam.diſt.10. Sed quoniam vtile dominium feudi ad Eccleſiam pertinens non niſi ob apertiſſimam Eccleſiæ vtilitatē diſtrahatur, alijsq; requiſitis interuenientibus, quæ traduntur in extrauag.ambitioſæ. de reb.eccleſ. non alien. quibus adiectis cum Sum. Pontifex alienationem approbet, magis ex ipſa Pontificia approbatione, quàm Iuſtinianeæ conſtitutionis permiſſione, & virtute ait, laudimia præſtari. Vnde cēſuit num.33. obſtringi quidem Eccleſiam ad laudimium iure communi debitum, cuius quantitas quinquageſimæ pretij reſpondet.l.vlt.C. de iure emphyt.

Non tamen ad laudimium ſtatutarium, vel conſuetudinarium, de quo Fulgoſ.conſ.6. quaſi huiuſmodi ſtatuta tanquam repugnantia libertati Eccleſiaſticæ nullius ſint momenti.c.Eccleſia Sanctæ Mariæ.de conſtit.& cap.1 de oper. noui nunciat.de Cęſarea, vniuerſalique legę non autem de municipatio iure interprętari debeat.

Quæ ſententia alijs abſona videtur. Primò quoniam lex de laudimio præſtando immunitati Eccleſiaſticæ minime aduerſatur; æquum enim eſt, ſuperiorem dominum à quo inueſtituram accipimus recognoſci, & conſenſus approbationisq; & tranſlatæ poſſeſſionis emolumenta percipere.glo.in cap.imperialem.§.præterea, de prohibita feudi alien.

Secundò quoniam emolumenti laudimiarij quantitas intra territorium ſtatuentium, non minus iure municipali augeri, diminuivè poteſt, quàm intra vniuerſi Imperij fines generali conſtitutione.l.omnes.D.de iuſt.& iur. adeo vt quemadmodum verum eſt, Iuſtinianum quinquageſimam, octauā,

deci-

decimam, aliamve pretij portionem pro laudimio potuiſſe præſcribere, idipſum ſtatuentibus in proprio territorio concedere oporteat cum ius municipale intra territorij limites eiuſdem ſit roboris cuius eſt lex intra vniuerſi Imperij metas, & terminos. d. l. omnes populi. vbi Bart. & cæteri in l. de quibus D. de legib. in l. cunctos populos, C. de ſacroſ. eccleſ.

Tertiò quoniam onus laudimiale in rem eſſe dicitur ſup. q. at ſtatuta in rem non minus Eccleſiam emphyteutam, quàm cæteros ligant. latè Alciat. in auth. caſſa, & irrita, C. de ſacroſ. eccleſ. quemadmodum dicimus de ſtatuto ædificiorum altius non tollendorum. Vicini præferendi, & ſimilium, quæ in rem concipiuntur in d. l. cunctos populos.

Quartò, ita obſeruari teſtatur Maynard. deciſ. 73 num. 3. lib. 4 Eccleſiaſticos nobilia feuda, alioſve redditus laudimiorum præſtationibus obnoxios acquirentes non cenſeri exemptos ab his quæ lege municipali, aut prouinciali conſuetudine à cæteris præſtari conſueuerunt, quòd ſæpius contigiſſe ait & D. Abbatiſſam de Leymeno nulla mora facta, cæteroſque Eccleſiaſticos laudimialia onera iuxta regionis conſuetudinem ſubijſſe.

Quintò abſurdum eſſet profectò Eccleſiaſticos conſequi velle à laicis emphyteutis Eccleſiam ob dominium directum recognoſcentibus eam laudimij quantitatem, quę in ea regione frequentatur, quamuis iuris communis quantitate longe maior ſit, & ipſos è conuerſo dum laicos in dominos directos recognoſcũt minorem velle perſoluere ſeruanda æquabilitas eſt. l. vlt. C. de fructib. & lit. expenſ. vt eo iure quod Eccleſia in alios ſtatuit ipſa quoque vtatur, toto, tit. quod quiſq; iuris. Quemadmodum ipſa exigit laudimiũ iuxta regionis ſtatuta, & conſuetudines, ſecundum eaſdem conſuetudines eadem ſimiliter ſoluere ęquiſſimum videtur.

Quæque ſcriptis typiſve nomine meo conſignabuntur Sanctæ Romanæ Eccleſiæ cenſuræ ſubijciantur cuius me obedientiſſimum filium immenſa Dei mei benignitate humillimè profiteor. *CAROLVS ANTON. BLANC.*

FINIS.